DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

Duzenleyen:bilginDK
2018-08-01

الأساس في السنة

EL ESAS FİS SÜNNE

Siyretün Nebeviyye 6

SAİD HAVVA

6

AKSA

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

الأسس في السنة وفقهها

كافة حقوق الطبع والنشر والترجمة محفوظة
للناشر

دار السلام للطباعة والنشر والتوزيع

لصاحبها
عبد القادر محمود البكار

١٢٠ شارع الأزهر تلفون ٩٣٢٨٢٠ - ٩٣٥٦٤٤
ص ب ١٦١ العورية تلكس ٩٣٩٨٧ ايجيتل بكار

الطبعة الأولى
١٤٠٩ هـ - ١٩٨٩ م

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

الأساس في السنة

SAİD HAVVA

6

AKSA
YAYIN - PAZARLAMA
Halıcılar Cad. Okumuş Adam Sk. 24
Fatih - İstanbul
Tel: 531 45 86

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Aksa Yayın Pazarlama
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Genel Yayın Yönetmeni
Ahmet Küçükağa

c 1991
'El Esas Fi's Sünne' adıyla Türkçe'ye kazandırılan bu eserin Türkçe'de tercüme ve yayın hakları naşir 'Darü's Selam' tarafından Aksa Yayın Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şirketine devredilmiş olup, her hakkı saklıdır. İçinde bulunan yazılar, izin alınmadan tümüyle veya kısmen yayınlanamaz, kullanılamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

EL ESAS Fİ'S SÜNNE

Siyretün Nebeviyye

İlmi Danışman

Ziya Eryılmaz

Çevirenler

Abdurrahim Ali Ural • Orhan Aktepe
M.Ahmet Varol • H.Ahmet Özdemir
Recep Çetintaş

Redakte ve İmla

Hamdi Çelebi

Dizgi - Mizanpaj

Cafer Petek

Bu eser, Ziya Ofset Tesislerinde basılmış ve
Sezgin Ciltevinde ciltlenmiştir. Aralık 1991 - İstanbul

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

El Esas Fi's Sünne'nin beşinci cildinin tercümesi M. Ahmet Varol tarafından yapılmıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

RESULULLAH (A.S.)'IN SEÇKİN ASHABI

ZEYD BİN HARİSE (R.A.)
USAME BİN ZEYD (R.A.
AMMAR BİN YASİR (R.A.)
ABDULLAH BİN MES'UD (R.A.)
EBU ZER ĞIFARİ (R.A.)
HUZEYFE BİN YEMAN (R.A.)
SA'D BİN MUAZ (R.A.)
ABDULLAH BİN ÖMER (R.A.)
BİLAL-İ HABEŞİ (R.A.)
UBEY BİN KA'B (R.A.)
EBU TALHA ENSARİ (R.A.)
MİKDAT BİN AMR (R.A.)
SELMAN-I FARİSİ (R.A.)
ABDULLAH BİN KAYS (R.A.)
ABDULLAH BİN SELAM (R.A.)
CERİR BİN ABDULLAH BECELİ (R.A.)
CABİR BİN ABDULLAH (R.A.) VE BABASI
BERA BİN MALİK (R.A.)
ENES BİN MALİK (RA.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ZEYD BİN HARİSE (R.A.)

İbni Kesir, Zeyd bin Harise (r.a) hakında şu bilgileri vermektedir:

"Zeyd, Harise'nin oğlu, o Şerahil'in oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Abdu'l-Uzza'nın oğlu, o İmru'l Kays'ın oğlu, o Amirin oğlu, o Nu'man'ın oğlu, o Amir'in oğlu, o Abdud'un oğlu, o Avf'ın oğlu, o Kinane'nin oğlu, o Bekir'in oğlu, o Avf'ın oğlu, o Uzre'nin oğlu, o Zeydu'l-Lat'ın oğlu, o Refide'nin oğlu, o Sevr'in oğlu, o Kelb'in oğlu, o Burre'nin oğlu, o Sa'leb'in oğlu, o Huvan'ın oğlu, o Umran'ın oğlu, o Haf'ın oğlu, o Kuda'a'nın oğludur.

Kuza'a kabilesindendir. Resulullah (a.s)'ın azadlısıdır. Köle olmasının hikayesi şöyledir:

Annesi bir gün yakınlarını ziyarete gider. Bu arada eşkiyalar bir saldırı düzenlerler ve Zeyd'i ailesinden alırlar. Daha sonra Zeyd'i, Hakim bin Huzam, halası Hatice bintu Huvaylid için satın alır. Onu Hz. Hatice (r.a) için, Resulullah (a.s)'ın satın aldığı da söylenmiştir. Hz. Hatice (r.a) de, daha sonra peygamberlik gelmeden önce, Resulullah (a.s)'a hediye eder. Zeyd'in babası onu bulmuş ve satın almak istemiş ama Zeyd, Resulullah (a.s)'ın yanında kalmayı tercih etmiştir. Bunun üzerine Resulullah (a.s) da onu azad etmiş ve evlatlık olarak almıştır. Bu nedenle ona, Zeyd bin Muhammed yani Muhammed'in oğlu Zeyd de denilirdi. Resulullah (a.s) onu, çok fazla severdi. Köleler içinde ilk müslüman olan kişidir. Onun hakkında Kur'an-ı Kerim'de bir çok ayet-i kerime inmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

"Allah, evlatlık edindiğiniz kişileri, öz oğullarınız gibi saymanızı meşru kılmamıştır." (1)

"Evlatlıkları, kendi babalarına nisbet edin. Bu, Allah katında en doğru olandır." (2)

---

1) Ahzab Suresi: 4
2) Ahzab Suresi: 5

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Muhammed, içinizden herhangi bir adamın babası değil, o Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilendir." (1)

"Ey Muhammed, Allah'ın nimet verdiği, senin de nimetlendirdiğin kimseye: "Eşini bırakma, Allah'tan sakın" diyor, Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekiniyordun; Oysa Allah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik ki, evlatlıkları eşyeriyle ilgilerini kestiklerinde, onlarla evlenmek konusunda mü'minlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir." (2)

Tefsir alimlari bu ayetlerin Zeyd (r.a) hakkında inmiş olduğunda ittifak etmişlerdir. Allah'ın ona nimet vermesi ile kastedilen, onu İslam ile şereflendirmesi, Resulullah (a.s)'ın onu azad etmesidir. Bu konu üzerinde tefsirle ilgili bölümde durduk. Sonuç itibariyle, Allahu Teala, Kur'an-ı Kerim'de Zeyd (r.a)'den başka hiçbir sahabinin ismini zikretmemiştir. Allah, Zeyd (r.a)'i İslam ile şereflendirmiş, Resulullah (a.s) da kölelikten azad etmiş ve azadlısı Ümmü Eymen ile evlendirmiştir. Eymen ismi, bereket anlamındadır. Bu kadından, Üsame bin Zeyd adındaki oğlu dünyaya gelmiştir. Ona *"Sevgili oğlu sevgili - Hibb bin Hibb"* denilirdi. Daha sonra Resulullah (a.s) onu, halasının kızı Zeyneb binti Cahş ile evlendirdi. Onunla amcası Hz. Hamza bin Abdulmuttalib'i kardeş kıldı. Daha önce ele alıp açıkladığımız gibi Mute Savaşı'nda Resulullah (a.s), Zeyd'i bu savaşta kumandan olarak tayin etmiştir. Onun kumandanlığı, Resulullah (a.s)'ın amcasının oğlu Ca'fer bin Ebi Talib'in kumandanlığından önceye alınmıştır. Yani Mute Savaşı'nın ilk komutanı Zeyd (r.a) olmuştur.

Hafız İbni Hacer diyor ki:

"Zeyd bin Harise, Bedir Gazvesine ve ondan sonraki savaşlara katılmıştır. Mute Savaşı'nda, müslümanların emiri iken şehid olmuştur. Resulullah (a.s) bazı seferlere, Zeyd'i Medine'de yerine halife olarak tayin ederek çıkmıştır."

Zehebi de şu bilgileri veriyor:

"Mute Savaşı hicri 8. yılın cemaziyelevvel ayında meydana gelmiştir. O zaman Zeyd (r.a) ellibeş yaşında idi."

ZEYD BİN HARİSE (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٨١٨ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ والحاكِمُ عَنْ جَبَلَة بنِ حَارِثَة، قَدِمْتُ عَلَى النَّبِي ﷺ

1) Ahzab Suresi: 140
2) Ahzab Suresi: 37

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

فَقُلْتُ يَا رَسُول اللَّهِ مَعِي أَخِي زَيْدًا، قَالَ: هُوَ ذَاك انْطلِق إِلَيْه، فإِنْ ذَهَب مَعَكَ لَمْ أَمْنَعه. فَجَاء زَيْد فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: أَوَ أَخْتَارُ عَلَيْكَ أَحَدًا؟ قَانَ جَبَلَةُ: فَأَقَمْتُ أَنَا مَعَ أَخِي، وَرَأَيْتُ رأْيَ أَخِي أَفْضَلَ مِنْ رَأْيِي.

1818- Tirmizi ve Hakim, Habele bin Harise (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın yanına gittim ve: "Ey Allah'ın Resulu, kardeşim Zeyd'i benimle birlikte gönder," dedim.

"O, şuradadır. Yanına git, eğer seninle birlikte gelmek isterse ben engel olmam" dedi. Bunun üzerine Zeyd geldi:

"Ey Allah'ın Resulü, senin üzerine ben başkasını mı tercih edeceğim?" dedi."

Habale diyor ki:

"Bundan sonra, kardeşimle birlikte bir süre kaldım ve onun görüşünün, benim görüşümden daha üstün olduğunu gördüm."

١٨١٩ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم والتِّرْمِذِيُّ عَنْ ابنِ عُمَر، بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ بَعْثًا وأَمَّرَ عَلَيْهِم أُسَامَة بنَ زَيْد فَطَعَنَ بَعْضُ النَّاسِ في إِمَارَتِه، فَقَالَ ﷺ «إِنْ تَطْعَنُوا في إِمَارَتِه فَقَدْ كُنْتُم تَطْعَنُون في إِمَارَة أَبيه مِنْ قَبْل، وايْمُ اللَّهِ إِنْ كَانَ لَخَلِيقًا للإِمَارَة، وَكَانَ لَمِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ، وإِنَّ هَذَا لَمِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ بَعْدَه».

1819- Buhari, Müslim ve Tirmizi, İbni Ömer (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) bir birlik oluşturdu ve başlarına Zeyd'in oğlu Usame'yi emir olarak tayin etti.

Bazı kişiler onun emirliğe getirilmesini eleştirdiler. Bunun üzerine Resulul-

---

1818-Tirmizi (5/676) 50-Kitabul-Menakıb. 40-Zeyd bin Harise (r.a)'nin menkıbeleri babı; "Bu hadis hasen garibdir" demiştir. Müstedrek, (3/214) "Bu hadisin isnadı sahihtir, ancak Buhari ve Müslim bunu kitaplarına almamışlardır" demiştir. Zehebi de bu konuda Müstedrek'in müellifi olan Hakim'i doğulamaktadır.

1819-Buhari (7/498) 64-Kitabu'l-Meğazi. 42-Zeyd bin Harise (r.a)'nin gazvesi babı; Müslim (4/1884) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 10-Zeyd bin Harise ve Usame bin Zeyd (r.a)'in faziletleri babı. Tirmizi (5/676, 677) 50-Kitabu'l Menakıb 40-Zeyd bin Harise (r.a)'nin menkıbeleri babı. "Bu hadis hasen, sahihtir" demiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lah (a.s):

"Siz eğer onun emirliğini eleştiriyorsanız, daha önce babasının emirliğe getirilmiş olmasını da eleştiriyorsunuz demektir.

Allah'a yemin ederim ki, Zeyd, adeta emirlik için yaratılmıştır ve o, insanların bana en sevimli olanı idi. İşte Zeyd'in oğlu Usame de bana insnaların en sevimli olanlarındandır."

Hafız, İbni Ebi Şeybe'den sağlam bir isnadla Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s) Zeyd bin Harise'yi bir askeri birlik içine kattığında birliğin başına emir tayin ederdi. Savaşa katılmadığı zaman da Zeyd bin Harise'yi halife (vekil) olarak bırakırdı."

Bu rivayet, Kureyş kabilesinden olmayan birinin de halife tayin edilmesinin caiz olduğunu göstermektedir.

١٨٢٠ــ رَوَى أَحْمَدُ وابنُ سَعْدٍ عَنْ أُسَامَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِزَيْد بنِ حَارِثَةَ: «يازَيْد أَنْتَ مَوْلاَيْ ومِنِّي وإِلَيَّ وأَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ».

1820- Ahmed ve Sa'd, Üsame (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Zeyd bin Harise'ye şöyle söyledi:

"Ey Zeyd, sen benim azadlımsın ve bendensin. İnsanların da bana en çok sevimli olanısın."

١٨٢١ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ سَلَمَةَ بنِ الأَكْوَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: غَزَوْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ تِسْعَ غَزَوات، وغَزَوْتُ مَعَ ابنِ حَارِثَةَ اسْتَعْمَلَهُ عَلَيْنَا.

1821- Buhari, Selem bin Evka (r.a)'nın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte dokuz savaşa katıldım. İbni Harise ile de bir savaşa katıldım. O savaşta Resulullah (a.s), İbni Harise'yi üzerimize emir tayin etmişti."

1820-Ahmed, Müsned (5/204)'de uzun şekli ile vermektedir Tabakatu'l-Kubra (3/44) Hafız İbni Hacer Askalani, "Bu hadisin isnadı hasendir" demektedir.

1821-Buhari (7/517) 64-Kitabu'l-Meğazi. 45-Hz. Peygamber (as)'in Usame bin Zeyd (r.a)'i Cuheyne kabilesinden Hurukat'a göndermesi ile ilgili bab.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

١٨٢٢ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ عَمْرو شُرَحْبيل الهَمَدَانِيِّ التَّابِعِي قَالَ: لَمَّا بَلَغَ رَسُول اللَّهِ ﷺ قَتْل زَيْد وجَعْفَر وابنُ رُواحَة قَامَ ﷺ فَذَكَرَ شَأْنَهُم فَبَدَأَ بِزَيْدٍ فَقَالَ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْلِزَيْدٍ اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِزَيْدٍ ثَلاثًا».

1822- İbni Sa'd, Amr bin Şurahbil Hemadani (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'a Zeyd, Ca'fer ve İbni Revaha'nın şehid edildikleri haberi ulaşınca, Resulullah (a.s) ayağa kalkarak onların durumlarından söz etmeye başladı. Önce Zeyd hakkında konuştu ve üç kez "Ay Allah'ım, Zeyd'i bağışla, ey Allah'ım Zeyd'i bağışla" dedi."

Bureyde'den rivayet edildiğine göre de Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Cennete girdim ve beni genç bir cariya karşıladı. "Sen kimin cariyesisin?" diye sordum. "Ben Zeyd bin Harise'nin cariyesiyim" diye cevap verdi."

١٨٢٣ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ عَلَيَّ مَسْرُورًا، تَبْرُقُ أَسَارِيرُ وَجْهِهِ، فَقَالَ: «أَلَمْ تَرَيْ أَنَّ مُجَزِّزًا المُدْلِجِيَّ؟ نَظَرَ آنِفًا إِلى زَيْدِ بنِ حَارِثة، وأُسَامَةَ بنَ زَيْدٍ، فَقَالَ: إِنَّ هَذِهِ الأَقْدَام بَعْضُهَا مِنْ بَعْض».

1823- Buhari ve Müslim, Hz. Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s), gayet sevinçli bir halde yanıma geldi ve: "Köleci (köleleri toplayıp bir yerden bir yere nakleden) Mudlici biraz önce Zeyd bin Harise ile Usame bin Zeyd'e bakarak "bu ayaklar birbirinin benzeridir" dediğini duy-

1822-Tabakatu'l-Kubra (3/46) Bunu Zehebi de 'Siyeru A'lami'n-Nubela (1/229)'da rivayet etmektedir. Tahkikçisi: "Ravileri sikadır, ancak rivayet mürseldir" demiştir.

1823-Buhari (12/56) 85-Kitabu'l-Feraiz. 31-Organlarını benzetme yolu ile bir çocuğun kime ait olduğunu tesbit eden (Kaif) ile ilgili bab. Müslim, (2/1071-1072) 17-Kitabu'r-Reda. 11-Kaif'in verdiği hükme göre amel edilmesi babı..

***Kaif (Çoğulu: Kafe):** Organlardaki bazı önemli benzerliklerden hareket ederek çocuğun doğru nesebini tesbit edebilen kimse. Eskiden araplar arasında bu şekilde benzetme yolu ile çocuğun nesebini ortaya çıkarabilen belirli bir uzmanlar sınıfı vardı. Bunlar, bir kimseyi başkası ile karşılaştırarak başkalarının göremediği bazı ortak özelliklerden hareketle, insanlar arasındaki neseb ilişkilerini ortaya çıkarabiliyorlardı. Bu gibi uzman kişilerin şahitliğine ise bir kimsenin nesebini nefy için değil, isbat için başvurulurdu. Yani filanca, filancanın nesebindendir, sözleri delil sayılır ama "filanca filancanın nesebinden değildir" sözleri delil sayılmazdı.*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

madın mı?" diye sordu" (1)

Bir rivayette de şu ifade geçmektedir:

"Mudlici'nin Zeyd ile Usame'ye ne dediğini duymadın mı? Mudlici, her ikisinin ayaklarını gördü ve:

"Bu ayaklar birbirinin benzeridir (yani birinin ayakları, diğerinin ayaklarına aralarındaki neseb ilişkisini isbat edecek kadar benziyor)" dedi."

Bir başka rivayette de şöyle bildirilmektedir:

"Hz. Aişe (r.a) diyor ki:

"Bir izci (iz tanıyan, iz takib eden) Resulullah (a.s)'ın bulunduğu yere girdi. O sırada Üsame bin Zeyd ile Zeyd bin Harise de orada bulunuyorlardı. Gelen kişi:

"Bu ayaklar birbirlerinin benzeridir" dedi. Resulullah (a.s) buna sevindi ve durumu Hz. Aişe (r.a)'ye bildirdi."

Bir başka rivayette de şu ifade geçiyor:

"Duymadın mı, köleci Mudlici benim yanıma geldi. Usame ile Zeyd'i gördü. Üzerlerinde bir yorgan vardı. Kafalarını örtmüşlerdi sadece ayakları görünü-

---

1) Burada köleci Mudlici denilirken, İbni A'ver bin Ca'dete Mudlici kastedilmektedir. Bu adam cahiliye döneminde köle ve esirleri toplayarak, bir yerden bir yere naklettiği için bu ad ile anılmaktaydı. Bu konu Sahih-i Buhari şerhlerinde zikrelidiliyor. (Bkz. Sahih'l-Buhari haşiyesi, C.8, sh. 12, Kitabu'l-Feraiz, Bab: 31'de geçen ilgili hadisin haşiyesi) Sahihi Müslim'in, Muhammed Fuad Abdulbaki tarafından düzenlenen baskısının dipnotunda, iz takibi işinin Mudlicioğullarında ve Esedoğullarında olduğuna işaret edilerek burada kastedilen kişinin Mudlicioğullarından biri olduğu ifade ediliyor. (Bkz. Sahih Müslim, C.2, sh. 1082, 'Kitabu'r-Reda', Bab: 11'de geçen ilgili hadisin dipnotu.) Yine Sahihi Müslim'in Muhammed Fuad Abdulbaki tarafından düzenlenen baskısının dipnotunda konuyla ilgili olarak şu açıklamaya yer veriliyor:

"Kadı, Mazeri'den naklen şu bilgileri vermektedir: "Üsame'nin çok siyah olması Zeyd bin Harise'nin beyaz olması sebebiyle cahiliye döneminde halk Üsame'nin Zeyd'in nesebinden olmadığı iddiasında bulunarak onları kötülemekteydiler. Söz konusu iz takibcisi kişinin bu iki kişinin renklerinin farklılığına rağmen neseblerinin aynı olduğunu, birbirlerinin neseblerinden olduklarını ifade etmesi Resulullah (a.s)'ı çok sevindirdi. Cahiliye dönemi halkı iz takibçisinin neseb yönünden birbirine yakın izleri, ayakları iyi tesbit ettiği kanaatinden hareketle, iz takipçisinin sözüne itibar etmekte idi. Resulullah (a.s), onların haklarındaki iddia ve kınamalardan dolayı çok rahatsız olduğundan Zeyd ile Usame'nin aynı nesepten olmasına sevinmiştir. (Bkz Sahihi Müslim, aynı yer, 4 numaralı dipnot.) (Bütün bu bilgiler, asıl metinde olmayıp ancak konunun tam olarak kavranabilmesini sağlamak amacıyla ilave edilmiştir. (çeviren)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yordu. Mudlici "bu ayaklar, birbirlerinin benzeridir" dedi."

Ebu Davud da şöyle diyor:

"Ahmed bin Salih şöyle söyledi:

Üsame bin Zeyd son derece siyah birisiydi. Adeta zift gibiydi. Zeyd ise, pamuk kadar beyazdı." (1)

1) Ebu Davud (2/280) Kitabu't-Talak, İz takibi ile ilgili bab.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ÜSAME BİN ZEYD (R.A.)

Sevgili oğlu sevgili (el-Hibb bin Hibb) Ebu Muhammed olarak künyelenirdi. Ebu Zeyd dendiği de olurdu. Annesi, Resulullah (a.s)'in terbiyesinden geçmiş olan Ümüm Eymen'dir. İbni Sa'd diyor ki:

"Üsame, İslamiyet'in gelmesinden sonra doğdu ve Resulullah (a.s) vefat ettiği zaman yirmi yaşında idi."

İbni Ebi Hayseme de, Resulullah (a.s)'ın vefatında Üsame'nin yirmi yaşında olduğunu söylemektedir. Resulullah (a.s) onu büyük bir ordunun başına emir tayin etmişti. Üsame gittiği seferden dönmeden, Resulullah (a.s) vefat etti. Bu nedenle onunla Hz. Ebu Bekir (r.a) ilgilendi. Hz. Ömer (r.a), ona çok değer verirdi. İhsan etmede Üsame'yi, oğlu Abdullah bin Ömer'e tercih etmiştir. Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden sonra, Üsame, fitnelere karışmamak için bir kenara çekilmiş ve vefatına kadar bu hal üzere kalmıştır.

Önce Şam'a bağlı olan Muzze'de ikamet etti. Sonra buradan Vadi'l-Kura'ya geçti. Bir süre burada oturduktan sonra da Medine'ye gitti ve vefatına kadar burada yaşadı. İbni Abdulberr bu rivayeti doğrulayarak, Üsame'nin hicri 54 yılında vefat ettiğini bildirmektedir. Tabiinin ileri gelenlerinden, Ebu Osman Nehdi, Ebu Vail ve daha başkaları ondan rivayette bulunmuşlardır. Onun faziletleri ve üstünlükleri oldukça fazladır. Rivayet ettiği hadisler yaygın olan ve bilinen hadislerdir.

Zehebi şöyle diyor:

"Üsame, siyah tenli ve ince ruhlu biriydi. Oldukça zeki ve cesaretliydi. Onu Resulullah (a.s), kendi eliyle terbiye etti. Resulullah (a.s), Üsame'yi çok severdi."

Hz. Aişe (r.a)'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Mahzumilerden olan bir kadının hırsızlık etmesi, Kureyşlileri endişeye dü-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şürdü. "Bu konuda Resulullallah (a.s) ile kim konuşur?" dendiğinde, Resulullah (a.s)'ın sevdiği kişi olan Üsame bu işe talip oldu. Gitti, Resulullah (a.s) ile konuştu. Resulullah (a.s):

"Sen Allah'ın koyduğu had cezalarından herhangi birinin uygulanması noktasında aracı olmak mı istiyorsun?" diye sordu. Sonra Resulullah (a.s) orada bulunanlara şunları söyledi:

"Ey insanlar! Sizden öncekilerin sapıtmalarının sebebi neydi, biliyor musunuz? İçlerinden üstün mevkiye sahip olan biri hırsızlık ettiğinde onu cezalandırmazlar, zayıf birisi hırsızlık ettiğinde ise ona had cezası uygularlardı. Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fatıma bile hırsızlık etse, ona had cezası uygularım." (1)

Veki şöyle diyor:

"Tanınmış kişilerden Sa'd, İbni Ömer, Üsame bin Zeyd ve Muhammed bin Mesleme fitneden uzak durmuşlar, fitneye bulaşmamaya çalışmışlardır."

İbni Ömer'in de şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Kızım da dahil olmak üzere, bana insanların en sevimlisi Üsame'dir." (2)

ÜSAME BİN ZEYD (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٨٢٤ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ عُرْوَة أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَخَّر الإِفَاضَةَ مِنْ عَرَفَة مِنْ أَجْل أُسَامة يَنْتَظِرُه، فَجَاء غُلامٌ أَسْوَدُ أَفْطَسُ. فَقَالَ أَهْلُ اليَمَن: إِنَّمَا جَلَسْنَا لِهَذَا! فَلِذَلِكَ ارْتَدُّوا يَعْني أَيَّامَ الرِّدَّة.

1824- İbni Sa'd, Urve (r.a)'den şu şekilde rivayet etmektedir:

1824-Tabakatu'l-Kubra (4/63) Zehebi de bunu 'Siyeru A'lami'n-Nubela (2/500)'da rivayet etmektedir. Tahkikçisi: "Ravileri sikadır" demiştir.

1) Buhari, 86-Kitabu'l-Hudud, Bab: 12 (Bir davanın yöneticiye görütülmesinden sonra aracı olmanın uygunsuzluğu babı). Müellif Said Havva (r.a) kitabında burada geçen hadisenin tamamını vermeksizin sadece Üsame (r.a)'nin Resulullah (a.s)'ın yanında şefaatçi, aracı olabildiğine delalet eden kısmını vermektedir. Ancak biz meselenin tam olarak anlaşılabilmesi için, Sahihu'l-Buhari'de geçen rivayetin tamamını naklettik. (Çeviren)

2) Bu hadisi, Haysemi,Mecma'u'z-Zevaid (9/286)'de vermektedir. Bu Hadisin Sahih'de muhtasar olarak rivayet edildiğini söylemektedir. Hadisi Ebu Ya'la da rivayet etmiştir ve onun rivayetindeki raviler Sahih'te geçen ravilerdir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Resulullah (a.s), Üsame'yi beklediğinden dolayı haccda Arafat'a çıkmayı geciktirdi. Biraz sonra siyah tenli, basık burunlu birisi geldi. Yemen halkı:

"Biz bunun için mi bekledik?" dediler. Bu olaydan sonra Yemenliler, İslam'ı terk ettiler." Burada, daha sonra Hz Ebu Bekir (r.a) döneminde meydana gelen dinden dönme olaylarından sözediliyor. (Çeviren)

١٨٢٥ــ رَوَى أَحْمَد وابنُ مَاجَه عَنْ عَائِشَة قَالت: عَثَر أُسَامَةُ بِعَتَبَةِ البَابِ فَشُجَّ فِي وَجْهِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «أَمِيطِي عَنْهُ الأَذى» فَتَقَذَّرْتُهُ، فَجَعَل يَمُصُّ عَنْهُ الدَّمَ وَيَمُجُّهُ عَنْ وَجْهِهِ ثُمَّ قَالَ: «لَوْ كَانَ أُسَامَة جَارِيةً لَحَلَّيْتُه وكَسَوتُه حَتَّى أُنَفِّقَه».

1825- Ahmed ve İbni Mace, Hz. Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmişledir:

"Üsame'nin ayağı, kapının eşiğine takıldı ve düşmesi sonucu yaralandı. Resulullah (a.s):

"Onun sıkıntısını gider" dedi. Ben biraz çekindim. Bunun üzerine Resulullah (a.s) Üsame'nin yüzündeki kanı sildi, temizledi ve şöyle buyurdu:

Üsame cariye olsaydı, onu sevimli ve hoş göstermek için güzel süsler takar, güzel elbiseler giydirirdim."

١٨٢٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَائِشَةَ: أَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُنَحِّي مُخاطَ أُسَامَة، قَالَت عَائِشَة: دَعْنِي حَتَّى أَنَا أَفْعَله، قَالَ يا عَائِشَة: «أَحِبِّيهِ فَإِنِّي أُحِبُّه».

1826- Tirmizi, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Üsame'nin burnunu temizlemek istedi. 'Bırak, ben yapayım" dedim. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Ey Aişe, onu sev. Ben onu seviyorum" dedi."

١٨٢٧ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ ابنِ عُمَر فَرَضَ لأُسَامَةَ فِي ثَلاثَةِ آلاف وخَمْسُمَائَة، وَفَرَضَ لِعَبْدِاللَّهِ بنِ عُمَرَ فِي ثَلاثَةِ آلاف، فَقَالَ ابنُ عُمَر: لِمَ فَضَّلْتَ أُسَامَةَ عَلَيَّ؟

1825-Ahmed, Müsned (6/139-222) İbni Mace (1/635) 9-Kitabu'n-Nikah. 49-Evlendirmede şefaat (aracılık) babı.

1826-Tirmizi (5/677) 50-Kitabu'l-Mehakıb. 41-Üsame bin Zeyd (r.a)'in Mehkıbeleri babı. Tirmizi, "Bu hadis hasen, garibdir" demiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

فَوَاللَّهِ مَا سَبَقَنِي إِلَى مَشْهَدٍ قَالَ: لِأَنَّ زَيْدًا كَانَ أَحَبُّ إِلَى النَّبِي ﷺ مِنْ أَبِيكَ، وَأُسَامَةَ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْكَ، فَآثَرْتُ حُبَّهُ ﷺ عَلَى حُبِّي.

1827- Tirmizi, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a), Üsame için üçbinbüşyüz dirhem, Abdullah bin Ömer için ise üçbin dirhem ayırdı. Bunun üzerine İbni Ömer:

"Üsame'yi neden benden üstün tuttun? Vallahi, hiçbir savaşta benden öne geçemedi," diye sordu. Hz. Ömer (r.a) şöyle cevap verdi:

"Çünkü Zeyd, Peygamber (a.s)'e senin babandan daha sevimli idi. Üsame de Resulullah (a.s)'a daha sevimliydi. Ben de Peygamber (a.s)'in sevgisini, kendi sevgimden üstün tutuyorum."

١٨٢٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ ابنِ عُمَرَ وَقَدْ نَظَرَ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ إِلَى رَجُلٍ يَسْحَبُ ثِيَابَهُ فِي نَاحِيَةٍ مِنَ الْمَسْجِدِ، فَقَالَ انْظُرُوا مَنْ هَذَا؟ فَقِيلَ لَهُ: هَذَا مُحَمَّدُ بن أُسَامَةَ، فَطَأْطَأَ ابنُ عُمَرَ رَأْسَه ثُمَّ قَالَ: لَوْ رَآه النَّبِي ﷺ لأَحِبَّه.

1828- Buhari, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Ömer, mesciddeyken, mescidin bir kenarında elbiselerini sürüyen bir adama doğru baktı, sonra, "şu adam kim?" diye sordu.

"O adam, Muhammed bin Üsame'dir" denildi. Bunun üzerine İbni Ömer başını önüne eğerek şöyle dedi:

"Eğer Peygamber (a.s) onu görmüş olsaydı, muhakkak ki, onu severdi."

Buhari'nin Sahih'inde ise şöyle nakledilmektedir:

"Resulullah (a.s), bir dizine Hz. Hasan (r.a)'ı diğer dizine de Üsame'yi oturtur ve "Ey Allah'ım, ben onlara merhamet ediyorum, sen de onlara rahmet eyle" derdi."

١٨٢٩ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: لاَيَنْبَغِي لأَحَدٍ أَنْ يُبْغِضَ أُسَامَةَ بَعْدَ

1827-Tirmizi (5/675, 676) 50-Kitabu'l-Menakıb. 40-Zeyd bin Harise (r.a)'nin menkıbeleri babı. Tirmizi, "Bu hadis hasen, garibdir" demiştir.

1828-Buhari (7/88) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 18-Üsame bin Zeyd hakkındaki rivayetler babı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

مَاسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ«مَنْ كَانَ يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَلْيُحِبَّ أُسَامَةَ».

1829- Ahmed, Hz. Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın "Kim Allah'ı ve Resulünü seviyor ise, Üsame'yi sevsin" diye buyurduğunu duydum. Bunun için Üsame'ye içinizden birinin kin gütmesi uygun olmaz."

Bir gün Hz. Ali (r.a) Üsame bin Zeyd ile karşılaştı ve ona şu soruyu sordu:

"Ey Üsame, biz seni kendimizden biri olarak görüyorduk. Şimdi niye bizim aramıza karışmıyorsun?" Üsame (r.a) ise Hz. Ali (r.a)'ye şu cevabı verdi:

"Ey Ebu Hasan, eğer sen aslanın bir dudağından tutmuş olsaydın, ben de beraberce helak olmak ve beraberce yaşamak isteğiyle, seninle öbür dudağından tutardım. Ama şu senin içinde bulunduğun durum var ya, vallahi bu işin içine asla girmem."

١٨٣٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ حَرْمَلَة مَوْلَى أُسَامة قَالَ: أَرْسَلَنِي أُسَامَةُ إِلَى عَلِي وَقَالَ: أَنَّهُ سَيَسْأَلُكَ الآنَ فَيَقُول: مَا خَلَّفَ صَاحِبَكَ؟ فَقُل لَهُ: يَقُول لَكَ لَوْ كُنْتَ فِي شِدْقِ الأَسَدِ لأَحَبَبْتُ أَنْ أَكُونَ مَعَكَ فِيه، ولٰكِنَّ هَذَا أَمْرٌ لَمْ أَرَه. فَلَمْ يُعْطِنِي شَيْئًا، فَذَهَبْتُ إِلَى حَسَنٍ وَحُسَيْن وابنِ جَعْفَرٍ فَأَوْقَرُوا لِي رَاحِلَتِي.

1830- Buhari, Üsame (r.a)'nin azadlısı Harmele (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Üsame beni Hz. Ali (r.a)'ye gönderdi ve şöyle söyledi:

"Gittiğinde o sana soru soracak ve "sahibinin geri kalmasına sebep nedir?" diyecek. Sen ona şöyle söyle:

"Üsame sana diyor ki, "eğer sen aslanın ağzına girmiş olsaydın, orada seninle birlikte olmayı arzulardım, ama senin içinde bulunduğun durum, bizim hiç görmediğimiz bir iştir." Ben Hz. Ali (r.a)'ye gittim, bana bir şey vermedi. Sonra Hasan, Hüseyin ve İbni Ca'fer'e gittim, onlar hayvanımın yüklerini doldurdular."

1829-Ahmed, Müsned (6/156-157) Bunu Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/286)'de rivayet etmekte ve "Bunu, Ahmed, rivayet etmektedir, ravileri de Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye söylemektedir.

1830-Buhari (13/61-62) 92-Kitabu'l-Fiten. 20-Hz. Peygamber (a.s)'in Hasen bin Ali hakkında "Benim şu oğlum seyyiddir. Umulur ki, Allahu Teala, onun vasıtasıyla müslümanlardan iki gurubun arasını uzlaştırır" diye buyurması hakkındaki bab.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

١٨٣١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِم عَنْ أُسَامَةَ بن زَيْد، قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي سَرِيَّةٍ فَصَبحنَا الْحُرُقَاتِ مِنْ جُهَيْنَةَ. فَأَدْرَكْتُ رَجُلاً. فَقَالَ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ. فَطَعَنْتُه فَوَقَعَ فِي نَفْسِي مِنْ ذٰلِكَ. فَذَكَرْتُهُ لِلنَّبِيِّ ﷺ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَقَالَ: لاَ إِلَهَ إِلاَ اللَّهُ وَقَتَلْتَهُ؟» قَالَ قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّمَا قَالَهَا خَوْفًا مِنَ السلاحِ. قَالَ: «أَفَلا شَقَقْتَ عَنْ قَلْبِهِ حَتَّى تَعْلَم أَقَالَهَا أَمْ لاَ». فَمَازَالَ يُكَرِّرُها عَلَيَّ حَتَّى تَمَنَّيْتُ أَنِّي أَسْلَمْتُ يَوْمَئِذٍ. قَالَ فَقَالَ سَعْدٌ: وَأَنَا وَاللَّهِ لاَ أَقْتُلُ مُسْلِمًا حَتَّى يَقْتُلَهُ ذُو الْبُطَيْنِ يَعْنِي أُسَامَةَ. قَالَ رَجُلٌ: أَلَمْ يَقُلِ اللَّهُ: ﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لاَ تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّين كله للَّه﴾ فَقَالَ سَعْدٌ: قَدْ قَاتَلْنَا حَتَّى لاَ تَكُونَ فِتْنَةٌ. وَأَنْتَ وَأَصْحَابُكَ تُرِيدُونَ أَنْ تُقَاتِلُوا حَتَّى تَكُونَ فِتْنَةٌ.

1831- Buhari ve Müslim, Üsame bin Zeyd (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) bizi bir askeri birlikle gönderdi. Sabha Cuheyne'nin el-Hurakat mevkiine vardık. Orada bir adamı yakaladım. Adam "La ilahe illa'llah" dedi ama ben gene de adamı öldürdüm. Sonra bu durum beni rahatsız etmeye başladı. Olayı Resulullah (a.s)'a anlattım. Resulullah (a.s):

"Adam, "la ilahe illa'llah" dediği halde sen onu öldürdün ha?" diye sordu. Ben de:

"Ey Allah'ın Resulü, adam silahtan korktuğu için bu sözü söyledi" dedim. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

1831-Buhari (7/517) 64-Kitabu'l-Meğazi. 45-Resulullah (a.s)'ın Üsame bin Zeyd (r.a)'i Cuheyne kabilesinden Hurakatın üzerine göndermesi ile ilgili bab. Müslim (1/96) 1-Kitabu'l-İman. 45-Kafir olan birinin "la ilahe illa'llah" dedikten sonra öldürülmesinin haramlığı babı.

Hurakat: Cuheyne kabilesinin yaşadığı beldede bir mevki. Ra'sı fetha ile de damme ile de okunur. (yani Hurukat olarak okunduğu gibi Hurakat olarak da okunur.) Bu isimlendirme Arafat ve Ezraat kelimelerindeki isimlendirmeye benzemektedir.

***Kalbini yarıp da baktın mı?:** Yani sen sadece zahire göre ve dil ile söylenilene göre amel etmek zorundasın. Kalpte olanı bilmeye senin gücün yetmez. Sen buna yol bulamazsın. Resulullah (a.s) bu sözü ile dil ile açığa vurulunca göre amel etmediği için karşı çıktığını ifade etmiştir. Bundan dolayı: "O söylediğini kalpten ve inanarak mı yoksa, sadece dilden mi söylediğini anlayabilmek için kalbini yarıp da baktın mı ve içinde böyle bir inancın bulunup bulunmadığını tesbit ettin mi?" anlamında bu sözü söylemiştir.*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Sen onun kalbini yarıp da, bu sebepten dolayı söylediğine baktın mı?" dedi. Bu sözü o kadar çok tekrar etti ki, daha önce değil de, o gün müslüman olmayı arzuladım."

Sa'd da şöyle diyor:

"Vallahi, ben Üsame'nin öldürmediği bir müslümanı öldürmem.

Bir adam: "Allahu Teala "fitne kalmayıncaya ve din tamamiyle Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın" diye buyurmuyor mu?" diye söyledi. Sa'd ise o adama şöyle cevap verdi:

"Biz fitne kalmayıncaya kadar savaştık. Sen ve arkadaşların ise fitne olsun diye savaşmak istiyorsunuz."

١٨٣٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ وابنُ حَبَّان، عَنْ عُبَيْدِاللَّهِ بنِ عَبْدِاللَّهِ بنِ عُتْبَةَ بنِ مَسْعُود قَالَ: رَأَيْتُ أُسَامَةَ بنَ زَيْدٍ مُضْطَجِعًا عِنْدَ بَاب حُجْرَة عَائِشَةَ رَافِعًا عَقِيرَتَهُ يَتَغَنَّى، وَرَأَيْتُه يُصَلِّي عِنْد قَبْر النَّبِي ﷺ ، فَمَرَّ بِهِ مَرْوانُ، فَقَالَ: أتُصَلِّي عِنْدَ قَبْر! وَقَالَ لَهُ قَوْلاً قَبِيحًا. فَقَالَ: يامَرْوانُ، إِنَّكَ فَاحِشٌ مُتَفحِّشٌ، وإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الفاحِشَ المُتَفَحِّشَ».

1832- Taberani ve İbni Hibban, Abdullah bin Atabe bin Mes'ud (r.a)'un şöyle söylediğini rivayet etmektedirler:

"Üsame'yi Hz. Aişe (r.a)'nin odasının kapısında yan yatıp ayağını kaldırmış halde şarkı söylerken gördüm. Yine onu Resulullah (a.s)'ın kabrinin yanında namaz kılarken gördüm. Üsame kabrin yanında namaz kılarken Mervan yanına vardı ve:

"Bir kabrin yanında namaz mı kılıyorsun?" diye sordu. Bunun üzerine Üsame, Mervan'a hoş olmayan şu sözleri söyledi:

"Ey Mervan, sen hem bozguncusun hem de bozulmuşsun. Ben Resulullah (a.s)'ın "Allah, hem bozgunculuk yapan, hem de kendisi bozulmuş olanlara buğzeder" diye söylediğini duydum."

1832-Mu'cmu'l-Kebir (1/166) Haysemi de bunu Mecma'u'z-Zevaid (8/74)'de rivayet etmekte ve "Bunu, Ahmed ve Taberani Kebir ile Evsat'ta değişik senetlerle rivayet etmektedirler. Taberani'nin verdiği senetlerden birinde geçen raviler sikadır. İbni Hibban (7/481) Kitabu'l-Hazer ve'l-İbahe, Mekruh (hoş olmayan) bir şeyi dinleme babı, İbni Hibban bunun sahih olduğunu bildiriyor. Ayrıca bkz. Ahmed, Müsned (5/202)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

١٨٣٣ــ رَوَى مُسْلِم عَنْ أَبِي بَكْرِ بنِ عَبْدِاللَّهِ بنِ أَبِي جهم، قَالَ: دَخَلْتُ عَلى فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ، وقَدْ طَلَّقَها زَوْجُهَا ــ .... الحَديث ــ فَلَمَّا حلَّتْ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «هَلْ ذَكَرَكِ أَحَدٌ»؟ قَالَتْ: نَعَمْ، مُعَايَة وأَبُو الجَهْم. فَقَالَ: «أَمَّا أَبُو الجَهْم فَشَدِيدُ الخُلُق، وأَمَّا مُعَاوِيَةُ فَصعْلُوك، لاَ مَالَ لَهُ. وَلٰكِنَ أَنْكِحُكِ أُسَامَة»؟ فَقُلْتُ: أُسَامَة! ــ تَهوُنًا بِأَمْر أُسَامَة ــ ثُمَّ قُلْتُ: سَمْعًا وَطَاعَةً للَّهِ وَلِرَسُولِه.

1833- Müslim, Ebu Bekir bin Abdullah bin Ebi Cehm (r.a)'den şöyle rivayet etmektedir:

"Fatıma bintu Kays'ın yanına gittim. O zaman kocası kendisini boşamıştı. Fatıma bintu Kays'ın iddet süresi dolunca Resulullah (a.s) kendisine:

"Sana herhangi bir kimse teklifte bulundu mu?" diye sordu. Kadın:

"Evet, Mu'aviye ile Ebu Cehm teklifte bulundular" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Ebu Cehm, oldukça sert huylu birisidir. Mu'aviye ise fakir, malı mülkü olmayan birisidir. İstersen, ben seni Üsame'ye nikahlayayım mı?" diye sordu."

Fatıma bintu Kays şöyle diyor:

"Ben önce Üsame'yi basite alarak "Üsame'ye mi?" dedim. Daha sonra ise:

"Allah ve Resulünün emrini dinler ve onlara itaat ederiz," dedim. Resulullah (.as) da beni Üsame'ye nikahladı. Böylece yüce Allah bana Üsame ile lütufta bulundu. Onunla beni şereflendirdi ve onun vasıtasıyla benim derecemi yükseltti."

١٨٣٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ الزُّهْرِي قَالَ: كَانَ أُسَامَةُ بنُ زَيْد يُدْعى بالأَمير حَتَّى مَات يَقُولُونَ بَعَثَه رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ لَمْ يَنْزَعه حَتَّى مَات.

1834- Taberani, Zühri (r.a)'den şu şekilde rivayet etmektedir:

1833-Müslim (2/1119) 18-Kitabu't-Talak. 6-Üç talakla boşanana nafaka gerekmediği babı.

1834-Mu'cemu'l-Kebir (1/159) Bunu Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/286)'de rivayet etmekte ve "Bunu, Taberani mürsel olarak rivayet etmektedir, ravileri ise Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye söylemektedir.

Ebu Zeyd: Usame'nin künyesidir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Üsame bin Zeyd ölümüne kadar emir olarak çağrılırdı. İnsanlar, "Resulullah (a.s) onu ordunun başında emir olarak tayin etti ve ölümüne kadar da bu görevi ondan almadı," derlerdi." (1)

1) Yazarın daha daha önce de sözettiği gibi, Resulullah (a.s) Üsame'yi bir askeri birliğin başında emir olarak tayin etmiş, ancak Üsame dönünceye kadar Resulullah (a.s) vefat etmişti. (Çeviren)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

AMMAR BİN YASİR (R.A.)

İbni Hacer, Ammar bin Yasir (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Ammar, Yasir'in oğlu, o Amir'in oğlu, o Malik'in oğlu, o Kinane'nin oğlu, o Kays'ın oğlu, o Hüseyin'in oğlu, o Sa'lebeoğullarından Vedim'in oğlu, o Avf'ın oğlu, o Harise'nin oğlu, o Amir'in oğlu, o Yam'ın oğlu, o Ans'ın oğlu, o da Malik'in oğludur. Ansoğulları kabilesine mensuptur. Ebu'l-Yekzan olarak bilinir. Annesi, Mahzumoğullarının azadlılarından olan Sümeyye'dir ve babası, ilk müslüman olan kişilerdendir. Bunlar Allah yolunda çeşitli işkencelere maruz kalmışlardır. Resulullah (a.s) onların yanlarından geçer ve "sabredin ey Yasir ailesi, size va'dedilen cennettir" diye buyururdu. Ammar'ın Habeşistan'a hicret edip etmediği konusunda farklı görüşler vardır. Medine'ye hicret etmiş ve Resulullah (a.s)'ın katıldığı bütün savaşlara katılmıştır. Ondan sonra da, Yemame Savaşı'na katıldı ve bu savaşta kulağı kesildi. Daha sonra Hz. Ömer (r.a) onu Kufe'ye vali tayin etti ve oranın halkına, Ammar'ın Hz. Muhammed (a.s)'in ashabının seçkinlerinden biri olduğu konusunda yazı gönderdi. Asım'ın Zer'den, onun Abdullah'tan rivayet ettiğine göre, müslüman olduklarını ilk açığa vuran yedi kişi arasında Ammar da vardır. Vebre'nin Hemmam'dan, onun da Ammar'dan rivayet ettiğine göre, Ammar şöyle söylemiştir:

"Ben müslüman olduğumda Resulullah (a.s)'ın yanında beş köle, iki kadın ve Hz. Ebu Bekir' (r.a)'den başka kimse yoktu."

Resulullah (a.s)'dan tevatür yolu ile gelen hadislerden, Peygamber (a.s)'in, Ammar'ı taşkın bir gurubun öldürüceğini bildirdiği ifade edilmiştir. Yine onun hicri 87 yılının rebiülevvelinde; Sıffinde Hz. Ali (r.a)'nin yanında olduğu sırada, 93 yaşında iken öldürüldüğü konusunda ittifak edilmiştir. "Kalbi iman ile mutmain iken, küfür sözü söylemeye zorlanan kimse müstesnadır" mealindeki ayet-i kerimenin, onun hakkında indirildiği konusunda da ittifak edilmiştir."

İbni Kesir şöyle diyor:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Ammar, esmer tenli, uzun boylu, geniş omuzlu, koyu mavi (siyaha yakın) gözlü, saçının aklığı değişmeyen biriydi."

Zehebi de diyor ki:

"Onun rivayet ettiği birkaç hadis vardır. Baki bin Mahled'in Müsned'inde ondan altmışiki hadis rivayet edilmektedir. Bunlardan beş tanesi Sahihi Buhari ve Sahihi Müslim'de de yer almıştır."

Mansur, Mücahid'ten şöyle bir rivayet nakletmektedir:

"Müslüman olduklarını ilk açığa vuranlar yedi kişiydiler." Mücahid bunların adlarını saymış, sonra da şunu ilave etmiştir:

"Ebu Cehil, Sümeyye'ye sövmek üzere geldi. Sonra da onu döverek öldürdü. Böylelikle, İslam'da ilk kadın şehid Sümeyye oldu."

Abdullah bin Ebi Huzeyl şöyle diyor:

"Ammar'ı Kufe emiri olduğu zaman gördüm. Bir dirheme, bir miktar ot satın aldı ve sırtına yüklenip götürdü."

Şa'bi'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) Ammar'a:

"Seni görevden almakla sana fenalık ettik," dedi. Bu söze karşılık Ammar:

"Eğer sen böyle düşünüyorsan, beni göreve getirmen de sonra görevden alman da benim için kötülük olur," diye cevap verdi."

Ebu Asım diyor ki:

"Ammar doksanüç yıl yaşadı. Çıplak hayvana binmezdi. Kendi bineğine binerdi."

Hz. Aişe (r.a), Ammar hakkında şöyle söylemiştir:

"Ammar, Hz. Osman (r.a)'ın bazı işlerine karşı çıkardı. Böyle yapmasaydı daha iyi olurdu. Allah her ikisinden de razı olsun."

AMMAR BİN YASİR (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1835- Tirmizi, Hz. Ali (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ammar gelip, Resulullah (a.s)'ın yanına girmek için izin istedi. Resulullah (a.s) da:

"Ona izin verin, güzel ve temiz insana merhaba!" diye buyurdu."

١٨٣٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِي ﷺ قَالَ لِعَمَّار: «أَبْشِر تَقْتُلُكَ الفِئَةُ البَاغِيَة».

1836- Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Ammar'a şöyle söylemiştir:

"Sana müjdeler olsun ki, seni taşkın bir topluluk öldürecek."

١٨٣٧ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ أَبِي سَعِيد رَفَعَهُ: «وَيْحَ عَمَّار، تَقْتُلُهُ الفِئَةُ البَاغِيَة، يَدْعُوهُم إِلى الْجَنَّةِ وَيَدْعُونَه إِلَى ا لنَّار».

1837- Buhari, Ebu Sa'id (r.a)'den şöyle rivayet etmektedir:

"Ammar'ı taşkın bir topluluk öldürür. O, onları cennete çağırır, onlarsa onu cehenneme çağırırlar."

١٨٣٨ــ رَوَى التِّرْمِذِيَ عَنْ عَائِشَةَ رَفَعَتْهُ: «ما خُيِّرَ عَمَّارٌ بَيْنَ أَمْرَيْنِ إِلاَّ اخْتَارَ أَرْشَدَهُمَا».

1838- Tirmizi, Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ammar ne zaman iki şeyden birini seçmek zorunda kalsa, daima onların en doğru olanını seçerdi."

1835-Tirmizi (5/668) 50-Kitabu'l-Menakıb. 35-Ammar bin Yasir (r.a)'ın Menkıbeleri babı. Tirmizi, "Bu, hasen, sahih bir hadistir" demiştir.

1836-Tirmizi (5/669) 50-Kitabu'l-Menakıb. 35-Ammar bin Yasir (r.a)'in Menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hasen, sahih bir hadistir" demiştir.

1837-Buhari (1/541) 8-Kibatu's-Salat. 63-Mescid yapımı konusunda yardımlaşma babı.

1838-Tirmizi (5/668) 50-Kitabu'l-Menakıb. 35-Ammar bin Yasir (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi, "Bu, hasen, garib bir hadistir" demiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

١٨٣٩ــ رَوَى البَزَّارُ عَنْ بِلال بنِ يحيَ: لَمَّا قُتِلَ عَمَّارُ قِيلَ لَحذيفَةَ قُتِلَ هَذَا الرَّجُل وَقَد إِخْتَلَفَ النَّاسُ فَمَا تَقُول؟ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِي ﷺ يَقُول: «أَبُو اليَقْظان عَلى الفِطْرَة لاَ يدَعُهَا حَتَّى يَمُوت أَوْ يَمَسُّهُ الهَرَم».

1839- Bezzar, Bilal bin Yahya'dan şöyle rivayet etmektedir:

"Ammar (r.a) öldürüldüğünde, Huzeyfe'ye:

"Ammar öldürüldü, insanlar onun hakkında ihtilafa düştüler, sen ne diyorsun?" diye soruldu. O da, "ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum, diyerek şunları söyledi:

"Ebu Yekzan, fıtrat üzeredir. Ölünceye kadar veya ihtiyarlayıncaya kadar bu hali ondan ayrılmaz."

١٨٤٠ــ رَوَى أَحْمَد عَنْ عُثْمان: أَقْبَلْتُ مَعَ النَّبِي ﷺ نَتَمَشَّى فِي البَطْحَاءِ حَتَّى أَتَى عَلى عَمَّار وَأَبِيه وإِمِّه يُعَذَّبُون، فَقَالَ أَبُو عَمَّار يا رَسُولَ اللَّهِ: الدَّهْر هَكَذَا؟ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْه وَسلَّمَ «اصْبِر، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لآلِ يَاسِر وقَدْ فَعَلْتَ».

1840- Ahmed, Hz. Osman (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte Ammar'ın babası ve annesinin işkence edildikleri yere gittik. Ammar'ın babası Yasir:

"Ey Allah'ın Resulü, bizim durumumuz hep böyle," dedi. Resulullah (a.s) da, "sabredin" dedi ve şöyle buyurdu: "Ey Allah'ım, Yasir ailesini bağışla"

١٨٤١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ خَالِدِ بنِ الوليد رَفَعَهُ: «مَنْ يُحَقِّرْ عَمَّارًا يُحَقِّرْهُ اللَّهُ، ومَنْ يَسُبُّه يَسُبُّه اللَّهُ، ومَنْ يَنْتَقِصْه يَنْتَقِصْهُ اللَّهُ».

1841- Taberani, Halid bin Velid (r.a)'den şöyle rivayet etmektedir:

"Kim Ammar'ı küçümserse, Allah da onu küçük düşürür. Kim ona söverse,

1839-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/252) Haysemi de bunu Mecma'u'z-Zevaid (9/295)'te rivayet etmekte ve: "Bunu, Bezzar ve Taberani Evsat'ında muhtasar olarak rivayet etmektedir. Her ikisinin rivayetinde geçen raviler de sikadır" diye belirtmektedir.

1840-Ahmed, Müsned (1/62) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/293)'te "Bunu, Ahmed rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye söylemektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Allah da ona kötü söyler. Kim Ammar'ın hakkından bir şey eksiltirse, Allah da onun hakkından eksiltir."

Bir rivayette de:

"Kim Ammar'a düşmanlık ederse, Allah da ona düşmanlık eder" denmektedir.

١٨٤٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَمْرو بنِ العاصِ وقَدْ أَتَاهُ رَجُلان يختصمان في دم عمار وسلبه، فَقَالَ عَمْرو: خَلِّيَا عَنْهُ، فإنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُول: «قَاتِلُ عَمَّار وسَالِبُه في النَّار».

1842- Taberani, Amr bin As (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"İki kişi Amr'a geldi. Her ikisi de Ammar'ı kendisinin öldürdüğünü ve Ammar'ın silanını aldığını söylüyordu. Amr onlara şöyle söyledi:

"Onun hakkında tartışmaktan vazgeçin. Ben Resulullaha (a.s)'ın; "Ammar'ı öldüren ve silahını alan cehennemdedir" dediğini duydum," dedi."

١٨٤٣ــ رَوَى أَحْمَد والطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ الحارِثِ أَنَّ عَمْرُو بن العاص قَالَ لِمُعاوِيَةَ يا أَمِيرَ المُؤْمِنِينَ: أَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُول حِين كَانَ يَبْني المَسْجِدُ لِعَمَّار: «إِنَّكَ لَحرِيصٌ عَلى الجِهَاد، وإِنَّكَ لَمِنْ أَهْلِ الجَنَّة، ولَتَقْتُلَنَّكَ الفِئَةُ البَاغِيَة؟» قَالَ: بَلى. قَالَ: فَلِمَ قَتَلْتُموه؟ قَالَ: وَاللَّهِ مَا تَزَالُ تَدْحَضُ في بَوْلِك أَنْحْنُ قَتَلْنَاه؟ إِنَّمَا قَتَلَهُ الَّذِي جَاءَ به.

1843- Ahmed ve Taberani, Abdullah bin Haris (r.a)'ten rivayet etmişlerdir:

1841-Mu'cemu'l-Kebir (4/112,113)'de şekliyle rivayet etemektedir. Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/294)'te "Bunu, Taberani, değişik senetlerle uzun şekilde ve muhtasar olarak rivayet etmektedir. Onun rivayetleri içinde Ahmed'in rivayetlerine muvafık düşenler bulunmaktadır. Ravileri ise sikadır. Bu rivayetler içinde mürsel olanlar vardır" demektedir. Ahmed de, bunun bir benzerini Müsned (4/90)'de rivayet etmektedir.

1842-Bunu Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/297)'de rivayet etmekte ve "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye söylemektedir.

1843-Ahmed, Müsned (4/199) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/297)'de "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" demektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Amr bin As, Muaviye'ye şöyle söylemiştir:

"Ey mü'minlerin emiri, Resulullah (a.s)'ın mescidi yapılırken Resulullah (a.s)'ın Ammar'a şöyle söylediğini duymadın mı?:

"Sen cihada çok arzulusun ve sen cennet ehlindensin. Seni taşkın bir topluluk öldürecektir." Muaviye bu soruya şu karşılığı verdi: "Evet, duydum." Bunun üzerine Amr:

"Öyleyse onu neden öldürdünüz?" diye sordu. Muaviye de: "Sen hala, çocuksu düşünmeye devam ediyorsun. Onu biz mi öldürdük, onu, kendisini getirenler öldürdü," diye karşılık verdi."

Siyer'in kritiğini yapan kişi bu konu hakkında şöyle diyor:

"Bu, Muaviye'nin bir yanıltmacasıdır, Allah kendisini bağışlasın, ona Hz. Ali (r.a) gerekli cevabı vermiştir. Hz. Ali (r.a) bu anlayışa göre, Hz. Hamza (r.a)'yı savaşa çıkardığından dolayı Hz. Muhammed (a.s)'in onu öldürmüş sayılacağını düşünmek olduğunu belirtmiştir."

İbni Dihye şöyle diyor:

"Hz. Ali (r.a)'nin bu cevabı Muaviye'yi susturmak için yeterlidir. Kimse bu söz karşısında cevap veremez ve kimsenin böyle bir delile itirazda bulunması da mümkün değildir."

Munavi de, Abdulkahir Curhani'nin İmama adlı kitabında yeralan aşağıdaki açıklamaya 'Feyzu'l Kadir' adlı kitabında yer vermektedir:

"Hadis ve re'y yanlıları dahil, Malik, Şafii ve Ebu Hanife de içlerinde olmak üzere Irak ve Hicaz fakihleri ile kelamcıların çoğunluğu Hz. Ali (r.a)'nin Sıffin ehline karşı kavaşmakta haklı olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Bunun gibi, Cemel ehli karşısındaki tutumunda da isabetli davranmıştır. Yine bu görüşe göre, ona karşı savaşanlar taşkındırlar ve ona haksızlık etmişlerdir. Ancak bu taşkınlıklarından dolayı küfürle itham edilemezler."

Kurtubi de, kitabın 6138. sayfasında şöyle demektedir:

"Müslümanların alimleri nazarında ve dini delille Hz. Ali (r.a)'nin imamlığı kesinlik kazanmıştır. Her kim ona karşı çıktıysa taşkınlık yapmış demektir. Bu şekilde taşkınlık yapanlarla, hakka teslim oluncaya ve barışa yanaşıncaya kadar savaşmak gerekir."

١٨٤٤ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ والحَاكِم عَنْ عَبْدِاللَّهِ قَالَ: أَوَّلُ مَنْ أَظْهَرَ إِسْلاَمَه سَبْعَةٌ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، وأَبُو بَكْرٍ، وَعمَّار، وأُمُّهُ سُمَيَّة، وصُهَيْبٌ، وبِلاَل، والمِقْدَادُ. فَأَمَّا

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، فَمَنَعَهُ اللَّهُ بِعَمِّهِ، وأَمَّا أَبُو بَكْرٍ، فَمَنَعَهُ اللَّهُ بِقَوْمِه، وأَمَّا سَائِرُهُم، فَأَلْبَسَهُمْ الْمُشْرِكُونَ أَدراعُ الحَدِيدِ، وَصفَّدُوهُم فِي الشَّمْسِ، ومَا فِيهِمْ أَحَدٌ إِلاَّ وقَدْ وَاتَهُم عَلى ما أَرادُوا إلا بِلاَل، فَإِنَّه هَنَتْ عَلَيْهِ نَفْسُه فِي اللَّه، وهَانَ عَلى قَوْمِه، فَأَعْطُوه الوِلْدانَ يَطُوفُون بِهِ فِي شِعَاب مَكَّةَ وَهُوَ يَقُولُ: أَحَدٌ أَحَد.

1844- İbni Sa'd ve Hakim, Abdullah (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Müslüman olduklarını ilk açığa vuranlar yedi kişidir. Bunlar, Resulullah (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a), Ammar, annesi Sümeyye, Suheyb, Bilal ve Mikdad (r.a)'dır. Resulullah (a.s)'ı Allahu Teala amcası aracılığı ile korudu. Hz. Ebu Bekir (r.a)'i kabilesi vasıtasıyla korudu. Ama diğerlerine müşrikler demir zırhlar giydirip, kızgın güneşe attılar.

Onlardan Bilal'in dışında hepsi, gördükleri ağır işkence nedeniyle müşriklerin istediklerini yaptılar. Bilal ise, Allah yolunda nefsini ve kavmini önemsemedi. Müşrikler onun başına çocukları musallat ettiler. Çocuklar kendisini Mekke sokaklarında dolaştırıyorlardı. O ise "Allah bir, Allah bir" demekten vazgeçmiyordu."

١٨٤٥ــ رَوَى ابنُ سَعْد والحَاكم عَنْ أَبي عُبَيْدَة بْنِ مُحَمَّد بنِ عَمَّار بنِ يَاسِر قَالَ: أَخَذَ الْمُشرِكُونَ عَمَّارًا، فَلَمْ يَتْرُكُوه حَتَّى نَالَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَذَكَرَ آلِهَتَهُمْ بخير، فَلَمَّا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ ، قَالَ: «ما وَرَاءَكَ؟» قَالَ: شرٌّ يا رَسُولَ اللَّهِ. واللَّهِ ما تُرِكْتُ حَتَّى نِلْتُ مِنْك، وَذَكَرْتُ آلِهَتَهُمْ بِخَيْرٍ، قَالَ: «فَكَيْفَ تَجِدُ قَلْبَكَ؟» قَالَ: مُطْمَئِنٌّ بِالإِيمَانِ. قَالَ: «فإِنْ عَادُوا فَعُدْ».

1845- İbni Sa'id ve Hakim Ebu Ubeyde bin Muhammed bin Ammar bin Yasir (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Müşrikler, Ammar'ı, Resulullah (a.s)'a kötü söz söyleyip, kendi ilahlarından

---

1844-Tabakatu'l-Kubra (3/247/ Müstedrek (3/284) Hakim, bunun sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu onaylamıştır. Zehebi bunu Siyer (1/347)'de rivayet etmektedir. Siyer'in tahkikçisi: "Senedi hasendir," demiştir.

1845-Tabakatu'l-Kubra (3/249) Müstedrek (2/357). Hakim; "Bu hadis, Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ancak onlar kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de bu konuda Hakim'i doğrulamıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

da övgü ile sözetmedikçe bırakmadılar. Bu olaydan sonra Resulullah (a.s)'ın yanına geldiğinde, Resulullah (a.s) kendisine sordu:

"Başına neler geldi?" Ammar şu karşılığı verdi:

"Kötü şeyler ey Allah'ın Resulü. Vallahi, senin aleyhine, onların ilahlarının da lehine söz söylemedikçe beni bırakmadılar." Bunun üzerine Resulullah (a.s) Ammar'a sordu:

"Kalbini nasıl buluyorsun?" Ammar:

"İmanla mutmain, (iman sahibi olmaktan dolayı rahat ve sahip olduğum imana tam bağlı)" diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Eğer onlar, tekrar aynı şeyleri yaparlarsa, sen de onların dediğini yap" buyurdu."

١٨٤٦ــ رَوَى أَحْمَدُ والتِّرْمِذِيُّ والحَاكِم عَنْ حَذيفَة، مَرْفُوعًا: «اقْتَدُوا باللَّذَيْن مِنْ بَعْدِي: أَبي بَكْرٍ وَعُمَرَ واهْتَدُوا بِهَدْي عَمَّار، وَتَمَسَّكُوا بعَهْد ابن أُمِّ عَبْدٍ».

1846- Ahmed, Tirmizi ve Hakim, Huzeyfe (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Benden sonra Ebu Bekir (r.a) ve Ömer (r.a)'in peşinden gidin. Ammar'ın hidayet çizgisine bağlanın. Ümmü Abd'ın oğlunun ahdinden de çıkmayın."

١٨٤٧ــ رَوَى مُسْلِمٌ وأَحْمَد وابنُ سَعْد، عَنْ أَبي سَعيد قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِبِنَاءِ المَسْجِد، فَجَعَلْنَا نَنْقُلُ لِبَنَةً، وَعمَّارٌ يَنْقُل لَبِنَتَيْن لَبِنَتَيْن، فَتَرِبَ رَأْسُه، فَحَدَّثَني أَصْحَابي وَلَمْ أَسْمَعْهُ منْ رَسُولِ اللَّهِ أَنَّهُ جَعَل يَنْفضُ رأْسَهُ ويَقُول: «وَيْحَكَ يا ابْنَ سُمَيَّة! تَقْتُلُكَ الفِئَةُ البَاغِيَةُ».

1847- Müslim, Ahmed ve İbni Sa'd, Ebu Sa'id (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

1846-Ahmed, Müsned (5/385) Tirmizi (5/672) 50-Kitabu'l-Menakıb. 38 Abdullah bin Mes'ud (r.a)'un menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu, hasen garib bir hadistir" demiştir. Müstedrek (3/75)

1847-Müslim (4/2235) 52-Kitabu'l-Fiten ve Eşrati's-Sa'a. 18-Bir kimsenin bir kabrin yanından geçerken, dünyada çektiği sıkıntıdan, beladan dolayı, o kabrin içindekinin kendisi olmasını dileyeceği gün gelmeden kıyametin kapmayacağı konusu ile ilgili bab. Ahmad, Müsned (3/5) Tabakatu'l-Kubra (3/252)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Resulullah (a.s) bize mescidi inşa etmemizi emretti. Biz kerpiçleri teker teker taşımaya başladık. Ammar ise ikişer ikişer taşıyordu. Kafası tozlandı. Arkadaşlarım Resulullah (a.s)'dan bir hadis naklettiler. Ama ben o hadisi Resulullah (a.s)'dan duymadım. Arkadaşların naklettiklerine göre, Resulullaha (a.s) Ammar'ın kafasındaki tozları silerken:

"Ey Sümeyye'nin oğlu, seni taşkın bir topluluk öldürecek" diye buyurmuş."

Hafız, Feth'de şu açıklamaya yer vermektedir:

"Ammar hakkındaki "Ammar'ı taşkın bir topluluk öldürecek" hadisini, sahabeden bir gurup rivayet etmiştir. Daha önce geçtiği üzere Katade bin Nu'man onlardandır. Yine Müslim'de geçtiği üzere Ümmü Seleme (r.a) bunlardandır. Tirmizi'deki rivayet, Ebu Hureyre'den nakledilivor. Nesai'deki rivayet, Abdullah bin Amr bin As'dan gelmektedir. Yine Hz. Osman bin Affan (r.a), Huzeyfe, Ebu Eyyub, Ebu Rafi', Huzeyme bin Sabit, Muaviye, Amr bin As, Ebu Yusr ve Ammar bu hadisi rivayet edenler arasındadır. Bütün bunların rivayetleri Taberani'nin kitabında ve daha başka hadis kitaplarında geçmektedir. Bu rivayetlerin çoğunun senetleri sahih veya hasendir. İsimlerini burada sayamayacağımız daha pek çok kimseden de onun hakkında rivayetler gelmiştir."

١٨٤٨ــ رَوَى ابنُ سَعْد وَعبْدالرَزَّاق عَنْ طَارِق بنِ شِهَاب: إنَّ أَهْلَ البَصْرَةِ غَزُوا نَهَاوَنْد، فَأَمدَّهُم أَهْلُ الكُوفَة وَعَلَيْهِم عَمَّار، فَظَفِروا، فَأَرَاد أَهْلُ البَصْرَة أَنْ لاَ يَقْسِمُوا لأَهْل الكُوفَة شَيْئًا: فَقَالَ رَجُلٌ تَميمِيٌّ: أَيُّهَا الأَجْدَعُ! تُرِيدُ أَنْ تُشَارِكَنَا فِي غَنَائِمنَا؟ فَقَالَ: خيرَاًذنِّي سَبَبْتَ، فإنَّهَا أُصِيبَتْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . قَالَ: فَكَتَبَ فِي ذَلِكَ إِلَى عُمَر، فَكَتَبَ عُمَرُ: إنَّ الغَنِيمةَ لِمَنْ شَهِدَ الوَقْعَة.

1848- İbni Sa'd ve Abdurrezzak, Tarık bin Şihab (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Basra halkı, Nihavend üzerine savaş açtı. Kufe halkı da bu savaşta Basralılara yardımcı oldu. Kufelilerin başında Ammar bulunuyordu. Savaş sonunda, Nihavendlilere karşı zafer kazanıldı. Basralılar, savaş ganimetlerinden Kufelilere bir şey vermek istemediler. Temim kabilesinden bir adam:

"Ey kulağı kesik adam, ganimetlerimizde bize ortak mı olmak istiyorsun?" dedi. Bunun üzerine Ammar:

1848-Tabakatu'l-Kubra (3/254) Musannef (5303) Bunu Zehebi de Siyer (1/422)'de rivayet etmektedir. Tahkikçisi: "İsnadı sahihtir." demiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Kulaklarımın en hayırlısına karşı kötü söz mü söylüyorsun. Bil ki, bu kulak, Resulullah (a.s) ile birlikte olduğum zaman kesilmiştir." diye karşılık verdi."

Ravi diyor ki:

"Ammar (r.a) konuyla ilgili olarak Hz. Ömer (r.a)'e yazı yazdı. Hz. Ömer (r.a) de herkesin ganimete ortak olduğunu bildirdi."

١٨٤٩ــ رَوَى أَحْمَد عَنْ عَمَّار قَالَ: أَنَّ أُمَّنا ــ يَعْني عَائِشَة ــ قَدْ مَضَتْ لِسَبِيلِهَا، وإِنَّهَا لَزَوْجَتُه في الدُّنيا والآخِرَة، ولٰكِنَّ اللَّهَ ابْتَلاَنا بِهَا لِيَعْلَمَ إِيَّاهُ نُطيع أَوْ إِيَّاهَا.

1849- Ahmed, Ammar (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Annemiz Hz. Aişe (r.a), yoluna devam etti. Kuşkusuz o, Resulullah (a.s)'ın dünya ve ahirette eşidir. Allahu Teala, bizim Resulullah (a.s)'a mı, yoksa ona mı itaat ettiğimizi ortaya çıkarmak için, bizi onunla imtihan etti."

١٨٥٠ــ رَوَى الْخَارِيُّ عَنْ عَمَّارٍ، قَالَ: إِنِّي لأَعْلَم أَنَّها زَوْجَتَهُ في الدُّنْيَا والآخِرَة، ولٰكِنَّ اللَّهَ ابْتَلاَكُم لِتَتْبَعُوه أَوْ إِيَّاهَا.

1850- Buhari, Ammar (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben, Hz. Aişe (r.a)'nin Resulullah (a.s)'ın dünya ve ahirette eşi olduğunu biliyorum. Ancak Allah, Resulullah (a.s)'a mı, yoksa ona mı uyacağımız konusunda sizi onunla imtihan etti."

١٨٥١ــ رَوَى أَحْمَدُ وابْنُ سَعْد والحَاكِم عَنْ أَبي البَخْتري قَالَ: قَالَ عَمَّارُ يَوْمَ صفِّين: ائْتُوني بِشَرْبَة لَبن، قَالَ: فَشَرِبَ، ثُمَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنَّ آخِرَ شَرْبَةٍ تَشْرَبُهَا مِنَ الدُّنيا شَرْبَةُ لَبن» ثُمَّ تَقَدَّمَ فَقُتِلَ.

1851- Ahmed, İbi Sa'd ve Hakim, Ebu Buhteri (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Sıffin gününde Ammar; "bana bir içimlik süt getirin" dedi. Süt getirildi.

1849-Ahmed, Müsned (4/265) Bunu Zehebi de Siyer (1/424)'de rivayet etmektedir.

1850-Buhari (7/106) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 30-Hz. Aişe (r.a)'nin fazileti babı.

1851-Ahmed, Müsned (4/319) Tabakatu'l-Kubra (3/257) Müstedrek (3/389) Zehebi de bu rivayeti kabul etmekte ve sahih olduğunu bildirmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ammar, sütü içti ve şöyle dedi:

"Ben Resulullah (a.s)'ın "Senin bu dünyadan içeceğin son şey, bir içimlik süttür" diye söylediğini duydum" dedi. Sonra ilerledi ve öldürüldü."

١٨٥٢ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ عَمَّارٍ أَنَّهُ قَالَ: ثَلاَثَةٌ مَنْ كُنَّ فِيه، فَقَد اسْتَكْمَل الإِيمان، أَوْ قَالَ: مِنْ كَمالَ الإِيمَان: الإِنْفَاقُ مِنَ الإِقْتَار، والإِنْصافُ مِنْ نَفْسِك، وبَذْلُ السَّلاَم للعالَم.

1852- Buhari, Ammar (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Üç şey vardır ki, her kimde onlar bulunursa o, imanını tamamlamıştır. Bunlar: Sıkıntı, dar durumda iken sadaka vermek, kendi nefsine acımak ve her yerde selamı yaymak."

١٨٥٣ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ حَارِثَةَ بنِ مَضْرب قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا عُمَرُ بنُ الخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنِّي قَدْ بَعَثْتُ إِلَيْكُم عَمَّارَ بن يَاسِر أَميرا وَعبْدُاللَّهِ بن مَسْعود مُعَلِّمًا وَوَزِيرًا، وهُمَا مِنَ النُجَبَاء مِنْ أَصْحَاب مُحَمَّد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسلَّمَ مِنْ أَهْل بَدْر فَاسْمَعُوا، وَقَدْ جَعَلْتُ ابنَ مَسْعُودٍ عَلى بَيْتِ مالِكُمْ فاسْمَعُوا فَتَعَلَّمُوا مِنْهُمَا واقْتَدُوا بِهِمَا وَقَدْ آثَرْتُكُم بِعَبْدِ اللَّهِ عَلى نَفْسي.

1853- Hakim, Haris bin Mudrib (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) bize:

"Size Ammar bin Yasir'i emir olarak, Abdullah bin Mes'ud'u da öğretici ve yardımcı olarak gönderdim. Bu ikisi Hz. Muhammed (a.s)'in ashabının seçkinlerindendir. Bedir Savaşı'na katılanlardır. Onları dinleyin. İbni Mes'ud'u sizin beytu'l-malınız (hazineniz) üzerine görevlendirdim. Bu ikisinden bir şeyler öğrenin. Onlara uyun. Abdullah için sizi, kendi nefsime tercih ettim. (yani Abdullah'tan yararlanmak konusunda sizi, kendi nefsime tercih ettim)" diye yazdı."

1852-Buhari bunu muallak olarak (yani senedini iskat ederek) rivayet etmektedir. Ancak birçok hadisçi bunu mevsul olarak (senetli) rivayet etmiştir. İmam Ahmed, Abdurrezzak ve İbni Ebi Şeybe bunlardandır.

1853-Müstedrek (3/388) Hakim bu rivayetin sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

١٨٥٤ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ والحَاكِمُ عَنْ خَيْثَمَةَ بنِ أَبي سبرة الجَعفِي قَالَ: أَتَيْتُ المَدِينَةَ فَسَأَلْتُ أَنْ يُيَسِّر لي جَليسًا صَالِحًا فَيُسِّرَ لي أَبَا هُرَيْرَةَ فَقَالَ لي: مِمَّنْ أَنْتَ؟ فَقُلْتُ: مِنْ أَرْضِ الكُوفَةِ جِئْتُ أَلْتَمِسُ العِلْمَ والخَيْرَ، فَقَالَ: أَلَيْسَ فِيكُم سَعْدُ بنُ مَالِك مُجَابَ الدَّعْوَة، وَعَبْدُاللَّهِ بنِ مَسْعُود صَاحِبَ طَهُورِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ونَعْلَيْهِ، وحَذيفَةُ بن اليَمَانِ صَاحِب سِرِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، وعَمَّار بن يَاسِر الَّذِي أَجَارَهُ اللَّهُ مِنَ الشَّيْطَانِ عَلى لِسَانِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسلَّمَ، وَسلْمَانُ صَاحِبُ الكِتَابَيْنِ؟ قَالَ قَتَادَةُ والكِتَابَان الإِنْجِيلَ والفُرْقَان.

1854- Tirmizi ve Hakim, Haysem bin Ebi Sibreti Ca'fi (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Medine'ye geldim. Yüce Allah'tan bana salih bir arkadaş vermesini diledim. Allahu Teala da, Ebu Hureyre'yi arkadaş etti. Ebu Hureyre bana:

"Sen nerelisin" diye sordu. Ben Kufe'liyim. İlim ve iyilik umarak buraya geldim" diye cevap verdim. Ebu Hureyre (r.a) bana:

"Duası kabul edilen Sa'd bin Malik, Resulullah (a.s)'ın temizlenmesine yardımcı olan ve ona nalinlerini veren Abdullah bin Mes'ud, Resulullah (a.s)'ın sırdaşı Huzeyfe bin Yeman, kendisini yüce Allah'ın, Resulullah (a.s)'ın dili üzere şeytandan koruduğu Ammar bin Yasir ve iki kitap sahibi Selman, sizin içinizde değil mi?" diye sordu."

Katade diyor ki:***"Burada kastedilen iki kitap; İncil ile Kur'an-ı Kerim'dir."***

١٨٥٥ــ رَوَى ابنُ سَعْد والحَاكِم عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ سَلَمة قَالَ: رَأَيْتُ عَمَّارَ بنَ يَاسِر يَوْم صفين شَيْخًا طِوالاً أَخَذَ الحَرْبَةَ بِيَدِهِ وَيَدُه تَرْعد فَقَال: والَّذِي نَفْسي بِيَدِهِ لَقَدْ قَاتَلْتُ بِهَذِه مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ثَلاثَ مَرات وهَذِهِ الرَّابعة ثُمَّ قَالَ: والذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ ضَرَبُونا حَتَّى يَبْلُغوا بِنَا سَعَفَات هَجَر لَعَرَفْتُ أَنَّا عَلى الحَقِّ وهُمْ عَلَى البَاطِل.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1855- İbni Sa'd ve Hakim, Abdullah bin Seleme (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Ammar bin Yasir'i Sıffin gününde uzun boylu bir ihtiyar halinde gördüm. Kırbacı bir eline aldı ve şöyle söyledi:

"Nefsim elinde olana yemin olsun ki, ben bununla Resulullah (a.s) ile birlikte üç kez çarpıştım, işte bu dördüncüsüdür." Sonra da şöyle dedi:

"Nefsim elinde olana yemin olsun ki, savrulmuş hurma yaprakları haline getirinceye kadar bize vursalar bile; yine de bizim hak yolda, onların ise batıl yolda olduklarını söylerim."

١٨٥٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ وعَبْدُاللَّهِ أَحْمَد عَنْ كُلْثوم بنِ جَبْر قَالَ: كُنْتُ بِوَاسِط القَصَب عِنْد عَبْد الإعْلى بنِ عَبْدِاللَّهِ بنِ عَامِر بنِ كريز القُرشِيِّ في مَنْزِل عَنْبَسَةَ بنَ سَعيد إذْ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: إنَّ قَاتِلَ عَمَّارٍ بِالبَاب أَفَتَأْذَنُونَ لَهُ فَيَدْخُل، فَكَرِهَ بَعْضُ القَوْم وَقَالَ بَعْض: أَدْخِلُوه، فَدَخَل فإذَا رَجُلٌ عَلَيْه مُقَطَّعَات لَه. فَقَالَ: لَقَد أَدْرَكْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وأَنَا أَنْفَعُ أَهْلي فَأَرُد عَلَيْهم الغَنَم، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ القَوْمْ: أَبَا العَادِيَة كَيْفَ كَانَ أَمْرُ عَمَّار؟ قَالَ: كُنَّا نَعُدُّ عَمَّارًا مِنْ خِيَارِنا حَتَّى سَمِعْتُه يَوْمًا في مَسْجِدِ قِبَاء يَقَعُ في عُثْمَان فَلَوْ خَلَصْتُ إلَيْه لَوَطِئْتُه بِرِجْلِي فما صَلَّيْتُ بَعْدَ ذَلِكَ صَلاَةً إلاَّ قُلْتُ: اللَّهُمَّ لَقِّني عَمَّارا، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ صفين اسْتَقْبَلَني رَجُلٌ يَسُوق الكَتِيبَةَ فَاخْتَلَفْتُ أَنَا وَهُوَ ضَرْبَتَيْنِ فَبَدَرْتُه فَضَرَبْتُه فَكَبَا لِوَجْهِهِ ثُمَّ قَتَلْتُه. وفي رواية قَالَ عَبْد الأعلى أَدْخِلُوه، فَأُدْخِلَ عَلَيْه مُقَطَّعَاتٌ لَه، فإذَا رَجُل طوال ضَرْت مِنَ الرِّجَال كَأَنَّه لَيْس مِنْ هَذِهِ الأُمَّة ــ قُلْتُ فَذَكَرَ نَحْوَهُ حَتَّى قَالَ: فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ صفين أَقْبَل يَمْشي أَوَّل الكَتِيبَة راجلاً حَتَّى كَانَ بَيْن الصفين طَعَنَ رَجُلاً في رُكْبَتِه بالرُّمح فَصَرَعَه فانكَفَأَ المَغْفَر عَنْه فَأَضْرَبَه فإذَا رأْسُ عَمَّار بنِ يَاسِر. قَالَ لَهُ يَقُولُ لَهُ مَوْلى: لَنَا أَيُّ يَدٍ كَفَتَاهُ فَلَمْ أَرَ رَجُلاً أَبْيَنَ ضَلاَلَةً مِنْه ..

1855-Tabakatu'l-Kubra (3/257) Müstedrek (3/292) Hakim, bu rivayetin sahih olduğunu bildirmiştir. Zehebi ise herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1856- Taberani ve Abdullah bin Ahmed, Gülsüm bin Cibr (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Anbese bin Sa'id'in evinde, Abdi A'la bin Abdullah bin Amir bin Kureyzi Kureşi'nin yanında bulunuyordum. O esnada bir adam gelip:

"Ammar'ı öldüren kişi kapıdadır, içeri girmesi için izin veriyor musunuz?" diye sordu. Oradakilerin bazıları adamı içeri almak istemediler. Diğer bir kısmı "Alın içeri" dediler. Adam içeri girdi. Adamın üzerinde yırtık pırtık elbiseler vardı. Adam:

"Ben Resulullah (a.s)'ın zamanına yetiştim. Ben ailemin en faydalı kişisiyim. Onlara koyun götürürüm." diye söyledi. Topluluktan bir kişi:

"Ebu Adiye, Ammar'ın öldürülmesi nasıl oldu?" diye sordu. Adiye de şöyle cevap verdi:

"Biz önceden Ammar'ı en iyilerimizden sayardık. Bir keresinde onun Kuba Mescidi'nde Hz. Osman (r.a) hakkında ileri geri konuştuğunu duydum. O zaman yanına kadar varabilseydim, onu ayağımın altına alır ezerdim. Bu olaydan sonra her namaz kıldığımda "Ey Allah'ım beni Ammar ile karşılaştır" diye dua ederdim. Sıffin olayı olduğunda, gurubun emiri bir adam, karşıma çıktı. Birbirimize vurmaya başladık. Sonra ben öne atılarak ona bir darbe vurdum. O da yüzünün üstüne düştü. Sonra onu öldürdüm." diye söyledi"

Bir rivayete göre ise:

"Abdu A'la: "Onu içeri alın" dedi. Adam üzerindeki yırtık elbiseleri ile içeri alındı. Baktık çok uzun bir adam içeri girdi. Bize sanki bu kavimden biri değilmiş gibi geldi."

Ravi bundan sonra, yukarıda geçen sözleri aynen naklediyor. Sonunda da şöyle diyor:

"Sıffin olayı olduğunda, bir gurubun emiri olan birisi yürüyerek üzerime geldi. Sıffin arasında, bir adamı dizinden okla yaraladı ve yere düşürdü. Sonra da, üzerindeki miğferi çıkarıp doğrulttu. Ölen kişinin Ammar bin Yasir olduğu görüldü. Ona, "Ben bugüne kadar sapıklığı bu kadar açık olan bir adam görmedim," diye söyledi."

1856-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/298)'de: "Bunun tamamını Taberani rivayet etmiştir. Abdullah da muhtasar olarak rivayet etmektedir. Taberani'nin rivayetinde yer alan iki isnattan birinde isimleri bulunan raviler, aynı zamanda Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir." Zehebi de bunu Siyer (1/425)'de rivayet etmiştir. Tahkikçisi: "Ravileri sikadır," demektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

١٨٥٧ــ رَوَى التِّرْمِذِي عَنْ عَمْرو بنِ غَالِبٍ رَحِمَهُ اللَّهُ، أَنَّ رَجُلاً نَالَ مِنْ عَائِشَةَ عِنْد عَمَّارِ بنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَ: أُغْرُبْ مَقْبُوحًا مَنْبُوحًا، أَتُؤْذِي حَبِيبَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ؟.

1857- Tirmizi, Amr bin Ğalib (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Bir adam Ammar bin Yasir (r.a)'in yanında Hz. Aişe (r.a) aleyhine sözler söyledi. Ammar (r.a):

"Çirkin ve sevimsiz kişi, hemen yanımdan uzaklaş, sen Resulullah (a.s)'ın sevgilisine eziyet mi ediyorsun," dedi."

١٨٥٨ــ رَوَى البَزَّارُ والطَّبَرَانِيُّ عَنْ بِلاَلِ بنِ يَحْيَ قَالَ: لَمَّا قُتِلَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أُتِيَ حَذِيفَةُ فَقِيلَ لَهُ: يا أَبَا عَبْدِاللَّهِ قُتِلَ هَذَا الرَّجُلُ وقَدْ اخْتَلَفَ النَّاسُ فَمَا تَقُول؟ قَالَ: إِسْنِدُونِي ــ وقَدْ كَانَ مَرِيضًا ــ فَأَسْنَدُوه إِلى ظَهْرٍ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُول «أَبُو اليَقْظَان عَلى الفِطْرَة لا يَدَعُها حَتَّى يَمُوتَ أَوْ يَمَسَهُ الهَرَمُ».

1958- Bezzar ve Taberani, Bilal bin Yahya (r.a)'nın şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Hz. Osman (r.a) öldürüldüğünde Huzeyfe getirildi ve kendisine:

"Ey Ebu Abdullah, bu adam öldürüldü ve insanlar onun hakkında ayrılığa düştüler, sen ne diyorsun?" dediler. Hasta yatağında olan Huzeyfe:

"Beni doğrultun" dedi. Kendisini bir adamın sırtına dayadılar. Sonra da şöyle söyledi:

"Ben, Resulullah (a.s)'ın "Ebu Yakzan fıtrat üzeredir, ölünceye veya ihtiyarlayıncaya kadar bu hal onu terketmez" diye söylediğini duydum" dedi."

١٨٥٩ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى والبَزَّارُ والطَّبَرَانِيُّ عَنْ مَوْلاةٍ لِعَمَّارِ بنِ يَاسِرٍ قَالَتْ:

1857-Tirmizi (5/707) 50-Kitabu'l-Menakıb. 63-Hz. Aişe (r.a)'nin fazileti babı. Tirmizi, "Bu hadis hasendir" demektedir.

1858-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/252) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/295)'de, "Bunu, Ebu Ya'la rivayet etmektedir. Taberani de bir benzerini rivayet etmektedir. Bezzar'ın kitabında da muhtasar olarak vardır ve isnadı hasendir," demektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

اشْتَكى عَمَّارُ ابن ياسِر شَكْوى بَعْل مِنْهَا فُغْشِيَ عَلَيْه فَأَفَاقَ وَنَحنُ نَبكي حَوْلَه، فَقَالَ: ما يُبْكِيكُمْ أَتَحْسَبُونَ أَنِّي مِتُ عَلى فِراشي، أَخْبَرني حَبِيبي ﷺ أَنَّهُ تَقْتُلُني الفِئَةُ البَاغِيَةُ وأَنَّ آخِرَ زَادي مُذْقَةٌ مِنْ لَبَنٍ.

1959- Ebu Ya'la, Bezzar ve Taberani, Ammar bin Yasir (r.a)'in azadlı cariyesinden şöyle rivayet etmişlerdir:

"Ammar bin Yasir (r.a)'in hastalandı. Ondan dolayı hayli zayıfladı ve bir keresinde bayıldı. Daha sonra ayıldığında biz etrafında ağlıyorduk. Bize dönerek şöyle söyledi:

"Niçin ağlıyorsunuz? yoksa benim öldüğümü mü zannettiniz? Benim dostum Resulullah (a.s), beni taşkın bir topluluğun öldüreceğini ve benim son azığımın da bir içimlik süt olacağını haber verdi." dedi."

١٨٦٠ــ رَوَى التِّرْمِذِي عَنْ عَلِيٍّ بنِ أَبي طَالِب رضِيَ اللهُ عَنْهُ قَال: جَاءَ عَمَّارُ بنُ ياسِر، يَسْأذنُ عَلى النَّبِي ﷺ ، فَقَالَ: «ائْذَنُوا لَهُ، مَرْحَبًا بالمُطيَّب».

1860- Tirmizi, Hz. Ali (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ammar bin Yasir (r.a) Resulullah (a.s)'ın yanına girmek için izin istedi. Resulullah (a.s):

"Ona izin verin, pak ve temiz olana merhaba" diye buyurdu."

١٨٦١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيَ عَنْ جَابِر: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مرَّ بِعَمَّارِ بنِ يَاسر وبأَهْلِه يُعَذَّبُونَ في اللَّهِ عَزَّ وَجَل فَقَالَ «أَبْشِرُوا آلَ يَاسِر مَوْعِدُكُمْ الجَنَّة».

1861- Taberani, Cabir (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Reslullah (a.s) Ammar bin Yasir ve ailesinin yanlarından geçti ve onlara

---

1859-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/252) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/295)'de, "Bunu, Ebu Ya'la rivayet etmektedir. Taberani de bir benzerini rivayet etmektedir. Bezzar'ın kitabında da muhtasar olarak vardır ve isnadı hasendir" demektedir.

1860-Tirmizi, Mecma'u'z-Zevaid (5/668) 50-Kitabu'l-Menakıb. 35-Ammar bin Yasir (r.a)'in menkıbeleri babı. "Bu hadis, hasen, sahihtir" demiştir.

1861-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/293)'te "Bunu, Taberani Evsat'ında rivayet etmektedir ve İbrahim bin Abdulaziz Mukavvam dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi sikadır" demiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

şöyle söyledi:

"Müjdeler olsun ey Yasir ailesi, sizin kavuşacağınız yer cennettir."

١٨٦٢ــ رَوَى أَحْمَدُ والتِّرْمِذِي والحَاكِم عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْها قَالَت: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «ما خُيِّرَ عَمَّار بين أَمْرَيْنِ إلاَّ اخْتَارَ أَسَدَّهُما».

1862- Ahmed, Tirmizi ve Hakim, Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayat etmişlerdir:

"Resulullah (a.s), "Ammar, ne zaman iki şeyden birini seçmek zorunda kalırsa, onlardan en doğru olanı, en yerinde olanı seçer" diye buyurdu."

١٨٦٣ــ رَوَى النَّسَائِيُّ والحَاكِمُ والبَزَّارُ عَنْ عَمْرو بن شَرْحَبيل رَحِمَهُ اللَّهُ رَجُلٍ مِن أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «مُلِءَ عَمَّارٌ إِيمَانًا إِلى مُشَاشِهِ».

1863- Nesai, Hakim ve Bezzar, Amr bin Şurahbil (r.a)'in, Resulullah (a.s)'ın ashabından bir kişiden şöyle rivayet ettiğini bildirmişlerdir:

"Resulullah (a.s), "Ammar iliklerine kadar iman ile doludur" diye buyurdu."

١٨٦٤ــ رَوَى أَحْمَد عَنْ حَنْظَلَةَ بنُ خُوَيْلِد العَنْبَرِي قَالَ: بَيْنا أَنَا عِنْد مُعَاوِيَة إِذْ جَاءَه رَجُلانِ يَخْتَصِمَان في رَأْسِ عَمَّار يَقُول كُلُّ واحِدٌ مِنْهُما أَنَا قَتَلْتُه، فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ بنُ عَمْرو: لِيَطِبْ بِهِ أَحَدُكُمَا نَفْسًا لِصَاحِبِه فإِنِّي سَمِعْتُ رَسُول اللَّهِ ﷺ يَقُول: «تَقْتُلُهُ الفِئَةُ البَاغِيَة» فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: فَمَا بَالُك مَعَنَا؟ قَالَ: إِنَّ أَبِي شَكَانِي إِلى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَطِعْ أَبَاكَ ما دَامَ حَيًّا وَلاَ تَعْصِه» فَأَنَا مَعَكُم وَلَسْتُ أُقَاتِل.

1862-Ahmed, Müsned (6/113) Tirmizi (5/668) 50-Kitabu'l Menakıb. 35-Ammar bin Yasir (r.a)'in menkıbeleri babı. "Bu hadis, hasen, garibdir" demiştir. Müstedrek (3/388)

1863-Nesai (8/111) Kitabu'l-İman ve Şerai'ih. İman sahiplerinin üstünlüğü babı. Müstedrek (3/392) Hakim sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu doğrulamıştır. Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/252) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/295)'te "Ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiş, Hafız da, Feth'de "isnadı sahihtir" diye söylemiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1864- Ahmed, Hanzala bin Huveylid Anberi (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Muaviye'nin yanında olduğum sırada, iki kişi Ammar'ın öldürülmesi konusunda tartışarak içeri girdi. Her ikisi de, "onu ben öldürdüm" diyordu. Abdullah bin Amr bu durumu görünce:

"Her biriniz bu konuda arkadaşını tebrik etsin, ben Resulullah (a.s)'ın "Ammar'ı taşkın bir topluluk öldürür" diye söylediğini duydum" dedi. Bunun üzerine Muaviye:

"O halde sen neden bizimlesin?" diye sordu. O da şu cevabı verdi:

"Babam beni Resulullah (a.s)'a şikayet etti. O (a.s) da "yaşadığı sürece babana itaat et ve ona karşı gelme," dedi. Ben bunun için sizinleyim, ancak çarpışmıyorum," dedi."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ABDULLAH BİN MES'UD (R.A.)

İbni Hacer, Abdullah bin Mes'ud (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Abdullah, Mes'ud'un oğlu, o da Zühreoğullarının antlaşmalılarından Ebu Abdurrahman Ğafil Huzeli'nin oğludur. İlk müslüman olanlardandır. İlk dönemlerde müslüman oldu, Habeşistan ve Medine hicretlerine katıldı. Bedir Savaşı'na ve daha sonraki savaşlara katıldı. Resulullah (a.s) ile sürekli birlikte bulunmaya çalıştı. O (a.s)'nun terliklerini veren kişiydi. Resulullah (a.s)'ın vefatından sonra da, Şam bölgesi fetihlerine katıldı. Hz. Ömer (r.a) onu Kufe halkına İslami bilgileri öğretmesi için gönderdi."

İbni Kesir de Abdullah bin Mes'ud (r.a) hakkında şöyle diyor:

"İbni Mes'ud, Resulullah (a.s)'dan sonra birçok çarpışmaya katılmıştır. Yermük Savaşı ve daha başka savaşlar bunların arasındadır. Irak'tan hac için geldi. Yolculuk esnasında doğu tarafına düşen ve Medine'ye yakın bir yerde bulunan Rebeze'den geçti. Burada Ebu Zer'in vefatına şahid oldu ve defninde bulundu. Sonra Medine'ye geldi ve orada hastalandı. Hz. Osman (r.a) ziyaret için onun yanına gitti. Medine'de altmış küsur yaşında iken vefat etti ve Baki mezalığına defnedildi."

Zehebi ise onun hayatı hakkında şu bilgileri veriyor:

"İlimde önder ve ümmetin fakihi idi. İlk iman edenlerden biriydi. Menkıbeleri oldukça fazladır. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ebu Abdurrahman Sulemi, Ubeyd bin Nadle ve daha başkaları ondan Kur'an-ı Kerim'in okunuş şekillerinden birini rivayet etmişlerdir. Onun rivayet ettiği hadislerden altmışdördü, hem Buhari'de, hem de Müslim'de yer almıştır. Bunların dışında sadece Buhari'de yeralan hadislerin sayısı yirmibirdir. Sadece Müslim'de yeralan hadislerin sayısı ise otuzbeştir. Baki Mahled'in Müsned'inde mükerrerlerle birlikte sekizyüzkırk hadisi yer almaktadır. O, ilim sahiplerinin zekilerinden sayılırdı."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

A'meş, İbrahim'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Abdullah, ince ruhlu ve kavrayışlı biriydi..."

Ubeydullah bin Abdullah'ın da şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"İbni Mes'ud hicri 32 yılında Medine'de vefat etti ve Baki mezarlığına defnedildi. İnce yapılı, kısa boylu ve fazlaca esmer biriydi."

Allah kendisinden razı olsun. Abdullah bin Mes'ud'ta, cihada iştirak, Resulullah (a.s) ile birlikte çokca bulunmak ve O (a.s)'na hizmet etmek, çok ibadet etmek ve geniş ilim gibi sıfatların tümü biraraya gelmiştir. Kufe halkının fıkıhta imamları olması bile üstünlüğünün ortaya çıkması açısından yeterlidir. Onun fıkıh medresesinden, mezheplerin en yaygını ve en derini olan Hanefi mezhebi doğmuştur.

Abdullah bin Mes'ud, Kureyş lehçesi dışındaki helçeler üzere olan yaygın okunuş şekillerinin, Hz. Osman (r.a) mushafında yazıldığı haliyle muhafaza edilmesi konusunda, Hz. Osman (r.a) içtihadına muhalif bir içtihad üzereydi. Bu nedenle kendi mushafını yakmamıştı.

ABDULLAH BİN MES'UD (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٨٦٥ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ أَبي مُوسى قَالَ: قَدِمْتُ أَنَا وأَخي مِنَ اليَمَن، فَمَكَثْنَا حِينًا وَلاَ نَدْري إِلاَّ أَنَّ ابنَ مَسْعُودٍ وأُمَّهُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسلَّمَ مِنْ كَثْرَة دُخُولِهِم عَلَيْه ولُزُومِهِمْ بِه.

1865- Buhari ve Müslim, Ebu Musa (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Ben ve kardeşim Yemen'den geldik. Bir süre bekledik. İbni Mes'ud ve annesi Resulullah (a.s)'ın yanına çokca girip çıkıyor ve O'nunla birlikte oluyorlardı. Öyle ki biz, bu ikisinin Resulullah (a.s)'ın aile efradından olduklarını sanıyorduk."

١٨٦٦ــ رَوَى ابنُ مَاجَة عَنْ ابنِ مَسْعُودٍ قَالَ: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ وعُمَر بَشَّرَاهُ أَنَّ النَّبِي ﷺ قَالَ: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُقْرَأَ القُرْآنُ غَضًا كَمَا أُنْزِلَ، فَلْيَقْرَأْهُ عَلى قِرَاءَة ابنِ أُمِّ عَبْد».

1865-Buhari (7/102) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 27-Abdullah bin Mes'ud (r.a)'un menkıbeleri babı. Müslim (4/1911) 4-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 22-Abdullah bin Mes'ud'un faziletlerinden bazıları babı.

Rantey Kitap Arsivi - https://rantey.org

1866- İbni Mace, İbni Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Mes'ud, Hz. Ebu Bekir (r.a) ile Hz. Ömer (r.a)'in, kendisini Resulullah (a.s) şu sözü ile müjdelediklerini bildirmiştir:

"Kim Kur'an'ı indiği şekliyle boğazdan okumak isterse, İbni Ümmü Abd'in okuyuşu üzere okusun."

١٨٦٧ــ رَوَى البَزَّارُ والطَّبَرَانِيُّ والحَاكِم عَنْ ابنِ مَسْعُودٍ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتَني وإِنِّي لَسَادِس سِتَّة ما عَلى الأَرْضِ مُسْلِمًا غَيْرنا.

1867- Bezzar, Taberani ve **Hakim,** İbni Mes'ud (r.a)'un şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Ben müslüman olanların altıncısıyım. Altı kişiden başka o zaman, yüryüzünde müslüman yoktu."

١٨٦٨ــ رَوَى أَحْمَد عنِ ابنِ مَسْعُودٍ قَالَ: كُنْتُ أَرْعى غَنَمًا لِعُقْبَةَ بنِ أَبي مُعَيْط، فَمَرَّ بي رَسُول اللَّهِ ﷺ وأَبُو بَكْر، فَقَالَ: «يا غُلام! هَلْ مِنْ لَبَن؟» قُلْتُ: نَعَمْ، ولٰكِنِّي مُؤْتَمَنٌ، قَالَ: «فَهَل مِنْ شَاة لَمْ ينزُ عَلَيْهَا الفَحْل؟» فَأَتَيْتُه بِشَاة، فَمَسَحَ ضِرْعَها، فَنَزَلَ لَبَنٌ، فَحَلَبَ في إِنَاء، فَشَرِبَ، وَسَقَى أَبَا بَكْر، ثُمَّ قَالَ للضَّرْع: «اقلُصْ» فَقَلص. زَاد أَحْمَد قَالَ: ثُمَّ أَتَيْتُه بَعْد هَذَا، ثُمَّ اتَّفَقَا ــ فَقُلْتُ: يا رَسُولَ اللَّهِ! عَلِّمْني مِنْ هَذَا القَول، فَمَسح رأسي، وَقَالَ: «يَرحمك اللَّهُ إِنَّكَ غُلَيِّمٌ معلَّم».

1868- Ahmed, İbni Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Ukbe bin Mu'ayyet'in koyunlarını güdüyordum. Resulullah (a.s) ile Hz. Ebu

---

1866-İbni Mace (1/49) Mukaddime 11-Resulullah (a.s)'ın ashabının faziletleri üzerine bir bab. Abdullah bin Mes'ud'un fazileti. Buradaki rivayette isimleri bulunan ravilerden Asım bin Behdele dışında kalanlar, Sahih'te adları geçen ravilerdir. Söz konusu kişi ise doğru sözlü olmakla birlikte hakkında bazı tereddütler bulunmaktadır.

1867-Bezzar, Kesfu'l-Estar (3/248) Mu'cemu'l-Kebir (9/58). Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/287)'de "Bunu, Taberani ve Bezzar rivayet etmektedir. Her ikisinin ravileri de Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir. Müstedrek (3/313) Hakim, sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

1868-Ahmed, Müsned (1/379) Bunu Zehebi de Siyer (1/465)'de rivayet etmektedir. Tahkikçisi: "Bu, hasen hadistir," demiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bekir (r.a) yanımdan geçti. Resulullah (a.s):

"Ey delikanlı, süt var mı?" diye sordu. "Evet, ama koyunlar benim değil" dedim.

"Hiç koça gelmemiş koyun var mı?" diye sordu. Kendisine bir koyun getirdim. Memesine el sürdü. Süt aktı. Sütü kaba sağdı. Kendisi içti, Hz. Ebu Bekir (r.a)'e de verdi. Sonra memeye "sütünü çek" dedi, meme de çekti."

Ahmed burada, *"sonra kendisine gittim,"* cümlesini ilave etmiştir. Daha sonra her iki muhaddis de birlikte şu ibareyi rivayet etmişlerdir:

"Ey Allah'ın Resulü, bu sözden bana da öğret" diye söyledim. O, başımı okşayıp, "Allah sana rahmet eylesin, sen zaten öğretilmiş birisin" dedi."

١٨٦٩ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ شَقِيق بنِ سَلَمَة، قَالَ: خَطَبَنَا عَبْدُاللَّهِ بن مَسْعُود، فَقَالَ: واللَّهِ لَقَدْ أَخَذْتَ من فِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، بِضْعًا وسَبْعِينَ سُورة. واللَّهِ لَقَدْ عَلِم أَصْحَابُ النَّبِي ﷺ ، أَنِّي مِنْ أَعْلَمِهِمْ لِكِتَاب اللَّهِ، وما أَنَا بِخَيْرِهِم. قَالَ شَقِيق: فَجَلَسْتُ فِي الحَلْق أَسْمَعُ ما يَقُولُون. فما سَمِعْتُ رَادًايَقُول غَيْرَ ذَلِكَ.

1869- Buhari, Şakik bin Seleme (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Mes'ud bize bir konuşma yaptı ve şöyle söyledi:

"Vallahi, Resulullah (a.s)'ın yanında bulunanlardan yetmiş küsür sure öğrendim. Vallahi, Peygamber (a.s)'in ashabı, beni Allah'ın kitabı hakkında içlerinde en bilgini olarak bildiler. Ben onların en üstünü değilim."

Şakik şöyle devam ediyor:

"Ben dinleyici halkalar arasında oturdum, konuştuklarını duyuyordum. Buna itiraz eden ve daha farklı şey söyleyen birini duymadım."

Hafız İbni Hacer, İsabe'de, Urve bin Zübeyr'in babasından şöyle rivayet etmektedir:

"Mekke'de Resulullah (a.s)'dan sonra Kur'an'ı açıktan okuyan ilk kişi Abdullah bin Mes'ud'dur."

١٨٧٠ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَنَس : أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ آخى بَيْنَ الزُّبَيْر وابنِ مَسْعُود.

1869-Buhari (9/46) 66-Kitabu Fedaili'l-Kur'an. 8-Resulullah (a.s)'ın ashabı içinde kurra olanlar babı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1870- Hakim, Abdullah (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Zübeyr ile İbni Mes'ud'u kardeş kılmıştı."

١٨٧١ــ رَوَى مُسْلِم عَنْ عَبْدِاللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «يا عَبْدَاللَّهِ، إِذْنُكَ عَلَيَّ أَنْ تَرْفَعَ الحِجَابَ، وتَسْمَعَ سِوادي حَتَّى أَنْهَاكَ».

1871- Müslim, Abdullah (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"Ben seni alıkoymadıkça, örtüyü kaldırmaya ve konuşmalarımı dinlemeye izinlisin" diye buyurdu."

١٨٧٢ــ رَوَى مُسْلِم، عَنْ أَبِي الأَحْوصِ قَالَ: أَتَيْتُ أَبَا مُوسى وعِنْدَهُ عَبْدُاللَّهِ وأَبُو مَسْعُود الأَنْصَارِي وهُمْ يَنْظُرُون إِلى مِصْحَف، فَحَدثَنَا سَاعَة، ثُمَّ خَرَجَ عَبْدُاللَّهِ، وَذَهَبَ، فَقَالَ أَبُو مَسْعُود: واللَّهِ مَا أَعْلَمُ النَّبِيَّ ﷺ ، تَرَكَ أَحَدًا أَعْلَمُ بِكِتَابِ اللَّهِ مِنْ هَذَا القَائِم.

1872- Müslim, Ebu Ahmed (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ebu Musa'nın yanına gittim. Yanında Abdullah ve Ebu Mes'ud Ensari vardı. Birlikte bir mushafa bakıyorlardı. Bir saat kadar konuştuk, sonra Abdullah çıktı gitti. Onun arkasından Ebu Mes'ud şöyle söyledi:

"Vallahi Resulullah (a.s)'ın, arkasından, Allah'ın kitabı hakkında kalkıp giden kişiden daha bilgili birini bıraktığını bilmiyorum."

١٨٧٣ــ رَوَى الحَاكِم أَحْمَد والتِّرْمِذِيُّ والحَاكِم عَنْ حَذَيْفَة قَالَ: قَالَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ : «اقْتَدُوا باللَّذَيْن مِنْ بَعْدي أَبِي بَكْرٍ وعُمَر واهْتَدُوا بِهَدْي عَمَّار، وَتَمَسَّكُوا بِعَهْدِ ابْنِ أُمِّ عَبْد».

1873- Ahmed, Tirmizi ve **Hakim,** Huzeyfe (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

1870-Müstedrek (3/314) Hakim sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu onaylamıştır.

1871-Müslim (4/1708) 39-Kitabu's-Selam. 6-Perde ve benzeri şeyleri kaldırma konusunda bir kimseye izin verilmesinin caiz olduğuna ait bab.

1872-Müslim (4/1912) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. Abdullah bin Mes'ud ve annesinin faziletlerinden bazıları hakkındaki bab.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Benden sonra Ebu Bekir'e ve Ömer'e uyun. Ammar'ın hidayetine bağlanın ve Ümmü Abd'ın oğlunun ahdine de yapışın."

١٨٧٤ــ رَوَى الحَاكِم عَنْ جَعْفَر بنِ عَمْرو بنِ حريث: عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «قَدْ رَضِيتُ لَكُم مَا رَضِي لَكُم ابنُ أُمِّ عَبْد».

1874- Hakim, Ca'fer bin Amr bin Haris (r.a)'in babasından şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Ümmü Abd'in oğlunun sizin için razı olduğuna, ben de razı oldum."

١٨٧٥ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلم عَنْ عَبْدِاللَّهِ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ : «اقْرَأْ عَلَيَّ» قُلت: يا رَسُول اللَّهِ آقرأُ عَلَيْكَ أُنْزِل؟ قَالَ: «إِنِّي أَشْتَهِي أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي» فَقَرأْتُ النِّساءَ حَتَّى بَلَغْتُ: ﴿فَكَيْفَ إِذا جِئْنا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وجِئْنا بِكَ عَلَى هؤُلاء شَهِيدًا﴾ قَالَ: لِي: كُفَّ أَوْ أَمْسِكْ. فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَذْرُفَان.

1875- Buhari ve Müslim, Abdullah (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) "bana oku" diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, Kur'an-ı Kerim sana nazil olduğu halde, onu sana ben mi okuyacağım?" dedim.

"Ben başkasından dinlemeyi arzuluyorum" diye buyurdu. Sonra nisa suresini okumaya başladım. "Her ümmetten bir şahid getirdiğimizde ve seni de bunların üzerine şahid olarak getirdiğimizde ne olacak?" (1) ayetine geldiğimde "dur, yeter" diye buyurdu. O sırada gözlerinin yaşla dolduğunu gördüm."

1873-Ahmed, Müsned (5/385) Tirmizi (5/672) 50-Kitabu'l-Menakıb. 38-Abdullah bin Mes'ud'un menkıbeleri babı. Tirmizi, "bu hadis, hasen, garibdir" demiştir. Müstedrek (2/75) Hakim, sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

1874-Müstedrek (3/319) Hakim, sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu onaylamıştır.

1875-Buhari (9/98) 66-Kitabu Fedaili'l-Kur'an. 35-Kur'an okuma esnasında ağlama babı. Müslim (1/551) 6-Salatu'l-Musafirin ve Kasruha. 40-Kur'anı dinlemenin ve okunma esnasında üzerinde düşünmek ve ağlamak için Kur'an hafzından okumasını istemenin fazileti babı.

1) Nisa Suresi: 40

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

١٨٧٦ــ رَوَى ابنُ سَعْد والحَاكِم عَنْ حَارِثة بنَ مُضَرِّب قَالَ: كَتَبَ عُمَرُ بنُ الخَطَّابِ إلى أَهْلِ الكُوفَة: إنني قَدْ بَعَثْتُ إلَيْكُم عَمَّارًا أَمِيرًا، وابنَ مَسْعُودٍ مُعَلِّمًا وَوَزِيرًا، وهُمَا مِنَ النُّجَبَاء مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّد ﷺ ، مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ، فَاسْمَعُوا لَهُمَا واقْتَدُوا بِهِمَا، وَقَدْ آثَرْتُكُمْ بِعَبْدِ اللَّهِ عَلى نَفْسي.

1876- İbni Sa'd ve Hakim, Harise bin Mudarrab (r.a)'tan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Hz. Ömer (r.a) Kufe halkına şöyle yazdı:

"Ben sizin üzerinize Ammar'ı emir olarak, İbni Mes'ud'u da öğretici ve yardımcı olarak tayin ettim. Onlar, Resulullah (a.s)'ın ashabının seçkinlerindendirler. Bedir Savaşı'na katılmışlardır. Onların sözlerini dinleyin ve peşlerinden gidin. Abdullah'tan faydalanma konusunda sizi, kendi nefsime tercih ettim."

Zehebi, 'Siyeru A'lami'n-Nubela'da (1) Zeyd bin Vehb'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Hz. Osman (r.a), İbni Mes'ud'a Medine'ye gelmesi için adam gönderdiğinde, halk etrafında toplandı ve "gitme, biz seni huzursuz edebilecek her şeye karşı seni koruruz," dediler. "Onun benim üzerimdeki hakkı, itaat etmektir. Bazı fitnelerin kapısını ilk açan ben olmak istemiyorum" diyerek halkı geri çevirdi ve kendisi yola koyuldu."

Zehebi, Siyer'de, Ebu Vail'den şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Mes'ud izarı (entariye benzer bir giyecek) yerlere sarkan bir adam gördü. Adama: "İzarını topla" dedi. Adam:

"Sen de, izarını topla, ey İbni Mes'ud" diye karşılık verdi. İbni Mes'ud:

"Benim ayaklarımda incelik var ve ayrıca ben bir topluma imamlık (önderlik, liderlik) yapıyorum" dedi. Bu olay Hz. Ömer (r.a)'e de gitti. Hz. Ömer (r.a) bunu duyunca "sen İbni Mes'ud'a karşı mı geliyorsun?" diyerek adamı dövmeye başladı." (2)

1876-Tabakatu'l-Kubra (3/225) Müstedrek (3/388) Hakim, sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

1) Siyer (1/489), tahkik eden de, ravilerinin sağlam ve güvenilir olduklarını söylemektedir. Hafız aynı rivayeti Feth (6/217)'de zikretmiş ve İbni Mes'ud'a nisbett etmiştir.

2) Siyer (1/492), tahkik eden, ravilerinin sika olduklarını bildirmektedir. Aynı rivayeti İbni Hacer, 'İsabe'de nakletmiş ve Beğavi'ye nisbet etmiştir.

Yine Zehebi, Mesruk'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Muhammed (a.s)'in ashabı ile yakın ilişkiler içinde bulundum ve içlerinden altı kişinin ilmin doruğuna ulaştıklarına tanık oldum. Bunlar: Hz. Ali (r.a), Hz. Ömer (r.a), Abdullah (r.a), Zeyd (r.a), Ebu Derda ve babamdır. Sonra bu altı kişi ile yakınlık kurdum. Bunların ilimlerinin Hz. Ali (r.a) ile Abdullah (r.a)'ta zirveye ulaştığını gördüm." (1)

١٨٧٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَلْقَمَة قَالَ: جَلَسْتُ إِلى أَبِي الدَّرْدَاء، فَقَالَ: مِمَّنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ: مِنَ الكُوفة. فَقَالَ: أَوَ لَيْسَ عِنْدَكُم ابنُ أُمِّ عَبْد، صَاحِبِ النَّعْلَيْنِ، والوِسَاد والمِطْهَرَة، وفِيكُم صَاحِبُ السِّر، وفيكُم الَّذِي أَجَارَه اللَّهُ مِنَ الشَّيْطَانِ عَلى لِسَان نَبِيِّه.

1877- Buhari, Alkame (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Derda ile otururken "sen kimlerdensin" diye sordu. "Kufe'liyim." dedim "Yastık, nalinler ve havlu gibi Resulullah (a.s)'ın eşyalarını veren kişi Abdullah ibni Mes'un Kufe'li değil midir? Resulullah (a.s)'ın sırdaşı Huzeyfe Kufe'li değil midir ve yine kendisini Resulullah (a.s)'ın dili üzere yüce Allah'ın şeytandan koruduğu kişi (Ammar) Kufe'li değil midir?" dedi."

Zehebi, Siyer'de Abdullah'ın şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Kim ahireti isterse, dünyasına zarar verir, kim de dünyayı isterse ahiretine zarar verir. Ey insanlar, siz, kalıcı olan için geçici olana zarar veriniz." (2)

١٨٧٨ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ قَيْس قَالَ: دَخل الزُّبَيْر عَلَى عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعْدَ وَفَاةِ عَبْدِاللَّه فَقَالَ: أَعْطِنِي عَطَاءَ عَبْدِاللَّه، فَعِيالُ عَبْدِاللَّهِ أَحَقُّ بِهِ مِنْ بَيْتِ المَال. فَأَعْطَاهُ خَمْسَة عَشَرَ أَلْفًا.

1878- İbni Sa'd, Kays (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Zubeyr, Abdullah'ın vefatından sonra Hz. Osman (r.a)'ın yanına gitti ve şöyle söyledi:

1877-Buhari (7/102) 62-Kitabu Fedaili's-Sahebe. 27-Abdullah bin Mes'ud'un menkıbeleri babı.

1878-Tabakatu'l-Kübra (3/1600) Zehebi de bunu Siyer (1/198)'de rivayet etmekedir. Tahkikçisi: "Ravileri sikadır" diye söylemiştir.

1) Siyer (1/493), tahkikçisi ravilerinin sika olduğunu bildirmiştir.

2) Siyer (1/496), tahkikçisi ravilerinin sika olduğunu bildirmiştir.

"Abdullah'a verilen payı bana verin. Abdullah'ın çoluk çocuğu o paya Beytu'l-Maldan daha layıktır." Bunun üzerine Hz. Osman (r.a) ona onbeşbin dirhem verdi."

١٨٧٩ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ زَيْد بن وَهْب قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ عُمَر إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ نَحيف فَجَعَل يَنْظُر إِلَيْه وَيَتَهلَّل وَجْهُهُ ثُمَّ قَالَ: كُنَيْفٌ مُلِىء عِلمًا. يَعْني عَبْدَاللَّه بنَ مَسْعُود.

1879- Hakim, Zeyd bin Vehb (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'in yanında oturuyordum. Bir ara ince yapılı bir adam geldi ve Abdullah'a doğru dikkatlice bakarak onu süzmeye başladı. Sonra da:

"İbni Mes'ud ilimle dolu bir küçücük kap, ilimle dolu bir küçücük kap" dedi. (1)

١٨٨٠ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَمْرو بن مَيْمون قَالَ: كَانَ عَبْدُاللَّهِ يَأْتِي عَلَيْه السَّنَةُ لاَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَحَدَّثَ ذَاتَ يَوْمٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِحَدِيثٍ فَعَلَتْه كآبة وجَعَلَ العَرَقُ يَتَحَادَرُ عَلى جَبْهَتِهِ وَيَقُول: نَحْوَ هَذَا أَوْ قَرِيبًا مِنْ هَذَا.

1880- Hakim, Amr bin Meymun (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Abdullah'ın bir yıl boyunca Resulullah (a.s)'dan hiç hadis rivayet etmediği olurdu. Bir gün Resulullah (a.s)'dan bir hadis rivayet etti. Rivayetten sonra kendisini bir hüzün hali kapladı ve alnından terler akmaya başladı. Daha sonra "İşte böyle veya buna yakın" diye söyledi."

١٨٨١ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَلِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ومَعَهُ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وما شَاءَ اللَّهُ مِنْ أَصْحَابِهِ فَمَرَرْنَا بِعَبْدِاللَّهِ بن مَسْعُودٍ وَهُوَ يُصَلِّي فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ هَذَا؟» فَقِيلَ:

1879-Müstedrek (3/318) Hakim, sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.
1880-Müstedrek (3/314) Hakim, sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.
1) Burada bir küçücük kap anlamına "kuneyf" kelimesi kullanılmaktadır.

عَبْدُاللَّهِ بنِ مَسْعُود. فَقَالَ: «إِنَّ عَبْدَاللَّهِ يَقْرَأُ القُرْآن غَضًا كَمَا أُنْزِل». فَأَثْنى عَبْدُاللَّهِ عَلى رَبِّهِ وَحَمِدَهُ فَأَحْسَنَ في حَمْدِهِ عَلى رَبِّهِ ثُمَّ سَأَلَهُ فَأَجْمَلَ المَسْأَلَةَ وَسَأَلَهُ كَأَحْسَنِ مَسْأَلَةٍ سَأَلَها عَبْدٌ رَبَّهُ ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي اسْأَلُكَ إِيمَانًا لاَيَرْتَدُّ، ونَعِيمًا لاَيَنْفَد، ومُرَافَقَةَ مُحَمَّد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ في أَعْلى عِلِّيِّين في جِنَانِكَ جِنَانُ الخُلْد. قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «سَلْ تُعْطَ، سَلْ تُعْطَ». مَرَّتَيْن. فانْطَلَقْتُ لأُبَشِّره فَوَجَدْتُ أَبَا بَكْرٍ قَدْ سَبَقَني وكَانَ سَبَّاقًا بِالخَيْر.

1881- Hakim, Hz. Ali (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bir kere Resulullah (a.s) ile birlikte idim. Yanında Hz. Ebu Bekir (r.a) ve dostlarından Allah'ın dilediği kadar kimse vardı. Birlikte Abdullah bin Mes'ud'un yanına uğradık. O, namaz kılıyordu. Resulullah (a.s) da:

"Abdullah, Kur'an-ı indirildiği şekilde boğazdan (içten) okuyor" diye buyurdu. Abdullah, Rabb'ini sena ve hamdetti. Rabb'ine hamdini de güzel yaptı. Sonra dua etti. Duasını da gayet güzel yaptı. Öyle ki, bir kulun Rabb'inden dilekte bulunabileceği şekillerin en güzel şeklinde isteklerini belirtti. Sonra da şöyle dedi:

"Ey Allah'ım, senden küfre dönmeyecek bir iman, bitmeyecek bir nimet, sonsuzluk cennetlerinde ve alay-ı illiyyinde Hz. Muhammed (a.s) ile birlikte olmak istiyorum."

Hz. Ali (r.a) diyor ki:

"O, öyle dua ederken, Resulullah (a.s):

"İste, isteğin veriliyor, iste isteğin veriliyor" diye iki kez tekrar etti. Ben Resulullah (a.s)'ın bu sözünü Abdullah'a müjdelemek için gittim. Ama bu Ebu Bekir (r.a)'in benden önce gitmiş olduğunu gördüm. O, zaten hayırlarda hep önde giderdi.."

١٨٨٢ــ رَوَى البُخَارِيُّ والتِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بنِ يَزِيدَ قَالَ: أَتَيْنَا عَلَى حُذَيْفَةَ فَقُلْنَا: حَدِّثْنَا مَنْ أَقْرَبُ النَّاسِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ هَدْيًا

1881-Müstedrek (3/317) Hakim, sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

وَدَلا فَنأْخُذَ عَنْهُ وَنَسْمَعَ مِنْهُ؟ قَالَ: كَانَ أَقْرَبَ النَّاسِ هَدْيًا وَدَلاً وَسَمْتًا بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ابْنُ مَسْعُودٍ حَتَّى يَتَوَارَى مِنَّا فِي بَيْتِهِ، وَلَقَدْ عَلِمَ الْمَحْفُوظُونَ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ أَنَّ أُمَّ عَبْدٍ هُوَ أَقْرَبُهُمْ إِلَى اللَّهِ زُلْفَى.

1882- Buhari ve Tirmizi, Abdurrahman bin Yezid (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Huzeyfe'ye gittik ve ona şöyle söyledik:

"Bize hidayet ve rehberlik açısından Resulullah (a.s)'a kimin en yakın olduğunu bildir ki, biz gidip ondan ilim alalım ve sözünü dinleyelim." Huzeyfe de bize şunları söyledi:

"İnsanların, hidayet, rehberlik ve yaşayış itibariyle Resulullah (a.s)'a en yakın olanı, Abdullah bin Mes'ud idi. Hatta Resulullah (a.s)'ın evinde bizden gizlenirdi. Hz. Muhammed (a.s)'in ashabından korunanlar, (1) içlerinde Resulullah (a.s)'a en yakın olanlarının Ümmü Abd'in oğlu olduğunu bilirler."

١٨٨٣ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى عَنْ قَيْسِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ وَهُوَ بِعَرَفَةَ فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ جِئْتُ مِنَ الْكُوفَةِ وَتَرَكْتُ بِهَا رَجُلاً يُمْلِي الْمَصَاحِفَ عَنْ ظَهْرِ قَلْبٍ، قَالَ: فَغَضِبَ عُمَرُ وانْتَفَخَ حَتَّى كَادَ يَمْلأُ ما بَيْنَ شُعْبَتَيِ الرَّحل فَقَالَ: وَيْحَكَ مَنْ هُوَ؟ فَقَالَ: عَبْدُاللَّهِ بن مَسْعُود. فَمَا زَال عُمَرُ يُطْفِئُ وَيُسَري عَنْه الغَضَبُ حَتَّى عَادَ إِلَى حَالِهِ التي كَانَ عَلَيْهَا. فَقَالَ: وَيْحَكَ وَاللَّهِ مَا أَعْلَمُهُ بَقِيَ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ هُوَ أَحَقُّ بِذَلِكَ مِنْه، وَسأُحَدِّثُكَ عَنْ ذَلِكَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لاَيَزَالُ يَسْمُرُ عِنْد أَبي بَكْرٍ اللَّيْلَةَ كَذَلِكَ لأَمْرٍ مِنْ أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ وإِنَّهُ سَمَرَ عِنْدَه ذَاتَ لَيْلَة وأَنَا مَعَهُ ثُمَّ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَمْشي وَنَحْنُ نَمْشِي مَعَه فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمَسْجِد فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتَمِعُ قِرَآنَهُ فَلَمَّا كِدْنَا نَعْرِفُ الرَّجُلَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «مَن سَرَّهُ أَنْ يَقْرَأَ الْقُرْآنَ رَطْبا كَمَا أُنْزِلَ فَلْيَقْرَأْه عَلى قِرَاءَةِ ابْنِ أُمِّ عَبْد». قَالَ: ثُمَّ جَلَسَ

1882-Buhari (7/102) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 27-Abdulah bin Mes'ud'un menkıbeleri babında muhtasar olarak rivayet etmektedir. Tirmizi (5/672) 50-Kitabu'l-Menakıb. 38-Abdullah bin Mes'ud'un menkıbeleri babı.

1) Burada "korunanlar" ile, söz veya fiili tahrif etmeyenler kastediliyor.

الرَّجُلُ يَدْعُو فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُول «سَلْ تُعْطَهْ». قَالَ عُمَرُ فَقُلْتُ: واللَّهِ لأَعُودَنَّ إِلَيْه فَلأُبَشِّرَنَّه. قَالَ: فَعَدَوْتُ إِلَيْه لأُبَشِّرَهُ فَوَجَدْتُ أَبَا بَكْرٍ قَدْ سَبَقَنِي فَبَشَّرَهُ، فَلاَ واللَّهِ مَا سَابَقْتُهُ إِلى خَيْرٍ قَطْ إِلاَّ سَبَقَنِي إِلَيْه. وفي رِوَايَة: فَأَتَى عُمَر عَبْدَاللَّهِ لِيُبَشِّرَهُ فَوَجَدَ أَبَا بَكْرٍ خَارِجًا فَقَالَ: إِن فَعَلت إِنَّكَ لَسَبَّاقٌ بِالخَيْرِ.

1883- Ebu Ya'la, Kays bin Mervan (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a), Arafat'ta iken bir adam kendisine gelerek:

"Ey mü'minlerin emiri, ben Kufe'den geldim. Kufe'de, mushafları kafasına göre okuyan bir adam var" dedi. Hz. Ömer (r.a) bunun üzerine sinirlendi, kükredi, neredeyse kızgınlığından yürüyüşü yolun iki tarafını dolduracak gibiydi. "Kimmiş o adam?" diye sordu. Adam:

"Abdullah bin Mes'ud" diye cevap verdi. Bu cevap karşısında Hz. Ömer (r.a)'in kızgınlığı geçti ve rahatladı. Adama dönerek şöyle söyledi:

"Yazık sana, insanlar içinde bu harekete ondan daha fazla layık olan birisi yoktur. Onun hakkında sana bir hadis rivayet edeceğim. Resulullah (a.s), mü'minlerin işlerinden herhangi bir iş için bazen Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yanında sabahladığı olurdu. Bir gece yine onun yanında sabahladı. Ben de kendileriyle beraberdim. Sonra Resulullah (a.s) yürüyerek çıktı, biz de O'nunla birlikte yürüyorduk. Bu arada mescidde namaz kılmakta olan bir adam gördük. Resulullah (a.s) durup onun Kur'an okuyuşunu dinlemeye başladı. Biz bu kişiyi tanır gibi olduğumuzda Resulullah (a.s) bizlere şöyle söyledi:

"Kur'an'ı indirildiği gibi tertibli okumayı kim arzuluyorsa, Ümmü Abd'in oğlunun okuduğu şekilde okusun" diye buyurdu. Sonra adam oturup dua etmeye başladı. Resulullah (a.s) da:

"İste, istediğin veriliyor" diye buyurdu. Ben: "Vallahi onun yanına gidip, bunun müjdesini kendisine vereceğim, dedim. Sonra müjdesini vermek için kendisine gittim, ama Hz. Ebu Bekir (r.a)'in benden önce giderek müjdesini ulaştırdığını gördüm. Gerçekten vallahi, onunla (Hz. Ebu Bekir (r.a) ile) her ne zaman bir hayırda yarıştı isem mutlaka o beni geçmiştir."

1883-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/287)'de: "Bunu Ebu Ya'la iki ayrı senetle rivayet etmektedir ve bu senetlerden birindeki ravilerin Kays bin Mervan dışında kalanları, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Bu kişi (Kays) ise sikadır" demektedir.

***Kızgınlığından yürüyüş yolunun iki yanını dolduracak gibiydi:** Bu söz araplar arasında yaygın olan bir kinayedir. Bir kimsenin aşırı derecede kızdığını, gadaplandığını ifade etmek için kulanılır.*

Bir rivayettete ise şöyle geçmektedir:

"Hz. Ömer (r.a), müjde vermek üzere Abdullah'a gitti, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in çıkmakta olduğunu gördü. "Eğer müjdesini verdiysen, sen hayırda öne geçmişsindir" dedi."

١٨٨٤ــ رَوَى أَحْمَدُ والبَزَّارُ عَنْ مُجَاهِد عَنْ عَبَّاسٍ قَالَ: أَيُّ القِرَاءَتَيْن كَانَت آخِر، قِرَاءَةِ عَبْدِاللَّهِ أَوْ قِرَاءَة زَيْد. قَالَ: قُلْنَا قِرَاءَة زَيْد؟ قَالَ: قُلْنَا قِرَاءَة زَيْد. قَالَ: أَلاَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَعْرِضُ القُرْآنَ عَلى جِبْرِيل عَلَيْهِ السَّلاَم كُلَّ عَام مَرَّة، فَلَمَّا كَانَ العَامُ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ عَرَضَهُ عَلَيْهِ مَرَّتَيْن، وَكَانَ آخِرُ القِراءَةِ قِرَاءَةَ عَبْدِاللَّهِ.

1884- Ahmed ve Bezzar, Mücahid (r.a)'ten şöyle rivayet etmişlerdir:

"İbni Abbas, Abdullah'ın kıraatı mı, yoksa Zeyd'in kıraatı mı, Kur'an'ın son şekline uygundur?" diye sordu: Mücahid diyor ki:

"Biz "Zeyd'in kıraatı" dedik. Bunun üzerine İbni Abbas: "Bakın, Resulullah (a.s), Cibril (a.s)'e yılda bir kez, Kur'an'ı arzederdi. Vefat ettiği yıl, Kur'an'ı iki kez arzetti. Son kıraat ise Abdullah'ın kıraatı oldu." diye söyledi."

١٨٨٥ــ رَوَى أَحْمَدُ وأَبُو يَعْلى والطَّبَرَنِيُّ عَنْ عَلِي قَالَ: أَمَرَ النَّبِي ﷺ ابنَ مَسْعُود فَصَعَد شَجَرَةً فَأَمَرَهُ أَنْ يَأْتِيه مِنْهَا بِشَيْءٍ فَنَظَرَ أَصْحَابُهُ إِلى سَاق عَبْدِاللَّهِ حِينَ صَعَدَ فَضَحِكُوا مِنْ حُمُوشَة سَاقَيْه فَقَالَ النَّبِي ﷺ : «ما تَضْحَكُون؟ لَرِجْلُ عَبْدِاللَّهِ أَثْقَل فِي المِيزَان يَوْمَ القِيَامَة مِنْ أُحد».

1885- Ahmed, Ebu Ya'la ve Taberani, Hz. Ali (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) İbni Mes'ud'a (ağaca tırmanmasını) emretti, o da tırmandı. Sonra Resulullah (a.s), ondan kendisine bir şey getirmesini emretti. Abdullah

---

1884-Ahmed, Müsned (1/325) Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/251) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid /9/288)'de "Bunu, Ahmed ve Bezzar rivayet etmektedir ve Ahmed'in rivayetindeki raviler, isimleri Sahih'te bulunan ravilerdir" diye söylemektedir.

1885-Ahmed, Müsned (1/114) Mucemu'l-Kebir (9/970) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid' (9/288)'de şu açıklamayı yapmaktadır: "Bunu, Ahmed, Ebu Ya'la ve Taberani rivayet etmektedir ve rivayetlerindeki raviler, isimleri Sahih'te yer alan ravilerdir" demektedir.

ağaca tırmanırken Resulullah (a.s)'ın ashabı onun baldırına baktılar ve inceliğinden dolayı güldüler. Resulullah (a.s):

"Kıyamet gününde mizanda, Uhud dağından daha ağır gelecek olan bir ayağa mı gülüyorsunuz?" diye buyurdu."

١٨٨٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ والبَزَّارُ والحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ مَسْعُود قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتَنِي وإِنِّي لَسَادِسُ سِتَّةٍ ما عَلى الأَرْضِ مُسْلِمٌ غَيْرَنَا.

1886- Taberani, Bezzar ve **Hakim,** Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Ben ilk müslüman olan altı kişinin arasındaydım. O zaman yeryüzünde bizden başka müslüman yoktu."

١٨٨٧ــ رَوَى أَحْمَدُ والطَّبَرَانِيُّ عَنِ الحَسَنِ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِعَمْرو بنِ العَاص: أَرَأَيْتَ رَجُلاً مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُحِبُّه أَلَيْسَ رَجُلاً صَالِحًا؟ قَالَ: قُلْتُ بَلى. قَالَ: قَدْ مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُحِبُّكَ وقَدْ اسْتَعْمَلَكَ. قَالَ: قَدْ اسْتَعْمَلَنِي فَوَاللَّهِ ما أَدْرِي حِبًّا كَانَ لِي مِنْه أَوْ اسْتِعَانَة بِي ولٰكِنْ سَأُحَدِّثُكَ بِرَجُلَيْنِ مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ عَنْهُمَا رَاضٍ عَبْدُاللَّهِ بنِ مَسْعُود وَعمَّار بنِ يَاسر.

1887- Ahmed ve Taberani, Hasen (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Adamın biri Amr bin As (r.a)'a "Resulullah (a.s), bir kimseden razı olarak vefat ederse, o kimse salih biri olur mu?" diye sordu. Amr bin As da "Evet, elbette" diye cevap verdi. Adam:

"Resulullah (a.s) vefat ettiğinde seni severdi ve o seni devlet işlerinde görevlendirdi değil mi" diye sordu. Amr bin As da ona şu karşılığı verdi: "Evet beni görevlendirdi, ama beni sevdiğinden dolayı mı, yoksa benden istifade etmek için mi görevlendirdi bilmiyorum. Ama sana Resulullah (a.s)'ın kendilerinden

---

1886-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/248) Mucemu'l-Kebir (9/58) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/287)'de "Bunu, Bezzar ve Taberani rivayet etmektedir ve her ikisinin rivayetlerindeki raviler, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir' diye söylemektedir. Müstedrek (3/313) Hakim sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

1887-Ahmed, Müsned (4/203) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9)290)'de şu açıklamayı yapıyor: "Bunu, Ahmed ve Taberani rivayet etmektedir ve Ahmed'in rivayetindeki raviler, isimleri Sahih'te yer alan ravilerdir" diyor.

razı olarak vefat ettiği iki adamdan söz edeceğim. Onlar, Abdullah bin Mes'ud ile Ammar bin Yasir'dir."

١٨٨٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ حَارِثَة بنِ مُضَرِّب قَالَ: كَتَبَ عُمَرُ إِلى أَهْلِ الكُوفَة قَدْ بَعَثْتُ عَمَّارًا أَميرًا وعَبْدَاللَّهِ بنَ مَسْعُودٍ وزيرًا وهُمَا مِنَ النُّجَبَاءِ مِنْ أَصْحَاب مُحَمَّد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَهْلِ بَدْر فاقْتَدُوا بِهَمَا واسْمَعُوا مِنْ قَوْلِهِمَا وَقَدْ آثَرْتُكُم بعَبدِاللَّهِ عَلى نَفْسي.

1888- Taberani, Harise bin Mudarrab (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir::

"Hz. Ömer (r.a) Kufe halkına şöyle yazdı:

"Ammar'ı sizin üzerinize emir, Abdullah bin Mes'ud'u da yardımcı olarak tayin ettim. Bu ikisi Hz. Muhammed (a.s)'in ashabının seçkinlerindendirler. Bedir Savaşı'na katılmışlardır. Onlara uyun, sözlerini dinleyin. Abdullah'tan yararlanma konusunda sizi, kendi nefsime tercih ettim."

١٨٨٩ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَلْقَمَة قَالَ: قَدِمْتُ الشَّامَ فَصَلَّيْتُ رَكْعَتَيْن ثُمَّ قُلْتُ: اللَّهُمَّ يَسِّر لي جَليسًا صَالِحًا. فَلَقِيْتُ قَوْمًا فَجَلَسْتُ فإذَا بِوَاحِدٍ جَاءَ حَتَّى جَلَسَ إلى جَنْبي، فَقُلْتُ: مَنْ ذَا؟ قَالَ: أَبُو الدَّرْدَاء. فَقُلْتُ: إِنِّي دَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يُيَسِّرَ لي جَليسًا صَالِحًا فَيَسَّرَ لي. فَقَالَ: مِمَّنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ: مِنْ أَهْلِ الكُوفَة. قَالَ: أَوَ لَيْسَ عِنْدَكُم ابنُ أُمِّ عَبْد صاحِبِ النَّعْلَيْن والوِسَادَة والمِطْهَرَة، وفيكُم الَّذِي أَجَارَه اللَّهُ مِنَ الشَّيْطَان عَلى لِسَانِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وفِيكُم صَاحِبُ سِرِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ الَّذِي لاَيَعْلَمُه غَيْره.

1889- Hakim, Alkame (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Şam'a vardım ve iki rek'at namaz kıldım. Sonra, "ey Allah'ım, bana salih

---

1888-Mu'cemu'l-Kebir 59/85) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/291)'de "Bunu, Ahmed ve Taberani rivayet etmektedir ve Ahmed'in rivayetindeki ravilerden Harise'nin dışında kalanlar, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır" diyor.

1889-Müstedrek (3/316) Hakim, sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

bir arkadaş ver," diye dua ettim. Bir toplulukla karşılaştım, yanlarına oturdum. İçlerinden birisi gelip benim yanıma oturdu. "Sen kimsin" diye sordum. "Ebu Derda" dedi. "Allah'tan bana salih bir arkadaş nasib etmesini dilemiştim, deliğim kabul oldu" dedim. "Sen kimlerdensin?" diye sordu. "Kufe'liyim" dedim. Sonra bana şunları söyledi:

"Nalinler, yastık ve havlu sahibi (Resulullah (a.s)'ın bu gibi eşyalarını takdim ettiği) Ümmü Abd'ın oğlu sizde değil mi? Peygamberin dili üzere yüce Allah'ın kendisini şeytandan koruduğu kişi sizde değil mi? Resulullah (a.s)'ın kimseye söylemediği sırlarını bilen sırdaşı sizde değil mi?"

١٨٩٠ــ رَوَى الحاكِمُ عَنْ عَلِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قِيلَ لَهُ: أَخْبِرْنَا عَنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: عَنْ أَيِّهِمْ؟ قَالَ: أَخْبِرْنَا عَنْعَبْدِاللَّهِ بنِ مَسْعُود قَالَ: عَلِمَ الكِتَابَ والسُنَّةَ ثُمَّ انْتَهى وكَفَى بِهِ. وَذَكَرَ بَاقِي الحَدِيث.

1890- Hakim, Hz. Ali (r.a)'den şöyle riveyat etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'ye, "Bize Resulullah (a.s)'ın ashabından anlat" denildi. O da "hangisinden" diye sordu. Onlar:

"Abdullah bin Mes'ud'u anlat bizlere" dediler. O da:

"Kitabı ve sünneti öğrendi, sonra orada kaldı. Ancak bunlar kendisine yetti" dedi. Ve hadisin devamını nakletti."

١٨٩١ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي الأَحْوَصْ عَوفِ بنِ مَالِك رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: شَهِدْتُ أَبَا مُوسى وأَبَا مَسْعُود الأَنْصَارِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حِينَ مَاتَ ابنُ مَسْعُود، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِه: أَتَرَاه تَرَكَ بَعْدَه مِثْلَه؟ فَقَالَ: إِنْ قُلْتُ ذَلِكَ إِنْ كَانَ لِيؤذَنُ لَهُ إِذَا حُجِبْنا، ويَشْهَدُ إِذَا غِبْنا.

1891- Müslim, Ebu Ahvas bin Malik (r.a)'ten şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Mes'ud vefat ettiğinde, Ebu Musa ile Ebu Mes'ud Ensari'yi gördüm.

1890-Müstedrek (3/318) Hakim: "Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ancak onlar bunu kitaplarına almamışlardır" demiştir. Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamaktadır.

1891-Müslim (4/1911) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 22-Abdullah bin Mes'ud ve annesinin bazı faziletleri ile ilgili bab.

Biri arkadaşına:

"Ne dersin, arkasında kendi gibi birini bıraktı mı?" diye sordu. Arkadaşı:

"Biz alıkonduğumuz zaman, ona izin verilirdi, bizim bulunmadığımız zamanda o bulunurdu (yani Resulullah (a.s)'ın yanına girmekten, O'nunla birlikte bulunmaktan alıkonduğumuz bazı zamanlarda, ona izin verilirdi ve yine bizim Resulullah (a.s) ile birlikte bulunmadığımız çoğu zamanlarda o bulunurdu. (Çeviren)" diye cevap verdi."

Bir rivayette ise şöyle söylediği bildiriliyor:

"Abdullah'ın arkadaşlarından bir gurupla birlikte Ebu Musa'nın evinde bulunuyorduk. Onlar mushafa bakıyorlardı. Bu arada Abdullah kalktı. Onun arkasından Ebu Mes'ud şöyle dedi:

"Ben Resulullah (a.s)'ın arkasından, Kur'an'ı Kerim hakkında şu kalkıp gidendan daha bilgili birini bıraktığını bilmiyorum." Ebu Musa ise şöyle söyledi:

"Bizim alıkonduğumuz zamanlarda Abdullah bin Mes'ud'a izin verilirdi ve bizim bulunmadığımız zamanlar, o bulunurdu." (1)

Bir rivayette de, Zeyd bin Vehbi Cuheni'nin, *"Huzeyfe ve Ebu Musa ile birlikte oturuyordum"* diye söyledikten sonra yukarıdaki hadisi zikrettiği belirtilmektedir. (2)

١٨٩٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللّهِ بنِ مَسْعُود رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآية ﴿لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيما طَعِمُوا...﴾ إلى آخر الآية قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ : «قِيلَ لِي: أَنْتَ مِنْهُم».

1892- Müslim, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"İman edip iyi işler yapanlara, bundan böyle Allah'a karşı gelmekten sakındıkları ve iman edip iyi işler yaptıkları, onların yasaklığına inandıkları ve yine sakınıp iyi ettikleri takdirde daha önce yediklerinden ötürü bir günah yoktur. Allah güzel davrananları sever" (3) ayet-i kerimesi indiğinde, Resulullah (a.s) bana, "sen onlardansın" diye buyurdu."

1892-Müslim (4/1910) bir önceki hadisin geçtiği yer.
1) Müslim (4/1912), 1891 no'lu hadisin geçtiği yer.
2) Müslim (41912)) aynı yer.
3) Maide sûresi: 39

Tirmizi'nin rivayetinde ise, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'un yukarıdaki ayet-i kerimeyi okuyup, Resulullah (a.s) bana; *"sen onlardansın" diye buyurduğu"* şeklinde konuştuğu bildirilmektedir. (1)

1) Tirmizi (5/255) 48-Kitabu Tefsiri'l-Kur'an. 6-Maide suresi ile ilgili bab.

EBU ZER GIFARİ (R.A.)

İbni Kesir, Ebu Zer Gıfari (r.a)'nin hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

"Meşhur olan rivayete göre Ebu Zer Gıfari'nin adı Cundub bin Cunade'dir. Mekke'de ilk zamanlarda müslüman olmuştur. İlk müslüman olanların dördüncüsü veya beşincisidir. Resulullah (a.s)'ı İslam selamı ile selamlayan ilk kişi odur. Müslüman olduktan sonra kendi memleketine ve kavmine dönmüştür. Resulullah (a.s) Medine'ye hicret edinceye kadar orada kalmıştır. Hendek Savaşı'ndan sonra o da Medine'ye hicret ederek, Resulullah (a.s) ile birlikte bulunmuştur. Resulullah (a.s)'dan çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Resulullah (a.s) ile Hz. Ebu Bekir (r.a) vefat ettiğinde Şam tarafına çekilmiştir. Muaviye ile arasında ayrılık çıkıncaya kadar orada kalmıştır. Daha sonra Hz. Osman (r.a) kendisini Medine'ye çağırmış ve sonra Rebeze'de (1) ikamet etmeyebaşlamıştır. Aynı yılın zilhicce ayında da vefat edinceye kadar orada yaşamıştır ve çocukları dışında yanında kimse bulunmamıştır. Ancak Abdullah bin Mes'ud, arkadaşlarından bir gurup ile Irak'tan geldi ve Ebu Zer'in vefatında, yanında bulundu. Ebu Zer onlara ne yapacakları konusunda vasiyette bulundu. Bir rivayete göre de, onlar vefatından sonra geldiler ve cenaze işlemleriyle ilgilendiler. Ebu Zer, ailesinden, vefatından sonra sürüsünden bir koyun keserek pişirmelerini ve yemelerini istemişti. Hz. Osman bin Affan (r.a), Ebu Zer'in ailesine bir kişi göndererek onları yanına aldı ve kendi ailesine katı."

İbni Hacer de onun hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Tanınmış, zahid ve doğru sözlü bir kişidir. Onun müslüman olan ilk dört kişiden biri olduğu söylenmiştir. Müslüman olduktan sonra memleketine gitti ve Resulullah (a.s)'ın Medine'ye hicretine kadar orada kaldı. Bedir ve Uhud Savaşlarından sonra ancak hicrete imkan bulabildi. Uzun boylu, esmer tenli ve ince yapılı biriydi. İlimde İbni Mes'ud'a denkti. Hicri 31 yılında Rebeze'de vefat

---

1) Rebeze, Medine yakınlarında bulunmakta ve şehrin doğu tarafına düşmektedir.

etti. Vefatının bir sonraki yıl olduğu da söylenmiştir. Çoğunluk hicri 32 yılında vefat ettiğini söylemektedir."

Zehebi ise Ebu Zer (r.a)'in hayatı hakkında şöyle söylüyor:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a) ve Hz. Osman (r.a)'ın hilafetleri döneminde fetva verirdi. Zühd, doğruluk, ilim ve amelde önderdi. Hep hakkı söylerdi. Kınayanların kınamasından korkmazdı. İkiyüzseksenbir hadis rivayet etmiştir. Bunlardan onikisi hem Buhari, hem de Müslim'de yer almıştır. Sadece Buhari'nin rivayet ettiği hadis sayısı iki, sadece Müslim'in rivayet ettikleri ise ondokuz tanedir."

EBU ZER GIFARİ (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٨٩٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ أَبُو ذَرٍّ: خَرَجْنا مِنْ قَوْمِنَا غِفَار. وَكَانُوا يُحِلُّونَ الشَّهْرَ الْحَرامَ، فَخَرَجْتُ أَنَا وأَخِي أُنَيْسٌ وَأُمُّنَا، فَنَزَلْنَا عَلَى خَالٍ لَنَا، فَأَكْرَمَنَا خَالُنَا وَأَحْسَنَ إِلَيْنَا، فَحَسَدَنَا قَوْمُهُ فَقَالُوا: إِنَّكَ إِذَا خَرَجْتَ عَنْ أَهْلِكَ خَالَفَ إِلَيْهِمْ أُنَيْسٌ. فَجَاءَ خَالُنَا فَنَثَا عَلَيْنَا الَّذِي قِيلَ لَهُ، فَقُلْتُ: أَمَّا مَا مَضَى مِنْ مَعْرُوفِكَ فَقَدْ كَدَّرْتَهُ، وَلاَ جِمَاعَ لَكَ فِيمَا بَعْدُ. فَقَرَّبْنَا صِرْمَتَنَا، فَاحْتَمَلْنَا عَلَيْهَا، وَتَغَطَّى خَالُنَا ثَوْبَهُ فَجَعَلَ يَبْكِي. فَانْطَلَقْنَا حَتَّى نَزَلْنَا بِحَضْرَةِ مَكَّةَ، فَنَافَرَ أُنَيْسٌ عَنْ صِرْمَتِنَا وَعَنْ مِثْلِهَا، فَأَتَيَا الْكَاهِنَ، فَخَيَّرَ أُنَيْسًا، فَأَتَانَا أُنَيْسٌ بِصِرْمَتِنَا وَمِثْلِهَا مَعَهَا.

1893- Müslim, Abdullah bin Samit (r.a)'ten şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Zer dedi ki:

"Kavmimiz Gıfar'dan çıktık. Onlar, haram şehri helal sayarlardı. Ben, kardeşim Uneys ve annem ile birlikte dayımızın yanına gittik. Dayımız bize ikramda bulunarak güzel davrandı. Ancak onun kavmi bize hased ederek "sen ailenden ayrıldığında, Uneys onlara kötü davrandı" dediler. Dayım bize gelerek duyduklarının gerçek olup olmadığını sordu. "Sen, geçmişimizi çok işi biliyordun, ama bulandırdın. Bundan sonra artık seninle görüşmeyeceğiz" dedik ve develerimize binmek için hareket ettik. Dayımız bir giysiye bürünüp ağlamaya başladı. Yola koyulup Mekke civarına geldik. Bu arada Uneys, bizim develerimizle bir başka gurubun develerinin hangilerinin daha üstün olduğu konusunda bahse girdi. İkisi birlikte bir kahine gittiler. Kahin, Uneys'i haklı çıkardı.

1893-Müslim (4/1919) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 28-Ebu Zer (r.a)'in bazı faziletleri.

Böylelikle Uneys, hem bizim develeri, hem de beraberinde bir o kadar daha deveyi geri getirdi."

Abdullah bin Samit diyor:

"Ebu Zer dedi ki: "Ey kardeşim oğlu, ben Resulullah (a.s) ile buluşmadan üç yıl önce namaz kıldım." "Kimin için?" diye sordum. "Allah için" dedi. "Ne tarafa yöneliyordun?" diye sordum. "Rabbimin beni yönelttiği tarafa yöneliyordum. Yatsı vakti namaz kılardım. Gecenin son vakti olunca, bir elbise gibi kendimi örter, güneş üstümde yükselinceye kadar öylece kalırdım" diye söyledi. Uneys:

"Benim Mekke'de bir işim var, sen benim işimi gör, beni serbest bırak" dedi. Uneys Mekke'ye gitti. Beni geride bıraktı. Sonra geldi. "Ne yaptın" diye sordum. "Mekke'de senin dinin üzere olan bir adamla karşılaştım. Allah'ın kendisini elçi olarak gönderdiğini sanıyor" dedi. "İnsanlar O'nun için ne diyorlar" diye sordum. "Şair, kahin, sihirbaz diyorlar" dedi. Uneys'in kendisi de şair idi.. Uneys:

"Ben kahinlerin sözlerini dinledim, O'nun sözü, onlarınkine hiç benzemiyor. Yine O'nun sözlerini şiir vezinlerine koydum, şiir olduğunu gösterecek şekilde kimsenin ölçüsüne, veznine uymadığını görrdüm. Vallahi O, doğru söylüyor, diğerleri ise yalancıdırlar" dedi. Ben:

"Sen bana izin ver, gidip bir bakayım" dedim. Mekke'ye geldim. En zayıf adamlarını bulup:

"Sizin şu alçak dediğiniz nerede?" diye sordum. Bana işaret ederek, "alçak" dedi. Bunun üzerine vadi halkı bütün kerpiç ve kemik parçalarını üzerime atmaya başladı. Bayılıp düşmüşüm. Ayıldığımda kalktım. Kandan, kıpkırmızı bir heykel haline dönmüştüm. Zemzem'e gelip üzerimdeki kanları yıkadım ve suyundan da içtim. Ey kardeşimin oğlu otuz gün ve gece orada kaldım. Bu sürede yiyeceğim yalnızca zemzem suyu idi. Bununla birlikte karnımın kırışıkları kapanacak kadar şiştim. Hiçbir açlık hissi de duymadım. Aydınlık bir gecede, Mekke halkının uykuda oldukları ve Beyt'i de kimsenin tavaf etmediği bir zamanda İsafa ve Naile adında iki kadın çıkageldi. Tavaf ederek benim yanıma kadar geldiler. "Birini birine nikahlayın" diye söyledim. Onlar konuşmalarını kesmediler ve bana doğru gelmeye başladılar. Ben:

"Odun gibi bir uzuv. Ama ben hiç aldırmam." (1) dedim. Bunun üzerine

---

1) Burada uzuv anlamında "henn" kelimesi kullanılmaktadır. Bu kelime ise gizli, kapalı söylenmesi gereken şeyler için kinaye olarak kullanılır. Çoğunlukla da erkeklik ve kadınlık uzuvları hakkında kullanılır. Burada "Odun gibi bir uzuv" derken, kendilerinden söz ettiği İsafe ve Naile'ye ağır bir şekilde küfretmek istemiştir. (Bu açıklamayı müellif, Müslim'in haşiyesinden naklen vermektedir.)

yüksek sesle "ah, adamlarımızdan biri şu an burada olsaydı" diye söylenerek çıkıp gittiler. Kadınları, Resulullah (a.s) ile Hz. Ebu Bekir (r.a) karşıladı. Onlar da inmekte idiler. Hz. Peygamber (a.s):

"Neyiniz var" diye sordu. Onlar: "Aşağılık, Kabe ile örtülerinin arasında" dediler. Resululah (a.s): "Size ne söyledi?" diye sordu. Onlar:

"Bize ağız dolusu küfür etti" diye cevap verdiler. Resulullah (a.s) Haceru'l-Esved'e istilam etti ve ona elini sürdü. Arkadaşı ile birlikte Kabe'yi tavaf etti. Sonra namaz kıldı. Namazını kıldıktan sonra, O'nu ilk kez İslam selamı ile selamlayan ben oldum. Kendisine namazdan sonra "es-Selamu aleyke, ey Allah'ın Resulü," dedim. "Ve aleyke ve rahmetu'llah" diye cevap verdi. Sonra "sen kimsin?" diye sordu. "Gıfar'danım" dedim. Elini kaldırdı ve parmaklarını alnına koydu. Kendi kendime, "Gıfar'da yetişmiş olmamdan hoşlanmadı her- halde" dedim. Elini tutmak için yanına gittim. Arkadaşı beni alıkoydu. O, Resulullah (a.s) hakkında benden daha bilgiliydi. Sonra kafasını kaldırdı, "ne kadar zamandır buradasın" diye sordu. "Otuz gündür buradayım" dedim. "Yiyeceğin neydi?" dedi. "Bu zaman içinde zemzem suyu dışında bir yiyeceğim yoktu. Bununla birlikte karnımın kırışıklıkları kaybolacak derecede şişmanladım. Hiçbir açlık hissi de duymadım" dedim. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"O (yani zemzem suyu) mübarektir, o içenlerini bir yiyecek gibi doyuracak şeydir" dedi.

Hz. Ebu Bekir (r.a) ise şöyle söyledi:

"Ey Allah'ın Resulü, bana izin ver de onun bu geceki yiyeceğini ben vereyim." Resulullah (a.s) ve Hz. Ebu Bekir (r.a) yola koyuldular, ben de onlarla birlikte çıktım. Hz. Ebu Bekir (r.a) bir kapı açtı. Bizim için Taif'in kuru hurmalarından getirdi. Bu, orada yediğim ilk yiyecek oldu. Sonra belli bir süre kaldım. Daha sonra Resulullah (a.s)'a gelerek:

"Ben hurmalık bir yere yöneltildim. Oranın Yesrib'tan başka bir yer olacağını sanmıyorum. Bunu benden bir haber olarak kavmine ulaştırır mısın? Olur ki, Allahu Teala, sana onlarla bir fayda sağlar ve onlar hakkında seni ecirlendirir" dedim. Sonra Uneys'e geldim. Uneys "Ne yaptın?" diye sordu. "Müslüman oldum ve peygambere inandım" diye cevap verdim. Sonra annemizin yanına gittik. O da:

"Ben sizin dininizden yüz çevirmem, ben de müslüman oldum ve peygambere inandım" dedi. Daha sonra bineklerimize binerek kavmimiz Gıfar'a geldik. Onların da yarısı müslüman oldu. Onlara İmam bin Rahada önderlik ediyordu. O, aynı zamanda kavmin lideri idi. (Gıfar kavminin) diğer yarısı ise:

"Allah'ın Resulü Medine'ye geldiği zaman müslüman oluruz" dediler. Allah

Resulü (a.s) Medine"ye geldi, kalan yarası da müslüman oldu. Daha sonra Eslem kabilesi de Resulullah (a.s)'a gelerek, "Ey Allah'ın Resulü (Gıfar kavmi) bizim kardeşimizdir, onların müslüman olması gibi biz de müslüman olmak istiyoruz" dediler. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Gıfar kabilesini Allah mağfiret eylesin. Eslem kabilesini de Allah selamete kavuştursun" diye buyurdu." (1)

١٨٩٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا بَلَغَ أَبَا ذَرٍّ مَبْعَثُ النَّبِيِّ ﷺ بِمَكَّةَ قَالَ لأَخِيهِ: ارْكَبْ إِلَى هَذَا الْوَادِي فَاعْلَمْ لِي عِلْمَ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ يَأْتِيهِ الْخَبَرُ مِنَ السَّمَاءِ، فَاسْمَعْ مِنْ قَوْلِهِ ثُمَّ ائْتِنِي. فَانْطَلَقَ الآخَرُ حَتَّى قَدِمَ مَكَّةَ، وَسَمِعَ مِنْ قَوْلِهِ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى أَبِي ذَرٍّ فَقَالَ: رَأَيْتُهُ يَأْمُرُ بِمَكَارِمِ الأَخْلاقِ وَكَلامًا مَا هُوَ بِالشِّعْرِ. فَقَالَ: مَا شَفَيْتَنِي فِيمَا أَرَدْتُ. فَتَزَوَّدَ وَحَمَلَ شَنَّةً لَهُ، فِيهَا مَاءٌ، حَتَّى قَدِمَ مَكَّةَ فَأَتَى الْمَسْجِدَ فَالْتَمَسَ النَّبِيَّ ﷺ وَلاَ يَعْرِفُهُ. وَكَرِهَ أَنْ يَسْأَلَ عَنْهُ. حَتَّى أَدْرَكَهُ ــ يَعْنِي اللَّيْلَ ــ فَاضْطَجَعَ فَرَآهُ عَلِيٌّ فَعَرَفَ أَنَّهُ غَرِيبٌ. فَلَمَّا رَآهُ تَبِعَهُ، فَلَمْ يَسْأَلْ وَاحِدٌ مِنْهُمَا صَاحِبَهُ عَنْ شَيْءٍ. حَتَّى أَصْبَحَ. ثُمَّ احْتَمَلَ قُرْبَتَهُ وَزَادَهُ إِلَى الْمَسْجِدِ. فَظَلَّ ذَلِكَ الْيَوْمَ، وَلاَ يَرَى النَّبِيَّ ﷺ . حَتَّى أَمْسَى، فَعَادَ إِلَى مَضْجَعِهِ. فَمَرَّ بِهِ عَلِيٌّ. فَقَالَ: مَا أَنَى لِلرَّجُلِ أَنْ يَعْلَمَ مَنْزِلَهُ؟ فَأَقَامَهُ. فَذَهَبَ بِهِ مَعَهُ. وَلاَ يَسْأَلُ وَاحِدٌ مِنْهُمَا صَاحِبَهُ عَنْ شَيْءٍ. حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الثَّالِثِ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ. فَأَقَامَهُ عَلِيٌّ مَعَهُ، ثُمَّ قَالَ لَهُ: أَلا تُحَدِّثُنِي؟ مَا الَّذِي أَقْدَمَكَ هَذَا الْبَلَدَ؟ قَالَ: إِنْ أَعْطَيْتَنِي عَهْدًا وَمِيثَاقًا لَتُرْشِدَنِّي، فَعَلْتُ. فَفَعَلَ. فَأَخْبَرَهُ. فَقَالَ: فَإِنَّهُ حَقٌّ، وَهُوَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ . فَإِذَا أَصْبَحْتَ فَاتْبَعْنِي، فَإِنِّي إِنْ رَأَيْتُ شَيْئًا أَخَافُ عَلَيْكَ، قُمْتُ كَأَنِّي أُرِيقُ الْمَاءَ. فَإِنْ مَضَيْتُ فَاتْبَعْنِي حَتَّى تَدْخُلَ مَدْخَلِي. فَفَعَلَ. فَانْطَلَقَ يَقْفُوهُ حَتَّى دَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَدَخَلَ مَعَهُ، فَسَمِعَ مِنْ قَوْلِهِ. وَأَسْلَمَ مَكَانَهُ. فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ : «ارْجِعْ إِلَى قَوْمِكَ فَأَخْبِرْهُمْ حَتَّى يَأْتِيَكَ أَمْرِي». فَقَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لأَصْرُخَنَّ بِهَا بَيْنَ

---

1) Metinde "mağfiret eylesin" ve "selamete kavuştursun" anlamında bu fiillerin mazi sigaları kullanılmaktadır. Bu sigalar ise, hem geçmiş zaman, hem dua anlamı vermektedir. (Çeviren)

ظَهْرَانَيْهِمْ. فَخَرَجَ حَتَّى أَتَى الْمَسْجِدَ. فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ: أَشْهَدُ أَنْ لاَإِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. وَثَارَ الْقَوْمُ فَضَرَبُوهُ حَتَّى أَضْجَعُوهُ. فَأَتَى الْعَبَّاسُ فَأَكَبَّ عَلَيْهِ. فَقَالَ: وَيْلَكُمْ! أَلَسْتُم تَعْلَمُونَ أَنَّهُ مِنْ غِفَارٍ، وَأَنَّ طَرِيقَ تُجَّارِكُمْ إِلَى الشَّامِ عَلَيْهِم. فَأَنْقَذَهُ مِنهُمْ. ثُمَّ عَادَ مِنَ الْغَدِ بِمِثْلِهَا. وثاروا إليه فضربوهُ. فَأَكَبَّ عَلَيْهِ الْعَبَّاسُ فَأَنقَذه.

1894- Müslim, İbni Abbas (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Zer (r.a), Resulullah (a.s)'ın Mekke'de Peygamber olarak ortaya çıktığı beldeye gelince, kardeşine şöyle dedi:

"Şu vadiye git ve kendisine gökten haber geldiğini sanan şu adam hakında benim için bilgi topla. Sözünü dinle, sonra bana haber ver." Kardeşi Mekke'ye vardı ve Resulullah (a.s)'ın anlattıklarını dinledi. Sonra Ebu Zer (r.a)'e geri döndü ve şunları söyledi:

"Güzel ahlakı emrettiğini ve şiirden farklı sözler söylediğini gördüm." Bunun üzerine Ebu Zer (r.a):

"Sen beni tam olarak tatmin edecek bir bilgi getiremedin" diyerek azığını hazırladı, içerisinde su bulunan kırbasını yüklenip yola çıktı. Mekke'ye geldi, Mescid-i Haram'a girdi. Hz. Peygamber (a.s)'i araştırdı. O'nu tanımıyordu. O'nu birine sormak da istemedi. Bu halde gece oldu. Bir yere uzanıp yattı. Hz. Ali (r.a) onu gördü ve yabancı biri olduğunu anladı. Hz. Ali (r.a) yanına gitti, ancak hiç konuşmadan ve birbirlerine herhangi bir şey sormadan sabah oldu. Daha sonra Ebu Zer (r.a) küçücük kırbası ile azığını alıp Mescid'e gitti. O gün de öylece Hz. Peygamber (a.s)'i göremeden geçti. Akşam olunca yine yattığı yere geldi. Hz. Ali (r.a) tekrar yanından geçti. "Bu adamın evini bulma zamanı gelmedi mi?" dedi. Ebu Zer'i kaldırıp beraberinde götürdü. Birbirlerine herhangi bir şey sormuyorlardı. Üçüncü gün olunca Ebu Zer (r.a) yine aynı şeyleri yaptı. Sonra yine Hz. Ali (r.a) kaldırdı ve:

"Bana, senin buralara gelmene sebep olan şeyi söylemeyecek misin?" diye sordu. O da:

"Eğer bana bilgi vereceğin konusunda söz verirsen söylerim" dedi. Hz. Ali (r.a) söz verdi, o da geliş nedenini söyledi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a):

"O hakdır, O, Allah'ın peygamberidir. Sabah olunca, benim peşimden gel. Senin için endişe duyacağım bir şeyle karşılaşırsam, su döküyormuş gibi ya-

---

1894-Müslim (4/1923) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 28-Ebu Zer (r.a)'in faziletleri babı.

parım. Yoluma devam edince, sen beni takib ederek girdiğim yere gir" dedi. Böyle yaptılar. Ebu Zer (r.a) Hz. Ali (r.a)'yi takip ederek Resulullah (a.s)'ın yanına vardı. Orada Resulullah (a.s)'ın anlattıklarını dinledi ve hemen müslüman oldu. Hz. Peygamber (a.s) kendisine:

"Şimdi kavmine git ve onlara bu haberi ulaştır. Benim sana emrim gelinceye kadar da orada kal" dedi. Ebu Zer (r.a):

"Nefsim elinde olana yemin ederim ki, bunun haberini onlara açıktan söyleyeceğim" dedi. Sonra Mescid'e geldi ve avazının çıktığı kadar bağırarak, "Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur ve yine şehadet ederim ki, Muhammed (a.s) O'nun resulüdür" dedi. Müşrikler bunun üzerine, harekete geçerek onu yere yatırıncaya kadar dövdüler. Daha sonra Hz. Abbas (r.a) koşup yanına geldi ve; "Yazık size! Bilmiyor musunuz ki, o Gifar'dandır ve sizin Şam tarafına giden tüccarlarınızın yolu da, onların beldesinden geçmektedir" diyerek Ebu Zer'i kurtardı. Ebu Zer (r.a) ertesi gün yine aynı şeyi yaptı, müşrikler tekrar dövdüler. Hz. Abbas (r.a), yine koşarak geldi ve onu yine kurtardı."

١٨٩٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي ذرّ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتَنِي رُبُعَ الإِسْلام، لَمْ يُسْلِم قَبْلِي إِلاَّ النَّبِي ﷺ وأَبُو بَكْرٍ وبِلالٍ.

1895- Tabarani, Ebu Zer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben, İslam'ın dörtte biri olduğumu gördüm. Benden önce Hz. Peygamber (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Bilal (r.a)'den başka kimse müslüman olmamıştı."

١٨٩٦ــ رَوَى أَحْمَدُ والبَزَّارُ عَنْ إِبْراهِيمَ بنِ الأَشْتَرْ أَنَّ أَبَا ذَرٍ حَضَرَهُ المَوْتُ بالرَّبَذَة، فَبَكَتْ امْرَأَتُهُ فَقَالَ: ما يُبْكِيكِ؟ قَالَتْ: أَبْكي، إِنَّهُ لاَيَدَ لِي بِنَفْسِكَ ولَيْسَ عِنْدِي ثَوْبٌ يَسَعُكَ كَفَنًا. فَقَالَ: لاَتَبْكي، فَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِي ﷺ يَقُول: «لَيَمُوتَنَّ رَجُلٌ مِنْكُم بِفَلاَةٍ مِنَ الأَرْضِ يَشْهَدُهُ عِصَابَةٌ مِنَ المُؤْمِنِينَ». فَكُلُّ مِنْ كَانَ مَعي في ذَلِكَ المَجْلِسِ مَاتَ في جَمَاعَة وقَرْيَة وَلَمْ يَبْق مِنْهُم غَيْري، وَقَدْ أَصْبَحْتُ بالفَلاةِ أَمُوتُ، فَرَاقِبِي الطَّرِيقَ فَإِنَّكِ سَوْفَ تَرينَ ما أَقُول ، فَإِنِّي ما كُذِبْتُ وَلاَ كَذَبْتُ. فَبَيْنَمَا هِيَ كَذَلِكَ

1895-Mu'cemu'l-Kebir (2/148) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/327)'de şu açıklamayı yapmakadır: "Bunu, Taberani iki ayrı isnadla vermektedir. Bunlardan birisi muttasıl (mevsul)'dır ve ravileri de sikadır."

إِذَا بِقَوْمٍ تَخُبُّ بِهِمْ رَوَاحِلُهُم حَتَّى وَقَفُوا عَلَيْهَا، فَقَالُوا: مَالَكِ؟ قَالَت: امْرَؤٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ تُكَفِّنُوه وتُؤْجَرُوا. قَالُوا: ومَنْ هُوَ؟ قَالَت: أَبُو ذَر. فَفَدَوْهُ بِآبائِهِمْ وأُمَّهَاتِهِم فابْتَدَرُوه، فَقَالَ: أَبْشِرُوا فَأَنْتُم النَّفَرُ الَّذي قَالَ فِيكُم النَّبِي ﷺ ما قَالَ، فَأَنْشِدُكُم باللهِ لايُكَفِّنِي رَجُلٌ مِنْكُم كَانَ عَرِيفًا أو أَمِيرًا أو بَرِيدًا. فَكُلُّ القَوْمِ قَدْ نَال مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا إلا فَتًى مِنَ الأَنْصَار، قَالَ: عِنْدي ثَوْبَان في عَيبتي مِنْ غَزْلِ أُمِّي. قَالَ: أَنْتَ صَاحِبي.

1896- Ahmed ve Bezzar, İbrahim bin Eşter (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Ebu Zer (r.a), ölümcül bir hastalık olan 'Rebze'ye yakalandı. Bunun üzerine hanımı ağlamaya başladı. Ebu Zer (r.a): "Seni ağlatan nedir" diye sordu. Hanımı şöyle cevap verdi:

"Ağlıyorum, çünkü seninle ilgilenecek kimse yok ve üstelik sana kefen yapacak bir elbisem bile yok." Bunun üzerine Ebu Zer (r.a):

"Ağlama, ben Resulullah (a.s)'ın sizden bir adam çölde vefat edecek, mü'minlerden bir gurup kendisinin cenazesine iştirak edecek" dediğini duydum. Resulullah (a.s) bu sözü söylediği zaman, benimle birlikte o mecliste bulunanların hepsi, ye bir topluluk içerisinde veya bir köyde vefat ettiler. Onlardan geriye benden başka kimse kalmadı. Ben bir çölün ortasında vefat ediyorum. Sen yolu gözetle, benim söylediğimin doğruluğunu göreceksin. Ben, ne aldatıldım, ne de yalan söyledim" dedi. Kadıncağız o halde beklerken, birden bir gurub insanın, binekleri üzerinde yaklaştıklarını gördü. Bunlar gelip yanında durdular. Kadına "neyin var?" diye sordular. Kadın, "müslümanlardan bir kişi ölüm döşeğinde ölürse eğer, onu kefenler misiniz?" dedi. Adamlar, "O kimdir?" diye sordular. Kadın: "Ebu Zer" dedi. Gelenler, "analarımız babalarımız ona feda olsun," diyerek hemen harekete geçtiler. (Ebu Zer) gelenlere:

"Size müjde olsun, siz Hz. Peygamber (a.s)'in sözettiği kimselersiniz. Allah için size söylüyorum, içinizden arif (baş, emire bağlı emir), emir veya posta görevlisi olan kişi beni kefenlemesin" dedi. İçlerinden herbirinin bu görevlerden birini yürüttüğü anlaşıldı. Sadece ansardan bir gencin böyle bir görevi yoktu. Genç, "benim heybemde, annemin yünden ördüğü iki elbise var" dedi. Ebu Zer de, "beni kefenleyecek olan sensin" diye söyledi."

1896-Ahmed, Müsned (5/166 ve 5/155) Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/264) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/331)'de şu açıklamayı yapmaktadır: "Ahmed, bunu iki ayrı tarıkla rivayet etmektedir. Bunlardan birincisinin ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Bezzar da bunun bir benzerini muhtasar olarak rivayet etmektedir."

Bir Açıklama

Ebu Zer, saydığı görevlilerden herhangi birinin kendisini kefenlemesini şunun için istememiştir. Arif veya emirin işlerine haksızlık, ya da zulüm karışmış olabilir. Posta görevlisi ise, yalan haber taşıyan veya haksızlığa yol açan bir mektup götürmüş olabilir. Ebu Zer, bu nedenle, bu konuda titiz davranmıştır.

Zehebi, Siyer'de (1) Zeyd bin Halid Cuheni'nin şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Hz. Osman (r.a)'ın yanındaydım. Bir ara Ebu Zer (r.a) geldi. Hz. Osman (r.a) onu görünce, "merhaba, hoş geldin kardeşim" dedi. Ebu zer de, "merhaba hoş bulduk kardeşim, sen bize azimet konusuda katı davrandın. Vallahi, eğer beni kalçalarım üstüne sürünmeye azmettirseydin gücümün yettiğince yapardım. Ben Resulullah (a.s) ile birlikte filanoğullarının duvarına (suruna) doğru çıktım. Bana, "yazık sana, benden sonra" dedi. Ben ağlayarak: "Ey Allah'ın Resulü, ben senden sonra kalacak mıyım?" diye sordum. O:

"Evet, eğer Sal dağının üstüne bina yapıldığını görürsen, mağrib tarafındaki araziye yönel" dedi. Hz. Osman (r.a):

"Seni dostlarınla birlikte bırakmayı arzuladım ama, senin hakkında insanların cahil olanlarından çekindim" dedi."

١٨٩٧ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي أَسْمَاء أَنَّه دخَلَ عَلَى أَبِي ذَرٍّ بِالرَّبَذَة، وعِنْدَه امْرَأَةٌ لَهُ سَوْداء مُشَعَّثَةٌ، لَيْسَ عَلَيْهَا أَثَرُ المَجَاسِد والخَلُوق. فَقَالَ: أَلاَ تَنْظُرُون ما تَأْمُرُنِي بِه؟ تَأْمُرُنِي أَنْ آتِي العِرَاق، فَإِذَا أَتَيْتُها مالُوا عليَّ بُدنْيَاهم، وإِنَّ خَليلي عَهِدَ إِليَّ: «إِنَّ دُونَ جِسْرِ جَهَنَّم طَرِيقًا ذا دَحُض ومَزَلَّة». وإِنا أَنْ نَأْتِي عَلَيْه وفي إِحْمَالِنَا اقتِدارٌ أَحْرى أَنْ نَنْجُو مِنْ أَنْ نَأْتِي عَلَيْه وَنحْنُ مَوَاقير.

1897- Ahmed, Ebu Esma (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Esma, Rebze'de Ebu Zer'in yanına gider. Yanında üstü başı dağınık siyah bir kadın bulunmaktadır. Kadının üzerinde za'feran ve koku belirtisi vardır. (Ebu Zer) diyor ki:

1897-Ahmed, Müsned (5/159) Bunu, Zehebi de, Siyer (2/73)'de rivayet etmektedir. Tahkikçisi, "ravileri sikadır" demiştir.

1) Siyer (2/70) tahkikçisi, ravilerinin sika olduklarını ifade etmiştir.

"Bunun benden ne istediğini biliyor musunuz? Irak'a gitmemi istiyor. Oraya gittiğimde dünyalarını bana yöneltecekler. Oysa benim sevgili dostum, bana kesin olarak bildirdi ki, "cehennem köprüsünden önce, korkulu ve kaygan bir yol bulunmaktadır." O yola güç ve iktidar sahibi iken girmemiz, kurtuluşumuz açısından, zamanın bizi iyice yıprattığı ve gücümüzün kalmadığı bir dönemde girmemizden daha uygundur."

١٨٩٨ــ رَوَى ابْنُ سَعْد عَنِ ابنِ بُرَيْدة قَالَ: لَمَّا أَبُو مُوسى لَقِيَ أَبَا ذَرٍّ فَجَعَلَ أَبُو مُوسى يُكَرِّمُهُ ــ وكَانَ أَبُو مُوسى قَصيرًا خَفيفَ اللَّحْم، وكَانَ أَبُو ذَرٍ رَجُلاً أَسْوَدَ كَثَّ الشَّعْر ــ فَيَقُول أَبُو دَر: إِلَيْكَ عَنِّي! وَيَقُول أَبُو مُوسى: مَرْحَبًا بِأَخِي! فَيَقُولُ: لَسْتُ بِأَخِيكَ! إِنَّمَا كُنْتُ أَخَاكَ قَبْلَ أَنْ تَلِي.

1898- İbni Sa'd, İbni Bureyde (r.a)'den şöyle rivayet etmektedir:

"Ebu Musa geldiğinde Ebu Zer (r.a) ile karşılaştı ve Ebu Musa ona ikramda bulunmaya başladı. Ebu Musa kısa boylu, zayıf vücutlu biriydi. Ebu Zer (r.a)' de siyah tenli, sık saçlı bir kişiydi. Ebu Zer (Ebu Musa'ya):

"Benden uzak dur" dedi. Ebu Musa:

"Merhaba kardeşim" dedi. O da:

"Ben senin kardeşin değilim, sen şişip kabarmadan önce ben senin kardeşindim" dedi."

١٨٩٩ــ رَوَى مُسْلِمُ عَنْ أَبِي دَر قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «يَا أَبَاذَر، إِنِّي أَرَاكَ ضَعِيفًا، وإِنِّي أُحِبُّ لَكَ ما أُحِبُّ لِنَفْسِي، لاَتَأَمَّرَنَّ عَلى اثْنَيْن، وَلاَ تَوَلَّيَنَّ مَال يَتِيم».

1899- Müslim, Ebu Zer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Ey Ebu Zer, ben senin zayıf olduğunu görüyorum. Ben kendi nefsim için arzuladığımı, senin için de arzuluyorum. İki kişinin (dahi) üzerine emir olmayacaksın ve yetimin malına velayet etmeyeceksin."

1898-Tabakatu'l-Kübra (4/230)'da uzun şekilde rivayet edilmektedir. Zehebi de, Siyer (2/74)'de rivayet etmiştir. Tahkikçisi: "Ravileri sikadır" demiştir.

1899-Müslim (3/1458) 33-Kitabu'l-İmare. 4-Zorunluluk dışında emirliğin keraheti babı.

Bir Açıklama

Zehebi diyor ki:

"Bu hüküm, dünya işleri konusunda zayıf görüşlülüğe bağlı bir hükümdür. Eğer ki o, yetimin malına vekillik etseydi, o malın belki tamamını hayır yolunda harcar ve yetimi fakir bırakabilirdi. O, çok az miktar bir para bile biriktirmeyi uygun görmezdi. İnsanlara emirlik yapanlarda ise yumuşaklık ve müsamahakarlık huylarının bulunması gerekir. Ebu Zer ise hiddetli bir kişiydi. Bu yüzden Hz. Peygamber (a.s), kendisine bu şekilde nasihatta bulunmuştur."

١٩٠٠ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِي قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا ذَرٍّ يَمِيدُ عَلَى رَاحِلَتِهِ، وَهُوَ مُسْتَقْبِلٌ مَطْلَعَ الشَّمْسِ، فَظَنَنْتُهُ نَائِمًا، فَدَنَوْتُ وقُلْتُ: أَنَائِمٌ أَنْتَ يا أَبَا ذَرٍ؟ قَالَ: لاَبَلْ كُنْتُ أُصَلِّي.

1900- İbni Sa'd, Ebu Osman Nehdi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Zer (r.a)'i güneşin doğduğu yöne doğru, bineğinin üzerinde uzanmış halde gördüm. Uyuduğunu zannettim. Kendisine yaklaşıp: "Uyuyor musun, ey Ebu Zer?" diye sordum. "Hayır, namaz kılıyordum" diye cevap verdi."

١٩٠١ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ أَبِي ذَرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يا أَبَا ذَرٍ رَأَيْتُ كَأَنِّي وُزِنْتُ بِأَرْبَعِينَ أَنْتَ فِيهِم فَوَزَنْتُهُم».

1901- Bezzar, Ebu Zer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Ey Ebu Zer, senin de içinde bulunduğun kırk kişi ile tartıldığımı ve hepsine ağır geldiğimi gördüm."

١٩٠٢ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَبِي ذَرٍ الغِفَارِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَبَا ذَرٍ!» قُلْتُ: لَبَّيْكَ وسَعْدَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، وأَنَا فِدَاؤُكَ.

1900-Tabakatu'l-Kübra (4/236) Bunu Zehebi de, Siyer (2/8)'de rivayet etmektedir. Tahkikçisi de: "Ravileri sikadır" demiştir.

1901-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/265) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/230)'de, "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir ve Ravileri sikadır" demektedir.

1902- Ebu Davud, Ebu Zer (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bana, "Ey Ebu Zer" diye seslendi. Ben "Söyle, ey Allah'ın Resulü, ben senin emrindeyim" diye cevap verdim."

١٩٠٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ زَيْدِ بنِ وَهَب رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: مَرَرْتُ بالرَّبَذَة، فَإِذَا بِأَبِي ذَرٍّ، فَقُلْتُ لَهُ: ما أَنْزَلَكَ مَنْزِلَكَ هَذَا؟ قَالَ: كُنْتُ بالشَّام، فاخْتَلَفْتُ أَنَا ومُعَاوِيَةُ في هَذِه الآية: ﴿والَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ والْفِضَّةَ وَلاَ يُنْفِقُونَها في سَبيل اللَّهِ فَبَشِّرْهُم بعذَابٍ أَليم﴾. فَقَالَ مُعَاوية: نَزَلت في أَهْلِ الكِتَاب. فَقُلتُ: نَزَلَتْ فينَا وفِيهِم. فَكَانَ بَيْني وَبَيْنَه في ذَلِكَ كَلام، فَكَتَب إلى عُثْمَان يَشْكُوني، فَكَتَبَ إِليَّ عُثْمانُ: أَنْ اقْدِمْ المَدِينَةَ. فَقَدِمْتُها فَكَثُر عليَّ النَّاسُ، حَتَّى كَأَنَّهُم لَمْ يَرُوني قَبْل ذَلِكَ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعُثْمَانَ، فَقَالَ لِي: إِنْ شِئْتَ تَنَحَّيْت، فَكُنْتَ قَرِيبًا، فَذَاكَ الَّذِي أَنْزَلَني هَذَا المَنْزِلَ ولَوْ أَمَّرُوا عَليَّ حَبَشِيًا لَسَمِعْتُ وأَطَعْتُ.

1903- Buhari, Zeyd bin Vehb (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Rebze'den geçtim. (orada) Ebu Zer (r.a) ile karşılaştım. "Seni burada kalmaya zorlayan şey nedir?" diye sordum. O şöyle cevap verdi: "Şam'da idim. Muaviye ile aramızda, "Altın ve gümüşü biriktirip, Allah yolunda harcamayanlara, can yakıcı azabı müjdele" (1) ayeti hakkında ihtilaf çıktı. Muaviye:

Bu ayet, ehl-i kitap hakkında inmiştir," dedi. Ben ise, "Bu ayet hem onlar hak- kında, hem de bizim hakkımızda inmiştir," dedim. Bu konuda aramızda tartıştık. O, beni şikayet için Hz. Osman (r.a)'a yazı yazdı. Hz. Osman (r.a) da bana, "Medine'ye gel" dedi. Ben Medine'ye geldim. İnsanlar, sanki daha önce beni hiç görmemişler gibi etrafıma yığıldılar. Ben bu durumu Hz. Osman (r.a)'a söyledim. Hz. Osman (r.a) da "istersen bir kenara çekilir ama yine bize yakın olursun," dedi. İşte beni burada kalmağa yönelten neden budur. Eğer üzerime, bir Habeşli'yi bile emir tayin etseler, onun sözünü dinler, kendisine itaat ederim."

Bir Açıklama

1902-Ebu Davud (4/101) Kitabu'l-Fiten ve'l-Melahim. Fitne çıkarmak için gayrette bulunmaktan nehiy babı.

1903-Buhari (3/271) 24-Kitabu'z-Zekat. 4-Zekatı verilen malın kenz (biriktirilmiş mal) olmayacağı babı.

1) Tevbe Suresi: 34

Hafız İbni Hacer, Fethu'l Bari'de şöyle diyor:

"Bu hadisten çeşitli hükümler çıkarılabilir. Ayetin ehl-i kitap hakkında inmiş olduğu üzerinde Muaviye ve Ebu Zer arasında tartışma olduğu, kafirlerin de şeriatın furuata dair hükümlerinden sorumlu oldukları anlaşılmaktadır. Buradan, yöneticilerin ilim adamlarına yumuşak davranmaları gerektiği anlaşılmaktadır. Muaviye, ona karşı durma girişiminde bulunmuyor. Bunun yerine, onun durumu konusunda daha üst bir makam ile yazışıyor. Hz. Osman (r.a) da, ayeti yorumlamak konusunda kendi görüşüne aykırı düşmesine rağmen, Ebu Zer (r.a)'i sıkıştırmıyor.

Yine bu hadiste, yöneticilere karşı durmaktan ve onlara aykırı düşmekten sakındırma ile emir sahiplerine itaate teşvik etme vardır. Üstünlükte daha ileride olanın, kendisinden daha az üstün olana itaat etmeye emrolunmasının bozulmaya yol açacağından korkulduğu anlaşılmaktadır. Yine bu rivayette içtihatta ihtilafın caiz olduğu, kişinin memleketini terketmesine sebep olsa bile, iyiliği emirde katı davranmak gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca kötülüğü ortadan kaldırmanın, iyiliği sağlamaktan önceye alınması gerektiği de belirtilmektedir. Çünkü Ebu Zer (r.a)'in Medine'de kalmasında, ilmini halka ulaştırmasına imkan sağlanması açısından büyük bir maslahat ve hayır vardı. Ama sözkonusu meselede, Hz. Osman (r.a)'ın katı tutumu tercih etmesinin nedeni bu görüşün yaygınlaşmasını önlemek içindir. Ancak Hz. Osman (r.a), Ebu Zer (r.a)'e görüşünden dönmesini emretmemiştir. Çünkü bunların herbiri müçtehiddir."

İbni Kesir de bu konuda şöyle diyor:

"Ebu Zer (r.a)'in anlayışına göre, kişinin ailesinin geçimine yetecek miktardan daha fazla mal biriktirmesi haramdır. Kendisi bu yönde fetva verir ve insanları da buna teşvik ederdi. Çevresindekilere hep bunu emreder ve bu konudaki muhalefetinde de katı davranırdı. Muaviye onu böyle yapmaktan nehyetti, ama Ebu Zer (r.a) yine devam etti. Bu nedenle onu şikayet etmek için mü'minlerin emiri Hz. Osman (r.a)'a bir yazı yazdı ve Ebu Zer (r.a)'i kendi yanına almasını istedi. Hz. Osman (r.a) da Ebu Zer (r.a)'den Medine'ye gelmesini istedi. Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti döneminde Rebze'de yaşadı ve orada vefat etti. Allah kendisinden razı olsun."

١٩٠٤ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي ذَر الغَفَارِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «ما أَظَلَّتْ الخَضْراءُ، وَلاَ أَقَلَّتِ الغَبْراءُ مِنْ ذي لَهْجَةٍ أَصْدَقَ وَلاَ أَوفى مِن أَبِي ذَرٍّ، شَبِهِ عِيسى بن مريم». فَقَالَ عُمَرُ بنُ الخَطَّاب كالحَاسِدِ: يا رَسُولَ اللَّهِ أَفَنَعْرِفُ ذَلِكَ لَهُ؟ قَالَ: «نَعَمْ فَاعْرِفُوه».

1904- Tirmizi, Ebu Zer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bana şöyle söyledi:

"İsa bin Meryam (a.s)'in bir benzeri olan Ebu Zer gibi doğru sözlü ve vefakar birini, ne gökyüzü gölgelendirmiş, ne de yeryüzü üzerinde taşımıştır. Hz. Ömer (r.a) gıbta edercesine, "ey Allah'ın Resulü, bunu kendisine söyleyelim mi?" diye sordu. Resulullah (a.s): "Evet, ona bildirin" diye buyurdu."

١٩٠٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي ذَر الغِفَارِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يا رَسُولَ اللَّهِ، أَلا تَسْتَعْمِلُنِي؟ قَالَ: فَضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى مَنْكِبِي ثُمَّ قَالَ: «يا أَبَا ذَرٍّ، إِنَّكَ ضَعِيفٌ، وإِنَّها أَمَانَةٌ، وإِنَّهَا يَوْمَ القِيَامَةِ خِزْيٌ ونَدَامة، إِلاَّ مَنْ أَخَذَها بِحَقِّها، وأَدَّى الَّذِي عَلَيْه فِيهَا».

1905- Müslim, Ebu Zer Ğıfari (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ey Allah'ın Resulü, beni devlet kadrosunda görevlendirmeyecek misin?" diye sordum. Resulullah (a.s), elini omuzuma koyup:

"Ey Ebu Zer, sen zayıfsın, bu görev ise emanettir. Hak ederek ve gerekenleri yerine getirerek görev başına gel. Yoksa bunlar olmadan görev üstlenmek, kıyamet gününde aşağılık ve pişmanlıktır." diye buyurdu."

Bir rivayette de Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğu bildirilmiştir: (1)

"Ey Ebu Zer, ben seni zayıf görüyorum. Ben kendim için arzuladığımı, senin için de arzularım. İki kişinin dahi üzerine yönetici olma ve yetimin malına da velayat etme."

١٩٠٦ــ رَوَى أَحْمَد عَنْ أَبِي عَنِ النَّبِي ﷺ، قَالَ: أَوْصَانِي بِخَمْسٍ: أُرْحَمُ المَسَاكِينَ وأُجَالِسُهُم، وأَنْظُرُ إِلى مَنْ تَحْتِي وَلاَ أَنْظُرُ إِلى مَنْ فَوْقِي، وأَنْ أَصِلَ الرَّحِمَ

1904-Tirmizi (5/669) 50-Kitabu'l-Menakıb. 36-Ebu Zer (r.a)'in mankıbeleri babı. Tirmizi: "Bu, hasen, garib bir hadistir" demiştir. Bu hadisi daha başkaları da rivayet etmekte ve orada şu ifade geçmektedir: "Ebu Zer, yeryüzünde İsa bin Meryem (a.s)'in zühdü ile dolaşırdı." Metinde geçen "hased" kelimesi gıbta, yani özenti anlamına gelen haseddir. Bu tür hased ise yerilmemiş, övülmüştür.

1905-Müslim (3/1457) 33-Kitabu'l-İmare. 4-Zorunluluk dışında emirliğin keraheti babı.

1) Ebu Davud (3/114) Kitabu'l-Vesaya. 4-Zaruret olmadığından emirlik almanın hoş olmadığına dair bab.

وإنْ أَدْبَرَتْ، وأَنْ أَقُولُ الحَقَّ وإنْ كَانَ مُرًّا، وأَنْ أَقُولَ: لاَحَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إلاَّ باللَّهِ.

1906- Ahmed, Ebu Zer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bana beş şeyi öğütledi: Düşkünlere acıma ve onlarla birlikte bulunmamı, (dünyalık açısından) benden yukarıda olana değil, benden aşağıda olana bakmamı, benden uzak dursalar da akrabalarla ilişkiyi sürdürmemi, acı da olsa hakkı söylememi ve "la havle ve la kuvvete illa billah (Güç ve kuvvet, ancak Allah ve O'nun yardımı iledir)" dememi."

١٩٠٧ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَن عَبْداللَّهِ بنِ الصَّامِتِ قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ أَبِي ذَرٍّ في رَهْطٍ مِنَ غِفَارٍ عَلى عُثْمَانَ مِنْ بَابٍ لاَيَدْخُلُ عَلَيْهِ مِنْه ــ قَالَ: وَتَخَوَّفْنا عُثْمَانَ عَلَيْه ــ فَانْتَهى إلَيْه، فَسَلَّم، ما بَدَأَهُ بِشَيْءٍ إلاَّ أَنْ قَالَ: أَحَسِبْتَني مِنْهُم يا أَميرَ المُؤْمِنِينَ؟ واللَّهِ ما أَنَا مِنْهُم وَلاَ أُدرِكُهُم. ثُمَّ اسْتَأْذَنَهُ إلى الرَّبَذَة.

1907- İbni Sa'd, Abdullah bin Samit (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Zer (r.a), ben ve beraberimizde Ğıfar kabilesinden bir gurup insan ile birlikte Hz. Osman (r.a)'ın yanına girdik. Başkalarının Hz. Osman (r.a)'ın yanına girmek için kullandığı kapıdan girmediğimiz için Hz. Osman (r.a) biraz endişelendi. Ebu Zer, Hz. Osman (r.a)'ın yanına vardı, selam verdi. Söylediği ilk şey şu oldu:

"Ey mü'minlerin emiri, sen beni onlardan (yani ayaklananlardan) zannettin herhalde? Vallahi, ben onlardan değilim ve onları göremem (onların zamanına yetişemem)." (1) Daha sonra Rebeze'ye gitmek için izin istedi."

١٩٠٨ــ رَوَى ابنُ سَعْد ابْنِ سِيرين: أَنَّ رَسُولَ ﷺ قَالَ لأَبي ذَر: « إذَا بَلَغَ البِنَاءُ سَلَعًا فاخْرُجْ مِنها». ونَحَا بِيَدِه نَحْوَ الشَّام، «وَلاَ أَرَى أُمَرَاءَكَ يَدْعُونَكَ»! قَالَ: أَوَلاَ أُقَاتِل مَنْ يَحُولُ بَيْني وَبَيْنَ أَمْرِكَ؟ قَالَ: «لاَ». قَالَ: فَمَا تَأْمُرُني؟ قَالَ: «اسْمَعْ وَأَطِعْ،

1906-Ahmed, Müsned (5/159) 173-Senedi hasendir.

1907-Tabakatu'l-Kubra (4/232) Ravileri sakıdır.

1) İfadeden sözkonusu olayın, Hz. Osman (r.a)'a karşı ayaklanmanın başlamasından önce olduğu, ancak burada Ebu Zer (r.a)'in ileride olacak olaylara işaret ettiği anlaşılıyor. (Çeviren)

وَلَو لِعَبْدٍ حَبَشِيٍّ».

1908- İbni Sa'd, İbni Sirin (ra.)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Ebu Zer (r.a)'e şöyle söyledi:

"Bina Sel'a'ya (Medinede bir dağ) vardığında oradan çık." Resulullah (a.s) bunu söylerken eliyle Şam tarafını işaret etti ve "emirlerinin seni çağıracaklarını sanmıyorum" diye buyurdu. Ebu Zer (r.a):

"Senin emrini tam olarak yerine getirmeme engel olana karşı savaşmıyacak mıyım?" diye sordu. Resulullah (a.s): "Hayır" diye buyurdu. Ebu Zer (r.a):

"Öyleyse bana ne yapmamı emredersin?" diye sordu. Resulullah (a.s):

"Habeşli bir köle de olsa, dinle ve itaat et" diye buyurdu."

Bir Açıklama

Sözkonusu durum ortaya çıkınca Ebu Zer (r.a), Şam tarafına gitti. Oradan da Muaviye; *"Ebu Zer Şam'ın durumunu bozdu"* diye yazı yazdı. Hz. Osman (r.a) kendisini çağırdı. Sonra ailesini arkasından gönderdiler. Yanlarında kese veya benzeri bir şey buldular ve içinde para bulunduğunu sandılar. *"Maşallah bu ne parası böyle!"* dediler. Hz. Osman (r.a) kendisine:

"Benim yanımda kal," dedi Ebu Zer (r.a):

"Benim size ihtiyacım yok, bırak beni Rebze'ye gideyim," dedi. Hz. Osman (r.a) da izin verdi ve Ebu Zer (r.a) oraya gitti. Orada Hz. Osman (r.a)'ın görevlendirdiği Habeşi bir köle vardı. Bu köle Ebu Zer (r.a)'i görünce imamlığa geçmekte biraz tereddüt etti. Ebu Zer (r.a):

"Geç, namazı kıldır, ben Habeşli köle de olsa dinlemek ve itaat etmekle emrolundum. İşte sen Habeşli bir kölesin" dedi.

١٩٠٩ــ رَوَى أَحْمَدُ وابنُ سَعْدٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: كُنْتُ رِدْفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى حِمَارٍ وَعَلَيْهِ بَرْذَعَةٌ، أَو قَطِيفَة.

1909- Ahmed ve **İbni Sa'd,** Ebu Zer (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Üzerinde kadife türünden bir eyer bulunan eşeğe, Resulullah (a.s) binmiş, ben de arkasına binmiştim."

1908-Tabakatu'l-Kübra (4/226) Ravileri sikadır, ancak rivayet mürseldir.
1909-Ahmed, Müsned (5/164) Tabakatu'l-Kübra (4/228) İsnadı sahihtir.

١٩١٠ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ الأَحْنَف، قَالَ: قَدِمْتُ المَدِينَة، فَبَيْنَا أَنَا فِي حَلقَةٍ فِيهَا مَلأٌ مِنْ قُرَيْش، إِذْ جَاء رَجُلٌ أَخْشَنُ الثِّيَابِ، أَخْشَنُ الجَسَد، أَخْشَنُ الوَجْهِ، فَقَامَ عَلَيْهِم فَقَال: بَشِّر الكَنَّازِينَ بِرَضْفٍ يُحْمَي عَلَيْه فِي نَار جَهَنَّم، فَيُوضَعُ عَلى حَلَمَةِ ثَدي أَحَدِهِمْ، حَتَّى يَخْرُج مِنْ نُغْض كَتِفِه، ويُوضَعُ عَلى نُغْضِ كَتِفِه حَتَّى يَخْرُجُ مِنْ حَلَمَةِ ثَدْيِه يَتَجَلْجَل.

1910- Buhari ve Müslim, Ahnef (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Medine'ye vardım. Kureyş'ten bir topluluğun bulunduğu sohbet halkası ile karşılaştım. Sonra, kalın elbiseli, sert görünümlü ve katı yüzlü bir adam geldi. Onlara çıkışıp:

"Mal biriktirenleri cehennem ateşinde ısıtılan ve herbirinin meme uçlarına yapıştırılıp kaburga kemiklerinin arasından çıkarılan, aynı şekilde kaburga kemiklerinin arasından sokulup sallana sallana meme uçlarından çıkarılan sıcak taşlarla müjdeleyin" dedi." Oradakiler başlarını eğdiler, bir tanesinin dönüp ona birşey söylediğini görmedim. Adam gitti, ben de onu takip ettim. Sonunda bir direğin önünde oturdu. Ben kendisine:

"Bu kimselerin senin söylediklerinden pek hoşlanmadıklarını gördüm," dedim. Bana:

"Onlar bir şeyden anlamazlar. Benim dostum Ebu Kasım beni çağırıp, "Ey Ebu Zer!" diye seslendi. Ben "evet" dedim. "Uhud'u görüyor musun?" diye sordu. Güneşin bana doğru vurmasına rağmen baktım. Bir ihtiyaç dolayısıyla benim Uhud'a bakmamı istediğini sanıyordum. "Görüyorum" dedim. "Benim onun kadar altınımın olmasını arzulamazdım. Eğer olsaydı, üç dinardan başka hepsini infak eder, dağıtırdım" diye buyurdu. Oysa bunlar, dünyalık biriktiriyorlar, bir şeyden anlamıyorlar," diye söyledi." Ben:

"Seninle, Kureyş'ten olan kardeşlerin arasında ne var? Onların yanına gitmiyor, ziyaretlerinde bulunmuyor ve hediyelerini almıyorsun?" diye sordum. O:

"Hayır, Rabb'ime yemin olsun, ben Allah'a ve Resulüne kavuşuncaya kadar onlardan dünyalık istemem ve din konusunda fetva almam" diye cevap verdi."

1910-Buhari (3/271) 24-Kitabu'z-Zekat. 4-Zekatı ödenen malın kenz (yığılmış, biriktirilmiş mal) olmayacağı babı. Müslim (2/689) 12-Kitabu'z-Zekat. 10-Kenz yapılmış, (zekatı verilmeden) biriktirilmiş mallar ve bunlarla ilgili ağır va'dler ihtiva eden rivayetler babı.

١٩١١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ مُحَمَّد بنِ سَرينَ قَالَ: بَلَغَ الحَارِثَ ــ رَجُلٌ كَانَ بالشَّامِ مِنْ قُرَيش ــ أَنَّ أَبَا ذَرٍ كَانَ بِهِ عَوَز فَبَعَثَ إِلَيْهِ بِثَلْثُمَّائِة دينَار. فَقَالَ: ما وَجَد عَبْدُاللَّهِ مَنْ هُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ مِنِّي؟ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُول: «مَنْ سَأَلَ وَلَهُ اَرْبَعُونَ فَقَدْ أَلْحَفَ» وَلأَبِي ذَر اَرْبَعُونَ دِرْهَمًا وَاَرْبَعُونَ شَاةً وَمَاهِنَان. قَالَ أَبُو بَكْرِ بنِ عَيَّاشْ: يَعْني خَادِمَيْن.

1911- Taberani, Muhammed bin Sirin (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Haris'in (Kureyş'li ve Şam'da ikamet etmiş birisi) bildirdiğine göre, Ebu Zer (r.a)'in ihtiyacı vardı. Kendisine üçyüz dinar gönderildi. Abdullah kendisi için "Benden daha ehven birini bulamadı mı? Ben Resulullah (a.s)'ın; "yanında kırk dirhemi olduğu halde isteyen kimse ısrar edenlerden sayılır" diye buyurduğunu duydum. Ebu Zer (r.a)'in ise kırk dirhemi, kırk koyunu, iki de hizmetçisi var" dedi."

1911-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/331)'de şu açıklamayı yapmaktadır: "Bu rivayeti, Taberani naklediyor ve Abdullah bin Ahmed bin Abdullah bin Yunus dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri geçen ravilerdir. Sözkonusu kişi ise sikadır."

HUZEYFE BİN YEMAN (R.A.)

İbni Hacer, Huzeyfe bin Yeman (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Huzeyfe bin Yeman Abesi, sahabenin büyüklerindendir. Babası bir cinayet işlemiş, bu yüzden Medine'ye kaçmıştı. Abdul Eşheloğulları ile dostluk ve işbirliği anlaşması yaptı. Yemenlilerle anlaştığından dolayı kavmi onu Yemani olarak adlandırdı. Babası, Huzeyfe (r.a)'in annesi ile evlendi ve Huzeyfe de Medine'de dünyaya geldi. Huzeyfe ile babası müslüman oldular, ve Bedir Savaşı'na katılmak istediler, ancak müşrikler onlara engel oldu. Uhud Sava- şı'na katıldılar ve Yeman orada şehid oldu. Onun Uhud Savaşı'na katılması ve orada şehid olması ile ilgili hadisi, Buhari rivayet etmiştir. Huzeyfe, Hendek Savaşı'na da katıldı. Onun Hendek Savaşı ve daha sonrası ile ilgili güzel hatıraları vardır. Huzeyfe (r.a) Resulullah (a.s)'dan ve Hz. Ömer (r.a)'den çok sayıda hadis rivayet etmiştir."

Aceli diyor ki:

"Hz. Ömer (r.a) onu, Medain'e vali olarak tayin etti. Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden ve Hz. Ali (r.a)'ye bey'at etmesinden kırka gün sonra vefat etti. Vefatına kadar da burada kaldı. Bana göre bu olay, hicri 36 yılında meydana gelmiştir."

Ali bin Yezid, Sa'id bin Museyyeb'den, o da Huzeyfe (r.a)'den şöyle bir rivayet nakletmiştir:

"Huzeyfe (r.a) diyor ki:

"Resulullah (a.s), beni hicret ile zafer arasında muhayyer kıldı. Ben zaferi tercih ettim."

Buhari ve Müslim'de rivayet edildiğine göre Ebu Derda, Alkame'ye:

"Sizde, başkasının bilmediği sırları bilen sır sahibi, yani Huzeyfe (r.a) yok

mudur?" diye sordu. Huzeyfe (r.a) Irak fetihlerine katılmıştır ve Irak'ta ünlü eserleri bulunmaktadır.

Zehebi de onun hakkında şu bilgileri naklediyor:

"Huzeyfe (r.a)'nin Buhari ve Müslim'de oniki hadisi yer almaktadır. Sadece Buhari'de yer alan hadislerin sayısı sekizdir. Sadece Müslim'de yeralan hadislerin sayısı da onyedidir. Resulullah (a.s)'ın Ahzab gününde, yani Hendek Savaşı'nda düşmanın haberlerini toplayıp getirmesi için teşvik ettiği kişi Huzeyfe (r.a)'dir. Dinur'un savaş yoluyla fethi de Huzeyfe'nin eliyle gerçekleşmiştir. Menkıbelerinin tamamının sayılması ise bir hayli sürer."

İnsanlarla hoş geçinmek konusunda, kendine özgü bir tavrı vardı. Zehebi bunu, Siyer'inde belirtmiştir. Bu üslup hakkında bilgi veren rivayetler arasında Huzeyfe (r.a)'nin şöyle söylediği nakledilir:

"Her ne söz söylersem, o söz, benim yirmi kamçı ceza almamı önler. Eğer böyle olmazsa bu sözü söylemem."

Yine Huzeyfe (r.a)'nin şöyle söylediği bildiriliyor:

"Ben, dinimin tamamını kaybetmemek için, bir kısmını diğer bir kısmıyla satın alırım."

Bilal bin Yahya'nın şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Bana bildirildiğine göre Huzeyfe (r.a) şöyle söylerdi: "Sahabeden her kim bu durumu gördüyse, mutlaka dininin bir kısmını, diğer bir kısmıyla satın aldı." "Sen na yaptın?" diye sordular. O:

"Herkesin hem güzellikleri, hem de güzel olmayan yanları vardır. İşte ben, güzelliklerinden sözeder, bunun dışında kalanlardan sözetmem. Biri beni öğle yemeğine davet ettiğinde oruçlu olmadığım halde "ben oruçluyum" derim" şeklinde cevap verdi."

Resulullah (a.s), Huzeyfe (r.a)'ye münafıkların isimlerini söylemiş, ümmetin başına gelecek fitneleri ise ondan saklamıştı. Hz. Ömer (r.a) onu sıkıştırarak *"ben münafıklardan mıyım?"* diye sordu. O:

"Hayır, ama senden başka kimseyi temize çıkaramam," diye cevap verdi.

Yine Zehebi, Zazan'dan rivayetle Hz. Ali (r.a)'ye, Huzeyfe (r.a) hakkında soru sorulduğunu, onun da: *"Eğer ona münafıkları ve çeşitli problemli konuları sorarsanız bildiğini görürsünüz"* diye cevap verdiğini nakletmektedir. (1)

---

1) Siyer (2/363)'i tahkik eden, ravilerinin sika olduğunu bildirmektedir.

HUZEYFE (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٩١٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: مَا مَنَعَنِي أَنْ أَشْهَدَ بَدْرًا إِلاَّ أَنِّي خَرَجْتُ أَنَا وأَبِي، فَأَخَذَنَا كُفَّارُ قُرَيْشٍ، فَقَالُوا: إِنَّكُم تُرِيدُون مُحَمَّدًا! فَقُلْنَا: ما نُرِيدُ إِلاَّ المَدِينَةَ. فَأَخَذُوا العَهْدَ عَلَيْنَا: لَتَنْصَرِفَنَّ إِلى المَدِينَةَ وَلاَ نُقَاتِلُ مَعَه. فَأَخْبَرْنَا النَّبِيَّ ﷺ . فَقَالَ: «نَفِيُ بِعَهْدِهِم، ونَسْتَعِينُ اللَّهَ عَلَيْهِم».

1912- Müslim, Huzeyfe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Benim Bedir Savaşı'na katılmamı engelleyen tek neden şudur: Babamla birlikte çıktım. Kureyş kafirleri bizi yakaladılar, "Siz, Muhammed (a.s)'in yanına gidiyorsunuz değil mi?" dediler. Biz:

"Sadece Medine'ye gitmek istiyoruz" dedik. Bunun üzerine, Medine'ye gitmek, ancak onunla (Muhammed (a.s) ile) birlikte savaşmamak üzere bizden söz aldılar. Hz. Muhammed (a.s)'e bu durumu haber verdik. O:

"Onlara verdiğiniz ahdi bozunuz. Onlara karşı Allah'tan yardım dileriz" diye buyurdu."

١٩١٣ــ رَوَى مُسْلِم عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: أَخْبَرَنِي ﷺ بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلى أَنْ تَقُومَ السَّاعَة، فَمامِنْه شَيءٍ إِلاَّ قَدْ سَأَلْتُه إِلاَّ أَنِّي لَمْ أَسْلُهُ ما يُخْرِجُ أَهْلَ المَدِينَةَ مِنَ المَدِينَةَ.

1913- Müslim, Huzeyfe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) bana, kıyamet kopuncaya kadar olacakları bildirdi. Bunların herbiri hakkında kendisine soru sordum. Sadece Medine halkını Medine'den çıkaracak şey hakkında soru sormadım."

١٩١٤ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: كَانَ النَّاسُ يَسْأَلُونَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ الخَيْرِ، وكُنْتُ أَسْأَلُه عَنِ الشَّر، مَخَافَةَ أَنْ يُدْرِكَنِي، فَقُلْتُ: يا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا كُنَّا فِي جَاهِلِيَّةٍ وشَر، فَجَاءَنَا اللَّهُ بِهَذَا الخَيْر، فَهَل بَعْد هَذَا الخَيْرِ مِنْ شَر؟ قَالَ.

1912-Müslim (3/1414) 32-Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer. 35-Verilen söz ve ahdi yerine getirme babı.

1913-Müslim (4/2217) 52-Kitabu'l-Fiten ve Eşrari's-Sa'a. 6-Hz. Peygamber (a.s)'in kıyametin kopacağı saate kadar ortaya çıkacak olanları bildirmesi babı.

«نَعَمْ» قُلْتُ: وهَلْ بَعْد هَذَا الشَّرِّ مِنْ خَيْر؟ قَالَ: «نَعَمْ، وفيه دَخَنٌ». قُلْتُ: ومَا دَخَنُهُ؟ قَالَ: «قَوْمٌ يهدُونَ بِغَيْر هَدْيِي تَعْرِفُ مِنْهُم وتُنْكِر». قُلْت: فَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الخَيْر مِنْ شَر؟ قَالَ: «نَعَم، دُعَاةٌ إلى أَبْوَابِ جَهَنَّم، مَنْ أَجَابَهُم إلَيْها قَذَفُوهُ فِيها». قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ صِفْهُمْ لَنَا؟ فَقَالَ: «هُمْ مِنْ جِلْدَتِنَا، وَيَتَكَلَّمُونَ بِألْسِنَتِنَا». قُلْتُ: فَمَا تَأْمُرني إنْ أَدْرَكَني ذَلِكَ؟ قَالَ: «تَلْزَمْ جَمَاعَةَ المُسْلِمِينَ وإمَامَهُم». قُلْتُ: فإنْ لَمْ يكُنْ لَهُمْ جَمَاعَة وَلاَ إمَام؟ قَالَ: «فَاعْتَزل تِلْكَ الفِرَق كُلَّهَا ولَوْ أَن تَعضَّ بأَصْلِ شَجَرَة، حَتَّى يُدْرِكَكَ المَوْتُ وأَنْتَ عَلى ذَلِكَ».

1914- Buhari ve **Müslim,** Huzeyfe (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"İnsanlar Resulullah (a.s)'a hayırlı şeyler hakkında sorular soruyorlardı. Bense, bana da konuşabileceğini umarak şerli şeyler hakkında soru soruyordum. Kendisine:

"Ey Allah'ın Resulü, biz cahiliyet ve şer içinde idik. Allah bize bu hayrı ulaştırdı. Bu hayırdan sonra yine şer var mıdır?" diye sordum. "Evet" dedi.

"Peki, o şerrin arkasından yine hayır gelecek midir?" diye sordum. "Evet, aynı zamanda onda ihtilaf ve ayrılık olacaktır" dedi.

"İhtilafı, ayrılığı ne olacak?" diye sordum

"Bir topluluk benim gösterdiğim hidayet çizgisinden başka yola çağıracak; sen onu tanır ve karşı çıkarsın" dedi.

"Peki bu hayırdan sonra da şer olacak mıdır?" diye sordum.

"Evet, cehennem kapılarına çağıranlar olacak. Kim onlara icabet edip de cehennem kapılarına yönelirse, onlar cehennemi boylar" dedi.

"Ey Allah'ın Resulü, onların özelliklerini söyler misin?" dedim.

"Onlar bizim topluluğumuzdandırlar ve bizim dilimizle konuşurlar" dedi.

"Eğer onların zamanına ulaşırsam, bana ne yapmamı tavsiye edersin" diye sordum.

1914-Buhari (6/615) 61-Kitabu'l-Menakıb. 25-İslam'da peygamberliğin alamet ve işaretleri babı. Müslim (3/1475) 33-Kitabu'l-İmare. 13-Fitnenin ortaya çıkması halinde ve her türlü çalkantıda müslümanların cemaatine bağlanmanın (yani müslümanların, cemaat halinde ve doğru itikad üzere bulundukları çizgiye bağlı kalmanın) gerekliliği babı.

"Müslümanların cemaati içinde kal ve imamlarına (önderlerine) tabi ol" dedi.

"Eğer bir cemaatleri ve imamları bulunmazsa?" dedim.

"Bir ağacın kökünü kemirecek kadar zor duruma düşsen ve sen bu hal üze reyken ölüm gelip çatsa da, bu fırkaların ve hiziplerin hepsinden uzaklaş" dedi."

١٩١٥ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم، عَنْ حُذَيْفَة قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَقَامًا، مَا تَرَكَ شَيْئًا يَكُونُ فِي مَقَامِه ذَلِكَ إِلى قِيَام السَّاعَةِ، إِلا حَدَّثَ بِهِ، حَفِظَهُ مَنْ حَفِظَهُ وَنَسِيهُ مَنْ نَسِيَهُ، قَدْ عَلِمَهُ أَصْحَابِي هَؤُلاءِ. وَإِنَّهُ لَيَكُونُ مِنْهُ الشَّيء قَدْ نَسِيتُهُ فَأَرَاهُ فَأَذْكُرُهُ، كَمَا يَذْكُرُ الرَّجُلُ وَجْهَ الرَّجُلِ إِذَا غَابَ عَنْهُ، ثُمَّ إِذَا رَآهُ عَرَفَهُ.

1915- Buhari ve Müslim, Huzeyfe (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) bize bir konuşma yaptı. Bu konuşmasında, kıyamete kadar olacakların hepsini anlattı. Bunları ezberleyen ezberledi, unutan unuttu. Onlardan bazı şeyler olur ki, unuturum, ancak daha sonra ortaya çıkınca hatırlarım. Adeta bir adamın, bir başka adamın yüzünü, ondan uzak kalınca unutup, sonra görünce hatırlaması gibi."

Zehebi diyor ki:

"Resulullah (a.s) tane tane konuşur ve söylediklerini açıklardı. Bazen sohbetinde bir cüz yazılabilecek şeyler söylerdi. Bu arada, olacak olayların belli başlılarını saymayı belirtirdi. Eğer olacakların çoğunu söylemiş olsaydı, bütün bunları saymayı bir yılda bitiremez, belki birkaç yıl sürerdi. Artık gerisini siz düşünün."

١٩١٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ حُذَيْفَة قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ : فَقَالَ: «أَحْصوا لِي كَمْ يَلْفِظُ الإِسْلامَ». قَالَ: فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَخَافُ عَلَيْنا وَنَحْنُ ما بَيْنَ الستِّ مِئَة إِلى السَّبْع مِئَة؟ قَالَ: «إِنَّكُم لاَتَدْرُون، لَعَلَّكُم أَنْ تُبْتَلُوا». قَالَ: فَابْتُلِينَا حَتَّى جَعَلَ

1915-Buhari (11/494) 82-Kitabu'l-Kader. 4-"Allah'ın emri şüphesiz gereği gibi yerine gelecektir" ayeti kerimesi babı. Müslim (4/2217) 52-Kitabu'l-Fiten ve Eşrati's-Sa'a. 6-Resulullah (a.s)'ın kıyametin kopacağı saate kadar ortaya çıkacak olayları bildirmesi babı.

الرَّجُلُ مِنَّا لاَيُصَلِّي إِلاَّ سِرًّا.

1916- Müslim, Huzeyfe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ile birlikteydik. "Bana İslam'ın ne kadar konuşulacağını (yani müslümanlığın kaç kişi tarafından veya ne kadar zaman kabul görüp, üstün tutulacağını) söyleyin" dedi. Biz:

"Ey Allah'ın Resulü, biz daha altı-yediyüz arasındayken, sen bizim hakkımızda endişeye mi kapılıyorsun?" diye sorduk. O:

"Siz bilmiyorsunuz. Mümkündür ki, siz belalara uğrarsınız (sıkıntılı şeylerle imtihan olunursunuz)" dedi. Gerçekten de öyle belalara uğratıldık ki, namazlarımızı gizlice kılmaya mecbur kalacak kadar zor durumlara düştük."

١٩١٧ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ بِلاَل بنِ يَحْيي قَالَ: لَمَّا حَضَر حُذَيْفَةَ المَوْتُ وكَانَ قَدْ عَاشَ بَعْد عُثْمَان أَرْبَعينَ لَيْلَة قَالَ لَنَا: أُوْصِيكُم بِتَقْوى اللَّهِ والطَّاعَة لأَمِير المُؤْمِنِينَ عَلِي بْن أَبي طَالب.

1917- Hakim, Bilal bin Yahya (ra.)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Huzeyfe (r.a)'ye ölüm geldiğinde -ki Hz. Osman (r.a)'dan sonra kırk gece yaşamıştı- bize şöyle söyledi:

"Size Allah'tan korkmayı ve mü'minlerin emiri Hz. Ali (r.a)'ye itaat etmeyi öğütlüyorum."

١٩١٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ الزُّهَرِيِّ أَنَّ حُذَيْفَة كَانَ أَحَدُ بَني عَبْس وَكَانَ عَدَادُه في الأَنْصَار.

1918- Taberani, Zühri (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Huzeyfe (r.a) Abesoğullarından biriydi ve payını (ganimet mallarından ayrılan hissesini) ensar arasında almaktaydı."

١٩١٩ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ حُذَيْفَة بنِ اليَمَان رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتَني أُمِّي:

1916-Müslim (1/131) 1-Kitabu'l-İman. 67-Korkan kişinin imanını gizlemesi babı.
1917-Müstedrek (3/380)
1918-Mu'cemu'l-Kebir (3/162)

مَتَى عَهْدُكَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ؟ فَقُلْتُ: مَالِي بِهِ عَهْدٌ مُنْذُ كَذَا وَكَذَا. فَنَالَتْ مِنِّي، فَقُلْتُ لَهَا: دَعِينِي آتِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، فَأُصَلِّي مَعَهُ المَغْرِب، وأَسْأَلُهُ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لِي وَلَكِ. فَأَتَيْتُه، فَصَلَّيْتُ مَعَه المَغْرِبَ، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى حَتَّى صَلَّى العِشَاءَ، ثُمَّ انْقَلَ، فَتبِعْتُه، فَسَمِعَ صَوْتِي، فَقَالَ: «مَنْ هَذَا، حُذَيْفَةَ؟» قُلْتُ: نَعَمْ. فَقَالَ: «ما حَاجَتُكَ؟ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ ولأُمِّكَ». قَالَ: «إِنَّ هَذَا مَلَكٌ لَمْ يَنْزِل إِلى الأَرْض قَطُّ قَبْلَ هَذِهِ اللَّيْلَة، اسْتَأْذَنَ رَبَّه أَنْ يُسَلِّمَ عَلَيَّ وَيُبَشِّرَنِي أَنَّ فَاطِمَةَ سَيِّدَةُ نِسَاءِ أَهْلِ الجَنَّةِ، وأَنَّ الحَسَنَ والحُسَيْن سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الجَنَّة».

1919- Tirmizi, Huzeyfe bin Yeman (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Annem bana, Resulullah (a.s) ile ne zamandır ahdin var?" diye sordu. Ben:

"Şu zamandan bu yana Resulullah (a.s) ile bir ahdim yok" dedim. Bana kızdı. Bu kez ben:

"Beni bırak, Resulullah (a.s)'a gideyim, onunla akşam namazını kılarım. Benim ve senin için Allah'tan mağfiret dilemesini isterim" dedim. Gittim, kendisiyle birlikte akşam namazını kıldım. Sonra kalkıp namaza durdum. Yatsı namazını da birlikte kıldık. Daha sonra Resulullah (a.s) ayrıldı. Ben de arkasından gittim. Sesimi duydu. "kim o, Huzeyfe mi?" diye sordu. "Evet" dedim. "Allah seni ve anneni bağışlasın, ne istiyorsun?" diye sordu ve daha sonra da şöyle buyurdu:

"Bir melek var ki, bu geceden önce yeryüzüne hiç inmemişti. Bana selam vermek ve cennet kadınlarının seyyidesinin Fatıma, cennet gençlerinin seyyidlerinin de Hasan ile Hüseyin olduğunu bana müjdelemek için Rabbi'nden izin istemişti."

1919-Tirmizi (5/660) 50-Kitabu'l-Menakıb. 31-Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen, garibdir" demiştir.

SA'D BİN MUAZ (R.A.)

Sa'd bin Muaz (r.a)'ın ensar arasındaki konumu, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in muhacirler arasındaki konumu gibidir.

İbni Hacer, 'İsabe'de Sa'd bin Muaz (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Sa'd, Muaz'ın oğlu, o Nu'man'ın oğlu, o İmri Kays'ın oğlu, o Zeyd'in oğlu, o Abdi Eşhel'in oğlu, o Ceşm'in oğlu, o Haris'in oğlu, o Hazrec'in oğlu, o Nebit'in oğlu, o Malik'in oğlu, o da Evs'in oğludur. Ensardandır. Eşhel kabilesine mensuptur. Evs kavminin efendisi idi. Annesi Kebşe bintu Rafi de, Resulullah (a.s)'ın zamanına yetişip O'nun sahabisi oldu. Ebu Amr olarak künyelenirdi. Ravilerin ittifakı ile Bedir Savaşı'na katılmıştır. Hendek gününde ok atmıştır. Bundan sonra da bir ay yaşamıştır. Kurayzaoğulları hakkında hüküm vermiş, bu konudaki duası kabul olmuştur. Daha sonra yarası tazelenmiş ve ölmüştür. Bununla ilgili rivayeti Buhari nakletmiştir. Vefatı hicri 5. yıldadır. Cenazesi çıkarıldığında, münafıklar "ne kadar da hafif" dediler. Resulullah (a.s) da: "Onu melekler taşıdılar" diye buyurdu."

Buhari, Müslim ve daha başkalarının rivayet ettiklerine göre Resulullah (a.s):

"Sa'd bin Muaz (r.a)'ın vefatından dolayı arş sallandı" diye buyurmuştur.

Yahya bin Ubbad bin Abdullah bin Zübeyr'in, babasından rivayet ettiğine göre Hz. Aişe (r.a) şöyle söylemiştir:

"Abdi Eşheloğullarında üç kişi vardı ki, onlardan daha üstün kimse yoktu. Bunlar: Sa'd bin Mu'az (r.a), Useyyid bin Hudayr ve Ubbad bin Bişr'dir."

İbni İshak'ın naklettiğine gere, Sa'd, Mus'ab bin Umeyr (r.a)'in eliyle müslüman olduğunda, Abdi Eşheloğullarına:

"Müslüman olmadığınız sürece, kadınlarınızın ve erkeklerinizin sözleri bana

haramdır," dedi. Onlar da müslüman oldular. Müslüman olanların arasında en bereketlilerinden, en çok bereket getirenlerinden, yani çok kimsenin müslüman olmasına vesile olanlarındandı."

İbni İshak, Hendek olayı ile ilgili bölümünde Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Hariseoğullarının kalesinde bulunuyordum. Sa'd bin Muaz (r.a)'ın annesi de benimle beraberdi. Bir ara Sa'd (r.a) şu beyti okuyarak yanımızdan geçti:

"Biraz bekle, savaşa deve de katılır,

Ecel yaklaştığında, ölüm ne de güzeldir."

Annesi bunu duyunca, "katıl oğlum geç kaldın" diye seslendi. Ben:

"Ey Ümmü Sa'd, keşke Sa'd'ın zırhı, üstünü kapatacak kadar olsa" dedim."

Ravi diyor:

"O sırada Hz. Aişe (r.a)'nin korktuğu üzere Sa'd'a ok isabet etti. Ok atan kişi, "al bunu, ben İbni Arika'yım" diyordu. Sa'd bin Muaz (r.a) da ona:

"Allah senin yüzünü cehenneme daldırsın" dedi."

İbni Kesir de Sa'd bin Muaz (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Daha önce geçtiği üzere, müşrik guruplarının gelişi hicri 5 yılının şevval ayında idi. Bunlar bir aya yakın bir süre kaldılar. Sonra Resulullah (a.s) Kurayzaoğullarının kalesini kuşatmaya almak için çıktı. Onları da yirmibeş gece kuşatma altında tuttu. Sonra Sa'd (r.a)'ın hükmüne göre hareket etmeyi kabul ederek kalelerinden indiler. Sa'd (r.a) da, onlar hakkında hüküm verdikten kısa bir süre sonra öldü. Bu hesaba göre, onun vefatı, hicri 5 yılının zilkade ayının son günlerinde veya zilhicce ayının ilk günlerinde olmuştur. Yine de en doğrusunu Allah (c.c) bilir."

Zehebi de şöyle diyor:

"Sa'd bin Mu'az (r.a) ile Es'ad bin Zurare'nin, teyze çocukları olduğu söylenmiştir."

İbni İshak da diyor ki:

"Resulullah (a.s) Sa'd bin Mu'az (r.a) ile Ebu Ubeyde bin Cerrah'ı kardeş kılmıştır. Sa'd bin Mu'az (r.a)'ı Sa'd bin Ebi Vakkas'ı kardeş kıldığı da söylenmiştir."

Zehebi, Siyer'de şöyle diyor:

"İbni Kelbi'nin naklettiğine göre, Kureyşliler Ebu Kubeys'in şu şekilde mırıldandığını duydular:

"Eğer iki Sa'd (r.a) müslüman olursa, o zaman Muhammed,

Artık kimsenin muhalefetinden korkmaz."

Bunun üzerine Ebu Süfyan:

"İki Sa'd kimdir?" diye sordu. "Bekir kabilesinin Sa'd'ı ile Temim kabilesinin Sa'd'ı" diye cevap verdi. Bir gece de şu şekilde bir mırıldanma duydular:

"Ey Evs'in Sa'd'ı, sen yardım eden ol!

Ve sen, ey Gatarif Hazreclilerinin Sa'd'ının Sa'd'ı,

Doğru yolun davetçisine kulak asıp dilekte bulunun.

Tanımanın karşılığı olarak Allah size Firdevs'i versin,

Doğru yolu isteyenlere Allah'ın vereceği karşılık,

Refreflerle dolu olan Firdevs cennetleridir."

Ebu Süfyan bu sözleri duyunca:

"Vallahi, o kastedilenler Sa'd bin Mu'az ile Sa'd bin Ubade'dir." dedi.

Sa'd bin Mu'az (r.a), Mus'ab bin Umeyr'in eliyle müslüman oldu. İbni İshak diyor ki:

"Müslüman olunca, kavmine seslenerek:

"Ey Abdi Eşheloğulları, benim sizin içinizdeki durumumu, size olan emirliğimi nasıl bilirsiniz?" diye sordu. "Üstünlükte efendimiz, temsilcilikte en bereketlimizsin!" diye cevap verdiler. Bunun üzerine Sa'd bin Mu'az:

"Allah'a ve Resulüne iman etmediğiniz sürece, sizin kadınlarınızın da, erkeklerinizin de sözleri bana haramdır" dedi. Bu rivayeti bildiren kişi diyor ki:

"Vallahi, Mu'az'ın bu sözlerinin arkasından Abdi Eşheloğullarından kadın-erkek herkes müslüman oldular."

Ebu İshak'ın, Amr bin Meymun'dan, onun da İbni Mes'ud'tan rivayet ettiğine göre, İbni Mes'ud şöyle söylemiştir:

"Sa'd bin Mu'az (r.a) umre yapmak amacıyla yola çıktı. Umeyye bin Halef'in evine uğradı. Umeyye de, Şam tarafına giderken Medine'den geçer ve orada Sa'd bin Mu'az (r.a)'ın evinde kalırdı. Umeyye kendisine:

"Günün ortası ve insanların seni pek farketmeyecekleri vakit gelinceye kadar bekle, daha sonra tavafını yaparsın," dedi. Sa'd (r.a), tavaf edeken, Ebu Cehil yanına gelerek:

"Böyle rahat ve güven içinde tavaf yapan kimdir?" diye sordu. "Ben, Sa'd'ım" dedi. Bunun üzerine:

"Muhammed'i ve arkadaşlarını barındırdığınız halde, böyle güven içinde tavaf yapabiliyorsun öyle mi?" diye sordu. Sa'd:

"Evet" diye cevap verdi ve ikisi arasında sözlü bir tartışma başladı. Bu arada Ümeyye:

"Ebu Hakem'e bağırma, o, bu vadide oturanların efendisidir" dedi. Bunun üzerine Sa'd (r.a)

"Eğer beni alıkoyarsan, senin Şam ticaret yolunu keserim," diye söyledi. Ümeyye yine:

"Bağırıp çağırma" diye söylenmeye başladı. Sa'd (r.a) buna sinirlendi ve "Bizi kendi halimize bırak. Ben Hz. Muhammed (a.s)'ten duydum, O kendisinin seni öldüreceğine inanıyor" dedi. Ümeyye: "Beni mi?" diye sordu. "Evet" dedi. Ümeyye bunu duyunca:

"Vallahi Muhammed yalan söylemez" dedi ve çok korktu. Sonra hanımının yanına giderek:

"Yesribli kardeşimin bana ne söylediğini biliyor musun? Muhammed'in beni öldüreceğini sandığını söylüyor" dedi. Hanımı da:

"Vallahi, Muhammed yalan söylemez," dedi. Daha sonra Bedir Savaşı'na çıktıklarında Ümeyye'nin hanımı, "Yesribli kardeşinin sana ne söylediğini hatırlamadın mı?" diye bir hatırlatmada bulundu. Bu hatırlatma üzerine Ümeyye savaşa çıkmak istemedi. Ancak Ebu Cehil kendisine:

"Sen bu vadi halkının ileri gelenlerindensin. Bir veya iki gün bizimle berabar savaşa katıl" dedi. O da savaşa çıktı. Allah da canını aldı."

İbni Şihab diyor ki:

"Bedir Savaşı'na Sa'd bin Mu'az (r.a) da katıldı. Hendek Savaşı'nda kendisine ok isabet etti. Bu olaydan sonra bir ay daha yaşadı. Daha sonra yarası tazelendi ve öldü."

İbni İshak da şu haberi naklediyor:

"Ebu Leyla Abdullah bin Sehl'in rivayet ettiğine göre, Hz. Aişe (r.a) Hendek

gününde, Hariseoğullarının kalesinde, bulunmaktaydı. Sa'd'ın annesi de Hz. Aişe (r.a) ile birlikteydi. Onlar kaledeyken Sa'd (r.a), üzerinde sıkı sıkıya bağlanmış bir zırh, elinde hızla salladığı bir kargı ile yanlarından geçti. Geçerken:

"Biraz daha bekle, deve de savaşa katılacak

Ecel yaklaştığı zaman ölmenin bir önemi yok," beytini söylüyordu.

Burada Hamel bin Bedr'i kestediyor. Annesi; *"yavrucuğum geç kaldın"* diye seslendi. Hz. Aişe (r.a) diyor ki:

"Ben, "Ey Ümmü Sa'd! Keşke Sa'd (r.a)'ın zırhı üstünü kapatacak kadar olsaydı!" dedim. Bu sırada Sa'd'a bir ok isabet etti ve kolundaki ana damarı kesti. Oku İbni Arika atmıştı. Oku atınca:

"Al bunu! Ben İbni Arika'yım" demişti. Sa'd (r.a) da:

"Allah senin yüzünü ateşe atsın. Ey Allah'ım, Kureyş savaşından geriye bir şey bıraktıysan, beni de onunla birlikte sağ tut. Ben, senin peygamberine eziyet eden, O'nu yalanlayan ve yurdundan çıkaran bir toplulukla, senin yolunda savaşmayı sevdiğim kadar, hiçbir toplulukla savaşmayı sevmem. Bir de Kurayzaoğulları hakkında benim gözlerimi aydınlatmadıkça canımı alma," diye söyledi." (1)

SA'D BİN MUAZ (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٩٢٠ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ عَائِشَة رَضِيَ اللَّهُ عَنْها قَالَتْ: أُصِيبَ سَعْدٌ يَوْمَ الخَنْدَقِ، رَمَاه رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ يُقَالُ لَهُ حِبَّانُ بنُ العَرِقة، رَمَاهُ فِي الأَكْحَل، فَضَرب النَّبِيُّ ﷺ خَيْمَةً فِي المَسْجِد لِيَعودهُ مِنْ قَرِيبٍ. فَلَمَّا رَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الخَنْدَقِ وَضَعَ السِّلاَحَ واغْتَسَلَ، فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ وَهُوَ يَنْفُضُ رَأْسَهُ مِنَ الغُبَار فَقَالَ: قَدْ وَضَعْتَ السِّلاَح، واللَّهِ ما وَضَعتُهُ، اخرُجْ إِلَيْهِم. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «فَأَيْنَ؟» فَأَشَارَ إِلى بَنِي قُرَيظة. فَأَتَاهُم رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَنَزَلوا عَلى حُكْمِه، فَرَدَّ الحَكْمَ إِلى سَعْدٍ. قَالَ: فَإِنِّي أَحْكُم أَنْ تُقْتَلَ المُقَاتِلَةُ، وأَنْ تُسبى النِّسَاءُ والذُّرِّيَةُ، وأَنْ تُقْسَمَ أَمْوالُهُم. قَالَ هِشَامٌ: فَأَخْبَرني أَبي عَنْ عَائِشَة أَنَّ سَعْدًا قَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لَيْس

---

1) Siyer'in tahkikçisi, "ravileri sikadır" diye söylüyor. Siret Hişam, (2/226) Ayrıca, Ahmed, Müsned (6/141)

أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ أَنْ أُجَاهِدَهُم فِيكَ ، وإِنْ كُنْتَ وَضَعْتَ الحَرْبَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ، فَإِنْ كَانَ بَقِيَ مِنْ حَرْبِ قُرَيْشٍ شَيْءٌ فَأَبْقِنِي لَهُ حَتَّى أُجَاهِدَهُمْ فِيكَ، وَإِنْ كُنْتَ وَضَعْتَ الْحَرْبَ فَافْجُرْهَا واجْعَل مَوْتَتِي فِيها. فانْفَجَرتْ مِنْ لَبَّته، فلم يَرُعْهم — وفي المَسْجِدِ خَيْمَةٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ — إلاَّ الدَّمُ يَسِيلُ إِلَيْهِم، فَقَالوا: يا أَهْلَ الخَيمةَ، ما هَذَا الَّذِي يَأْتِينَا مِنْ قِبَلِكُم؟ فإِذَا سَعْدٌ يَغذُو جُرْحُهُ دَمًا. فَمَاتَ مِنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

1920- Buhari ve Müslim, Hz. Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Sa'd (r.a), Hendek Savaşı'nda yara aldı. Ona Kureyş'ten Hibban bin Arika ok attı. Ok, kolundaki atardamara isabet etti. Resulullah (a.s) kendisini sık sık ziyaret edebilmek amacıyla onun için mescidde bir çadır kurdurdu. Resulullah (a.s) Hendek'ten döndüğünde silahını bıraktı ve yıkandı. Başındaki tozları silmekte olduğu bir anda Cibril (a.s) kendisine geldi ve şöyle söyledi:

"Silahı bırakmış görünüyorsun, vallahi ben silahımı bırakmadım, sen de onlara karşı çık." Resulullah (a.s):

"Nereye?" diye sordu. Cibril (a.s), Kurayzaoğullarının tarafına işaret etti. Resulullah (a.s) onlara gitti. Onlar da Sa'd'ın hükmüne göre hareket etmek koşuluyla kalelerinden indiler. Sa'd (r.a)'ın hükmüne baş vuruldu. Sa'd (r.a):

"Ben, savaşçıların öldürülmesine, kadınların ve çocukların köle ve cariye olarak alınmasına, mallarının da ganimet olarak paylaşılmasına hükmediyorum," dedi."

Hişam dedi ki:

"Babamın, Hz. Aişe (r.a)'den rivayet ettiğine göre, Sa'd (r.a) şöyle dedi:

"Ey Allah'ım, biliyorsun ki, senin peygamberini yurdundan çıkaran ve yalanlayan bir toplulukla, senin yolunda cihad etmek kadar, hiç kimse ile savaşmayı sevmem. Ben inanıyorum ki, sen savaşı bizimle onlar arasında bir yol kıldın. Eğer Kureyş savaşından geriye bir şey bıraktıysan, beni de onlara karşı savaşmam için yaşat. Eğer bir savaş yazdıysan, bunu ateşlendir ve benim de canımı al." Daha sonra savaşta aldığı yara tazelendi, fakat kimseye haber vermedi. Mescid'de Ğıfaroğullarına ait bir çadırda kalıyordu. Ancak kan dışarıda-

---

1920-Buhari (7/411) 64-Kitabu'l-Meğazi. 30-Resulullah (a.s)'ın Ahzab (Hendek) Savaşı'ndan dönmesi ve Kurayzaoğullarının üzerine saldırıda bulunması babı. Müslim (3/1389) 32-Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer. 22-Ahdi (anlaşmayı) bozma halinde savaş açmanın caizliği babı.

ki çadırlara doğru aktı. Diğer çadırlarda bulunanlar, akan bu kanın ne olduğunu sordular. Sonra baktılar ki, Sa'd (r.a)'ın yarasından kan fışkırıyor. İşte Sa'd (r.a) bu yaradan dolayı öldü. Allah kendisinden razı olsun."

١٩٢١ــ رَوَى أَحْمَد عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: حَضَر رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، وأَبُو بَكْرٍ وعُمَرَ، سَعْدَ بنَ مُعَاذ، وَهُوَ يَمُوتُ فِي القُبَّة التي ضَرَبَها عَلَيْه رَسُولُ اللَّهِ ﷺ في المَسْجِدِ قَالَتْ: والَّذِي نَفْسُ مُحمَّد بِيَدِهِ إِنِّي لأَعْرِفُ بُكَاءَ أَبِي بَكْرٍ مِنْ بُكَاء عُمَر، وإِنِّي لَفِي حُجْرَتِي، فَكَانَا كَمَا قَالَ اللَّهُ ﴿رُحَمَاءُ بَيْنَهُم﴾. قَالَ عَلْقَمَةُ فَقُلْتُ: أَي أَمه! كَيْفَ كَانَ رَسُولَ اللَّهِ، ﷺ ، يَصْنَع؟ قَالَت: كَانَ لاَتَدْمَعُ عَيْنهُ عَلى أَحَدٍ، ولٰكِنَّهُ كَانَ إِذَا وَجَد، فَإِنَّمَا هُوَ آخِذٌ بِلِحْيَتِهِ.

1921- Ahmed, Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a), Sa'd bin Mu'az (r.a)'ı ziyaret ettiler. Sa'd, bu sırada Resulullah (a.s)'ın kendisi için mescidin içinde kurmuş olduğu çadırın içerisinde ölüm döşeğindeydi."

Hz. Aişe (r.a) dedi ki:

"Hz. Muhammed (a.s)'in canı elinde olana yemin ederim ki, ben Hz. Ebu Bekir (r.a)'in ağlayışını da, Hz. Ömer (r.a)'in ağlayışını da biliyorum. Ben o zaman kendi odamdaydım. Yüce Allah'ın buyurduğu gibi gerçekten "aralarında merhametli" (1) idiler."

Alkame diyor ki:

"Ben, ey annemiz, Resulullah (a.s) nasıl yapıyordu?" diye sordum. "O, hiç kimse için ağlamazdı, ama içinde ızdırap duyduğu zaman, sakalını tutardı" diye cevap verdi."

١٩٢٢ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ مُحْمودِ بنِ لُبَيْد قَالَ: لَمَّا أُصِيبَ أُكْحَلُ سَعْدٍ، فَثَقُلَ؛ حَوَّلُوه عِنْدَ امْرَأَةٍ يُقَالُ لَهَا رُفَيْدَة تُدَاوي الجَرْحى. فَكَانَ النَّبِي ﷺ إِذَا مَرَّ بِهِ يَقُول: «كَيْف أَمْسَيْتَ، وَكَيْفَ أَصْبَحْتَ؟» فَيُخْبِرُهُ حَتَّى اللَّيْلَة الَّتِي نَقَلَهُ قَوْمُه فِيها وثَقُل، فاحْتَمَلُوه إِلى بَنِي عَبْد الأَشْهَل إِلى مَنَازِلِهِمْ، وَجَاءَ رَسُول اللَّهِ، فَقيل: انْطَلِقُوا

1921-Ahmed, Müsned (6/141) İsnadı hasendir.
1) Fetih Suresi: 29

بِهِ. فَخَرَجَ وَخَرَجْنَا مَعَه، وأَسْرَعَ حَتَّى تَقَطَّعَتْ شُسُوعُ نِعَالِنَا، وسَقَطَتْ أُرْدِيَتُنَا، فَشَكَا ذَلِكَ إِلَيْهِ إِصْحَابُهُ، فَقَالَ: «إِنِّي أَخَافُ أَنْ تَسْبِقَنَا إِلَيْهِ المَلاَئِكَةُ فَتَغْسِلَهُ كَمَا غَسَلَت حَنْظَلَةَ». فَانْتَهى إِلى البَيْتِ، وهُوَ يُغْسَل، وأُمُّهُ تَبْكِيهِوَتَقُول:

وَيْلَ أُمِّ سَعْـــدٍ سَـعْدًا جِـــزَامَـــةً وَجِـــداً

فَقَالَ: «كُلُّ باكِيةٍ تَكْذِبُ إِلاَّ أُمَّ سَعْد». ثُمَّ خَرَجَ بِهِ. قَالَ: يَقُولُ لَهُ الْقَوْمُ: مَا حَمَلَنَا يَارَسُولَ اللَّهِ مَيْتًا أَخَفَّ عَلَيْنَا مِنْهُ. قَالَ: «مَا يَمْنَعُهُ أَنْ يَخِفَّ وَقَدْ هَبَطَ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ كَذَا وَكَذَا لَمْ يَهْبِطُوا قَطُّ قَبْلَ يَوْمِهِمْ، قَدْ حَمَلُوهُ مَعَكُمْ».

1922- İbni Sa'd, Mahmud bin Lebid (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Sa'd'a ok isabet edip atardamarından kan fışkırmaya başlayınca, onu yaraları tedavi eden Rufeyde adında bir kadına götürdüler. Resulullah (a.s) her yanından geçişte ona (yani Sa'd'a):

"Nasıl sabahladın, nasıl akşamladın (durumun nasıl)?" diye sorardı. O da durumunu bildirirdi. Sonunda bir gece geldi, durumu ağırlaştı ve kavmi kendisini bulunduğu yerden alıp Abduleşheloğullarının evine götürdüler. Sonra Resulullah (a.s) geldi. Kendisine "Sa'd götürüldü" denildi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) yola koyuldu, biz de O'nunla birlikte çıktık. Öyle hızlı yürüyordu ki, O'na yetişelim deken, nalinlerimizin bağları koptu ve sırtlarımızdan ridalarımız düştü. Ashabı neden bu kadar hızlı gittiklerini sordu. Resulullah (a.s):

"Meleklerin bizden önce yanına giderek, Hanzala'yı yıkadıkları gibi onu da yakayacaklarından endişe ediyorum" dedi. Sonunda eve varıldığında Sa'd (r.a) yıkanıyordu. Annesi de:

"Eyvah Sa'd (r.a)'ın annesine, Sa'd (r.a)'ın başına gelenden,

Bir hale ve gül demeti" diyerek ağlıyordu.

Resulullah (a.s) "Acı ve ızdırap dolayısıyla ağlayan kadınların hepsi yalan söyler, Sa'd (r.a)'ın annesi ise müstesnadır" dedi. Resulullah (a.s) Sa'd (r.a)'ın cenazesi ile birlikte çıktı. Cenazeye katılanlar:

"Ey Allah'ın Resulü, biz Sad (r.a)'ın cenazesinden hafif bir cenaze taşıma-

---

1922-Tabakatu'l-Kübra (3/427) İsnadı hasendir.

dık" dediler. Resulullah (a.s) da:

"Onun böyle hafif olmasının tek sebebi, daha önce yeryüzüne inmemiş olan meleklerin, şimdi inmiş olması ve sizinle birlikte Sa'd'in cenazesini taşımalarındandır" diye buyurdu."

١٩٢٣ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ شُعْبَة: عَنْ سماك، سَمِعَ عَبْدَاللَّهِ بنَ شَدَّاد يَقُول: دَخَل رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، عَلى سَعْد وَهُوَ يَكِيدُ بِنَفْسِه فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، «جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا مِنْ سَيِّدِ قَوْمٍ، فَقَدْ أَنْجَزْتَ ما وَعَدْتَه. ولَيُنْجِزَنَّكَ اللَّهُ مَا وَعَدَكَ».

1923- İbni Sa'd, Şu'be'den, o da Semmak (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Semmak Abdullah bin Şeddat'ın şöyle söylediğini işitmiştir:

"Resulullah (a.s), Sa'd (r.a)'ın yanına girdi. Sa'd (r.a), o anda, kendine bir şeyler yapıyordu. Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ey bir kavmin efendisi, Allah sana hayırlı karşılıklar versin. Sen vaadini yerine getirdin. Elbette Allahu Teala da sana vaadettiğini yerine getirecektir."

١٩٢٤ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ أَبِي سَعِيد الخُدْرِيّ قَالَ: نَزَلَ أَهْلُ قُرَيْظَةَ عَلَى حُكْمِ سَعْد بْنِ مُعَاذٍ، فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى سَعْدٍ، فَأَتَاهُ عَلَى حِمَارٍ، فَلَمَّا دَنَا قَرِيبًا مِنَ المَسْجِد، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ للأَنْصَارِ «قُومُوا إِلَى سَيِّدِكُمْ»، أَوْ: «خَيْرِكُمْ». ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ هؤُلاءِ نَزَلُوا عَلَى حُكْمِكَ». قَالَ: تَقْتُلُ مُقَاتِلَتَهُمْ، وَتَسْبِي ذُرِّيَتَهُمْ. قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «قَضَيْتَ بِحُكمِ اللَّهِ».

1924- Buhari ve Müslim, Ebu Sa'id el Hudri (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Kurayzaoğulları, Sa'd bin Mu'az (r.a)'ın hükmüne başvurmak üzere kalelerinden indiler. Resulullah (a.s), Sa'd (r.a)'a adam gönderdi. Sa'd (r.a), bir eşeğe binmiş olarak geldi. Sa'd (r.a), mescide yaklaşınca, Resulullah (a.s) ensara:

"Efendiniz için ayağa kalkınız," diye buyurdu. Sonra da Sa'd'a: "Bunlar se-

---

1923-Tabakatu'l-Kübra (31427) İsnadı hasendir.

1924-Buhari (7/411) 64-Kitabu'l-Meğazi. 30-Resulullah (as)'ın Ahzab (Hendek) Savaşı'ndan dönmesi ve Kurayzaoğullarının üzerine saldırıda bulunması babı. Müslim (3/1388) 32-Kitabu'l-Cihad. 22-Ahid (anlaşmayı) bozma halinde savaş açmanın caizliği babı.

nin hükmüne başvurmak üzere kalelerinden indiler," dedi. Sa'd (r.a) da:

"Savaşçılarını öldürürsün, evlatlarını (köle olarak) teslim alırsın" diye söyledi. Resulullah (a.s) da:

" Allah'ın hükmüne göre hüküm verdin" diye buyurdu."

١٩٢٥ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ عَامِرِ بنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيه قَالَ: لَمَّا حَكَمَ سَعْدٌ فِي بَنِي قُرَيْظَةَ أَنْ يُقْتَلَ مَنْ جَرَتْ عَلَيْهِ المَوَاسِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَقَدْ حَكَمَ فِيهِم بِحُكْمِ اللَّهِ الَّذِي حَكَمَ بِهِ مِنْ فَوْقِ سَبْعِ سَمَاوَات».

1925- İbni Sa'd, Amir bin Sa'd (r.a)'ın babasının şu şekilde söylediğini rivayet etmiştir:

"Sa'd (r.a) Kurayzaoğulları hakkında, traş olacak kadar sakalı çıkanların öldürülmesi için hüküm verince, Resulullah (a.s): "Onlar hakkında yüce Allah'ın yedi kat göğün üstünde verdiği hükme gere hüküm verdin" diye buyurdu."

١٩٢٦ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ مُحَمَّد بنِ شُرَحْبِيل بنِ حَسَنَة قَالَ: أَخَذَ إِنْسَانٌ قَبْضَةً من تُرابِ قَبْرِ سَعْد، فَذَهَبَ بِهَا، ثُمَّ نَظَرَ فَإِذَا هِي مِسْك. وَرَوَاها مُحَمَّد بنُ عَمْرُو بن عَلْقَمَة، عنِ ابنِ المنكدر.

1926- İbni Sa'd, Muhammed bin Şurahbil bin Hasene (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Bir kişi, Sa'd (r.a)'ın kabrinin toprağından bir avuç toprak aldı ve onun misk gibi koktuğunu gördü."

Aynı rivayeti, Muhammed bin Amr bin Alkame de, İbni Munkedir'den nakletmektedir.

1925-Tabakatu'l-Kübra (3/426) İsnadı hasendir.

1926-Tabakatu'l-Kübra (3/431) İsnadı hasendir.

***Traş olacak kadar sakalı çıkanlar:** Büluğ çağına ermiş, traş olabilecek kadar sakalı çıkmış gençleri anlatmak için söylenilmiş bir sözdür. Bu sözün bu anlama geldiği Atiyye Kurazi'den rivayet edilen hadisten anlaşılmaktadır. Orada Atiyye Kurazi'nin şöyle söylediği bildiriliyor: "Kurayza günü (yani Kurayzaoğullarının cezalandırıldığı gün) Hz. Peygamber (as)'e arzedildik. Sakalı çıkmış olanlar öldürüldü. Henüz sakalı çıkmamış olan ise serbest bırakıldı. Ben o zaman henüz sakalı çıkmamış olanlardandım ve serbest bırakıldım." Bu hadisi, Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmektedirler ve senedi hasendir.*

Zehebi'nin Siyer'inde belirttiğine göre Muhammed bin Amr bin Alkame babasından, o da dedesinden Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Müslümanlar için Peygamber (a.s) ile onun iki yakın arkadaşı Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a), yahut bunlardan herhangi biri dışında kalanlar içinde, Sa'd bin Mu'az (r.a)'dan daha büyük kayıp yoktur." (1)

١٩٢٧ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتُ يَزِيد بنِ السَّكَن قَلَتْ: لَمَّا تُوفِّيَ سَعْدُ بنِ مُعَاذ صَاحَت أُمُّه فَقَالَ لَهَا النبِيُّ ﷺ : «ليرقأ دَمْعَكِ ويَذْهَب حُزْنَك فَإِنَّ ابْنَكِ أَوَّلُ مَنْ ضَحِكَ اللَّهُ إِلَيْه واهْتَزَّ لَهُ العَرْش».

1927- Hakim, Esma binti Yezid bin Seken (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Sa'd bin Mu'az (r.a) ölünce, annesi hıçkırarak ağladı. Resulullah (a.s) da kendisine:

"Gözyaşın dursun, üzüntün gitsin. Senin oğlun Allahu Teala'nın kendisine güldüğü ve kendisi için Arş'ın titrediği ilk kişidir."

١٩٢٨ــ رَوَى أَحْمَدُ والحَاكِم والطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَسْمَاء بِنْتُ يَزِيد بنِ السَّكَن قَالَتْ: لَمَّا أُخْرِجَ بِجَنَازَة سَعْد بنِ مُعَاذ صَاحَتْ أُمُّه فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «ليرقأ دَمْعَكِ ويَذْهَبْ حُزْنَك». والباقي بِنَحْوه.

1928- Ahmed, Hakim ve Taberani, Esme binti Yezid bin Seken (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Sa'd bin Mu'az (r.a)'ın cenazesi çıkarıldığında, annesi hıçkırarak ağladı. Bunun üzerine Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Gözyaşın dursun, üzüntün gitsin..." Hadisin devamı yukarıda geçtiği gibidir.

1927-Müstedrek (3/206) Hakim sahih olduğunu söylüyor, Zehebi de onu doğruluyor.

1928-Ahmed, Müsned (6/456) Müstedrek (3/256) Hakim sahih olduğunu bildirmiş ve Zehebi de onu doğrulamıştır. Mu'cemu'l-Kebir (6/12) (24/467) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/309)'de "Bunu, Taberani rivayet etmiş ve ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

1) Siyer (1/206) tahkikçisi, senedinin hasen olduğunu söylemektedir.

١٩٢٩ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَنَسِ بنِ مَالِك رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا حُمِلَتْ جَنَازَةُ سَعْدِ ابنِ مُعَاذ قَالَ الْمُنَافِقُونَ: مَا أَخَفَّ مَا كَانَتْ جَنَازَتُه ــ يَعْنِي لِحُكْمِهِ فِي بني قُرَيْظَة ــ فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ: «إِنَّ الْمَلَائِكَة كَانَتْ تَحْمِلُه».

1929- Tirmizi, Enes bin Malik (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Sa'd bin Mu'az (r.a)'ın cenazesi taşınınca, münafıklar:

"Cenazesi ne kadar da hafifti," dediler. Yani Kurayzaoğulları hakkında verdiği hükmünden dolayı, demek istiyorlardı. Onların böyle konuştuklarının haberi Resulullah (a.s)'a ulaştı ve O (a.s) da:

"Onun cenazesini melekler taşıyorlardı" diye buyurdu."

١٩٣٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِم عَنْ جَابِرِ بنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُول: «اهْتَزَّ الْعَرْشُ لِمَوتِ سَعْد بنِ مُعَاذ».

1930- Buhari ve Müslim, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Ben Resulullah (a.s)'ın "Sa'd bin Mu'az (r.a)'ın ölümünden dolayı arş titredi" diye buyurduğunu duydum."

Bir adam Cabir'e:

"Bera, tabutun titrediğini söylüyor!" dedi.Bunun üzerine Cabir:

"O şu iki kişi arasındaki kinlerden kaynaklanıyor. Ben Resulullah (a.s)'ın "Sa'd bin Mu'az (r.a)'ın ölümünden dolayı Rahman'ın arşı titredi" diye buyurduğunu duydum," şeklinde cevap verdi."

Müslim'in bir rivayetinde de şöyle söylediği bildiriliyor:

"Sa'd bin Mu'az (r.a)'ın cenazesi, eller üzerindeyken Resulullah (a.s):

1929-Tirmizi (5/690) 50-Kitabu'l-Menakıb. 51-Sa'd bin Mu'az'ın menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu, hasen, sahih, garib bir hadistir" demiştir.

1930-Buhari (7/123) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 12-Sa'd bin Mu'az'ın menkıbeleri babı.

***Arşın titremesi:** Onun ruhunun, Rabb'i katındaki kıymet ve derecesine binaen, kendisine yükselmesinden dolayı olan sevincini ifade için kinaye amacıyla söylenilmiş bir ifade. Bir kimse, bir şeyi içtenlikle karşılar ve ona karşı içinde fazla sevinç duyarsa, kendisinde titreme durumu meydana gelir.*

"Rahman Azze ve Celle'nin arşı, ondan dolayı titredi" diye buyurdu," (1)

١٩٣١ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ مُجَاهد، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: اهْتَزَّ العَرْشُ لِحُبِّ لِقَاءِ اللَّه سَعْدًا. قَالَ: إِنَّمَا يَعْنِي السَّرِير. وَقَرَأَ ﴿وَرَفَعَ أَبَوَيْه عَلَى العَرْشِ﴾ قَالَ: إِنَّمَا تَفَسَّحَتْ أَعْوادُه. قَالَ: ودَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَبره، فاحْتُبِسَ، فَلَمَّا خَرَج، قِيل يا رَسُولَ اللَّهِ! مَا حَبَسَكَ؟ قَالَ: «ضُمَّ سَعْدٌ فِي القَبْر ضَمَّةً،فَدَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يَكْشِفَ عَنْه».

1931-İbni Sa'd, Mücahid'ten, İbni Ömer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Yüce Allah'ın, Sa'd (r.a)'a kavuşma arzusundan dolayı arş titredi."

Ravi "burada tabutu kastediyor" diye söyledi ve yüce Allah'ın ayet-i kerimede: "Ana-babasını tahtın (arşın) üzerine oturttu" (2) buyururken, arş kelimesi ile tahtı kastettiğini hatırlattı."

Ravi dedi ki:

"Ud kokuları etrafa yayıldı. Resulullah (a.s) kabrine girdi, bir süre içinde kaldı. Çıktığında "Ey Allah'ın Resulü! Seni içerde tutan neydi" diye soruldu. "Sa'd (r.a) kabrin içine çekildi, bağlandı, yüce Allah'tan onu çözmesini diledim" diye cevap verdi."

Bir Açıklama

Zehebi diyor ki:

"Burada 'Arş' kelimesinin tabut olarak açıklanmasının, İbni Ömer (r.a)'in mi, yoksa Mücahid'in mi yorunu olduğunu bilmiyorum. Ancak bu yorum pek yerinde bir yorum değildir. Çünkü rivayetlerde "Rahman'ın arşı" "Allah'ın arşı" şeklinde sabit olarak gelmektedir. Arş, Allah'ın yarattığı bir şeydir ve Allah'ın emrine tabidir. Allah titremesini dilediği zaman titrer. Aynı zamanda arşa, Sa'd'a karşı bir sevgi hissi verilmiştir. Tıpkı Uhud dağına, Resulullah (a.s)'ın sevgisi hissi verilmesinde olduğu gibi. Yüce Allah ayet-i kerimede:

"Ey dağlar, Davud tesbit ettikçe, siz de onunla birlikte tesbihleri tekrarlayın" (3) diye buyuruyor. Bir başka ayet-i kerimede de:

1931-Müslim, yukarıdaki hadisin geçtiği yerde rivayet etmektedir.

1- Müslim (1930) no'lu hadisin geçtiği yer.

2) Yusuf Suresi: 100

3) Sebe Suresi: 10

"Yedi gök, yer ve bunlarda bulunanlar O'nu tesbih eder" (1) diye buyuruluyor. Sonra bütün varlıkların geneli ile ilgili olarak, aynı ayet-i kerimenin devamında:

"O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur" diye buyuruluyor. Bu hakdır."

Buhari'de de, İbni Mes'ud'un şu sözü nakledilmektedir:

"Biz yenilen yiyeceğin tesbihini duyardık. Bu oldukça geniştir, yolu ise imandır."

١٩٣٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِم عَنْ أَنَسِ بنِ مَالِكَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أُهْدِيَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ جُبَّةٌ مِنْ سُنْدُسٍ ــ وَكَانَ يَنْهَى عَنْ الحَرِيرِ ــ فَعَجِبَ النَّاسُ مِنْهَا، فَقَالَ: «والذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، إِنَّ مَنَادِيلَ سَعْدِ بنِ مُعَاذٍ فِي الجَنَّةِ أَحْسَنُ مِنْ هَذَا».

1932- Buhari ve Müslim, Enes bin Malik (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'a ipekten bir cübbe hediye edilmişti. -O, ipek giymekten nehyolunmuştu- İnsanlar hediye edilen bu cübbeye hayran kaldılar. Resulullah (a.s) ise:

"Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki, Sa'd bin Mu'az (r.a)'ın cennetteki mendilleri bundan daha güzeldir" diye buyurdu."

Tirmizi ve Nesai'nin rivayetlerine göre ise, Vaki bin Amr bin Sa'd bin Mu'az şöyle söylemiştir:

"Enes bin Malik geldi, ben yanına gittim. "Sen kimsin?" diye sordu. "Ben Vaki bin Amr bin Sa'd bin Mu'az'ım" dedim. Bunu duyunca ağladı ve şunları söyledi:

"Sen gerçekten Sa'd bin Mu'az (r.a)'a benziyorsun. Sa'd da, insanların en irilerinden ve uzunlarındandı. Bir defasında Hz. Peygamber (a.s)'e ipekten bir cübbe gönderildi. Üzeri altın işlemeliydi. Resulullah (a.s) onu giyip minbere çıktı. Ayakta durdu -veya oturdu- İnsanlar ona dokunmaya başladılar ve "bunun gibi bir elbise hiç görmedik" dediler. Resulullah (a.s) ise şöyle buyurdu:

1932-Buhari (6/319) 59-Kitabu Bed'i'l-Halk. 8-Cennetin özellikleri ve onun yaratılmış olduğu hakkında gelen rivayetler. Müslim (4/1916) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 24-Sa'd bin Mu'az'ın faziletleri babı. Hadisin metninde, Resulullah (a.s)'a gönderilen cübbenin nasıl bir maldan olduğunu anlatmak için kullanılmış olan "sundus" kelimesi, ibrişimden daha ince nazik ipekler için kullanılmaktadır.

1) İsra Suresi: 44

"Buna hayret mi ediyorsunuz, Sa'd'ın cennetteki mendilleri, şu gördüğünüzden daha üstündür." (1)

١٩٣٣ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ ابنِ عُمَر قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَقَدْ نَزَلَ لِسَعْدِ بنِ مُعَاذ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَبْعُون أَلْفَ مَلَك ما وَطِئُوا الأَرْضَ قَبْلَها».

وقَالَ حين دفن: «سُبْحَان اللَّهِ لَوْ انْفَلَتَ أَحَدٌ مِنْ ضَغْطَةِ القَبْر لَانْفَلَتَ مِنْهَا سَعْد».

1933- Bezzar, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Sa'd bin Mu'az (r.a) için, daha önce yeryüzüne inmemiş olan yetmişbin melek indi." Resulullah (a.s), Sa'd (r.a) defnolunduğunda da şöyle buyurdu:

"Subhanallah, kabirin sıkmasından bir kimse kurtulabilecek olsaydı, Sa'd bin Mu'az (r.a) kurtulurdu."

Bir Açıklama

Zehebi diyor ki:

"Bu sıkma, kabir azabından herhangi bir şey değildir. Bu, tıpkı mü'minin dünyadayken, çocuğunu veya bir yakın dostunu kaybetmesi sebebiyle duyduğu acıya benzer bir şeydir. Bunun gibi hastalıktan dolayı da acı duyar, can çıkması esnasında da acı duyar, kabirde soru sorulmaktan ve hesaba çekilmekten dolayı da sıkıntı ve acı duyar. Yakınlarının kendisi için ağlamalarından da ızdırıp duyar, kabirde kalkmaktan, durmaktan ve o anki sarsıntıdan dolayı da ızdırap çeker. Cehenneme iletilmekten dolayı ayrı bir ızdırap duyulur. Bunun benzerleri çoktur. Bütün bunlar kulun başına gelebilir. Bunların hiçbiri kabir azabından veya cehennem azabından bir parça değildir. Ancak yüce Allah, takva sahibi kuluna bunların bazılarında veya tamamında rahmet ederek, işini kolaylaştırabilir. Ancak mü'min için Rabb'ine kavuşmadıkça rahatlık yoktur. Yüce Allah:

"Onları, o hasret günü ile uyar" (2) *diye buyuruyor. Bir başka ayet-i kerimede:*

1933-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/256) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/308)'de, "Bunu, Taberani iki ayrı isnadla rivayet etmektedir. Bunlardan birinde geçen raviler, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye söylemiştir.

1) Tirmizi (4/218) 25-Kitabu'l Libas. Bab: 3

2) Meryem Suresi: 39

"Ey Muhammed, onları, yüreklerin ağıza geleceği, tasadan yutkunacakları, yaklaşan kıyamet günü ile uyar" (1) diye buyuruluyor. Yüce Allah'tan affını, merhameteni ve lütfunu diliyoruz. Bütün bu sarsıntılara rağmen, Sa'd (r.a)'ın cennet ehlinden ve şehidlerin en yükseklerinden olduğunu biliyoruz. Allah kendisinden razı olsun.

Ey insanlar, sizler kurtuluşa eren bir kimsenin başına, dünya ve ahirette bir sıkıntının, derdin, acının ve korkunun gelmeyeceğini mi sanıyorsunuz? Ey insanlar, Rabb'inizden afiyet dileyin ve Allah'ın sizleri Sa'd (r.a)'ın zümresi içinde haşretmesi için dua edin..."

---

1) Mü'min Suresi: 18

ABDULLAH BİN ÖMER (R.A.)

İbni Kesir, Abdulah bin Ömer (r.a) ile ilgili şu bilgileri vermektedir:

"Abdullah bin Ömer bin Hattab (r.a), Kureyşli ve adevidir. Abdurrahman Mekki (daha sonra Medeni)'nin babasıdır. Daha büluğa ermemiş iken babası Hz. Ömer (r.a) ile birlikte müslüman oldu. On yaşında iken babası ile birlikte hicret etti. Uhud Savaşı'nda yaşı küçük olduğundan savaşa götürülmedi. Hendek'te ise onbeş yaşında idi ve savaşa katılmasına izin verildi. Hendek Savaşı'na ve daha sonraki savaşlara katıldı. Mü'minlerin annesi Hafsa binti Ömer (r.a)'in erkek kardeşidir. Anneleri, Osman bin Maz'un'un kızkardeşi olan Zeynep binti Maz'un'dur. Abdullah bin Ömer (r.a) orta boylu, esmer tenli idi. Omuzlarına kadar inen uzun saçları vardı. Saçlarını sarıya boyar, bıyıklarını kısaltırdı. Her namazda abdest alır ve suyu gözünün içine kadar götürürdü. Hz. Osman (r.a) onu hakim yapmak istedi ama o bu görevi kabul etmekten çekindi. Babası da aynı şeyi istemiş ancak Abdullah kabul etmemişti. Yermuk, Kadisiye, Celula savaşlarına ve bunlar arasında farslar karşısında geçen olaylara katılmıştır. Mısır fethine de katılmış ve orada kendisi için bir ev edinmişti. Basra'ya da gitmiş ve farisilere karşı savaşa katılmıştır. Medain'e de birkaç kez gitmiştir.

Resulullah (a.s) vefat ettiğinde Abdullah 22 yaşında idi. Malından bir şey hoşuna giderse onu, Allah yolunda infak ederdi. Fitne döneminde, hangi emîr gelirse arkasında namaz kılar ve malının zekatını ona verirdi. Hacc'ın rükünleri konusunda insanların en bilgilisi idi. Resulullah (a.s)'ın izlerini araştırır, izler üzerinde namaz kılardı. Hatta Resulullah (a.s)'ın altında oturduğu bir ağacın yanına gider, onun köküne su dökerdi. Bir yatsı namazını cemaatle kılamadığı zaman, o geceyi ihya eder, gecenin çoğunu namaz kılmakla geçirirdi. Öldüğünde babası gibi üstün bir makamda olduğu söylenmektedir. Öldüğünde, geriye kalanların en üstünü ve hayırlısı durumundaydı. Bir yıl kadar çevre beldelerden gelenlere fetva verme işini yürütmüştür."

İbni Hacer diyor ki:

"Zübeyr bin Bekkar şöyle söyledi:

"İbni Ömer (r.a), Resulullah (a.s)'dan duyduğunu ezberler, O'nun meclisinde bulunanlardan sözlerini ve hareketlerini sorar ve mescidde izlerini takib ederdi."

Zehebi, İbni Ömer (r.a)'in kendilerinden ilim öğrendiklerinden Resulullah (a.s)'ın dışında kalanlardan bazılarını saymıştır. Saydığı kişilerin sayısı onbeşi bulmaktadır. İbni Ömer (r.a)'den ilim alanlar ve hadis rivayet edenler içinde saydıklarının sayısı ise 227'yi bulmaktadır.

Baki bin Mahled'in Müsned'inde, İbni Ömer (r.a)'e ait, mükerrerlerle birlikte 2630 hadis bulunmaktadır. Bunlardan 168 tanesi Buhari ve Müslim tarafından rivayet edilmektedir. Yalnızca Buhari'nin rivayet ettiği hadislerin sayısı 81, yalnızca Müslim'in rivayet ettiği hadislerin sayısı ise 31'dir.

Zehebi, Hz. Ali (r.a) ile Muaviye (r.a) arasında geçen tahkim gününden söz etmekte ve bu konuda şu açıklamayı yapmaktadır:

"O gün, İmam Ali (r.a) ve Sa'd bin Ebi Vakkas'ın etkinliğine rağmen, İbni Ömer'e bey'at edilecek oldu. Eğer bey'at edilmiş olsaydı, ona karşı iki kişi dahi ihtilafa düşmezdi. Ancak Allah onu korudu ve onun için hayırlı olanı nasip etti. Sahih rivayete göre, hicri 75 yılının sonlarına doğru vefat etti. Malik:

"İbni Ömer (r.a) 87 yaşına ulaşmıştı" diyor. Ancak Zehebi'nin tercih ettiği rivayete göre, 85 yıl yaşamıştır. Mekke'de Fahn mahallesinde muhacirler mezarlığına defnedildi"

Zehebi şöyle naklediyor:

"Çocukları: Safiyye binti Ebi Ubeyd bin Mes'ud Sakafi'den: Ebu Bekir, Vakid, Abdullah, Ebu Ubeyde, Ömer, Hafsa ve Sevde.

Alkame Meharibiye'nin annesinden: Abdurrahman -kendisi de bununla künyelenirdi (yani Ebu Abdurrahman olarak çağrılırdı). Kendisi için eş edindiği bir cariyeden: Salim, Ubeydullah ve Hamza. Bir başka cariyesinden: Zeyd ve Aişe. Bir başkasından: Bilal.

Çocuklarının tamamı onaltıyı bulmaktadır."

Hafız, 'İsabe' adlı kitabında şu bilgileri veriyor:

"Ebu Sa'd bin Arabi, sahih senet ile Salim Ebi Ca'd'tan, o da Cabir'den şöyle bir rivayet naklediyor:

"Bizden her kim dünyalık elde etti ise, o dünyaya, dünya da ona meyletti. Ab-

dullah bin Ömer (r.a) ise bundan müstesnadır."

Ebu Abbas Serrac'ın tarihinde de hasen senetle Suddi'nin şöyle söylediği rivayet ediliyor:

"Sahabeden bazı kimselerle buluştum. İçlerinden Resulullah (a.s)'dan ayrıldığı gibi kalabilen ve durumunu değiştirmeyen tek kişinin İbni Ömer olduğu görüşündeydiler."

Beyhaki'nin 'Şi'ab'ında da Ebu Selem bin Abdurrahman'ın şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"İbni Ömer (r.a), fazilet ve üstünlükte Hz. Ömer (r.a) gibi vefat etti."

Bir başka rivayette de yine Ebu Seleme'nin şöyle söylediği bildiriliyor:

"Hz. Ömer (r.a)'in zamanında ona denk kişiler vardı. Ama İbni Ömer (r.a)'in zamanında ona denk kimse yoktu."

Beğavi'nin 'Mu'cem'inde de hasen senetle Sa'di bin Museyyeb'in şöyle söylediği bildiriliyor:

"Cennet ehlinden bir kimseyi görseydim, İbni Ömer'i görmüş olurdum."

Sahih bir senetle de şu söz nakledilyor:

"İbni Ömer, vefat ettiğinde geriye kalanların en üstünü, en hayırlısı idi."

Zehebi diyor ki:

"İbni Hazm, 'İhkam' adlı kitabın yirmisekizinci babında şu açıklamada bulunuyor:

"Sahabeden çokca fetva verenler şunlardır: Abdullah bin Ömer, Hz. Ali (r.a), Hz. Aişe (r.a), İbni Mes'ud, İbni Abbas, Zeyd bin Sabit. Bunların tamamı sadece yedi kişidir. Ancak bu yedi kişinin fetvaları oldukça fazladır. Ebu Bekir, Muhammed bin Musa bin Ya'kub bin Emirii'l-Mü'minin Me'mun, İbni Abbas'ın fetvalarını yirmi kitapta toplamıştır. Sözü geçen Ebu Bekir, müslümanların imamlarından biridir."

ABDULLAH BİN ÖMER (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٩٣٤ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ سُلَيْمان بن بِلاَل: عَنْ زَيْدِ بنِ إِسْلَم: أَنَّ بنَ عُمَر كَانَ يُصَفِّر حَتَّى يَمْلأَ ثِيَابَهُ مِنْهَا، فَقِيل لَهُ: تَصْبُغُ بالصُّفْرَة؟ فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ رَسُول

اللهِ ﷺ يَصْبِغُ بِهَا.

1934- İbni Sa'd, Süleyman bin Bilal (r.a)'den, o da Zeyd bin Eslem (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a), saçlarını sarıya boyardı. (Saçları uzun olduğundan) elbiselerinin bir kısmını örterdi. Kendisine; "saçını sarıya mı boyuyorsun?" diye soruldu. O da:

"Ben Resulullah (a.s)'ın bu boya ile boyandığını gördüm," diye cevap verdi."

١٩٣٥ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ ابنِ عُمَر، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : «لَوْ تَرَكْنَا هَذَا البَابَ لِلنِّسَاءِ». قَالَ نَافِعٌ: فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ ابْنُ عُمَرَ حَتَّى مَات.

1935- İbni Sa'd, İbni Ömer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), "şu kapıyı (yani Mescid-i Nebevi'nin kapılarından birini) hanımlara tahsis edelim" diye buyurdu. Nafi'nin bildirdiğine göre, İbni Ömer (r.a) ölünceye kadar o kapıdan hiç girmedi."

Zehebi'nin Siyer'de, Nafi'den rivayet ettiğine göre, İbni Ömer (r.a) bir yatsı namazında cemaati kaçırırsa gecenin kalan kısmını ihya eder, geceyi ibadet, namaz ve zikirle geçirirdi. (1)

Yine Zehebi'nin naklettiğine göre, İbni Ömer (r.a)'in, bir taş oluğu vardı, içinde su bulunurdu. Genelde orada namaz kılar sonra yatağına geçerdi. Çok az uyur, sonra tekrar kalkar, abdest alır ve namaz kılardı. Bu işi bir gecede dört veya beş kez yapardı. (2)

Yine Zehebi, İbni Seba'nın azadlısı Ata'nın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Ben İbni Ömer (r.a)'e ikibin dirhem borç verdim. O bana ikiyüz dirhem fazlası ile iade etti." (3)

Bir Açıklama

Siyer'in tahkikini yapan kişi diyor ki:

1934-Tabakatu'l-Kübra (4/179) Senedi sahihtir.

1935-Zehebi, Siyeru A'lami'n-Nübela (3/213) tahkikçisi: "Ravileri sikadır" demiştir.

1) Siyer (3/213) tahkik eden, ravilerinin sika olduğunu bildirmektedir.

2) Siyer (3/235) tahkik den, ravilerinin sika olduğunu bildirmektedir.

3) Siyer (3/215) tahkik den, ravilerinin sika olduklarını bildirmektedir.

"Eğer karşılıklı anlaşma ile koşulmuş bir şart olmaz ve adet üzere verilmez ise fazlalık caizdir. Ama borç verilirken fazlası ile veya verilen şeyden daha iyisi ile iade edilmesi şart koşulursa, bu haramdır. Verilende de bir hayır yoktur. İbni Ömer (r.a)'in yaptığı bu hareketin, sünnette yeri vardır.

'Muvatta' ve 'Sahih-i Müslim'de nakledildiğine göre Zeyd bin Eslam, Ata bin Yesara'dan, o da Ebu Rafi'den rivayet ettiğine göre, Resulullah (a.s) bir adamdan, genç bir deve borç aldı. Sonra Resulullah (a.s)'a ganimet develerinden bir gurup deve getirildi. Resulullah (a.s) Ebu Rafi'ye, borç aldığı adama genç bir deve vermesini emretti. Ebu Rafi, bir süre sonra gelip, "ancak dört yaşında seçkin bir deve bulabildim" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Deveyi o adama ver, insanların seçkinleri borçlarını güzelce ödeyenlerdir" diye buyurdu." Bu hadisi, Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre'den rivayet etmektedirler.

Yine Zehebi'nin Asım'dan rivayet ettiğine göre, Mervan, İbni Ömer (r.a)'e (Yezid'in ölümünden sonra) "Elini ver, sana bey'at edelim, sen Arapların efendisisin ve efendimizin oğlusun," dedi. İbni Ömer (r.a) "Doğuda bulunan kişilere ne yapacağız?" diye sordu. Mervan: "Bana bey'at edinceye kadar onların boyunlarını vururuz" dedi. Bunun üzerine İbni Ömer (r.a):

"Vallahi, yaşımın yetmişe yaklaştığı bir sırada, iktidarım için bir kimsenin öldürülmesini istemem" dedi." (1)

Mervan şöyle derdi:

"Ben bir fitne görüyorum, tırpanları taşkın halde,

Gerçekten Ebu Leyla'dan sonra sultanlık galip geldi."

Yine Zehebi'nin Ömer bin Muhammed bin Zeyd'den, onun da babasından rivayet ettiğine göre:

"İbni Ömer (r.a) kölelerinden biri ile, kendisine kırkbin dirhem para vermesi koşuluyla onu azad etmek üzere anlaştı. Sonra köle Kufe'ye gitti. Orada kendine ait eşekler ile çalışıyordu. Onbeş dinar kadarını ödedi. Daha sonra birisi yanına gelerek:

"Sen deli misin? Burada kendine eziyet ediyorsun. İbni Ömer (r.a) sağdan soldan köleler satın alıyor, sonra onları azad ediyor. Git yanına "artık gücüm kalmadı" diye söyle," dedi. Bunun üzerine köle anlaşma yazısını getirip:

"Ey Ebu Abdurrahman, artık gücüm kalmadı. İşte anlaşma, onu fesh et"

1) Siyer (3/216) tahkikçisi isnadının hasen olduğunu söylüyor. İbni Sa'd aynı rivayeti Tabakatu'l-Kübra (4/169)'da nakletmektedir.

dedi. İbni Ömer (r.a):

"Hayır ben yapmam, ama istersen sen kendin imha et," dedi. Köle yazıyı imha etti. Bunu gören Abdullah bin Ömer (r.a)'in gözleri doldu, "Git artık hürsün" dedi. Köle:

"Allah sana selamet versin, iki oğluma da iyilik et," dedi. İbni Ömer (r.a) "Onlar da hürdürler" dedi. Adam:

"Allah sana selamet versin, iki çocuğumun annelerine de iyilik et" dedi. İbni Ömer (r.a) "Onlar da hürdürler" dedi. " (1)

Zehebi, Asım bin Muhammed Ümera'nın babasından şöyle rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Ca'fer bin Ömer (r.a)'e, Nafi için onbin dirhem verilmesi teklif edildi. O da hanımı Safiyye'nin yanına gitti ve bunu hanımına söyledi. Hanımı:

"Daha ne bekliyorsun?" dedi. O da cevap olarak şöyle söyledi:

"Bundan daha hayırlı bir şey olur mu? O, Allah rızası için hürdür. Bana öyle geliyor ki, o Allahu Teala'nın: "Sevdiklerinizden infak etmedikçe iyiliğe kavuşamazsınız" (2) sözünü düşünüyordu." (3)

İbni Şihab diyor ki:

"İbni Ömer (r.a) hizmetçilerinden birini lanetlemek istedi. "Allahumme'la" dedi, ancak kelimeyi tam olarak söylemedi. Sonra da, "Bu kelimeyi söylemek istemiyorum" dedi."

Salim'in de şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"İbni Ömer (r.a) bir taneden başka hiçbir hizmetçisini (yani kölesini) lanetlememiş, lanetlediğini de azad etmiştir." (4)

Zehebi'nin Siyer'de bildirdiğine göre, Ömer bin Muhammed Umera, Nafi'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"İbni Ömer (r.a)'in azat ettikleri, bin kişiden fazladır." (5)

Yine Zehebi, Nafi'nin şöyle söylediğini bildirmiştir:

---

1) Siyer (3/216) tahkikçisi, ravilerinin sika olduğunu söylemektedir.
2) Ali İmran Suresi: 92
3) Siyer (3/217) tahkikçisi, isnadının sahih olduğunu bildiriyor.
4) Bu rivayeti, Abdurrezzak, Musennef (10/312)'inde nakletmektedir. İsnadı sahihtir.
5) Siyer (3/218) tahkikçisi, isnadının sahih olduğunu söylemektedir.

"Muaviye, İbni Ömer (r.a)'e yüzbin dirhem gönderdi. Bir yıl geçmeden İbni Ömer (r.a), bu parayı dağıttı." (1)

Zehebi, Hazma bin Abdullah'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Babam, yanında yiyecek bulunduğu zamanlarda yiyeceğini paylaşacağı birisi gelmedikçe yiyeceklere elini sürmezdi. Bir defasında babamı İbni Muti ziyaret etti. Babam Muti'nin vücudunun çok zayıf olduğunu gördü. Kendisi ile konuştu. İbni Ömer (r.a) de şöyle dedi:

"Yaklaşık sekiz yıldır, bir kerecik olsun karnımı doyurmuş değilim. Şimdi, bir eşeğin su (2) içeceği kadar bir ömrüm kalmış, sen karnımı doyurmamı istiyorsun" (3)

١٩٣٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ مُطْعِم بن المِقْدام قَالَ: كَتَبَ الحَجَّاجُ إلى ابنِ عُمَرَ: بَلَغَني أَنَّكَ طَلَبْتَ الخِلافَةَ وأَنَّهَا لاَتَصْلُحُ لَعِيٍّ وَلاَ بَخِيلٍ وَلاَ غَيُور. فَكَتَبَ إِلَيْه: أَنَّا مَا ذَكَرْتَ مِنْ الخِلافَةَ فَمَا طَلَبْتُها، وَمَا هِي مِنْ بَالِي، وأَمَّا مَا ذَكَرْتَ من العيِّ، فَمَنْ جَمَعَ كِتَابَ اللَّه، فَلَيْس بعيٍّ. ومَنْ أَدَّى زَكَاتَهُ، فَلَيْسَ بَبَخِيل. وإِنَّ أَحَقَّ ما غَرْتُ فِيه ولَدِي أَنْ يُشْرِكَني فِيه غَيْري.

1936- Taberani, Mut'i bin Mikdam (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Haccac, İbni Ömer (r.a)'e: "Senin hilafeti istediğin ve güçsüz, cimri ve kıskanç olan birinin o makama layık olmadığını söylediğini haber aldım," diye yazdı. İbni Ömer (r.a) de cevabında şöyle dedi:

"Hilafet makamını ben istemedim. Öyle birşeyi istemek benim yapacağım bir iş değildir. Katı huylu vs. olarak söylediklerime gelince, Allah'ın kitabını toplayan ve birleştiren kişi, güçsüz ve aciz değildir. Malının zekatını veren cimri değildir. Çocuğumu kıskanmamda en layık olan ise, kendisi hakkında bir başkasını bana ortak etmesidir."

Zehebi'nin Nafi'den rivayet ettiğine göre Muhtar bin Ebi Ubeyd, İbni Ömer (r.a)'e mal gönderir. O da gönderileni kabul ederek:

1936-Mu'cemu'l-Kebir (12/272)

1) Siyer (3/219) tahkikçisi isnadının sahih olduğunu söylemektedir.

2) Su konusunda en sabırsız hayvan eşek olduğundan onunla örnek verilmiştir. (Çev.)

3) Siyer (3/218) Abdurrezzak da Musennef (11/312)'de rivayet ediyor. Siyer'in tahkikçisi, isnadının sahih olduğunu söylemektedir.

"Kimseden bir şey istemem, Allah'ın bana rızık olarak gönderdiğini de geri çevirmem," derdi. (1)

Yine Zehebi'nin naklettiğine göre Sevri, Ebu Vazin'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a)'e; "Allah seni içlerinde yaşattığı sürece, insanlar hayır üzeredirler," dedim. Bana kızdı ve şöyle dedi:

"Ben seni Iraklı sanıyorum. Sen kardeşinin kapısını ne için kapatacağını bilir misin?" dedi." (2)

١٩٣٧ــ ورَوَى ابنُ سَعْد عَنْ نَافع، أَنَّ ابنَ عُمَر كَانَ يَقْبِضُ عَلَى لِحْيَتِه، يَأْخُذُ مَا جَاوَز القَبْضة.

1937- İbni Sa'd, Nafi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a), sakalını eliyle tutar ve bir tutamdan fazlasını alırdı."

١٩٣٨ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ نَافع قَالَ: وكَانَ ابنُ عُمَر إِذَا اعْتَمَر، قَبَضَ عَلَى لِحْيَتِه، فَمَا فَضَل أَخذه.

1938- Buhari, Nafi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a) umre yaptığında, sakalını eliyle tutar, bir tutamdan fazlasını alırdı."

Zehebi'nin Siyer'de, İbni Sirin'den rivayet ettiğine göre, bir adam İbni Ömer (r.a)'e:

"Senin için hazmı kolaylaştırıcı ilaçlar yapıyorum" dedi. İbni Ömer (r.a), "nasıl bir şeydir?" diye sordu. Adam:

"Öyle bir şey ki, yediğin yemek vücudunda ağırlık yaparsa, ilaçtan biraz alırsın, hazmı kolaylaştırır" diye cevap verdi. Bunun üzerine İbni Ömer (r.a):

1937-Tabakatu'l-Kubra (4/178)

1938-Buhari (10/349) 77-Kitabu'l-Libas. 64-Tırnakların temizlenmesi babı..

1) Siyer (3/230) tahkikçisi isnadının sahih olduğunu söylüyor. İbni Sa'd da Tabakatu'l-Kübra (4/150)'da rivayet ediyor.

2) Siyer (3/220) tahkikçisi isnadının hasen olduğunu söylüyor. Bunu, İbni Sa'd da Tabakatu'l-Kübra (4/161)'de naklediyor.

"Benim dört aydan beridir karnım doymadı. Onu bulundurmak bana ne sağlayacak.? Ancak ben, bir kere karınlarını doyuran, bir kere ise aç duran bir toplulukla aynı zamanda yaşadım." dedi." (1)

Yine Zehebi, İbni Ömer (r.a)'in şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Hz. Ali (r.a) bana bir adam göndererek:

"Ey Ebu Abdurrahman, sen Şam halkı tarafından kabul gören ve kendisine itaat edilen birisin. Seni onların başına emir tayin ettim," diye bildirdi. Ben:

"Sana Allah'ı, Resulullah (a.s)'a olan yakınlığımı ve onunla birlikte olan arkadaşlığımı hatırlatarak, beni mazur görmeni istiyorum" dedim. Hz. Ali (r.a) bu teklifimi kabul etmek istemedi. Bunun üzerine Hafsa'nın aracı olmasını istedim. Hz. Ali (r.a) yine kabul etmedi. Bunun üzerine bir gece Mekke'ye doğru yola çıktım. Ona benim Şam tarafına gittiğim" söylenildi. Benim arkamdan adam gönderdi. Adam bana ulaşabilmek için sarığıyla devesinin ağzını bağlamış. Ben, Hafsa'yı göndererek; "Abdullah, Şam tarafına gitmeyip, Mekke tarafına gitti," demesini istedim. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a) bu teklifinden vaz geçti." (2)

Yine Zehebi, İbni Ömer (r.a)'in Dumetu'l-Cendel günü şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Muaviye büyük ve uzun bir devenin üzerinde gelerek; "Bu işe tamah eden, boynunu uzatan kimdir?" diye sordu. Sadece o gün kendi kendime dünyayı düşündüm ve içimden: "Sana ve babana darbe vuran, bu işe tamah etmektedir" demek geldi. Ancak daha sonra cenneti ve nimetlerini hatırladım da, böyle söylemekten vazgeçtim." (3)

Yine Zehebi'nin Nafi'den rivayet ettiğine gör, Muaviye, İbni Ömer (r.a)'e yüzbin dirhem gönderdi. Yezid'e bey'at etmek istediğinde şöyle söyledi:

"Anladığım kadarıyla bu miktarı göndermekle Yezid'e bey'at etmemi istedi. Eğer öyleyse, o zaman dinimi çok ucuza vermiş olurum." (4)

Yine Zehebi şöyle bildiriyor:

"Muaviye, Resulullah (a.s)'ın minberinde İbni Ömer (r.a)'i öldüreceğine yemin etti. İbni Ömer (r.a) de o zaman Mekke'deydi. Bunun üzerine Abdullah bin Safvan, İbni Ömer (r.a)'in yanına gitti. Birlikte bir eve girdiler. Ben kapıda idim. İbni Safvan:

---

1) Siyer (3/222) tahkikçisi diyor ki, bunu Ebu Nu'aym nakletmiştir (1/300) ve ravileri sikadır.
2) Siyer (3/224) tahkikçisi ravilerinin sika olduklarını söylemektedir.
3) Siyer (3/224) tahkikçisi ravilerinin sika olduklarını söylemektedir.
4) Siyer (3/225) tahkikçisi isnadının sahih olduğunu söylemektedir.

"Muaviye'nin seni öldürmesine izin verecek misin?" diye sordu. Vallahi eğer aile efradım olmasıydı, seni savunmak için ona karşı savaşırdım," dedi. İbni Ömer (r.a):

"Allah'ın haram kıldığı beldesinde değil miyim?" dedi. Hıçkırarak ağladığını iki kez duydum. Muaviye yaklaşınca, İbni Safvan onu karşıladı ve: "İbni Ömer (r.a)'i öldürmeye mi geldin?" diye sordu. Muaviye: "Vallahi, ben onu öldürmem," diye cevap verdi." (1)

١٩٣٩ــ رَوَى ابنَ سَعْدٍ عَنْ مَيْمُون بن مِهران قَالَ: دَسَّ مُعَاوِيَة عَمْرًا وهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَعْلَم ما في نَفْسِ ابنِ عُمَر، فَقَالَ: يا أَبَا عَبْدالرَّحْمٰن! ما يَمْنَعُكَ أَنْ تَخْرُجَ تُبَايِعُك النَّاسُ، انْتَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وابنُ أَمير المُؤْمِنِينَ، وأَنْتَ أَحَقُّ النَّاسَ بِهَذَا الأَمْر. فَقَالَ: قَدْ اجْتَمَعَ النَّاسُ كُلُّهُمْ عَلى مَا تَقُول؟ قَالَ: نَعَمْ، إلاَّ نَفَرٌ يَسير. قَالَ: لَوْ لَمْ يَبْقَ إلاَّ ثَلاثَةُ أَعْلاَجٍ بِهَجَر لَمْ يَكُن لِي فِيهَا حَاجة. قَالَ: فَعَلِم أَنَّه لاَيُرِيدُ القِتَال. فَقَالَ: هَلْ لَك أَنْ تُبَايِعَ مَن قَدْ كَادَ النَّاسُ أَنْ يَجْتَمِعُوا عَلَيْه ويَكْتُبَ لَكَ مِنَ الأَرْضِين والأَمْوال؟ فَقَالَ: أُفٍّ لَك! اخرجْ مِنْ عِنْدي، إنَّ ديني لَيْس بِدِينَارِكُم وَلاَ دِرْهِمِكُم، وإنِّي أَرْجُو أَنْ أَخْرُجَ مِنَ الدُّنْيا ويَدي بَيْضَاءُ نَقِيَّة.

1939- İbni Sa'd, Meymun bin Mihran (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Muaviye, İbni Ömer (r.a)'in içinde olanı öğrenmek amacıyla bir desiseye başvurdu ve: "Ey Ebu Abdurrahman, insanların sana bey'at etmesine neden izin vermiyorsun? Sen Resulullah (a.s)'ın sahabisisin, Mü'minlerin emirinin oğlusun. Bu işe insanlardan en layık olanı sensin" diye söyledi. İbni Ömer:

"İnsanlaın hepsi bu söylediğin konuda aynı görüşteler mi?" diye sordu. Muaviye:

"Az bir gurup müstesna, evet" dedi. İbni Ömer (r.a):

"Eğer ki ortalıkta başıboş üç hayvandan başka hiç kimse kalmamış olsa bile benim buna ihtiyacım yok" dedi. Bu söz üzerine Muaviye, İbni Ömer (r.a)'in hilafet için savaşmaya niyetinin olmadığını anladı. Muaviye:

"İnsanların hemen hepsinin aleyhlerine birleşmek üzere olduğu ve sana çok

---

1939-Tabakatu'l-Kübra (4/164) Senedi sahihtir.

1) Siyer (3/225) tahkikçisi isnadının sahih olduğunu söylemektedir.

sayıda mal ve arazi yazacak (bağışlayacak) birine bey'at etmek ister misin?" diye sordu. İbni Ömer (r.a) de:

"Yazık sana! Çık yanımdan, benim dinim, sizin dinarınız ve dirheminizin karşılığı değildir. Ben, temiz ve ak olarak bu dünyadan çıkmak istiyorum" dedi."

١٩٤٠ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ نَافِعٍ، قَالَ: كَانَ ابنُ عُمَرَ يُسلِّم عَلى الحَشَبِيَّة والخَوارِج وهُم يَقْتَتِلُونَ وقَالَ: مَنْ قَالَ (حي عَلى الصَّلاَة) أَجَبْتُه، ومَنْ قَالَ (حيَّ عَلى قَتْلِ أَخيكَ المُسْلِم وأَخْذِ مالِه) فَلاَ.

1940- İbni Sa'd, Nafi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a), Haşebilere (1) ve haricilere selam veriyordu. Bunlarsa birbirleriyle savaşıyorlardı. Şöyle söyledi:

"Kim "namaza buyurun" derse, onun çağrısına icabet ederim, ama kim "müslüman kardeşini öldürmeye ve malını almaya gel" derse, onun çağrısını kabul etmem."

١٩٤١ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ نَافِع، قَالَ: أَصَابَتْ ابنَ عُمَر عَارِضَةُ مَحْمِل بَيْنَ أُصْبَعَيْه عِنْد الجُمُعة، فَمَرِضَ فَدَخَل عَلَيْه الحَجَّاجُ، فَلَمَّا رَآه ابنُ عُمَر، غَمضَّ عَيْنَيْه، فَكَلَّمَه الحَجَّاجُ، فَلَمْ يُكَلِّمْه، فَغَضِبَ، وقَالَ: إنَّ هَذَا يَقُول إنِّي عَلى الضَّرْب الأَوَّل

1941- İbni Sa'd, Nafi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a)'in iki parmağı arasına cuma vaktinde aridatu'l-mahmil isabet etti ve rahatsızlandı. Haccac yanına gitti. İbni Ömer (r.a) onu görünce gözlerini yumdu. Haccac onunla konuştu ama İbni Ömer (r.a), Haccac'a cevap vermedi. Bunun üzerine Haccac kızdı ve: "Ben eskisi gibiyim" dedi."

Zehebi, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Haccac birgün konuşma yaparken, İbni Ömer (r.a) ona karşı durarak:

"Ey Allah'ın düşmanı, sen Allah'ın haram kıldığını helal mı kılacaksın. Allah'ın evi de harab edildi," diye söyledi. Bunun üzerine Haccac:

1940-Tabakatu'l-Kübra (4/169) İsnadı hasendir.
1941-Tabakatul-Kübra (4/186) İsnadı hasendir.
1) Haşebiler: Muhtar bin Ebu Ubeyd'in adamları.

"Ey bunamış ihtiyar" diye karşılık verdi. Sonra Haccac, adamlarından birine emretti, o da zehirli bir kargı aldı. Onunla İbni Ömer (r.a)'in yanındaki kişiye vurdu. Adam yaralandı ve o yaradan ötürü öldü. Haccac, (İbni Ömer (r.a)'in) ziyaretine gitti. Selam verdi ama İbni Ömer (r.a) selamını almadı. Haccac konuştu, ama İbni Ömer (r.a) onun sözlerine karşılık vermedi." (1)

١٩٤٢ــ رَوَى البُخارِيّ عَنْ سَعيدِ بنِ عَمْرو، قَالَ: دَخَلَ الحَجَّاجُ عَلى ابنِ عُمَرَ وأنَا عِنْدَه، فَقَالَ: كَيْفَ هُوَ؟ فَقَالَ: صَالِح. قَالَ: مَنْ أَصَابَكَ؟ قَالَ: أَصَابَني مِنْ أَمْرِ بِحَمْلِ السِّلاَحِ في يَوْمٍ لاَيَحِلُّ فِيه حَمْلُ. يَعْني الحَجَّاج.

1942- Buhari, Sa'id bin Amr (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Haccac, İbni Ömer (r.a)'in yanına gitti, ben de (İbni Ömer (r.a)'in) yanındaydım. (Yaralı için) "Nasıldır?" diye sordu. "İyi" denildi. Haccac, "Kim yaralandı?" diye sordu. İbni Ömer (r.a) de:

"Silah taşımanın helal olmadığı günde silah taşınmasını emreden kişi (yani Haccac) yaralandı" diye cevap verdi."

١٩٤٣ــ رَوَى ابنُ سَعْدِ بنِ جُبَيْر، قَالَ: لَمَّا احْتُضِرَ ابنُ عُمَر، قَالَ: مآآسى عَلى شَيْءٍ مِنَ الدُّنْيَا إلاَّ عَلى ثَلاَث؛ ظَمَأُ الهَواجِر، ومُكابَدَةُ اللَّيْل، وأنِّي لَمْ أُقَاتِل الفِئَةَ البَاغِيَةَ لتي نَزَلَتْ بِنَا. يَعْني الحَجَّاج.

1943- İbni Sa'd, Sa'id bin Cubeyr (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a) ölüm döşeğinde şöyle söyledi:

"Dünyadan, şu üç şeyden başka bir şeye üzülmüyorum. Öğle sıcaklarındaki susuzluk, geceleri çekilen sıkıntılar, zorluklar ve bizlere haksızlık eden o taşkın topluluğa (yani Haccac'a) karşı savaşmayışım."

Zehebi'nin Siyer'de, Nafi ve başkalarından rivayet ettiğine göre, bir adam İbni Ömer (r.a)'e:

"Ey insanların en üstünü ve insanların üstün olanının oğlu!" diye seslendi.

1942-Buhari (2/455) 13-Kitabu'l-İydeyn. 9-Bayramda ve haremde silah taşımanın mekruh olduğu (hoş karşılanmadığı) durumlar babı.

1943-Tabakatu'l-Kübra (4/185) Bunu, Zehebi de, Siyer (3/232)'de rivayet etmektedir. Tahkikçisi: "İsnadı sahihtir" demiştir.

1) Siyer (3/230)

İbni Ömer (r.a) de:

"Ben insanların en üstünü değilim, en üstününün oğlu da değilim. Ancak ben Allaha'ın kullarından bir kulum. Allah'ı diliyor ve O'ndan korkuyorum. Vallahi, siz bir adamı helak etmedikçe, onun peşini bırakmazsınız," diye karşılık verdi." (1)

١٩٤٤ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ عُرْوَة قَالَ: خَطَبْتُ إلى ابنِ عُمَرَ ابْنَته، ونَحْنُ في الطَّوَاف، فَسَكَتَ ولَمْ يُجِبْني بِكَلِمَةٍ، فَقُلْتُ: لَوْ رَضِيَ، لأَجَابَني، وَاللَّهِ لأُرَاجِعُه بِكَلِمَة. فَقُدِّرَ لَهُ أَنَّه صَدَرَ إلى المَدِينَةَ قَبْلي، ثُمَّ قَدِمْتُ، فَدَخَلْتُ مَسْجِد الرَّسُول ﷺ ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْه، وأَدَّيْتُ إلَيْه حَقَّه، فَرَحَّبَ، وقَالَ: مَتَى قَدِمْتَ؟ قُلْتُ: الآنَ. فَقَالَ: كُنْتَ ذَكَرْتَ لي سَوْدَة ونَحْنُ في الطَّوَاف، نَتَخَايَلُ اللَّه بَيْنَ أَعْيُنِنَا، وكُنْتَ قَادِرًا أَنْ تَلْقَاني في غَيْر ذَلِكَ المَوْطِن. فَقُلْتُ: كَانَ أَمْرًا قُدِّر. قَالَ: فَمَا رَأْيُك اليَوْم؟ قُلْت: أَحْرَصُ مَا كُنْتُ عَلَيْه قطُّ. فَدَعَا ابْنَيْه سَالِمًا وعَبْدَاللَّهِ، وزَوَّجَني.

1944- İbni Sa'd, Urve (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a)'den tavaf esnasında kızını istedim. Sustu ve bana herhangi bir cevap vermedi. Ben:

"Eğer kabul etseydi, bana bir cevap verirdi. Kendi kendime bundan sonra ona tek kelime ile de olsa, ikinci bir talepte bulunmayacağım," dedim. Allah takdir etti, o benden önce Medine'ye ulaştı. Arkasından ben vardım. Peygamber (a.s)'in mescidine girdim. Ona selam verdim ve hakkını ödedim. O beni kucaklayarak: "ne zaman geldin," diye sordu. "Hemen şimdi" dedim. "Biz tavafta iken Sevde'yi istemiştin. O anda Allah'ı düşünüyorduk. Sen benimle bu konuyu başka bir yerde de konuşabilirdin." dedi. Ben şöyle dedim:

"Takdir edilmiş bir işti," diye düşündüm. İbni Ömer (r.a):

"Şimdi ne düşünüyorsun?" diye sordu. Ben:

"Daha önce arzuladığım şeyi, şimdi de arzuluyorum," dedim. Oğulları Salim ile Abdullah'ı çağırdı ve İbni Ömer (r.a) kızını bana nikahladı."

1944-Tabakatu'l-Kübra (4/171) Bunu Zehebi de Siyer (3/237)'de rivayet etmekte ve tahkikçisi: "İsnadı sahihtir" diye söylemektedir.

1) Siyer (3/236) tahkikçisi senedinin sahih olduğunu söylemektedir..

١٩٤٥ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ ابنِ عُمَر، قَالَ: إِنَّمَا مَثَلُنَا فِي هَذِهِ الفِتْنَة كَمَثَل قَوْمٍ يَسيرُونَ عَلى جَادَّةٍ يَعْرِفُونَها، فَبَيْنَا هُم كَذَلِكَ، إِذْ غَشِيَتْهُم سَحَابَةٌ وظُلْمَةٌ، فَأَخَذَ بَعْضُهُم يَمينًا وشِمَالاً، فَأَخْطأَ الطَّرِيقَ، وأَقَمنا حَيْثُ أَدْرَكَنَا ذَلِكَ، حَتَّى جَلا اللَّهُ ذَلِكَ عَنَّا، فَأَبْصَرْنا طَرِيقَنَا الأَول. فَعَرَفْنَاهُ، فَأَخَذْنَا فِيه. إِنَّمَا هَؤُلاَء فِتْيانُ قُرَيْش يَقْتَلُون عَلى هَذَا السُّلْطَان وَعَلى هَذِهِ الدُّنْيا، ما أُبالي أَنْ لاَيَكُونَ لِي مَا يَقْتُلُ عَلَيْه بَعْضُهُمْ بَعْضًا بِنَعْلَيَّ هَاتِين الجَرْدَاوَين.

1945- İbni Sa'd, İbni Ömer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Bizim fitne olayındaki durumumuz, çok iyi bildikleri bir caddede yürüyen bir topluluğun durumuna benzer. Onlar caddede yürürlerken, birden bir bulut geliyor ve üzerlerini karanlık kaplıyor. Bunun üzerine bazıları sağa, bazıları ise sola sapıyorlar. Ama böyle yaparlarken yollarını da şaşırıyorlar. Biz ise yüce Allah'ın üzerimizden bu karanlığı kaldırması beklentisi içinde, olduğumuz yerde kalıyoruz. Biz, ilk yolumuzu gördük, onu tanıdık ve üzerinde yürümeye başladık. Kureyş gençleri de, iktidar ve dünya adına çarpışıyorlar, can alıyorlar. İnsanların birbirlerini öldürmelerine esas olan şeyin (yani iktidarın), şu dümdüz nalinlerimle bana ait olmamasından dolayı hiç de sıkıntı duymuyorum."

١٩٤٦ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ أَبي جَعْفَر القَارئ: خَرَجْتُ مَعَ ابنِ عُمَر مِنْ مَكَّة، وَكَانَ لَهُ جَفْنَةٌ مِنْ ثَرِيد يَجْتَمع عَلَيْها بَنُوه، وأَصْحَابُه، وكُلُّ مَنْ جَاءَ حَتَّى يَأْكُل بَعْضُهُم قَائِمًا وَمَعه بَعير لَهُ، عَلَيْه مَزَادَتَان، فِيهِمَا نَبِيذٌ وماء، فَكَانَ لِكُلِّ رَجُلٍ قَدحٌ مِنْ سُوَيق بِذَلِكَ النَّبِيذ.

1946- İbni Sa'd, Ebu Ca'fer Kari (r.a)'den şu şekilde bildirmiştir:

"İbni Ömer (r.a)'le birlikte Mekke'den çıktım. Onun bir tirit çanağı vardı, bütün çoluk çocuğu, dostları ve her gelen onun etrafında toplanırdı. Hatta bazıları ayakta yerlerdi. (İbni Ömer (r.a)'in) beraberinde bir de devesi ve üzerinde iki tane sefertası vardı. Bunların içeresinde su ve şıra bulunurdu. Her

---

1945-Tabakatu'l-Kübra (4/171) Zehebi de, Siyer (3/237)'de rivayet etmekter ve tahkikçisi: "isnadı sahihtir" diye söylemektedir.

1946- Tabakatu'l-Kübra (4/148) Bunu, Zehebi de, Siyer (3/239)'de rivayet etmektedir ve tahkikçisi: "İsnadı hasendir" diye söylemektedir.

karşılaştığında bu şıra ile birlikte bir bardak kavut verirdi."

١٩٤٧ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ دِينَار قَالَ: لمَّا اجْتَمَعُوا عَلى عَبْدِالمَلِك كَتَبَ إِلَيْه ابْنُ عُمَر: أَمَّا بَعْد: فَإِنِّي قَدْ بَايَعْتُ لِعَبْدِاللَّهِ عَبْدِالمَلِك أَمِيرِ المُؤْمِنِينَ بالسَّمْع والطَّاعَة عَلى سُنَّة اللَّهِ وسُنَّةِ رَسُوله فِيمَا اسْتَطَعْتُ وإِنَّ بني قَدْ أَقَرُّوا بِذَلِكَ.

1947- İbni Sa'd, Abdullah bin Dinar (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Abdulmelik emir olduğundan, İbni Ömer (r.a) ona bir yazı yazarak şöyle dedi:

"Mü'minlerin emiri Abdullah Abdulmelik'e, Allah'ın ve Resulullah (a.s)'ın sünneti üzere, gücüm yettiğince itaat etmek ve söz dinlemek üzere bey'at ettim Oğullarım da bey'atı kabul ettiler."

١٩٤٨ــ رَوَى البَزَّارُ عَنْ ابنِ عُمَر أَنَّه كَانَ يَأْتِي شَجَرة بَيْنَ مَكَّةَ والمَدِينَة فَيَقِيلُ تَحْتَها ويخْبِرُ أَنَّ النَّبِي ﷺ كَانَ يُفْعَل ذَلِكَ.

1948- Bezzar, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a) Mekke ile Medine arasındaki bir ağacın altına kaylule uykusu (gündüz öğle vakitlerindeki uyku) uyurdu. Rivayet edildiğine göre Resulullah (a.s) da böyle yapardı."

١٩٤٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ ابنِ عُمَر قَالَ: لَمْ أَجِدْنِي آسى عَلى شَيْءٍ إِلاَّ أَنِّي لَمْ أُقَاتِل الفِئَة البَاغِيَة مَعَ عَلِي.

1949- Taberani, İbni Ömer (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'ye karşı taşkınlık eden gurup karşısında çarpışmayışım dışında hiç bir şeye üzülmüyorum."

1947-Tabakatu'l-Kübra (4/183) Bunu, Zehebi de, Siyer (3/231)'de rivayet etmekte ve tahkikçisi: "isnadı kavi (kuvvetli)'dir" diye söylemekedir.

1948-Bunu, Bezzar rivayet etmektedir ve "Ravileri sika görülmüş kimselerdirler" demektedir.

1949-Bunu Taberani değişik isnadlarla rivayet etmektedir. Bunlardan birinde geçen raviler, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir.

١٩٥٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ نَافِع قَالَ: إِنْ كَانَ ابنُ عُمَرَ لَيقْسِمُ فِي المَجْلِس ثَلاثِينَ أَلْفًا ثُمَّ يَأْتِي عَلَيْه شَهْرٌ مَا يَأْكُل فِيه مِزْعَة لَحْم. قَالَ بُرْد: قُلْت لِنَافِع هَلْ كَانَ يَأْكُل اللَّحْمَ؟ قَالَ: كَانَ إِذَا صَام أَوْ سَافَر فَإِنَّهُ أَكْثَر طَعَامِهِ.

1950- Taberani, Nafi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Öyle olurdu ki, İbni Ömer (r.a) bir günde otuzbin dirhem dağıtır, sonra bir ay boyunca ağzına bir parça et dahi koymazdı. Burde diyor ki:

"Nafi'ye; "et yer miydi? diye sordum." "Oruç tuttuğu zamanlarda ve yolculuk esnasında en çok yediği yiyeceği et idi (yani oruç tuttuğu günlerin gecelerinde)" diye cevap verdi."

١٩٥١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ زَيْدِ بنِ أَسْلَم قَالَ: مَرَّ ابْنُ عُمَرَ بِرَاعِي غَنَم فَقَال: يا رَاعِيَ الغَنَم هَلْ مِنْ جَزَرة؟ قَالَ: مَا هَهُنا رَبُّها. قَالَ: تَقُولُ أَكَلَهَا الذِّئْبُ. فَرَفَعَ الرَّاعي رَأْسَه إِلى السَّمَاء ثُمَّ قَالَ: فَأَيْنَ اللهُ؟ فَقَالَ ابنُ عُمَر: فَأَنَا واللهِ أَحَقُّ أَنْ أَقول فَأَيْنَ اللهِ. فاشْتَرى ابنُ عُمَر واشْتَرى الغَنَمَ فَأَعْتَقَهُ وأَعْطَاهُ الغَنَم.

1951- Taberani, Zeyd bin Eslem (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a) bir çobanın yanından geçti ve: "Ey koyun çobanı, kesimlik hayvan var mı?" diye sordu. Çoban:

"Sahibi burda değil" diye cevap verdi. İbni Ömer (r.a): "Kurt yedi dersin" dedi. Çoban kafasını göğe kaldırarak; "Peki Allah nerede? (Allah'tan nasıl gizleyeceğiz)" diye cevap verdi. Bunun üzerine İbni Ömer (r.a): "Allah nerede, demeye ben daha layığım" dedi ve çobanı da koyunlarını da sahibinden satın aldı. Sonra çobanı azad etti ve koyunlarını da kendisine bağışladı."

Gerçekte ise İbni Ömer (r.a)'in o şekilde konuşması, çobanı sınamak içindi.

١٩٥٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ مَكْحُول قَالَ: بَيْنَا أَنَا مَعَ ابن عُمَر وَهُوَ يَمْشِي إِذْ

1950-Mu'cemu'l-Kebir (12/260-261) Haysemi de Mecma'u"z-Zevaid (9/347)'de "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve Burde bin Sinan'ın dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır" demektedir.

1951-Mu'cemu'l-Kebir (12/263) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/347)'de: "Bunu Taberani rivayet etmektedir ve Abdullah bin Haris Hatibi dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır" demektedir.

مَرَّ بِهِ رَجُلٌ أَسْوَدُ مَعَه رُمْح فَوضَع زُج الرُّمْح بَيْنَ السَّبَّابَة والإبْهَام مِنْ قَدَم ابن عُمَر، فَحُمِلَ الشَّيْخُ فَأُدْخِل، فَورِمَت سَاقُه، فَأَتَاهُ الحَجَّاجُ يَعُودُه فَقَال: يا أَبَا عَبْدالرَّحْمَانِ مَنْ أَصَابَك بِهَذَا حَتَّى آخُذَ لَكَ مِنْه؟ قَالَ: آللَّه لَيَأْخُذَنَّ مِنْه؟ اللَّهُ لَيَأْخُذَنَّ مِنْه؟ قَالَ: ما بَالَ حَرَمِ اللَّهِ وأَمْنِه يُحْمَلُ فِيه السِّلاحُ؟ قَالَ: فَمَاتَ فِيه.

1952- Taberani, Mekhul (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ben İbni Ömer (r.a)'le birlikte yürürken, yanında oklar bulunan siyah bir adam gelerek okun ucundaki demiri, İbni Ömer (r.a)'in ayağının baş parmağı ile işaret parmağı arasına soktu. İbni Ömer (r.a) hemen eve götürüldü. Bacağı şişmişti. Haccac ziyaretine geldi ve şöyle dedi:

"Ey Ebu Abdurrahman, seni kim yaraladı. Söyle de ondan intikamını alayım." İbni Ömer (r.a):

"Allah ondan intikamını almayacak mı? Allah ondan intikamını mutlaka alır! Allah'ın haram beldesinde silah taşınırsa, bu beldenin haramlığı ve güveni nerde kalır?" dedi. "

Ravi diyor ki:

"İbni Ömer (r.a) bu ok yarasından dolayı vefat etti."

Bir Açıklama

Hadiste gerçek katilin, Allah'ın haram beldesine silah sokulmasına izin veren Haccac'ın olduğuna işaret edilmektedir.

Hafız İbni Hacer, 'İsabe'de şöyle diyor:

"Beyhaki'nin Zühd'ünde, sahih senetle, Ömer bin Muhammed bin Zeyd bin Abdullah bin Ömer'den şu rivayet nakledilmektedir:

"Babamın şöyle söylediğini duydum:

"İbni Ömer (r.a), Resulullah (a.s)'ı ne zaman ansa ağlardı. Ne zaman Resulullah (a.s)'ın evinin civarından geçse, gözlerini kapatırdı." Bu rivayeti Darimi de, aynı bu şekilde Ebu Abbas'ın tarihinde iyi bir senetle Nafi'den nakletmektedir.

1952-Mu'cemu'l-Kebir (12/259) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/347)'de: "Bunu, Taberani iki ayrı isnad ile rivayet etmektedir ve burada gösterilen rivayetin ravileri sikadır" demektedir.

İbni Ömer (r.a): *"İman edenler için kalplerinin Allah'ın zikri karşısında ürpereceği vakit hala gelmedi mi?"* (1) ayet-i kerimesini okuduğunda öyle bir ağlardı ki, ağlamaktan perişan hale gelirdi.

İbni Sa'd'ın kitabında, sahih senetle nakledildiğine göre, Nafi'e: *"İbni Ömer (r.a) evinde ne yapardı?" diye soruldu. "Her namaz için abdest alırdı. İki namaz arasında Kur'an okurdu."* diye cevap verdi.

Taberani'nin Hilye'sinde iyi bir senetle Nafi'den rivayet edildiğine göre; İbni Ömer (r.a) geceyi namazla ihya eder, sonra da *"Ey Nafi, bizi sabah erkenden uyandır"* derdi. Nafi *"Hayır"* diye cevap verince de, *"Evet"* dedirtinceye kadar bu sözü tekrar ederdi. *"Evet"* deyince de oturur, sabaha kadar istiğfar ederdi.

١٩٥٣ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ لاَيَصوم في السَّفَرِ وَلاَ يَكَادُ يُفْطِرُ في الحضر.

1953- İbni Sa'd, Nafi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a) yolculuk esnasında oruç tutmaz, yolculukta olmadığı zamanda (hazerde) ise, nerdeyse oruçsuz gün geçirmezdi."

١٩٥٤ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ عُمَرَ بنِ الخَطَّاب رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ في حَيَاة رَسُول اللَّهِ ﷺ إِذَا رَأَى رُؤْيا قصَّها عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ، فَتَمَنَّيْت أَنْ أَرَى رُؤْيا أَقُصُّها عَلى النَّبِي ﷺ ، وكُنْتُ غُلاَمًا شَابًّا عَزَبًا، أَنَامُ في المَسْجِد عَلى عَهْد رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَرَأَيْتُ في المَنَام كَأَنَّ مَلَكَيْنِ أَخَذَانِي فَذَهَبا بِي إِلى النَّارِ، فَإِذَا هِي مَطْوِيَّةٌ كطيِّ البِئْرِ، وإِذَا لَها قَرْنَانِ كَقَرْنِي البِئرِ، وإِذَا فِيها نَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ، فَجَعَلْتُ أَقُولُ: أَعُوذُ باللَّهِ مِنَ النَّار، أَعُوذُ باللَّهِ مِنَ النَّار، أَعُوذُ باللَّهِ مِنَ النَّار، فَلَقِيهُمَا مَلَكٌ آخرُ، فَقَالَ لِي: لَمْ تُرَعْ. فَقَصَصتُها عَلَى حَفصَةَ، فَقَصَّتْها حَفْصَةُ عَلى النَّبِي ﷺ ، فَقَالَ النَّبِي ﷺ : «نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُاللَّه، لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ». قَالَ سَالم: فَكَان عَبْدُاللَّهِ لاَيَنَامُ منَ اللَّيْلِ إِلاَّ قَلِيلاً.

1953-Tabakatu'l-Kübra (4/148) Senedi ceyyid (iyi) dir.

1) Hadid Suresi: 16

1954- Buhari ve Müslim, Abdullah bin Ömer bin Hattab (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın sağlığında bir adam, rüya gördüğünde, onu Resulullah (a.s)'a anlatırdı. Ben de Resulullah (a.s)'a anlatacağım bir rüya görmek istedim. Ben o zaman bekar bir gençtim. Resulullah (a.s)'ın zamanında Mescid'de uyurdum. Bir defasında rüyada, iki meleğin beni alıp ateşe doğru götürdüğünü gördüm. Bu ateş, bir kuyu gibi bina edilmişti. Yine kuyunun kenarlarına benzer kenarları vardı. İçerisine baktığımda tanıdığım bir takım insanlar gördüm. "Ateşten Allah'a sığınırım, ateşten Allah'a sığınırım, ateşten Allah'a sığınırım" demeye başladım. Daha sonra bu iki meleğe bir başka melek daha katıldı ve bana "sen korkutulmadın" dediler. Ben bu rüyamı Hafsa'ya anlattım. Hafsa da Resulullah (a.s)'a anlattı. Resulullah (a.s):

"Abdullah, geceleri de namaz kılsa ne kadar iyi bir işi olurdu" diye söyledi. Salim diyor ki:

"Abdullah gecenin çok az bir kısmını uyku ile geçirmeye başladı."

Buhari'nin rivayet ettiğine göre, İbni Ömer (r.a) şöyle söylemiştir:

"Rüyada avucumun içerisinde ipekten bir parça olduğunu gördüm. Bununla cennetin neresine istesem uçabiliyordum. Bu rüyayı Hafsa'ya anlattım. Hafsa da Resulullah (a.s)'a anlattı. Resulullah (a.s) da

"Abdullah salih bir kişidir" dedi." (1)

Yine Buhari'nin bir başka rivayetinde, İbni Ömer (r.a)'in şöyle söylediği bildiriliyor:

"Resulullah (a.s)'ın ashabından bazı kimseler, gördükleri rüyayı Resulullah (a.s)'a anlatırlar, Resulullah (a.s) da bu rüyalar hakkında bazı şeyler söylerdi. Ben ise o zaman genç birisiydim. Evlenmeden önce, evim Mescid'di. Kendi kendime: "Sende bir hayır olsaydı, sen de diğerleri gibi rüya görürdün." dedim. Bir gece yattığımda; "Ey Allah'ım, bende bir hayır olduğunu biliyorsan bana bir rüya göster" diye dua ettim. Uyuduğumda iki melek geldi. Herbirinin elinde demirden sopalar vardı. Beni alıp cehennem tarafına götürdüler. Ben onların arasındayken; "Ey Allah'ım, cehennemden sana sığınırım" diye Allah'a dua ediyordum. Sonra baktım elinde demir sopa bulunan bir başka melek, bana gelerek şöyle söyledi:

1954-Buhari (3/6) 19-Kitabu't-Teheccüd. 2-Gece itibariyle kalkmanın fazileti babı. Müslim (1/197) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 31-Abdullah bin Ömer (r.a)'in faziletleri babı.

1) Müslim (4/1927) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 31-Abdullah bin Ömer (r.a)'in faziletleri babı.

"Sen korkutulmadın, sen namazlarını çoğaltsan ne kadar güzel biri olacaksın. Sonra beni alıp götürdüler ve cehennemin kenarında durdurdular. Baktım cehennem bir kuyu gibi bina edilmişti ve kuyunun duvarları gibi duvarları vardı. Her iki duvar arasında elinde demir sopa bulunan bir melek bekliyordu. Cehennemin içerisinde zincirlere bağlanmış adamlar görüyordum. Başları aşağıya çevrilmişti. Onlar arasında Kureyş'tan bazı kimseleri tanıdım. Beni alıp sağ tarafa doğru götürdüler. Ben bu rüyayı Hafsa'ya anlattım. Hafsa da Resulullah (a.s)'a anlattı. Resulullah (a.s) da:

"Abdullah, salih birisidir." diye buyurdu."

Nafi diyor ki: *"İbni Ömer, bundan sonra sürekli şekilde namaz kılmaya başladı."*

Müslim'in bir rivayetinde rivayetinde de şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Rüyamda kendimi, elimde bir ipek parçası ile gördüm. Onunla cennetin istediğim yerine uçabiliyordum. Bunu Hafsa'ya anlattım. Hafsa da Resulullah (a.s)'a anlattı. Resulullah (a.s) da:

"Abdullah'ı salih birisi olarak görüyorum" diye buyurdu." (1)

Bir Açıklama

Hadislerde geçen *"geceleri namaz kılıyor olsaydı"* ifadesi temenni ve arzu bildirmektedir ve şart anlamı taşımamaktadır. Bundan dolayı cümlede, şartın cevabı yoktur.

Muhalleb diyor ki:

"Resulullah (a.s), meleğin sözü dolayısıyla bu rüyayı gece namazı ile yorumlamıştır. "Sen korkutulmadın" sözü "ateşe maruz bırakılmadın, çünkü sen onu andığından dolayı ondan uzak tutulmayı hakettin" anlamındadır. Bu rüya kendisine anlatılınca, Resulullah (a.s) Abdullah bin Ömer (r.a)'in durumu üzerinde düşündü, onu ateşe yaklaştıracak şekilde farzlardan herhangi birini terkettiğini göremedi. Onun Mescid'de uyuduğunu biliyordu. Rüyasını, gece namazı ile yorumladı."

١٩٥٥ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ ابنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَمَّا فَرَضَ عُمَرُ لأُسَامَةَ بنِ زَيْدٍ ثَلاثَةَ آلاَف وفَرَضَ لِي أَلْفَين وَخَمْس مَائِة، فَقُلْتُ لَه: يا أَبَتِ لِمَ تَفْرِضْ

---

1) Müslim (4/1927) 44-Kitabu'l Fedailil Sahabe. 31-Abdullah bin Ömer (r.a)'in faziletleri babı.

لأُسَامَةَ بنِ زَيْد ثَلاثَة آلاف وتَفْرِضُ لي أَلْفَيْنِ وخَمْسُ مِائَة؟ واللَّهِ ما شَهِدَ أُسَامَةُ مَشْهَدًا غِبْتُ عَنْه، وَلاَ شَهِدَ أَبُوه مَشْهدًا غَابَ عَنْه أَبي. قَالَ: صَدَقْتَ يا بُني. ولٰكِنِّي أَشْهد: لأَبُوه كانَ أَحَبَّ النَّاسِ إلى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَبيك، ولَهُوَ أَحَبُّ إلى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْه وآلِهِ وَسَلَّمَ مِنْك.

1955- Hakim, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ömer, Usame bin Zeyd'e üçbin dirhem pay ayırdığında, bana da ikibinbeşyüz ayırdı. Ben:

"Babacığım, Usame bin Zeyd'e üçbin ayırıyorsun da, bana neden ikibinbeşyüz ayırıyorsun? O benim katılmadığım herhangi bir çarpışmaya katılmış değildir. Babası da benim babamın katılmadığı bir çarpışmaya katılmış değildir," dedim. Bunun üzerine:

"Evet, doğru söyledin oğlum. Ancak onun babası, Resulullah (a.s) nazarında senin babandan daha sevimli idi. Kendisi de, Resulullah (a.s) nazarında senden daha çok sevilirdi," diye cevap verdi."

Bir Açıklama

Hakim diyor ki:

"Her kim burada, Üsame'nin üstünlüğünün ortaya konduğuna dair bir düşünceye kapılırsa bilsin ki, ben bu hadisi iki sebepten dolayı naklettim.

Birincisi: Hz. Ömer (r.a)'in oğlu hakkında, Üsame'nin onun katılmadığı herhangi bir çarpışmaya katılmamış olduğuna şahitlik etmesi. Bu da İbni Ömer (r.a)'in faziletlerinin en önemlilerindendir.

İkincisi de: Buhari ve Müslim, İbni Ömer (r.a)'in faziletleri ile ilgili rivayetlerin çoğunu, müsned hadisler hakkında koydukları şartlara uymaları sonucunda nakletmişlerdir. Ben ise, onların rivayet etmedikleri müsned sahih bir hadisi ortaya çıkarmaya gayret ediyorum."

1955-Müstedrek (3/559) Hakim, sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

BİLAL-İ HABEŞİ (R.A.)

İbni Hacer, Bilal-i Habeşi (r.a)'nin hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Habeşli müezzin Bilal bin Rebah. Diğer adıyla Bilal bin Hamame. Hamame, annesinin adıdır: Allah'a inandıktan sonra müşrikler kendisine işkence ederlerken, Hz. Ebu Bekir (r.a) onu müşriklerden satın alarak azad etti. O da, sürekli Resulullah (a.s)'ın hizmetinde bulundu ve O'nun müezzinliğini yaptı. O'nunla birlikte bütün savaşlara katıldı. Resulullah (a.s) onunla Ebu Ubeyde bin Cerrah'ı kardeş kıldı. Resulullah (a.s)'dan sonra da cihad için çıktı ve Şam'da vefat etti."

Ebu Nu'aym diyor ki:

"Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yaşıtı idi. Resulullah (a.s)'ın haznedarlığını yapmıştı."

Ebu İshak, Cevzani Tarih'inde, Mansur tariki ile Mücahid'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir.

"Ammar ve Bilal'in dışındakilerin hepsi (işkence ve baskı altında) müşriklerin istediklerini söylediler."

Bilal (r.a)'in menkıbeleri oldukça fazladır. İbni İshak diyor ki:

"Bilal (r.a), Cumhoğullarından bir kola mensuptu. Doğumu onların arasında oldu. Anasının adı Hemame'dir. Ümeyye bin Halef gündüz öğle sıcağı bastırınca, onu dışarı çıkarır, sıcak kum üzerine sırtüstü yatırır, sonra göğsüne büyükçe bir taş konulmasını emreder, daha sonra da:

"Ölünce veya Muhammed'i inkar edinceya kadar bu hal üzere kalacaktır" derdi. Bilal ise, bu işkence altında "Ehad, Ehad" (Allah birdir, Alah birdir) derdi. Bir keresinde Hz. Ebu Bekir (r.a) yanından geçti ve kendisinin siyah tenli bir

kölesini vererek Bilal (r.a)' i satın aldı."

Buhari diyor ki:

"Bilal (r.a), Hz. Ömer (r.a) zamanında Şam'da vefat etti." İbni Bukeyr ise; *"Amvas, veba salgınından vefat etti"* demektedir. Amr bin Ali de; Hicri 20 yılında vefat ettiğini bildirmektedir. İbni Zübeyr ise Derda'da vefat ettiğini söylemektedir. İbni Mende'nin 'Ma'rifesinde, Haleb'de defnedildiği bildirilmiştir.

İbni Kesir şöyle diyor:

"Medine'de ezan okunması hükmü gelince, Bilal (r.a), İbni Ümmi Mektum, Resulullah (a.s)'ın önünde sırayla ezan okumaya başladılar. Bir kez Bilal, bir kez de İbni Mektum ezan okurdu. Bilal çok güzel sesli ve fasih dilli biriydi. Fetih gününde Kabe'nin önünde ezan okudu. Bildirildiğine göre, Bilal (r.a) çok siyah tenli, ince uzun boylu, sık saçlı, zarif yanaklı biriydi."

İbni Bukeyr diyor ki:

"Bilal (r.a), Amvas veba salgınından dolayı hicri 18 yılında Şam'da vefat etti."

Muhammed bin İshak ve daha başkaları da hicri 20 yılında vefat ettiğini söylemektedirler. Vakidi diyor ki:

"Babu Sağir'de defnedildi. Vefatında altmış küsur yaşındaydı."

BİLAL-İ HABEŞİ (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٩٥٦ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ أَبي هُرَيْرَة قَالَ، قَالَ النَّبِي ﷺ لِبِلاَل صَلاة الغَدَاة: «حَدِّثْنِي بأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ في الإِسْلام مَنْفَعَةً، فَإِنِّي سَمِعْتُ اللَّيْلَة خَشْفَ نَعْلَيْكَ بَيْنَ يَدي في الجَنَّة». قَالَ بِلاَل: ما عَمِلْتُ عَمَلاً في الإِسْلام أَرْجَى عِنْدِي مَنْفَعَةً مِنْ أَني لاَأَتَطَهَّر طَهُورًا تَامًّا في ساعَة مِنْ لَيْلٍ أَوْ لَيْلٍ أَوْ نَهار إِلاَّ صَلَّيْتُ بِذَلِكَ الطُّهُور مَا كَتَبَ اللَّهُ لِي أَنْ أُصَلِّيَ

1956- Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

1956-Buhari (3/34) 19-Kitabu't-Tehecciid. 17-Gece ve gündüz temizlenmenin fazileti ve gerek gece, gerek gündüz abdest aldıktan sonra namaz kılmanın fazileti babı.

"Peygamber (r.a) Bilal'e sabah namazında, "Ey Bilal, müslüman olduktan sonra işlediğin en yararlı ve değerli işinin ne olduğunu söyle. Ben bu gece cennette, önümde senin nalinlerinin hışırtılarını duydum" dedi. Bilal (r.a) de:

"Müslüman olduktan sonra şu hareketten daha üstün ve yararlı bir iş işlemedim. Ben gecenin veya gündüzün herhangi bir vaktinde ne zaman tam anlamıyla bir taharette bulunursam, güzelce temizlenip abdest alırsam (bu taharet ve abdestle) Allah'ın benim için takdir ettiği kadar namaz kılarım" diye cevap verdi."

١٩٥٧ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ جَابِر قَالَ: كَانَ عُمَر يَقُول: أَبُو بَكْرٍ سَيِّدُنَا، وأَعْتَقَ سَيِّدِنَا. يَعْنِي بِلاَلاً.

1957- Buhari, Cabir (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) şöyle söylerdi:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), efendimizdir ve seyyidimizi -yani Bilal'i- azad etmiştir."

١٩٥٨ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ مَسْعُودٍ قَالَ: أَوَّلُ مَنْ أَظْهَرَ إِسْلاَمَه سَبْعَة: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، وأَبُو بَكْرٍ، وعمَّار، وأُمُّه سُمَيَّة، وبِلاَل، وصُهَيْب، والمِقْدَاد. فَأَمَّا النَّبِيُّ ﷺ ، وأَبُو بَكْرٍ فَمَنَعَهُمَا اللَّهُ بِقَوْمِهِمَا، وأَمَّا سَائِرُهُم فَأَخَذَهُم المُشْرِكُون، فَأَلْبَسُوهُم أَدْرَاع الحَدِيد، وَصَهَرُوهُم فِي الشَّمْس، فَمَا مِنْهُم أَحَدٌ إِلاَّ وأَتَاهُم عَلى ما أَرادُوا إِلاَّ بِلال، فإِنَّهُ هَانَتْ عَلَيْه نَفْسُه فِي اللَّه، وهَان عَلى قَوْمِه، فَأَعْطُوه الولدَان، فَجَعَلوا يَطُوفُون بِه فِي شِعَاب مَكَّةَ، وهُوَ يَقُول: أَحَدٌ أَحَد.

1958- Hakim, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Müslüman olduklarını açığa vuranlar yedi kişidir: Resulullah (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a), Ammar (r.a), annesi Sümeyye, Bilal (r.a), Suheyb (r.a) ve Mikdad (r.a). Peygamber (a.s) ile Hz. Ebu Bekir (r.a)'i yüce Allah, kavimleri vasıtasıyla korudu. Ama diğerlerine müşrikler işkence ettiler, onlara demirden

---

1957-Buhari (7/99) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 23-Bilal bin Rabah'ın menkabeleri babı.
1958-Müstedrek (3/284) Hakim, sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır. Siyer (1/353) Siyer'in tahkikçisi: "İsnadı kavi (kuvvetli)'dir" demektedir.

zırhlar giydirip, güneş sıcağına attılar. Bu işkenceye uğrayanlardan Bilal'in dışındakilerin hepsi, müşriklerin istediğini söyledi. Ama o Allah yolunda boyun eğdi. O kavmine de aldırmadı. Müşriklerden iki kişi işkence ederek Bilal (r.a)'i Mekke sokaklarında dolaştırıyorlar, Bilal ise "ehad, ehad" (Allah bir, Allah bir) demekten vazgeçmiyordu."

Zehebi, Siyer'de Kays'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Bilal, taşların arasında gömülmüş bir halde işkence görürken Hz. Ebu Bekir (r.a) onu beş ukiyye altın karşılığı satın aldı. Müşrikler:

"Bir ukiyeden fazla vermeseydin de biz yine onu sana satardık," dediler. Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Eğer siz onu yüz ukiyyeden daha aşağı satmasaydınız, ben yine onu satın alırdım" diye cevap verdi." (1)

١٩٥٩ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ سَعْد قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ سِتَّةُ نَفَر، فَقَالَ الْمُشْرِكُون: اطْرُد هَؤُلاَءِ عَنْك فَلاَ يَجْتَرِئُون عَلَيْنَا. وكُنْتُ أَنَا وابن مَسْعُود وبِلاَل ورَجُلٌ مِنْ هَذيل وآخرانِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿وَلا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ﴾.

1959- Müslim, Sa'd (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın yanında altı kişi vardık. Müşrikler:

"Bunları etrafından kov, bize karşı cür'etkarlık etmesinler," dediler. Bu kişiler; ben, İbni Mes'ud, Bilal, Huzeyl kabilesinden bir adam ve başka iki kişi idi. Yüce Allah hakkımızda şu ayet-i kerimeyi indirdi:

"Sabah akşam Rabblerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur. Seni hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur. Onları kovarsan zalimlerden olursun." (2)

١٩٦٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ ومُسْلم عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ، وُعِكَ أَبو بَكْرٍ وبِلاَل، قَالَتْ: فَدَخَلْتُ عَلَيْهِمَا، فَقُلْتُ: يا أَبَتِ كَيْفَ تَجِدُكَ؟ ويا بِلاَل كَيْفَ تَجِدُك؟ قَالَتْ: فَكَانَ أَبو بَكْرٍ إِذَا أَخَذَتْهُ الْحُمَّى يَقُول:

1959-Müslim (4/1878) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 5-Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın faziletleri babı.

1) Siyer (1/353) tahkikçisi isnadının sağlam olduğunu söylemektedir.

2) En'am Suresi: 52

كُلُّ امرىءٍ مُصَبَّحٌ في أَهْلِهِ والمَوْتُ أَدْنى مِنْ شِراكِ نَعْلِهِ.

وكانَ بِلالٌ إذا أُقلِعَ عَنْه يَرْفَعُ عَقيرته ويَقُول:

أَلا لَيْتَ شِعْري هَلْ أَبيتَنَّ لَيْلَةً بوادٍ وَحَوْلي إذخر وجليلُ

وهل أَرِدَنْ يومًا مِياهَ مِجَنَّةٍ وهل يَبْدُوَنْ لي شامَةٌ وطَفيلُ

اللَّهُمَّ العن شيبةَ بن ربيعةَ، وعُتْبَةَ بن ربيعة وأُميَّةَ بنَ خَلف، كَمَا أَخْرَجُونَا مِنْ أَرْضِنَا إلى أَرْض الوَبَاء. ثُمَّ قَالَت: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنا المَدِينَة كَحُبِّنَا مَكَّة أَوْ أَشَدَّ، اللَّهُمَّ صَحِّحْها، وبَارِكْ لَنَا في مُدِّها وصَاعِها، وانقُلْ حُمَّاها فاجْعَلْهَا بالجُحْفة». قَالَت: وقَدِمْنا المَدِينَةَ وهي أَوْبأُ أَرْضِ اللَّه. قَالَتْ: وكَانَ نُطْحَانُ يَجْري نَجْلاً. يَعْني مَاءً آجنًا.

1960- Buhari ve Müslim, Hz Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Peygamber (a.s) Medine'ye hicret ettiğinde, Hz. Ebu Bekir (r.a) ile Bilal (r.a) hummaya yakalandı. Ben yanlarına gittim. "Babacığım, kendini nasıl hissediyorsun? Bilal kendini nasıl hissediyor?" diye sordum. Hz. Ebu Bekir (r.a), humma ateşi vücudunu sardığında şöyle söylüyordu:

"Her kişi ailesinin yanında sabaha çıkarken, ölüm her an gelip kendini yakalayabilir. Ölüm insana nalininin bağından daha yakındır." Bilal de, humma ateşi biraz azaldığında sesini yükselterek şu beyitleri okuyordu:

"Keşke şiirim, bu geceyi geçirecek miyim, diye olsaydı.

İzhir ve Celil otlarının (1) etrafımı sardığı vadide (2)

Bergün Micenne (3) sularına ulaşacak mıyım?

1960-Buhari (7/262) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar 46-Resulullah (a.s) ve ashabının Medine'ye ulaşması ile ilgili bab. Müslim (2/1003) 15-Kitabu'l-Hacc. 86. Medine'de ikamet etmeye ve oranın sıkıntısına katlanmaya teşvik babı.

1)Mekke civarında yetişen iki ot çeşidi. (Çeviren)

2) Buhari'nin haşiyesinde yer alan açıklamaya göre bu vadi ile, Mekke kastedilmektedir. (Çeviren)

3) Mekke'den 6 mil uzaklıkta bulunan bir yer. Burada pazar kurulurdu. (Çeviren)

Şame ve Tafil dağları (1) bana görünecek mi"

Ey Allah'ım Şeybe bin Rabi'a', Utbe bin Rabi'a ve Ümeyye bin Halef bizi kendi toprağımızdan çıkarıp veba toprağına attıkları gibi, sen de onlara lenat eyle."

Hz. Aişe (r.a) daha sonra şöyle söyledi:

"Resulullah (a.s):

"Ay Allah'ım, bize Medine'yi, Mekke'yi sevdiğimiz kadar veya daha fazla sevdir. Buranın durumunu iyileştir, bizim için ölçüsünü tartısını (yani içindeki mal ve ürünleri) bereketlendir. Hummasını uzaklaştır" diye dua etti."

Hz. Aişe diyor ki:

"Medine'ye geldiğimizde orası en çok veba hastalığı bulunan bir yerdi. Nu han'dan acı bir su akardı."

١٩٦١ــ رَوَى الحَاكِمُ عَن عَمْرو بن مَيْمون: أَنَّ أَخًا لِبلال كَان يَنْتَمي إِلى العَرَبِ يزْعُم أَنَّهُ مِنْهُم فَخَطَب امْرأَةً مِنَ العَرَبِ فَقَالُوا: إِنْ حَضَر بِلالُ زَوَّجْنَاك. قَالَ: فَحَضَر بِلالُ فَقَال: أَنَا بِلاَل بنُ رَبَاح وهذَا أَخي وهُوَ امْرؤٌ سِيء الخُلُق والدِّين فإِنْ شِئْتُم أَنْ تُزَوِّجُوه فَزَوِّجُوهُ وإِنْ شِئْتُم أَنْ تَدعُوا فَدعوا. فَقَالُوا: مَنْ تَكُن أَخَاهُ نَزَوِّجْهُ. فَزَوَّجُوه.

1961- Hakim, Amr bin Meymun (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Bilal (r.a)'in bir kardeşi kendisini bedevilerden sayardı. Bedevilerden evlenmek için bir kadın istedi. Onlar da:

"Eğer Bilal gelirse sana istediğin kızı veririz," dediler. Bilal gitti ve "Ben Bilal bin Rebah'ım. Bu da kardeşimdir. Ama o, kötü huylu ve bozuk dinli biridir. Eğer isterseniz, ona bu hanımı nikahlayın, istemezseniz bırakın gitsin," dedi. Onlar da:

"Senin kardeşin olan kimseye kızımızı veririz," dediler ve kızlarını verdiler."

Hakim, Bilal (r.a)'in bu kardeşinin hadis rivayet ettiğini söylemiştir.

1961-Müstedrek (3/283) Hakim sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

1) Mekke topraklarında bulunan iki dağ. Bunların iki dağ değil de, iki su kaynağı olduğu da söylenmiştir. (Çeviren)

١٩٦٢ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَائِشَة، قَالَت: أَعْتَقَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَبْعَةً مِمَّن كَانَ يُعَذَّبُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَل مِنْهُم بِلاَل وعَامِرُ بنُ فُهيرة.

1962- Hakim, Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), Allah Azze ve Celle yolunda işkence edilenlerden yedi kişiyi satın alıp azad etti. Bilal (r.a) ile Amir bin Fuheyre bunların arasındadır."

١٩٦٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَة عَنْ رَسُول اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَثَلُ بِلاَل مَثل النَّخْلَة غَدَتْ تَأْكُل مِنَ الحُلْوِ والمُر، ثُمَّ هُو حُلْوٌ كُلُّه».

1963- Taberani, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bilal'in durumu hurmanın durumuna benzer. Acısını da, tatlısını da yiyebilirsin. Üstelik Bilal'in bütün ürünleri tatlıdır."

1962-Müstedrek (3/284) Hakim, sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de ona katılmaktadır.

1963-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/300)'de, "Bunu, Taberani Evsat'ında rivayet ediyor ve isnadı hasendir" diye belirtiyor.

UBEY BİN KA'B (R.A.)

İbni Hacer, 'İsabe'de Ubey bin Ka'b (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Ubeyb, Ka'b'ın oğlu, o Kays'ın oğlu, o Ubeyd'in oğlu, o Zeyd'in oğlu, o Muaviye'nin oğlu, o Amr'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o da Neccar'ın oğludur. Ensardandır. Neccar kabilesine mensuptur. Ebu Munzir ve Ebu Tufeyl olarak bilinirdi. Kur'an'ı güzel okuyanlardan birisidir. İkinci Akabe biatına katılmıştır. Bedir Savaşı'na ve daha sonra Resulullah (a.s)'ın bulunduğu savaşların tamamına katılmıştır. Resulullah (a.s); "İlim Ebu Münzir'e kolay olsun" diye buyurdu. Hz. Peygamber (a.s), Ubey bin Ka'b'ın kendisine de; "Yüce Allah sana Kur'an okumamı emretti" diye buyurmuştur. Hz. Ömer (r.a) de, onu müslümanların efendisi olarak tanımlar ve "Oku, ey Ubey!" derdi. Bizzat Resulullah (a.s)'ın böyle yaptığı bildirilmektedir. Hadis imamları, Ubey bin Ka'b'ın rivayet ettiği hadisleri Sahih'lerinde rivayet etmişlerdir. Mesruk, Ubey bin Ka'b'ı, altı fetva ehli arasında saymıştır."

Vakidi şöyle diyor:

"Hz. Peygamber (a.s) Ubey bin Ka'b için yazı yazan ilk kişidir. Yine kitabın sonuna "filan oğlu filan yazdı ki" diye ibare koyan ilk odur. Orta boylu biriydi. Saçları beyazdı ve saçlarının beyazlığında bir değişiklik olmazdı. Ondan rivayette bulunan sahabelerden birisi Hz. Ömer (r.a)'dir. Hz Ömer (r.a) felaketler hakkında Ubey (r.a)'e soru sorardı. Zor meselelerde de onun hakemliğine başvururdu. Ubey'den hadis rivayet eden diğer sahabiler ise, Ebu Eyyub, Ubade bin Samit, Sehl bin Sa'd, Ebu Musa, İbni Abbas, Ebu Hureyre, Enes, Süleyman bin Sarad ve diğerleridir..."

İbni Ebi Hayseme diyor ki:

"Yahya bin Mu'in'in şöyle söylediğini duydum: "Ubey bin Ka'b (r.a) hicri 19 veya 20 yılında vefat etmiştir."

Vakidi ise:

"Ubey bin Ka'b'ın yakın çevresi ile bizim dostlarımızın, onun hicri 22 senesinde vefat ettiğini söylediklerini duydum" diyor. Ubey (r.a) öldüğü zaman Hz. Ömer (r.a); "Bugün müslümünların seyyidi öldü," demiştir. Bu haberi bildiren Vakidi, "Ubey'in, Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti döneminde hicri 30 yılında vefat ettiğini söyleyenleri de duydum. Bu söz ise sözlerin en sağlamıdır." diyor.

İbni Abdi Berr ise:

"Çoğunluğun rivayeti, Ubey'in Hz. Ömer (r.a)'in hilafeti döneminde vefat ettiği yönündedir," diyor.

Ebu Nu'aym, Ubey'in hicri 30 yılında Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti döneminde vefat ettiğine dair rivayeti doğrulamış ve sahih olduğunu ortaya çıkarmıştır. Buna delil olarak da, Zer bin Hubeyş'in Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti döneminde Ubey (ra) ile karşılaşmasını göstermiştir.

Buhari, Tarih'inde Abdurrahman bin Ebezi'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a) konusunda insanlar farklı durumlara düşünce, bu durumu Ubey'e söyledim o da bana bu konuda bilgi verdi." Beğavi de, onun kıssası ile ilgili bölümde Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden önceki cuma günü vefat ettiğini bildirmiştir.

İbni Hibban da şöyle söylüyor:

"Ubey (r.a), Hz. Ömer (r.a)'in hilafeti döneminde hicri 22 yılında vefat etmiştir. Ubey'in, Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti dönemine kadar yaşadığı da söylenmiştir."

Ebu Sa'id el Hudri'den geldiği sabit olan bir rivayete göre ise, müslümanlardan bir kişi:

"Ey Allah'ın Resulü, bize dokunan şu hastalıklar karşısındaki durumumuz ne olacak?" diye sordu. Resulullah (a.s) da şöyle buyurdu:

"Çektiğiniz bu sıkıntılar ve hastalıklar işlemiş olduğunuz günah ve hatalara kefarettir" diye buyurdu. Ubey bin Ka'b (r.a):

"Ey Allah'ın Resülü, az olursa da mı?" diye sordu. Resulullah (a.s):

"Bir diken batması dahi olsa aynıdır" diye cevap verdi. Bu söz üzerine Ubey bin Ka'b, yakalandığı humma hastalığının ölünceye kadar kendini terketmemesi, ancak haccdan, umreden, cihaddan ve farz namazları cemaatle kılmaktan kendisini alıkoymaması için dua etti."

Ravi diyor ki:

"Ölünceye kadar her kim onun vücuduna el sürseydi (bu hastalıktan ileri gelen) sıcaklığını hissederdi." Bu hadisi, Ahmed, Ebu Ya'la ve İbni Ebi Dunya rivayet etmişlerdir. İbni Hibban ise sahih olduğunu bildirmiştir. Taberani de, Ubey bin Ka'b'ın hadisi olarak mana itibariyle ve hasen senetle rivayet etmiştir.

İbni Kesir de onun hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Üstün değere sahip bir seyyid idi. Resulullah (a.s)'ın sağlığında Kur'an'ın tamamını toplayan dört Hazrecli kıraat aliminden birisiydi. Bir gün Hz. Ömer (r.a)'e:

"Ben Kur'an'ı, Cibril (a.s)'den alandan, daha taze iken aldım" demiştir."

Ahmed bin Hanbel'in Müsned'inde, Nesai'de ve İbni Mace'de Ebu Kulabe tariki ile Enes (r.a)'in merfu olarak şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Ümmetimin en çok Kur'an okuyanı Ubey bin Ka'b'dır." Sahih'de de Resulullah (a.s)'ın, bizzat Ubey (r.a)'in kendisine:

"Yüce Allah, sana Kur'an okumanı emretti" diye söylediği, Ubey'in *"Bizzat benim ismimi sana bildirdi mi?"* diye sorduğu, Resulullah (a.s)'ın *"Evet"* diye cevap verdiği, bunun üzerine Ubey (ra)'in gözlerinin yaşardığı bildirilmiştir.

Haysem bin Adiy, Ubey (r.a)'in hicri 19 yılında vefat ettiğini bildirmiştir. Yahya Mu'in ise, *"17 veya 20 yılında vefat etti"* demiştir. Vakidi de birden fazla kimseden aldığı rivayetinde, *"22 yılında vefat etti"* diye bildirmiştir. Ebu Ubeyd, İbni Numeyr ve daha bir çokları bu ikinci rivayeti kabul etmişlerdir. Fellas ve Halife ise, *"Hz. Osman bin Afvan (r.a)'ın hilafeti döneminde vefat etti."* demişlerdir.

Zehebi diyor ki:

"Ubey, Akabe biatına ve Bedir Gezvesi'ne katıldı. Hz. Peygamber (a.s)'den Kur'an'ın tamamını topladı. Peygamber (a.s)'e arzetti. Ubey ilimde ve amelde önder durumundaydı. Allah kendisinden razı olsun... Zarif vücutlu, kısa boylu, beyaz saçlı ve beyaz sakallı biriydi."

UBEY BİN KA'B (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٩٦٤ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ أَنَس بنِ مَالِك رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لأُبَيٍّ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْك: ﴿لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾. قَالَ: وسمّاني؟ قَالَ: «نَعَمْ». فَبَكى.

1964- Buhari ve **Müslim,** Enes bin Malik (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Ubey'e "Yüce Allah bana 'lem yekuni 'llezine keferu' suresini sana okumamı emretti" diye yazdı. Ubey (ra):

"Bizzat benim adımı bildirdi mi?" diye sordu. Resulullah (a.s) "Evet" diye cevap verince de Ubey (r.a) ağladı."

Benzer bir rivayette sure ismi verilmemiştir. Orada Ubey (r.a)'in *"Bizzat benim ismimi size bildirdi mi?"* diye sorduğu, Resulullah (a.s)'ın da, *"Allah, bana senin ismini bildirdi"* diye cevap verdiği ifade edilmiştir. Ravi de; *"Ubey, bu cevap üzérine ağlamaya başladı"* diye bildirmiştir. (1)

Buhari'nin rivayetinde de Resulullah (a.s)'ın Ubey bin Ka'b (r.a)'a:

"Yüce Allah bana, sana Kur'an okutmamı emretti" diye buyurduğu, Ubey'in *"Allah bizzat benim ismimi bildirdi mi?"* diye sorduğu, Resulullah (a.s)'ın *"Evet"* diye cevap verdiği, bunun üzerine *"Alemlerin Rabb'inin indinde anıldım mı?"* diye sorduğu, Resulullah (a.s)'ın *"Evet"* diye cevap verdiği ve bu cevap üzerine Ubey (r.a)'in gözlerinin yaşardığı bildiriliyor. (2)

Bir Açıklama

Hafız, Fath'de şöyle diyor:

"Bu hadisten, insanın kendinden aşağı derecede de olsa ilim ehli olan birinden ilim almak konusunda tevazu göstermesinin yerinde bir iş olacağı anlaşılmaktadır."

Kurtubi de diyor ki:

"Bu surenin özellikle zikredilmesinin sebebi, kısa olmakla birlikte, tevhid, peygamberlik, ihlas, peygamberlere indirilmiş olan sahifeler ve kitaplar hakkında bilgiler içermesi, namazdan, zekattan ve ölümden sonraki dirilişten sözetmesi, cennet ve cehennem ehlinin kimler olduğunu bildirmesidir."

١٩٦٥ــ رَوَى أَحْمَد والنَّسَائِيُّ عَنْ قَيْسِ بنِ عُبَادْ قَالَ: أَتَيْتُ المَدِينَة لِلِقَاءِ أَصْحَابِ مُحَمَّد ﷺ ، ولَمْ يَكُنْ فِيهِم رَجُلٌ أَلْقَاهُ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أُبَيٍّ، فَأُقِيمَتْ الصَّلاَةُ،

1964-Buhari (7/127) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 16-Ubey bin Ka'b'ın menkıbeleri babı. Müslim (4/1915) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 23-Ubey bin Ka'b'ın ve ensardan bazılarının faziletlerinden bir kısmı ile ilgili bab.

1) Müslim, 1964 no'lu hadisin geçtiği yer.

2) Buhari (8/725) 65-Kitabu Tefsir. 98-Lem Yekun Suresi.

وخَرَجَ عُمَرُ مَعَ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُمْتُ فِي الصَّفِّ الأَوَّلِ، فَجَاءَ رَجُلٌ فَنَظَرَ فِي وُجُوهِ القَوْمِ، فَعَرَفَهُم غَيْرِي، فَنَحَّانِي، وقَامَ فِي مَقَامِي، فَمَا عَقَلْتُ صَلاتِي. فَلَمَّا صَلَّى، قَالَ: يابُنيّ! لاَيَسُؤُوكَ اللَّهُ، فإِنِّي لَمْ آتِ الَّذِي أَتَيْتُ بِجَهَالة، ولٰكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَنَا: «كُونُوا فِي الصَّفِّ الذِّي يَلِينِي» وإِنِّي نَظَرْتُ فِي وُجُوه القَوْمِ، فَعَرَفْتُهُم غَيْرَك. وإِذَا هُوَ أُبيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

1965- Ahmed ve **Nesai,** Kays bin Ubad (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Muhammed (a.s)'in ashabı ile görüşmek üzere Medine'ye gittim. Ubey'den daha sevimlisini görmedim. Namaz kılındı. Hz. Ömer (r.a), Resulullah (a.s)'ın ashabı ile birlikte çıkıp geldi. Ben birinci safta namaza durdum. Bir adam geldi, içerdekileri süzdü. Benden başka herkesi tanıdı. Beni kenara itti ve benim yerime durdu. Ben kıldığım namazı anlayamadım. Namaz kılınca o şahıs; "Ey oğul, Allah seni fenalığa düşürmesin, ben sana karşı yaptığımı öyle bilgisizce yapmadım. Ancak Resulullah (a.s) bize; "Benden sonra gelen safta bulununuz" diye buyurmuştu. Ben cemaatin yüzüne baktım. Senin dışındakileri tanıdım" diye söyledi. Meğer o kişi Ubey (r.a) imiş."

١٩٦٦ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَمْرو مَرْفُوعًا: «اسْتَقْرِئُوا القُرْآنَ مِنْ أَرْبَعَة: مِنْ ابنِ مَسْعُود، وأُبيّ، ومُعَاذ، وسَالِم مَوْلى أَبي حُذَيْفَة».

1966- Buhari, Abdullah bin Amr (r.a)'dan merfu olarak rivayet etmiştir:

"Kur'an okuyuşunu şu dört kişiden öğreniniz: İbni Mes'ud, Ubey, Muaz ve Ebu Huzeyfe'nin azadlısı Salim."

١٩٦٧ــ رَوَى أَبُو دَاود عَنْ ابنِ عُمَر أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى صَلاة، فَلَبَّسَ عَلَيْه، فَلَمَّا انْصَرَف، قَالَ لأُبيٍّ: «أَصَلَّيْتَ مَعَنَا؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: «فَمَا مَنَعَكَ».

1967- Ebu Davud, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

1965-Ahmed, Müsned (5/140) Nesai (2/88) Kitabu'l-İmame. 23-Bir imamın ardından kimin geleceği ve sonra onun ardından kimin geleceği ile ilgili bab. İsnadı hasendir.

1966-Buhari (7/101) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 26-Ebu Huzeyfe'nin mevlasının (azatlısının) menkıbeleri babı.

1967-Ebu Davud (1/239) Kitabu's-Salat. Namaz esnasında imamın takılması halinde imama hatırlatmada bulunulması babı.

"Hz. Peygamber (a.s) namaz kıldı, ancak namazda (ayeti) şaşırdı. Namazı bitirdiğinde Ubey'e, "Sen de bizimle namaz kıldın mı?" diye sordu. O "Evet" deyince, "Seni (unuttuğumu hatırlatmada bulunmaktan) alıkoyan ne oldu?" diye sordu."

Hattabi diyor ki:

"Resulullah (a.s), "seni alıkoyan ne oldu?" derken "benim sureyi şaşırdığımı gördüğünde hatırlatmada bulunmaktan alıkoyan ne oldu?" demek istemektedir. Bu ifade namazda imama hatırlatmada bulunmanın caiz olduğuna delil teşkil etmektedir" demiştir.

١٩٦٨ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ وابنُ مَاجه عَنْ أَنِسَ بنِ مَالِك قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَرْحَمُ أُمَّتي بأمتي أَبُو بَكْرٍ، وأَشَدُّهُم فِي أَمْرِ اللَّهِ عُمَر، وأَصْدَقُهُم حَيَاءً عُثْمان، وأَقْرَؤُهُم لِكِتَابِ اللَّهِ أُبَيَ بنِ كَعْبٍ، وأَفْرَضُهُم زَيْد بنِ ثَابِتْ، وأَعْلَمُهُم بالحَلاَلِ والحَرَامِ مُعَاذُ بنُ جَبَل، أَلا وإِنَّ لِكلِّ أُمَّةٍ أَمِينًا، وإِنَّ أَمِينَ هَذِهِ الأُمَّة أَبُو عُبَيْدَة ابنِ الجَرَّاح».

1968- Tirmizi ve İbni Mace, Enes bin Malik (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ümmetimin içinde, ümmetime en çok acıyan Ebu Bekir'dir. Allah'ın hükmünü yerine getirme konusunda en katıları Ömer'dir. Hayada en ileri derecede olanları Osman'dır. Allah'ın kitabını en çok okuyanları Ubey bin Ka'b'dır. Farzlar konusunda en bilgilileri Zeyd bin Sabit'tir. Helal ve haramı en iyi bilenleri Muaz bin Cebel'dir. Dikkat edin her ümmetin bir emini olur. Bu ümmetin emini de Ebu Ubeyde bin Cerrah'tır."

١٩٦٩ــ رَوَى احْمَدُ عَنْ أَبي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ أُبيٌّ: يَا رَسُول اللَّهِ ﷺ ! ما جَزَاءُ الحُمَّى؟ قَالَ: «تُجْرِي الحَسَنَاتِ عَلى صَاحِبِهَا». فَقال: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حَمَّى لاَتَمْنَعني خُرُوجًا فِي سَبِيلِكَ. فَلَمْ يُمْسِ أُبيٌّ قَطُّ إِلاَّ وبِهِ الحُمَّى.

1968-Tirmizi (5/665) 50-Kitabu'l-Menakıb. 33-Muaz bin Cebel'in menkıbeleri babı. Tirmizi, "bu hadis, hasen, sahihtir" demiştir. İbni Mace (1/55) Mukaddime.11-Resulullah (a.s)'ın ashabının faziletleri babı.

1969- Ahmed, Ebu Sa'd (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ubey, "Ey Allah'ın Resulu! Hummanın karşılığı nedir?" diye sordu. Resulullah (a.s):

"Sahibine (yani hummaya tutulana) sevapler getirir" diye buyurdu. Bunun üzerine Ubey (r.a):

"Ey Allah'ım, senden, beni senin yolunda cihada çıkmaya alıkoymayacak bir humma istiyorum" diye dua etti. Ondan sonra Ubey (r.a)'de her kim elini sürse onda hummanın sıcaklığını hissederdi."

Zehebi diyor ki:

"Onda devam eden bir hummanın bulunması biraz huyunun değişmesine sebep olmuştur. Daha sonra Zer bin Hubeyş; "Ubey'e biraz geçimsizlik verdı" demiştir."

١٩٧٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «يَا أَبَا الْمُنْذِرِ! أَتَدْرِي إِيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟» قَالَ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ: قَالَ: «يَا أَبَا الْمُنْذِرِ! أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟». قَالَ قُلْتُ: ﴿اللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ قَالَ: فَضَرَبَ فِي صَدْرِي وقَالَ: «وَاللَّهِ! لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ أَبَا الْمُنْذِرِ».

1970- Müslim, Ubey bin Ka'b (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"Ey Ebu Münzir, senin nazarında Allah'ın kitabından hengi ayetin en üstün kıymete sahip olduğunu bilir misin?" diye sordu. Ben:

"Allah ve Resulu daha iyi bilir" dedim. Resulullah (a.s) yeniden:

"Ey Ebu Münzir, senin nazarında Allah'ın kitabından hangi ayetin en yüce kıymete sahip olduğunu bilir misin" diye sordu. Ben:

"Allahu la ilahe illa huve'l-hayyu'lkayyum ayeti" dedim. Bunun üzerine Resulullah (a.s) göğsüme vururak:"Vallahi, Allah sana ilmi kolaylaştırsın, ey

---

1969-Ahmed, Müsned (3/23)

1970-Müslim (1/556) 6-Kitabu Salati'l-Musafirin. 44-Kehf Suresi ve Ayetel Kürsi'nin fazileti babı.

Ebu'l-Münzir" dedi."

١٩٧١ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ: جَمَعَ الْقُرْآنَ، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، أَرْبَعَةٌ، كُلُّهُمْ مِنَ الأَنْصَارِ: مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ، وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، وَأَبُو زَيْدٍ.

1971- Buhari ve Müslim, Katade (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Enes'in şöyle söylediğini duydum:

"Resulullah (a.s)'ın zamanında dört kişi Kur'an'ın tamamını topladı. Bunların hepsi de ensardandı: Muaz bin Cebel, Ubey bin Ka'b, Zeyd bin Sabit ve Ebu Zeyd."

Katade diyor ki:

"Enes'e "Ebu Zeyd kimdir?" diye sordu. "Amcalarımdan birisi" diye cevap verdi."

١٩٧٢ــ رَوَى أَحْمَد عَنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ أُبَيٌّ لِعُمَرَ بنِ الخَطَّاب: إِنِّي تَلَقَّيْتُ القُرْآنَ مِمَّنْ تَلَقَّاهُ مِنْ جِبْرِيلَ عَلَيْه السَّلاَم وهُوَ رَطْبٌ.

1972- Ahmed, İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ubey (r.a), Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'a şöyle söyledi:

"Ben Kur'an'ı, Cibril (a.s)'den alandan, daha taze iken aldım."

١٩٧٣ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ ابنِ عَبَاس قَالَ: قَالَ عُمَر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : أَقْرَؤُنَا أُبَيٌّ، وأَقْضَانَا عَلِيٌّ. وإِنَّا لَنَدَعُ مِنْ قَوْل أُبَيّ، وذَاك أَنَّ أُبَيًّا يَقُول: لاَأَدَعُ شَيئًا سَمِعْتُه مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالى: ﴿ما نَنْسَخْ مِنْ آيةٍ أَوْ نُنْسِهَا﴾.

1973- Buhari, İbni Abbas (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

1971-Buhari (9/47) 66-Kitabu Fedaili'l-Kur'an. 8-Resulullah (a.s)'ın ashabından hafız olanlarla ilgili bab. Müslim (4/1914) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 23-Ubey bin Ka'b'ın ve ensardan bazı kimselerin faziletleri ile ilgili bab.

1972-Ahmed, Müsned (5/117)

"Hz. Ömer (r.a) dedi ki:

"Bizim en çok Kur'an okuyanımız Ubey'dir, en iyi hüküm verenimiz Hz. Ali (r.a)'dir. Biz Ubey'in söylediklerinden bir sözünü esas alamıyız. Bir keresinde Ubey; "Ben Resulullah (a.s)'dan duyduklarımdan hiçbirini bırakmam" diye söyledi. Oysa yüce Allah:

"Herhangi bir ayetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya unutturursak, onun yerine daha hayırlısını veya onun benzerini getiririz" (1) diye buyuruyor."

١٩٧٤ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَن عُتَيّ بن ضَمرةَ قَالَ: رَأَيْتُ أَهْلَ المَدِيْنَةِ يَمُوجُونَ فِي سِكَكِهِم. فَقُلْتُ: ما شَأْنُ هُؤلاءِ؟ فَقَالَ بَعْضُهُم: مِنْ أَهْلِ البَلَدِ؟ قُلْتُ: لاَ. قَالَ: فَإِنَّهُ قَدْ مَاتَ اليَوْمَ سيِّدُ المُسْلِمِينَ، أُبيُّ بنُ كعب.

1974- İbni Sa'd, Utey bin Damra (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Medine halkının şehrin sokaklarına doluştuklarını gördüm ve; "Bunlara ne oluyor?" diye sordum. İçlerinden biri:

"Sen bu memleketten değilsin herhalde?" diye sordu. Ben "evet, değilim" diye söyleyince, "Bugün müslümanların seyyidi Ubey bin Ka'b (r.a) vefat etti" dedi."

١٩٧٥ــ ورَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ أُبَيٍّ قَالَ: إِنَّا لَنَقْرَؤُهُ فِي ثَمَانِ لَيَالٍ. يَعْنِي القُرْآن.

1975- İbni Sa'd, Ubey (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Biz, Kur'an-ı sekiz gecede okuruz."

1973-Buhari (8/167) 65-Kitabu't-Tefsir. 7-"Herhangi bir ayeti nesheder veya unutturursak..." ayeti kerimesi ile ilgili bab. Ayetin metninde "unutturursak" anlamına alınan "nunsiha" okunuşu Kur'an-ı Kerim'in yedi kıraatı içinde İbni Kesir ile Ebu Amr'ın dışında kalan kıraat imamlarının tümünün ortak okuyuş şeklidir. Buhari'nin rivayetinde "ev nunsi'ha" ibaresi geçmektedir. Bu, "geriye bırakırsa..." anlamı taşır. İbni Kesir ve Ebu Amr'ın kıraatları da bu şekildedir.

1974-Tabakatu'l-Kübra (3/501) Ravileri sikadır. Ayrıca bkz. Siyer (1/339)

1975-Tabakatu'l-Kübra (3/501) İsnadı sahihtir.

1) Bakara Suresi: 106

EBU TALHA ENSARİ (R.A.)

İbni Hacer, İsabe'de Ebu Talha Ensari (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"İsmi Zeyd, babası Sehl, onun babası Esved, onun babası Haram, onun babası Amr, onun babası Zeyd Menat, onun babası Amr, onun babası Malik,onun babası Adiy, onun babası Amr, onun babası Maliz, onun babası da Neccar'dır. Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. Künyesi Ebu Talha'dır. Daha çok künyesi ile bilinir. Onu Sehl bin Zeyd olarak isimlendirenler hata etmişlerdir. Bu hata da, İbni Lehi'a'nın Akabe biatına katılanların isimlerini sayarken, Ebu'l-Esved'in, Urve'den naklettiği bir rivayetten kaynaklanıyor. İbni Sa'd, Ma'mun bin İsa'nın, Ebu Talha'nın torunlarından Ebu Talha adlı kişiye dayandırdığı rivayetinde şöyle dediğini söylüyor; "Ebu Talha'nın ismi Zeyd'dir. Ve Şu beyit de ona aittir:

"Ben Ebu Talha'yım, ismim de Zeyd'dir.

Ve her gün silahım av peşindedir."

Sahabenin ileri gelenlerindendi. Ümmü Selim'in kocasıdır."

Zehebi de şöyle diyor:

"Hz. Peygamber (a.s)'den sonra sürekli oruç tutan kişilerden biriydi." Urve ve Musa bin Ukbe'nin, İbni İshak'tan naklettiğine göre, Ebu Talha, Akabe biatına ve Bedir Gazvesi'ne katılanlardandır. Hz. Peygamber (a.s)'den sonra yirmi küsur yıl yaşadı. Dayanıklı, güzel tanınan, siyah tenli, kısa boylu ve saçının beyazlığı değişmeyen biriydi... Hicri 34 yılında vefat etti. Resulullah (a.s)'dan yirmi küsur hadis rivayet etti. Bunlardan iki tanesi Buhari ve Müslim'de yer almaktadır. Ayrıca bir hadisi sadece Buhari, bir hadisi de sadece Müslim sahihlerine almışlardır."

EBU TALHA ENSARİ (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٩٧٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَنس قَالَ: خَطَبَ أَبُو طَلْحَة أُمَّ سليم قَبْل أَنْ يُسْلِم، فَقَالَتْ: أَمَا إِنِّي فِيكَ لَرَاغِبَةٌ، وما مِثْلُك يُرَد، ولٰكِنَّكَ رَجلٌ كَافِر، وأَنَا امْرأَةٌ مُسْلِمَة، فَإِنْ تُسْلِم فَذَلِكَ مَهْرِي لاأَسْأَلُك غَيْرَه. فَأَسْلَم أَبُو طَلْحَة وَتَزَوَّجَهَا.

1976- Taberani, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Talha, müslüman olmadan önce, Ümmü Selim'e evlilik teklifinde bulundu. O da;

"Ben seni elbette istiyorum, senin gibi birisi reddedilmez. Ancak sen kafir bir kişisin, ben ise müslüman bir kadınım. Eğer müslüman olursan, bunu senin için mehir olarak kabul eder ve senden ayrıca mehir istemem," dedi. Bunun üzerine Ebu Talha (r.a) müslüman oldu ve Ümmü Selim ile evlendi."

Sabit Bennani şöyle diyor:

"Ben, Ümmü Selim'in mehrinden daha üstün bir mehir duymadım. Onun mehri İslam'dı."

١٩٧٧ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ والحاكم عَنْ أَنس أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَوْمَ حُنين: «مَنْ قَتَلَ قَتِيلاً فَلَهُ سَلَبُهُ». فَقَتَلَ أَبُو طَلْحَةُ يَوْمَئِذٍ عِشْرِين رَجُلاً، وأَخَذَ أَسْلاَبَهُم.

1977- Ebu Davud ve Hakim, Enes (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Huneyn gününde, "kim bir düşmanı öldürürse, onun üzerindekileri, ganimet olarak almak hakkına sahip olacaktır" diye buyurdu. Huneyn gününde Ebu Talha, düşmandan yirmi kişiyi öldürdü ve üzerlerindekilerin tamamını, ganimet olarak aldı."

١٩٧٨ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْبُدْنِ فَنَحَرَهَا، والْحَجَّامُ جَالِسٌ، وَقَالَ بِيَدِهِ عَنْ رَأْسِهِ، فَحَلَقَ

1976-Mu'cemu'l-Kebir (5/91) İsnadı sahihtir.

1977-Ebu Davud (3/71) Kitabu'l-Cihad. Düşmanın ganimetlerinin alınması babı. Müstedrek (3/353) Hakim, sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

شِقَّهُ الأَيمَنَ فَقَسَمَهُ فِيمَنْ يَلِيهِ، ثُمَّ قَالَ: «احْلِقِ الشِّقَّ الآخَرَ». فَقَالَ: «أَيْنَ أَبُو طَلْحَةَ؟» فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ.

1978- Müslim, Enes bin Malik (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), haccda, son cemresini attı, arkasından kurbanlık develerinin yanına giderek onları kesti. Berber de oturuyordu. Eliyle saçını kesmesini işaret etti. Berber, Resulullah (a.s)'ın sağ taraftaki saçlarını kesti ve onları orada bulunanlara bölüştürdü. Sonra Resulullah (a.s):

"Diğer tarafı da kes" diye söyledi. Sonra; "Ebu Talha nerede?" diye sordu. Ebu Talha (r.a) gelince diğer taraftan kesilenin tamamını da Ebu Talha (r.a)'ya verdi."

١٩٧٩ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، يَقُولُ: كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَكْثَرَ أَنْصَارِيٍّ بِالْمَدِينَةِ مَالاً، وَكَانَ أَحَبُّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرَحَى، وَكَانَتْ مُسْتَقْبِلَةَ الْمَسْجِدِ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْخُلُهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ.

1979- Buhari ve Müslim, Enes bin Malik (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Ebu Talha, Medine'de ensarın en çok mala sahip olan kişisiydi. Mülkü içinde ençok sevdiği Beyraha'daki bahçesiydi. Bu bahçe Mescid'e bakıyordu. Resulullah (a.s) bu bahçeye girerek içerisindeki güzel sudan içerdi."

1978-Müslim (2/947) 15-Kitabu'l-Hacc. 56-Sünnet olanın, kurban bayramı günü yerine getirilmesi olduğuna dair bab.

1979-Buhari (3/325) 24-Kitabu'z-Zekat. 44-Yakınlara zekat verme babı. Müslim (2/693) 12-Kitabu'z-Zekat. 14-Yakınlara nafaka vermenin ve sadakada bulunmanın üstünlüğü babı.

***Beyraha:** Bu kelimenin okunuş şekli konusunda ihtilafa düşülmüştür. Kadı Beyzavi diyor ki: "Bize bu kelime şeyhlerimizden ra'nın fethi ve dammı ile ba'nın da kesri ile (yani Biyraha ve Biyruha olarak) rivayet edilmiştir. Yine ba ve ra'nın fethi ile (yani Beyraha olarak) de rivayet edilmiştir. Bu yer (yani söz konusu adı olan yer) Mescid'in ön kısmında Cudeyleoğulları sarayı olarak bilinir. Burası da aynı ad ile adlandırılan bir bahçedir."*

Faik müellifi diyor ki: "Bu kelime Fey'ala veznindedir. O da Berah kökünden gelmektedir. Burası görünen düzlük bir arazidir."

***Ben onunla iyiliğe kavuşmak ve onu Allah katında bir tasarruf kılmak istiyorum:** Yani ben onun dünyadaki öyle gelip geçici olan ve kısa zaman içerisinde biten meyvasını istemiyorum. Aksine onun ahirette elime ulaşacak olan kalıcı, bitmeyen meyvesini istiyorum.*

Enes diyor ki:

"Sevdiklerinizden infak etmedikçe iyiliğe ulaşamazsınız" (1) ayeti kerimesi inince, Ebu Talha (r.a), Resulullah (a.s)'a giderek:

"Yüce Allah kitabında 'Sevdiklerinizden infak etmedikçe iyiliğe ulaşamazsınız' diye buyuruyor. Benim de mal varlığım içerisinde en çok sevdiğim, Beyraha'daki bahçemdir. Orasını Allah için sadaka olarak veriyorum. Ben onunla iyiliğe ulaşmak ve onu Allah katında bir tasarruf kılmak istiyorum. Ey Allah'ın Resulü, onu istediğin yere ver" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Çok güzel! Bu karlı bir alışveriştir, bu karlı bir alışveriştir. Ben senin o bahçe hakkında söylediklerini duydum" diye buyurdu."

١٩٨٠ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَنس قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَصَوْتُ أَبِي طَلْحَةَ أَشَدُّ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مِنْ فِئَةٍ».

1980- Ahmed, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Ebu Talha'nın sesi, müşrikler nazarında bir gurup insanın sesinden daha şiddetlidir."

Bir rivayette de Resulullah (a.s)'ın:

"Ebu Talha'nın bir ordu içerisindeki sesi, bir gurup insanın sesinden daha hayırlıdır" diye buyurduğu bildirilmektedir."

١٩٨١ــ رَوَى مُسْلِم عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي مَجْهُودٌ فَأَرْسَلَ إِلَى بَعْضِ نِسَائِهِ، فَقَالَتْ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ! مَا عِنْدِي إِلاَّ مَاءٌ. ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى أُخْرَى، فَقَالَتْ مِثْلَ ذٰلِكَ. حَتَّى قُلْنَ كُلُّهُنَّ مِثْلَ ذٰلِكَ: لاَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ! مَا عِنْدِي إِلاَّ مَاءٌ. فَقَالَ«مَنْ يُضِيفُ هٰذَا، اللَّيْلَةَ، رَحِمَهُ اللَّهُ». فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: أَنَا، يَارَسُولَ اللَّهِ! فَانْطَلَقَ بِهِ إِلَى رَحْلِهِ، فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ: هَلْ عِنْدَكِ شَيْءٌ؟

1980-Ahmed, Müsned (3/112, 249) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/312)'de, "Bunu, Ahmed ve Ebu Ya'la rivayet etmektedir ve birinci rivayette geçen raviler, isimleri Sahih'te bulunan ravilerdir" diye belirtiyor.

1) Bakara Suresi: 92

قَالَتْ: لاَ. إِلاَّ قُوتُ صِبْيَانِي. قَالَ: فَعَلِّلِيهِمْ بِشَيْءٍ. فَإِذَا دَخَلَ ضَيْفُنَا فَأَطْفِئِي السِّرَاجَ وَأُرِيهِ أَنَّا نَأْكُلُ، فَإِذَا أَهْوَى لِيَأْكُلَ فَقُومِي إِلَى السِّرَاجِ حَتَّى تُطْفِئِيهِ. قَالَ: فَقَعَدُوا وَأَكَلَ الضَّيْفُ. فَلَمَّا أَصْبَحَ غَدَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ . فَقَالَ: «قَدْ عَجِبَ اللَّهُ مِنْ صَنِيعِكُمَا بِضَيْفِكُمَا اللَّيْلَةَ».

1981- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Bir adam Resulullah (a.s)'a gelerek:

"Ben açım" dedi. Resulullah (a.s) da hanımlarından birine (yiyecek bir şey hazırlaması için) haber gönderdi. Resulullah (a.s)'ın hanımı:

"Seni hak üzere gönderene yemin ederim ki, benim yanımda sudan başka bir şey yok" diye haber gönderdi. Resulullah (a.s) bu kez bir başka hanımına haber gönderdi. O da aynı şeyi bildirdi. Hanımlarının hepsi aynı şeyi bildirdiler. "Seni hak üzere gönderene yemin olsun ki, benim yanımda sudan başka bir şey yok." Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Kim bu kişiyi, bu gece misafir ederse, Allah ona rahmet eylesin" diye buyurdu. Ensardan bir adam ayağa kalkarak:

"Ben misafir ederim, ey Allah'ın Resulü" dedi. Bu kişi, adamı alıp evine götürdü. Hanımına; "yiyecek bir şeylerin var mı?" diye sordu. Hanımı da, "çocuklarımızın azığından başka hiç bir şey yok" diye cevap verdi. O da:

"Sen onları bir şeylerle oyala. Misafirimiz içeri girince, ışığı söndür, bizi de yiyormuş gibi göster. O yemek istediğinde sen kalkar ışığı söndürürsün" dedi."

Ravi diyor ki:

"Onlar otururlarken, misafir yemeğini yedi. Sabah olunca (Ebu Talha), Resulullah (a.s)'ın yanına gitti. Resulullah (a.s), "Allahu Teala, sizin, dün akşam misafirinize yaptığınızdan çok hoşlandı" diye buyurdu."

Buhari'nin rivayetinde de (1) Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle söylediği bildirilmektedir:

"Bir adam Resulullah (a.s)'a gelerek, "Ey Allah'ın Resulü, ben fena halde açım" dedi. Resulullah (a.s) hanımlarına (yiyecek bir şey hazırlamaları için)

1981-Müslim (3/1634) 36-Kitabu'l-Eşribe. 32-Misafire ikramda bulunmanın ve onu kendi nefsine tercih etmenin fazileti babı.

1) Buhari (8/631) Kitabu't-Tefsir. 59-Haşr suresi babı 6. "Başkalarını kendilerine tercih ederler" ayetinin tefsiri.

haber gönderdi. Ancak onların yanında bir şey bulamadı. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Bu adamı, bu gece misafir edecek birisi yok mu, Allah ona rahmet eylesin" diye buyurdu. Ensardan Ebu Talha (r.a) kalkarak:

"Ben misafir ederim ey Allah'ın Resulü" dedi. Bu kişi hanımına giderek ona:

"Getirdiğim, Resulullah (a.s)'ın misafiridir. Ondan bir şey saklama" diye söyledi. O da:

"Yanımda çocukların azığından başka birşey yok" dedi. Bunun üzerine Ebu Talha (r.a):

"Çocuklar akşam yemeği istediklerinde, onları uyutmaya çalış, sonra bizim yanımıza gel, lambayı söndür, biz bu gece aç dururuz" diye söyledi. Kadın Talha (r.a)'nın söylediğini aynen yaptı. Sabah olunca misafir Resulullah (a.s)'a galdi. Resululah (a.s) da:

"Yüce Allah filan adamla, filan kadının yaptığından çok hoşlandı" diye buyurdu. Yüce Allah, onların hakkında şu ayet-i kerimeyi indirdi:

"Zaruret içinde olsalar bile, kendilerine gelenleri, kendi nefislerine tercih ederler." (1)

Tirmizi'nin Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet ettiğine göre ise, ensardan bir kişinin yanında bir misafir kaldı. Onun yanında çocuklarıyla kendilerinin azıklarından başka bir şey yoktu. Hanımına; *"çocukları uyut, lambayı da söndür. Yanında olan yiyeceği misafire yaklaştır"* dedi. Bunun üzerine:

"Kendileri zaruret içinde olsalar bile, kendilerine gelenleri kendi nefislerine tercih ederler." (2) ayet-i kerimesi indi. (3)

١٩٨٢ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ أَبَا طَلْحَةَ قَالَ: لاَ أَتَأَمَّرُ عَلَى اثْنَيْنِ وَلاَ أُذَمِّمُهُمَا.

1982- Hakim, Enes (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

1982-Müstedrek (3/353) Hakim sahih olduğunu söylemekte ve Zehebi de onu doğrulamaktadır.

1) Haşir Suresi: 9

2) Haşir Suresi: 9

3) Tirmizi (5/409) 47-Kitabu't-Tefsir. Bab: 60-Haşir suresi hakkındaki bab. Tirmizi, bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir.

"Ebu Talha (r.a):

"İki kişinin üzerine emirlik yapmam ve onları da zemmetmem" dedi."

١٩٨٣ــ رَوَى الحَاكِمُ أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بنُ سَلَمَة عَنْ أَنَس بنِ مَالِكٍ أَنَّ أَبَا طَلْحَةَ قَرَأَ هَذِهِ الآية ﴿انْفِرُوا خِفَافًا وثِقَالاً﴾. فَقَالَ: اسْتَنْفَرَنَا اللَّهُ وَأَمَرَنَا اللَّهُ واسْتَنْفَرَنَا شُيُوخًا وشَبَابًا جَهِّزُوني. فَقَالَ بَنُوهُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ إِنَّكَ قَدْ غَزَوْتَ عَلى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ وأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَنَحْنُ نَغْزُو عَنْكَ الآنَ. فَغَزَا البَحر فَمَات. فَطَلَبُوا جَزِيرَةً يَدْفُنُونَهُ فِيها فَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَيْه إِلاَّ بَعْد سَبْعَةِ أَيَّام ومَا تَغَيَّر.

1983- Hakim, Hammad bin Seleme (r.a)'den, o da Enes bin Malik (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ebu Talha (r.a), "savaş size kolay da gelse, zor da gelse, Allah yolunda cihada çıkın" (1) ayet-i kerimesini okudu ve şöyle söyledi:

"Allahu Teala bizim cihada çıkmamızı istedi ve bunu bize emretti. Bizim genç olalım, ihtiyar olalım savaşa çıkmamızı istedi. Beni techiz (savaş için donatın) edin" dedi. Çocukları, "Allah sana rahmet eylesin. Sen Resulullah (a.s)'ın, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in ve Hz. Ömer (r.a)'in zamanlarında savaş ettin. Bugün de senin adına biz savaş ederiz" dediler. Ama o yine de denizde savaşa çıktı ve savaşta öldü. Onu defnetmek için bir ada aradılar, ancak yedi gün sonra bir ada bulabildiler. Bu süre içinde onun cesedinde hiçbir değişiklik olmadı."

١٩٨٤ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَنَس بنِ مَالِك أَنَّ أَبَا طَلْحَة كَانَ يَرْمي بَيْنَ يَدَي رَسُولِ اللَّهِ صَلى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ النَّبِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ يَرْفَعُ ظَهْرَه مِنْ خَلْفِهِ لِيَنْظُر أَيْنَ يَقَع نَبْلَهُ فَيَتَطَاوَلُ أَبُو طَلْحَة بِصَدْرِه يَقي بِه رَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْه وآلِهِ وَسَلَّمَ هٰكَذَا: يانَبي اللَّه جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاك نَحْرِي دُون نَحْرِك.

1984- Hakim, Enes bin Malik (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

1983-Müstedrek (3/353) Hakim, sahih olduğunu bildirmekte ve Zehebi de onu doğrulamaktadır. İbni Hacer diyor ki: "Bunu Fevesi., Tarih'inde rivayet etmektedir. Yine Ebu Ya'la da rivayet etmektedir ve onun isnadı sahihtir."

1) Tevbe Suresi: 41

"Ebu Talha (r.a), Resulullah (a.s)'ın önünde ok atıyordu. Resulullah (a.s) da onun oklarının nereye düştüğünü görmek için arkasından uzanıp bakıyordu. Ebu Talha (r.a) da Resulullah (a.s)'ı korumak için göğsünü karşı tarafa çeviriyor, omuzlarını açıyor ve şöyle diyordu:

"Ey Allah'ın Peygamberi, Allah beni sana feda kılmıştır. Göğsüm senin göğsünün önünde durup seni savunur."

1984-Müstedrek (3/353) Hakim, sahih olduğunu bildiriyor, Zehebi ise herhangi bir açıklamada bulunmuyor. İsabe'de de, isnadının sahih olduğu belirtiliyor.

MİKDAT BİN AMR (R.A)

İbni Hacer, İsabe'de Mikdat bin Amr (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Mikdat bin Esved, Kindi Amr'ın oğludur, O, Sa'lebe'nin oğludur, o Malik'in oğludur, O Rabi'a'nın oğludur, o Amir'in oğludur, o da Metrud'un oğludur. - Hadrami olduğu da söylenmiştir- İbni Kelbi diyor ki:

"Amr bin Sa'lebe, kendi kavminde bir cinayet işlemiş, bu yüzden Hadramevt'e geçmişti. Orada Kindi kabilesi ile anlaşmıştı. Bu yüzden ona Kindi denirdi. Burada bir kadınla evlendi ve ondan Mikdat dünyaya geldi. Ona Mikdat bin Esved denilmeye başlandı. Bu isimlendirme yaygınlık kazandı ve bu isimle tanınır oldu. "Onları kendi babalarına nisbet ediniz" ayeti inince, Mikdat'a da Mikdat bin Amr denilmeye başlandı. Bununla birlikte şöhreti İbni Esved olarak yayıldı.

Mikdat, Ebu Esved olarak künyelenirdi. Künyesinin Ebu Amr olduğu söylendiği gibi, Ebu Sa'id olduğu da söylenmiştir. İlk dönemlerde müslüman oldu ve Hz. Peygamber (a.s)'in amcasının kızı Dıba'a bintu Zübeyr bin Abdulmuttalib ile evlendi.

Her iki hicrete yani Habeşistan ve Medine hicretlerine de katıldı. Bedir Gazvesi'ne ve daha sonra Resulullah (a.s)'ın bulunduğu gazvelerin tamamına katıldı. Bedir gününde atlı idi. O gün ondan başka atlı olarak savaşa katılan biri olduğu hakkında kesin bir bilgi yoktur."

Zer bin Hubeyş'in, Abdullah bin Mes'ud'dan rivayet ettiğine göre, müslüman olduklarını ilk açığa vuranlar yedi kişidir ve İbni Mes'ud bu yedi kişi arasında Mikdat'ı da saymıştır.

Muharik bin Tarık, İbni Mes'ud'un şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Kendisini başkalarından daha çok sevdiğim bir arkadaşı olayım diye Mikdat'la birlikte bir çarpışmaya katıldım."

Beğavi'nin Ebu Bekir bin Ayyaş'tan, onun Asım'dan, onun da Zer'den rivayet ettiğine göre; *"Allah yolunda, at üzerinde savaşan ilk kişi Mikdat bin Esved'dir."*

Musa bin Yakub Zema'i'nin halası, Karibe'den, onun Mikdat'ın kızı olan halası Kerime'den, onun da babasından rivayet ettiğine göre, Mikdat şöyle demiştir:

"Bedir Savaşı'na, Sebha adındaki bir atımla katıldım"

Yakub bin Selman'ın, Sabit Bunani'den rivayet ettiğine göre de, Samit Bunani şöyle söylemiştir:

"Mikdat ile Abdurrahman bin Avf oturuyorlardı. Abdurrahman Mikdat'a: "Neyin var, niçin evlenmiyorsun?" diye sordu. Mikdat (r.a) da: "Kızını bana ver!" diye söyledi. Abdurrahman bu söze sinirlendi ve ona kızdı. Bu durumu Mikdat (r.a), Resululah (a.s)'a şikayet eti. Resulullah (a.s) da:

"Seni ben evlendiririm" diye buyurdu ve ona amcasının kızı Duba'a binti Zübeyr bin Abdulmuttalib'i verdi."

Medayini'nin de şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Mikdat (r.a), uzun boylu esmer tenli, sık saçlı, siyah gözlü ve çatık kaşlı biriydi. Sakalını da sarıya boyardı."

Ya'kub bin Sufyan ile İbni Şahin'in, Mikdat (r.a)'ın hanımı Kerime'ye dayanan senetle rivayet ettiklerine göre, Mikdat göbekli biriydi ve onun rum bir kölesi vardı. Rum köle, Mikdat (r.a)'a: *"Senin göbeğini yarar ve yağından biraz alırım, böylece sen de incelir rahatlarsın,"* dedi. Bu söz üzerine Mikdat izin verdi ve köle yardı, sonra da dikti. Bundan dolayı Mikdat (r.a) öldü, köle de kaçtı.

Ebu Rabi'a İyadi'nin, Abdullah bin Buryede'den, onun babasından, onun da Hz. Peygamber (a.s)'den rivayet ettiğine göre, Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Yüce Allah bana dört kişiyi sevmemi emretti ve kendisinin de onları sevdiğini bildirdi. "Ali, Mikdat, Ebu Zer ve Selman." Bu rivayeti Tirmizi ile İbni Mace nakletmişlerdir, senedi de hasendir.

Mikdat, Resulullah (a.s)'dan birçok hadis rivayet etmiştir. Mikdat'tan da Hz. Ali (r.a), Enes (r.a), Ebi Leyla (r.a) ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir. Mikdat'ın, Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti döneminde, hicri 33 yılında vefat ettiği konusuda ittifak edilmiştir. Öldüğünde yetmiş yaşında olduğu söylenmiştir.

Zehebi şöyle diyor:

"Mikdat (r.a), Reslulullah (a.s)'ın sahabesindendir ve ilk müslüman olanlardandır. Kuda'a kabilesine mensup, Kindi ve Behrani'dir. Bedir ve Resulullah (a.s)'ın bulunduğu bütün savaşlara katılmıştır. Rivayet ettiği birçok hadis vardır. Kütüb-i Sitte'nin hepsinde yeralalan bir hadisi bulunmaktadır. Ayrıca Buhari ve Müslim'in her ikisinde de yer alan bir hadisi vardır. Ayrıca Müslim, yalnız başına dört hadisini daha rivayet etmiştir."

MİKDAT (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٩٨٥ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ المِقْدَاد بنِ الأَسْود قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ مَبْعَثًا فَلَمَّا رَجَعْتُ قَالَ لِي: «كَيْفَ تَجِدُ نَفْسَكَ؟»قُلْتُ: مَا زِلْتُ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّ مَنْ مَعِي خَولِي، وايمُ اللَّهِ لاأَعْمَلُ عَلى رَجُلَيْنِ بَعْدَها.

1985- Hakim, Mikdat bin Esved (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) beni bir göreve gönderdi. Döndüğümde, "Kendini nasıl buluyorsun?" diye sordu. Neredeyse yanımdakilerin benim hizmetçilerim olduklarını zannedecektim. Allah'a yemin ederim, bundan sonra iki kişi üzerine (emir olarak) iş yapmam."

1985-Müstedrek (3/350) Hakim, sahih olduğunu bildirmekte ve Zehçbi de onu doğrulamaktadır.

الشَّيطان، فَقَالَ: وَيْحَك، ماصَنَعْتَ؟ أشَرِبْتَ شَرابَ مُحَمَّد، فَيَجِيءُ فَلاَ يَجِدُه، فَيَدْعو عَلَيْك فَتَهْلَكُ، فَتَذْهَب دُنْيَاك وآخِرَتُك؟ وعَلَيَّ شَمْلَةٌ إذَا وَضَعْتُها عَلى رَأْسي خَرَج قَدَمَايَ، وَجَعَل لاَيجِيئَني النَّوْمُ، وأمَّا صَاحِبَايَ، فَنَاما، وَلَمْ يَصْنَعا ما صَنَعْتُ، قَالَ: فَجَاء النَّبِيُّ ﷺ فَسَلَّم كَمَا كَان يُسَلِّم، ثُمَّ أتى المَسْجِدَ فَصَلَّى، ثُمَّ أتى شَرابَهُ فَكَشَفَ عَنْه، فَلَمْ يَجِدْ فِيه شَيْئًا، فَرَفَعَ رَأْسَه إلى السَّمَاء، فَقُلْتُ: الآن يَدْعُو عَلَيَّ فَأهْلَك. فَقَالَ: «اللَّهُمَّ أطْعِمْ مَنْ أطْعَمَني، واسْقِ مَنْ سَقَاني». قَالَ: فَعَمَدْت إلى الشَّمْلة فَشَدَدْتُهَا عَلَيَّ، وأخَذْتُ الشَّفْرَة، فَانْطَلَقْتُ إلى الأعْنُزِ، أيُّها أسْمَنُ فَأذْبَحُها لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَإذَا هِي حَافِلَة، وإذَا هُنّ حُفَّلٌ كلُّهُن، فَعَمَدتُ إلى إناءٍ لآل مُحَمَّد ﷺ ، ما كَانوا يَطْمَعُون أنْ يَحْتَلبُوا فِيه. قَالَ: فَحَلَبْتُ فِيه، حَتَّى عَلَتْه رغْوَةٌ، فَجِئْتُ إلى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ: «أشَرِبْتُم شَرابَكُم اللَّيْلَة؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ اشْرَبْ. فَشَرِبَ ثُمَّ نَاوَلَني، فَقُلْتُ: يارَسُولَ اللَّهِ! اشْرَبْ. فَشَرِبَ ثُمَّ نَاوَلَني. فَلَمَّا عَرَفْتُ أنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ رَوِيَ، وأصَبْتُ دَعْوَتَهُ، ضَحِكْتُ حَتَّى أُلْقِيتُ إلَى الأرْض. قَالَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «إحْدَى سَوْآتِكَ يامِقْدَادُ». فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَانَ مِنْ أمْرِي كَذَا وَكَذَا، وَفَعَلْتُ كَذَا. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَا هٰذِهِ إلاَّ رَحْمَةٌ مِنَ اللَّهِ. أفَلا كُنْتَ آذَنْتَني، فَنُوقِظَ صَاحِبَيْنَا فَيُصِيبَانِ مِنْهَا». قَالَ فَقُلْتُ: والَّذي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ! مَا أُبَالِي إذَ أصَبْتَهَا وَأصَبْتُهَا مَعَكَ، مَنْ أصَابَهَا مِنَ النَّاسِ.

1986- Müslim, Mikdat bin Amr (r.a)'ın -yani İbni Esved'in- şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben ve iki arkadaşım, çektiğimiz sıkıntıdan dolayı çok zor durumdaydık. Kendimizi Resulullah (a.s)'ın ashabına arzetmeye geldik. Bizi alıp evine götürdü. Evinde üç keçi vardı. Resulullah (a.s), "şu sütü aramızda paylaşın" dedi. Biz sütü sağıyorduk, herbirimiz kendi payını içiyor, Resulullah (a.s)'a kendi payını takdim ediyorduk."

Mikdat sözünün devamında şöye diyor:

1986-Müslim (3/1625) 36-Kitabu'l-Eşribe. 32-Misafire ikram babı.

"Resulullah (a.s) geceleyin gelir, uyuyan bir kimseyi uyandırmadan, uyanık olana da sesini ancak duyuracak şekilde selam verirdi. Sonra Mescid'e gelir namaz kılardı. Sonra içeceğinin yanına gider, onu içerdi. Birgün şeytan bana vesvese verdi. O günkü payımı içtim. Şeytan; "Muhammed, Ensar'ın yanına gidiyor, onlar kendisine ikramda bulunuyorlar ve O da, onların yanında ihtiyacı olan şeyi alıyor. Kendisinin bu kadarcık içeceğe ihtiyacı yok" diye vesvesede bulundu. Ben peygamberin payını da içtim. Bu içecek karnıma girince ve onu bir daha geriye çıkarmanın bir yolu olmadığını anlayınca şeytan beni pişman ettirdi. "Yazık sana, ne yaptın? Peygamber'in içeceğini mi içtin? Şimdi gelir, içeceğini bulamaz. Bu kez senin aleyhine beddua eder, helak olursun. Böylelikle hem dünyan, hem de ahiretin gider!" diye söyledi.

Benim üzerimde de bir izar (uzun entari) vardı, onu başıma çektiğimde ayaklarım meydana çıkardı. Bu düşünce yüzünden benim uykum gelmez oldu. İki arkadaşım ise uyudular. Onlar benim yaptıklarımı yapmamışlardı. Bu arada Hz. Peygamber (a.s) geldi, adeti üzere selam verdi. Sonra Mescid'e gitti, namazını kıldı. Sonra içeceğinin yanına gitti, kabını buldu, ama içerisinde bir şey yoktu. O sırada başını göğe kaldırdı. Ben kendi kendime; "Şimdi senin aleyhine ve ailene beddua edecek" dedim. O ise;

"Ey Allah'ım, beni yedireni sen yedir, beni içireni sen içir" diye söyledi. Ben izarıma dayanıp onu üstüme çektim. Elime bıçak alıp, keçilerin yanına gittim. Hengisi iyi ise onu Resulullah (a.s) için keserim, diye düşünüyordum. Bir de baktım ki, keçinin memesi süt dolu. Sonra diğerine de baktım, hepsinin memeleri süt doluydu. Hz. Muhammed (a.s)'in ailesine ait kabı almaya gittim. Onlar bu kaba süt sağmayı ümit etmiyorlardı. Ben onun içine süt sağdım. Hatta üzerine köpük geldi. Ben bunu Resulullah (a.s)'a getirdim. O:

"Siz bu geceki içeceğinizi içtiniz mi?" diye sordu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulu, iç" dedim. İçti, sonra bana uzattı. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, iç" dedim. Tekrar içti ve kalanı bana uzattı. Resulullah (a.s)'ın doyduğunu ve benim de onun duasına muhatab olduğumu anlayınca, güldüm. Hatta gülmekten yere düştüm. Bunun üzerine Resululah (a.s):

"Ey Mikdat, doğru olmayan bir hareket yaptın!" dedi. Ben de:

"Ey Allah'ın Resulü, şöyle şöyle bir olay oldu, ben de şöyle yaptım" diye durumu anlattım. Hz. Peygamber (a.s) de:

"Bu Allahu Teala'nın rahmetinden başka bir şey değildi. (1) Keşke bana

---

1) Yani vakitsiz ve adeta aykırı bir şekilde memede sütün ortaya çıkması Allah'ın bir rahmetidir. (Çeviren)

daha önce söylemiş olsaydın da, iki arkadışımızı da uyandırsaydık, onlar da bu şeyden nasiplerini alsalardı" dedi. Ben de:

"Seni hak üzere gönderene yemin olsun ki, sen bundan nasibini aldıktan ve ben de seninle birlikte nasibimi aldıktan sonra, başkalarının nasibleneceğine aldırmam" dedim."

١٩٨٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ ابن عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِي ﷺ لِلمِقْدَاد «إِذَا كَانَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ يُخْفِي إِيمانه مَعَ قَوْمٍ كُفَّارٍ فَأَظْهَرَ إِيمَانَهُ، فَقَتَلْتَهُ، فَكَذٰلِكَ كُنْتَ أَنْتَ تُخْفِي إِيمَانَك بِمَكَّةَ مِنْ قَبْلُ».

1987- Buhari, İbni Abbas (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Mikdat (r.a)'a şöyle söyledi:

"Şayet adam mümin idiyse ve kafir bir topluluk içinde imanını gizliyor idiyse, sonra imanını açığa vurduysa ve sen de onu öldürdüysen... Sen de daha önce Mekke'de iken imanını gizliyordun"

Hafız İbni Hacer şöyle diyor:

"Bu ta'liki, yani Buhari'nin muallak olarak rivayet ettiği bu hadisi, Bezzar ve Darekutni Efrad'ında muvassal yapmışladır. Yine Taberani de, Muhammed bin Ebi Bekir Mukaddemi'nin babası Ebu Bekir bin Ali bin Ata bin Mukaddem'in Habib'den rivayeti ile muvassal olarak nakletmiştir. Ancak onun rivayetinin baş tarafında şu açıklamalar vardır:

"Resulullah (a.s) içlerinde Mikdat (r.a)'ın da bulunduğu bir birlik gönderdi. Üzerlerine saldıracakları topluluğun bulunduğu yere vardıklarında, onların dağılmış olduklarını gördüler. İçlerinde kaçamamış olan bol mal sahibi bir adam vardı. Adam; "Eşhedü en la ilahe illa'llah," dedi. Mikdat (r.a) adamı öldürmek istedi ve öldürdü..." hadis şu şekilde devam ediyor ve şu açıklamaya yer veriliyor:

"Bu olayı Resulullah (a.s)'a anlattılar. Resulullah (a.s):

"Ey Mikdat, "la ilahe illa'llah" diyen bir adamı öldürdün mü?" "La ilahe illa'llah" diyen bir bir adamı nasıl öldürürsün?" diye buyurdu. Bu olay üzerine:

"Ey iman edenler, Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman, kimin ne olduğunu

---

1987-Buhari (12/187) 87-Kitabu'd-Diyet. 1-Yüce Allah'ın, "Her kim, bir mü'mini kasden öldürürse onun cezası cehennemdir..." ayeti kerimesi ile ilgili babda senedi verilmeksizin.

iyice anlamaya çalışın. Size selam verene, dünya hayatının geçici nimetini gözeterek "sen mü'min değilsin" demeyin. Çünkü Allah'ın yanında çok ganimetler vardır. Önceden siz de öyle idiniz, Allah size lütfetti. O halde iyice anlayın. Çünkü Allah yaptıklarınızdan haberdardır" (1) ayet-i kerimesi indi. Resulullah (a.s) da Mikdat (r.a)'a:

"O imanını gizleyen, mü'min bir adamdı" diye buyurdu."

EBU KATADE (R.A.)

İbni Hacer, Ebu Katade Ensari Sulemi (r.a)'nin hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

"Ebu Katade bin Rub'i Ensari'nin, meşhur olan rivayete göre ismi Haris'dir. Vakidi, İbi Kidah ve İbni Kelbi ise, isminin Nu'man olduğunu ileri sürmektedirler. İsminin Amr olduğu da söylenmiştir. Babası Rub'i, Beldehe'nin oğludur, o Hunas'ın oğludur, o Ubeyd'in oğludur, o Ğanem'in oğludur, o da Selime'nin oğludur. Ebu Katade, ensardan, Hezrec kabilesinden ve Sülemidir. Annesi Kebşe binti Mithar bin Harami bin Sevad bin Ğanem'dir. Bedir Savaşı'na katılıp katılmadığı konusunda ihtilaf edilmiştir. Musa bin Ukbe de İbni İshak da, onun ismini Bedir Savaşı'na katılanlar arasında saymamışlardır. Uhud Savaşı'na ve ondan sonraki savaşlara katıldığında ise ittifak edilmiştir. Ona Resulullah (a.s)'ın atlısı denirdi. Bu husus, Müslim'in Sahih'inde nakledilen, Seleme bin Ekva'dan rivayet edilen ve içerisinde Zi Karad kıssası ile daha başka kıssalar bulunan uzun hadiste bildirilmiştir.

Ebu Katade'nin vefatı, Hz. Ali (r.a)'nin hilafeti döneminde Kufe'de oldu. Hz. Ali (r.a)'nin onun cenaze namazını altı tekbirle kıldığı söylenmiştir. Ebu Katade'nin Bedir Savaşı'na katılanlardan olduğu da söylenmiştir"

Hasan bin Osman da şöyle diyor:

"Ebu Katade, hicri 40 yılında vefat etti. Hz. Ali (r.a) ile birlikte onun katıldığı savaşlara katıldı."

Halife ise, şöyle diyor:

"Hz. Ali (r.a), Ebu Katade'yi Mekke'ye vali tayin etti. Daha sonra oraya Kusam bin Abbas'ı vali olarak atadı."

EBU KATADE (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٩٨٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ سَلَمَة بنِ الأَكْوع عَنِ النَّبِي ﷺ ، قَالَ: «خَيْرُ فُرْسَانِنَا أَبُو قَتَادَة، وخَيْرُ رَجَّالَتِنَا سَلَمَةُ بنُ الأَكْوَعِ».

1988- Taberani, Seleme bin Ekva'dan, şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Bizim atlılarımızın en hayırlısı Ebu Katade'dir. Piyadelerimizin en hayırlısı da Seleme bin Ekva'dır."

١٩٨٩ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ حُنَيْنٍ، فَلَمَّا الْتَقَيْنَا كَانَتْ لِلْمُسْلِمِينَ جَوْلَةٌ. قَالَ: فَرَأَيْتُ رَجُلاً مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَدْ عَلاَ رَجُلاً مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَاسْتَدَرْتُ إِلَيْهِ حَتَّى أَتَيْتُهُ مِنْ وَرَائِهِ، فَضَرَبْتُهُ عَلَى حَبْلِ عَاتِقِهِ، وَأَقْبَلَ عَلَيَّ فَضَمَّنِي ضَمَّةً وَجَدْتُ مِنْهَا رِيحَ الْمَوْتِ، ثُمَّ أَدْرَكَهُ الْمَوْتُ، فَأَرْسَلَنِي، فَلَحِقْتُ عُمَرَ ابْنَ الْخَطَّابِ فَقَالَ: مَا لِلنَّاسِ؟ فَقُلْتُ: أَمْرُ اللَّهِ. ثُمَّ إِنَّ النَّاسَ رَجَعُوا، وَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «مَنْ قَتَلَ قَتِيلاً، لَهُ عَلَيْهِ بَيِّنَةٌ، فَلَهُ سَلَبُهُ». قَالَ: فَقُمْتُ، فَقُلْتُ: مَنْ يَشْهَدُ لِي؟ ثُمَّ جَلَسْتُ. ثُمَّ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ. فَقَالَ: فَقُمْتُ فَقُلْتُ: مَنْ يَشْهَدُ لِي؟ ثُمَّ جَلَسْتُ. ثُمَّ قَالَ ذٰلِكَ، الثَّالِثَةَ. فَقُمْتُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَالَكَ؟ يَا أَبَا قَتَادَةَ!» فَقَصَصْتُ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: صَدَقَ، يَا رَسُولَ اللَّهِ! سَلَبُ ذٰلِكَ الْقَتِيلِ عِنْدِي، فَأَرْضِهِ مِنْ حَقِّهِ. وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ: لاَهَا اللَّهِ! إِذًا لاَيَعْمِدُ إِلَى أَسَدٍ مِنْ أُسْدِ اللَّهِ يُقَاتِلُ عَنِ اللَّهِ وَعَنْ رَسُولِهِ فَيُعْطِيكَ سَلَبَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «صَدَقَ فَأَعْطِهِ إِيَّاهُ». فَأَعْطَانِي. قَالَ: فَبِعْتُ الدِّرْعَ فَابْتَعْتُ بِهِ مَخْرَفًا فِي بَنِي سَلِمَةَ. فَإِنَّهُ لأَوَّلُ مَالٍ تَأَثَّلْتُهُ فِي الإِسْلاَمِ.

1989- Buhari ve Müslim, Ebu Katade (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

1988-Mu'cemul-Kebir (3/239) İsnadı hasendir.

1989-Buhari (6/247) 57-Kitabu Fardi'l-Humus. 18-Her kim ganimetlerin beştebirini ayırmadan bir düşman öldürmüş bulunursa, onun ganimetlerinin kendine ait olacağına dair bab. Müslim (3/1370) 32-Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer. 13-Düşman öldürenin, öldürdüğünün ganimetlerini almaya hak kazanması babı.

"Huneyn gününde Resulullah (a.s) ile birlikte çıktık. Düşmanla karşı karşıya geldiğimizde müslümanlarda bir korku ve dağınıklık başgösterdi. (1) O sırada müşriklerden bir kişi müslümanlardan birinin üstüne çıkmıştı. Ben bu kişinin etrafından dönerek arkasından yanaştım ve omuzuna kılıç ile vurdum. Sonra adam bana döndü beni öyle bir sıktı ki, o anda ölümün esintisini hissettim. Daha sonra adamın kendisi öldü ve beni bıraktı. Daha sonra Hz Ömer bin Hattab (r.a) ile karşılaştım. "İnsanlara ne oluyor?" diye sordu. Ben;"Allah'ın emri" dedim. Daha sonra mü'minler yeniden toparlandılar. Resululah (a.s) oturdu ve şöyle buyurdu:

"Kim bir kişiyi öldürürse, öldürdüğü kişi üzerinde bir hakkı olacak. Öldürdüğü kişinin üzerindeki varlığını ganimet olarak almak, kendi hakkı olacak." Ben kalktım, "kim bana şahitlik eder" diye sordum ve oturdum. Daha sonra Resulullah (a.s) yine aynı şeyi tekrarladı. Ben yeniden kalkarak; "Kim bana şahitlik eder?" dedim ve oturdum. Arkasından Resulullah (a.s) üçüncü kez yine aynı şeyi söyledi. Ben yine kalktım. Resulullah (a.s):

"Sana ne oluyor ey Ebu Katade?" diye sordu. Ben başımdan geçeni Resulullah (a.s)'a anlattım. Orada bulunanlardan bir adam:

"Doğru söyledi ey Allah'ın Resulü, öldürülen sözkonusu kişinin üzerindeki varlığının alınması, benim yanımda gerçekleşti. Onu, hakkı konusunda memnun et!" diye konuştu. Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Hayır vallahi, o zaman Allah ve Resulullah (a.s) için savaşan Allah'ın aslanlarından bir aslanı, aldığı ganimeti sana vermiş olmaktan dolayı üzmüş olmayalım" dedi. Resulullah (a.s):

"Doğru söyledi, sözkonusu ganimeti ona ver" diye buyurdu. O da, verdi. Ben bu vesileyle aldığım zırhı satarak onun parasıyla Selemeoğullarının arazisinde bir bahçe satın aldım. Müslümanlıkta aldığım ilk ganimet budur."

Leys'in hadisinde de Hz. Ebu Bekir (r.a)'in şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Vallahi, o ganimet Kureyş'ten bir sırtlancığa verilip de, Allah'ın aslanlarından bir aslanın hakkı zayi edilemez."

Zehebi Siyer'de şöyle diyor:

---

1) Bu dağılma, ordunun bir kısmında meydana geldi. Ama Resulullah (a.s) ve O'nunla birlikte olan bir gurup dağılmadılar. Bu konudaki sahih hadisler bilinmektedir. Bu olayın açıklaması, eserin önceki bölümlerinde, Huneyn Savaşı'nda açıklanmıştı. Resulullah (a.s)'ın geri çekil- mediğini söylemenin caiz olmadığı konusunda müslümanların icma'ı vardır. Savaşlardan herhangi birinde Resulullah (a.s)'ın geri çekildiğine dair hiçbi rivayet yoktur. Bilakis bütün savaşlarda daima ileri gittiği ve sebat ettiği kesin olarak bildirilmektedir. (Çeviren)

"Musa bin Abdullah bin Yezid Hatmi şöyle söyledi:

"Hz. Ali (r.a), Katade (ra.)'nin üzerine cenaze namazı kıldırdı ve yedi tekbir aldı." (1)

Yine Zehebi şöyle bildirmiştir:

"Hz. Ömer (r.a), Ebu Katade (r.a)'yi gönderdi. Ebu Katade (r.a) de farisilerin kralını kendi eliyle öldürdü. Kralın üzerinde onbeşbin dirhem değerinde bir tac vardı. Hz. Ömer (r.a) o tacı, Ebu Katade (r.a)'ye hediye etti." (2)

١٩٩٠ــ رَوَى أَبو دَاود عَنْ أَبِي قَتَادَة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَن النَّبِي ﷺ كَانَ فِي سَفَرٍ لَه، فَعَطِشُوا، فَانْطلق سَرَعَانُ النَّاس، فَلَزِمْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تلك اللَّيْلَة، فَقَالَ: «حَفظَكَ اللَّه بِمَا حَفِظت بِه نَبِيَّه».

1990- Ebu Davud, Ebu Katade (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) yolculuklarından birindeydi. Susadılar. Yolcuların rehberi su aramak üzere yola çıktı. Ben o gece Resulullah (a.s)'ın yanındaydım. Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Sen, Allah'ın peygamberini koruduğun gibi, Allah de seni korusun."

1990-Ebu Davud (4/358) Kitabu'l-Edeb. Bir adama "Allah seni korusun" diyen kimsenin durumu ile ilgili bab. Burada verilen hadis, Müslim'in rivayet etmiş olduğu uzun bir hadisin parçasıdır.

1) Siyer (2/456) ravileri sikadır.

2) Siyer (2/452) ravileri sikadır.

SELMAN-I FARİSİ (R.A.)

İbni Hacer, Selman-ı Farisi (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Selman Ebu Abdullah Farisi. Ona Selam bin İslam ve Selman el-Hayr da denir."

İbni Hibban diyor ki:

"Selman el-Hayr'ın, ayrı bir kişi olduğunu zanneden yanlış düşünmektedir. O, aslen Ramhürmüz'lüdür. İsfahan'lı olduğu da söylenmiştir. Hz. Peygamber (a.s)'in gönderileceğini duyunca, O'na kavuşmak amacıyla yola çıktı. Yolda esir edildi ve Medine'de satıldı. Bundan dolayı köle olarak alıkonuldu. Dolayısıyla ilk katıldığı savaş, Hendek Savaşı olmuştur. Daha sonra Resulullah (a.s)'ın bulunduğu savaşların hepsine ve Irak fetihlerine katılmıştır.. Medain'evali olarak tayin edilmiştir."

İbni Abdi Berr şöyle diyor:

"Selman-ı Farisi'nin, Bedir Savaşı'na katıldığı söylenmektedir. Alim ve zahid birisiydi. Ondan Enes, Ka'b bin Acre, İbni Abbas, Ebu Sa'id ve sahabeden daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir. Tabi'inden ise; Ebu Osman Nehdi, Tarık bin Şihab, Sa'id bin Vehb ve başkaları Selman-ı Farisi'den hadis rivayet etmişlerdir. İsmi Mabi bin Bud idi. İsminin böyle olduğunu İbni Mende senedi ile birlikte zikretmektedir. İbni Mende onun nesebini zikretmiş, isminin Behbud olduğunu da söylemiştir."

Zehebi diyor ki:

"O'nun yaşı hakkında çeşitli rivayetler tesbit ettim. Bunların hepsi de ikiyüzelli yaşını geçmiş olduğuna işaret etmektedir. İhtilaf ise, ikiyüzelliyi aşan miktarın ne kadır olduğu konusundadır. Sonra bu rivayetlerin hepsini bırakıp aslını araştırmaya çalıştım ve ikiyüzseksen yaşını geçmemiş olduğu ortaya çıktı."

Ebu Rabi'a Iyadi'nin, Ebu Bureyde'den, onun da babasından rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber (a.s), *"Allahu Teala, ashabımdan dört kişiyi sevmektedir," diye buyurdu ve bunların arasında Selman'ı da saydı."*

Selman bin Muğire'nin, Hamid bin Hilal'den rivayet ettiğine göre, Resulullah (a.s) Ebu Derda ile Selman'ı kardeş kıldı. Buna benzer bilgi, onun hayatı ile ilgili olarak Ebu Cuhayfe'den rivayet edilen hadiste de yer almaktadır. Orada anlatıldığına göre, Resulullah (a.s) Ebu Derda'ya *"Selman senden daha kavrayışlıdır"* diye buyurdu. Ebu Ubeyd'in bildirdiğine göre Selman (r.a) hicri 36 yılında vefat etti. Halife'nin bildirdiğine göre ise, hicri 37 yılında vefat etmiştir. Abdurrezzak, Ca'fer bin Süleyman'dan, o Sabit'ten, o da Enes'ten şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Mes'ud ölümüne yakın bir zamanda Selman'ın yanına gitti." Bu rivayet Selman'ın İbni Mes'ud'dan önce vefat ettiğine delalet eder. İbni Mes'ud ise, hicri 34 yılından önce vefat etti. Selman'ın hicri 32 veya 33 yılında vefat ettiği sanılmaktadır. Selman için ganimetten özel pay çıkınca (maaş gibi ganimet mallarından bağlanan sürekli bir hisse) onu, sadaka olarak verdi. Kendisi hurma vs. yaprağından bir şeyler örer, emeğinin kazancı ile geçinirdi.

Zehebi diyor ki:

"Hafız Ebu Kasım bin Asakir şöyle demiştir:

"Bu kişi, Selman bin İslam'dır. Künyesi Ebu Abdullah Farisi'dir. Farisilerin İslam'a ilk girenlerindendir. Resulullah (a.s)'a sahabi oldu, O'nun hizmetinde bulundu ve kendisinden hadis rivayet etti.

Selman-ı Farisi'den İbni Abbas, Enes bin Malik, Ebu Tufeyl, Ebu Osman Nehdi, Şurahbil bin Semet, Ebu Kurra Seleme bin Muaviye Kindi, Abdurrahman bin Yezid Nehai, Ebu Zazan, Ebu Zebyan Hüseyin bin Cundebi el-Cenbi ve Karsa Sabi hadis rivayet etmişlerdir."

Baki bin Mahled'in Müsned'inde, Selman-ı Farisi'den rivayet edilen altmış hadis bulunmaktadır. Ondan Buhari dört, Müslim de üç hadis rivayet etmiştir.

Akıllı, kararlı bir kişiydi. İnsanların en akıllılarından, en çok ibadet edenlerinden ve seçkinlerindendi.

Zehebi'nin, Siyer'inde zikrettikleri arasında Kasım Ebu Abdurrahman'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Selman-ı Farisi bizi ziyaret etti. İmam öğle namazını kıldırdı. Selman çıktı, arkasından cemaat de çıktı. Halk onu adeta bir halifeyi karşılar gibi karşılıyordu. O, adamlarına ikindi namazını kıldırdıktan sonra biz kendisi ile karşılaştık. Selam vermek amacıyla durduk. İleri gelenlerimizden hepsi ona misafirlik tekli-

finde bulundu. Ancak o; "Bu kez Bişru bin Sa'd'ın yanında misafir kalmak üzere kendime söz verdim," dedi. Geldiğinde Ebu Derda'yı sordu. "Derda sınır gözetiminde" dediler. Selman-ı Farisi, "Sizin sınır gözetim yeriniz neresi?" diye sordu. "Beyrut" dediler. O tarafa yöneldi. Selman (Beyrut'a varınca) şöyle seslendi:

"Ey Beyrut halkı! Size, yüce Allah'ın sizi onunla sınır gözetimi (ribat) toprağına götüreceği bir hadis rivayet edeyim mi? Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Bir gün ve gece sınır gözlemek, bir ay boyunca gündüzleri oruç tutmak, geceleri ibadet yapmak kadar sevaptır. Kim bir gözetiminde iken ölürse, kabir fitnesinden korunur. Ayrıca o kişi için iyi amelleri, kıyamet gününe kadar devam eder." (1)

SALMAN-I FARİSİ (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

١٩٩١ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عائِذ بنِ عَمْرو أَنَّ أَبَا سُفْيَان أَتَى عَلى سَلْمَانَ وبلاَل وصُهَيْب في نَفَرٍ فَقَالوا: واللَّه ما أَخَذَتْ سُيُوفُ اللَّهِ مِنْ عُنُقِ عَدُوِّ اللَّهِ مَأْخَذهَا. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَتَقُولُونَ هَذَا لِشَيْخِ قُرَيْشٍ وَسَيِّدِهِم. فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: «يا أَبَا بَكْرٍ! لَعَلَّكَ أَغْضَبْتَهُم، لَئِنْ كُنْتَ أَغْضَبْتَهُم لَقَدْ أَغْضَبْتَ رَبَّكَ». فَأَتَاهُم أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ: يا إِخْوَاتَاهُ أَغْضَبْتُكُم؟ قَالُوا: لاَ. يَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ يا أُخَيَّ.

1991- Müslim, Aiz bin Amr (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Süfyan, yanında bir gurup adamla, Selman, Bilal ve Suheyb'in yanına gelerek şöyle söylediler:

"Allah'ın kılıçları, Allah düşmanının boynundaki hissesini almadı," Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Siz bu sözü Kureyş'in şeyhine ve efendisine karşı nasıl söylüyorsunuz?" dedi. Sonra da Resulullah (a.s)'a gelerek olanları haber verdi. Resulullah (a.s):

"Ey Ebu Bekir! Olur ki, sen onları kızdırmışsındır, eğer onları kızdırdı isen

---

1991-Müslim (4/1947) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 42-Selman, Suheyb ve Bilal'in fazilelerinden bazıları ile ilgili bab.

1) Siyer (1/506) İsnadı hasendir, ancak mürseldir.

Rabb'ini kızdırmışsındır" diye buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a) onların yanına gelerek: "Ey kardeşlerim, ben sizi kızdırdım mı?" diye sordu. Onlar da:

"Hayır, Allah seni mağfiret eylesin, ey kardeşciğimiz" dediler."

١٩٩٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي البَخْتَرِي قَالَ: قِيلَ لِعَلِيٍّ: أَخْبِرْنَا عَن أَصْحَابِ مُحَمَّد ﷺ . قَالَ: عَنْ أَيِّهِم تَسْأَلون؟ قِيل: عَنْ عَبْدِاللّه. قَالَ: عَلِمَ القُرْآنَ والسُّنَّة، ثُمَّ انْتَهَى وكَفَى بِهِ عِلْمًا. قَالوا: عَمَّار؟ قَالَ: مُؤْمِنٌ نَسِيٌّ فإنْ ذَكَّرْتَه ذَكَر. قَالُوا: أَبُو ذَر؟ قَالَ: وَعى عِلْمًا عَجِزَ عَنْه. قَالُوا: أَبُو مُوسى؟ قَالَ: صَبَغَ فِي العِلْمِ صِبْغة، ثُمَّ خَرَجَ مِنْه. قَالُوا: حُذَيْفَة؟ قَالَ: أَعْلَمُ أَصْحَابِ مُحَمَّد بالمُنَافِقِين. قَالُوا: سَلْمَان؟ قَالَ: أَدْرَكَ العِلْمَ الأَوَّلَ، والعِلْمَ الآخِر بَحْرٌ لاَيُدْرَكُ قَعْرُهُ، وهُوَ مِنَّا أَهْلَ البَيْت. قَالُوا: فَأَنْتَ يا أَمِيرَ المُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: كُنْتُ إذَا سَأَلْتُ أُعْطِيتُ، وإذَا سَكَتُّ ابْتُدِيتُ.

1992- Taberani, Ebu Bahteri (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'ye; "Bize Muhammed (a.s')'in ashabından haber ver" denildi. O, "Hangisinden haber soruyorsunuz?" dedi. Soran kişiler; "Abdullah'tan" dediler. Hz. Ali (r.a); "O Kur'an'ı ve sünneti öğrendi. Sonra zirveye ulaştı ve öğrendikleri, ilim olarak ona yetti" dedi. Bu kez "Ammar'dan haber ver" dediler. Hz. Ali (r.a); "Unutkan bir mü'min, ama hatırlattığın zaman hatırlar" diye söyledi. "Ebu Zer'den haber ver" dediler. Hz. Ali (r.a):

"Ulaşılmasından aciz olunan ilmi kavradı" diye cevapladı. "Ebu Musa'dan haber ver" dediler. Hz. Ali (r.a); "İlimde bir boya aldı, sonra o boyadan çıktı" diye söyledi. "Huzeyfe'den haber ver" dediler. Hz. Ali (r.a); "Muhammed (a.s) ashabı içinde münafıklar hakkında en bilgili olan kişidir" dedi. "Selman'dan haber ver" dediler. Hz. Ali (r.a):

"İlk ilmi ve son ilmi öğrendi. Derinliği bilinmeyen bir deniz. O bizden, yani ehl-i beyt'tendir" dedi. "Peki ya sen, mü'minlerin emiri?" dediler. Hz. Ali (r.a) şöyle cevap verdi: "Ben öyleydim ki, istediğim zaman verilirdi. İstemeyip sustuğum zaman ise, açığa çıkarılırdım."

Zehebi'nin Siyer'de Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber (a.s):

1992-Mu'cemu'l-Kebir (6/213) Ravileri sikadır.

"Eğer yüz çevirecek olursanız, Allah yerinize başka bir toplum getirir" (1) ayeti kerimesini okudu. Ebu Hureyre (r.a):

"Ey Allah'ın Resulü, bunlar kimlerdir?" diye sordu. Resulullah (a.s) da Selman-ı Farisi'nin uyluğuna vurdu ve; "Bu ve kavmi, din, Süreyya yıldızında olsa bile, farisilerden bir topluluk ona ulaşır" diye buyurdu." (2)

١٩٩٣ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا، عِنْد النَّبِي ﷺ ، فَأُنْزِلَتْ عَلَيْه سُورَة الجُمْعة ﴿وآخرين مِنْهُم لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِم﴾. قَالَ: قُلْتُ مَنْ هُم يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَلَمْ يُراجعه حَتَّى سَأَلَ ثَلاثًا ــ وفينَا سَلْمَان الفَارسي. وَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، يَدَهُ عَلَى سَلْمان ــ ثُمَّ قَالَ: «لَوْ كَانَ الإيمَانُ عِنْد الثُّرَيَّا، لَنَالَه رِجَالٌ مِنْ هَؤُلاء».

1993- Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın yanında oturuyorduk. Kendisine cuma suresi nazil oldu. Surede, "Onlardan başkalarına da -ki henüz onlara katılmamışlardır- kitab ve hikmeti öğretmek üzere peygamberi gönderen Allah'tır" (3) buyuruluyordu."

Ebu Hureyre diyor ki:

"Ben "Ey Allah'ın Resulü, bunlar kimlerdir?" diye sordum. Sorumu üç kez tekrarlayıncaya kadar cevap vermedi. İçimizde Selman-ı Farisi de vardı. Resulullah (a.s) elini Selman'ın üzerine koydu ve şöyle buyurdu:

"Eğer ki, Süreyya yıldızında bile olsa, bunlardan bir gurup ona ulaşır."

١٩٩٤ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ والحَاكِمُ عَنْ يَزِيد بن عُمَيْرة قَالَ: لَمَّا حَضَر مُعَاذًا المَوْتُ قُلْنَا: أَوْصِنَا، قَالَ: أَجْلِسُوني. ثُمَّ قَالَ: إنَّ الإيمانَ والعِلْمَ مَكَانَهُمَا، مَنْ ابْتَغَاهُمَا وَجَدَهُمَا. قَالَهَا ثَلاثًا. فَالْتَمِسُوا الْعِلْم عِنْد أَرْبَعَة: أَبي الدَّرْدَاء، وسَلْمَان، وابنِ مَسْعُود، وعَبدالله بنِ سَلام الَّذِي كَانَ يَهوديًّا فَأَسْلَم. فَإِنِّي سَمِعتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، يَقُول:

1993-Buhari (8/641) 65-Kitabu't-Tefsir. 62-Cumu'a suresi. Müslim (4/1972) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 59-Atlı olarak savaşa iştirak edenin üstünlüğü babı.

1) Muhammed Suresi: 38

2) Siyer (1/542) Zehebi isnadının vasat olduğunu söylüyor.

3) Cuma Suresi: 3

«إنه عَاشِرُ عَشَرةٍ فِي الجَنَّة».

1994- Tirmizi ve Hakim, Yezid bin Ümeyra (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Muaz'a ölüm hastalığı gelince kendisine "vasiyette bulun" dedik. "Beni oturtun" dedi ve sonra şöyle söyledi:

"İman ve ilmin yerleri belidir. Bunları elde etmek isteyen, bulur." Bu sözü üç kez tekrar etti. Sonra şunu ilave etti:

"İlmi şu dört kişide arayınız; Ebu Derda, Selman, İbni Mes'ud ve önceden yahudi olup da sonra müslümanlığa girmiş olan Abdullah bin Selam." Ben Resulullah (a.s)'ın "Abdullah, cennetteki on kişinin onuncusudur" diye söylediğini duydum," dedi."

Zehebi Siyer'de, Abeyde Selmani'den rivayetle bildirdiğine göre, "*Selman savaşa giderken Medain taşının yanından geçti. Bu savaşta ordu kumandanı idi ve Kinde'den bir adamın bindiği semerli bir katırın terkisine binmişti. Adamları; "Ey emir, sancağı bize ver, biz taşıyalım," dediler. O vermek istemedi. Savaşçıları işlerini bitirdiler. Sonra yine aynı adamın katırının terkisinde geri döndü."* (1)

١٩٩٥ــ رَوَى مَالِك عَنْ يحي بن سَعِيد أَنَّ أَبا الدرداء كتب إلى سلمان: أَن هلُمَّ إلى الأَرض المقدسة. فككتب إليه سلمان: إن الارض لاتُقدِّس أَحدًا، وإنما يقدِّسُ الإنسان عملُه، وقد بلغني أَنك جُعلت طبيبًا، فإن كنت تُبرئ، فنعمًّا لك، وإن كنت متطببًا فاحذر أَن تقتُلَ إنسانًا، فتدخل النار. فكان أَبو الدرداء إذَا قَضى بين اثنين، ثُمَّ أَدبرا عنه، نظر إليهما، وقَالَ: ارجعا إليَّ أَعيدا علَيَّ قصتكما، متطبِّب والله.

1995- Malik, Yahya bin Sa'id (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Derda, Selman'a; "Mukaddes toprağa gel" diye yazı yazdı. Selman da, "Toprak kimseyi kutsallaştırmaz. İnsanı ancak işlediği ameli kutsallaştırır. Bana gelen habere göre, sen tabib olarak görevlendirilmişsin. Eğer iyileştiri-

---

1994-Tirmizi (5/671) 50-Kitabu'l-Menakıb. 37-Abdullah bin Selam'ın menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen, sahih, garibdir" demiştir. Müstedrek (3/416) Hakim, sahih olduğunu söylemiş ve Zehebi de onu doğrulamıştır.

1995-Muvatta (2/769) 37-Kutabu'l-Vasiyye. 8-Kaza cami'i ve kerahiyeti babı.

1) Siyer (1/545) Ravileri sikadır.

yorsan ne güzel. Ama öylesine bir tabiblik yapıyor, kendini adeta tabib gibi gösteriyorsan, bir insanın canını almaktan kaçın. Sonra ateşe girersin" diye yazdı."

Ebu Derda, öyle biriydi ki, iki kişi arasında hüküm verir, hükmüne başvuran kişiler çıkıp gittikten sonra arkalarından onlara bakar ve, "Geri gelin, bana hikayenizi yeniden anlatın bakalım" diye söylerdi. Böyle birinin, kendini doktor olarak göstermesi mümkün olabilir mi?"

١٩٩٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي البَخْتَرِي قَالَ: جَاءَ الأَشْعَثُ بنُ قَيْس وجَرِيرُ بن عبْدِاللَّه، فَدَخَلا عَلى سَلْمَان في خُصٍّ، فَسَلَّمَا وَحيَّاه، ثُمَّ قَالا: أَنْتَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ؟ قَالَ: لاأَدْري. فَارتَابَا. قَالَ: إِنَّمَا صَاحِبُهُ مَنْ دَخَل مَعَه الجَنَّة. قَالاَ: جِئْنَا مِنْ عِنْد أَبِي الدَرْدَاء. قَالَ: فَأَيْنَ هَدِيَّتُه؟ قَالاَ: مَا مَعَنَا هَدِيَّة. قَالَ اتَّقِيَا اللَّه، وأَدِّيَا الأَمَانَةَ، ما أَتَاني أَحَدٌ مِنْ عنْدِه إِلاَّ بِهَدِيَّة. قَالاَ: لاَتَرْفَعْ عَلَيْنَا هَذَا، إِنَّ لَنَا أَمْوالاً فاحْتَكِمْ. قَالَ: ما أُرِيدُ إِلاَّ الهَدِيَّةَ. قَالاَ: واللَّه ما بَعَثَ مَعَنا بِشَيْءٍ إِلاَّ أَنَّه قَالَ: أَنَّ فِيكم رَجُلاً كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا خَلاَ بِهِ، لَمْ يَبْغ غَيْرَه، فإِذَا أَتَيْتُماه، فَأَقْرِئَاهُ مِنِّي السَّلاَم. قَالَ: فَأَيَّ هَدِيَّةٍ كُنْتُ أُرِيدُ مِنْكُمَا غَيْرَ هَذِهِ؟ وأَيُّ هَدِيةٍ أَفْضَلُ مِنْهَا.

1996- Taberani, Ebu Bahteri (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Eş'as bin Kays ile Cerir bin Abdullah geldiler ve kamıştan bir kulübenin içinde bulunan Selman'ın yanına girdiler. Selam verdikten sonra:

"Sen Resulullah (a.s)'ın sahabisi misin?" diye sordular. Selman:

"Bilmiyorum" dedi. Bunun üzerine onlar da şüpheye düştüler. Bu kez Selman:

"O'nun gerçek sahabisi, kendisi ile birlikte cennete girendir" diye söyledi. Onlar:

"Biz Ebu Derda'nın yanından geldik" dediler. Selman, "Ebu Derda'nın hediyesi nerde?" diye sordu. "Yanımızda herhangi bir hediye yok" diye karşılık verdiler. Selman:

1996-Mu'cemu'l-Kebir (6)219) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (8/41)'de, "Bunu, Taberani rivayet etmektedir, Yahya bin İbrahim Mesudi dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır" demiştir.

"Allah'tan korkun ve emaneti yerine ulaştırın. Onun yanından bana her kim geldi ise mutlaka hediye getirmiştir" dedi. Onlar:

"Bizden böyle bir şey isteme. Bizim yanımızda bazı eşyalar var, onlardan istediğini al" dediler. Selman:

"Hediyeden başkasını kabul etmem" dedi. Onlar da:

"Vallahi bizimle herhangi bir şey göndermedi. Sadece "sizin aranızda bir adam var ki, Resulullah (a.s) onunla başbaşa kaldığında, bir başkası aralarına girmezdi. Onun yanına gittiğinizde, kendisine benden selam götürün" diye söyledi" dediler. Bunun üzerine Selman:

"Ben de sizden bunun dışında ne hediyesi isteyeyim? Bundan daha üstün bir hediye olabilir mi?" diye söyledi."

١٩٩٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي وائِل قَالَ: ذَهَبْتُ أَنَا وصَاحِبٌ لي إلى سَلْمَان، فَقَالَ: لَوْلاَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَانَا عَنْ التَّكَلُّف، لَتَكَلَّفْتُ لَكُم. فَجَاءَنَا بِخُبْزٍ وملِح. فَقَالَ صاحِبي: لَوْ كَان في مِلْحِنَا صَعْتَر. فَبَعَثَ سَلْمَان بِمِطْهَرته، فَرَهَنَها فَجَاء بِصَعْتَر، فَلَمَّا أَكَلْنَا، قَالَ صاحِبي: الحمدُ للَّهِ الَّذِي قَنِعْنَا بِما رَزَقَنَا. فَقَالَ سَلْمَانُ: لوقَنِعْتَ لَمْ تَكُنْ مِطْهَرتي مَرْهُونة.

1997- Taberani, Ebu Vaili (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ben ve bir arkadaşım Selman'ın yanına gittik. "Eğer Resulullah (a.s) bizi kefaletten sakındırmış olmasıydı, sizin için kefalette bulunurdum" diye söyledi ve bize ekmekle tuz getirdi. Arkadaşım:

"Keşke tuz ile birlikte reyhan da olsaydı" dedi. Selman, su kabını götürüp, onu rehin olarak bırakarak reyhan getirdi. Yemeği yiyince, arkadaşım:

"Bizi veriği rızka kanaatkar eden Allah'a hamdolsun," diye söyledi. Selman :

"Eğer sen kanaat etmiş olsaydın, bizim su kabı rehin olmazdı" diye söyledi."

١٩٩٨ــ رَوَى ابنُ مَاجة والطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَنَس قَالَ: دَخَل سَعْد وابنُ مَسْعُود عَلى

1997-Mucemu'l-Kebir (/235) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (8/179)'de, "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve Muhammed bin Mansur Tusi dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Bu kişi ise sikadır" demiştir.

سَلْمَان عِنْدَ المَوْت، فَبَكى، فَقيل لَهُ: ما يُبْكيكَ؟ قَالَ: عَهِدَ عَهْدَهُ إِلَيْنا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَمْ نَحْفَظْهُ. قَالَ: «لِيَكُن بَلاَغُ أَحَدِكُم مِنْ الدُّنْيا كَزادِ الرَّاكِب». وأَمَّا أَنْتَ يا سَعْد فَاتَّقِ اللَّهَ فِي حُكْمِكَ إِذَا حَكَمْتَ، وفِي قَسْمِكَ إِذَا قَسَمْتَ، وعِنْدَ هَمِّكَ إِذَا هَمَمْتَ.

1998- İbni Mace ve Taberani, Enes (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Ölümüne yakın Sa'd ve İbni Mes'ud, Selman'ın yanına girdiler. Selman, onları görünce ağladı. "Seni ağlatan nedir?" diye sordular. "Resulullah (a.s)'ın bizden aldığı, ama bizim korumadığımız ahid" dedi. O bize "sizden birinin dünyadan alacağı miktar, bir yolcunun azığı kadar olsun" diye buyurmuştu dedi ve şunları söyledi:

"Sen ey Sa'd, hüküm verdiğin zaman hükmünde, bölüştürme yaptığın zaman bu bölüştürmende, düşündüğün zaman, düşüncende Allah'tan kork."

Sabit şöyle diyor:

"Bana gelen habere göre, arkasından yirmi küsur dirhem kadar çok küçük bir nafaka bırakmıştı."

Zehebi Siyer'de diyor ki:

"İbni Ebi Hatim'in 'İlel'inde yer alan ve Ca'fer bin Süleyman'ın Samit Benani'den rivayet ettiğine göre, Sabit şöyle söyledi:

"Selman hasta olunca, Sa'd onu ziyaret etmek için Kufe'den yola çıktı. Yanına vardı. Gittiğinde Selman ölüm hastalığında ve ağlamakta idi. Sa'd, selam verip oturdu ve "seni ağlatan nedir ey kardeşim Resulullah (a.s) ile arkadaşlık zamanını, o güzel çarpışmaları hatırlamıyor musun?" diye sordu. Selman:

"Vallahi beni ağlatan, ne dünyaya olan sevgim ne de Allah'a kavuşma korkumdur" dedi. Sa'd:

"Öyleyse seksen yaşından sonra artık niçin ağlıyorsun?" diye sordu. Selman (r.a):

1998-İbni Mace (2/1374) 37-Kitabu'z-Zühd. 1-Dünyaya değer vermemek. Mu'cemu'l-Kebir (6/227) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (10/254)'de: "Hasan bin Yahya bin Ca'd dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Bu kişi ise sikadır" demiştir. Siyer (1/556)

"Benim sevgili dostum Hz. Peygamber (a.s), benden bir söz aldı, "sizden birinin dünyadan alacağı miktar, bir yolcunun azığı kadar olsun" diye buyurdu. Biz bu miktarı aştık diye korkuyorum ve onun için ağlıyorum" şeklinde cevap verdi."

١٩٩٩ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ ابنِ عُثْمَان النَّهْدِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ سَلْمَانَ يَقُول: أَنَا مِنْ رامَهُرْمُز.

1999- Buhari, Ebu Osman Nehdi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Selman'ın, "Ben Ramehürmüz'denim" diye söylediğini duydum."

٢٠٠٠ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ أَبِي عُثْمَان النَّهْدِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنْ سَلْمَان الفَارِسِي أَنَّهُ تَدَاوَلَه بضْعةَ عَشَر، مِنْ رَبٍّ إِلَى رَبّ.

2000- Buhari, Ebu Osman Nehdi (r.a)'den, o da Selman-ı Farisi (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Selman-ı Farisi (r.a) köle olarak on küsur sahip değiştirmiştir."

٢٠٠١ــ رَوَى أَحْمَدُ وابنُ سَعْد والطَّبَرَانِيُّ عَنْ ابنِ عَبَّاسٍ قَالَ: حدَّثَني سَلْمَانُ الفارِسِيُّ قَالَ: كُنْتُ رَجُلاً فارسيًّا مِنْ أَهْل أَصْبَهَانَ، مِنْ أَهْلِ قَرْيَةٍ مِنْهَا يُقال لَهَا جيّ، وكَانَ أَبي دِهْقانَها، وكُنْتُ أَحَبَّ خَلْقِ اللَّهِ إِلَيْه، فَلَمْ يَزَل بي حبُّه إياي حَتَّى حَبَسني في بَيْتِهِ كَمَا تُحْبَسُ الجَارية، فاجْتَهَدْتُ في المجوسية حَتَّى كُنْتُ قاطِنَ النَّار الَّذِي يُوقِدُها لاَيَتْرُكُها تَخْبو سَاعة. وكَانَتْ لأَبي ضَيْعة عظيمة، فشُغِلَ في بنيانٍ لَهُ يَوْمًا، فَقَالَ لي: يا بُنَيّ! إِنِّي قَدْ شُغِلْتُ في بُنْياني هَذَا اليَوْم عَنْ ضَيْعَتي، فَاذْهَبْ فاطّلِعْها. وأَمَرَني بِبَعْضِ مَا يُريد، فَخَرَجْتُ، ثُمَّ قَالَ: لاَتَحْتَبِسْ عَلَيّ، فإِنَّكَ إِنْ احتَبَسْتَ عَلَيّ كُنْتَ أَهمَّ إِلَيَّ مِنْ ضَيْعَتي، وشَغَلْتَني عَنْ كُلِّ شَيء مِنْ أَمْري. فَخَرَجْتُ أُريدُ ضَيْعَتَه، فَمَرَرْتُ بِكَنِيسَة

1999-Buhari (7/277) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 53-Selman-ı Farisi'nin müslüman olması babı.

2000-Buhari, yukarıdaki hadisin geçtiği yer.

مِنْ كَنَائِس النَّصَارى، فَسَمِعْتُ أَصْواتَهم فِيهَا وَهُم يُصَلُّون، وكُنْتُ لاأَدري ما أَمرُ النَّاس. بِحَبس أَبي إِياي في بَيْتِه، فَلَمَّا مَرَرْتُ بِهِم، وَسمِعْتُ أَصْوَاتهم، دَخَلْتُ إِلَيْهِم أَنْظُر ما يَصْنَعُون، فَلَمَّا رَأَيْتُهُم أَعْجَبْتني صَلَواتُهم، وَرَغِبْتُ في أَمْرِهِم، وقُلت: هَذَا واللَّهِ خَيرٌ مِنَ الدين الَّذِي نَحْنُ عَلَيْه. فَواللَّه مَا تَرَكْتُهم حَتَّى غَرُبَتْ الشَّمْسُ، وتَرَكْتُ ضَيْعَةَ أَبي ولم آتها، فَقُلْت لَهُم: أَيْنَ أَصْلُ هَذَا الدِّين؟ قَالُوا: بالشَّام. قَالَ: ثُمَّ رَجَعْتُ إِلى أَبي وَقَدْ بَعَثَ في طَلَبي وَشَغَلَتْه عَنْ عَمَلِه كُلِّه، فَلَمَّا جِئْتُه قَالَ: أَيْ بُنَي! أَينَ كُنْت؟ أَلَمْ أَكُنْ عَهِدْتُ إِلَيكَ ما عَهِدْت؟ قُلت: يا أَبَةِ؟ مَرَرْتُ بِنَاسٍ يُصَلُّون في كَنِيسَةٍ لَهُم، فَأَعْجَبَني مَا رَأَيْتُ مِنْ دينهم، فَوَاللَّهِ مَا زِلْتُ عِنْدَهُم حَتَّى غَرُبَتْ الشَّمْسُ. قَالَ: أَيْ بني! ليسَّ في ذٰلِكَ الَّدين خَيْر، دِينُكَ ودِينُ آبائِكَ خَيرٌ مِنْه. قُلْت: كلاَّ واللَّه! إِنَّهُ لَخَيْرٌ مِنْ دِينِنَا. قَالَ: فَخَافَني، فَجَعَلَ في رِجْلي قَيْدًا، ثُمَّ حَبَسَني في بَيْتِه. قَالَ: وبَعَثْتُ إِلَى النَّصَارى فَقُلْت: إِذَا قَدِمَ عَلَيْكُم رَكْبٌ منَ الشَّام تُجَّار مِنَ النَّصَارى، فَأَخْبِرُوني بِهِم. فَقَدِم عَلَيْهِم رَكْبٌ منَ الشَّام. قَالَ: فَأَخْبَروني بِهِم، فَقُلْتُ: إِذَا قَضَوا حَوَائِجَهم، وأَرادوا الرَّجْعَةَ، فَأَخْبِروني. قَالَ: فَفَعَلوا. فَأَلْقَيْتُ الحَدِيد مِن رِجلي، ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهُم حَتَّى قَدِمْتُ الشَّام، فَلَمَّا قَدِمْتُها، قُلت: مَنْ أَفْضَلُ أَهْلِ هَذَا الدِّين؟ قَالُوا: الأُسْقُف في الكَنِيسَة. فَجِئْتُه، فَقُلت: إِنِّي قَدْ رَغِبْتُ في هَذَا الدِّين، وأَحْبَبْتُ أَنْ أَكُون مَعَك أَخْدمك في كَنِيسَتِك، وأَتَعَلَّمُ مِنْك، وأُصَلِّي مَعَك. قَالَ: فَادْخُل، فَدَخَلْتُ مَعَه، فَكَان رَجُلَ سَوْءٍ يَأْمُرُهُم بالصَّدَقَة ويُرْغِّبُهُم فِيهَا، فَإِذَا جَمَعُوا إِلَيْه مِنْها شَيْئًا، اكْتَنَزه لِنفْسِه، وَلَمْ يُعْطِه المَسَاكِينَ حَتَّى جَمَع سَبْعَ قِلال مِنْ ذَهَب ووَرِقٍ، فَأَبْغَضْتُهُ بُغْضًا شَدِيدًا لِمَا رَأَيْتُهُ يَصْنَع.

ـــ أَرَى أَنَّهُ أَفْضَلَ مِنْه، أَزْهَد فِي الدُّنْيا، وَلاَ أَرْغَب فِي الآخِرة، وَلاَ أَدْأَب لَيْلاً ونهارًا، ما أَعْلَمَني أَحْبَبْتُ شَيْئًا قطُّ قَبْلَه حُبَّه، فَلَم أَزَلْ مَعَه حَتَّى حَضَرَتْهُ الوَفَاة، فَقُلْتُ: يا فُلاَن! قَدْ حَضَرَك ما تَرى مِنْ أَمْر اللَّه، وإِنِّي واللَّهِ ما أَحْبَبْتُ شَيْئًا قَط حُبَّك، فَمَاذَا تَأْمُرُني وإِلَى مَنْ تُوصيني؟

قَالَ لِي: يا بُنَي واللَّهِ مَا أَعْلَمُهُ إِلاَّ بالمَوْصل، فَائْتِهِ، فإِنَّكَ سَتَجِدُهُ عَلَى مِثْل حَالي.

فَلَمَّا مَاتَ وغُيِّبَ، لَحِقْتُ بالمَوْصِل، فَأَتَيْتُ صَاحِبَها، فَوَجَدْتُه عَلى مِثْل حَالِه مِنْ الاجْتِهَادِ والزُّهْد. فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّ فُلانًا أَوْصَاني إِلَيْك أَنْ آتيك وأَكُونَ مَعَك.

قَالَ: فَأَقِمْ أَيْ بُنَي. فَأَقَمْتُ عِنْدَه عَلى مِثْل أَمْرِ صَاحِبِهِ حَتَّى حَضَرَتْهُ الوَفَاة. فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّ فُلانًا أَوْصى لي إِلَيْكَ وقَدْ حَضَرَكَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ ما تَرَى، فإِلى مَنْ تُوصي لي؟ وَمَا تَأْمُرني بِهِ؟ قَالَ: وَاللَّهُ أَعْلَم، أَيْ بُني، إِلاَّ رَجُلاً بِنَصِّيبِينَ. فَلَمَّا دَفَنَّاهُ، لَحِقْتُ بالآخر، فَأَقَمْتُ عِنْدَه عَلَى مِثْل حَالِهِم حَتَّى حَضَرَهُ المَوْتُ، فَأَوْصى لي إِلى رَجُلٍ مِنْ أَهْل عَمُورية بالروم، فَأَتَيْتُه فَوَجَدْتُه عَلى مِثْل حَالِهِم، واكْتَسَبْتُ حَتَّى كَانَ لي غَنيمة وبُقَيْرات.

ثُمَّ احْتَضَر فَكَلَّمْتُه إِلى مَنْ يُوصي بِي؟ قَالَ: أَيْ بُنَي! واللَّه مَا أَعلمُه بَقِيَ أَحَدٌ عَلى مِثْل ما كُنَّا عَلَيْهِ آمُرُكَ أَنْ تَأْتيه، ولَكِنْ قَدْ أَظَلَّكَ زَمَانُ نَبي يُبْعَثُ مِنَ الحَرَم، مهاجرهُ بَيْنَ حرَّتَيْن إِلى أَرْضٍ سَبِخَة ذَاتَ نَخْلٍ، وأَنَّ فِيهِ عَلاَمَات لاَتَخفي، بَيْنَ كَتِفَيْه خَاتَم النُّبُوَّة، يأْكُل الهَدِيَّة وَلاَ يَأْكُلُ الصَّدَقَة، فإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَخْلُصَ إِلى تِلْكَ البِلاَد فَافْعَل، فَأَنَّهُ قَدْ اظَلَّكَ زَمَانُه.

فَلَمَّا وارَيْنَاه، أَقَمْتُ حَتَّى مَرَّ بي رِجَالٌ مِنْ تُجَّارِ العَرَب مِنْ كَلب، فَقُلْتُ لَهُ: تَحْمِلُوني إِلى أَرْضِ العَرَب، واعْطِيكُم غَنِيمَتي وبَقَرَتي هَذِه؟ قَالُوا: نَعَمْ. فَأَعطَيْتُهم إِيَّاهَا وحَمَلُوني، حَتَّى إِذَا جَاؤوا بي وادي القُرى، ظَلَمُوني، فَبَاعُوني عَبْدًا مِنْ رَجُلٍ يَهُودي

بوادي القُرى. فَوَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّخْل، وطَمِعْتُ أَنْ يَكونَ البَلَدَ الَّذِي نَعَت لي صَاحِبي.

وَمَا حقَّتْ عِنْدي حَتَّى قَدِمَ رَجُلٌ مِنْ بَني قُرَيْظَة وادي القُرى، فابتَاعَني مِنْ صَاحِبي، فَخَرجَ لي حَتَّى قَدِمْنَا المَدِينَة. فَوَاللَّهِ ما هُوَ إلاَّ إنْ رَأَيتُها، فَعَرَفْتُ نَعْتَها.

فَأَقَمْتُ في رِقِّي، وَبَعَثَ اللَّهُ نَبِيَّه ﷺ ، بِمَكة لاَيَذْكُر لي شَّيء مِنْ أَمْره مَعَ ما أَنا فِيه مِنَ الرِّق، حَتَّى قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قُباء، وأَنا أَعْمَل لِصاحِبي في نَخْلَة لَه، فَوَاللَّه إِنِّي لِفَيِّها إِذْ جَاءهَ ابنُ عَمٍّ لَه، فَقَال يافُلان! قَاتَل اللَّهُ بَني قَيْلة، واللَّه إِنَّهُمْ الآن لَفِي قُبَاء مُجْتَمِعُون عَلَى رَجُلٍ جَاء مِنْ مَكَّة يَزْعُمُونَ أَنَّهُ نَبِيّ.

فَوَاللَّه مَا هُوَ إلاَّ أَنْ سَمِعْتُها فَأَخَذَتْنِي العُرَواء ــ يَقُول الرِّعْدة ــ حَتَّى ظَنَنْتُ لأَسْقُطَنَّ عَلَى صاحِبي. وَنَزَلْتُ أَقُولُ: مَاهَذَا الخَبَر؟.

فَرَفَعَ مَوْلايَ يَدَهُ فَلَكَمَني لَكْمَةً شَديدَة، وَقَالَ: مَالَك ولِهَذَا، أَقْبِلْ عَلى عَملك. فَقُلْتُ: لاشَيء، إِنَّمَا سَمِعْتُ خَبَرًا، فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَعْلَمَه.

فَلَمَّا أَمْسَيْتُ، وَكَانَ عِنْدِي شَيءٌ مِنْ طَعَام، فَحَمَلْتُه وَذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ بقُباء، فَقُلْتُ لَهُ: بَلَغَني أَنَّكَ رَجُلٌ صَالِح، وأَنَّ مَعَكَ أَصْحَابًا لَك غُرَبَاء، وقَدْ كَانَ عِنْدِي شَيْءٌ منَ الصَّدَقَة فَرَأَيْتُكُم أَحَقَّ مَنْ بِهذِه البِلاَد، فَهاكَ هَذَا ، فَكُلْ مِنْه.

قَالَ: فَأَمْسَك، وَقَالَ لأَصْحَابِه: «كُلُوا». فَقُلْتُ في نَفْسي: هَذِهِ خَلَّةٌ مِمَّا وَصَفَ لي صَاحِبي.

ثُمَّ رَجَعْتُ، وتَحوَّل رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إلى المَدِينَة، فَجَمَعْتُ شَيْئًا عِنْدِي ثُمَّ جِئْتُه بِه فَقُلْتُ: إِنِّي قَدْ رَأَيْتُكَ لاَتَأْكُل الصَّدَقَة، وَهَذِهِ هَدِيَّة. فَأَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وأَكَلَ أَصْحَابُه، فَقُلْتُ: هَذِه خَلتان.

ثُمَّ جِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَتْبَعُ جَنَازَةً وعليَّ شَمْلَتَانِ لِي وَهُوَ فِي أَصْحَابِه، فاسْتَدَرْتُ أَنْظُرُ إلى ظَهْرِه هَلْ أَرى الخَاتَم الَّذِي وَصَف.

فَلَمَّا رَآني اسْتَدْبَرْتُه عَرَفَ أَنِّي أَسْتَثْبِتُ في شَيء وُصِفَ لِي، فَأَلْقى رِدَاءه عَنْ ظَهْرِه، فَنَظَرْتُ إلى الخَاتَم فَعَرَفْتُه، فانْكَبَبْتُ عَلَيْه أُقَبِّلُه وأَبْكي.

فَقَالَ لِي: «تَحَوَّل». فَتَحَوَّلْتُ، فَقَصَصْتُ عَلَيْه حَدِيثي كَمَا حَدَّثْتُك يا ابنَ عَبَّاس، فَأَعْجَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَسْمَعَ ذَلِك أَصْحَابُه.

ثُمَّ شَغَل سَلْمَان الرِّق حَتَّى فَاتَه مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بَدْرٌ وأُحُد.

ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «كَاتِبْ يا سَلْمَان». فَكَاتَبْتُ صاحِبي عَلى ثَلاث مِئَة نَخْلَة.

أَحيِيهَا لَهُ بالفَقير وبأَرْبَعينَ أُوقيَّة. فَقالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لأَصْحَابه: «أَعينُوا أَخَاكُم». فَأَعانُوني بالنَّخْل الرَّجُلُ بثلاثين وَدِيَّة، والرَّجُلُ بِعِشْرِينَ، والرَّجُل بِخَمْسَ عَشَرَةَ، حَتَّى اجْتَمَعَتْ ثَلاثُ مِئَة وَدِيَّة، فَقَالَ: «اذْهَب يا سَلْمَان فَفَقِّرْ لَهَا، فَإِذَا فَرَغْت فائْتِني أَكُون أَنَا أَضَعُها بِيَدي». فَفَقَّرت لَهَا وأَعَانَنِي أَصْحَابِي، حَتَّى إِذَا فَرِغْتُ مِنْها، جِئْتُه وأَخْبَرْتُه، فَخَرَج مَعي إِلَيْها نقرب لَهُ الوديّ، ويَضَعه بِيَدِه. فَوالذي نَفْسُ سَلْمَانَ بِيَدِه ما مَاتَت مِنْها وَدِيَّةٌ وَاحِدَة، فَأَدَّيْتُ النَّخْلَ، وَبقي عَليَّ المَال. فأُتِي رَسُول اللَّهِ ﷺ بِمِثْل بَيْضَة دَجَاجَة مِنْ ذَهَب منْ بَعْض المَغَازي. فَقَالَ: «ما فَعَل الفَارِسِيُّ المكاتب؟» فَدُعِيتُ لَه، فَقَالَ: «خُذْها فَأَدِّ بِهَا ما عَلَيْك». قُلت: وأَيْنَ تَقَعُ هٰذِه يا رَسُولَ اللَّهِ مِمَّا عَليّ؟ قَالَ: «خذْها فإنَّ اللَّهَ سَيُؤَدِّي بِهَا عَنْك». فَأَخَذْتُها فَوَزَنْتُ لَهُمْ أَرْبَعين أُوقية، وأَوْفَيْتُهم حَقَّهُمْ وعُتِقْتُ، فَشَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الخَنْدَقَ حُرًّا، ثُمَّ لَمْ يَفُتْني مَعَه مَشْهَد.

2001- Ahmed, İbni Sa'd ve Taberani, İbni Abbas (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Selman-ı Farisi bana şöyle bildirdi:

"Ben İsfahan halkından farisi bir kişiydim. Orada Ciyy adı verilen bir köyün halkından idim. Babam o köyün muhtarıydı. Allah'ın yaratıkları içinde onun için en sevimli olan bendim. Bana olan sevgisi öyle bir noktaya geldi ki, bir cariyenin kapatılması gibi beni eve kapattı. Ben mecusiliği yaşamaya çalıştım. Bu dinde öyle bir noktaya geldim ki, mecusilikte sürekli yakılan ve bir an bile sönmeye terkedilmeyen ateşin bekçisi oldum. Babamın geniş bir arazisi vardı. Bir gün kendine ait bir binada işi vardı. Bana:

"Oğlum, ben bugün binada meşgul oldum, araziye bakamadım. Sen git de, duruma bir bak" dedi. Bana bazı isteklerini de söyledi. Sonra da, "Pek fazla benden uzak kalma, çünkü sen uzun zaman benden uzak kalırsan, beni düşündürürsün ve beni bütün işlerimden alıkoyarsın" diye söyledi.

Ben de onun arazisine gitmek üzere yola çıktım. Yolda hıristiyan kiliselerinden bir kiliseye uğradım. Onlar orada ibadet ediyorlardı ve ben de seslerini duyuyordum. Ne yaptıklarına bakmak için yanlarına girdim. Onları gördüğümde yaptıkları ibadet hoşuma gitti. Onların yaptıklarına ilgi duydum. "Bu din, bizim üzerinde bulunduğumuz dinden daha hayırlıdır" diye düşündüm. Güneş batıncaya kadar da onlardan ayrılmadım. Babamın arazisine de gitmedim. Onlara:

"Bu dini nerede öğrenebilirim?" diye sordum. "Şam'da" diye cevap verdiler. Sonra babama döndüm. Babam ise bütün işlerini bırakmış, beni aramaya koyulmuş, arkamdan bir adam göndermişti. Gittiğimde:

"Ey oğul, nerede kaldın?" Senden belli bir söz almamış mıydım?" dedi. Ben:

"Babacığım, kiliselerinde ibadet yapan bir topluluğun yanından geçtim. Onların dinleri ile ilgili olarak gördüklerim, hoşuma gitti. Bunun için, güneş batıncaya kadar onlaın yanında kaldım," dedim. Babam:

"Ey oğul, o dinde hayır yoktur, senin ve ecdadının dini ondan daha hayırlı-

---

2001-Ahmed, Müsned (5/441, 444) Tabakatu'l-Kubra (4/75-80) Mu'cemu'l-Kebir (6/222) Zehebi de bunu Siyer (1/507)'de rivayet etmiş, tahkikçisi de "ravileri sikadır, isnadı kavidir" demiştir. İbni İshak, bu hadisin, Ahmed, İbni Hişam ve İbni Sa'd tarafından rivayet edildiğine işaret etmektedir. Ahmed ve İbni Sa'd Cezeri, "Usdu'l-Ğabe'de", İbni Hişam ve Taberani, Kebir'de, Hatib Bağdadi de Tarihu Bağdad'da rivayet etmektedirler. Zehebi, Siyer'de buradakinden daha detaylı bir rivayeti naklettikten sonra: "Bu hadis, ceyyid (iyi)'dir. Hakim, sahih olduğuna hükmetmiştir," diye belirtmiştir.

dır" diye söyledi. Ben:

"Hayır, o, bizim dinimizden daha hayırlıdır," dedim. Böyle deyince benim hakkımda endişeye kapıldı ve ayağıma pranga vurarak beni eve kapattı. Bunun üzerine hıristiyanlara haber göndererek:

"Size Şam'dan hıristiyan tüccarlarından bir kafile gelirse, onlardan beni haberdar edin," diye bildirdim. Nitekim onlara Şam'dan bir kafile geldi. Beni onlardan haberdar ettiler. Ben:

"İhtiyaçlarını görüp, geri dönmek istediklerinde bana heber ulaştırın," dedim. Onlar da dediğim gibi yaptılar. Ben ayağımdaki prangayı çıkardım, onlarla birlikte Şam'a gittim. Oraya vardığımda:

"Bu dinin bağlılarının en üstünü, ileri geleni kimdir?" diye sordum. "Kilisedeki papaz" diye cevap verdiler. Ona gittim:

"Ben bu dine ilgi duydum ve seninle birlikte kilisede kalıp hizmetinde bulunmak istiyorum. Senden dini öğrenir ve seninle birlikte ibadet ederim" dedim. "Gir" dedi. Girdim. Ama adam iyi birisi değildi. Bağlılarına sadaka vermeyi emrediyor, onları bu işe teşvik ediyor, kendisine sadaka malı olarak bir şey geldiğinde onları kendi şahsı için biriktiyor ve sadakalardan fakirlere bir şey vermiyordu. Hatta altın ve kağıt para olarak yedi testi dolusu mal biriktirmişti. Onun yaptığı bu işi görünce kendisinden nefret ettim.

Daha sonra adam öldü. Hıristiyanlar onu gömmek için toplandılar. Ben kendilerine:

"Bu fena bir adamdı. Size sadaka vermeyi emrediyor, sizi buna teşvik ediyor, siz sadaka getirince de onu kendi şahsı için biriktiriyor, fakirlere vermiyordu. İsterseniz onun biriktirdiği bu servetin yerini size gösterebilirim. Dolu dolu yedi testi serveti var" dedim. Onlar bu serveti görünce, "Biz bu adamı asla gömmeyiz," dediler. Sonra da çarmıha gerip taşladılar. Ardından bir başka adam getirip onun yerine koydular. O zamana kadar gördüklerimden -yani beş vakit namaz kılmayan- çok daha değerli bir insandı. Dünyaya karşı zahid kaldı, ahirete de rağbetkar olmadı, gecede ve gündüzde beni hiç yormadı. Daha önce herhangi bir şeyi onun kadar sevdiğimi hatırlamıyorum. Kendisine ölüm gelip çatıncaya kadar onunla birlikte kaldım. Ölüm gelince:

"Ey filanca! Gördüğün gibi sana Allah'ın emri geldi. Vallahi, ben seni sevdiğim kadar bir şeyi sevmedim. Sen bana neyi emrediyor ve beni kime vasiyet ediyorsun" dedim. O da:

"Ey oğul, seni vasiyet edeceğim kişinin ancak Mavsil'de olacağını sanıyorum. Sen ona git. Onu da benim halim üzere göreceksin," diye söyledi.

Bu adam ölüp toprağa verilince, ben Mavsil'e geçtim. Orada arkadaşının yanına gittim. Onun zühd ve gayret konusunda kendisi gibi olduğunu gördüm. Arkadaşına:

"Filanca beni sana vasiyet eti, sana gelmemi ve seninle birlikte olmamı öğütledi," diye söyledim. O:

"Kal ey oğul" dedi. Aynen daha önceki arkadaşının durumu üzere onunla birlikte kaldım. Sonra ona da ölüm gelip çattı. Kendisine:

"Filanca beni sana vasiyet etmişti. Sana da gördüğün gibi Allah'ın emri geldi. Sen beni kime vasiyet ediyorsun? Bana neyi emrediyorsun?" diye sordum. "En doğrusunu Allah bilir ey oğul, ben Nusaybin'deki bir adamdan başkasını bilemiyorum" dedi. Onu da defnettikten sonra Nusaybin'deki kişinin yanına gittim. Ona da ölüm gelip çatıncaya kadar diğerlerinin yanında kaldığım gibi yanında kaldım. O da beni, rum diyarında bulunan Amuriye halkından bir adamı vasiyet etti. Onun yanına gittim, onu da aynen diğerlerinin hali üzere buldum. Onun yanında iş de yaptım ve kazandığımla koyunlarım ve develerim oldu. Sonra ona da ölüm geldi ve beni kime vasiyet edeceği konusunda onunla da konuştum. O:

"Ey oğul, bizim halimiz üzere birinin kaldığını bilmiyorum ki, senin ona gitmeni emredeyim. Ancak, Harem diyarında çıkacak olan bir paygamberin gönderilme zamanı yaklaştı. İki taşlık arasından, bitek olmayan hurmalık bir beldeye hicret edecektir. Onda gizli olmayan alametler bulunmaktadır. İki mürek kemiği arasında peygamberlik mührü vardır. Hediye verileni yer, ancak sadakayı yemez. Eğer sen bu beldeye ulaşabilirsen, git. O'nun çıkma zamanı çok yaklaştı," diye söyledi.

Onu toprağa verdiğimizde, harekete geçtim. Kalb kabilesinden bir gurup arap tüccarla karşılaştım. Onlara:

"Beni arap toprağına götürür müsünüz, ben size karşılık olarak şu koyunlarımı ve sığırlarımı veririm?" dedim. Onlar da, "Olur" dediler. Ben koyunlarımı ve sığırlarımı onlara verdim, onlar da beni yanlarına aldılar. Ancak Vadi'l-Kura'ya geldiğimizde, bana haksızlık ettiler ve beni Vadi'l-Kura'da bir yahudiye sattılar. Vallahi, ben orada hurmayı gördüm. Bu yerin daha önceki efendimin bana vasiyet ettiği yer olabileceği konusunda ümitlendim.

Kurayzaoğullarından bir adam Vadi'l-Kura'ya gelinceye kadar hakikat benim için tam olarak ortaya çıkmadı. Bu adam beni sahibimdem satın aldı. Beni yanına aldı, birlikte Medine'ye geldik. Vallahi, bu şehri görür görmez bana anlatılan şehrin sıfatlarını taşıdığını anladım.

Kölelik bağımla öyle kaldım. Yüce Allah da, peygamber (a.s)'ini Mekke'de

gönderdi. Ben köle olduğumdan dolayı, O'nun durumu hakkında bana herhangi bir şey söylenmiyordu. Sonunda Resulullah (a.s) Kuba'ya geldi. Ben sahibime ait bir hurma üstünde iş yapıyordum. Vallahi ben orada iken, sahibimin amcasının oğlu yanıma gelerek:

"Ey filanca, Allah Kayleoğullarının canını alsın. Onlar şu anda, Mekke'den gelmiş olan ve kendinin peygamber olduğunu sanan bir adamın etrafında toplanmış bulunuyorlar" diye söyledi.

Bu sözü duyar duymaz beni bir titreme aldı. Hatta sahibimin üstüne düşeceğimi sandım. Sonra inip, "Bu haberin aslı nedir?" diye sordum. Sahibim elini kaldırıp bana kuvvetli bir şekilde vurdu, "Bu işten sana ne, sen işine dön" dedi. Ben de:

"Bir şey yok, bir haber duydum ve onun aslını öğrenmek istedim" diye söyledim. Akşam oldu. Benim yanımda da bir miktar yiyecek vardı. Onu yanıma alıp Resulullah (a.s)'ın yanına gittim. O, henüz Kuba'da bulunuyordu. O'na:

"Senin salih bir kişi olduğunu ve beraberinde garip durumda dostlarının olduğunu öğrendim. Benim de yanımda bir miktar sadaka vardı, buna en layık kimselerin siz olacağınızı düşündüm ve getirdim. Sadaka şurdadır, ondan ye." dedim. "Sakla onu" dedi ve ashabına "şunu yiyin" diye seslendi. Ben kendi kendime, "Bu efendimin bana saydıklarından bir özellik" dedim. Sonra döndüm, Resulullah (a.s) da Medine'ye geldi. Yanımda bulunanlardan bir miktar bir şey topladım ve onu kendisine götürerek:

"Senin sadaka yemediğini gördüm, bu hediyedir" diye söyledim. Ondan Resulullah (a.s) kendisi de ashabı da yediler. Ben, "böylece iki özellik ortaya çıktı," dedim. Sonra yine Resulullah (a.s)'ın yanına gittim. O bir cenazenin peşinden gidiyordu. Benim üzerimde iki izar vardı. O, ashabının arasında yürüyorken, ben dolaşıp, acaba sırtındaki, bana bildirilen mührünü görebilir miyim, diye baktım. Beni gördüğünde, arkamı döndüm. Bana anlatılan bir vasfını tesbit etmek istediğimi anladı. Sırtındaki ridayı çıkardı, ben de arkasındaki mühre baktım ve tanıdım. Üzerine kapanıp öptüm ve ağlamaya başladım. Bana "kendine gel" dedi. Ey İbni Abbas, sana anlattığım bu hikayemi orada Resulullah (a.s), ashabının da dinlemesini arzuladı. Daha sonra Selman'ı kölelik bağı meşgul etti ve bu yüzden Resulullah (a.s) ile birlikte Bedir ve Uhud Savaşlarına katılamadı. Sonra Resulullah (a.s):

"Yazış, ey Selman (yani kölelikten kurtulmak için sahibinle maddi karşılık temin edip vermek üzere anlaş)" diye buyurdu. Ben de sahibimle üçyüz hurma ağacı dikmek ve kırk altın vermek üzere anlaşma yaptım. Resulullah (a.s) ashabına:

"Kardeşinize yardım edin" diye buyurdu. Hurmalar konusunda bana yardım ettiler. Birisi otuz fidan, birisi yirmi fidan, birisi onbeş fidan verdi. Böylelikle yüz fidan birikti. Resulullah (a.s):

"Git ey Selman, bunların kuyularını kaz, bitirdiğin zaman bana gel, ben bunları kendi elimle dikeyim" diye söyledi. Ben gittim fidanların kuyularını kazdım, arkadaşlarım da kazma işine yardımcı oldular. Kazma işini bitirince Resulullah (a.s)'a giderek haber verdim. O da benimle birlikte çıktı. Biz O'na fidanı götürüyorduk, O da kendi eliyle dikiyordu. Selman'ın canı elinde olana yemin olsun ki, bu fidanlardan bir tanesi bile kurumadı ve adamın bütün hurmalarını diktim. Geriye mal olarak vereceğim miktar kaldı. Resulullah (a.s)'a savaşlarından birinden, tavuk yumurtası gibi bir altın getirildi. Bu kendisine ulaşınca:

"Sahibi ile yazışma yapmış olan Farisi ne yaptı?" diye sordu. Sonra ben yanına çağrıldım ve bana:

"Şunu al da onunla üzerindeki borcu öde" diye söyledi. "Bu benim üzerimdeki borcun ne kadarını karşılayacak ey Allah'ın Resulü?" diye sordum.

"Sen onu al, Allahu Teala onunla senin borcunu ödeyecektir" diye buyurdu. Onu aldım, sahibim için bu altından kırk ukiyye tarttım. Bununla onların alacaklarını ödedim ve böylece hürriyetime kavuştum. Daha sonra da Resulullah (a.s) ile birlikte hür olarak Hendek Savaşı'na katıldım. Bundan sonra Resulullah (a.s)'ın bulunduğu savaşlardan hiçbirini kaçırmadım."

ABDULLAH BİN KAYS (R.A.)

İbni Hacer, Abdullah bin Kays (r.a)'ın hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Abdullah, Kays'ın oğlu, o Süleym'in oğlu, o Haddar'ın oğlu, o Harb'ın oğlu, o Amir'in oğlu, o Ganem'in oğlu, o Bikr'in oğlu o Amir'in oğlu, o Adeb'in oğlu, o Vail'in oğlu, o Nahiye'nin oğlu, o Cemahir'in oğlu, o da Eş'ar'ın oğludur. Ebu Musa Eş'ari olarak bilinir. Hem ismiyle, hem de künyesi ile meşhur olmuştur. Annesi Tabibe binti Vehebi bin Akk'dir. Müslüman oldu ve Medine'de vefat etti. Ebu Musa Remle'de ikamet etti, Sa'id bin As ile anlaştı, daha sonra müslüman oldu ve Habeşistan'a hicret etti. Kendi beldesine döndüğü ve Habeşistan'a hicret etmediği de söylenmiştir. Hayber'in Fethi'nden sonra Medine'ye geldi. Onun gemisi Ca'fer bin Ebi Talib'in gemisine tesadüf etti ve hep birlikte geldiler. Resulullah (a.s) onu Zebid, Aden ve çevresi ile Yemen'in bazı bölgelerine amil olarak tayin etti. Hz. Ömer (r.a) de, onu Muğire'den sonra Basra'ya amil olarak tayin etti. Bu görevde iken Ahvaz ve İsfahan'ı fethetti. Daha sonra da Hz. Osman (r.a) onu, Kufe'ye amil olarak tayin etti. Daha sonra, Sıffin olayı üzerine tayin edilen hakemlerin birisi oldu. Bu hakemlik olayından sonra her iki guruptan da ayrıldı."

İbni Sa'd ve Taberani, Abdullah bin Bureyde'den gelen bir rivayette, onun yani Abdullah bin Bureyde'nin, Ebu Musa Eş'ari'yi vasfederek şöyle söylediğini bildiriliyor:

"Narin gövdeli, kısa boylu, seyrek sakallı biriydi. Ebu Musa Resulullah (a.s)'dan, dört büyük halifeden, Muaz'dan, İbni Mes'ud'dan, Ubey bin Ka'b'dan ve Ammar'dan hadis rivayet etmiştir. Ondan, çocukları Musa, İbrahim, Ebu Burde, Ebu Bekir, hanımı Ümmü Abdullah, sahabeden Ebu Sa'id, Enes, Tarik bin Şihab, tabiinin ileri gelenlerinden Zeyd bin Vehb, Ebu Abdurrahman Sulemi, Ubey bin Umeyr, Keys bin Ebi Hazim, Ebu Esved, Sa'id bin Museyyeb, Zer bin Hubeyş, Ebu Osman Nehdi, Ebu Rafi'i Saig, Ebu Ubeyde bin Abdullah bin

Mes'ud, Rub'i Hiraş, Hattan Rakkaşi, Ebu Vail, Safvan, İbni Mahrez ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir."

Mücahid Şa'bi'den rivayetle, Hz. Ömer (r.a)'in vasiyetinde, *"ben bir amiri bir yıldan fazla görevde tutmam, ama Eş'ari'yi dört yıl görevde tutun"* dediğini bildirmiştir.

Kur'an okuması güzeldi ve güzel sesi vardı. Sahih'de merfu olarak, *"Bana Davud ailesinin kavallarından bir kaval verildi"* diye söylediği bildirilmektedir.

Ebu Osman Nehdi'nin de şöyle söylediği bildirilmektedir:

"Ben Ebu Musa Eşa'ari'nin Kur'an okuma esnasında çıkardığı ses kadar güzel, ud, zil veya ney sesi duymuş değilim."

Hz. Ömer (r.a), onu gördüğünde, *"Bize Rabb'imizi hatırlat, Ey Ebu Musa,"* derdi.

Bir rivayette de, *"Bizi Rabbi'mize doğru özendir,"* diye söylediği ve onun da Hz. Ömer (r.a)'in yanında Kur'an okuduğu bildirilmektedir.

Basra halkına fıkhı ve Kur'an okumayı öğreten kişi, Ebu Musa'dır. Şa'bi: *"ilim altı kişide zirveye ulaştı"* demiş ve bu altı kişinin arasında Ebu Musa'yı da saymıştır. Buhari de, Şa'bi tariki ile gelen bir rivayetinde onu alimler arasında zikretmiştir.

İbni Medini diyor ki:

"Ümmetin kadıları (yargıçları) dört kişidir. Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a), Ebu Musa (r.a) ve Zeyd bin Sabit."

Yine Buhari ve Ebu Teyyah tariki ile Hasen'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Basra halkı için Basra'ya Ebu Musa'dan daha hayırlı bir yolcu gelmedi."

Beğavi de şöyle diyor:

"Ali'nin Müslimden, onun Ebu Davud'dan, onun Hammad'dan, onun Sabit'ten, onun da Enes'ten rivayet ettiğine göre, Ebu Musa'nın bir şalvarı vardı. Üstünün açılacağı endişesi ile geceleri o şalvarı giyerdi." Bu hadis sahihtir.

Feth sahipleri de şöyle diyorlar:

"Ebu Musa, Yemen ve sahillerinden Zebid, Aden ve daha başka yerleri içine alan bir bölge üzerinde Resulullah (a.s)'ın amili idi. Resulullah (a.s) vefat edince Medine'ye geldi. Şam bölgesi fetihlerine katıldı. Ebu Ubeyde (r.a)'nin vefatında yanında bulundu. Hz. Ömer (r.a) de Muğure'yi görevden aldıktan

sonra Ebu Musa'yı Basra emirliği görevine getirdi Ahvaz ve İsfahan'ı fetheden Abdullah bin Kays'dır. Hz. Osman (r.a) onu bir süre görevinde tuttu, sonra oradan aldı. Onun yerine Abdullah bin Amir'i tayin etti. O da, Kufe'de ikamet etmeye başladı. Oranın halkı kendisinden ilim almaya başladılar. Hz. Osman (r.a) da Said bin As'ı görevden aldıktan sonra Kufe emirliğine onu getirdi."

Beğavi diyor ki:

"Bana gelen habere göre Ebu Musa, hicri 42 yılında vefat etmiştir. Hicri 44 yılında, altmış küsur yaşında iken vefat ettiği de söylenmiştir."

Birinciyi İbni Numeyr ve başkaları, ikinciyi ise, Ebu Nuaym ve başkaları ileri sürüyorlar. Ebu Bekir bin Ebi Şeybe, *"Ebu Musa 63 yıl yaşadı,"* diye söylüyor. İbni Haysem ve daha başkaları da, *"hicri 50 yılında öldü"* diye belirtiyorlar. Halife ise, Abdullah bin Kays'ın hicri 51 yılında öldüğünü söylüyor. Medayini de, *"Hicri 53 yılında öldü"* demektedir. Kufe'de mi, yoksa Mekke'de mi öldüğü konusunda da ihtilaf edilmiştir.

Zehebi şöyle diyor:

"Abdullah bin Kays bin Suleym bin Haddar bin Harb. Büyük imam. Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulundu. O'nun sahabisi oldu. Ebu Musa Eş'ari olarak bilinir. Fıkıh alimidir ve Kur'an öğreticisidir."

Abdullah bin Kays (r.a), Resulullah (a.s)'a Kur'an okuyanlar arasında sayılmaktadır. Basra halkına Kur'an okumasını öğretti ve onları din konusunda bilgilendirdi. Onun önünde de, Hattan bin Abdullah Rakkaşi ile Ebu Reva Utaridi Kur'an okumuşlardır.

Buhari ve Müslim'de (1) Ebu Burde bin Musa'dan, onun da babasından rivayet ettiğine göre, Resulullah (a.s):

"Ey Allah'ım, Abdullah bin Kays'ın günahını bağışla ve onu kıyamet gününde güzel bir yere koy" diye buyurdu.

Resulullah (a.s) Kays ile Muaz'ı, Zebid ve Aden'e amil olarak tayin etti. Hz. Ömer (r.a) zamanında, Kufe ve Basra emirlikleri yaptı. Hayber Fethi günlerinde Medine'ye geldi (2), savaşa katıldı Resulullah (a.s) ile birlikte cihad etti ve Resulullah (a.s)'tan ilim aldı.

Sa'id bin Abdulaziz şöyle diyor:

---

1) Buhari (8/41) 74-Kitabu'l-Meğazi. 55-Evtamis savaşçıları babı. Müslim, (4/1943) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 38-Ebu Musa ve Ebu Amir el-Eş'ari'nin faziletleri babı.

2) Burada "Medine'ye geldi" denilirken, Habeşistan'a hicret edenlerle birlikte Medine'ye dönüşü kastedilmektedir.

"Bana Muaviye'nin kapıcısı Ebu Yusuf'un bildirdiğine göre, Ebu Musa Eş'ari (r.a), Muaviye'nin yanına gitti. Şam'daki evlerden birinde misafir edildi. Muaviye de onun Kur'an okumasını dinlemek için geceleyin yanına gitti."

Ebu Ubeyd diyor ki:

"Ebu Musa'nın annesi Zaybe bintu Vehb'dir. Müslüman olmuş ve Medine'de vefat etmiştir."

İbni Sa'id de şöyle diyor:

"Haysem bin Adiy'in bize bildirdiğine göre, Musa Mekke'de müslüman oldu. Habeşistan'a hicret etti. İlk katıldığı savaş Hayber Savaşı'dır. Hicri 42 yılında da vefat etti." (1)

Siyer'in tahkikçisi şöyle diyor:

"Abadullah bin Kays'ın, Hayber'e katılanlardan olup olmadığı konusunda biraz tereddüt vardır."

Buhari'nin Sahih'inde, Ebu Musa'nın şu sözü nakledilmektedir:

"Biz Peygamber (a.s) ile Hayber fethedildikten sonra buluştuk."

Bir rivayette de şöyle bir ilaveye yer verilmiştir:

"Resulullah (a.s) bize ganimetten pay ayırdı. Hayber Fethi'ne katılmayan başka hiç kimseye pay ayırmadı. Ca'fer ve arkadaşları ile birlikte bizim gemimizde gelenlere pay ayırdı."

Ebu Ahmed Alakim diyor ki:

"Ebu Musa Eş'ari (r.a) Mekke'de müslüman oldu. Hayber'in Fethi'nden üç gün sonra, iki gemi ile gelenler arasında idi. Resulullah (a.s) onlara da ganimetten pay ayırdı. Hz. Ömer (r.a) ve Hz. Osman (r.a) zamanlarında Basra valiliğinde bulundu. Kufe valiliği de yapmış ve orada vefat etmiştir."

İbni Mende, *"Ebu Musa, Hz. Ömer (r.a) zamanında, İsfahan'ı fethetti"* demiştir.

Aceli ise, şu açıklamayı yapmıştır:

"Hz. Ömer (r.a) Abdullah bin Kays (r.a)'ı Basra'ya emir olarak gönderdi. O, bu şehrin halkına dini konuları ve Kur'an okumayı öğretti. Tüster'i (Horosan bölgesinde bir şehir) fethetti. Sahabe içerisinde ondan daha güzel sesli kimse yoktu."

---

1) Tabakatu'l-Kübra (6/16)

İbni Bureyde de, *"Eş'ari, kısa boylu, seyrek sakallı ve narin vücutlu biriydi."* demiştir.

ABDULLAH BİN KAYS (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٠٠٢ــ رَوَى البُخَارِيُّ ن ومُسْلِم عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: بَلَغَنَا مَخْرَجُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ بِالْيَمَنِ. فَخَرَجْنَا مُهَاجِرِينَ إِلَيْهِ. أَنَا وَأَخَوَانِ لِي. أَنَا أَصْغَرُهُمَا. أَحَدُهُمَا أَبُو بُرْدَةَ وَالآخَرُ أَبُو رُهْمٍ ــ إِمَّا قَالَ بِضْعًا وَإِمَّا قَالَ ثَلاثَةً وَخَمْسِينَ أَو اثْنَيْنِ وَخَمْسِينَ رَجُلاً مِنْ قَوْمِي ــ قَالَ: فَرَكِبْنَا سَفِينَةً. فَأَلْقَتْنَا سَفِينَتَنَا إِلَى النَّجَاشِيِّ بِالْحَبَشَةِ. فَوَافَقْنَا جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَأَصْحَابَهُ عِنْدَهُ. فَقَالَ جَعْفَرٌ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَنَا هٰهُنَا، وَأَمَرَنَا بِالإِقَامَةِ، فَأَقِيمُوا مَعَنَا. فَأَقَمْنَا مَعَهُ حَتَّى قَدِمْنَا جَمِيعًا. قَالَ: فَوَافَقْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ افْتَتَحَ خَيْبَرَ، فَأَسْهَمَ لَنَا. أَو قَالَ: أَعْطَانَا مِنْهَا. وَمَا قَسَمَ لأَحَدٍ غَابَ عَنْ فَتْحِ خَيْبَرَ مِنْهَا شَيْئًا. إِلاَّ لِمَنْ شَهِدَ مَعَهُ. إِلا لأَصْحَابِ سَفِينَتِنَا مَعَ جَعْفَرٍ وَأَصْحَابِهِ. قَسَمَ لَهُمْ مَعَهُمْ. قَالَ: فَكَانَ نَاسٌ مِنَ النَّاسِ يَقُولُونَ لَنَا ــ يَعْنِي لأَهْلِ السَّفِينَةِ ــ : نَحْنُ سَبَقْنَاكُمْ بِالهِجْرَةِ.

قَالَ: فَدَخَلَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ، وَهِيَ مِمَّنْ قَدِمَ مَعَنَا، عَلَى حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ زَائِرَةً. وَقَدْ كَانَتْ هَاجَرَتْ إِلَى النَّجَاشِي فِيمَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِ. فَدَخَلَ عُمَرُ عَلَى حَفْصَةَ، وَأَسْمَاءُ عِنْدَهَا. فَقَالَ عُمَرُ حِينَ رَأَى أَسْمَاءَ: مَنْ هٰذِهِ؟ قَالَتْ: أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ. قَالَ عُمَرُ: الْحَبَشِيَّةُ هٰذِهِ؟ الْبَحْرِيَّةُ هٰذِهِ؟ فَقَالَتْ أَسْمَاءُ: نَعَمْ. فَقَالَ عُمَرُ: سَبَقْنَاكُمْ بِالهِجْرَةِ. فَنَحْنُ أَحَقُّ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْكُمْ. فَغَضِبَتْ. وَقَالَتْ كَلِمَةً: كَذَبْتَ. يَاعُمَرُ! كَلاَّ، وَاللَّهِ! كُنْتُمْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُطْعِمِ جَائِعَكُمْ، وَيَعِظُ جَاهِلَكُمْ. وَكُنَّا فِي دَارٍ، أَوْ فِي أَرْضِ الْبُعَدَاءِ الْبُغَضَاءِ فِي الْحَبَشَةِ. وَذٰلِكَ فِي اللَّهِ وَفِي رَسُولِهِ. وَايْمُ اللَّهِ! لاَأَطْعَمُ وَلاَ أَشْرَبُ شَرَابًا حَتَّى أَذْكُرَ مَا قُلْتَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ. وَنَحْنُ كُنَّا نُؤْذَى وَنُخَافُ. وَسَأَذْكُرُ ذٰلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَسْأَلُهُ. وَوَاللَّهِ! وَأَسْأَلُهُ.

لاَأَكْذِبُ وَلاَ أَزِيغُ وَلاَ أَزِيدُ عَلَى ذٰلِكَ. قَالَ: فَلَمَّا جَاءَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللّٰهِ! أَنَّ عُمَرَ قَالَ كَذَا وَكَذَا. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ «لَيْسَ بِأَحَقَّ بِي مِنْكُمْ. وَلَهُ وَلأَصْحَابِهِ هِجْرَةٌ وَاحِدَةٌ. وَلَكُم أَنْتُم، أَهْلَ السَّفِينَةِ، هِجْرَتَانِ».

قَالَتْ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ أَبَا مُوسَى وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ يَأْتُونِي أَرْسَالاً. يَسْأَلُونِي عَنْ هٰذَا الْحَدِيثِ مَا مِنَ الدُّنْيَا شَيْءٌ هُمْ بِهِ أَفْرَحُ وَلاَ أَعْظَمُ فِي أَنْفُسِهِمْ مِمَّا قَالَ. لَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ.

2002- Buhari ve Müslim, Ebu Musa (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Biz Yemen'deyken Resulullah (a.s)'ın peygambelik haberi bize ulaştı. Bu haberi duyunca, ben ve iki kardeşim O'na ulaşmak amacıyla yola çıktık. Ben en küçükleriydim. Kardeşlerimin biri Ebu Bürde, diğeri de Ebu Ruhm'du. Beraberimizde de, kavmimizden birkaç kişi (veya elliüç kişi, yahut elliiki kişi diye söylediği sanılmaktadır) vardı. Bir gemiye bindik. Gamimiz bizi Habeşistan'daki Necaşi'ye götürdü. Orada Ca'fer bin Ebi Talib (r.a) ile arkadaşlarına rastladık. Ca'fer (r.a) bize:

"Allah Resulü (a.s) bizi buraya gönderdi ve burada kalmamızı emretti. Siz de bizimle kalın," diye söyledi. Onunla birlikte kaldık ve en sonunda hep birlikte geldik. Hayber fethedildikten sonra Resulullah (a.s) ile buluştuk. Resulullah (a.s), bize Hayber'in ganimetlerinden pay ayırdı. Hayber Fethi'ne kendisi ile birlikte katılanların dışında, bizden başka kimseye pay ayırmadı. Sadece Ca'fer ve arkadaşları ile birlikte bizim gemimizde gelenlere, bu fetihe katılanlarla birlikte pay verdi. İnsanlardan bazıları bize, (yani gemi ile gelenlere) "Biz hicrette sizi geçtik" diyorlardı.

Esme binti Umeys'in yanına gittim. O da bizimle birlikte dönenlerdendi. Hz. Peygamber (a.s), hanımı Hz. Hafsa (r.a)'nın yanında iken O'nu ziyaret ettim. O, Necaşi'nin yanına hicret edenlerle birlikte hicret etmişti. Esma, yanında iken Hz. Ömer (r.a), Hafsa'nın yanına girdi. Hz. Ömer (r.a), Esma'yı gördüğünde:

"Bu kadın kimdir?" diye sordu. Hafsa da:

"Esma binti Umeys," diye cevap verdi. Hz. Ömer (r.a)

2002-Buhari (6/485) 64-Kitabu'l-Meğazi. 38-Hayber Savaşı babı. Müslim (4/1946) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 41-Ca'fer bin Ebi Talib, Esma binti Umeys ve onlarla birlikte aynı gemide Habeşistan'a yolculuk edenlerin faziletleri babı.

"Bu kadın Habeşistan'dan mı geldi? Bu kadın gemiyle gelenlerden midir?" diye sordu. Esma, "evet" diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

"Biz hicrette sizi geçtik, bu sebeple biz Resulullah (a.s)'a sizden daha layıkız," dedi. Esma bu söze kızdı, şöyle söyledi:

"Ey Ömer, hayır vallahi, siz Resulullah (a.s) ile birlikte idiniz. O sizin aç olanınızı doyuruyor, bilgi sahibi olmayanınıza öğüt veriyordu. Biz ise, Habeşistan'da, uzaklarda, itilmişler ülkesinde idik. Biz buna Allah ve Resulü (a.s) için katlandık. Allah'a yemin ederim ki, senin söylediğini Resulullah (a.s)'a söylemedikçe yemek yemiyecek ve su içmeyeceğim. Biz eziyete maruz bırakılıyor ve tehdit ediliyorduk. Bunu Resulullah (a.s)'a söyleyecek ve O'ndan istekte bulunacağım. Allah'a yemin ederim ki, yalan söylemeyecek, sözü saptırmayacak ve burada söylenene ilave yapmayacağım."

Sonra Esma, Resulullah (a.s)'ın yanına gidince, "Ey Allah'ın Peygamberi, Hz. Ömer (r.a) şöyle şöyle söyledi" diyerek olanları Resulullah (a.s)'a anlattı. Resulullah (a.s) da:

"O bana, sizden daha layık değildir. Onun ve arkadaşlarının sadece bir hicreti var. Siz gemi halkının ise, iki hicreti vardır..."

Esma şöyle diyor:

"Ebu Musa ve gemi halkının bana gurup gurup gelerek bu hadisi sorduklarını gördüm. Onlar için dünyadan hiçbir şey Resulullah (a.s)'ın bu söylediğinden daha büyük ve daha sevindirici değildi."

Ebu Burde, *"Ebu Musa'nın Esma'ya, bu hadisi sık sık tekrar ettirdiğini görürdüm,"* demiştir.

٢٠٠٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَنَس قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «يَقْدَمُ عَلَيْكُم غَدًا قَوْمٌ هُم أَرَقُّ قُلُوبًا لِلإِسْلاَمِ مِنْكُم». فَقَدِمَ الأَشْعَرِيُّونَ، فَلَمَّا دنَوا جَعَلُوا يَرْتَجِزُون:

غَـدًا نَلْقَى الأَحِبَّـةْ مُحَمَّـدًا وَحِـزْبَـهْ

فَلَما أَن قَدِمُوا تَصَافَحُوا، فَكَانُوا أَوَّل مَنْ أَحْدثَ الْمُصَافَحَة.

2003- Ahmed, Enes (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

2003-Ahmed, Müsned (3/155) İsnadı sahihtir.

"Yarın yanınıza bir topluluk gelecek, onlar İslam'a karşı sizden daha ince yürekliditler" diye buyurdu. Ertesi gün Eş'ariler geldiler. Yaklaştıklarında adeta gürlercesine şu beyti okuyorlardı:

"Yarın sevgililere kavuşuruz,

Muhammed (a.s) ve gurubuna..."

Geldiklerinde de musafaha ettiler. Musafahayı ilk başlatanlar onlar oldular."

٢٠٠٤ــ رَوَى ابنُ سَعْد والحَاكِمُ عَنْ عَيَاض الأَشعرى قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ: ﴿فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُم وَيُحِبُّونَهُ﴾ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : هُمَ قَوْمُك يا أَبَا مُوسى، وأَوْمَأَ إِلَيْه».

2004- İbni Sa'd ve Hakim, Iyad Eş'ari (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Allahu Teala, kendisinin onları seveceği, onların da kendisini seveceği bir topluluk getirir" (1) ayet-i kerimesi indiğinde, Resulullah (a.s):

"Bunlar senin kavmindir, ey Ebu Musa" diyerek ona işarette bulundu."

٢٠٠٥ــ رَوَى البُخَارِيُ ومُسْلم عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسى، قَالَ: لَمَّا فَرَغَ النَّبِيُّ مِنْ حُنَيْنٍ، بعَثَ أَبَا عَامِرٍ عَلَى جَيْشٍ إِلَى أَوْطَاسٍ. فَلَقِي دُرَيْدَ بْنَ الصِّمَّةِ. فَقُتِلَ دُرَيْدٌ وَهَزَمَ اللَّهُ أَصْحَابَهُ. فَقَالَ أَبُو مُوسَى: وَبَعَثَنِي مَعَ أَبِي عَامِرٍ. قَالَ: فرُمِيَ أَبُو عَامِرٍ فِي رُكْبَتِهِ. رَمَاهُ رَجُلٌ مِنْ بَنِي جُشَمٍ بِسَهْمٍ. فَأَثْبَتَهُ فِي رُكْبَتِهِ. فَانْتَهَيْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ: يَا عَمِّ! مَنْ رَمَاكَ؟ فَأَشَارَ أَبُو عَامِرٍ إِلَى أَبِي مُوسَى. فَقَالَ: إِنَّ ذَاكَ قَاتِلِي. تَرَاهُ ذٰلِكَ الَّذِي رَمَانِي. قَالَ أَبُو مُسَى: فَقَصَدْتُ لَهُ فَاعْتَمَدْتُهُ فَلَحِقْتُهُ، فَلَمَّا رَآنِي وَلَّى عَنِّي ذَاهِبًا. فَاتَّبَعْتُهُ وَجَعَلْتُ أَقُولُ لَهُ: أَلا تَسْتَحِي؟ أَلَسْتَ عَرَبِيًّا؟ أَلا تَثْبُتُ؟ فَكَفَّ. فَالْتَقَيْتُ أَنَا وَهُو. فَاخْتَلَفْنَا أَنَا وَهُوَ ضَرْبَتَيْنِ. فَضَرَبْتُهُ بِالسَّيْف فَقَتَلْتُهُ. ثُمَّ رَجَعْتُ إِلَى عَامِرٍ فَقُلْتُ: إِنَّ اللَّهَ قَدْ قَتَلَ صَاحِبَكَ. قَالَ: فَانْزِعْ هٰذَا السَّهْمَ. فَنَزَعْتُهُ فَنَزَا مِنْهُ الْمَاءُ.

2004-Tabakatu'l-Kübra (4/107) Müstedrek (2/313) Hakim, bunun sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

1) Maide Suresi: 54

فَقَالَ: يَا ابْنَ أَخِي؟ انْطَلِقْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَقْرِئْهُ مِنِّي السَّلاَمَ. وَقُلْ لَهُ: يَقُولُ لَكَ أَبُو عَامِرٍ: اسْتَغْفِرْ لِي. قَالَ: وَاسْتَعْمَلَنِي أَبُو عَامِرٍ عَلَى النَّاسِ. وَمَكَثَ يَسِيرًا ثُمَّ إِنَّهُ مَاتَ. فَلَمَّا رَجَعْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ دَخَلْتُ عَلَيْهِ، وَهُوَ فِي بَيْتٍ عَلَى سَرِيرٍ مُرْمَلٍ، وَعَلَيْهِ فِرَاشٌ، وَقَدْ أَثَّرَ رِمَالُ السَّرِيرِ بِظَهْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَجَنْبَيْهِ. فَأَخْبَرْتُهُ بِخَبَرِنَا وَخَبَرِ أَبِي عَامِرٍ. وَقُلْتُ لَهُ: قَالَ: قُلْ لَهُ: يَسْتَغْفِرْ لِي. فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَاءٍ. فَتَوَضَّأَ مِنْهُ. ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ. ثُمَّ قَالَ«اللَّهُمَّ! اغْفِرْ لِعُبَيْدٍ، أَبِي عَامِرٍ». حَتَّى رَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ. ثُمَّ قَالَ «اللَّهُمَّ! اجْعَلْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَوْقَ كَثِيرٍ مِنْ خَلْقِكَ، أَوْ مِنَ النَّاسِ» فَقُلْتُ: وَلِي. يَارَسُولَ اللَّهِ! فَاسْتَغْفِرْ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «اللَّهُمَّ! اغْفِرْ لِعَبْدِاللَّهِ بنِ قَيْسٍ ذَنْبَهُ. وَأَدْخِلْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُدْخَلاً كَرِيمًا».

2005- Buhari ve Müslim, Ebu Burde'nin, Ebu Musa (r.a)'dan şöyle rivayet ettiğini bildirmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Huneyn'den sonra Ebu Amir'i bir ordunun başında Evtas'ın (1) üzerine gönderdi. Ordu orada Dureyd bin Same ile karşılaştı. Dureyd öldürüldü ve adamlarını da Allahu Teala yenilgiye uğrattı."

Ebu Musa diyor ki:

"Resulullah (a.s) beni Ebu Amir ile birlikte gönderdi. Ebu Amir'in dizine ok isabet etti. Ona Cuşemoğullarından bir adam ok atmıştı. Okunu Ebu Amir'in dizine sapladı. Ben yanına gittim. "Sana kim ok attı, ey amca" diye sordum. Ebu Amir, Ebu Musa'yı işaret ederek (2) "Benim katilim budur. Görüyor musun, işte bana oku bu attı" dedi."

Ebu Musa sözüne şöyle devam etti:

"Sonra ok atan adamın peşine düştüm, üzerine doğru koştum ve yanına vardım. Adam beni görünce kaçmaya başladı. Ben kendisini takip ettim ve "Utanmıyor musun? Ben Arap değil miyim? diye söylemeye başladım. Adam

---

2005-Buhari (8/41) 64-Kitabu'l-Meğazi. 55-Evtas savaşçıları babı. Müslim (4/1943) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 38-Eş'arilerden Ebu Musa ve Ebu Amir'in faziletlerinden bazıları babı.

1) Evtas: Havazin beldesinde bir vadi, bu vadi Huneyn vadisinden ayrı bir yerdir.

2) Burada Ebu Musa,"Ebu Musa'yı işaret ederek" sözüyle kendini kasdetmektedir. (Buhari'nin haşiyesinde yer alan açıklamadan. Çeviren)

kaçmaktan vazgeçti. Böylece onunla karşı karşıya geldik. Ben ve o karşılıklı birbirimize birer darbe indirdik. Sonunda ben ona bir kılıç darbesi indirdim ve onu öldürdüm. Sonra Amir'in yanına döndüm ve: "Allahu Teala, sana ok atanın canını aldı," dedim. O da, "şu oku çıkar" dedi. Oku çıkardım, oradan su fışkırmaya başladı. Bana, "Ey kardeşim oğlu, sen Resulullah (a.s)'ın yanına git. Benden O'na selam söyle ve O'na: "Ebu Amir sizden kendisi için dua ve bağışlanma dilemenizi istiyor" de" diye söyledi. Ebu Amir, kendinden sonra ordunun başına beni geçirdi. Bir süre daha yaşadıktan sonra öldü. Döndüğümde Resulullah (a.s)'ın yanına gittim. Resulullah (a.s) içerisi kum dolu olan ve üzerinde yatak bulunan bir sedirin üzerinde yatıyordu. Kumlar Resulullah (a.s)'ın sırtında ve yanlarında iz bırakmıştı. Kendisine bizim başımızdan geçeni ve Ebu Amir'in başına gelenleri anlattım. "Ebu Amir, kendisi için bağışlanma dilemenizi istedi" dedim. Resulullah (a.s) su istedi. Onunla abdest aldı. Ellerini kaldırarak:

"Ey Allah'ım. Ebu Amir'i bağışla" diye dua etti. O dua ederken kultuklarının beyazlığını gördüm. Sonra duasına şöyle devam etti:

"Ey Allah'ım, onu kıyamet gününde yarattıklarının çoğunun üstünde eyle."

"Bana da dua et, Ey Allah'ın Resulü, benim için de bağışlanma dile" dedim. Hz. Peygamber (a.s):

"Ey Allah'ım, Abdullah bin Kays'ın da günahlarını bağışla, onu kıyamet gününde güzel bir yere koy" diye buyurdu."

Ebu Burde, *"Bu dualardan biri Ebu Amir, diğeri de Ebu Musa içindir"* demiştir.

٢٠٠٦ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ أَبي مُوسى، قَالَ: كُنْتُ عند النَّبِي ﷺ وَهُوَ نَازِلٌ بِالْجِعْرَانَة بَيْن مَكَّة وَالْمَدِينة. وَمَعَهُ بِلالٌ. فَأَتَى رَسُول اللَّهِ ﷺ رَجُلٌ أَعْرَابِيٌّ. فَقَالَ: أَلاَ تُنْجِز لِي، يَا مُحَمَّدُ! مَا وَعَدْتَنِي؟ قَالَ لَهُ رَسُول اللَّهِ ﷺ «أَبْشر». فَقَالَ لَهُ الأَعْرابي: أَكْثَرْتَ عَلَيَّ منْ «أَبْشر». فَأَقْبلَ رَسُول اللَّهِ ﷺ عَلَى أَبي مُوسى وَبِلالٍ، كَهَيْئَة الْغَضْبان. فَقَالَ «إِنَّ هٰذَا قَدْ رُدَّ الْبُشْرَى. فَاقْبلا أَنْتُمَا». فَقَالاَ: قَبِلْنَا. يَا رَسُول اللَّه! ثُمَّ دَعَا رَسُول اللَّهِ ﷺ بِقَدَح فِيه مَاء فَغَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ فِيه. وَمَجَّ فِيه. ثُمَّ قَالَ «اشْرَبَا مِنْهُ، وَأَفْرِغَا عَلَى وُجُوهِكُمَا وَأَبْشرَا» فَأَخَذَا الْقَدَحَ. فَفَعَلا مَا أَمَرَهُمَا بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ . فَنَادَتْهُما أُمُّ سَلَمَةَ مِنْ وراء السّتْر: أَفْضِلا لأُمكُمَا مِمَّا فِي إِنَائِكُمَا.

فَأَفْضَلا لَهَا مِنْه طَائِفَةً.

2006- Buhari ve Müslim, Ebu Musa (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Mekke ile Medine arasındaki Ci'rane 'de (1) konakladığı sırada Resulullah (a.s) ile beraber idim. Yanında Bilal (r.a) de vardı. Resulullah (a.s)'ın yanına bedevi bir adam geldi. "Ey Muhammed (a.s), bana söz verdiğini yerine getirmeyecek misin?" dedi. Resulullah (a.s) ona:

"Müjde olsun" dedi. Bedevi adam: "Sen bana "müjde olsun" sözünü çok söyledin" diye konuştu. Resulullah (a.s) adeta kızgın bir halde bekleyen Ebu Musa ile Bilal'e dönerek:

"Bu adam müjdeyi reddediyor, onu siz kabul edin" diye söyledi. Onlar, "Kabul ettik, ey Allah'n Resulü," dediler. Sonra Resulullah (a.s) içerisinde su bulunan bir bardak istedi. Onunla ellerini ve yüzünü yıkadı. Sonra o bardağın içerisine ağzından su boşaltarak "Bundan için, yüzünüze sürün ve sevinin" dedi. Ebu Musa (r.a) ve Bilal (r.a), bardağı aldılar ve Resulullah (a.s)'ın söylediğini yaptılar. Ümmü Seleme de, örtünün arkasından, "Anneniz için de kabınızda bulunandan biraz ihsanda bulunun," diye seslendi. Ona da bardaktakinin bir kısmını ihsan ettiler."

٢٠٠٧ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ بُرَيْدَة عن أَبيه قَالَ: خَرَج بُرَيْدَةُ عِشَاءً فَلَقِيَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَأَخَذَ بِيَدِه فَأَدْخَلَه المَسْجِد فَإِذَا صَوْتُ رَجُلٍ يَقْرَأُ فَقَالَ النَّبِي ﷺ : «تَراه مُرائيًا». فَأَسْكَتَ بُرَيْدَة فإِذَا رَجُل يَدْعُو فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي لاَ إِلٰه إِلاَّ أَنْتَ الأَحَدُ الصَمَد الَّذِي لَمْ يَلِد وَلَمْ يُولَد ولَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَد. فَقَالَ النَّبِي ﷺ : «والذِي نَفْسي بِيَدِهِ أَوْ قَالَ والذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِه لَقَدْ سَأَلَ اللَّهَ باسْمِهِ الأَعْظَم الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى وإِذَا دُعِيَ بِه أَجَاب». قَالَ فَلَمَّا كَانَ مِنَ القَابِلَة خَرَجَ بُرَيْدة عِشَاءً فَلَقِيَه النَّبِي ﷺ فَأَخَذَ بِيَدِهِ فَأَدْخَلَهُ المَسْجِدَ فَإِذَا صَوْت الرَّجُل يَقْرَأُ فَقَالَ النَّبِي ﷺ «أَتَقُولُه مِرَاءً». فَقَالَ بُرَيْدَة: أَتَقوله مُراء يا رَسُولَ اللَّهِ؟

2006-Buhari (8/46) 64-Kitabu'l-Meğazi. 65-Taif Gazvesi babı. Müslim (4/1943) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 38-Eş'arilerden Ebu Musa ve Ebu Amir'in faziletleri babı.

1) Ci'rane: Mekke ve Taif arasında bir yer. Mekke'ye daha yakındır. Fakihi, "Bu yerle Mekke arasında, Bureyd vardır" demiştir. Baci de, bu yerin Mekke'ye uzaklığının 18 mil olduğunu söylemiştir. (Çeviren)

فَقَالَ النَّبِي ﷺ : «لاَبَل مُؤْمِنٌ مُنيبٌ لاَبَلْ مُؤْمِنٌ مُنيب». فإذَا مُراء الأشعري يُقْرأ بِصَوْت لَهُ في جَانِب المَسْجِد فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إنَّ الاشْعَري أُوْ إنَّ عَبْدَاللَّهِ بن قَيس أُعْطِيَ مِزْمَارًا مِنْ مَزَامِيرِ دَاود». فَقُلْتُ: أَلاَ أُخْبِرُهُ يارَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «بَلى فَأَخْبِرَهُ». فَأَخْبَرْتُه. فَقَالَ: أَنْتَ لِي صَديق أَخْبَرْتَني عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِحَديث.

2007- Ahmed, İbni Bureyde (r.a)'nin babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Bureyde, yatsı vaktinde dışarı çıktı, Resulullah (a.s) ile karşılaştı. Resulullah (a.s) onu elinden tutarak Mescid'e götürdü. Mescid'de Kur'an okuyan bir adamın sesi duyuluyordu. Resulullah (a.s) "Görüyor musun gösteriş yapıyor" dedi. Bureyde adamı susturdu. Bunun üzerine adam:

"Ey Allah'ım senden başka ilah olmayan, tek, samed (her şeyden müstağni, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan), doğurmamış ve doğurulmamış, hiçbir şey kendinin dengi ve benzeri olmayan Allah olduğuna şehadet ederek dilekte bulunuyorum" diye dua etmeye başladı. Resulullah (a.s) ise şöyle buyurdu:

"Canım elinde olana yemin olsun ki, adam Allah'a ism-i azamı (en büyük adı) ile dilekte bulundu ki, o adı ile dilekte bulununca, Allah istenileni verir ve onunla dua edilince, duaya icabet eder."

Ravi şöyle devam ediyor:

"Ertesi gece olunca Bureyde yine yatsı vakti dışarı çıktı. Resulullah (a.s) ile karşılaştı. Birlikte Mescid'e gittiler. Mescid'de Kur'an okuyan bir adamın sesi duyuluyordu. Bureyde:

"Gösteriş için mi okuyor, ey Allah'ın Resulü" diye sordu. Resulullah (a.s):

"Hayır, bilakis itaatkar bir mü'min, itaatkar bir mü'min" dedi. Bu arada Eş'ari'nin Mescid'in bir kenarında Kur'an okuduğu anlaşıldı. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Eş'ari'ye -veya Abdullah bin Kays'a- Davud'un kavallarından (mizmarlarından) bir kaval (mizmar) verilmiştir" diye buyurdu. "Bunu kendisine bildireyim mi ey Allah'ın Resulü?" diye sordum. "Evet, bildir" diye buyurdu. Ben de

---

2007-Ahmed, Müsned (5/349) Haysemi bunu Mecma (9/358, 359)'da rivayet etmiş ve, "Bunu Ahmed rivayet etmektedir. Sahih'te de Abdullah bin Kays'a Davud ailesinin mizmarlarından (kavallarından) bir mizmar verildiği rivayeti yer almaktadır. Buradaki rivayette "Davud'un mizmarlarından" ifadesi geçmektedir. Ahmed'in rivayetindeki raviler, isimleri Sahih'te yer alan ravilerdir," demiştir.

bildirdim ve bunun üzerine Abdullah bin Kays, bana: "Sen benim dostumsun, Resululah (a.s)'tan bana hadis bildirdin" dedi."

Zehebi, Siyer'de şöyle diyor:

"Esved bin Yezid'in şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Kufe'de Hz. Ali (r.a) ve Ebu Musa (r.a)'dan daha bilgili olan birini görmedim." (1)

Yine Zehebi'nin bildirdiğine göre, Mesruk şöyle söylemiştir:

"Sahabeden yargıda bulunanlar yargı -kaza- konusunda kendilerinin hükümlerine başvurulanlar şu altı kişiydi: Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a), İbni Mes'ud (r.a), Ubey (r.a), Zeyd (r.a) ve Ebu Musa (r.a)" (2)

٢٠٠٨ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ عُمَر قَالَ: بالشَّامِ أَرْبَعونَ رَجُلاً، مَا مِنْهُم رَجُلٌ كَانَ يَلِي أَمْرَ الأُمَّة إِلاَّ أَجْزَاه، فَأَرْسَل إِلَيْهِم. فَجَاءَ رَهْطٌ، فِيهم أَبُو مُوسى، فَقَالَ: إِنِّي أُرْسِلَكَ إِلى قَوْمٍ عَسْكَرَ الشَّيْطَانُ بَيْنَ أَظْهُرِهِم. قَالَ: فَلاَ تُرْسِلْني. قَالَ: إِنَّ بِهَا جِهَادًا ورِبَاطًا. فَأَرْسَلَهُ إِلى البَصْرَة

2008- İbni Sa'd, Hz. Ömer (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) şöyle demiştir:

"Şam'da kırk adam vardır. Onlardan hangisi ümmetin işini üstlense, onu yerine getirebilir. Onlara haber gönder" Daha sonra içlerinde, Ebu Musa (r.a) da bulunan bir topluluk geldi. Hz. Ömer (r.a) ona:

"Seni, şeytanın, askerlerini aralarına sokmuş olduğu bir topluluğun üzerine göndereceğim," dedi. Ebu Musa (r.a):

"Hayır, gönderme" dedi. Hz. Ömer (r.a):

"Orada cihad ve sınır koruma görevi var," diye söyledi ve sonra da onu Basra'ya gönderdi."

Zehebi de, Siyer'de Enes'ten şöyle bir rivayet nakletmiştir:

"Eş'ari, beni Hz. Ömer (r.a)'e gönderdi. Hz. Ömer (r.a) bana, Eş'ari'yi nasıl

---

2008-Tabakatu'l-Kübra (4/109) Ravileri sikadır.
1) Siyer (2/388)
2) Siyer (2/388) İsnadı sahihtir.

bıraktın?" diye sordu. "İnsanlara Kur'an öğretir bir halde bıraktım" diye cevap verdim. Bunun üzerine, "O, gerçekten zeki biridir. Ama bunu kendisine söyleme" dedi." (1)

٢٠٠٩ــ رَوَى ابنَ سَعْد عَنْ أَبي سَلَمَة: كَانَ عُمَرُ إِذَا جَلَسَ عِنْدَه أَبُو مُوسى، رُبَّمَا قَالَ لَه: ذَكِّرْنا يَا أَبَا مُوسى. فَيَقْرَأُ.

2009- İbni Sa'd, Ebu Seleme (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'in yanında Ebu Musa oturduğunda, çoğunlukla ona, "Bize hatırlat (Allah'ın zikrini dinlet) ey Ebu Musa" diye söyler, o da Kur'an okurdu."

٢٠١٠ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ أَبي مُوسى: أَنَّ مُعَاوِيَةَ كَتَبَ إِلَيْه: أَمَّا بَعْد: فَإِنَّ عَمْرو ابنَ العَاصِ قَدْ بَايَعَني عَلى ما أُريد، وأُقْسِم باللَّهِ، لَئِنْ بَايَعْتَني عَلى الَّذِي بَايَعَني، لأَسْتَعْمِلَنَّ أَحَد ابْنَيْكَ عَلى الكُوفة، والآخر عَلى البَصْرة: وَلاَ يُغلَقُ دُونَكَ بَاب، وَلاَ تُقْضَى دُونَك حَاجَة. وَقَدْ كَتَبْتُ إِلَيْكَ بِخَطِّي، فَاكْتُبْ إِلَيَّ بخطِّ يَدِك.

2010- İbni Sa'd, Ebu Musa (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Muaviye kendisine:

"Bundan sonra bil ki, Amr bin As bana istediğim şey üzere bey'at etti. Allah'a yemin ederim ki, eğer sen de onun bey'at ettiği üzere bana bey'at edersen, senin iki oğlundan birini Kufe'ye vali tayin edeceğim. Diğerini de Barsa valisi yapacağım. Senin de her türlü ihtiyacının karşılanmasına yardımcı olacağım. Ben sana kendi yazımla mektup yazıyorum. Sen de bana kendi el yazınla cevap yaz" diye mektup yazdı. Ebu Musa (r.a) da, Muaviye'ye şöyle cevap verdi:

"Sen bana ümmetin en önemli işi ile ilgili bir konuda yazı yazdın. Rabb'imin önüne çıktığım zaman O'na ne diyeceğim? Senin teklif ettiğin şeylere benim ihtiyacım yok. Ve's-Selamu aleyk."

Ebu Burde şöyle diyor:

"Muaviye başa getirildiğinde yanına gittim. Bana karşı, kapı kapatılmadı ve

---

2009-Tabakatu'l-Kübra (4/109) Ravileri sikadır.
2010-Tabakutu'l-Kübra (4/109) İsnadı sahihtir.
1)Siyer (2/390) Ravileri sikadır.

her ne ihtiyacım olduysa karşılandı."

Zehebi diyor ki:

"Ebu Musa (r.a), çok oruç tutan, çok namaz kılan, kendini Rabb'ine adamış, zahid ve ibadete düşkün biriydi. İlim, amel, cihad ve gönül selametini biraraya getirmiş kişilerdendi. Emirlik onu değiştirmedi. Dünyalık ile de gurura kapılmadı."

٢٠١١ــ رَوَى البُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ، فَجَعَلَ النَّاسُ يَجْهَرُونَ بِالتَّكْبِيرِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «أَيُّهَا النَّاسُ! ارْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، إِنَّكُمْ لَيْسَ تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلاَ غَائِبًا. إِنَّكُمْ تَدْعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا. وَهُوَ مَعَكُمْ».

2011- Buhari ve Müslim, Ebu Musa (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Bir yolculukta Resulullah (a.s) ile beraber idik. İnsanlar yüksek sesle tekbir getirmeye başladılar Resulullah (a.s) da:

"Ey insanlar, kendinize biraz acıyın (tekellüfe girmeyin, kendinizi zorlamayın)! Siz sağıra veya uzakta bulunana seslenmiyorsunuz. Siz herşeyi duyana ve yakın olana sesleniyorsunuz. O sizinle beraberdir."

Ebu Musa diyor ki:

"Ben de Resulullah (a.s)'ın arkasındaydım ve "la havle ve la kuvvete illa billah": (Güç ve kuvvet ancak Allah'ın yardım ve desteği iledir) lafzını söylüyordum. Bana:

"Ey Abdullah bin Kays, sana cennet hazinelerinden bir hazine öğreteyim mi?" diye sordu. Ben:

"Evet öğret," dedim. "La havle ve la kuvvete illa billah" söyle" diye buyurdu."

Zehebi diyor ki:

"Kur'an öğreticileri tabakatında da zikrettiğim gibi. Ebu Musa (r.a), sahih rivayete göre hicri 44 yılının zilhicce ayında vefat etmiştir."

٢٠١٢ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ أَنَس: أَنَّ أَبَا مُوسى كَانَ حُلْو الصَّوْت، فَقَام لَيْلَةً

2011-Buhari (7/470) 64-Kitabu'l-Meğazi. 38-Hayber Gazvesi babı. Müslim (4/2076) 48-Zikr ve'd-Dua. 11-Zikir esnasında sesi alçaltmanın müstehablığı babı.

يُصَلِي، فَسَمِعَ أَزْوَاجُ النَّبِي ﷺ ، فَقُمْنَ يَسْتَمِعْن. فَلَمَّا أَصْبَحَ، قِيلَ لَهُ: إِنَّ النِّسَاءَ سَمِعْنَكَ. قَالَ: لَوْ عَلِمْتُ لحبَرتُكنَّ تَحبِيرًا، ولشوَّقْتُكُنَّ تَشْوِيقًا.

2012- İbni Sa'd, Enes (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ebu Musa (r.a), sesi çok tatlı olan biriydi. Bir gece namaza durdu. Resulullah (a.s)'ın hanımları onun sesini duydular ve dinlemeye koyuldular. Sabah olunca, "kadınlar seni dinlediler," diye söylenildi. Bunun üzerine, "Eğer bilseydim, sizin için okumamı daha da süslerdim, sizi daha bir şevke getirirdim" diye söyledi."

٢٠١٣ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَن أَبي نَضْرة قَالَ عُمَرُ لأَبي مُوسَى: شوِّقْنَا إِلى ربِّنَا فَقَرأَ. فَقَالوا: الصَّلاَة. فَقَالَ: أَوَ لَسْنَا في صَلاَة.

2013- İbni Sa'd, Ebu Nezre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) Ebu Musa'ya: "Bizi Rabbi'imize doğru özendir" dedi. O da Kur'an okudu. Sonra "namaza" denildi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a); "Namazda değil miyiz." dedi."

٢٠١٤ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَن أَبي لَبيد قَالَ: ماكُنَّا نُشبِّه كَلاَم أَبي مُوسى إِلاَّ بالحزَارِ الَّذِي ما يُخَطِئُ المَفْصِلَ.

2014- İbni Sa'd, Ebu Lebid (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Biz Ebu Musa'nın sesini, insanın herbir eklemini harekete geçiren, heyecanlandıran tatlı kuş sesine benzetiyorduk."

٢٠١٥ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَن أَبي مُوسى قَالَ: لأَن يَمْتَلِئُ مَنْخري منْ رِيحِ جِيفَة أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَمْتَلِئَ مِنْ رِيح امْرأَة.

2015- İbni Sa'd, Ebu Musa (r.a)'nı şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

2012-Tabakatu'l-Kübra (4/108) İsnadı sahihtir.
2013-Tabakatu'l-Kübra (4/109) İsnadı sahihtir.
2014-Tabakatu'l-Kübra (4/111) İsnadı sahihtir
2015-Tabakatu'l-Kübra (4/114) Ravileri sikadır.

"Burun deliğimin cife kokusu dolması, kadın kokusu ile dolmasından daha sevimlidir.

٢٠١٦ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ عَبْدالرَّحْمٰن بنِ مَوْلى أُمِّ بُرثن قَالَ: قَدِمَ أَبُو مُوسَى الأَشْعَرِي وزِيَاد عَلى عُمَر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَرأَى فِي يَدِ زِيَاد خاتمًا مِنْ ذَهَب، فَقَالَ: اتَّخَذْتُم حِلَق الذَّهَب. فَقَالَ أَبُو مُوسى: أَمَّا أَنَا فخاتمي مِنْ حَدِيد. فَقَالَ عُمَر: ذَاك أَنْتَنُ، أَوْ أَخْبَث، من كَان مُتَختمًا فليتَخَتَّم بِخَاتَمِ مِنْ فِضَّة.

2016- İbni Sa'd, Ümmü Bursun'un azatlısı Abdurrahman (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Musa Eş'ari ile Ziyad, Hz. Ömer (r.a)'in yanına gittiler. Hz. Ömer (r.a), Ziyad'ın parmağında altın yüzük gördü. "Altın süs eşyaları kullanmaya mı başladınız?" diye sordu. Ebu Musa: "Benim yüzüğüm demirdendir" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

"Bu daha fenadır. Birisi yüzük takacak olursa gümüş yüzük taksın" dedi."

٢٠١٧ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ أَبي بُرْدَة عَنْ أَبيه: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نَنْطَلِقَ مَعَ جَعْفَرٍ إِلَى أَرْض النَّجَاشِيِّ، فَبَعَثَتْ قُرَيْش عُمرًا وعُمارةَ بنَ الوَليد، وَجَمَعُوا لَهُ هَدِيَّة.

2017- İbni Sa'd, Ebu Burde(r.a)'nin babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bize, Ca'fer ile birlikte Necaşi'nin yurduna gitmemizi emretti. Kureyş, Amr ve Umare bin Velid'i arkamızdan elçi olarak gönderdi. Onlar Necaşi için aralarında hediye de topladılar."

İbni Akabe, İbni İshak ve Ebu Ma'şer, Ebu Burde'nin babası olan Ebu Musa'yı Habeşistan'a hicret edenler arasında zikretmemektedirler.

٢٠١٨ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: يَا بُنَيَّ لَوْ رَأَيْتَنا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَصَابَتْنَا السَّمَاءُ لَحَسِبْتَ أَنَّ رِيحَنَا رِيحُ الضَّأْنِ.

2016-Tabakatu'l-Kübra (4/114) Ravileri sikadır.
2017-Tabakatu'l-Kübra (4/105) Ravileri sikadır.

2018- Tirmizi, Ebu Musa (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Ey oğul, gökten yağmur yağdığı zaman, bizim Resulullah (a.s) ile birlikte halimizi görseydin, bizden yayılan kokunun koyun kokusu olduğunu sanırdın."

Tirmizi, hadisin anlamı için şunları söylüyor:

"Giydikleri elbiseler hep yündendi. Yağmur yağdığı zaman bu yünler koku yapar ve koyun kokusu gibi etrafa yayılırdı."

٢٠١٩ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ أَبي بُردَة قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى مُعَاوِيَة حِينَ أُصَابَتْهُ قُرْحَتُه، فَقَالَ: هَلُمَّ يا ابنَ أَخي، فَتَطَرْتُ، فإذَا هُوَ قَدْ سُبِرتْ ــ يَعْني: قُرْحَته ــ فَقُلْتُ: لَيس عَلَيْكَ بَأْس. إذْ دَخَلَ ابْنُه يَزيد، فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيةُ: إنْ وليتَ، فَاستَوْص بِهَذا، فَإنَّ أَبَاهُ كَانَ أَخًا لي، أَو خَليلاً، غَيْرَ أَنِّي قَدْ رَأَيْتُ في القِتَالِ مالَمْ يَر.

2019- İbni Sa'd, Ebu Burde (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Kendisinde çıban çıkınca Muaviye'nin yanına gittim. "Gel yanıma ey kardeşim oğlu" dedi. Baktım, çıban kökünü dışarı vermiş. "Korkulacak bir şeyin yok" dedim. O sırada oğlu Yezid içeri girdi. Muaviye oğluna:

"Eğer başa getirilirsen, bundan öğüt al, onun babası benim kardeşim -veya dostum- idi. Ancak ben çarpışmada onun görmediğini gördüm" diye söyledi."

İbni Sa'd, Hasan'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hakemler Ebu Musa ile Amr idi. Bunların biri dünyayı, diğeri de ahireti arzuluyordu." (1)

Yine İbni Sa'd, Ebu Musa (r.a)'nın *"Benim kabrimi derin yapın"* diye söylediğini bildirmiştir. (2)

٢٠٢٠ــ رَوَى أَبُو يَعلي عَنْ أَنَس قَالَ: قَعدَ أَبُو مُوسَى في بَيْته واجْتَمَع إلَيْه نَاسٌ فَأَنْشَأَ يَقْرَأُ عَلَيْهم القُرْآن. قَالَ: فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلاَ

2018-Tirmizi (4/650) 38-Kitabu Sıfati'l-Kıyame ve'r-Rekaik ve'l-Vera. 38-Kuteybe'nin rivayet ettiği hadis babı. Tirmizi: "Bu hadis, sahihtir" demiştir.

2019-Tabakatu'l-Kübra (4/112) Ravileri sikadır.

1) Tabakatu'l-Kübra (4/113) Ravileri sikadır.

2) Tabakatu'l-Kübra (4/116) Ravileri sikadır.

أَعْجِبْكَ من أَبي مُوسَى قَعَد في بَيْت واجْتَمَعَ إِلَيْه نَاسٌ فَأَنْشَأَ يَقْرَأُ عَلَيْهِم القُرْآن. فَقَالَ رَسُول اللَّهِ ﷺ : «أَتَسْتَطيع أَنْ تَقْعدني حَيْثُ لا يَراني أَحَدٌ مِنْهُم؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ . قَالَ: فَأَقْعَدَهُ الرَّجُل حَيْثُ لاَيَرَاهُ مِنْهُم أَحَد فَسَمِعَ قِرَاءةَ أَبي مُوسَى، فَقَالَ: «إِنَّهُ يَقرَأُ عَلَى مِزْمَارٍ مِنْ مَزَامير آلِ دَاود».

2020- Ebu Ya'la, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Musa (r.a) evinde otururken, insanlardan bir gurup yanına geldi. Onlara Kur'an okumaya başladı. Sonra Resulullah (a.s)'a bir adam gelerek:

"Ey Allah'ın Resulü, Ebu Musa (r.a)'dan senin hoşlanacağın bir şey söyleyeyim mi, evinde oturmuş, insanlardan bir gurup yanına toplanmış ve o da Kur'an okumaya başlamış" diye söyledi. Resulullah (a.s):

"Beni onlardan birinin göremeyeceği bir yere oturtabilir misin?" diye sordu O, "evet" dedi. Daha sonra Resulullah (a.s) çıktı. Adam Resulullah (a.s)'ı guruptan hiçbirinin göremiyeceği bir yere oturttu ve Resulullah (a.s) buradan Ebu Musa (r.a)'nın kıraatını dinledi. Sonra da "Ebu Musa, Davud ailesininin mizmarlarından bir mizmar üzere okuyor" diye buyurdu."

٢٠٢١ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ أَبي مُوسى الأَشْعَري رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَوْ رَأَيْتَني، وأَنَا أَسْمَعُ لِقِرَاءَتِكَ البَارِحَةَ؟ لَقَدْ أُوتِيتَ مِزْمَارًا مِنْ مَزَامِير آل دَاود».

2021- Buhari ve **Müslim,** Ebu Musa Eş'ari (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Dün gece senin kıraatını dinlerden beni bir görseydin. Sana, Davud ailesinin mizmarlarından bir mizmar verilmiş."

Bir Açıklama

2020-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/360)'de şöyle diyor: "Bunu, Ebu Ya'la rivayet etmektedir ve isnadı hasendir."

2021-Buhari (9/92) 66-Kitabu Fedaili'l-Kur'an. 31-Kur'an okumada sesin güzel olması babı. Müslim (1/546) 6-Kitabu Salati'l-Musafirin ve Kasriha. 34-Kur'an okuma esnasında sesi güzelleştirmenin müstehablığı babı.

İbni'l-Esir, Humeydi'nin şöyle dediğini belirtiyor:

"Burkani, yukarıda geçen hadise şu ilaveyi yapmaktadırlar: Ebu Musa şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Resulü, vallahi, eğer senin dinlediğini bilseydim, senin için onu daha da süslerdim" diye söyledim." Burkani, bunu Müslim'in tahric ettiğini söylemektedir.

Bu fazlalık, bizdeki Müslim'de yoktur. Buhari ve Tirmizi'nin rivayetinde de *"Dün gece senin kıraatını dinlerken beni bir görseydin"* ifadesi bulunmuyor.

Resulullah (a.s)'ın mizmar sözüne gelince:

Mizmar kelimesi mezamir kelimesinin tekilidir. Bu ise müzik aletlerinden biridir. Resulullah (a.s), Hz. Davud (a.s)'un sesinin güzelliğinden ve okuyuşunun tatlılığından dolayı onunla örnek vermiştir. Yani adeta boğazında mizmar (kaval, ney gibi aletlere verilen ad) varmış gibi güzel ses çıkarıyor, anlamındadır. Hz. Davud (a.s) ailesi, ifadesindeki *"aile"* sözü ise, öylesine söylenmiş bir kelimedir. Burada asıl kastedilen kişi Hz. Davud (a.s)'un kendisidir.

ABDULLAH BİN SELAM (R.A.)

İbni Hacer, Abdullah bin Selam (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Abdullah Selam'ın oğlu, o Haris'in oğlu, o da Ebu Yusuf'un oğludur. Hz. Yusuf (a.s) peygamberin soyundan gelmektedir. Hazrec Kavakil kabilesi ile antlaşmıştı. İsrailoğullarından idi, daha sonra ensardan olmuştur. Kaynukaoğullarındandı. İsminin önce "Husayn" olduğu, ancak daha sonra Resulullah (a.s) tarafından değiştirildiği söylenmiştir. Bunu Taberani ileri sürmektedir."

İbni Sa'd ise şöyle diyor:

"Ya'kub bin Sufyan'ın Tarih'inde Ebu Yeman'dan, onun Şu'ayb'dan, onun da Abdulaziz'den rivayet ettiğine göre, Abdulaziz şöyle söylemiştir:

"Abdullah bin Selam'ın ismi daha önce Husayn idi, Resulullah (a.s) onu Abdullah olarak değiştirdi. Ondan, oğulları Yusuf ile Muhammed, ayrıca sahabeden Ebu Hureyre, Abdullah bin Ma'kıl, Enis, Abdullah bin Hanzala, Harşet bin Hurr, Kays bin Ubad, Ebu Selem bin Abdurrahman ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir."

Hz. Peygamber (a.s)'in Medine'ye ilk vardığı zamanlarda müslüman olmuştur. Hicri 8 yılına kadar müslüman olmadığı da söylenmiştir. Kays bin Rebi, Asım'dan, o da Şa'bi'den rivayet ettiğine göre, Şa'bi şöyle söylemiştir:

"Abdullah bin Selam, Resululah (a.s)'ın vefatından iki yıl önce müslüman oldu." Bu rivayeti İbni Berki nakletmektedir ve Kays bin Rebi zayıf bir ravidir. Ahmed'in ve Sünen sahiplerinin Zurare bin Evfa tarikiyle rivayet ettiklerine göre, Abdullah bin Selam (r.a) şöyle söylemiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) Medine'ye geldiğinde ben de kendisini görmeye gittim. Yüzü görününce, onun yüzünün yalancı yüzüne benzemediğini anladım. Aynı zamanda, "Aranızda selamı yayın ve yemek yedirin" diye buyurdu."

Buhari'de yeralan ve Hamid'in Enes'ten naklettiği bir rivayete göre Abdullah bin Selam (r.a), Resulullah (a.s) Medine'ye vardığında yanına gitti ve:

"Ben sana, peygamberlerden başkasının bilemiyeceği üç konuyu soracağım," dedi." Sonra hadisin tamamını veriyor. Bu hadiste Abdullah bin Selam ile yahudiler arasında geçen olayın hikayesi de yer almakta ve yahudilerin şaşkın bir topluluk oldukları ifade edilmektedir. Abdulaziz bin Suheyb'in, Enes (r.a)'ten rivayet ettiğine göre de, Enes şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s) Medine'ye geldi, halk onu görmek için yollara döküldü. Abdullah bin Selam (r.a) da bu olayı duydu. O esnada ailesine ait bir hurmanın üzerindeydi. Acele olarak ağaçtan inerek geldi. Resulullah (a.s)'ın konuşmalarını dinledi, sonra da şöyle dedi:

"Şehadet ederim ki, sen Allah'ın peygamberisin ve getirdiğin de hakkdır. Bilirsin ki, ben onların (yahudilerin) seyyidleri ve en bilginleriyim. Benim müslüman olmamı öğrenmeden önce, kendilerine benim nasıl biri olduğumu sor" dedi." Hadis bu şekilde devam etmektedir.

Sahih bir hadiste Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'dan şöyle rivayet edilmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s)'in, Abdullah bin Selam'dan başka, yeryüzünde yürüyen herhangi bir kimse için "bu cennet ehlidir" diye söylediğini duymadım."

Buhari'nin Tarihi's-Sağir'inde iyi bir senetle Yezid bin Umeyr'in şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Muaz'a ölümcül bir hastalık geldi. Kendisine, "Bize vasiyette bulun" denildi. O da şöyle söyledi:

"İlmi Ebu Derda, Selman, İbni Mes'ud ve önceden yahudi iken sonra müslüman olan Abdullah bin Selam'da arayın. Ben Resulullah (a.s)'ın, "Abdullah bin Selam cennetteki on kişinin onuncusudur" diye buyurduğunu duydum."

Tirmizi bu hadisi Muaz'dan muhtasar olarak nakletmiştir.

Beğavi, Mu'cem'de iyi bir senetle Abdullah bin Ma'kıl'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Selam Hz. Ali (r.a)'yi Irak'a gitmekten nehyederek, "Resulullah (a.s)'ın minberine sahip çık. Onu bırakırsan bir daha asla göremezsin," diye söyledi. Hz. Ali (r.a) de, "O, bizden olan salih bir kişidir" dedi."

İbni Asakir de, iyi bir senetle Ebu Burde bin Ebi Musa'nın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Medine'ye vardım, orada Abdullah bin Selam (r.a)'ı bir sohbet halkasında

oturmuş halde ve üzerinde hayır siması kendini belli eder bir şekilde gördüm."

Zebidi de, Abdullah bin Selam (r.a)'ın kardeşinin oğlunun şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesi istendiğinde, Abdullah bin Selam (r.a) gelerek, "sana yardım etmek istiyorum" dedi. Sonra Abdullah dışarı çıkarak şöyle söyledi:

"Benim ismim cahiliyede başka idi, Resulullah (a.s) beni Abdullah olarak adlandırdı. Yüce Allah'ın kitabında benim hakkımda ayet indi. "İsrailoğullarından bir şahid de bunun böyle olduğuna şehadet edip de inanmışken, siz yine de büyüklük taslarsınız, bana söyleyin kendinize yazık etmiş olmaz mısınız?" (1) ayeti benim hakkımda indi. Yine, "İnkar edenler, "Sen peygamber değilsin," derler (2) ayeti kerimesi de benim hakkımda inmiştir."

Taberani diyor ki:

"Bütün tarihçilerin bildirdiğine göre, Abdullah bin Selam (r.a) Medine'de Hicri 43 yılında vefat etmiştir." Haysem bin Adiy, İbni Sa'd, Ebu Ubeyd, Beğavi, Ebu Ahmed Askeri ve daha başkaları da ölüm tarihi olarak aynı zamanı vermektedirler.

İbni Kesir, Abdullah bin Selam (r.a)'ın hayatı ile ilgili bölümde şöyle diyor:

"Abdullah bin Selam (r.a). Künyesi Ebu Yusuf. İsrailoğullarından. Resulullah (a.s) Medine'ye geldiğinde Abdullah bin Selam (r.a) müslüman oldu. Kendisi şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s) Medine'ye vardığında halk kendisini görmek için koşuştular. Ben de o koşuşanlardandım. Yüzünü gördüğümde, O'nun yüzünün, yalancı yüzü olamayacağını anladım. Kendisinden ilk duyduğum söz de şu oldu:

"Ey insanlar aranızda selamı yayın, yemek yedirin, akraba ile bağlantıyı sürdürün. Bu takdirde emniyet içinde cennete girersiniz."

Abdullah bin Selam (r.a), Resulullah (a.s)'ın cennete gireceğine şahedet ettiği kimselerdendir. Aynı zamanda o, cennete gireceği kesin olanlardandır.

Zehebi de onun hakkında şu bilgileri veriyor:

"Abdullah bin Selam bin Haris. Bilgin, önder. Cennete gireceği bildirilenlerden, Ebu Haris, İsrailoğullarından. Ensar ile antlaşmalı idi ve Resulullah (a.s)'ın ashabının seçkinlerindendi.

---

1) Ahkaf Suresi: 10
2) Ra'd Suresi: 43

Ondan Eb Hureyre, Enes bin Malik, Abdullah bin Ma'kıl, Abdullah bin Hanzale, İbni Ğasil, kendi oğulları Yusuf ile Muhammed, Bişr bin Şeğaf, Ebu Sa'id Mukri, Ebu Burde bin Ebi Musa, Kays bin Ubad, Ebu Seleme bin Abdurrahman, Ata bin Yesar, Zurare bin Evfa ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir.

Resulullah (a.s)'ın Medine'ye hicretinin ilk zamanlarında müslüman olmuştur. Abdullah bin Selam (r.a) aynı zamanda yahudilerin bilginlerindendi."

ABDULLAH BİN SELAM (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٠٢٢ــ رَوَى أَحْمَدُ والتِّرْمِذِيُّ والحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ سَلاَم، قَالَ لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ المَدِينَةَ، انْجَفْلُ النَّاسُ عَلَيْه، وكُنْتُ فِيمَنْ انْجَفْلَ، فَلَمَّا رَأَيْتُه، عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْه كذَّاب. فَكَانَ أَوَّلَ شَيْء سَمِعْتُه يَقُول: «يا أَيُّهَا النَّاسُ، أَفْشُوا السَّلاَمَ، وأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وصِلوا الأَرْحَامَ، وصَلُّوا باللَّيْلِ والنَّاسُ نِيَام، تَدْخُلوا الجَنَّةَ بِسَلام».

2022- Ahmed, Tirmizi ve Hakim, Abdullah bin Selam (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Hz.Peygamber (a.s) Medine'ye geldiğinde, insanlar kendisini görmek için koşuştular. Ben de koşuşanlardandım. Kendisini gördüğümde, O'nun yüzünün yalancı birinin yüzüne benzemediğini anladım. O'ndan duyduğum ilk söz de şu oldu:

"Ey insanlar! Aranızda selamı yayın, yemek yedirin, akrabalarla bağlantıyı sürdürün, geceleyin insanların uykuda oldukları vakitte namaz kılın. Bu takdirde güven içerisinde cennete girersiniz."

٢٠٢٣ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ أَنَسِ بن مالِك رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَقْبَلَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ إِلى المَدِينَةِ وَهُوَ مُرْدِفٌ أَبَا بَكْر، وأَبُو بَكْرٍ شَيْخٌ يُعْرَف ونَبِيُّ اللَّهِ ﷺ شابٌّ لايُعرَف. قَالَ: فيَلقى الرَّجُلُ أَبَا بَكْرٍ فَيَقُول: يَا أَبَا بَكْر مَنْ هَذَا الرَّجُلُ الذِي بَيْنَ يَدَيْكَ؟

2022-Ahmed, Müsned (5/451) Tirmizi (4/652) 38-Kitabu Sıfati'l-Kıyame ve'r-Rekaik ve'l-Vera. 42-Muhammed bin Beşşar'ın rivayeti babı. "Bu hadis, sahihtir" demiştir. Müstedrek (3/313) Hakim, sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

فَيَقُول: هٰذَا الرَّجُلُ يَهْدِينِي السَّبِيل. قَالَ: فَيحسِبُ الحاسبُ أَنَّهُ إِنَّمَا يَعْنِي الطَّرِيق، إِنَّمَا يَعْنِي سَبِيلَ الخَيْر. فالْتفتَ أَبُو بَكْر فإِذَا هُوَ بفَارِسٍ قَدْ لَحِقَهُم، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هٰذَا فَارِسٌ قَدْ لَحِقَ بِنَا. فالْتفَتَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «اَللَّهُمَّ اصرَعْه». فَصرَعَهُ الفَرَسُ، ثُمَّ قَامَت تُحمحِمُ، فَقَالَ: يا نَبِيَّ اللَّهِ مُرْنِي بِما شِئْتَ. قَالَ: «فَقِفْ مَكانَكَ، لاَتَترُكَنَّ أَحدًا يَلْحَقُ بِنَا». قَالَ: فَكَانَ أَوَّلَ النَّهَار جَاهِدًا عَلَي نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ ، وَكَانَ آخِرَ النَهار مَسْلحةً لَهُ. فَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جانبَ الحرَّةِ، ثُمَّ بَعَثَ إِلى الأَنْصَارِ فجاءوا إِلى نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ وأَبي بَكْرٍ فَسَلَّمُوا عَلَيْهِمَا وَقَالُوا: ارْكَبَا آمِنَين مُطَاعين. فَرَكِبَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ وأَبُو بَكْرٍ وحَفُّوا دونَهما بالسِّلاَح، فَقِيلَ فِي المَدِينَةِ: جَاءَ نَبِيُّ اللَّهِ، جَاءَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ . فَأَشرَفُوا يَنْظُرُونَ ويَقُولُونَ: جَاءَ نَبِيُّ اللَّهِ. فَأَقبَلَ يسيرُ حَتَّى نَزَلَ جانبَ دار أَبي أَيُّوب، فإِنَّه لَيحدِّثُ أَهْلَهُ إِذْ سَمِعَ بِهِ عَبْدُاللَّهِ بن سَلام وهُوَ فِي نَخْلٍ لأَهْلِه يخْتَرِف لَهُم، فَعَجِلَ أَنْ يَضَع الَّذِي يَخترِف لَهُم فِيهَا، فَجَاءَ وَهِيَ مَعَهُ، فَسَمِعَ مِنْ نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ، فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ : «أَيُّ بيُوتِ أَهْلِنَا أَقْرَبُ؟» فَقَالَ أَبُو أَيوب: أَنَا يا نَبِي اللَّه، هٰذِهِ داري وهٰذَا بابِي. قَالَ: «فَانطلِقْ فَهيِّئْ لَنا مَقِيلاً». قَالَ: قوما عَلى بَركةِ اللَّه. فَلَمَّا جَاءَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ جَاءَ عَبْدُاللَّهِ بن سلامٍ فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ، وأَنَّكَ جئتَ بِحقّ. وَقَدْ علمتْ يهودُ أَني سيِّدُهم وابنُ سيدِهم وأَعلَمهم وابنُ أَعْلِمِهم، فادعُهم فأَسأَلهم عَني قَبْلَ أَنْ يَعْلَمُوا أَنِّي قَدْ أَسْلَمْتُ، فإِنَّهُم إِن يَعْلَمُوا أَني قَدْ أَسلمت قَالُوا فيَّ مَالَيس فيَّ. فَأَرْسَل نبيُّ اللَّهِ ﷺ فَأَقبلوا فَدَخَلُوا عَلَيْه، فَقَالَ لَهُم رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «يَا مَعْشَرَ اليَهود، وَيْلَكُم اتقُوا اللَّه، فَواللَّهِ الَّذِي لاإِلٰهَ إِلا هُوَ إِنَّكُمْ لَتَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ حَقًّا، وأَنِّي جِئْتُكُم بِحَق، فَأَسْلِمُوا». قَالُوا: ما نَعلمهُ ــ قَالُوا لِلنَّبِيِّ ﷺ قَالها ثَلاثَ مِرار ــ قَالَ: «فَأَيُّ رَجُلٍ فِيكُم عَبْدُاللَّهِ بن سَلام؟» قَالُوا: ذَاكَ سَيِّدُنَا وَابْنُ سَيِّدِنَا، وَأَعْلَمُنَا وَابْنُ أَعْلَمِنَا، قَالَ: «أَفَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ؟» قَالُوا: حاشَا لِلَّهِ مَا كَانَ لِيُسْلِمَ. قَالَ: «أَفَرَأَيْتُم إِنْ أَسْلَم؟» قَالُوا: حاشَا للَّهِ مَاكَانَ لِيُسْلم. قَالَ: «أَفَرَأَيْتُم إِنْ أَسْلم؟» قَالُوا: حاشا للَّهِ مَا كَانَ لِيُسْلم. قَالَ: «يا ابنَ سَلام اخرُجْ

عَلَيْهِم». فَخَرَجَ، فَقَالَ: «يا مَعْشَرَ اليَهُود، اتَّقُوا اللَّهَ، فَوَاللَّهِ الَّذِي لاَإِلَه إِلا هُوَ إِنَّكُم لَتَعْلَمُونَ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ، وأَنَّه جَاء بِحَق. فَقَالُوا: كَذَبْتَ، فَأَخْرَجَهُم رَسُولُ اللَّهِ ﷺ».

2023- Buhari, Enes bin Malik (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) Medine'ye geldi. Bineğinin terkisine de Hz. Ebu Bekir (r.a)'i bindirmişti. Hz. Ebu Bekir (r.a) tanınan bir ihtiyar, Resulullah (a.s) ise tanınmayan bir gençti. Bir adam Hz. Ebu Bekir (r.a) ile karşılaştı ve: "şu önündeki adam kimdir?" diye sordu. O da, "Bu bana yolu gösterendir," diye cevap verdi. Hz. Ebu Bekir (r.a) bu sözü ile "hayır yolunu, doğru yolu kastetmişti. Ancak adam normal yolu kasdettiğini zannetti. Hz. Ebu Bekir (r.a) etrafına bakındı, arkalarından kendilerine ulaşan bir atlıyı görerek:

"Ey Allah'ın Resulu, arkamızdan bir atlı geliyor" dedi. Resulullah (a.s) arkasına baktı ve: "Ey Allah'ım onu yere düşür!" diye dua etti. Bunun üzerine at adamı yere düşürdü, sonra kalkıp kişnemeye başladı. Bunun üzerine adam:

"Ey Allah'ın peygamberi, bana istediğin şeyi emret" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Olduğun yerde dur, kimsenin arkadan bize yetişmesine izin verme" diye buyurdu. Böylelikle günün ilk vakitlerinde Resulullah (a.s)'ın peşine düşürek onu öldürme çabasına giren adam, günün sonunda O'nun için silah tutmaya, O'nu savunmak için bekçilik yepmaya başladı. Resulullah (a.s) Harre mevkiinde konakladı. Sonra ensara adam gönderdi. Onlar da Resulullah (a.s) ile Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yanına geldiler. Resulullah (a.s)'a selam vererek, "güven içinde ve emirlerinize itaat edileceğinin bilincinde olarak bineklerinize binebilirsiniz" dediler. Resulullah (a.s) ve Hz. Ebu Bekir (r.a) bineğe bindiler. Gelenler de Resulullah (a.s)'ın ve Hz. Ebu Bekir (r.a)'in önünde silahlarıyla korumacılık yapıyorlardı. Medine'de, "Allah'ın peygamberi geldi, Allah'ın peygamberi geldi," diye söylemeye başladılar. Halk koşup geldi ve "Allah'ın peygamberi geldi" diye seslenmeye başladı. Hz. Peygamber (a.s) ilerlemeye devam ederek, Ebu Eyyub'un evinin yanında bineğinden indi. Abdullah bin Selam, ailesine ait bir hurma ağacının üzerinde onlar için hurma toplarken, bu gelişten haberdar oldu ve ailesine de bundan sözetti. Sonra acele ederek topladığı hurmaları bile bırakmadan, onlarla birlikte gitti. Abdullah, Resulullah (a.s)'ın sözlerini dinledikten sonra ailesinin yanına döndü. Resulullah (a.s):

"Ehlimizin evlerinden hangisi daha yakındır?" diye sordu. Ebu Eyyub:

2023-Buhari (7/249) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 45-Hz. Peygamber (a.s)'in ve ashabının Medine'ye hicreti babı.

"Benimki, ey Allah'ın Resulü, şu evim, işte şu da kapım" dedi. Resulullah (a.s):

"Git bize öyle uykusu (kaylule) uyuyacağımız bir yer hazırla" diye bu- yurdu. Ebu Eyyub (r.a) da "Allah'ın bereketi üzerine kalınız" dedi. Allah'ın peygamberi (a.s) geldiğinde Abdullah bin Selam (r.a) geldi ve şöyle dedi:

"Şehadet ederim ki, sen Allah'ın Resulüsün, getirdiğin de hakdır. Yahudiler beni seyyitleri ve seyyitlerinin oğlu, en bilgilileri ve en bilginleri olarak bilirler. Onları çağır ve benim müslüman olduğumu duymalarından önca, onlara beni sor. Eğer onlar benim müslüman olduğumu duyarlarsa, benim hakkımda, bende bulunmayan şeyleri söylerler" dedi. Resulullah (a.s) (yahudilere) haber gönderdi, onlar da geldiler ve yanına oturdular. Resulullah (a.s) kendilerine:

"Ey yahudiler topluluğu, yazık size, Allah'tan korkunuz, kendinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki, siz benim hak peygamber olduğumu ve getirdiğimin de hak olduğunu biliyorsunuz. Öyleyse müslüman olunuz" diye buyurdu. Yahudiler:

"Biz böyle bir şey bilmiyoruz" dediler. Resulullah (a.s) onların bu sözü karşısında davetini üç kez tekrar etti, onlar, üçünde de aynı şeyi söylediler. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Abdullah bin Selam, aranızda nasıl biri olarak bilinir?" diye sordu. Yahudiler:

"O bizim seyyidimiz, seyyidimizin oğlu, en bilgilimiz ve en bilgilimizin oğludur," diye cevap verdiler. Resulullah (a.s):

"Peki o müslüman olursa ne düşünürsünüz?" diye sordu. Onlar:

"Allah korusun, o hiç müslüman olur mu!" dediler. Resulullah (a.s):

"O müslüman olacak olsa ne düşünürsünüz?" diyerek sorusunu tekrar etti. Yahudiler yine:

"Allah korusun, o hiç müslüman olur mu!" diye cevap verdiler. Resulullah (a.s) üçüncü kez:

"O müslüman olacak olsa ne düşünürsünüz?" diye sordu. Onlar tekrar:

"Allah korusun, o hiç müslüman olur mu!" diye söylediler. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Ey İbni Selam, çık yanlarına" diye buyurdu. Abdullah bin Selam (r.a) çıktı ve şöyle dedi:

"Ey yahudiler topluluğu! Kendinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki, siz O'nun, Allah'ın Resulü olduğunu, getirdiğinin de hak olduğunu biliyorsunuz." Yahudiler:

"Yalan söyledin" dediler. Resulullah (a.s) da onları yanından çıkardı."

٢٠٢٤ــ رَوَى أَحْمَدُ والحَاكِمُ عَنْ سَعْدِ بنِ أَبِي وقَّاص أَنَّ النَّبِي ﷺ أُتِي بِقَصْعَةٍ مِنْ ثَرِيد، فَأَكَلَ، فَفَضِلَ مِنْهُ فَضْلَة، فَقَالَ: «يَدْخُلُ مِنْ هَذَا الفجِّ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ، يأْكُلُ هَذِهِ الفَضْلَة». قَالَ سَعْد: وَقَدْ كُنْتُ تَرَكْتُ أَخِي عُمَيْرَ بنُ أَبِي وقَّاص يتهيأُ لأَنْ يأْتِي النَّبِي ﷺ ، فَطَمِعْتُ أَنْ يَكُون هُو، فَجَاء عَبْدُاللَّهِ بن سَلاَم، فَأَكَلَهَا.

2024- Ahmed ve Hakim, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Rasulullah (a.s)'a bir çanak içerisinde tirit getirildi. Yedi, biraz da arttı. Resulullah (a.s):

"Şu yoldan cennet ehlinden olan bir adam gelir ve çanakta kalan fazlalığı yer" diye buyurdu."

Sa'd diyor ki:

"Ben yanından ayrılırken kardeşim Umeyr bin Ebi Vakkas, Peygamber (a.s)'in yanına gelmeye hazırlanıyordu. Ben gelecek kişinin o olmasını arzuluyor ve ümitleniyordum. Fakat Abdullah bin Selam geldi ve o kalan tiridi yedi."

٢٠٢٥ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ والحَاكِمُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ عُمَيْرَةَ قَالَ: لَمَّا حَضَرَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ الْمَوْتُ قِيلَ لَهُ: يَا أَبَا عَبْدِالرَّحْمٰنِ أَوْصِنَا. قَالَ: أَجْلِسُونِي. فَقَالَ: إِنَّ الْعِلْمَ وَالإِيمَانَ مَكَانَهُمَا، مَنِ ابْتَغَاهُمَا وَجَدَهُمَا. يَقُولُ ذٰلِكَ ثَلاثَ مَرَّاتٍ. والْتَمِسُوا الْعِلْمَ عَنْدَ أَرْبَعَةِ رَهْطٍ، عِنْدَ عُوَيْمِرٍ أَبِي الدَّرْدَاءِ، وَعِنْدَ سَلْمَانَ الْفَارِسِّي، وَعِنْد عَبْدِاللَّه بْنِ مَسْعُودٍ، وَعِنْدَ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سَلامٍ الَّذِي كَانَ يَهُودِيًّا فَأَسْلَمَ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

2024-Ahmed, Müsned (1/169) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/326)'de şu açıklamayı yapmaktadır: "Bu hadisi, Ahmed, Ebu Ya'la ve Bezzar rivayet etmektedir. Ravileri arasında Asım bin Behdele bulunmaktadır. Onun hakkında (sika olup olmadığı konusunda) ihtilafa düşülmüştür. Diğer ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Müstedrek (3/419) Hakim sahih olduğunu söylüyor, Zehebi de onu doğruluyor.

ﷺ يَقُولُ: «إِنَّهُ عَاشِرُ عَشَرَةٍ فِي الْجَنَّةِ».

2025- Tirmizi ve Hakim, Yezid bin Umeyr (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Muaz bin Cebel'e ölüm hastalığı geldiğinde kendisine, "Ey Ebu Abdurrahman, bize vasiyyette bulun," diye söylenildi. "Beni oturtun" dedi. Sonra da:

"İlim ve imanın yeri bellidir. Kim bunları araştırırsa bulur" diye söyledi ve bu sözü üç kez tekrar etti. Daha sonra da:

"İlmi, şu dört kişide arayınız. Uveymir Ebu Derda'nın, Selman-ı Farisi'nin, Abdullah bin Mes'ud'un ve önceden yahudi olap sonra müslümanlığa girmiş olan Abdulah bin Selam'ın yanında arayın" dedi. Ben Resulullah (a.s)'ın:

"Abdullah bin Selam cennetteki on kişinin onuncusudur" diye söylediğini duydum."

Zehebi Siyer'de, Ebu Musa'nın oğlu Ebu Burde'nin şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Medine'ye vardığımda Abdullah bin Selam'ı, üzerinde hayır alameti belli olduğu halde, bir sohbet halkasında otururken gördüm. Bana:

"Ey kardeşim, tam biz kalkmak üzereyken sen geldin," dedi. Ben kendisine izin verdim ve "nasıl isterse" dedim. Kalktı, ben de peşine takıldım. "Sen kimsin?" diye sordun. "Ben kardeşinin oğluyum. Ben Ebu Musa'nın oğlu Ebu Bürde'yim" dedim. Beni kucakladı, halimi hatırımı sordu, içecek bir şeyler ikram etti ve şöyle dedi:

"Siz kenar bir beldedesiniz, siz idarecilere borçlar veriyorsunuz, onlar da size yük yük hayvan yemi ve küfe küfe hurma vs. hediye ediyorlar. Bakın siz bu tür şeylere yaklaşmayın, çünkü bunlar ateştir." (1)

٢٠٢٦ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ يُوسف بن عَبْدِاللَّهِ بن سَلام قَالَ: أَجْلَسَنِي النَّبِيُّ ﷺ فِي حِجْرِه وَمَسح عَلى رَأْسِي وَسَمَّانِي يُوسُف.

2026- Ahmed, Abdullah bin Selam (r.a)'ın oğlu Yusuf'un şöyle söylediğini

---

2025-Tirmizi (5/671) 50-Kitabu'l-Menakıb. 37-Abdullah bin Selam'ın menkıbeleri babı. Tirmizi, "Bu hadis, hasen, sahih, garibdir" demiştir. Hakim, (3/416) sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

1) Siyer (2/424) İsnadındaki raviler sikadır. Hafız İbni Hacer bu rivayeti İbni Asakir'e dayandırmış, Buhari de buna benzer bir rivayet nakletmiştir.

rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) beni taşının üstüne oturttu, başımı okşadı ve beni Yusuf olarak isimlendirdi."

٢٠٢٧ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ قَيْس بن عُبَاد رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا في مَسْجِد المَدِينَة، في نَاس فِيهِم بَعْضُ أَصْحَاب رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَجَاء رَجُلٌ في وَجْهِهِ أَثَرٌ من خُشوعٍ، فَقَالَ بَعْضُ القَوْم: هذَا رَجُل مِنْ أَهْل الجَنَّة، هَذَا رَجُلٌ مِنْ أَهْل الجَنَّة. فَصَلَّى رَكْعَتَيْن يتجوَّز فِيهما، ثُمَّ خَرَج، فاتَّبَعتُه فَدَخَل مَنْزِلَه وَدَخلت فتحدَّثْنا، فَلَمَّا اسْتَأْنس قُلْتُ له: إِنَّك لَمَّا دَخَلْتَ قَبْلُ قَالَ رَجُل كَذَا وَكَذَا. قَالَ: سُبْحَان اللَّه! مَا يَنْبَغي لأَحَدٍ أَنْ يَقُولَ مَالا يَعْلم، وسأُحدِّثك لِمَ ذَاك؟ رَأَيْتُ رُؤْيًا عَلى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَقَصَصْتُها عَلَيْه: رَأَيْتُني في رَوْضَةٍ ــ ذَكَرَ سَعَتَها وعُشْبَها وخُضْرَتَها ــ ووَسْطَ الروضة عمودٌ من حديد، أَسْفَلُهُ في الأَرْضِ، وأَعْلاَه في السَّمَاءِ، في أَعْلاه عُرْوة، فَقيل لي: ارْقَهْ. فَقُلْت لَهُ: لاَ أَسْتَطيع. فَجَاءَني مِنْصَفٌ ــ قَالَ ابنُ عَونٍ، والمِنصفُ: الخادِم ــ فَقَالَ بِثِيَابي مِنْ خَلْفي ــ وصَفَ أَنَّه رَفَعَهُ من خَلْفِه بِيَده ــ فَرَقِيتُ حَتَّى كُنْتُ في أَعْلى العَمُود، فَأَخَذْتُ بالعُرْوَةِ، فَقيل لي: اسْتَمْسِكْ، فَلَقَدْ اسْتَيْقَظْتُ وإِنَّها لَفِيَ يدِي، فَقَصَصْتُها عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ، فَقَالَ: «تِلْك الرَّوْضَةُ: الإِسْلاَمُ، وذَلِكَ العَمُودُ: عَمُود الإِسْلام، وتِلْك العُرْوَةُ: عُرْوَةُ الُوثْقى، وأَنْتَ عَلى الإِسْلام حَتَّى تَمُوتَ». والرَّجُلُ: عَبْدُاللَّهِ بنُ سلاَم.

2027- Buhari, Kays bin Ubbad (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Medine'nin Mescid'inde, içlerinde Resulullah (a.s)'ın ashabından bazı kimselerin de bulunduğu bir topluluğun arasında oturuyordum. O esnada yüzünde huşu (Allah korkusu ve zühd) bulunan bir adam içeri girdi. İçerdekilerden biri-

---

2026-Ahmed, Müsned (4/35) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/326-327)'de şu açıklamayı yapmaktadır: "Bu hadisi, Ahmed değişik isnadlarla vermektedir. Bunlardan iki isnadın ravileri sikadır. Taberani de bunun bir benzerini rivayet etmektedir.

2027-Buhari (7/129) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 19-Abdullah bin Selam'ın menkıbeleri babı. Müslim (4/1930) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 33-Abdullah bin Selam'ın faziletleri babı.

si, "Bu adam cennet ehlinden biridir, bu adam cennet ehlinden biridir," diye söyledi. Adam kısa kısa iki rekat namaz kıldı, sonra çıktı. Ben adamın peşine takıldım. Adam evine girdi, ben de kendisi ile birlikte girdim. Konuştuk, aramızda biraz yakınlık oluşunca kendisine, "sen biraz önce Mescid'e girdiğinde bir adam senin için "cennetlik dedi" dedim. Bunun üzerine şöyle söyledi:

"Subhanallah! Bir adamın bilmediği bir şeyi söylemesi uygun olmaz. Ama ben sana niçin böyle söylendiğini bildireceğim. Ben Resulullah (a.s)'ın zamanında bir rüya gördüm ve bu rüyayı Resulullah (a.s)'a anlattım. Ben kendimi bir bahçe içerisinde gördüm -burada behçenin geniş bitkilerle dolu ve yeşil olduğunu da hatırlattı- bahçenin ortasında demirden bir direk vardı. Bu direğin alt ucu yerin üzerinde, üst ucu ise yukarıdaydı. Üst ucunda bir kulp vardı. Bana, tırmanmam söylendi. Ben, "yapamam" dedim. Bu sırada bir hizmetçi geldi ve "arkamdan elbiselerime yapış" dedi. -burada onun arkasından eliyle kendisini yukarıya doğru kaldırdığını anlattı- bu şekilde tırmandım ve direğin tam ucuna çıktım. Sonra buradaki kulpa tutundum. Bana "buna tutun" denildi. Sonra bu halka elimde olarak uyandım. İşte bu rüyayı Resulullah (a.s)'a anlattım. Resulullah (a.s) da şöyle dedi:

"Bu bahçe, İslam'dır. Gördüğün direk, İslam direğidir. Kulp ise, "sağlam kulp (Urvetu'l-Vuska)'dır. Sen ölünceye kadar İslam üzere olursun" diye buyurdu." İşte bunu anlatan kişi Abdullah bin Selam (r.a) idi."

Müslim da, Hareşe bin Hurr'un şöyle bir rivayetini naklet**miştir:**

*"Medine Mescidi'nde oturuyordum. Orada güzel görünüşlü bir ihtiyar vardı, o kişi Abdullah bin Selam (r.a)'dı. Bu kişi, oradakilere güzel hadisler naklet**meye başladı. Kalktığında içerdekiler:*

"Cennet ehlinden bir kimseye bakmak kimi hoşnut ederse, işte bu adama baksın," dediler. Ben, kendi kendime vallahi bunun ardından gideceğim ve evinin yerini öğreneceğim, dedim. Peşine takıldım. Öyle ki, Medine'nin dışına çıkacak gibi oldu. Daha sonra evine girmek için izin istedim. İzin verdi. "İhtiyacın nedir, ey kardeşim oğlu?" diye sordu. Ben de:

"Sen kalktıktan sonra geride kalanların "cennet ehlinden bir kimseye bakmak kimi hoşnut ederse, bu adama baksın" diye söylediklerini duydum. Bu nedenle seninle birlikte olmayı arzuladım" dedim. O da:

"Kimin cennet ehli olacağını Allah daha iyi bilir. Bunu niçin söylediklerini sana bildireceğim. Ben bir keresinde uyurken, rüyada bir adam yanıma gelerek bana; "kalk ve elimden tut," dedi. Ben onunla birlikte çıktım. Bir de sol tarafa doğru çıkan bir takım yollarla karşılaştım. Bu yöne doğru gidecek oldum, "O

yöne gitme," diye söyledi. Bir de baktım, sağ yanımızda da dümdüz bir yol uzanıyor. Adam bana, "İşte bu yola gir," dedi. Adam beni bir dağa götürdü. Sonra, "Tırman" dedi. Ben tırmanmayı başaramadım ve düştüm. Bunu birkaç kez tekrarladım. Daha sonra adam beni aldı ve bir direğin yanına götürdü. Direğin ucu gökte, altı ise yerdeydi. Tam ucunda da bir kulp vardı. Bana, "Bunun üstüne tırman" diye söyledi. "Ben buna nasıl tarmanarım, bunun ucu gökte" dedim. Adam elimi tuttu ve beni ilerletti. Bir de kendimi halkaya tutunmuş halde buldum. Daha sonra direğe vurdu ve direk düştü. Bense halkaya asılı halde duruyordum. Öylece sabahladım. Dana sonra Resulullah (a.s)'a gelerek bu rüyayı kendisine anlattım. Resulullah (a.s):

"O sol yanında gördüğün yollar solcuların, sol yöne gitmeyi tercih edenlerin yollarıdır. Sağ yanında gördüğün yollar ise, sağcıların, sağ yöne gitmeyi tercih edenlerin yollarıdır. Dağ ise, şehidlerin derecesidir. Sen ona ulaşamayacaksın. Direk ise, İslam direğidir. Kulpa gelince, o da İslam'ın kulpudur. Sen ölünceye kadar buna bağlı kalacaksın" diye buyurdu" (1)

٢٠٢٨ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ أَنس قَالَ: إِنَّ عَبْدَاللَّهِ بن سَلام بَلَغَهُ مَقْدَمُ النَّبِيِّ ﷺ المَدِينَةَ، فَأَتَاهُ يَسْأَلُهُ عَنْ أَشْيَاء فَقَالَ: إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ ثَلاثٍ لاَيَعْلَمُهُنَّ إِلاَّ نَبِيٌّ: ما أَوَّلُ أَشراطِ الساعة، وَمَا أَوَّلُ طعام يأْكلهُ أَهْل الجَنَّةِ، وَمَا بَالُ الولد يَنزِعُ إِلى أَبيهِ أَو إِلى أُمِّه؟ قَالَ: «أَخبَرني به جبريلُ آنِفًا». قَالَ ابن سَلام: ذَاك عَدُو اليَهود من المَلائِكَة. قَالَ: «أَما أَوَّلُ أَشراطِ الساعةِ فَنَارٌ تحشُرهم من المشرقِ إِلى المَغرب. وأَما أَوَّلُ طعامٍ يَأْكُله أَهْلُ الجَنَّةِ فَزِيَادةُ كَبِدِ الحُوت. وأَمَّا الوَلَدُ فإِذَا سَبَقَ ماءُ الرَّجُل مَاءَ المَرْأَة نَزَعَ الوَلَدَ، وإِذَا سَبَقَ ماءُ المرأَةِ ماءَ الرَّجلِ نَزَعَتِ الوَلد».

2028- Buhari, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Abdullah bin Selam (r.a)'a Resulullah (a.s)'ın Medine'ye vardığının haberi ulaştı. O da kendisine bazı konuları sormak üzere yanına gitti ve şöyle dedi:

"Ben sana bir peygamberden başkasının bilemiyeceği üç mesele soracağım. Kıyametin alametlerinin ilki nedir? Cennet ehlinin yiyeceği ve yemeklerin ilki nedir? Bir çocuğun anasına veya babasına benzemesinin hikmeti nedir?" Resulullah (as) da:

2028-Buhari (7/272) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 51-Hamid bin Ömer'in rivayeti babı.
1) Müslim (4/1931) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 33-Abdullah bin Selam (r.a)'ın faziletleri babı.

"Bunları bana az önce Cebrail (a.s) haber verdi" dedi. İbni Selam (r.a):

"Bu, melekler içinde, yahudilerin düşmanı olan melektir," diye söyledi. Daha sonra Resulullah (a.s) şunları söyledi:

"Kıyamet alametlerinin ilki, doğuda yanıp batıda görülecek olan bir ateştir. Cenet ehlinin yiyeceği ilk yiyecek, balığın ciğerinin fazlasıdır. Çocuğa gelince, eğer erkeğin suyu, kadının suyunu aşarsa çocuk babaya benzer, kadının suyu erkeğin suyunu aşarsa, o zaman da çocuk anneye benzer."

Abdullah bin Selam (r.a) bunun üzerine:

"Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur ve yine şehadet ederim ki, sen O'nun peygamberisin" dedi ve sözüne şöyle devam etti:

"Ey Allah'ın Resulü, yahudiler yalancı bir topluluktur, müslüman olduğumu bilmeden önce, beni kendilerinden sor." Daha sonra yahudiler geldi. Resulullah (a.s) onlara:

"Abdullah bin Selam sizin aranızda nasıl biri olarak bilinir?" diye sordu. Yahudiler:

"En hayırlımız ve en hayırlımızın oğlu, en üstünümüz ve en üstünümüzün oğlu" diye cevap verdiler. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Eğer Abdullah bin Selam müslüman olursa ne düşünürsünüz?" diye sordu. Onlar:

"Allah onu böyle bir şeyden korusun" dediler. Resulullah (a.s) bu soruyu tekrar ederek üç kez kendilerine aynı şeyi sordu, onlar da hep aynı cevabı verdiler. Bunun arkasından Abdullah bin Selam (r.a) çıkarak:

"Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed (a.s)'in O'nun Peygamberi olduğuna şehadet ederim" dedi. Bunun üzerine yahudiler:

"Sen bizim en fenamız ve en fenamızın oğlusun," diye söyleyerek kötülediler. Abdullah bin Selam (r.a) da, "işte benim korktuğum da buydu, ey Allah'ın Resulü," diye söyledi."

٢٠٢٩ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَوْف بنِ مَالك الأَشْجعي قَالَ: انْطلق النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ وأَنَا مَعه حَتَّى دخلنا كنيسة اليَهود، فَقَالَ: «يا مَعشر اليَهود أَروني اثنى عشر رجلاً يشهدون أَن لاإِلٰهَ إِلاَ اللَّه وأَن مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّه يحط اللَّه عَنْ كُل يَهودي تَحْتَ أَديم السماء الغضب الَّذِي غضب عَلَيْهِم». قَالَ: فَأَسكتوا ما أَجَابَه مِنْهُم

أَحَد. ثُمَّ رَدَّ فَلَم يُجِبْه مِنْهُم أَحَد فَقَالَ: «أَبَيْتُم فَوَاللَّه لأَنَا الحَاشِر وأَنَا العَاقِب وأَنَا النَّبِيَّ المُصْطَفى آمَنْتُم أَو كَذَّبْتُم». ثُمَّ انْصَرفَ وأَنَا مَعَه حَتَّى كِدْنا أَنْ نَخْرُج فَإِذَا رَجُلٌ مِنْ خَلْفِنَا يَقُول: كَمَا أَنْتَ يا مُحَمَّد. فَقَالَ ذَلِكَ الرَّجُل: أَيُّ رَجُلٍ تَعْلَمُوني فِيكُم يا مَعْشَر اليَهُود؟ قَالُوا واللَّهِ ما نَعْلَم أَنَّهُ كانَ فِينَا رَجُلٌ أَعْلَم بِكِتَابِ اللَّهِ مِنْك وَلاَ أَفْقَهُ مِنْكَ وَلاَ مِنْ أَبِيكَ قَبْلك وَلاَ مِنْ جَدِّك قَبل أَبيك. قَالَ: فَإِني أَشْهَد له باللَّه أَنه نَبِي اللَّهِ الَّذِي تجدونه في التوراة. فَقَالُوا: كَذَبْتَ. ثُمَّ ردوا عَلَيْه قَوله، وَقَالُوا فِيه شَرًّا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ: «كَذَبْتُم، لَنْ يُقْبَلَ قَوْلُكم، أَمَا آنِفًا فَتُثْنُون عَلَيه مِنَ الخَيْر ما اثْنَيْتُم، وأَمَّا إِذَا آمَنَ فَكَذَّبْتُمُوه وقُلْتُم فِيه ما قُلْتُم فَلَنْ يُقْبَل قَوْلُكم». قَالَ: فَخَرَجْنَا وَنحْنُ ثَلاَثَة: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَوأَنا وعَبْداللَّهِ بن سلام، وأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالى فيه: ﴿قل أَرَأَيْتُم إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُم به﴾ الآية.

2029- Hakim, Avf bin Malik Eşca'i (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte olduğum bir sırada dışarı çıktık, beraberce yahudilerin bir havrasına girdik. Resulullah (a.s):

"Ey yahudiler topluluğu, bana Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed (a.s)'in O'nun peygamberi olduğuna şehadet eden oniki adam gösterin. Yüce Allah şu göğün altında, size karşı olan gadabını bağışlasın" dedi. Yahudiler bu söz karşısında sustular ve bir tanesi bile cevap vermedi. Resulullah (a.s) bunu yine tekrar etti, ancak yine bir tek cevap veren olmadı. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Cevap vermekten kaçındınız. Vallahi, inansanız da, yalanlasanız da, ben toplayıcı ve cezalandırıcıyım. Ben Peygamber Mustafa'yım" diye buyurdu. Daha sonra biz tam çıkmak üzereyken arkamızdan bir adam:

"Sen olduğun yerde dur ey Muhammed," diye seslendi. Sonra bu adam, "Ey yahudiler topluluğu, beni nasıl biri olarak tanırsınız" diye sordu. Onlar da:

"Allah'ın kitabını senden daha iyi bilen, onu senden daha iyi kavrayan birini bilmiyoruz. Senden önce de baban böyleydi. Ondan önce de deden böyleydi," dediler. Bunun üzerine adam:

2029-Müstedrek (3/415) Hakim, sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu onaylamıştır.

"O'nun, (yani Hz. Muhammed (a.s)'in) sizin Tevrat'ta okuduğunuz, kendisinden sözedilen peygamber olduğuna şehadet ediyorum," dedi. Bunu duyan yahudiler:

"Yalan söyledin," dediler. Sonra daha önce söylediklerini reddederek, hakkında kötü sözler sarfetmeye başladılar. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Yalan söylediniz, sizin sözünüz kabul edilmeyecektir, az önce bu kişi hakkında övgüde bulundunuz, iman ettiğinde kendini yalanladınız ve hakkında böyle olur olmaz konuştunuz, sizin söylediğinize itibar edilmez" diye buyurdu. Daha sonra üç kişi olarak çıktık. Resulullah (a.s), ben ve Abdullah bin Selam. Bunun üzerine yüce Allah şu ayet-i kerimesini indirdi:

"Ey Muhammed, de ki: Kur'an, Allah katından gelmiş olup da, siz de onu inkar etmişseniz, söyleyin bana, derin bir çıkmazda bulunan kimseden daha sapık kim vardır?" (1)

٢٠٣٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَلَقِيَنِي عَبْدُاللَّهِ بن سَلاَم فَقَالَ لِي: انطَلِقْ إِلى الْمَنْزِل فَأَسْقِيكَ فِي قَدَحٍ شرِبَ فِيه رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، وتُصَلِّي فِي مَسْجِدٍ صَلَّى فِيهِ النَّبِيُّ ﷺ . فانْطَلَقْتُ مَعَه فأَسْقَانِي سَوِيقًا وأَطْعَمَنِي تَمْرًا وصَلَّيْتُ فِي مَسْجِدِه.

2030- Buhari, Ebu Burde (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Medine'ye gittim, orada Abdullah bin Selam ile karşılaştım. Bana, "eve gel, sana Resulullah (a.s)'ın içtiği maşraba ile içecek vereyim. Yine Resulullah (a.s)'ın namaz kıldığı yerde namaz kılarsın" dedi. Gittim, bana şıra içirdi ve hurma ikram etti. Ayrıca Resulullah (a.s)'ın namazgahında namaz kıldım."

Buhari'nin naklettiği bir başka rivayette (2) de Ebu Burde (r.a)'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Medine'ye gittim, Abdullah bin Selam (r.a) ile karşılaştım. Bana, "Benim evime gelmez misin, sana şıra ve hurma ikram ederim," dedi. Sonra da şöyle konuştu:

2030-Buhari (13/305) 96-Kitabu'l-İ'tisam bi'l-Kitabi ve's-Sunne. 16-Resulullah (as)'ın ilim sahiplerinin ittifakı konusunda söyledikleri ve buna teşvikleri babı.

1) Fussilet Suresi: 52

2) Buhari (7/129) 96-Kitabu'l-İ'tisam bi'l-Kitabi ve's-Sünne. 16-Resulullah (as)'ın ilim ehlinin ittifakı konusunda söyledikleri ve bununla ilgili teşvikleri babı.

"Sen, faizin yaygınlık kazandığı bir toprak üzerinde bulunuyorsun. Senin bir adam üzerinde hakkın olduğunda, o sana bir yük saman veya bir yük arpa yahut bir yük yulaf hediye eder. Bu faizdir" Nadr, Ebu Davud ve Vehb, evle ilgisini zikretmemişlerdir.

Hafız İbni Hacer, Feth'de diyor ki:

"Bu söylenilenin, Abdullah bin Selam'ın kendi görüşü olması ihtimali vardır. Yoksa fıkıh alimlerine göre, önceden şart koşulması halinde faize girmektedir. Bununla birlikte vera açısından bu tür hediyelerden kaçınmanın uygun olacağını da söylemek gerekir."

٢٠٣١ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ سَعْدِ أَبي وقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: ما سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُول لأَحَدٍ يَمْشي عَلى الأَرْض: أَنَّهُ مِنْ أَهْل الجَنَّة. إلاَّ لِعَبْدِاللَّهِ بن سَلاَم، قَالَ: وفيه نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَة: ﴿وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بني إِسْرَائِيلَ عَلى مِثْلِهِ...﴾ الآيَة قَالَ الرواي: لاَأَدْري، قَالَ مَالِكٌ: الآية، أَو الحَديث؟.

2031- Buhari ve Müslim, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın yeryüzünde, Abdullah bin Selam'dan başka biri için "bu cennet ehlindendir" diye söylediğini duymadım. Şu ayet de onun hakkında inmiştir:

"De ki; Eğer bu kitap, Allah katından ise ve siz de onu inkar etmişseniz, İsrailoğullarından bir şahid de, bunun böyle olduğuna şehadet edip de inanmışken, siz yine de büyüklük taslarsanız, bana söyleyin kendinize yazık etmiş olmaz mısınız?" Doğrusu Allah zalim milleti doğru yola eriştirmez." (1)

Ravi diyor ki:

"Malik'in, bu ayetin, onun hakkında indiğini kendisinin mi söylediğini, yoksa hadis içerisinde Sa'd'ın sözü olarak mı rivayet ettiğini bilmiyorum." (2)

2031-Buhari (7/128) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 19-Abdullah bin Selam. Müslim, (4/1930) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 33-Abdullah bin Selam'ın faziletleri babı.

1) Ahkaf Suresi: 10

2) Burada kendisinden söz edilen Malik, hadisin senedinde geçen ve bu hadisi Ömer bin Ubeydullah'ın azatlısı Ebu Nadr'dan alan kişidir. Buradaki tereddüt ise, Buhari'nin kendisinden hadisi aldığı ve Malik'ten rivayette bulunan Abdullah bin Yusuf'tan kaynaklanmaktadır. Abdullah bin Yusuf ayetle ilgili açıklamanın Malik'e mi, yoksa Sa'd'a mı ait olduğunu bilmediğini ifade ediyor. (Çeviren)

CERİR BİN ABDULLAH BECELİ (R.A.)

İbni Hacer, Cerir bin Abdullah Beceli (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Cerir, Abdullah'ın oğlu, o Cabir'in oğlu, o Malik'in oğlu, o Nadra'nın oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o Ceşem'in oğlu, o Avf'ın oğlu, o Huzeyme'nin oğlu, o Harb'ın oğlu, o da Ali'nin oğludur. Becelidir. Ünlü bir sahabidir. Ebu Amr olarak künyelenirdi. Künyesinin Ebu Abdullah olduğu da söylenmiştir.

Ne zaman müslüman olduğu konusunda ihtilaf edilmiştir."

Taberani'nin 'Mu'cemu'l-Evsat'ında Cerir'in şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Resulullah (a.s) Peygamber olarak gönderildiğinde, yanına gittim. "Neden geldin?" diye sordu. "müslüman olmak için geldim" dedim. O, üzerindeki cübbesini benim için sererek, "yanınıza bir toplumun seçkinleriden olan bir kimse geldiğinde ona ikramda bulununuz," dedi. Ancak bu rivayeti nakledenlerden biri olan Hüseyin, zayıf birisidir. Rivayet sahih olsa da, buradaki ifade mecazi anlamda olabilir. Yani, "Bize Hz. Peygamber (a.s)'in, peygamberlikle görevlendirildiği haberi ulaştığında," anlamında söylenmiş olabilir. Yahut burada hazf sözkonusu olabilir. Şöyle ki, Resulullah (a.s) peygamberlikle görevlendirildikten, insanları Allah'a çağırmaya başladıktan, sonra Medine'ye hicret ettikten, bunu takiben Kureyşlilerle ve başkalarına karşı savaşlar yaptıktan, hatta Mekke'yi fethettikten sonra, kendisine İslam'a girmek üzere heyetler gelmeye başlamıştır."

İbni Abdul-Berr, Cerir bin Abdullah'ın kendisine dayandırdığı bir rivayetinde onun Resulullah (a.s)'ın vefatından kırk gün önce müslüman olduğunu ileri sürmektedir. Ancak bu iddia yanlıştır. Buhari ve Müslim'de Cerir'in kendisinden nakledilen bir rivayette, Resulullah (a.s)'ın ona, *"Veda haccında insanların susmalarını ve konuşulanları dinlemelerini sağla"* diye buyurduğu bildirilmektedir.

Vakidi de, Cerir'in hicri 40 yılının ramazan ayında Resulullah (a.s)'ın huzuruna gittiğini, Resululah (a.s)'ın kendisini bu tarihten sonra meydana gelen Zu'l-Hulasa'ya gönderdiğini ve onun, Resulullaha (a.s) ile birlikte aynı yıl gerçekleştirilen Veda Haccı'na katıldığını ileri sürmektedir. Bu konuda bir tereddüt vardır. Çünkü Şerik'in Şeybani'den, onun Şa'bi'den, onun da Cerir'den rivayet ettiğine göre Cerir:

"Resulullah (a.s) bile "kardeşiniz Necaşi öldü" diye buyurdu..." diye söylemiştir. (hadis bu şekilde devam ediyor).

Bu hadisi Taberani nakletmektedir. Bu hadis, Cerir'in müslüman oluşunun hicri 10 yılından önce olduğuna işaret etmektedir. Çünkü Necaşi'nin ölümü, bu tarihten önceydi.

Hz. Ömer (r.a), Cerir'i, Irak savaşlarında bütün Becile'lilerin önüne geçirmişti. Onların Kadisiye fethinde büyük katkıları olmuştur. Daha sonra Cerir Kufe'de kalmaya başlamıştır. Hz. Ali (r.a) de onu Muaviye'ye elçi olarak göndermiştir. Sonraları Cerir, her iki gruptan da ayrılarak ve ölüm tarihi olan 51 - ya da bir başka rivayete göre 54- yılına kadar Karkisiya'da ikamet etmiştir. Sahih'te Resulullah (a.s)'ın Cerir'i, Zu'l-Hulasa'ya genderdiği ve onun bu yeri yıktığı bildirilmektedir.

İbrahim bin İsmail Kuheyli'nin *"Cerir'in boyu altı zira idi"* diye söylediği rivayet edilmektedir. Taberani de, Hz. Ali (r.a)'nin merfu olarak, *"Cerir bizden, ehl-i beyttendir"* diye söylediğini bildirmiştir. Cerir'den, sahabeden Enes bin Malik hadis rivayet etmiştir. Malik (r.a)'in, *"Benden büyük olduğu halde, bize hizmet ederdi"* diye söylediği bildirilmiştir. Bu rivayeti Buhari ve Müslim nakletmiştir.

İbni Kesir şöyle diyor:

"Cerir bin Abdullah Beceli (r.a), maide suresinin inmesinden sonra müslüman olmuştur. Müslüman oluşu hicri 10 yılının ramazan ayında gerçekleşmiştir. Resulullah (a.s) bir hitabette bulunurken önüne geldi. Onun varışından önce Resulullah (a.s) konuşmasında:

"Şu yoldan Yemen halkının hayırlılarından bir kimse gelecektir. Yüzünde meleğin dokunmasından kalan bir iz vardır" diye buyurmuştu. O içeri girince insanlar dönüp baktılar, gerçekten Resulullah (a.s)'ın nitelediği gibi olduğunu gördüler. Kendisine Resulullah (as)'ın bu sözünü bildirdiler. O da bundan dolayı Allahu Teala'ya hamdetti. Rivayet edildiğine göre, Resulullah (a.s) onunla birlikte oturduğunda, cübbesini onun oturması için serdi ve, "Size bir toplumun ileri gelen bir ferdi geldiğinde, ona ikramda bulunun" diye buyurdu. Cerir, Hz. Osman (r.a) döneminde Hemedan valiliğini de yapmıştır."

CERİR BİN ABDULLAH (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٠٣٢ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ جرير بن عَبْدِاللَّهِ قَالَ: لَمَّا دنَوْتُ مِنَ المَدِينَة رَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلم، أَنخْتُ رَاحِلَتي ثُمَّ حَلَلْتُ عَيْبَتي ثُمَّ لَبِسْتُ حُلَّتي، دَخَلْتُ فإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ يَخْطُب، فَرَمَاني النَّاسُ بالحدق، فَقُلْت لِجَليسي: يا عَبْدَاللَّهِ هَلْ ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْه وَسَلَّمَ مِنْ أَمْري شَيْئًا؟ قَالَ: نَعَمْ ذَكَرك بِأَحْسَن الذِّكر بَيْنَمَا هُوَ يَخْطُب إِذْ عَرَض لَهُ في خطبَتِه، فَقَال: «إِنَّهُ سَيَدْخُل عَلَيْكُم مِنْ هَذَا البَاب أَوْ مِنْ هَذَا الفَجّ مِنْ خَير ذِي يمن، أَلاَ وإِنَّ عَلى وَجْهِهِ مَسْحَة مَلَك» قَالَ: فَحَمِدْت اللَّهَ عَلَى ما أَبْلاني.

2032- Ahmed, Cerir bin Abdullah (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın şehrine yaklaştığımda bineğimi çöktürdüm, sonra heybemi çözüp hullemi (özel ziyaretlerde giyilen boydan boya bir giysi) giyindim. Yanına girdiğimde Resulullah (a.s) konuşuyordu. Ben içeri girince, insanlar pür dikkat bana baktılar. Yanıbaşımdaki adama:

"Ey Allah'ın kulu, Resulullah (a.s) benim durumumla ilgili bir şey konuştu mu?" diye sordum. O da:

"Evet, o seni en güzel şekilde andı. Konuşurken bir ara konuşmasını kesip "şimdi şu kapıdan yanınıza, Yemen halkının en hayırlılarından bir kimse girecek. Dikkat edin, onun yüzünde melek dokunmasının izi vardır" diye buyurdu" dedi. Ben bunu duyunca, Allahu Teala'nın bana olan lüftundan dolayı hamdettim."

Zehebi, Siyer'de şöyle diyor:

"Cerir, Abdullah'ın oğludur, o Cabir'in oğludur, o Malik'in oğludur, o Nadr'ın oğludur, o Sa'lebe'nin oğludur, o Cuşem'in oğludur, o da Avf'ın oğludur. Seçkin, güzel bir emirdi. Künyesi Ebu Amr'dı, Ebu Abdullah olduğu da söylenmiştir. Becile kabilesinden ve Kısr'dandır. Kısr ise Kahtan bölgesinde yer almaktadır. Sahabenin seçkinlerindendir.

2032-Ahmed, Müsned (4/359, 364) İsnadı kavidir. Mecma'u'z-Zevaid (9/372)'de, "Bunu Ahmed ve Taberani, Kebir ve Evsat'ta muhtasar olarak rivayet etmektedir. Kebir'deki rivayetin isnadlarında isimleri geçen raviler, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir." demiştir.

Kendisinden Enes, Kays bin Ebi Hazim, Ebu Vail, Şa'bi, Hemma bin Haris, kendisinin dört oğlu, Munzir, Ubeydullah , İbrahim ve Eyyub, ayrıca Şeh bin Havşeb, Ziyad bin İlaka, torunu Ebu Zur'a bin Amr bin Cerir, Ebu İshak Sebi'i ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir.

Cerir, Resulullah (a.s)'a, her müslümana öğütte bulunmak ve her müslümanın iyiliğine çalışmak üzere bey'atte bulunmuştur."

٢٠٣٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ ومُسلِم عَنْ همَّام قَالَ: بَالَ جَرِيرٌ، ثُمَّ تَوضَّأَ، وَمَسَحَ عَلى خُفَّيْه فَقيل: تَفْعَل هَذَا؟ فَقَالَ: نَعَمْ. رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلى خُفَّيْه.

2033- Buhari ve Müslim, Hemmam (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Cerir küçük abdest bozdu, sonra abdest aldı ve abdestinde mestleri üzerine meshetti. "Sen böyle mi yapıyorsun?" diye soruldu. O da:

"Evet, ben Resulullah (a.s)'ın küçük abdest bozduktan sonra abdest aldığını ve abdestinde mestleri üzerine meshettiğini gördüm" diye söyledi."

İbrahim diyor ki:

"Bu durum, soranların oldukça ilgisini çekti. Çünkü Cerir son müslüman olanlardandı (yani Resulullah (a.s)'ın sağlığında müslüman olanların sonuncularındandı.)"

Bu, tabiin alimlerinin ilgisini çekmiştir. Zira Ceriri'in geç müslüman olanlardan olması, bu konudaki hükmün mensuh olmadığına işaret etmektedir.

٢٠٣٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ الْبَجَلِيِّ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «يَا جَرِيرُ! أَلا تُرِيحُنِي مِنْ ذِي الْخَلَصَةِ». بَيْتٍ لِخَثْعَمَ كَانَ يُدْعَى كَعْبَةَ الْيَمَانِيَةِ. قَالَ: فَنفَرْتُ فِي خَمْسِينَ وَمِائَةِ فَارِسٍ. وَكُنْتُ لاَأَثْبُتُ عَلَى الْخَيْلِ. فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَضَرَبَ يَدَهُ فِي صَدْرِي فَقَالَ: «اللَّهُمَّ! ثَبِّتْهُ. وَاجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا».

2033-Buhari (1/494) 8-Kitabu's-Salat. 25-Namazı hafif tutma babı. Müslim (1/227) 2-Kitabu't-Tahare. 22-Mestler üzerine mesh babı.

قَالَ: فانْطلَقَ عَحَرَّقَهَا بِالنَّارِ. ثُمَّ بَعَثَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَجُلاً يُبَشِّرُهُ، يُكْنَى أَبَا أَرْطَاةَ، مِنَّا. فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَهُ: مَا جِئْتُكَ حَتَّى تَرَكْنَاهَا كَأَنَّهَا جَمَلٌ أَجْرَبُ. فَبَرَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى خَيْلِ أَحْمَسَ وَرِجَالِهَا، خَمْسَ مَرَّاتٍ.

2034- Buhari ve Müslim, Cerir bin Abdullah Beceli (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) bana:

"Ey Cerir, beni Zu'l-Hulasa konusunda rahata kavuşturur musun?" diye buyurdu. Burası, Has'am'a ait bir evdi ki, Yemen Kabe'si olarak adlandırılırdı. Ben yüzelli atlı ile birlikte harekete geçtim. Adeta atın üzerinde duramıyordum. Olanları Resulullah (a.s)'a anlattığımda, göğsüme dokunarak şöyle dua etti:

"Ey Allah'ım, onu doğru yolda sabit kıl ve onu doğru yolda giden, başkalarını da doğru yola ileten biri eyle."

Ravi diyor ki:

"Cerir buraya doğru harekete geçti ve bu yeri (yani bir ma'bed ittihaz edilen Zu'l-Hulasa'yı) ateşle yaktı. Daha sonra Cerir Resulullah (a.s)'a bunun müjdesini ulaştırmak üzere bizden, Ebu Ertah künyesi taşıyan bir adam gönderdi. Adam Resulullah (a.s)'ın yanına gelerek, "O yeri adeta bir uyuz deveye çevirmeden senin yanına gelmedim" dedi. Bunun üzerine Reslullah (a.s) Ahmes'in ve adamlarının atları için beş kez bereket duası yaptı."

Cerir (r.a)'e dayandırılan hadis sayısı, mükerrerlerle birlikte yüz kadardır. Bunların sekiz tanesini hem Buhari hem Müslim rivayet etmiştir. Sadece Buhari'nin rivayet ettiği hadis sayısı iki, sadece Müslim'in rivayet ettiği hadis sayısı ise altıdır.

Zehebi, Siyer'de Cerir (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a)'in yanında idim. Bir adam yellendi. Hz. Ömer (r.a), yellenen kişiye kalkıp abdest almasını emretti. Cerir, "Hepimize emret" diye söyledi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a): "Kendime ve size emrediyorum," dedi ve bunun üzerine hepimiz kalktık, abdest aldık, sonra namaz kıldık." (1)

Yine Zehebi, İbrahim bin Cerir (r.a)'den, Hz. Ömer (r.a)'in: *"Cerir (r.a) bu*

2034-Buhari (7/131) 63-Kıtabu Menakıbı'l-Ensar. 21-Cerir bin Abdullah Beceli ile ilgili rivayetler babı. Müslim (4/1926) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 29-Cerir bin Abdullah'ın faziletleri babı.

1) Siyer (2/535) Ravileri sikadır.

ümmetin Yusuf'udur" diye söylediğini nakletmektedir. (1) Bunu Yahya Kattan, Mücahid'den, o da Şa'bi'den rivayet etmektedir ki, bunun birden fazla isnad tarıki bulunmaktadır. Bazıları da şu sözleri ilave ediyorlar:

"Hz. Ömer (r.a) Cerir (r.a)'e dedi ki:

"Allah sana rahmet eylesin, sen cahiliyede iyi bir efendi (seyyid) idin. Müslümanlığa girdikten sonra da iyi ve güzel bir seyyid oldun."

Yine Zehebi, Cerir (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet ediyor:

"Hz. Ömer (r.a) beni, sadece avret yerlerimi örten izar ile gördü, "ridanı giy, ridanı giy" diye seslendi. Ben ridanı giydim, sonra çevremdekilere dönerek, "ne oluyor?" diye sordum. Çevremdekiler, Hz. Ömer (r.a), seni böyle izarlı bir halde görünce "Ben, Hz. Yusuf (a.s) hakkında anlatılanın dışında bir kimsenin, bu şekilde tasvir edildiğini bilmiyorum" diye söyledi," dediler." (2)

Yine Zehebi'nin Şa'bi'den naklettiğine göre, Kadisiye gününde Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın sağ tarafında Cerir bin Abdullah (r.a) bulunuyordu. (3)

CABİR BİN ABDULLAH (R.A.) VE BABASI ABDULLAH BİN AMR BİN HARAM (R.A.)

İbni Hacer, Cabir bin Abdullah (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Cabir, Abdullah'ın oğludur, o Amr'ın oğlu, o Haram'ın oğludur, o Ka'b'ın oğludur, o Ğanem'in oğludur, o Ka'b'ın oğludur, o da Selime'nin oğludur. Ensardandır ve Sülemidir. Çeşitli rivayetlere göre, Ebu Abdullah, Ebu Abdurrahman ve Ebu Muhammed olarak künyelenirdi. Resulullah (as)'dan çok hadis rivayet edenlerden biridir. Kendisinden de, sahabeden bir çok kimse hadis rivayet etmiştir. Ondan ve babasından hadis rivayet edilmiştir. Sahih'te kendisinden nakledilen bir rivayete göre o, Akabe bey'atına katılanlardandır. Haccac bin Savvaf'ın Ebu Zubeyr'den, onun da Cabir'den rivayet ettiğine göre, Cabir şöyle demiştir:

"Resulullah (a.s)'ın kendisi bizzat katılarak yirmibir savaş gerçekleştirmiştir. Ben bunlardan ondokuzuna katıldım."

Vakidi, Ebu Süfyan'ın Cabir (r.a)'den naklettiği bu rivayetini kabul etmemektedir. Müslim'in naklettiğine göre de, Zekeriya bin İshak, Ebu Zubeyr'den Cabir'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ben, Resulullah (a.s) ile birlikte ondokuz savaşa katıldım." Cabir dedi ki:

"Ben Bedir ve Uhud savaşlarına katılamadım. Bunlara katılmaktan beni babam alıkoydu, o öldürüldükten sonra hiçbir savaştan geri kalmadım."

Veki'in Musannaf'ında, Hişam bin Urve'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Cabir (r.a)'in Mescid-i Nebevi'de bir ilim halkası vardı ve orada, ondan ilim alınırdı."

Beğavi de, Asım bin Amr bin Katade'nin şöyle söylediğini bildirir:

"Cabir, bize geldi. Gözü yaralanmış, saçına ve sakalına da sarı bir boya sürmüştü."

Ebu Hilal tarıki ile gelen bir rivayette de, Katade'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın ashabından Medine'de en son ölen kişi Cabir (r.a)'dir." Beğavi:*"Bu yanlıştır, en son ölenleri Sehl bin Sa'd'dır."* demektedir. Yahya bin Bukeyr ve daha başkaları da, Cabir'in hicri 78 yılında vefat ettiğini söylemişlerdir. Ali bin Medini ise:

"Cabir uzun bir ömür yaşadıktan sonra öldü ve Haccac'ın kendi üzerine cenaze namazı kılmaması için vasiyette bulundu." demiştir.

Bu rivayet, Haysem bin Adiy'in, Cabir'in 74 yılında öldüğü yolundaki rivayetine uygun düşmektedir. Taberani'de ve Buhari'nin Tarih'inde de bunu destekleyen bilgiler bulunmaktadır. Bu da, Haccac'ın onun cenazesinde bulunduğudur. 73 yılında ve 77 yılında öldüğü de söylenmiştir. 94 yıl yaşadığı söylenilmektedir.

İbni Hacer, Abdullah bin Amr bin Haram (r.a) hakkında şunları diyor:

"Abdullah bin Amr bin Haram bin Sa'lebe bin Haram, ensardandır. Hazrec kabilesine mensuptur, Sülemidir. Ünlü sahabi Cabir bin Abdullah'ın babasıdır. Akabe Bey'atına ve Bedir Gazvesi'ne katılanlar arasında bulunmaktadır. Ensarın tayin ettiği heyet mensuplarındandı. Uhud'da şehid edilmiştir. Sahih-i Buhari ve Sahih-i Müslim'de yer alan, oğlunun rivayet ettiği bir hadiste, onun hikayesi anlatılmaktadır. Orada Cabir (r.a) şöyle diyor:

"Resulullah (a.s)'a babamın üzerinde olan bir borçla geldim..." (hadis oldukça uzundur.)

Yine Cabir (r.a)'den rivayet edilen bir hadiste onun şöyle söylediği bildiriliyor:

"Babam Uhud gününde öldürüldüğünde, yüzünden elbiseyi açmaya başladım" (hadis devam ediyor). Yine bu hadiste, *"Melekler onu kanatları ile gölgelendirmekteydiler,"* ifadesi geçmektedir. Tirmizi de Cabir (r.a)'den rivayet edilen bir hadiste, onun şöyle söylediğini bildiriyor:

"Resulullah (a.s) benimle karşılaştı ve, "Ey Cabir, ne oluyor, seni üzgün görüyorum?" diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, babam öldürüldü, geriye borç ve çoluk çocuk bıraktı" dedim. Bunun üzerine Resululah (a.s):

"Sana bir şey söyleyeyim mi? Allah her kim ile konuştu ise, ancak perde arkasından konuşmuştur. Senin baban ile ise, perde olmaksızın konuştu ve "ey kulum, iste vereyim" diye buyurdu," şeklinde konuştu. (hadis devam ediyor). Cabir (r.a) diyor ki:

"Babamın yerini altı ay sonra değiştirdim, kendisinde daha önceden görmediğim (yani değişikliğe uğramış halde) bir tek sakalındaki bir kaç tüy vardı. Bu tüylere toprak karışmıştı."

Malik'in Muvatta'da, Abadurrahman bin Ebi Sa'sa'a'dan rivayet ettiğine göre, Amr bin Cemuh ile Abdullah bin Amr bin Haram'ın kabirlerini sel bastı. Bu ikisi aynı kabre konulmuşlardı. Sel gelip kabirleri eşti ve onları kabirlerinden çıkardı. Adeta dün ölmüşler gibi cesetlerinde hiçbir değişiklik olmamıştı. Bunlardan birisi elini yarasına götürmüştü ve o şekilde toprağa gömülmüştü. Mezarından çıktığında da aynı hal üzereydi. Eli yarasından kaldırılıp sonra bırakıldı, yine aynı şekilde elini yarasına götürdü. Bu iki olay arasında (yani gömülmeleri ile selin onları çıkarması arasında) 46 yıl geçmişti."

Ebu Ya'la ve İbni Seken, Hubeyb bin Şehid'in Amr bin Dinar'dan, onun da Cabir'den şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (as) buyurdu ki:

"Allahu Teala, ensara ve özellikle de, Abdullah bin Amr bin Haram'a ve Sa'd bin Ubade'ye bize karşı tutumlarından dolayı hayırlı karşılıklar versin." Bu hadisi aynı isnadla, Nesai de rivayet etmekte, ancak orada *"özellikle Amr bin Haram ailesine"* ifadesi geçmektedir.

Zehebi Abdullah bin Haram (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Ensardandır, Sülemi'dir, Akabe gecesinde görevlendirilen nakiblerin (ensarın tayin ettiği elçilerin) biridir. Künyesi Ebu Cabir'dir. Bedir Savaşı'na katılmış ve Uhud Savaşı'nda şehid edilmiştir."

CABİR BİN ABDULLAH (R.A.) VE BABASI ABDULLAH BİN AMR BİN HARAM (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٠٣٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جابِر: لَمَّا قُتِلَ أَبي يَوْمَ أُحُد، جَعَلْت أَكْشِفُ عَنْ وَجْهِهِ، وأَبْكي، وجَعَلَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، يَنْهَونَني وَهُوَ لاَيَنْهَاني. وجَعَلَتْ فاطِمَةُ بِنْتُ عُمْرو تَبْكيه، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «تَبْكِية أَوْ لاتَبْكِيه، ما زَالَت الملائِكَةُ تُظَلِّله

بِأَجْنِحَتِهَا حَتَّى رَفَعْتُمُوهُ».

2035- Müslim, Cabir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Babam Uhud'da şehid edildiğinde, yüzünü açıp ağlamaya başladım. Resulullah (a.s)'ın ashabı beni ağlamaktan nehyediyordu, ancak Resulullah (a.s)'ın kendisi nehyetmiyordu. Fatıma bintu Amr da ağlamaya başladı. Resulullah (a.s), bunun üzerine, "Ağlıyor musun, ona ağlama, siz onu kaldırıncaya kadar melekler, onu kanatları ile gölgelendirmekte idiler" diye buyurdu."

٢٠٣٦ــ رَوَى أَحْمَدُ وأَبو دَاود والتِّرْمِذِيُّ والنَّسائِيُّ عَنْ جَابِر قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ جَاءتْ عَمَّتِي لِتَدْفِنَهُ فِي مَقَابِرِنَا فَنَادَى مُنَادِي رَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُدُّوا الْقَتْلَى إِلَى مَضَاجِعِهِمْ.

2036- Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi ve **Nesai,** Cabir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Uhud Savaşı'nda halam, babamın cenazesini bizim kabristanımıza gömmek için getirdi. Bunun üzerine Resulullah (a.s)'ın görevlendirdiği bir münadi, "ölüleri, öldürüldükleri yerlere geri götürünüz," diye seslendi."

Zehebi, Siyer'de Malik'in şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Onunla Amr bin Cemuh bir kefenin içinde kefenlendiler."

Cabir (r.a)'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s) Uhud şehidlerini gömerken, "Onları yaralarıyla birlikte sarınız, ben onların üzerine şahidim" diye buyurdu. Babam da çizgili bir beze sarıldı."

İbni Sa'd şöyle diyor:

"Rivayet edildiğine göre Abdullah, Uhud gününde şehid edilenlerin ilkidir.

2035-Müslim (4/1017) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 26-Cabir (r.a)'in babası, Abdullah bin Amr bin Haram (r.a)'ın faziletleri babı.

2036-Ahmed, Müsned (3/308) Ebu Davud (3/202) Kitabu'l-Cenaiz. Ölünün bir beldeden diğer bir beldeye nakledilmesi ve bunun keraheti (hoş olmayışı) ile ilgili bab. Tirmizi (4/215) 24-Kitabu'l-Cihad. 37-Öldürülenin öldürüldüğü yerde gömülmesi hakkında gelen rivayetler babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen, sahihtir," demiştir. Nesai (4/79) Kitabu'l-Cenaiz. 83-Şehidin nereye defnedileceğine ait bab. İbni Mace (1/486) 6-Kitabu'l-Cenaiz. 27-Şehidlere namaz kılınması ve defnedilmeleri konularıyla ilgili olarak gelen rivayetler babı. Senedi kavi (kuvvetli) dir.

Kırmızı tenli, saçları dökülmüş biriydi. Uzun boylu değildi. Amr bin Cemuh ise, uzun boyluydu. İkisi birlikte sel akıntılığına gömüldüler. Sel bunların kabirlerini eşti. Üzerlerinde çizgili, benekli bir bez kefen vardı. Abdullah yüzünden yara almıştı ve eli de yarası üstündeydi. Eli kaldırıldı, kan yeniden boşalmaya başladı, eli tekrar yaranın üstüne konuldu ve bu kez kan durdu."

Cabir (r.a) dedi ki:

"Babamı, kabri içerisinde gördüm. Adeta uyuyor gibiydi. Durumunda hiçbir değişiklik olmamıştı. Bu iki olay arasında 46 yıl vardır. İkisi (Abdullah bin Amr ve Amr bin Cemuh)'nin yerleri değiştirildi. Toplanık bir halde ve taze taze mezarlarından çıkarıldılar."

Cabir dedi ki:

"Muaviye, Uhud'da göze açtırınca, (sel baskını oldu ve) ölülerimize gidip bakmamız söylendi. Gittik, onları vücutları taze, kol ve bacakları toplanık bir halde kabirlerinden çıkardık."

Ata'dan rivayet edildiğine göre Cabir (r.a) şöyle söylemiştir:

"Babamla birlikte bir başkası daha gömülmüştü. Onu çıkarıp yalnız başına gömünceye kadar içim rahat etmedi."

٢٠٣٧ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ جَابر قَالَ: لَمَّا حَضَرَ أُحُدٌ دَعَانِي أَبِي مِنَ اللَّيلِ فَقَالَ: ما أُرانِي إلا مَقْتُولاً في أَوَّلِ مَن أَصحاب النَّبِيِّ ﷺ ، وإِنِّي لاأَتْرُكُ بَعدِي أَعَزَّ عَلَيَّ مِنكَ، غيرَ نَفْسِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . وإِنَّ عَلَيَّ دَيْنًا، فاقضِ، واستَوْصِ بِأَخَواتِكَ خَيرًا. فَأَصبَحْنا، فَكَانَ أَوَّلَ قَتِيلٍ، ودُفِنَ معَهُ آخَرُ في قَبرٍ، ثُمَّ لَم تَطِبْ نَفسي أَنْ أَتْرُكَهُ مَعَ الآخَرِ، فاستَخرَجْتُه بعدَ ستةِ أَشهُرٍ، فإِذَا هُوَ كيومِ وضَعْتُهُ هُنَيَّةً، غيرَ أُذُنِه.

2037- Buhari, Cabir (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Uhud günü gelince, babam beni geceden çağırdı ve şöyle dedi:

"Resulullah (a.s)'ın ashabından ilk öldürülecekler arasında öldürüleceğimi sanıyorum. Ben kendimden sonra, Resulullah (a.s)'ın kendi şahsı müstesna olmak üzere, benim için senden daha büyük birini bırakmıyorum. Üzerimde de borç var. Sen onu öde ve kızkardeşlerine de iyi bak."

2037-Buhari (3/214) 23-Kitabu'l-Cenaiz. 77-Ölünün kabrinden ve konulduğu lahdinden herhangi bir sebeple çıkarılıp çıkarılamayacağı babı.

Sabah başladı ve savaşta ilk öldürülen kişi oldu. Onunla birlikte kabre bir başkası daha gömüldü. Daha sonra onu kabirde bir başkası ile bırakmaya pek gönlüm razı olmadı. Altı ay sonra onu mezarından çıkardım, sanki biraz önce konulmuş gibi aynen koyduğum günkü gibi duruyordu. Sadece kulağında bir değişiklik olmuştu."

٢٠٣٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ جابرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَباهُ تُوُفِّيَ وَعَلَيهِ دَيْنٌ، فَأَتيتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقُلتُ: إِنَّ أَبي تَرَكَ عَلَيْه دَيْنًا، وَلَيْسَ عِنْدِي إِلا ما يُخرِجُ نَخلُهُ، وَلاَ يَبْلُغُ ما يُخرِجُ سِنينَ ما عَلَيْه، فانطَلِق معي لِكَيْ لاَيفحِشَ عليَّ الغُرَماء، فمشى حَولَ بَيْدَرٍ مِنْ بَيادِرِ التمرِ فدَعا، ثُمَّ آخَرَ، ثُمَّ جَلَسَ عَلَيْهِ فَقَالَ: «انزِعوهُ». فأَوفاهُم الَّذِي لَهُم، وبقِيَ مثلُ ما أَعطاهم.

2038- Buhari, Cabir (r.a)'in şöyle söylediğini etmiştir:

"Babam borçlu bir halde vefat etti. Resulullah (a.s)'ın yanına giderek, "Babam geriye borç bıraktı, benim yanımda ise onun hurmalarından elde edilecek gelirden başka bir şey yok. Ama o hurmalardan elde edilecek gelir yıllar boyunca onun borcunu karşılamaz. Alacaklıların taşkınlıkta bulunmaması için benimle gelir misiniz?" dedim. Hurma yığınlarından bir yığının etrafında dolaştı, alacaklıları çağırarak, "Buradan alın" dedi. Böylelikle onların bütün alacaklarını verdi, üstelik onlara verdikleri kadar da bize kaldı."

٢٠٣٩ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ وَالحَاكِم عَنْ جَابر بْن عَبْدِاللَّهِ يقُولُ: لَقِيَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ لِي: «يَا جَابِرُ مَالِي أَرَاكَ مُنْكَسِرًا؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اسْتُشْهِدَ أَبِيْ قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ، وَتَرَكَ عِيَالاً وَدَيْنًا. قَالَ: «أَفَلا أُبَشِّرُكَ بِمَا لَقِيَ اللَّهُ بِهِ أَبَاكَ؟» قَالَ: قُلْتُ: بَلَى يَارَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «مَا كَلَّمَ اللَّهُ أَحَدًا قَطُّ إِلا مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ، وأَحْيَا أَبَاكَ فَكَلَّمَهُ كِفَاحًا. فَقَالَ: يَا عَبْدِي تَمنَّ عَلَيَّ أُعْطِكَ. قَالَ: يَارَبِّ تُحْيِينِي فَأُقْتَلَ فِيكَ ثَانِيةً. قَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: إِنَّهُ قَدْ سَبَقَ مِنِّي «أَنَّهُمْ إِلَيْهَا لاَيَرْجِعُونَ». قَالَ: وَأُنْزِلَتْ هٰذِهِ الآيَةُ: ﴿وَلا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا﴾ الآيَة.

2038-Buhari (6/587) 61-Kitabu'l-Menakıb. 25-İslam'da peygamberliğin alametleri (işaretleri) babı.

2039- Tirmizi ve Hakim, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) benimle karşılaştı ve, "Neyin var, seni üzgün görüyorum?" diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, babam şehid edildi, Uhud gününde öldürüldü, arkasından çoluk çocuk ve borç bıraktı," dedim. Allahu Teala'nın senin babanı nasıl karşıladığını müjdeleyeyim mi?" diye buyurdu. "Evet, ey Allah'ın Resulü" dedim.

"Allahu Teala bir kimse ile, ancak perde arkasından konuşmuştur, senin babanı ise selamladı ve onunla perde olmaksızın konuştu. "Ey kulum, dile benden, dilediğini vereyim" diye buyurdu. O da:

"Ey Rabbi'im beni dirilt, tekrar senin yolunda öldürüleyim," dedi. Allahu Teala "Benim daha önceden "onlar dünyaya bir kez daha döndürülmezler diye kesin hükmüm vardır," diye buyurdu. Daha sonra da şu ayet indirildi: "Allah yolunda öldürülenleri, ölüler sanmayın, onlar diridirler.." (1)

٢٠٤٠ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ جَابِر أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، يَقُولُ إِذَا ذُكِرَ أَصْحَابُ أُحُدٍ: «واللَّه لَوَدِدْتُ إِنِّي غَودرت مَعَ أَصْحَاب فحص الجبل».

2040- Ahmed, Cabir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın Uhud ashabı anıldığında, "Vallahi, dağın düzlüğünde öldürülenlerle birlikte ben de öldürülmeyi isterdim" diye buyurmuştur."

Zehebi, Cabir (r.a) ve Abdullah hakkında şu bilgileri veriyor:

"Cabir, büyük bir imamdır. Hafız ve müçtehiddir. Resulullah(a.s)'ın ashabındadır. Künyesi, Ebu Ubeydullah ve Ebu Abdurrahman idi. Ensardandır, Hazrec kebilesine mensup ve Sülemi'dir. Medine'li ve fakihtir. Rıdvan bey'atına katılanlardandır. İkinci Akabe bey'atına katılanların en son ölenlerindendir.

Resulullah (a.s)'dan Hz. Ömer (r.a)'den, Hz. Ali (r.a)'den, Hz. Ebu Bekir (r.a)'den, Ebu Ubeyde (r.a)'den, Muaz bin Cebel (r.a)'den, Zubeyr (r.a)'den ve daha başkalarından çok miktarda hadis nakletmiştir.

2039-Tirmizi (5/230) 48-Kitabu Tefsiri'l-Kur'an. 4-Ali İmran Suresi hakkında gelen rivayetlerden bazıları ile ilgili bab. Tirmizi: "Bu hadis, buradaki rivayet tarıkı ile hasen, garibdir" demiştir. Müstedrek (3/203) Hakim, sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2040-Ahmed, Müsned (3/375) İsnadı kavidir.

1) Ali İmran Suresi: 169

Kendi zamanında Medine'nin müftüsü yani fetvasına başvurulan kişisi idi. Abdullah bin Ömer (r.a)'den sonra birkaç yıl yaşadı ve o zamanlarda ilimde tek idi. Babası ile birlikte Akabe bey'atına katıldı. Babası da ensarın elçilerinden ve Bedir ehlindendi. Uhud günü şehid edildi ve Allahu Teala onu selamladı ve kendisiyle perde olmaksızın konuştu.

Muaviye, Uhud şehidlerinin kabirlerinin bulunduğu yerde kaynak suyu akıtınca, akan sel onun kabrini açtı. Cabir (r.a), babasının kabre konulmasından epey zaman sonra meydana gelen bu olay üzerine, babasının cesedine bakmak için gitti. Onu hiç bozulmamış bir halde taptaze buldu. Cabir (r.a), Uhud günü babasının emrine itaat etmiş ve kızkardeşlerine bakmak için savaşa çıkmamıştı. Daha sonra Hendek Savaşı'na ve ağacın altında cereyan eden Rıdvan bey'atına katılmıştır. Yaşlanmış ve gözü kapanmıştır ve doksan yıla yakın yaşamıştır."

٢٠٤١ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: اسْتَغْفَرَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْبَعِيرِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ مَرَّةً.

2041- Tirmizi, Cabir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) benim için, deve (ba'ir) gecesi ellibeş kez mağfiret diledi."

Tirmizi diyor ki:

"Deve (ba'ir) gecesi sözünün anlamı şudur: Birden fazla isnadla Cabir (r.a)'den rivayet edildiğine göre, o, bir yolculukta Resulullah (a.s) ile birlikte idi. Bu yolculukta devesini Resulullah (a.s)'a sattı ancak, Medine'ye kadar deveye binmeyi şart koştu. Cabir (r.a), "Resulullah (a.s)'a devemi sattağım gece Resulullah (a.s) benim için, ellibeş kez mağfiret diledi," diye söylemekedir. Cabir (r.a)'in babası Abdullah bin Amr bin Haram, Uhud gününde şehid edilmiş ve arkasında kızlarını bırakmıştı. Cabir (r.a), bu kızlara bakıyor ve onların geçimlerini sağlıyordu. Bundan dolayı da Resulullah (a.s) ona infakta bulunuyor ve kendisine yardım ediyordu."

Cabir (r.a)'e dayandırılan bir başka hadiste de gene aynen bu şekilde bildirilmektedir."

Zehebi, Siyer'de Cabir (r.a)'in şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Bedir gününde arkadaşlarıma su veriyordum." **(1)**

2041-Tirmizi (5/691) 50-Kitabu'l-Menakıb. 53-Cabir bin Abdullah'ın menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen, garibdir" diyor.

1) Hafız, İsabe'de sahih olduğunu bildirmiştir.

Zehebi, İbni Uyeyne'nin şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Ata ve Amr, Mekke civarında bulunduğu yıl Cabir bin Abdullah (r.a) ile görüştüler."

Onun, doksandört yıl yaşadığı söylenmiştir. Buna göre Bedir gününde onsekiz yaşında olması gerekiyor.

İbni Aclan, Ubeydullah bin Miksem'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Cabir bin Abdullah (r.a), ömrünün sonuna doğru, duyduğu bazı hadisler için Mekke'ye gitti, sonra Medine'ye döndü."

Cabir bin Abdullah (r.a)'ın, kısas hadisini, bizzat Abdullah bin Uneys'ten dinlemek için, Mısır'a gittiği rivayet edilmiştir.

Siyer'i tahkik eden Şeyh Şu'ayb şöyle diyor:

"Doğru olan, onun bu amaçla Şam'a gittiğidir. İmam Ahmed, 'Müsned'inde, Buhari 'Edebu'l-Müfred'inde, Hatib Bağdadi de, 'Rihle'sinde rivayet ettiğine göre, Abdullah bin Muhammed bin Ukayl, Cabir bin Abdullah (r.a)'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Bir adamın Resulullah (a.s)'dan bir hadis duyduğunu öğrendim. Bunun üzrerine bir deve satın aldım, deveye yolluklarımı bağladım, ona ulaşmak için bir ay yolculuk ettim. En son Şam'a vardım. Abdullah bin Uneys'in bu kişi olduğunu öğrendim. Kapıcıya, "Cabir geldi der misin?" dedim. "İbni Abdullah mı?" diye sordu. "Evet" dedim. Biraz sonra (Abdullah bin Uneys) elbiselerini sürüyerek yanıma geldi. Beni kucakladı, ben de onu kucakladım ve şöyle söyledim:

"Resulullah (a.s)'dan kısasla ilgili olarak, bir hadis duyduğunu öğrendim. Ben de, bunu duymadan, senin veya benim öleceğimden endişelendim." O da şöyle cevap verdi:

"Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Kıyamet gününde insanlar -veya kullar diye söyledi- çıplak, sünnetsiz ve buhem olarak haşredilirler." Resululah (a.s)'a: "Buhem" nedir diye sorduk. "Beraberlerinde kimse bulunmaksızın" diye buyurdu ve şöyle devam etti:

"Sonra birisi, uzaktakinin de aynen yakındaki gibi işiteceği bir sesle, "Ben melikim, ben hesaba çekiciyim, cehennem ehlinden birinin, dayak atmaya varıncaya kadar, cennet ehlinden herhangi bir kimsenin onun üzerindeki bütün hakları alınmadıkça (kısas yapılmadıkça) cehenneme girmesi uygun olmaz," diye seslendi. Biz:

"Allahu Teala'nın huzuruna çıplak, sünnetsiz ve yalnız olarak çıkarılmamız nasıl olur?" diye sorduk. "İyiliklerle ve fenalıklarla" diye cevap verdi."

Hafız İbni Hacer, Feth'de bu hadisin, hasen olduğunu ifade etmektedir. Hakim ise, sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de Hakim'i doğrulamıştır.

٢٠٤٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ: «أَنْتُم خَيْرُ أَهْلِ الأَرْضِ». وَكُنَّا أَلْفًا وأَرْبَعَمائة. ولَوْ كُنْتُ أُبْصِرُ اليَوْمَ لأَرَيْتُكم مَكَانَ الشَّجَرَة. تَابعهُ الأَعمش: سَمِعَ سَالِمًا سَمِعَ جابِراً أَلْفًا وأربعمائة.

2042- Buhari, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Hudeybiye gününde bize:

"Siz, yeryüzü ehlinin en hayırlılarısınız" diye buyurdu. O gün bindörtyüz kişi idik. Eğer bugün gözlerim görüyor olsaydı, size o ağacın (yani altında bey'at edilen ağacın) yerini gösterirdim."

Zehebi diyor ki:

"Cabir (r.a)'in, Şam'ın kuşatmaya alındığı zaman, ben Halid'in ordusunun içindeydim" diye söylediği rivayet edilmiştir."

İbni Sa'd da şöyle diyor:

"Cabir (r.a) yetmiş kişi ile birlikte Akabe bey'atına katıldı ve o bey'ate katılanların en küçükleri idi."

Cabir (r.a) dedi ki:

"Benim aklımın tutulduğu bir sırada, Resulullah (a.s) beni ziyaret etti. Abdest aldı ve abdest suyunu üzerime döktü. Böylelikle aklım açıldı."

Zeyd bin Eslem: *"Cabir'in gözleri kapandı (kör oldu)"* diye bildirmiştir.

Vakidi, Yahya bin Bukeyr ve başkaları, Cabir (r.a)'in hicri 78 yılında öldüğünü bildirmişlerdir.

Ebu Nuaym ise, Cabir (r.a)'in hicri 77 yılında öldüğünü söylemiştir.

Doksandört yıl yaşadığı da söylenmiştir. Ömrünün sonuna doğru düşkün bir

---

2042-Buhari (7/443) 74-Kitabu'l-Meğazi. 35-Hudeybiye Gazvesi babı.

hal aldığını söyleyenler de olmuştur.

Kendisine dayandırılan hadis sayısı (müsnedi) binbeşyüzkırkı bulmaktadır. Bunlardan ellisekizini hem Buhari, hem Müslim rivayet etmiştir. Yirmialtı tanesini sadece Buhari rivayet etmiştir. Sadece Müslim'in rivayet ettiği hadislerin sayısı ise, yüzyirmialtıdır.

Ebu Nadra'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Cabir bin Abdullah (r.a), arif (emir yardımcısı, emirden sonra gelen kişi) idi. Onu bu göreve Hz. Ömer (r.a) getirmişti."

Ebu Bekir Medeni'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Cabir (r.a)'in izarı, ökçesine kadar uzanıyordu. Başında beyaz bir imame (sarık) vardı. Onu, bu sarığın bir ucunu arkasından sarkıtmış halde gördüm."

Asım bin Ömer de şöyle söylemiştir:

"Üzerinde iki büyük cübbe vardı. Gözleri kör olmuştu. Saçını ve sakalını zaferan ile sarıya boyamıştı. Elinde de bir maşraba bulunuyordu."

٢٠٤٣ــ رَوَى البَزَّارُ عَنْ جَابِر بن عَبْدِاللَّهِ بنِ عَمْرو بنِ حرام، قَالَ: أَمَر أُبي بِحَرِيرَة، فَصُنِعَتْ، ثُمَّ أَمَرَني فَحَمَلْتُها إِلى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ لي: «ما هَذا يا جَبْر؟ أَلحَم ذَا؟» قُلْتُ: لاَيَارَسُولَ اللَّهِ! ولٰكنَّ أُبي أَمَر بِحَرِيرة فَصَنَعْتُها، ثُمَّ أَمَرَني فَحَمَلْتُها إِلَيْك، فَقَالَ: «ضَعْها». فَأَتَيْتُ أُبي، فَقَالَ لي: مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قُلْت: قَالَ لي: ما هَذَا يا جَابِر! أَلحمٌ؟ قَالَ أُبي: أَرَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ــ أَو أَحْسب ــ يَشْتَهي اللَّحْم، فَقَامَ إِلى داجِنٍ، فَذَبَحها، ثُمَّ أَمَرَ بِهَا، فَشُوِيَتْ، ثُمَّ أَمَرَني، فَأَتَيْتُ بِهَا، فَقَالَ رَسُول اللَّهِ ﷺ : «جَزاكُمُ اللَّهُ مَعْشَر الأَنْصَارِ خَيرًا، ولا سيّما آلَ عَمْرو بن حرَام، وسَعْد بنُ عُبادَة».

2043- Bezzar, Cabir bin Abdullah bin Amr bin Haram (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Babam, bana bir çorba (harira çorbası) hazırlamamı söyledi. Hazırladım. Sonra çorbayı Resulullah (a.s)'a götürmemi söyledi. Resulullah (a.s):

2043-Keşfu'l-Estar (3/260) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/317)'de "Bunu, Bezzar rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" demektedir.

"Bu nedir Cabir, et mi?" diye sordu. Ben:

"Hayır, ey Allah'ın Resulü, babam bir harira çorbası hazırlamamı ve sana getirmemi söyledi. Ben de getirdim," dedim. Resulullah (a.s): "Koy onu" dedi. Ben daha sonra babamın yanına geldim. Babam, "Resulullah (a.s) ne söyledi?" diye sordu. "Bu nedir, et midir?" diye sordu" dedim. Bunun üzerine babam:

"Zannediyorum, Resulullah (a.s) et arzuluyor" dedi. Sonra evdeki hayvanlardan birini kesti. Bana da ondan bir şeyler hazırlamamı emretti. Ben eti kızarttım. Babam, kızarttığım eti, Resulullah (a.s)'a götürmemi söyledi. Eti götürdüğümde Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Allah sizlere hayırlı karşılıklar versin ey ensar topluluğu. Özellikle de Amr bin Haram ailesi ile Sa'd bin Ubade'ye."

٢٠٤٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي نَعِيم قَالَ: مَاتَ جَابِر بن عَبْدِاللَّهِ سَنَةَ تِسْعٍ وَسبْعين.

2044- Taberani, Ebu Nuaym (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Cabir bin Abdullah (r.a), hicri 79 yılında vefat etti."

2044-Mu'cemu'l-Kebir (2/181) Haysemi, Mecma (10/10)'da "Ravileri sikadır" demiştir.

BERA BİN MALİK (R.A.)

İbni Hacer, Bera bin Malik (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Ensardan olan Bera bin Malik bin Nadr, Enes'in kardeşidir. Nesebi, Enes'in hayatı ile ilgili bölümde anlatılmıştır. Bera, Enes'in babadan kardeşidir. Bunu Ebu Hatim söylemiştir. İbni Sa'd ise, "Bera, Enes'in hem babadan, hem de anadan kardeşidir, anaları da Ümmü Suleym'dir" demiştir. Ancak bunda biraz tereddüt vardır. Çünkü ileride Şerik bin Sehma'nın hayatı bölümünde de geleceği üzere, Bera, Şerik'in anadan kardeşidir. Bunların anaları da Sehma'dır. Enes'in anasının Ümmü Süleym olduğunda ise herhangi bir ihtilaf yoktur. Enceşe'nin hayatı bölümünde Bera'nın Resulullah (a.s)'ın hizmetinde bulunan kişilerden olduğu belirtilmiştir."

Müstedrek'de nakledildiği üzere, İbni İshak'ın, Abdullah bin Enes'ten, onun da Enes bin Malik (r.a)'den rivayet ettiğine göre, Enes şöyle söylemiştir:

"Bera bin Malik, güzel sesli biriydi ve bazı yolculuklarında Resulullah (a.s) için kaside söylerdi. Ona:

"Kavarirden uzak dur" denildi, o da buna bağlı kaldı."

Serrac'ın Hammad'dan, onun Sabit'ten onun da Enes'ten rivayet ettiğine Enes, *"Bera, erkeklerden özel hizmette bulunan kişi idi."* demiştir. Bunun tamamı daha önce Enceşe bölümünde geçmişti. Bera, Resulullah (a.s) ile birlikte Bedir Savaşı dışındaki bütün savaşlara katılmıştır. Yemame gününde, onunla ilgili bazı olaylar geçmiştir. Hz. Ömer (r.a)'in hilafeti döneminde, hicri 20 yılında Tüster'in kuşatma altında tutulduğu sırada şehid edilmiştir. Bundan daha önce şehid edildiği söylendiği gibi, hicri 23 yılında vefat ettiği de söylenmiştir. Seyf, onu öldürenin, Hurmuzan olduğunu söylemiştir. Kendisinden, kardeşi Enes rivayette bulunmuştur.

Beğavi, sahih senetle rivayet ettiğine göre, Muhammed bin Sirin, Enes'in

şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Kendi kendine kasideler söylerken, Bera'nın yanına giderek şöyle söyledim:

"Allahu Teala senin durumunu bundan daha hayırlı bir duruma çevirdi." Bana şöyle dedi:

"Yoksa benim yatağımda öleceğimden mi korktun. Hayır vallahi, Allahu Teala beni bundan (yani şehitlikten) mahrum edecek değildir. Başkaları ile yardımlaşarak öldürdüklerimin dışında, ben, yalnız başıma yüz kişiyi öldürdüm." dedi."

Baki bin Mahled, Müsned'inde Ebu İshak'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Müslümanlar Yemame günü müşriklerin üzerine yürüdüler ve onları, içerisinde Allah düşmanı Müseyleme'nin bulunduğu bir bahçeye sığınmaya mecbur bıraktılar. O gün Bera bin Malik (r.a):

"Ey müslümanlar topluluğu, bahçeye girmeme izin verin" dedi. Kendisine izin verildi. Bahçe duvarının üzerine çıktıktan sonra da, oradan bahçenin içine atladı ve buraya sığınanlarla bahçenin içinde savaşmaya başladı. Sonunda bahçeyi müslümanlar için açtı ve müslümanlar içeri girdiler. Böylelikle Allahu Teala Müseyleme'nin canını aldı."

Enes'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Bera, kendini onların, yani Yemama Savaşı'nda sözkonusu bahçeye sığınanların arasına attı ve kapıyı açıncaya kadar onlarla çarpıştı. Gerek ok yarası, gerekse kılıç yarası olarak üzerinde toplam seksen yara vardı. Daha sonra tedavi edilmek üzere, konak yerine götürüldü. Halid, kendisi ile bir ay süreyle ilgilendi."

Serac'ın Tarih'inde Yunus'un Hasan'dan, onun İbni Sirin'den, onun da Enes'ten şöyle bir rivayeti vardır:

"Halid bin Velid, Yemame gününde Bera'ya:

"Kalk ey Bera," diye seslendi. Sonra, atına bindi, Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle dedi:

"Ey Medine halkı! Bugün sizin için Medine yok, sadece Allah ve O'nun cenneti var." Sonra bir hamle yaptı, Medineliler de onunla birlikte hamle yaptılar. Bunun üzerine Yemame halkı yenilgiye uğradı. Bera, Yemama koruyucusu ile karşı karşıya geldi. Ona vurdu ve yere düşürdü. Yemame koruyucusunun kılıcını aldı ve onunla kırılıncaya kadar çarpıştı."

Beğavi, Bera (r.a)'nın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Museyleme gününde, kendisine Yemame eşeği denilen bir adamla karşılaştım. İri bir adamdı, elinde de beyaz bir kılıç vardı. Ben ayaklarına bir darbe vurdum. İsabet ettiremediğimi sanıyordum ama, adam yerinden sarsılarak ensesinin üstüne düştü. Onun kılıcını aldım, kendi kılıcımı da kınına koydum. Kılıç ile bir darbe yaptığımda kırıldı."

Taberani'nin naklettiğine göre İshak, Abadullah bin Ebi Talha'nın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Enes bin Malik ile kardeşi, Irak'taki Harik'te düşmanın kalelerinden bir kalenin etrafında bulunuyorlardı. Düşmanlar, zincirlere bağlı olan köpekleri salıyor, köpekler birini kaptığı zaman, zincirle onu kendilerine doğru çekiyorlardı. Bunu, Enes'e karşı da yaptılar. Bera hemen arkadan koştu ve duvarın yanında yetişip zinciri eliyle tuttu. Zincir kopuncaya kadar da bırakmadı. Zincir koptuğunda elindeki kemiklerin üzerindeki etler tamamen soyulmuştu. Yüce Allah bu şekilde Enes bin Malik'i kurtardı."

Tirmizi'nin Enes (r.a)'den rivayet ettiğine göre, Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Nice saçı başı dağınık, toz toprak içinde kendisini fazla kimsenin tanımadığı ve önemsemediği insan vardır ki, yemin edecek olsalar, Allah yeminlerinin gereğini gerçekleştirir. İşte Bera bin Malik (r.a) onlardandır."

Fars şehirlerinden olan Tüster'in kuşatılmasında, insanlar dağıldılar. Müslümanlar, *"Ey Bera, Rabb'in adına yemin et"* dediler. O da:

"Ey Rabb'im, bize onların enselerini bahşedeceğine ve beni Peygamberine kavuşturacağına yemin ederim," diye söyledi. Sonra bir hamle yaptı, arkasından ordudaki diğerleri de hamle yaptılar. Farisilerin ileri gelenlerinden olan Merzuban Alzare öldürüldü, üzerindekiler de çıkarıldı. Bunun arkasından farisiler yenilgiye uğradılar. Çarpışmada Bera da şehid edildi.

Müstedrek'te, Selame'nin Ukeyl'den, onun Zühri'den, onun da Enes'ten naklettiği benzer bir rivayet yer almaktadır.

Zehebi şöyle diyor:

"Bera, Malik'in oğlu, o Nadr'ın oğlu, o Damdam'ın oğlu, o Zeyd'in oğlu, o Haram'ın oğlu, o Cundeb'in oğlu, o Amir'in oğlu, o Ğanm'ın oğlu, o Adiy'in oğlu, o da Neccar'ın oğludur. Ensardandır. Neccar kabilesine mensuptur ve Medine'lidir.

Bera, oldukça cesaretli biriydi. Resulullah (a.s)'ın sahabisi ve Hz. Peygam-

ber (a.s)'in hizmetçisi olan Enes bin Malik'in kardeşidir. Uhud Savaşı'na katılmış ve ağaç altındaki bey'ate iştirak etmiştir."

Hz. Ömer (r.a)'in, ordu kumadanlarına, *"Bera'yı ordunun başına geçirmeyin, çünkü o orduyu, felaket yerlerinden birine götürür,"* diye yazdığı söylenmiştir.

Bize ulaşan habere göre Bera, Museyleme'ye karşı verilen savaşta, arkadaşlarından kendisini, düşmanın ok yağmuruna tuttukları kale duvarına çıkarmalarını ve oradan bahçeye bırakmalarını istedi. Buraya girdikten sonra onlara karşı durdu, kendilerini zor durumda bıraktı ve bahçe duvarını açıncaya kadar onlarla savaştı. O gün seksen küsur yara aldı. Bu yüzden Halid bin Velid Bera'yı tedavi için, bir ay başında durdu.

Bera'nın çarpışmaları sırasında, ikili çarpışmalarda cesaretleriyle ün kazanmış yüz kadar insanı öldürdüğü de rivayet edilmiştir.

BERA BİN MALİK (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٠٤٥ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «كَمْ مِنْ ضَعِيفٍ متضعف ذي طِمْرين لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لأَبَرَّ قَسَمَه مِنْهُم البَراء بنُ مَالِك». فإنَّ البراء لَقِيَ زَحْفًا مِنَ المُشْرِكين وَقَدْ أَوْجع المُشْرِكُون في المُسْلِمينَ فَقالوا: يا بَراء إنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ إنَّكَ لَوْ أَقْسَمْتَ عَلى اللَّهِ لأَبَرَّكَ فَأَقْسِمْ عَلى رَبِّك. فَقَالَ: أَقْسَمْتُ عَلَيْكَ يارَب لَمَّا مَنَحْتَنَا أَكْتَافَهُم. ثُمَّ الْتَقُوا عَلى فَنْطَرةِ السُّوس فَأَوْجَعُوا في المُسْلِمِينَ فَقَالَوا له: يا بَراء أَقْسِم عَلى رَبِّك. فَقَالَ: أَقْسَمْتُ عَلَيْكَ يارَبِّ لَمَّا مَنَحْتَنَا أَكْتَافَهُم وألْحَقْتَنِي بِنَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ فَمُنِحُوا أَكْتَافَهُم وقُتِلَ البَرَّاءُ شَهِيدًا.

2045- Hakim, Enes (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"Nice zayıf görünen ve fezla önemsenmeyen, eski elbiseli insan vardır ki, Allah adına yemin edecek olsalar, Allah yeminlerini doğru çıkarır. Bera bin Malik onlardandır" diye buyurdu. Bera, müşriklere karşı bir çarpışmada bulundu. Müslümanlar o çarpışmada zor durumda kalmışlardı. Kendisine:

2045-Müstedrek (3/291) Hakim, sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu onaylamıştır.

"Resulullah (a.s) senin Allah adına yemin etmen halinde, Allahu Teala'nın senin yeminini doğru çıkaracağını bildirdi. Haydi Rabbinin adına yemin et" dediler. Bunun üzerine Bera:

"Ey Allah'ım, bize onların enselerini bahşedeceğine yemin ediyorum," diye yemin etti. Daha sonra Sus köprüsü üzerinde müşriklerle müslümanlar karşı karşıya geldiler. Burada da müşrikler, müslümanları zor durumda bıraktılar. Müslümanlar yine, "Ey Bera, Rabb'inin adına yemin et" dediler. Bera da:

"Ey Rabb'im, bize onların enselerini bahşedeceğin ve beni de Peygamberine kavuşturacağın üzerine yemin ediyorum" dedi. Sonra da, müşriklerin enseleri onlara bahşedildi ve Bera da çarpışmada şehid edildi."

٢٠٤٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ، عَنْ أَنَس بنِ مَالِك قَالَ: قَالَ رَسُول اللَّهِ ﷺ : «كَمْ مِن أَشْعَثَ أَغْبَر ذي طِمْرين لاَيؤبه لَه لَوْ أَقْسَم عَلى اللَّهِ لأَبَرَّهُ. مِنْهُم البَرَّاء بنِ مَالِك».

2046- Tirmizi, Enes bin Malik (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Nice saçı, başı dağınık, toz toprak içinde, eski elbiseli, görenin kendisini önemsemediği kimse vardır ki, yemin edecek olsa, Allah yeminini doğru çıkarır. Bera bin Malik onlardandır."

٢٠٤٧ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَنَس بن مَالك أَنَّه دَخَل عَلى أَخيهِ البراء وهُوَ لامُسْتَلْقٍ واضِعًا إِحْدَى رِجْلَيه عَلى الأُخرى يَتَغَنَّى فَنَهَاه، فَقَالَ: أَتَرْهَب أَنْ أَمُوتَ عَلى فِرَاشي وَقَدْ تَفَرَّدْتُ بِقَتْلِ مِئَةٍ مِنَ الكُفَّار سِوى مَنْ شَرِكَني فِيه النَّاس.

2047- Hakim, Enes bin Malik (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Enes, kardeşi Bera'nın yanına girdi. O, sırtüstü uzanmış, bacağının birini diğerinin üstüne atmış kaside söylüyordu. Enes, Bera (r.a)'yı böyle yapmaktan nehyetti. Bunun üzerine Bera:

"Benim yatağımda öleceğimi mi sanıyorsun. Başkaları ile yardımlaşarak

---

2046-Tirmizi (5/693) 50-Kitabu'l-Menakıb. 55-Bera bin Malik'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, buradaki rivayet tarıkı ile sahihtir" demiştir.

2047-Müstedrek (3/291) Hakim, bunun sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır. Hafız da, bunu İsabe'de Beğavi'den nakille rivayet etmekte ve: "Bunu, aynı zamanda Ebu Nu'aym, Hilye'de rivayet etmektedir" demektedir.

öldürdüklerim haricinde, ben tek başıma yüz kişiyi öldürdüm" dedi."

Bir rivayette de Enes'in, *"Ey kardeşim, Allahu Teala, sana Kur'an'ı verdiği halde sen, kaside mi söylüyorsun"* dediği bildirilmiştir.

٢٠٤٨ــ رَوَى ابنُ سَعْد عن أنس قَالَ: دَخَلْتُ عَلى البَرَّاء وهُوَ يَتَغَنَّى، ويُرَنِّم قَوْسَه، فَقُلْتُ: إلى مَتَى هَذَا؟ قَالَ: أَتَراني أَمُوتُ عَلى فِرَاشي؟ واللَّهِ لَقَدْ قَتَلْتُ بِضْعًا وتِسْعِينَ.

2048- İbni Sa'd, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Yayıyla nağmeli sesler çıkarıp, kasideler söylediği bir esnada Bera'nın yanına girdim. "Daha ne kadar zaman bu devam edecek" diye sordum. Bunun üzerine Bera (r.a):

"Yatağımda öleceğimi mi sanıyorsun? Vallahi doksan küsur insanın canını aldım," diye söyledi."

Zehebi'nin naklettiğine göre, İbni Avn, Muhammed (r.a)'in şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Bera, Merzuban Zare ile ikili olarak çarpıştı. Onu kılıç darbesiyle yere düşürdü. Sonra da üzerindekileri aldı."

Zare kelimesi, Zar kelimesinin tek kişiye delalet eden şeklidir. Behreyn'deki Zare kaynağı ünlüdür. Zare de burada büyük bir köydür. Merzubanu'z-Zare de bu köydendi. Fetih kitaplarında bu konu hakkında açıklayacı bilgiler bulunmaktadır. Zare, Hz. Ebu Bekir (r.a)'in hilafeti döneminde, hicri 12. yılında fethedilmiş ve halkı ile anlaşma yapılmıştır.

Bera bin Malik (r.a) hicri 20 yılında Tüster'in fethi gününde şehid edilmiştir.

٢٠٤٩ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَنَس بن مَالِك قَالَ: كَانَ البَرَّاءُ بنُ مَالِك رَجُلاً حَسَن الصَّوْت فَكَانَ يَرْجُز لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ في بَعْض أَسْفَارِهِ فَبَيْنَمَا هُوَ يَرْجُز إِذْ قَارَبَ النِّسَاء فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ «إِيَّاكَ وَالْقَوَارِير». قَالَ فَأَمْسَكَ: قَالَ مُحَمَّدٌ: كَرِهَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

2048-İbni Sa'd, Tabakatu'l-Kübra (7/17) İsnadı sahihtir.

أَنْ تَسْمَعَ النِّسَاءُ صَوْتَه.

2049- Hakim, Enes bin Malik (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Bera bin Malik (r.a), güzel sesli bir adamdı. Bazı yolculuklarında Resulullah (a.s) için kaside okurdu. Bir yolculuğunda yine kaside okurken, hanımlar yanına yaklaştılar. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Kavarirden uzak dur" diye buyurdu. Bunun üzerine Bera sustu. Resulullah (a.s) onun sesini, kadınların dinlemesini istememişti."

٢٠٥٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ ابنِ سِيرِين قَالَ: بَارَزَ البَرَّاءُ بنُ مَالِكٍ أَخُو أَنَس بنِ مَالِك مَرْزَبَان الزَّارَ فَقَتَلَهُ فَأَخَذَ سَلْبَه فَبَلَغَ سَلْبَه ثَلاثِينَ أَلْفًا.

2050- Taberani, İbni Sirin (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Enes bin Malik'in kardeşi olan Bera bin Malik (r.a), Merzubanu'z-Zare ile ikili olarak çarpıştı, onu öldürdü ve üstündekileri ganimet olarak aldı. Onun üstünden çıkarılanlar otuzbin dirhemi buldu."

2049-Müstedrek (3/291) Hakim, sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2050-Mu'cemu'l-Kebir (2/27) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (5/331)de, "Bunu, Taberani rivayet etmektedir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye söylemektedir.

ENES BİN MALİK (R.A.)

İbni Hacer, Enes bin Malik (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Enes, Malik'in oğlu, o Nedr'ın oğlu, o Damdam'ın oğlu, o Zeyd'in oğlu o Haram'ın, o Cundeb'in oğlu, o Amir'in oğlu, o Ganm'ın oğlu, o Adiy'in oğlu, o da Neccar'ın oğlu. Künyesi Ebu Hamza'dır. Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. Resulullah (a.s)'ın hizmetçisidir. Resulullah (a.s)'tan oldukça fazla miktarda hadis rivayet etmiştir."

Ebu Halde'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ebu Aliye'ye, "Enes, Resulullah (a.s)'dan hadis aldı mı?" diye sordum. "On yıl O'nun hizmetinde bulundu. Hz. Peygamber (a.s) onun için dua etti. Onun yılda iki kez meyve veren bir bahçesi vardı. Bu bahçede misk kokusu elde edilen, kokulu bir ağacı bulunuyordu. Hz. Peygamber (a.s)'den sonra Medine'de ikamet etti. Daha sonra çeşitli beldelerin fetihlerine katıldı. En son Basra'ya yerleşti ve orada vefat etti." diye cevap verdi."

Ali bin Medini, *"Enes, Basra'da vefat eden sahabilerin en sonuncusudur"* demiştir.

Buhari de şöyle diyor:

"Musa, İshak bin Osman'ın şöyle söylediğini rivayet eder:

"Musa bin Enes'e, "Enes, Resulullah (a.s) ile birlikte kaç savaşa katıldı?" diye sordum. "Sekiz savaşa" diye cevap verdi."

İbni Seken'in rivayet ettiğine göre, Safvan bin Hubeyre, babasının şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Sabit Bunani dedi ki: "Enes bin Malik (r.a) bana, "Şu Resulullah (a.s)'ın tüylerinden bir tüydür. Onu dilimin altına koy" dedi. Ravi, *"Sabit onu (Enes'in) dilinin altına koydu ve o tüy, dilinin altında olarak defnedildi"* demiştir.

Cerir bin Hazim de şöyle söylemiştir:

"Şu'ayb bin Habbab'a, "Enes ne zaman vefat etti?" diye sordum. "90 yılında" diye cevap verdi.

Bu rivayeti İbni Şahin nakletmektedir. Sa'd bin Ufeyr, Haysem bin Adiy ve Mu'temir bin Süleyman ise Enes (r.a)'in, hicri 91 yılında vefat ettiğini söylemektedirler. İbni Şahin şöyle diyor:

"Osman bin Ahmed, Hanbel'den, o Mu'temir bin Süleyman'dan, o da Hamid'den benzer bir rivayette bulunmuş ve şu ilaveyi yapmıştır:

"O, 99 yıl yaşamıştır."

İbni Sa'd'ın Vakidi'den, onun Abdullah bin Zeyd Huzeli'den rivayet ettiğine göre, Abdullah bin Zeyd 92 yılında Enes bin Malik (r.a) ile görüşmüştür. Ebu Nu'aym Kufi ise şöyle diyor:

"Enes (r.a) hicri 93 yılında vefat etmiştir."

Medaini ve Halife de aynı tarihi vermekte, Halife ise *"Enes (r.a), 103 yıl yaşamıştır"* şeklinde ilavede bulunmaktadır. İbni Şahin'in Yahya bin Bukeyr'den rivayet etitğine göre, Enes (r.a) 101 yaşında vefat etmiştir. Bukeyr (r.a), 107 yıl yaşadığını söylemektedir şeklinde açıklamada bulunmuştur. Beğavi, Ömer bin Şubbe'den, o da Muhammed bin Abdullah Ensari'den buna benzer bir rivayet nakletmiştir.

Taberani, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ümmü Süteym, Resulullah (a.s)'a:

"Ey Allah'ın Resulü, Enes (r.a) için Allah'a dua et" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Ey Allah'ım, onun malını ve çocuğunu çok eyle ve kendisi için onları bereketli kıl" diye buyurdu."

Enes (r.a) diyor ki:

"Neslimden toprağa gömdüğüm bir çocuğum bulunmaktadır. Bunun dışında yüzyirmibeş çocuğum olmuştur. Arazim de yılda iki kez ürün vermektedir."

Yine Enes (r.a)'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ben daha küçük çocukken, Ümmü Süleym beni Resulullah (a.s)'a götürdü ve "Ey Allah'ın Resulü, bu Enes'tir, onun için Allah'a dua eder misin" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Allah'ım, onun malını ve çocuğunu çok eyle ve onu cennete sok" diye dua

etti. Bunların ilk ikisini gördüm, üçüncüsünün gerçekleşmesini de arzuluyorum."

Taberani'nin 'Mu'cemu'l-Evsat'ta rivayet ettiğine göre, Ubeyd bin Amr Esbahi, Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Enes bin Malik (r.a)'in bana haber verdiğine göre, Resulullah (a.s) namazda işaret ederdi."

Taberani, *"Ebu Hureyre'nin, Enes (r.a)'den bunun dışında herhangi bir hadis rivayet ettiğini bilmiyoruz"* demiştir.

Muhammed bin Abdullah Ensari ise şöyle diyor:

"İbni Avn'ın, Musa bin Enes'tan rivayet ettiğine göre, Hz. Ebu Bekir (r.a) halifeliğe getirildiğinde, Enes (r.a)'e kendisini zekat toplama göreviyle, Bahreyn tarafına göndermek için adam yolladı. O sırada Hz. Ömer (r.a) yanına girdi, onunla istişarede bulundu. Hz. Ömer (r.a):

"Onu gönder, o gerçekten akıllı bir katiptir" diye söyledi ve Hz. Ebu Bekir (r.a) de gönderdi. Enes (r.a)'in menkıbeleri ve faziletleri oldukça fazladır."

Zehebi, Enes bin Malik (r.a)'in hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

"İmam, müftü, fetva ehli, fetva verme derecesinde bir kişi, Kur'an öğreticisi, hadisçi, İslam'ın çokca bilgi aktaran bir ferdidir. Künyesi Ebu Hamza'dır. Ensardan, Hazrec kabilesinden, Neccariler kolundan ve Medinelidir. Resulullah (a.s)'ın hizmetçisi ve hanımlar tarafından akrabasıdır. Onun öğrencisi, bağlısı ve sahabilerinden en son vefat edenidir."

ENES BİN MALİK (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٠٥١ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَنَس قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ المَدِينَةَ وأَنَا ابنُ عَشْر، ومَاتَ وأَنَا ابنُ عِشْرِين، وكُنَّ أُمَّهاتِي يَحْثُثْنِي على خِدْمَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَدَخَل عَلَيْنا دَارَنا، فَحَلَبْنَا لَهُ مِنْ شَاةٍ داجنٍ، وشيب له منْ بِئْرٍ فِي الدَّار، فَشَرِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ ــ وأَبُو بَكْرٍ عَلى شِمَالِه: يارَسُولَ اللَّهِ أَعْطِ أَبَا بَكْر، فَأَعْطَاه أَعْرابِيًّا عَنْ يَمِينِه، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «الأَيْمَنَ فالأَيْمَن».

2051- Müslim, Enes (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ben, on yaşında iken Resulullah (a.s) Medine'ye geldi ve ben yirmi yaşında iken vefat etti. Annelerim beni O'nun hizmetinde bulunmaya teşvik ederlerdi. Resulullah (a.s), evimizde bizi ziyaret etti, biz O'na evdeki koyunlarımızdan birinin sütünden ikramda bulunduk. Resulullah (a.s) için evimizdeki bir kuyudan su verdik, Resulullah (a.s) bunu içti. Hz. Ömer (r.a) kendisine -Hz. Ebu Bekir (r.a) de sol yanında idi-:

"Ey Allah'ın Resulu, Ebu Bekir'e de su ver" dedi. Fakat Resulullah (a.s) sağ yanındaki bir bedeviye ikram etti ve sonra da "sağdan sağa doğru sırayla" diye buyurdu."

Zehebi şöyle diyor:

"Enes (r.a), Resulullah (a.s) ile sohbetini (arkadaşlık ve dostluğunu) en kamil derecede yaptı. Ve hicret ettiği tarihten vefatına kadar, en güzel şekilde O'nun hizmetinde bulundu. Resulullah (a.s) ile birlikitie birdan fazla savaşa katıldı. Ağaç altında yapılan bey'ata (Rıdvan bey'atına) da iştirak etti."

Muhammed bin Sa'd, Tabakat'ında şöyle diyor:

"Ensari'nin babasından, onun da Enes (r.a)'in kölelerinden birinden naklettiğine göre, söz konusu köle Enes (r.a)'e:

"Bedir Savaşı'nda bulundun mu?" diye sorar. Enes (r.a) de:

"Anasız adam, ben hiç Bedir Savaşı'ndan geri kalır mıyım?" diye cevap verir. Bunun ardından Ensari diyor ki:

"Enes (r.a) daha küçük çocukken, Resulullah (a.s)'a hizmet için O'nunla birlikte Bedir Savaşı'na çıktı."

Ömer bin Şebbe, Ensari'den, o babasından, o da Sumame'den rivayet ederek: *"Enes'e denildi ki..."* diye başlayıp yukarıdaki rivayeti nakletmiştir. (1)

Meğazi yazarları, Enes (r.a)'i küçük yaşta olmasından ve bizzat savaşmadığından dolayı Bedir ashabı arasında saymamışlardır. O gün Enes, ordunun malzemelerinin bulunduğu yerde kaldı. Yukarıdaki rivayetlerle, Megazi kitaplarındaki açıklamaların ortak noktaları ancak bu şekilde açıklanabilir.

2051-Müslim (3/1603) 36-Kitabu'l-Eşribe. 17-Su, süt ve benzeri içeceklerin sağdan başlanarak dolaştırılmasının müstaheblığı babı.

1) Siyer'in tahkikçisi diyor ki: "Muhammed bin Abdullah bin MüsennaEnsari sika (sağlam) biridir. Babası Abdullah ise saduktur. (hadis ravilerinde bir derece - rivayetine güvenilir, demek). Buhari ondan hadis nakletmiştir. Ancak onun galatı (hadisleri karıştırması ve yanlışlıklar yapması) çoktur. Enes'in azatlısı bilinmiyor. Ancak Semame, Ömer bin Şebbe'den bunu mutai yönünden doğrulayan hadis rivayet etmiştir. O ise saduktur.

٢٠٥٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَنَس قَالَ: جَاءَتْ بِي أُمِّي، أُنَيس إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَقَدْ أَزَّرَتْنِي بِنِصْفِ خِمَارِهَا وَرَدَّتْنِي بِنِصْفِهِ. فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هٰذَا أُنَيْسٌ، ابْنِي، أَتَيْتُكَ بِهِ يَخْدُمُكَ. فَادْعُ اللَّهَ لَهُ. فَقَالَ: «اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَا لَهُ وَوَلَدَهُ».

قَالَ أَنَسٌ: فَوَاللَّهِ! إِنَّ مَالِي لَكَثِيرٌ، وَإِنَّ وَلَدِي وَوَلَدَ وَلَدِي لَيَتَعَاوَنُونَ عَلَى نَحْوِ الْمِائَةِ، الْيَوْمَ.

2052- Müslim, Enes (r.a)'in şu şekilde söylediğini rivayet etmiştir:

"Annem Ümmü Enes, beni Resulullah (a.s)'ın yanına getirdi. Başörtüsünün yarısını bana izar, diğer yarısını da rida yapmış ve bu şekilde beni giyindirmişti. Resulullah (a.s)'a:

"Ey Allah'ın Resulü, bu Enescik benim oğlumdur, sana hizimet etmesi için getirdim. Onun için Allah'a dua eder misin?" dedi. Resululah (a.s) da:

"Ey Allah'ım, onun malını ve çocuklarını çok eyle" diye buyurdu."

Enes dedi ki:

"Vallahi, malım gerçekten çok. Çocuklarımla, onların çocuklarının sayısı (torunlarım) ise bugün yüzü aşmaktadırlar."

٢٠٥٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِم، عَنْ أَنَس، أَنَّ أُمَّ سُلَيْم قَالَتْ: يَارَسُولَ اللَّهِ! خَادِمُكَ أَنَس، ادْعُ اللَّهَ لَهُ. فَقَالَ: «اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَا لَهُ، وَوَلَدَه، وبارِكْ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتَه».

2053- Buhari ve Müslim, Enes (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Ümmü Süleym:

"Ey Allah'ın Resulü, bu senin hizmetçin Enes, onun için Allah'a dua eder misin?" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Ey Allah'ım, onun malını ve çocuklarını çok eyle ve ona verdiğin şeyi de bereketli kıl" diye buyurdu."

2052-Müslim (4/1929) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 32-Enes bin Malik'in faziletleri babı.

2053-Buhari (11/144) 80-Kitabu'd-Da'avat. 26-Resulullah (a.s)'ın, hizmetçisine uzun ömürlülük ve çok mal sahibi olmakla dua etmesi babı. Müslim, (4/1928) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 32-Enes bin Malik'in faziletleri babı.

٢٠٥٤ــ رَوَى ابن سَعْد عَنْ أَنس، قَالَ: دَعَا لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ: «اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، وأَطِلْ حَيَاتَه». فاللَّه أَكْثَر مالي حَتَّى إِنَّ كَرْمًا لِي لَتَحْمِلُ فِي السَّنَةِ مَرَّتَيْن، وَوُلِدَ لِصُلْبِي مِئَة وسِتَّة.

2054- İbni Sa'd, Enes (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bana dua etti ve "ey Allah'ım, onun malını ve çocuklarını çok eyle ve ömrünü uzun kıl" diye buyurdu. Allahu Teala benim malımı çok eyledi. Hatta benim toprağım, yılda iki kez ürün vermektedir. Benim neslimden ise yüzaltmış çocuk dünyaya geldi."

٢٠٥٥ــ رَوَى عَنْ أَنس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلى أُمِّ سُلِيمٍ، فَأَتَتْهُ بتمرٍ وسَمنٍ، قَالَ: «أَعِيدوا سَمنَكم فِي سِقائِهِ وتَمرَكم فِي وعائِهِ فإِنِّي صَائِم». ثُمَّ قَامَ إِلى نَاحِيَةٍ مِنَ البَيْتِ فَصَلَّى غَيرَ المَكْتُوبةِ، فَدَعا لأُمِّ سُلَيمٍ وأَهْلِ بَيْتِهَا. فَقَالَتْ أُمُّ سُلِيمٍ: يا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي خُوَيصَّة، قَالَ: «ما هِيَ؟» قَالَت: خادُمكَ أَنسٌ. فَمَا تَرَكَ خيرَ آخِرةٍ وَلاَ دُنيا إِلا دَعَا لِي بِه: «اللَّهُمَّ ارزُقْهُ مالاً ووَلَدًا، وبارِكْ لهُ». فإِني لِمَنْ أَكثَرِ الأَنصارِ مالا. وحدَّثَتْني ابنَتي أُمَينةُ أَنهُ دُفِنَ لِصُلْبِي مَقْدَمَ الحَجَّاجِ البَصرةَ بِضعٌ وعِشرونَ ومائة.

2055- Buhari, Enes (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Ümmü Süleym'in yanına vardı. Ümmü Süleym, Resulullah (a.s)'a hurma ve yağ ikram etti. Resulullah (a.s) ise:

"Yağınızı tulumuna, hurmanızı kabına geri koyun, ben oruçluyum," diye buyurdu. Daha sonra evin bir köşesine çekilerek farz namaz dışında (nafile) namaz kıldı. Ardından da Ümmü Süleym ve ailesi için dua etti. Daha sonra Ümmü Süleym:

"Ey Allah'ın Resulü, çok sevdiğim bir küçücük varlığım var," dedi. Resulullah (a.s), "Nedir o?" diye sordu. Ümmü Süleym:

2054-Tabakatu'l-Kübra (7/19) Senedi hasendir.

2055-Buhari (4/228) 30-Kitabu's-Savm. 61-Bir topluluğu ziyaret edip de onların yanlarında orucunu açmayan kimsenin durumuyla ilgili bab.

"Senin hizmetçin Enes" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) dünya ve ahiretin hayırlarından ne varsa, hiçbirini bırakmaksızın benim için diledi ve:

"Ey Allah'ım, ona çok mal ve evlat ver ve onun için bunları bereketlendir." dedi. Ben şu ensarın en çok mala sahip olanlarındanım. Kızım Ümeyne'nin bana bildirdiğine göre, Haccac'ın Basra'ya girişinde, benim sülbümden yüzyirmi küsur kişi toprağe verildi."

٢٠٥٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي خلدة قَالَ: قُلتُ لأَبِي العالية: سَمِع أَنَسٌ من النَّبِيِّ ﷺ ؟ قَالَ: خدمه عَشَر سنين، ودعا له النَّبِي ﷺ وَكَانَ له بستانٌ يحمل في السنة الفاكهة مرتين، وكان فيها رَيحَانٌ يجيءُ منها ريحُ المسك.

2056- Tirmizi, Ebu Hulde (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Ali'ye, "Enes (r.a) Resulullah (a.s)'dan hadis aldı mı?" diye sordum. Bana şöyle cevap verdi:

"On yıl onun hizmetinde bulundu. Hz. Peygamber (a.s) onun için dua etti. Kendisinin yılda iki kez meyva veren bir bahçesi vardı. O bahçede bir de misk kokusu elde edilen kokulu bir ağaç (reyhan) bulunmaktaydı."

٢٠٥٧ــ رَوَى ابن سَعْد عَنْ أَبِي هُرَيْرَة قَالَ: ما رَأَيْتُ أَحَدًا أَشْبَه بِصَلاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ ابنِ أُمِّ سُلَيم. يَعْني أَنَسًا.

2057- İbn Sa'd, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Namazı, Ümmü Süleym'in oğlu, Enes'in namazından daha çok Resulullah (a.s)'ın namazına benzeyen birini görmedim."

Zehebi, Musa bin Enes'ten rivayetle, Enes (r.a)'in çeşitli savaşlara katıldığını söylemiştir.

Enes bin Sirin de şöyle söylemiştir:

"Enes bin Malik (r.a), yolculukta da, ikamet halinde de (hazerde ve seferde) insanların en güzel namaz kılanıydı."

2056-Tirmizi (5/683) 50-Kitabu'l-Menakıb. 46-Enes bin Malik'in menkıbelerinden bazıları babı. Tirmizi: "Bu hadis hasendir. Ebu Halde ve diğer ravileri sikadır" demiştir.

2057-Tabakatu'l-Kübra (7/20) Ravileri sikadır.

Ensari babasından, o da Sümame'den, (Sümame'nin) şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Enes (r.a) namaz kılarken, kıyamı çok uzatmasından dolayı ayakları kan dolardı. Allah kendisinden razı olsun."

Sabit Bunani de şöyle söylemiştir:

"Enes (r.a)'in arazisine bakan kişi gelerek, "Arazin susadı" dedi. Enes (r.a) ridasını giydi, araziye giderek orada namaz kıldı ve dua etti. Biraz sonra gökyüzü bulutlarla doldu. Onun arazisinin üstünü sardı. Su sarnıcı, su ile doluncaya kadar yağmur yağdı. Bu olay, yazın meydana geldi. Daha sonra ailesinden bir kimseyi göndererek, yağmur suyunun nereye kadar ulaştığına bakmasını istedi. Bakmaya gelen kişi, suyun arazisinin az bir kısmından fazlasını aşmadığını gördü." (Yani arazisinin büyüklüğü çok fazlaydı...)

Buna benzer bir rivayeti de, Ensari babasından, o da Sümame'den naklet-miştir.

Zehebi şöyle diyor:

"Bu olay, yani Enes (r.a)'in duası ile hemen yağmurun yağması iki ayrı senetle sabit olan apaçık bir keramettir."

Hemmam bin Yahya da diyor ki:

"Enes bin Malik (r.a)'in sohbetinde bulunmuş biri bana şöyle söyledi:

"Enes (r.a), ihrama girince, onun ihramın kurallarına uymada gösterdiği titizlik nedeniyle, ihramdan çıkıncaya kadar onunla hiç konuşamadım."

İbni Avn'ın Musa bin Enes'ten rivayet ettiğine göre, *"Hz. Ebu Bekir (r.a), Enes'e, kendisini zekat toplama görevlisi olarak Bahreyn taraflarına göndermek için yolladı. Bu sırada Hz. Ömer (r.a) Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yanına girdi. Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a)'e, "Enes'i Bahreyn'e göndermek istiyorum, ama o daha oldukça genç biri" dedi. Hz. Ömer (r.a):*

"Sen onu gönder, o akıllı bir katip (yazıcı)'dır," dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a) de gönderdi. Hz. Ebu Bekir (r.a) vefat edince Enes (r.a), Hz. Ömer (r.a)'in yanına gitti. Hz. Ömer (r.a) kendisine:

"Topladığın zekat mallarını getir bakalım," diye söyledi. Enes (r.a) de:

"Önce bey'at, ey mü'minlerin emiri" diye söyledi ve elini uzattı."

Enes'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) zekat mallarını toplamak üzere beni görevlendirdi. Gel-

diğimde vefat etmişti. Hz. Ömer (r.a):

"Ey Enes, "hayvan türünden bir şey getirdin mi?" diye sordu. "Evet" dedim. "Sen onu bize getir, mallar senin olsun" dedi. Ben, "Mallar, hayvan türünden daha çoktur," dedim. "Öyle de olsa mallar senin olsun" dedi. Hz. Ömer (r.a)'e dört bin kadar hayvan verdim."

Sabit, Enes'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Cerir bin Abdullah ile arkadaş oldum. O bana hizmet ederdi ve şöyle söylerdi:

"Ben ensarın, Resulullah (a.s) için bir şeyler yaptıklarını gördüm. Onlardan herhangisi ile karşılaşsam, kendisine hizmet ederim."

Resulullah (a.s)'ın Enes (r.a)'e, *"Ey çifte kulaklı"* dediği de rivayet edilmiştir.

Resulullah (a.s) bazı ilimleri sadece ona öğretiyordu. Enes (r.a), Resulullah (a.s)'dan rivayetinde, Resulullah (a.s)'ın bir defada dokuz hanımını dolaştığını ve bunların hepsi için ayrı bir gusül aldığını bildirmiştir.

Halife bin Hayyat şöyle diyor:

"İbni Zübeyr, Yezid'in ölümünden sonra, Enes bin Malik (r.a)'e yazdı. O da Basra'da halka kırk gün namaz kıldırdı. Enes (r.a), Tüster'in fethinde bulundu. Oranın sahibi Hürmüzan'ı Hz. Ömer (r.a)'e Enes (r.a) getirdi. Bu kişi daha sonra güzel bir müslüman oldu. Allah kendisine rahmet eylesin."

A'meş şöyle söylemiştir:

"Haccac kendisine eziyette bulunduğunda Enes (r.a), Abdulmelik bin Mervan'a yazı yazarak şunları söyledi:

"Resulullah (a.s)'a dokuz yıl hizmet ettim. Vallahi, hıristiyanlar kendi peygamberlerine hizmet etmiş bir adam bulsalar, ona büyük ikramlarda bulunurlardı."

Seleme bin Verdan, *"Ben Enes (r.a)'in başında siyah bir sarık gördüm. Onun bir ucunu arkasından sarkıtmıştı,"* diye söylemiştir.

Ebu Talut Abdusselam da, *"Ben Enes'in başında sarık gördüm,"* demiştir.

Hammad bin Seleme'nin, Humey'den, onun da Enes (r.a)'den rivayet ettiğine göre Enes (r.a), *"Hz. Ömer (r.a) yüzüklere Arapça yazı yazmaktan bizi neytetti." demiştir. Enes (r.a)'in kendi yüzüğünde kurt veya tilki resmi bulunuyordu."* (1)

---

1) İbni Sa'd, Tabakatu'l-Kübra (7/18)'da rivayet etmiştir. Ravileri sikadır.

İbni Sirin, *"Enes (r.a)'in yüzüğünün süsü, oturmuş halde bir aslan resmi idi,"* demiştir. (1)

Müsenna bin Sa'id şöyle demiştir:

"Enes (r.a)'in "sevgilimi, yani Peygamber (a.s)'i rüyada görmediğim gece yoktur, dediğini duydum" Enes bunu söyledi ve ağladı." (2)

Rivayet edildiğine göre, *"Bize hadis rivayet etmeyecek misin?" diye sorulduğunda, Enes (r.a): "Ey oğul, çok şey rivayet eden karıştırır"* diye cevap verdi. (3)

Rivayet edildiğine göre, Enes (r.a) yüzüğüne, *"Muhammedun Resululah"* yazısı yazdırmıştı. Helaya girerken yüzüğünü çıkarırdı. (4)

İbni Avn, *"Enes (r.a)'in üzerinde, yün kumaştan atkı, sarık ve cübbe gördüm,"* demiştir. (5)

Abdullah bin Salimi Eş'ari, Ezher bin Abdullah'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ben Enes bin Malik (r.a)'in üzerine, gece baskını yapan atlıların içerisindeydim. O da (Enes de) Haccac'a karşı insanları harekete geçirenlerdendi ve İbnu'l-Eş'as'la beraberdi. Kendisini (o gece baskınından sonra) Haccac'a getirdiler ve o da eline "Haccac'ın azatlısı" diye yazdı."

Enes (r.a)'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Ali (r.a) ile Hz. Osman (r.a)'ın sevgisinin aynı kalpte biraraya gelemiyeceğini söylüyorlar. Allahu Teala, onların sevgilerini bizim kalplerimizde biraraya getirmiştir."

Ebu Yekzan: *"Enes'in Carif vebasında seksen oğlu öldü,"* demiştir. Yetmiş oğlunun öldüğü de söylenmiştir.

Eyyub'un şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Enes, oruç tutmaktan ötürü iyice gücünü yitirdi. Bir tekne tirid yaptı, sonra

---

1) İbni Sa'd, Tabakatu'l-Kübra (7/18) Ravileri sikadır.

2) İbni Sa'd, Tabakatul-Kübra (7/20) Ravileri sikadır.

3) İbni Sa'd, Tabakatu'l-Kübra (7/22) Ravileri sikadır. Enes bin Malik'in oğullarının babalarına: "Ey babamız, uzak beldelerdeki insanların rivayet ettikleri gibi, sen de bize hadis rivayet etmiyor musun?" diye söylediklerini bildiriyor.

4) İbni Sa'd, Tabakatu'l-Kübra (7/22)

5) İbni Sa'd, Tabakatu'l-Kübra (7/23)

***Hazz:** Yünden ve daha başka şeylerden dokunan bir kumaş türüdür. Halis ipekten dokunan kumaşa da bu isim verilmektedir. (Çeviren)*

otuz fakir çağırdı ve onların karınlarını doyurdu."(1)

Zehebi diyor ki:

"Enes (r.a)'in, hicret yılından on yıl önce dünyaya geldiği sabit olmuştur. Ölüm tarihinde ise ihtilaf vardır."

Ma'mer'in, Humeyd'den rivayet ettiğine göre, hicri 91 yılında vefat etmiştir. Katade Haysem bin Adiyy, Sa'id bin Ufeyr ve Ebu Ubeyd de bu tarihi vermektedirler.

Ma'n bin İsa'nın, Enes bin Malik (r.a)'in bir oğlundan rivayet ettiğine göre, Enes (r.a) hicri 92 yılında vefat etmiştir. Vakidi de bu haberi doğrulayan bir rivayet nakletmektedir.

Bir çokları da hicri 93 yılında vefat ettiğini söylemektedir ki, en doğrusu budur. Bunu İbni Uleyye, Sa'id bin Amir, Medaini, Ebu Nu'aym, Halife, Felas ve Ka'neb söylemektedir. Buna göre 103 yıl yaşamıştır.

Ensari diyor ki:

"Enes (r.a)'in ömrünün ne kadar olduğu hakkında bize ihtilaflı bilgiler ulaşmıştır. Bazıları 103 yıl yaşadığını söylerken, bazıları da 107 yıl yaşadığını bildirmektedirler."

Enes bin Malik (r.a)'e dayandırılan hadis sayısı (müsnedi) 2286'dır. Bunların 180'ini hem Buhari, hem Müslim rivayet etmektedir. Sadece Buhari'nin rivayet ettiği hadislerin sayısı seksen, sadece Müslim'in rivayet ettiği hadislerin sayısı ise doksandır.

---

1) Siyer'in tahkikçisi diyor ki: "Carif taunu hicri 69 yılında Basra'da vuku buldu." Medaini, bu olayı yaşayanlardan birinin şöyle söylediğini rivayet etmektedir: "Taun (veba) üç yıl kadar devam etti. Bu salgında yaklaşık ikiyüzbin kişi öldü.." Başkaları da diyor lar ki: "Bu taunda, Enes'in kendi çocuklarından ve onların çocuklarından toplam yetmiş kişi ölmüştür."

Buhari (8/179) 65-Kitabu't-Tefsir. 2-Bakara Suresi, 25-"Sayılı günler" babında muallak olarak şöyle bir rivayet nakletmektedir: "Enes bin Malik (r.a), yaşlandıktan sonra bir yıl veya iki yıl süreyle her gün bir fakire et ve ekmek verir ve kendisi orucunu yerdi."

Hafız da diyor ki: "Abd bin Humeyd'in, Nasr bin Enes'ten, onun da Enes (r.a)'ten rivayet ettiğine göre, Enes (r.a), iyice yaşlanmış olduğundan dolayı ramazan orucunu yedi ve bunun yerine her gün bir fakir doyurdu. Biz bunu Muhammed bin Hişam bin Melasa'ın 'Fevaid'inde, Mervan'ın Muaviye'den, onun da Humeyd'den rivayeti tarıkı ile verdik. Orada diyor ki: "Enes (r.a) vefat ettiği yılın (ramazanında) oruç tutmaktan dolayı iyice güçsüz düştü. Ben oğlu Ömer bin Enes'e "Oruca güç yetirebiliyor mu?" diye sordum. "Hayır" dedi. Enes (r.a) kendisi de kaza etmeye geç yetiremiyeceğini anlayınca, teknelerle et ve ekmek istetip, birçok fakiri doyurdu ve üzerine düşenden fazlasını yaptı."

٢٠٥٨ــ رَوَى مُسْلِم والتِّرْمِذِيُّ، عَنْ أَنَسِ بنِ مَالك رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَهُ: «يا بُنَيَّ».

2058- Buhari ve **Müslim,** Enes bin Malik (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) bana "ey oğlum" diye hitab etmiştir."

٢٠٥٩ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ أَنَسِ بنِ مالِك رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَمْ يَبْقَ مِمَّنْ صَلَّى القِبْلَتَيْن غَيْرِي.

2059- Buhari, Enes bin Malik (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Her iki kıbleye karşı namaz kılanlardan, benden başka kimse kalmadı."

Bir Açıklama

Burada Mescid-i Aksa ve Kabe yönüne doğru namaz kılmaya işaret edilmiştir. Bu rivayet, Enes'in her iki kıbleye doğru namaz kılanlar arasında en son ölen olduğuna delalet etmektedir. İfadeden anlaşıldığına göre Enes (r.a), bunu genç müslüman olan sahabilerden bazıları, henüz hayatta iken söylemiştir. Enes (r.a), aynı zamanda Resulullah (a.s)'ın Basra'da vefat eden sahabilerinin sonuncusu olacak kadar yaşamıştır. Bu bilgiyi Ali bin Medini, Bezzar ve daha başkaları nakletmektedirler.

İbni Abdi'l-Berre ise: *"O, bütün sahabilerin en son vefat edenidir. Ondan sonra Ebu't-Tufeyl'den başka kimse kalmadı,"* demiştir. Ancak bu açıklamada biraz tereddüt bulunmaktadır. Bazı ilim adamlarının kitaplarında yeralan bilgilere göre, taşrada yaşayan sahabilerden Enes (r.a)'den sonraya kalanlar olmuştur.

Sabit Bunani'den rivayet edildiğine göre, Enes (r.a), ona şöyle söylemiştir:

"Benden bilgi al. Sen, kendisinden bilgi alacağın, benden daha sağlam birini bulamıyacaksın. Ben bu bilgiyi Resulullah (a.s)'dan aldım. Resulullah (a.s) ise Cibril (a.s)'den aldı. Cibril (a.s) da Allah Azze ve Celle'den aldı."

2058-Müslim (3/1693) 38-Kitabu'l-Edeb. 6-Bir kimsenin kendi oğlu olmayan birine "ey oğlum" diye hitap etmesinin caizliği babı. Tirmizi (5/131) 44-Kitabu'l-Edeb. 62-"Ey oğlum" diye hitap etmek konusunda gelen rivayetler babı. Tirmizi, "Bu hadis, buradaki rivayet tarıkı ile hasen, sahih, garibdir" diye belirtiyor.

2059-Buhari (8/173) 65-Kitabu't-Tefsir. 15-"Yüzünü göğe çevirip durduğunu görüyoruz. Seni hoşnud olacağın kıbleye elbette döndüreceğiz..." ayeti kerimesi ile ilgili bab.

٢٠٦٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَنس قَالَ: كَانَتْ لِي ذُؤَابَة وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَمُدُّهَا وَيأْخذُ بِهَا.

2060- Taberani, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Benim saçlarım önden asılırdı ve Resulullah (a.s) bunları tutarak çekerdi."

٢٠٦١ــ رَوَى الطَّبَرانِيُّ عَنْ قَتَادة قَالَ: لَمَّا مَاتَ أَنَسٌ بنَ مَالِك قَالَ مُورق العجلي: ذَهَبَ اليَوْمَ نِصْفُ العِلْم. فَقِيلَ وكَيْفَ ذَاك يا أَبَا المُغِيرة؟ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنْ أَهْل الأَهْوَاء إِذَا خَلَفَنا فِي الحَديثِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قُلْنَا لَهُ: تَعال إِلى مَنْ سَمِعَه مِنْهُ.

2061- Taberani, Katade (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Enes bin Malik (r.a) vefat ettiğinde, Mevrıku'l-Aceli:

"Bugün ilmin yarısı gitti," diye söyledi. "Bu nasıl oluyor, ey Ebu Muğire?" diye kendisine soruldu. O da: "Arzularına düşkün bir adam Resulullah (a.s)'dan rivayet edilen bir hadis konusunda bize muhalefet ettiğinde "gel onu bizzat kendisinden duyana gidelim" derdik," diye cevap verdi."

٢٠٦٢ــ رَوَى مُسْلِم عَنْ أَنس، قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَيْنَا. ومَا هُوَ إِلا أَنَا وَأُمِّي وَأُمُّ حَرَامٍ خَالتي. فَقَالَ: «قُومُوا فَلأُصَلِّيَ بكم» (فِي غَيْرِ وَقْتِ صَلاةٍ) فَصَلَّى بِنَا. فَقَالَ رَجُلٌ لِثَابِتٍ: أَيْنَ جَعَل أَنَسًا مِنْهُ؟ قَالَ: جَعَلَهُ عَلَى يَمِينه. ثُمَّ دَعَا لَنَا، أَهْلَ الْبَيْت، بِكُلِّ خَيْرٍ مِنَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ. فَقَالَتْ أُمي: يَا رَسُول اللَّه! خُوَيْدمُكَ. ادْعُ اللَّه لَهُ. قَالَ: فَدَعَا لِي بِكُلِّ خَيْرٍ. وَكَانَ فِي آخر مَادَعَا بِه أَنْ قَالَ: اللَّهُمَّ! أَكْثِر مَالهُ وَوَلَدَهُ وَبارِكْ لَهُ فِيهِ».

2062- Müslim, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

2060-Mu'cemu'l-Kebir (1/249) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/325)'de "İsnadı ceyyid (iyi)dir" diye belirtmektedir.

2061-Mu'cemu'l-Kebir (1/250) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/325)'de "Bu hadisin rivayetinde isimleri geçen raviler, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

2062-Müslim (1/457) 5-Kitabu'l-Mesacid ve Mevadi'i's-Salat. 48-Naile namaz kılarken cemaat yapmanın caizliği babı.

"Resulullah (a.s) yanımıza geldi. Ben, annem ve teyzem Ümmü Haram'dan başka kimse yoktu. "kalkın size namaz kıldırayım" diye buyurdu. (Farz namaz vakti dışında). Sonra bize namaz kıldırdı. Bir adam Sabit'e (1):

"Enes (r.a)'i nerede namaza durdurdu?" diye sordu. O da: "Sağ tarafına," diye cevap verdi. (Enes (r.a)'in rivayeti devam ediyor): Sonra bize, aile efradımıza dua etti ve bizim için dünya ve ahiretin bütün hayırlarını diledi. Annem:

"Ey Allah'ın Resulü, senin küçük hizmetçin var. Onun için de Allah'a dua et!" diye söyledi. Bu kez benim için de bütün hayırları diledi. Duasının sonunda:

"Ey Allah'ım, onun malını ve evladını çok eyle ve bu şeyleri onun çin bereketli kıl" diye söylemişti."

RESULULLAH (A.S)'IN SEÇKİN ASHABI

SABİT BİN KAYS (R.A.)
EBU HUREYRE (R.A.)
HATİB BİN EBİ BALTA'A (R.A.)
CULEYBİB (R.A.)
HARİSE BİN SUREKA (R.A.)
KAYS BİN SAD (R.A.)
HALİD BİN VELİD (R.A.)
AMR BİN EL AS (R.A.)
EBU SÜFYAN (R.A.)
MUAVİYE (R.A.)
ABBAD BİN BİŞR (R.A.)
DIMAD BİN SALEBE (R.A.)
ADİY BİN HATEM (R.A.)
SEMAME BİN USAL (R.A.)
AMR BİN ABESE (R.A.)
HABBAB BİN ERETT (R.A.)
SALİM (R.A.)
AMİR BİN RABİA (R.A.)
ABDULLAH BİN CAHŞ (R.A.)
SÜHEYB BİN SİNAN (R.A.)
OSMAN BİN MAZ'UN (R.A.)
MUAZ BİN CEBEL (R.A.)
AMR BİN CEMUH (R.A.)
HARİSE BİN NUMAN (R.A.)

SABİT BİN KAYS (R.A.)

İbni Hacer, Sabit bin Kays (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Sabit, Kays'ın oğlu, o Şemmas'ın oğlu, o Zuheyr'in oğlu, o Malik'in oğlu, O İmru'u'l-Kays'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o da Hezrec'in oğludur. Ensardan ve Hazreç kabilesindendir.

Meğazi yazarları onun adını Bedir Savaşı'na katılanlar arasında zikretmemektedirler. İlk katıldığı savaşın, Uhud Savaşı olduğunu , bundan sonra da Resulullah (a.s)'ın katıldığı bütün savaşlarda bulunduğunu söylemektedirler."

Musa bin Enes'in, babasından rivayet ettiği ünlü bir hikayede Resulullah (a.s)'ın onu cennetle müjdelediği bildirilmektedir. Bu hadisin aslını Müslim rivayet etmektedir.

Zehebi onun hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

"Künyesi Ebu Muhammed. Ebu Abdurrahman olduğu da söylenmiştir.

Ensarın hatibi. Hz. Muhammed (a.s)'in ashabının seçkinlerindendi. Bedir Savaşı'nda bulunmamıştır. Uhud Savaşı'na ve Rıdvan Bey'atına katılmıştır.

Annesi Hind Taiye'dir. Kebşe bintu Vakid bin İtnabe olduğu da söylen- miştir. Anneden kardeşleri; Abdullah bin Revaha ile Amr bintu Revaha'dır. Kendisi Cemile bintu Abdullah bin Ubeyy bin Selul'un kocasıydı. Bundan Muhammed isimli oğlu dünyaya gelmiştir."

İbni İshak diyor ki:

"Resulullah (a.s)'ın onu Ammar ile kardeşleştirdiği söylenmiştir. Bununla birlikte Ammar ile kardeşleşenin Huzeyfe olduğu da söylenmiştir. Gür sesli, iyi konuşma yapabilen ve belağatlı, yani edebi tarzda konuşan biri idi."

SABİT BİN KAYS (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٠٦٣ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَنس قَالَ: خَطِب ثَابِتُ بنُ قَيس مَقْدَم رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، المَدِينَة، فَقَالَ: نَمْنَعُكِ مِمَّا نَمْنَعُ مِنْهُ أَنْفُسَنَا وأَوْلاَدَنا، فَمَا لَنَا؟ قَالَ: «الجَنَّة». قَالُوا: رَضِينَا.

2063- Hakim, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Sabit bin Kays, Resulullah (a.s) Medine'ye hicret ettiği zaman bir konuşma yaptı ve:

"Biz seni, kendi canlarımızı ve çocuklarımızı koruduğumuz gibi koruyacağız. Buna karşılık bize ne verilecektir?" dedi. Resulullah (a.s): "Cennet," diye buyurdu. Onlar (yani ensar) da: "Kabul ettik, memnun olduk," dediler."

٢٠٦٤ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ إِسْمَاعيل بنِ مُحَمَّد بنِ ثَابت بن قَيس أَنَّ ثَابت بنِ قَيس قَالَ: يا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي أَخْشَى أَنْ أَكُون قَدْ هَلَكْتُ، يَنْهَانَا اللَّهُ أَنْ نُحِبَّ أَنْ نُحْمَدَ بِمَا لاَنَفْعَلُ، وأَجِدُنِي أُحِبُّ الحَمْد. ويَنْهَانا اللَّهُ عَنْ الخُيَلاَء، وإِنِّي امْرؤٌ أُحِبُّ الجَمَال. ويَنْهَانَا اللَّهُ أَنْ نَرْفَع أَصْواتَنَا فَوْقَ صَوْتِكَ. وأَنَا رَجُلٌ رَفيعُ الصَّوْت، فَقَالَ: «يا ثَابِت! أَمَا تَرْضَى أَنْ تَعِيشَ حَميدًا، وتُقْتَل شَهيدًا، وتَدْخُلَ الجَنَّةَ».

2064- Hakim, İsmail bin Muhammed bin Sabit bin Kays (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Sabit bin Kays:

"Ey Allah'ın Resulu, ben helak olmaktan korkuyorum. Allahu Teala, yapmadığımız bir şeyle övülmekten dolayı sevinmekten bizi nehyediyor. Bense, övülmeyi seviyorum. Allahu Teala bizi kendini beğenmekten nehyediyor. Bense güzelliği seven bir adamım. Allahu Teala seslerimizi, senin sesinden fazla yükseltmekten bizi nehyediyor. Bense gür sesli bir adamım." dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s): "Ey Sabit, övülen biri olarak yaşamak, şehid olarak ölmek ve cennete girmek istemez misin?" diye buyurdu."

2063-Müstedrek (3/234) Hakim bunun sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2064-Müstedrek (3/234) Hakim sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

٢٠٦٥ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ أَنَسِ بنِ مَالك رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ افْتَقَدَ ثَابِتَ ابنَ قيس، فَقَالَ رَجُل: يا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا أَعْلَم لَكَ عِلْمَه. فَأَتَاه، فَوَجَدَهُ جَالِسًا فِي بَيْتِه منكِّسًا رَأْسَه، فَقَالَ: ما شَأْنُكَ؟ قَالَ: شَرٌّ، كَانَ يَرْفَعُ صَوْتَه فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ ﷺ ، فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ، وهُوَ مِنْ أَهْل النَّار. فَأَتَى الرَّجُلُ النَّبِيَّ ﷺ ، فَأَخْبَرَهُ أَنه قَالَ كَذَا وَكَذَا، فَقَالَ مُوسى بنُ أَنس: فَرَجعَ إِلَيْه المَرَّةَ الآخِرَة بِبشَارَة عَظِيمَة، فَقَالَ: اذْهَب إِلَيْهِ، فَقُل لَهُ: «إِنَّكَ لَسْتَ مِنْ أَهْل النَّار، ولَكِنَّكَ مِنْ أَهْل الجَنَّة».

2065- Buhari, Enes bin Malik (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Sabit bin Kays (r.a)'ı aradı. Bir adam:

"Ey Allah'ın Resulü, senin için ben onun hakkında bilgi alırım," dedi. Yanına gitti, o evinde başını önüne eğmiş oturuyordu. "Neyin var?" diye sordu. "Fena, sesimi Resulullah (a.s)'ın sesinden daha fazla yükseltiyordum, bu yüzden bütün amelim boşa gitti ve o cehennem ehlinden oldum" diye söyledi. Adam Resululah (a.s)'ın yanına gitti ve söylediklerini aynen Resulullah (a.s)'a bildirdi. Musa bin Enes dedi ki:

"Adam ikinci kez onun yanına büyük bir müjde ile döndü. Resulullah (a.s) ona: "Sen ona git ve "Sen cehennem ehlinden değilsin, bilakis sen cennet ehlindensin" diye söyle" dedi."

Bir rivayete göre de:

"Ey iman edenler, seslerinizi Peygamberin sesinden fazla yükseltmeyin. Birbirinizle yüksek sesle konuuştuğunuz gibi, O'nunla da öyle yüksek sesle konuşmayın; yoksa siz farkında olmadan amelleriniz boşa gider" (1) ayet-i kerimesi inince, Sabit evinde oturdu ve:

"Ben cehennem ehlindenim ve Resulullah (a.s)'dan uzak kalacağım" dedi. Hz. Peygamber (a.s) bunu Sa'd bin Muaz'a sordu ve: "Ey Ebu Amr, Sabit'in nesi var? Bir şeyden mi şikayetçi?" diye buyurdu. Sa'd: "O benim komşumdur, herhangi bir şikayetini bilmiyorum," diye söyledi."

Ravi diyor ki:

"Sa'd, onun (yani Sabit'in) yanına gitti ve Resulullah (a.s)'ın sözünü bildirdi.

2065-Buhari (8/590) 65-Kitabu't-Tefsir. 9-Hucurat Suresi.
1) Hucurat Suresi: 2

Bunun üzerine Sabit: "Şu ayet (yukarıda geçen ayet) indi. Biliyorsunuz ki, ben sizin Resulullah (a.s)'ın yanında en yüksek sesle konuşanınızım. Şu halde ben cehennem ehlindenim," diye söyledi. Sa'd, bunu Resulullah (a.s)'a bildirdi. Bunun üzerine Resulullah (a.s): "Bilakis o cennet ehlindendir" diye buyurdu. Bu, Hammad'ın Enes'ten naklettiği rivayetin metnidir." (1)

Müslim'in naklettiği bir rivayette bildirildiğine göre, Sabit bin Kays bin Şemmas, ensarın hatibi idi. Müslim, *"daha sonra bu ayet inince..."* diyerek, Sabit'in sözü ile ilgili rivayeti nakletmektedir.

Süleyman Temimi'nin rivayet ettiği hadiste de şu ilave yer almaktadır:

"Biz onu, aramızda yürüyen, cennet ehlinden bir adam olarak görür olduk." (2)

٢٠٦٦ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَنَس بنِ مَالِك قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هٰذِهِ الآيَة: ﴿يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُم فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ﴾ إلى قوله ﴿وأَنْتُم لاَ تَشْعُرونَ﴾ : وَكَانَ ثَابِتُ بنِ قَيْس بنِ الشَّمَّاس رَفِيعُ الصَّوْتِ فَقَالَ: أَنَا الَّذِي كُنْتُ أَرْفَعُ صَوْتِي عَلى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، حَبِطَ عَمَلِي، أَنَا مِنْ أَهْلِ النَّار. وَجَلَسَ فِي أَهْلِه حَزِينا، فَتَفَقَّدَهُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فانطَلَقَ بَعْضُ القَوْم إِلَيْه فَقَالُوا لَهُ: تَفَقَّدَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مالَكَ؟ فَقَالَ: أَنَا الَّذِي أَرْفَعُ صَوْتِي فَوْقَ صَوْتِ النَّبِي وأَجْهَرُ بالقَوْل، حَبِطَ عَمَلِي وأَنَا مِنْ أَهْلِ النَّار. فَأَتَوْا النَّبِي ﷺ فَأَخْبَرَه بِمَا قَالَ فَقَالَ: «لاَ. بَلْ هُوَ مِنْ أَهْلِ الجَنَّة». قَالَ أَنس: وكُنَّا نَرَاه يَمْشِي بَيْنَ أَظْهُرِنَا وَنحْنُ نَعْلَم أَنَّه مِنْ أَهْلِ الجَنَّة، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ اليَمَامَة كَانَ فِينَا بَعْض الانْكِشَاف فَجَاءَنَا ثَابِتُ بنُ قَيْس بنِ شَمَّاس وَقَدْ تَحَنَّطَ وَلَبِسَ كَفَنَه فَقَالَ: بِئْسَمَا تَعُودُون أَقْرَانَكُم فَقَاتَلَهُمْ حَتَّى قُتِل.

2066- Ahmed, Enes bin Malik (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ey iman edenler, seslerinizi Peygamberin sesinden fazla yükseltmeyin..." (3) ayeti indi. Sabit bin Kays bin Şemmas (r.a) da yüksek sesli biri idi. Bu ayet

2066-Ahmed, Müsned (3/137)

1) Müslim (1/110) 1-Kitabu'l-İman. 52-Mü'minin amelinin boşa gideceğinden korkması ile ilgili bab.

2) Müslim (1/111) 1-Kitabu'l-İman 52-Mü'minin amelinin boşa gideceğinden korkması ile ilgili bab

3) Hucurat Suresi: 2

inince:

"Resulullah (a.s)'ın yanında sesini yükselten ben idim. Benim amelim boşa gitti. Ben cehennem ehlindenim," dedi ve üzgün bir halde ailesinin yanında oturdu. Resulullah (a.s) onu aradı. Bunun üzerine cemaatten bazıları yanına giderek:

"Resulullah (a.s) seni aradı, neyin var?" diye sordular o da: "Ben, Resulullah (a.s)'ın yanında sesimi yükseltiyor ve yüksek sesle konuşuyordum, bunun için amelim boşa gitti ve ben cehennem ehlindenim," dedi. Ona gidenler Resulullah (a.s)'ın yanına döndüler ve söylediğini O'na bildirdiler. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Hayır, aksine o, cennet ehlindendir" diye buyurdu."

Enes dedi ki:

"Biz, cennet ehlinden olduğunu biliyorduk, o da aramızda geziyordu. Yemame Savaşı olduğunda, bizim aramızda biraz dağılma oldu. Bunun üzerine Sabit bin Kays bin Şemmas (r.a) kefenini giydi, kâfûr süründü ve: "Akranınızı ne kadar fena bir şeye alıştırıyorsunuz" dedi ve öldürülünceye kadar çarpışmaya devam etti."

٢٠٦٧ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ مُوسى بنِ أَنس قَالَ: وذَكَرَ يَوْمَ اليَمَامة قَالَ: أَتَى أَنَسُ بنُ مَلِك ثَابتَ بنُ قيس وقَدْ حَسَرَ عَنْ فَخذيهِ وهُو يتَحنَّطُ فَقَال: يا عمِّ ما يَحْبِسُكَ أَنْ لاتَجيءَ؟ قَالَ: الآنَ يا ابْنَ أَخي. وجَعَل يتَحنَّطُ ــ يَعْني مِنْ الَحنوط ــ ثُمَّ جَاءَ فَجَلَس، فَذَكرَ في الحَديث انْكِشَافًا مِنَ النَّاسِ فَقَالَ: هَكَذَا عَنْ وُجوهِنا حَتَّى نُضَارِبَ القَوْمَ، مَا هَكَذَا كُنَّا نَفْعَلُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، بِئْسَ مَا عَوَّدْتم أَقْرَانَكم.

2067- Buhari, Musa bin Enes (r.a)'den Yemame Savaşı'ndan söz ederek şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Enes bin Malik, Sabit bin Kays (r.a)'ın yanına gitti. Baldırları açılmıştı ve üzerine kâfûr sürünüyoru. Enes:

"Ey amcam, seni alıkoyan nedir ki gelmiyorsun?" diye sordu. O da: "Şimdi geliyorum, ey kardeşim oğlu," diye söyledi ve kâfûr sürünmeye devam etti, sonra geldi oturdu. Konuşmada insanların dağılmalarından söz edildi. O da:

2067-Buhari (6/51) 56-Kitabu'l-Cihad, 39-Çarpışma sırasında zırh giyme babı.4

"Yüzümüzü böyle çevirelim ki, düşmanla çarpışalım. Biz Resulullah (a.s)'ın zamanında böyle yapmazdık. Akranınızı ne kadar kötü bir şeye alıştırıyorsunuz?" diye söyledi."

٢٠٦٨ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَنَس: أَنَّ ثَابت بنِ قَيْس جَاءَ يَوْمَ اليَمَامَة، وَقَدْ تَحَنَّط، وَلبسَ ثَوْبَيْن أَبْيَضَيْنِ، فَكَفن فِيهما، وَقَدْ انْهزَمَ القَوْمُ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ أَنِّي أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا جَاءَ بِهِ هَؤُلاَء، وأَعْتَذِرُ مِنْ صَنِيعِ هَؤُلاَء، بِئْسَ ما عَوَّدْتُم أَقْرَانَكُم! خَلُّوا بَيْنَنَا وبَيْنَهُم سَاعة. فَحَمَلَ، فَقَاتَل حَتَّى قُتِل، وكَانَتْ دِرْعُه قَدْ سُرِقَتْ، فَرَآه رَجُلٌ فِي النَّوْم، فَقَالَ لَه: إِنَّها فِي قِدْرٍ تَحْت إِكاف، بِمَكَان كَذَا وكَذَا. وأَوْصَاه بِوَصَايا، فَنَظَرُو فَوَجدُوا الدِّرْع كَمَا قَالَ، وأَنْفَذُوا وَصَايَاه.

2068- Hakim, Enes (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Yemame gününde Sabit bin Kays (r.a) geldi, kâfûr süründü, iki beyaz elbise giyindi ve onlarla kendini kefenledi. Halk o sırada dağılmış durumdaydı. Sabit (r.a):

"Ey Allah'ım, bu insanların yaptıklarından beri olduğumu sana bildiririm. Bunların yaptıklarından dolayı senden özür dilerim! Siz akranınızı ne kadar kötü alıştırıyorsunuz, onlarla (yani düşman guruplarıyla) aramızı şöyle bir süre açın" dedi. Arkasından düşmanın üzerine bir hamle yaptı. Öldürülünceye kadar çarpıştı. Zırhı çalınmıştı. Bir adam onu rüyasında gördü. Rüyada ona:

"O zırh, filan filan yerde, bir semerin altındaki bir tenceredir," diye söyledi ve kendisine bazı vasiyetlerde bulundu. Daha sonra o tarif ettiği yere baktılar, zırhı orada buldular ve vasiyetlerini de aynen yerine getirdiler."

٢٠٦٩ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ والحَاكِمُ عَنْ أَبي هُرَيْرَة قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «نِعْمَ الرَّجُلُ ثَابِتُ بنُ قَيْس بنِ شَمَّاس».

2069- Tirmizi ve Hakim, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

2068-Müstedrek (3/245) Hakim bu hadis sahih demekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2069-Tirmizi (5/667) 50-Kitabu'l-Menakıb 33-Mu'az'ın menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis hasendir" demiştir. Müstedrek (3/233) Hakim sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

"Resulullah (a.s); "Sabit bin Kays bin Şemmas, ne kadar güzel bir adamdır" diye buyurdu."

Zehebi, Siyer'de Zühri'den şöyle nakleder:

"Temim kabilesinin elçiler gurubu geldiler, konuşmacıları bazı şeylerle övündü. Resulullah (a.s) da Sabit bin Kays (r.a)'a:

"Kalk onların konuşmacılarına cevap ver" diye buyurdu. Sabit (r.a) kalktı. Allah'a hamdettikten sonra edebi ve gayet güzel bir konuşma yaptı. Onun bu hareketinden, Resulullah (a.s) ve müslümanlar son derece memnun kaldılar."

٢٠٧٠ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ ابن عَبَّاس، أَنَّ امْرَأَةَ ثَابت بن قَيْس أَتَتْ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ: يا رَسُولَ اللَّهِ، ثَابتُ بنُ قَيْس ما أَعْتِبُ عَلَيْه في خُلُقٍ وَلاَ دِينٍ، ولٰكِنِّي أَكْرَهُ الكُفْر في الإسْلام. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :«أَتَرُدِّينَ عَلَيْه حَديقَتَهُ؟» قَالَت: نَعَمْ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «اقْبَل الحَديقَةَ وطَلِّقْهَا تَطْلِيقَةً». قَالَ أَبُو عَبْدُاللَّهِ: لاَيُتَابَع فيه عَنْ ابن عباس.

2070- Buhari, İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Sabit bin Kays (r.a)'ın hanımı, Resulullah (a.s)'a gelerek: "Ey Allah'ın Resulü, ben Sabit bin Kays (r.a)'ın huyundan ve dininden şikayetçi değilim. Ama İslam'da küfürden hoşlanmıyorum" diye söyledi. Resulullah (a.s): "Sen onun bahçesini kendisine iade eder misin?" diye sordu. Kadın: "Evet," dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) (Sabit'e): "Bahçeyi geri al ve onu boşa" diye buyurdu."

Ebu Abdullah diyor ki: *"Bu hadisin, İbni Abbas (r.a)'ın rivayetine mutabi (1) bir rivayeti yoktur."*

Hafız İbni Hacer diyor ki:

"İbni Abdi'l Berr şöyle söylemiştir:

2070-Buhari (9/395) 68-Kitabu't-Talak. 12-Hil'at (kadının mehirden vazgeçmesi veya bir mal vermek karşılığında kocasının kendisini boşamasını sağlaması) ve bu işte talakın nasıl olacağı babı.

1) Mutabi: Rivayetiyle tek kaldığı zannedilen bir ravinin hadisine uygun olarak, o ravinin şeyhinden veya daha yukarıki şeyhlerden bir başka ravi vasıtasıyla rivayet edilen aynı hadise denir. Bir başka ifade ile mutabi, ferd zannedilen hadisi, ferd olmaktan çıkaran ve onu takviye eden diğer rivayettir. Ferd ise sadece bir tek tarıkla, yani tek senetle rivayet edilen hadise denir. (Çeviren)

"Sabit bin Kays'ın bu hanımının kim olduğu konusunda ihtilaf edilmiştir. Basra alimleri onun Cemile bintu Ubey, Medineliler ise Hubeybe bintu Sehl olduğunu söylemişlerdir."

Burada iki ayrı hanımla, iki ayrı olay yaşanmıştır. Ancak her iki haberin de meşhur olması, her iki haberin isnadının sahih olması ve rivayetlerindeki siyakının farklı olması, bu ihtilafı ortaya çıkarmıştır.

Zehebi diyor ki:

"Muhammed'in, bu olaydan sonra doğduğu, kadının onu kundağa sararak Sabit'e gönderdiği, Sabit'in de bebeği Resulullah (a.s)'a götürdüğü ve Resulullah (a.s)'ın onun ağzına kendi ağzında ıslattığı bir yiyecek verdiği, ismini Muhammed koyduğu ve süt'anne bulduğu bildirilmiştir."

Hakim: *"Sabit, Yemame günü ensarın başındaydı,"* demiştir. Arkasından onun hayatı ile ilgili olarak, Abdurrahman bin Yezid bin Cabir'in naklettiği hadisleri rivayet etmiştir. Orada bildirildiğine göre Abdurrahman Atau'l-Horasani'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Medine'ye gittim. Orada, Sabit bin Kays (r.a)'ın kızının yanına uğradım. Bana babasının hikayesini anlattı. "Seslerinizi peygamberin sesinden fazla yükseltmeyin..." ayeti inince, babam ağlamaya başladı" dedi ve hadisi nakletti." Yine orda deniyor ki: "(Sabit) şehid edildiğinde, bir adam onu (rüyada) gördü. Ona "Öldürüldüğümde, benim zırhımı müslümanlardan bir adam çıkardı ve gizledi. Üzerini de bir kazanla kapattı, onun da üzerini eğer ile örttü. Emir'in yanına git ve ona bunu bildir. Ancak sakın "bu rüyadır" diye söyleme, yoksa onu kaybedersin. Medine'ye vardığında da Resulullah (a.s)'ın halifesine benim üzerimde şöyle şöyle borç bulunduğunu, filanca kölemin azad edildiğini bildir. Ama sakın "bu rüyadır" deme, yoksa onu yitirirsin," dedi. Adam geldi, her birine (halifeye) bildirdi. O da vasiyeti yerine getirdi. Sabit bin Kays (r.a)'tan başka, ölümünden sonra yaptığı vasiyeti yerine getirilen bir kimse bilmiyoruz." (1)

Sabit bin Kays (r.a)'ın oğulları; Muhammed, Yahya ve Abdullah, Harre günü öldürülmüşlerdir.

---

1) Bunu Hakim tahric etmiş ve Haysemi de Mecma (9/321-322)'da zikretmiştir. Haysemi diyor ki: "Bunu, Taberani rivayet ediyor. Sabit bin Kays (r.a)'ın kızının kim olduğunu bilmiyorum. Senedinde geçen diğer raviler ise Sahih'te isimleri geçen ravilerdir. İfadeden anlaşıldığına göre, burada kendisinden söz edilen Sabit bin Kays (r.a)'ın kızı sahabedendir. Çünkü "babamdan duydum" ifadesi kullanılmaktadır. En doğrusunu ancak Allah bilir" Siyer'in tahkikçisi de şöyle diyor: "Hafız bunu Metalibu'l-Aliye'de rivayet etmekte ve Ebu Ya'la'ya dayandırmaktadır." Busiri de şöyle diyor: "Hadisin aslı, Buhari, Müslim ve Tirmizi'de Enes'ten rivayet edilen hadistir."

EBU HUREYRE (R.A.)

İbni Hacer, 'İsabe'de, Ebu Hureyre (r.a) ile ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

"İmam Nevevi, kitaplarının değişik bölümlerinde şöyle diyor:

"Otuz değişik rivayetin en doğru olanına göre, Ebu Hureyre (r.a)'nin asıl adı Abdurrahman bin Sahr'dır." Kutbu'l-Halebi de diyor ki, "Ebu Hureyre (r.a) ile babasının isimleri hakkında kırkdört ayrı rivayet gelmiştir. Bunlar Hakim'in 'Kuna' adlı kitabında 'İsti'ab'da ve İbni Asakir'in Tarih'inde sayılmakadır."

Bu kadar çok isim sayılmasının sebebi şudur: Kendi özel adı ile ilgili olarak on, babasının adı hakkında da on kadar isim bulunmaktadır. Bir de bunların nisbeti (terkibi) ile ilgili değişik rivayetler gelmiştir. Ancak bunların hepsi senetli olarak aktarılmış değildir.

Hadisçiler, sahabenin en çok hadis rivayet edeninin, Ebu Hureyre (r.a) olduğu konusunda görüş birliği içindedirler. Ebu Muhammed bin Hazm'ın bildirdiğine göre, Bakiy bin Mahled'in Müsned'inde, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet edilen beşbinüçyüz küsur hadis bulunmaktadır.

İbni Sa'd'ın sahih senetle rivayet ettiğine göre İkrime, Ebu Hureyre (r.a)'nin, her gün onikibin tesbih çektiğini ve *"günahım miktarınca tesbih çekmekteyim"* diye söylediğini bildirmiştir.

Ebu Abbas Serrac'ın tarih kitabı 'Helye'de, sahih senetle, Mudarib bin Cüz'ün şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Geceleyin yürüyordum, tekbir getiren bir adam gördüm. Yanına varıp: "Bu nedir?" diye sordum. Bana şöyle cevap verdi: "Allah'a çok şükrediyorum. Ben; Busre bintu Ğazvan'ın ücretlisi idim. Bineğimin ihtiyacını görmeleri ve benim de karnımı doyurmaları karşılığı, onlar bineklerine binip yola çıktıklarında, bineklerini sürecek, konakladıklarında da kendilerine hizmet edecektim. Allahu Teala onu benimle evlendirdi, işte ben bineğe biniyorum, indiğimde de o hizme-

timde bulunuyor." Aynı rivayeti İbni Huzeyme aynı senetle nakletmekte ve şu ilaveyi yapmaktadır:

"Biraz düzlük bir yere geldiğinde bineğinden iner ve "sen benim için bir çorba yapmadan buradan ayarılmam" derdi. Şimdi ben, öyle bir yere geldim ve: "Benim için bir çorba yapmadan buradan ayrılmam," diye söylüyorum."

İbni Ebi'd-Dunya, her iki Muhtasar'ında, sahih bir senetle Ebu Seleme bin Abdurrahman'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Çok ağrı ve acı çektiği bir sırada Ebu Hureyre (r.a)'nin yanına gittim, kendini kucağıma yatırdım ve "Ey Allah'ım, Ebu Hureyre (r.a)'ye şifa ver" diye dua ettim. O ise: "Ey Allah'ım, bunu geri çevirme" diye söyledi ve bu sözü iki kez tekrar etti. Sonra da: "Eğer ölebiliyorsan öl, Ebu Hureyre (r.a)'nin canı elinde olan Allah'a yemin olsun ki, insanların üzerine öyle zaman gelecektir ki, bir adam kardeşinin kabri etrafında dönecek ve o sahibi için dilekte bulunacak" diye söyledi" Bu hadis, Ebu Hureyre (r.a)'den merfu olarak gelmiştir.

Umeyr bin Hani'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ebu Hureyre (r.a) şöyle söylerdi: "Muaviye'nin saçlarına yapışın. Ey Allah'ım, beni altmış yılına ulaştırma."

Ahmed ve Nesai'nin sahih senetle, Abdurrahman bin Mehran'ın, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayeti tarıkı ile bildirdiklerine göre, Ebu Hureyre (r.a)'ye ölüm hastalığı geldiğinde şöyle söyledi:

"Benim için çadır kurmayın, buhura da tutmayın, benim cenazemi hemen acele olarak götürün."

Ebu Hureyre (r.a)'nin vefatı, Akik'deki köşkünde oldu, oradan da Medine'ye getirildi. Hişam bin Urve, Halife ve daha başkaları: Ebu Hureyre (r.a)'nin hicri 57 yılında vefat ettiğini bildirmişlerdir. Haysem bin Adiy, Ebu Ma'şer ve Damra bin Rabi'a ise, 58 yılında vefat ettiğini söylemişlerdir. Vakidi, Ebu Ubeyd ve daha başkaları da 59 yılında vefat ettiği görüşündedirler.

Zehebi diyor ki:

"Ebu Hureyre (r.a), fakih, müçtehid ve hafız bir imamdır. Resulullah (a.s)'ın sahabisidir. Ebu Hureyre Devsiyyu'l-Yemani olarak bilinir. Çok ilim belleyen hafızların seyyididir."

Ebu Hureyre (r.a)'nin ismi hakkında, çok değişik rivayetler gelmiştir. Bunların en doğrusu, Abdurrahman bin Sahr'dır. *"İbni Ğanm"* olduğu da söylenmiştir. Kendisinden gelen meşhur rivayete göre, bir kara kedinin yavruları ile künyelenmiştir. Ebu Hureyre (r.a) bu konuda şöyle der:

"Bu kedi yavrularını buldum ve cübbemin koluna doldurdum, sonra da bunlarla künyelendim."

Taberani diyor ki:

"Annesi de Meymune bintu Sahib (r.a)'dir.

Resulullah (a.s)'dan çok mikarda, temiz ve mübarek ilim nakletmiştir. Naklettikleri konusunda, onun aktardığı ilime ulaşılamamıştır. Yine Ubeyy'den, Hz. Ebu Bekir (r.a)'den, Hz. Ömer (r.a)'den, Usame'den Hz. Aişe (r.a)'den, Fadl'dan, Basra bin Ebu Basra'dan ve Kabu'l-Hibr'den hadisler rivayet etmiştir.

Kendisinden de, gerek sahabeden, gerekse tabiinden pek çok kimse hadis rivayet etmiştir. Kendisinden rivayette bulunanların sayısının sekizyüzü bulduğu söylenmiştir."

Zehebi Siyer'de, Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s) bana;

"Sen kimlerdensin?" diye sordu. "Devs'tenim" dedim. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Devs'te hayırlı bir kimsenin bulunduğunu sanmıyordum" diye buyurdu." (1)

Yine Zehebi, Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Resulullah (a.s) Hayber tarafına çıktı. Ben de muhacir olarak Medine'ye geldim. Sabah namazını Siba bin Urfute'nin arkasında kıldım. Resulullah (a.s) yerine halife olarak onu bırakmıştı. İlk rekatta meryam suresini okudu. İkinci rekatta da "Veylun li'l-mutaffifin"i okudu. Ben de:

"Yazık benim babama. Ezd toprağında, çok küçük bir gurup dışında, bütün adamların iki terazisi bulunurdu. Biri kendi için, diğeri de insanlardan kısmak için" diye söyledim." (2)

EBU HUREYRE (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٠٧١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدٍ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ مُمَشَّقَانِ مِنْ كَتَّانٍ، فَتَمَخَّطَ فَقَالَ: بَخٍ بَخٍ، أَبُو هُرَيْرَةُ يَتَمَخَّطُ فِي الْكَتَّانِ، لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَإِنِّي لَأَخِرُّ فِيمَا بَيْنَ مِنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى حُجْرَةِ عَائِشَةَ مَغْشِيًّا عَلَيَّ، فَيَجِيءُ الْجَائِي

---

1) Siyer (2/588) Ravileri sikadır.

2) Siyer (2/589) İsnadı kavi (kuvvetli)dir.

فَيَضَعُ رِجْلَهُ عَلَى عُنُقِي وَيُرَى أَنِّي مَجْنُونٌ وَمَا بِي مِنْ جُنُونٍ، مَابِي إِلاَّ الْجُوع.

2071- Buhari, Muhammed (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ebu Hureyre (r.a)'nin yanında idik. Üzerinde ketenden kırmızı boyalı iki elbise vardı. Burnunu temizledi ve: "Bak bak, Ebu Hureyre (r.a) ketene burnunu siliyor. Ben geçmişte, Resulullah (a.s)'ın minberi ile Hz. Aişe (r.a)'nin odası arasında baygın düşerdim. Bir kimse gelir, ayağını boynuma koyar ve beni mecnun (deli) zannederdi. Oysa bende delilik filan yoktu, o şekilde düşüp bayılmamın sebebi, açlıktan başka bir şey değildi." diye söyledi."

٢٠٧٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ مجاهد: أَنَّ أَبا هُرَيْرَةَ كانَ يَقول: اللَّهِ الَّذِي لاَ إِلٰهَ إلا هُوَ، إِنْ كُنْتُ لأَعْتَمِدُ بِكَبِدِي عَلى الأَرْض مِنَ الجَوع، وإِنْ كُنْتُ لأَشُدُّ الحَجرَ عَلى بَطْني مِنَ الجُوع. وَلَقَدْ قَعَدْتُ يَوْمًا عَلى طَرِيقِهِم الذِّي يَخْرُجونَ مِنْه، فَمَرَّ أَبُو بَكْر فَسَأَلْتُه عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَاب اللَّهِ، ما سَأَلْتُه إلا لِيُشْبِعَني، فَمَرَّ ولَمْ يَفعَل، ثُمَّ مَرَّ بي عُمَرُ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آية من كِتَابِ اللَّه، ما سَأَلْتُه إِلاَّ لِيُشْبِعَني، فَمَرَّ فَلَمْ يَفْعَل، ثُمَّ مَرَّ بي أَبُو القَاسم ﷺ فَتَبَسَّمَ حِينَ رَآنِي وَعَرَفَ مَا فِي نَفْسِي وَمَا فِي وَجْهِي، ثُمَّ قَالَ: «يَا أَبَا هِرّ». قُلْتُ: لَبَّيْكَ رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «الحَقْ». ومَضى. فتبِعْتُه، فَدَخَلَ فاسْتَأْذَنَ فأَذِنَ لي، فَدَخَلَ فَوَجَد لَبَنًافي قَدَح فَقَالَ: «مِنْ أَيْنَ هَذَا اللبن؟» قَالُوا: أَهْداهُ لَكَ فلان ــ أَو فُلاَنَة ــ قَالَ: «أَبَا هِرّ». قُلْتُ: لَبَّيكَ يا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «الحَقْ إِلى أَهْلِ الصُّفة فادْعُهُم لي». قَالَ: وأَهْلُ الصُّفَّة اضْيافُ الإِسْلاَم، لاَيأْوُون عَلى أَهْلٍ وَلاَ مَال وَلاَ عَلى أَحَدٍ، إِذَا أَتَتْهُ صَدَقة بَعَثَ بِهَا إِلَيْهِم وَلَمْ يَتَنَاوَلْ مِنْهَا شَيْئًا، وإِذَا أَتَتْه هَدِيَّةٌ أَرْسَلَ إِلَيْهِم وأَصَابَ مِنْهَا وأَشْرَكَهُم فِيهَا، فَساءَني ذَلِكَ، فَقُلت: وَما هَذَا اللَّبَن في أَهْلِ الصُّفَّة؟ كُنْتُ أَحقَّ أَنْ أُصِيب مِنْ هَذَا اللَّبَن. شَربَةً أَتَقَوَّى بِهَا، فَإِذَا جَاءُوا أَمَرَنِي فَكُنْتُ أَنَا أُعْطِيهِمْ، وَمَا عَسَى أَنْ يَبْلُغَني مِنْ هٰذَا اللبن، وَلَمْ يَكُنْ مِنْ طَاعَة اللَّهِ وطاعِة رَسُولِه ﷺ بُدّ، فَأَتَيْتُهُم فَدَعَوْتُهُم، فَأَقْبَلوا فاسْتَأْذَنُوا فَأَذِنَ لَهُم، وأَخَذوا مَجالِسَهم مِنَ البَيْت.

2071-Buhari (13/303) 96-Kitabu'l-İ'tisam bi'l-Kitabi ve's-Sunne. 16-Resulullah (a.s)'ın ilim sahiplerinin ittifaka konusunda söyledikleri ve bu yöndeki teşvikleri babı.

قَالَ: «يا أَبَا هرّ» قُلت: لَبَّيْكَ يا رَسُلَ اللَّهِ، قَالَ: «خُذْ فأَعْطِهِم» فَأَخَذْتُ القَدْح فَجَعَلْتُ أُعْطِيه الرَّجُلَ فيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى، ثُمَّ يَرُدَّ عَلَيَّ القدَح فَأُعْطيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَح، فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَح، حَتَّى انْتَهَيْتُ إلى النبيِّ ﷺ وَقَدْ رَوِيَ القَوْمُ كُلُّهُم، فَأَخَذَ الْقَدَحَ فَوَضَعَهُ عَلي يَدِه، فَنَظَرَ إِلَيَّ فتبسّم فَقَالَ: «أَبَا هِر». قُلْتُ: لَبَّيْكَ يا رَسُولَ اللَّه. قَالَ: «بَقِيتُ أَنَا وَأَنْتَ». قُلتُ: صَدَقتَ يا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «اقْعد فاشْرَب». فَقَعَدْتُ فَشَرِبْتُ. فَقَالَ: «اشْرَبْ». فَشَرِبْت، فَمَا زَال يَقُولُ: اشْرَب، حَتَّى قُلْتُ: لاَوالذِي بَعَثَك بالحَقِّ، ما أَجِدُ لَهُ مَسْلَكًا. قَالَ: «فأَرِني»: فَأَعْطَيْتُهُ القَدحَ، فَحَمَدَاللَّهَ وَسمَّي وَشَرِبَ الفضْلة.

2072- Buhari, Mücahid (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre (r.a) şöyle söylerdi: "Kendinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun, açlıktan ciğerimle yerin üzerine dayanırdım. Açlıktan karnıma taş bağlardım. Bir gün onların (yani cemaatin) çıkmakta olduğu yolun üzerine oturdum. Hz. Ebu Bekir (r.a) oradan geçti, kendisine Allah'ın kitabından bir ayet sordum. Bunu sırf benim karnımı doyursun diye sormuştum. O geçti gitti, umduğumu onda bulamadım. Sonra Hz. Ömer (r.a) geçti, ona Allah'ın kitabından bir ayet sordum. Ona da, sırf karnımı doyursun diye sormuştum. O da geçti gitti ve umduğumu yapmadı. Daha sonra Ebu'l-Kasım (a.s) yanımdan geçti. Beni görünce tebessüm etti. Üzerimdeki ve yüzümdeki durumu anladı. "Ey Ebu Hir" diye söylendi. "Buyur, ey Allah'ın Resulü" dedim. "Bana birik" dedi ve yoluna devam etti. Ben de peşinden gittim. İçeri girmek için izin istedim, izin verildi. İçeri girdi, bir maşraba içinde süt buldu. "Bu süt nereden geldi?" diye sordu. "Onu sana filanca adam -veya filanca kadın- hediye etti" dediler. Sonra: "Ebu Hirr" diye seslendi. "Buyur, Ey Allah'ın Resulü" dedim. "Suffe ehline git ve onları bana çağır" dedi."

Ebu Hureyre (r.a) dedi ki:

"Suffe ehli, İslam'ın misafirleri idiler. Onların sığındıkları bir aile, bir varlık ve hiç bir kimse yoktu. Resulullah (a.s)'a bir sadaka geldiği zaman, onu bunlara gönderirdi ve kendisi o sadakadan bir şey almazdı. Hediye geldiği zaman ise, onlara haber gönderir, kendilerini yanına çağırır, onlarla beraber bu hediyeyi yerdi. O zaman suffe ehlini çağırmamı istemesi bana zor gelmiş ve: "Bu kadarcık süt, suffe ashabının ne kadarına yetecek?" demiştim. Bu sütten, ken-

---

2072-Buhari (11/281) 81-Ktabu'r-Rikak.17-Resulullah (as)'ın ve ashabının dünya hayatları ve onların dünya nimetlerinden uzak durmaları babı.

dime kuvvet verecek miktarda içmeye en layık kendimi görüyordum. (Resulullah (a.s) gelince) emretti, onlara ikramda bulunan ben oldum. Bu sütten bana bir şey kalmayacaktı, ama Allahu Teala'nın ve Resulullah (a.s)'ın emrine itaat konusunda herhangi bir tereddüt olamazdı. Suffe ashabının yanlarına gittim, onları çağırdım. Onlar da geldiler, izin istediler ve kendilerine izin verildi. Evin içinde yerlerini aldılar. Resulullah (a.s):

"Ey Ebu Hirr," diye seslendi. "Buyur, ey Allah'ın Resulü" dedim. "Al ve onlara ikram et" diye buyurdu. Bardağı aldım. Bunu herbir kişiye veriyordum, o da doyuncaya kadar içiyor, sonra bardağı bana geri veriyordu. Daha sonra diğer kişiye veriyordum, o da doyasıya içiyor, sonra bardağı bana geri veriyordu. Sonra bir başkası doyuncaya kadar içiyor, bardağı geri bana veriyordu. En son Resulullah (a.s)'a sıra geldi, O'ndan önce, orada bulunanların hepsi doyasıya içmişlerdi. Resulullah (a.s) bardağı aldı, onu eliyle tuttu. Sonra bana bakıp tebessüm etti ve:

"Ebu Hirr" diye seslendi. Ben: "Buyur, ey Allah'ın Resulü" dedim. "Senle ben kaldık" diye buyurdu. "Doğru söyledin ey Allah'ın Resulü" dedim. Bunun üzerine: "Otur ve iç" diye buyurdu. Ben de oturdum ve içtim. Sonra yine "İç" dedi, ben de içtim. Bu şekilde, "iç" sözünü, o kadar çok tekrar etti ki, sonunda: "Hayır, seni hak üzere gönderene yemin olsun ki, artık onu alacak bir yerim kalmadı," demek zorunda kaldım. Bunun üzerine "öyleyse bana ver" diye buyurdu. Ben de bardağı kendisine verdim. O da kalanını içti."

٢٠٧٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كُنْتُ أَدْعُوا أُمِّي إِلَى الإِسْلام وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فَدَعَوْتُهَا يَوْمًا فَأَسْمَعَتْنِي فِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا أَكْرَهُ. فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي كُنْتُ أَدْعُو أُمِّي إِلَى الإِسْلامِ فَتَأْبَى عَلَيَّ، فَدَعَوْتُهَا الْيَوْمَ فَأَسْمَعَتْنِي فِيكَ مَا أَكْرَهُ، فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يَهْدِيَ أُمَّ أَبِي هُرَيْرَةَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «اللَّهُمَّ! اهْدِ أُمَّ أَبِي هُرَيْرَةَ»: فَخَرَجْتُ مُسْتَبْشِرًا بِدَعْوَةِ نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ . فَلَمَّا جِئْتُ فَصِرْتُ إِلَى الْبَابِ. فَإِذَا هُوَ مُجَافٌ. فَسَمِعَتْ أُمِّي خَشْفَ قَدَمَيَّ. فَقَالَتْ: مَكَانَكَ! يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! وَسَمِعْتُ خَضْخَضَةَ الْمَاءِ. قَالَ: فَاغْتَسَلَتْ وَلَبِسَتْ دِرْعَهَا وَعَجِلَتْ عَنْ خِمَارِهَا. فَفَتَحَتِ الْبَابَ. ثُمَّ قَالَتْ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُه. قَالَ: فَرَجَعْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَأَتَيْتُهُ وَأَنَا أَبْكِي مِنَ الْفَرَحِ. قَالَ قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَبْشِر قَدِ اسْتَجَابَ اللَّهُ دَعْوَتَكَ وَهَدَى

أُمَّ أَبِي هُرَيْرَةَ. فَمُحَمَّدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَقَالَ خَيْرًا. قَالَ قُلْتُ: يا رَسُول اللَّهِ ﷺ «اللَّهُمَّ! حَبِّبْ عُبَيْدَكَ هَذَا ــ يَعْنِي أَبَا بِي، وَلاَ يَرَانِي، إِلا أَحَبَّنِي.

2073- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Annem müşrik iken, onu İslam'a çağırıyordum. Bir gün yine davet ettim, Resulullah (a.s) hakkında bana, hoşlanmadığım bir söz söyledi. Bunun üzerine ağlayarak Resulullah (a.s)'a geldim ve:

"Ey Allah'ın Resulü, ben annemi İslam'a çağırıyordum, o ise kabul etmekten kaçınıyordu. Onu bugün yine çağırdım, senin hakkında hoşlanmadığım sözler söyledi. Ebu Hureyre (r.a)'nin annesine hidayet vermesi (doğru yola iletmesi) için Allah'a dua eyle," dedim. Resulullah (a.s) da:

"Ey Allah'ım, Ebu Hureyre'nin annesine hidayet ver" diye dua etti. Resulullah (a.s)'ın duasından dolayı, sevinçle çıktım. Eve gelince kapıya yöneldim, kapının içerden kilitli olduğunu gördüm. Annem ayaklarımın hışırtısını duydu ve: "Yerinde dur, ey Ebu Hureyre" diye seslendi. Ben dışardan su sesleri duyuyordum. Annem guslünü yaptı, üstünü giyindi, acele olarak başörtüsünü örttü, sonra da kapıyı açtı. Sonra:

"Ey Ebu Hureyre (r.a), ben şehadet ediyorum ki, Allah'tan başka ilah yoktur ve yine şehadet ediyorum ki, Muhammed (r.a) O'nun kulu ve peygamberidir," dedi. Ben hemen Resulullah (a.s)'ın yanına döndüm. Sevinçten ağlayarak yanına vardım.

"Ey Allah'ın Resulü! Müjde! Allahu Teala duanı kabul etti ve Ebu Hureyre'nin anasını hidayete erdirdi" dedim O da Allah'a hamd ve sena ettikten sonra "hayırlı olsun" diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, beni ve annemi mü'min kullarına sevdirmesi, onları da bize sevdirmesi için Allah'a dua et" dedim. Resulullah (a.s) da:

"Ey Allah'ım, şu kulcağızını -yani Ebu Hureyre'yi- ve annesini müminlere sevdir ve mü'minleri de onlara sevdir" dedi. Beni duyan ve gören her mü'min, beni sevmiştir."

Zehebi diyor ki:

"Ebu Hureyre (r.a)'nin harikulade hafızası, Hz. Peygamber (a.s)'in mucize-

---

2073-Müslim (4/1938) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 35-Ebu Hureyre Devsi (r.a)'nin faziletleri babı.

lerinden bir mucizedir."

Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet edildiğine göre Resulullah (a.s):

"Dostlarının istediği şu ganimetlerden bir şey vermemi benden istemiyor musun?" diye buyurdu. Ebu Hureyre (r.a) diyor ki: "Ben, "Senden, Allahu Tea-la'nın sana öğrettiklerinden bir şeyler öğretmeni istiyorum" dedim. Bunun üzerine benim sırtımdaki benekli cübbeyi çıkarıp aramıza serdi. Hatta, karıncanın onun üzerinde yürüyüşünü şu an görüyor gibiyim. Sonra Resulullah (a.s) bana doğru konuşmaya başladı. Hadisini kavradığımda (ezberlediğimde) de "Onu topla ve üzerine al" dedi. Bu olaydan sonra, O'ndan duyduğum bir tek harfi bile unutmaz oldum." (1)

٢٠٧٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: يَقُولُونَ: إِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَدْ أَكْثَرَ. وَاللَّهُ الْمَوْعِدُ. وَيَقُولُونَ: مَا بَالُ الْمُهَاجِرِينَ وَالأَنْصَارِ لاَيَتَحَدَّثُونَ مِثْلَ أَحَادِيثِهِ؟ وَسَأُخْبِرُكُم عَنْ ذَلِكَ: إِنَّ إِخْوَانِي مِنَ الأَنْصَارِ كَانَ يَشْغَلُهُمْ عَمَلُ أَرْضِيهِمْ. وَإِنَّ إِخْوَانِي مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَانَ يَشْغَلُهُم الصَّفْقُ بِالأَسْوَاقِ. وَكُنْتُ أَلْزَمُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى مِلْءِ بَطْنِي. فَأَشْهَدُ إِذَا غَابُوا. وَأَحْفَظُ إِذَا نَسُوا. وَلَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا: «أَيُّكُمْ يَبْسُطُ ثَوْبه فَيَأْخُذُ مِنْ حَدِيثِي هَذَا، ثُمَّ يَجْمَعُهُ إِلَى صَدْرِهِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَنْسَ شَيْئًا سَمِعَهُ». فَبَسَطْتُ بُردَةً عَلَيَّ. حَتَّى فَرَغَ مِنْ حَدِيثِهِ. ثُمَّ جَمَعْتُهَا إِلى صَدْرِي. فَمَا نَسِيتُ بَعْدَ ذَلِكَ الْيَوْمِ شَيْئًا حدَّثَني بِهِ. وَلَوْلاَ آيَتَانِ أَنْزَلَهُمَا اللَّهُ فِي كِتَابِهِ مَا حَدَّثْتُ شَيْئًا أَبَدًا: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى﴾ إِلَى آخِرِ الآيَتَيْنِ.

2074- Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Ebu Hureyre çok rivayette bulunuyor" diye söylüyorlar. Dönüş Allaha'dır. Diyorlar ki: "Nasıl oluyor da muhacirler ve ensar, onun hadisleri gibi hadisler rivayet etmiyorlar?" Bunun sebebini size söyleyeceğim: Ensardan olan kardeş-lerimi, tarlalarındaki işleri alıkoyuyordu. Muhacirlerden olan kardeşlerimi ise, çarşı pazarda ticaret alıkoyuyordu. Ben ise karnımı doyurmak üzere (yani karnımı doyuracak kadar bir şey bulmak dışında bir endişe taşımaksızın) Resu-

---

2074-Buhari (4/287) 34-Kitabu'l-Buyu. Yüce Allah'ın "Cuma namazını kıldıktan sonra, Allah'ın rızkından kendinize nasip aramak üzere yeryüzüne dağılın..." ayeti kerimesi ile ilgili rivayetler babı. Müslim (4/1960) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 35-Ebu Hureyre (r.a)'nin faziletleri babı.

1) Siyer (2/593) Ravileri sikadır.

lullah (a.s)'ın yanında bulunuyordum. Böylelikle onların bulunmadıkları yerlerde ben bulunuyor, onların unuttuklarını ben belliyordum. Birgün Resulullah (a.s):

"Kim elbisesini yayar ki, benim şu hadisimi alsın, sonra da onu göğsüne toplasın. O bundan sonra duyduklarının hiçbirini unutmaz" diye buyurdu. Ben, üzerimdeki cübbeyi yaydım. Sözünü bitirinceye kadar öylece sakladım. Sonra onu göğsüme topladım. Bu olaydan sonra Resulullah (a.s)'ın bana söylediği hiçbir şeyi unutmadım. Eğer Allahu Teala'nın kitabında şu iki ayet olmasaydı, size hiçbir şeyi rivayet etmezdim:

"Gerçekten indirdiğimiz belgeleri ve doğru yolu kitapta insanlara açıkladıktan sonra gizleyen kimseler var ya, onlara hem Allah lanet eder, hem lanetçiler lanet eder. Ancak tevbe edenler, ıslah olanlar ve gerçeği ortaya koyanlar müstesna. İşte onların tevbesini kabul ederim. Ben tevbeleri daim kabul ve merhamet edenim." (1)

Müslim'in rivayetinde, Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle söylediği bildiriliyor:

"Siz zannediyorsunuz ki, Ebu Hureyre Resulullah (a.s)'dan çok fazla hadis rivayet ediyor. Dönüş Allah'adır. (2) Ben düşkün, fakir bir adamdım. Karnımı doyurmak üzere Resulullah (a.s)'a hizmet ediyordum. Muhacirleri çarşı pazarda alış veriş, ensarı da mallarıyla ilgilenmek alıkoyuyordu. Resulullah (a.s):

"Kim elbisesini yayar ki, o benden duyduğu hiçbir şeyi unutmasın" diye buyurdu. Ben elbisemi yaydım. O sözünü bitirdi, sonra onu kendime topladım. Bundan sonra O'ndan duyduğum hiçbir şeyi unutmadım." (3)

٢٠٧٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وِعَاءَيْنِ: فَأَمَّا أَحَدُهُما، فَبَثَثْتُه فِي النَّاسِ، وأَمَّا الآخَر، فَلَوْ بَثَثْتُه لَقُطِعَ هَذَا البَلعُوم.

2075- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ben, Resulullah (a.s)'dan iki kap (bilgi) belledim. Bunlardan birini insanlar arasında yaydım. Diğerini yaysaydım, şu gırtlak kesilirdi."

2075-Buhari (1/216) 3-Kitabu'l-İlm. 42-İlmin korunması babı.

1) Bakara Suresi: 159-160

2) Bu sözü ile, kendisinin Allah'ın huzuruna çıkarılacağını ve yalan söylemesi halinde Allah'ın hesaba çekeceğini bildiğini ifade etmektedir. (Müslim'in dipnotundan-Çeviren)

3) Müslim (4/1939) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 35-Ebu Hureyre (r.a)'nin faziletleri babı.

Bir Açıklama

Siyer tahkikçisi diyor ki:

"İlim adamları, onun hadislerle yaymadığı ilim kabını taşımışlardır. Bunda kötü yöneticiler, onların durumları ve zamanları hakkında açıklamalar bulunmaktadır. Ebu Hureyre (r.a) bunların bazılarını kinaye ile zikreder ama onlardan, kendi nefsine gelebilecek fenalıklardan çekindiğinden dolayı açıkca bildirmezdi. Yezid bin Muaviye'nim halifeliğine işarette bulunmakta idi. Çünkü onun halifeliği, hicri 60 yılında başlamıştı. Allahu Teala, Ebu Hureyre (r.a)'nin bu konudaki duasını kabul etti ve böylece o, bu yıldan kısa süre önce vefat etti."

İbni Munir de şöyle diyor:

"Bazıları, kendi batıl anlayışlarının doğruluğunu ileri sürmek için bu hadisi bir dayanak yapmakta ve şeriatın bir zahiri, bir de batını (bir açığa vurulanı, bir de gizli tutulan kısım) vardır diye söylemektedirler Bu bozuk bir anlayıştır. Bunun sonucu da dinde bozulmadır. Ebu Hureyre (r.a): "Kesilir" sözü ile, zalim yöneticilerin, kendilerinin yanlışlıkları açığa vurması ve yaptıklarının fenalığını bildirmesi halinde başını koparacaklarına işaret etmiştir. Bu, aynı zamanda, onun gizlediği hadislerin şer'i hükümlerle ilgili olması halinde, gizlenmesinin mümkün olamıyacağına delalet etmektedir."

Zehebi diyor ki:

"Bu hadis, usul veya füruda (asıl ve tafsilatla ilgili konularda) fitneye sebep olacağından korkulan bazı hadislerin, gizlenmesinin caiz olduğuna delalet etmektedir. Aynı şekilde, övgü ve yergi ile ilgili hadislerden fitneye vesile olacağından korkulanların gizlenmesinin caiz olduğuna da delalet eder. Ancak helal veya haramla ilgili herhengi bir hadisin gizlenmesi, hiçbir yönden caiz değildir. Çünkü bu tür hadisler apaçık delillerden ve hidayet işaretlerindendir. Sahih-i Buhari'de İmam Hz. Ali (r.a)'nin şu sözü yer almaktadır:

"İnsanlara, anlayacakları üslupla konuşun. Karşı çıkacakları bir şeyi bırakın. Allah'ın ve Resulünün yalanlanmasını ister misiniz?" Bunun gibi, eğer Ebu Hureyre (r.a) söz konusu ettiği ilim kabını açsaydı, ya işkence edilir veya öldürülürdü. Ancak alimin içtihadı ve sünnetin ihyası herhangi bir hadisi yaymaya yöneltebilir. Ona, niyet ettiği şeyden ötürü ve içtihadında hata de etse ecir verilir."

Hafız, Feht'de diyor ki:

"Bu hadisten anlaşıldığına göre müteşabih olan bir metnin (yani anlaşılmasında zorluk olan bir ayet veya hadisin) halkın genelinin yanında zikredilmesi, pek uygun değildir. İbni Mes'ud'un şu sözü de bu yöndedir: "Bir topluluğa,

akıllarının almayacağı bir hadisi rivayet etme, böyle yaparsan, onlardan bazılarını fitneye yöneltebilirsin." İbni Mes'ud'un bu sözünü Müslim, Sahih'inin Mukaddime'sinde rivayet etmektedir."

٢٠٧٦ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ سَعِيد بن أَبي الحَسَن، قَالَ لَمْ يَكُن أَحدٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَكْثَرُ حَدِيثًا مِنْ أَبي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ، وإِنَّ مَرْوانَ ــ زمنَ إمرته عَلى المَدِينَةَ ــ إِرَادَ أَنْ يَكْتُبَ حَديثَه كُلَّه، فَأَبى، وَقَالَ: ارْوِ كما رَوَينا.

2076- Hakim, Sa'id bin Ebi Hasan (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın ashabı içinde, Resulullah (a.s)'dan, Ebu Hureyre (r.a)'den daha çok hadis rivayet eden olmamıştır. Mervan, Medine emiri olduğu sırada, onun hadislerinin tümünü yazdırmak istedi, ama o kabul etmedi ve: "Sen de bizim rivayet ettiğimiz gibi rivayet et," diye söyledi.

Ebu Hureyre (r.a) hadislerinin yazılmasını kabul etmeyince Mervan, onun farkında olamıyacağı bir şekilde, bilgili ve kavrayışlı bir katibi, onun göremiyeceği bir yere yerleştirdi. Sonra (Ebu Hureyre (r.a)'yi çağırdı). Ebu Hureyre (r.a) hadislerini rivayet etmeye başladı. Bu katip, onun söylediklerini yazıyordu. Bu şekilde bütün hadislerini rivayet ettirdi. Daha sonra Mervan:

"Sen rivayet ettiğin bütün hadisleri yazdırdığımızı biliyor musun?" diye sordu. Ebu Hureyre (r.a):

"Bunu gerçekten yaptınız mı? diye sordu. "Evet" dedi. "Öyleyse onu bana okuyun" diye söyledi. Onlar da okudular. Ebu Hureyre (r.a) bunun üzerine: "Siz bunu bellemişsinizdir, eğer beni dinlerseniz bunu imha edersiniz" diye söyledi."

Ravi diyor ki:

"Bu söz üzerine (Mervan), onu (yazılan metni) imha etti."

٢٠٧٧ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ وَهب بن مُنَبِّه، عَنْ أَخيه هَمَّام سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: مَا أَحَدٌ مِنْ أَصْحاب رَسُولِ اللَّهِ أَكْثَر حَدِيثًا مِنِّي عَنْه إِلاَّ ما كَانَ مِنْ عَبْدِاللَّهِ بن عَمْرو، فإِنَّه كانَ يَكْتُبُ، وكُنْتُ لاَ أَكْتُب.

2076-Müstedrek (3/509) Ravileri sikadır.

2077- Buhari, Vehb bin Münebbih'in kardeşi Hemmam'dan, Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın ashabı içerisinde, O'ndan, Abdullah bin Amr'ın dışında, benden daha fazla hadis rivayet eden olmamıştır. O yazardı, ben ise yazmazdım."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Siyer'in tahkikçisi diyor ki:

"Bu hadis, Ebu Hureyre (r.a)'nin, Resulullah (a.s)'ın ashabı içinde, Abdullah'tan başka, kendisinden daha çok hadis rivayet edenin olmadığını iddia ettiğine delildir. Bununla birlikte Abdullah bin Amr'dan rivayet edilen mevcut hadisler, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet edilen hadislerden çok daha azdır.

İlim adamları bunun çeşitli sebeplerinin olduğunu söylemişlerdir:

1- Abdullah, öğretim ile ilgilenmekten çok, ibadet ile ilgileniyordu. Bu yüzden rivayetleri, Ebu Hureyre (r.a)'den daha az olmuştur.

2- Uzak şehirlerin fethedilmesinden sonra Abdullah, daha çok Mısır ve Taif'te kaldı. İlim taleb edenlerin Medine'ye yaptıkları yolculuk kadar, bu şehirlere yolculukları olmadı.

Ebu Hureyre (r.a) ise ölümüne kadar orada, fetva ve hadis rivayeti için gayret sarfediyordu. Bu durum Ebu Hureyre (r.a)'den hadis alanların çokluğu ile de kendini göstermiştir. Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den tabiine mensup sekizyüz kişinin hadis aldığını söylemektedir.

3- Resulullah (a.s), Ebu Hureyre (r.a)'ye ona söylediklerini unutmaması için duada bulunmuştu.

4- Abdullah, Şam'da ehl-i kitaba ait çok sayıda kitap elde etmiş ve bu kitapları inceleyip onlarda bulunan bilgileri başkalarına aktarıyordu. Bu yüzden tabiin imamları, ondan hadis almaktan kaçınıyorlardı.."

Zehebi, Siyer'de Said bin Yezid'den şöyle rivayet eder:

"Said bin Yezid, Hz. Ömer (r.a)'in Ebu Hureyre (r.a)'ye:

"Resulullah (a.s)'dan hadis rivayetini bırakacaksın, yoksa seni Devs toprağına geri gönderirim," diye söylediğini, Kab'a (yani Ka'bu'l-Ahbar'a) da: "Hadis rivayetini bırakacaksın, yoksa seni maymunlar toprağına gönderirim"

2077-Buhari (1/206) 3-Kitabu'l-İlm. 39-İlmin yazılması babı.

diye söylediğini duymuştur." (1)

İbni Kesir de, yukarıdaki rivayeti verdikten sonra şöyle diyor:

"Bu, Hz. Ömer (r.a)'in, insanların, hadisleri söyleniş amaçları dışında kullanmalarından korkması nedeniyle ortaya koyduğu kendine has bir tutumdur. Aynı şekilde insanların bu rivayet edilenler arasındaki ruhsat hadislerini öne çıkarmalarından endişe duyuyordu. Bir de, bir kimsenin çok hadis rivayet etmesi halinde, rivayetlerinin arasına bir yanlışlık ve karıştırmanın girebileceğinden ve insanların da onu kendisinden aynen aktaracaklarından endişe ediyordu."

Zehebi diyor ki:

"Hz. Ömer (r.a): "Resulullah (a.s)'dan az hadis rivayet edin" diye söylerdi, bir çoklarını hadis rivayetinden men ederdi. Bu ise Hz. Ömer (r.a)'in ve onun anlayışında olan daha başkalarının içtihadlarıdır."

Allah aşkına bir düşünelim, Hz. Ömer (r.a)'in yönetimi döneminde, çok hadis rivayet edenler bundan alıkonuyorlardı. Oysa o zaman, bu hadisleri rivayet edenler, doğruluklarından ve adaletlerinden şüphe edilmeyen kimselerdi. Yine hadislerin isnad zincirleri diye bir şey yoktu, şüpheden arı bir şekilde direk olarak alınmış rivayetlerdi.

Durum böyle olunca, zamanımızda çok uzun isnad zincirleri ile ve haklarında çeşitli tereddütlere, karıştırma (galat) durumlarına rağmen, garip ve münker hadislerin rivayet edilmesine ne diyeceğiz. Bizim bu insanları, bu yaptıklarından alıkoymaya daha çok ihtiyacımız bulunmaktadır. Hiç olmazsa garip ve zayıf hadisler rivayet edilmekten geri durulsa... Bunu da bırakalım, mevzu, asılsız, şeriatın usul ve furuu ile, savaşlarla ve zühdle ilgili olarak söylenmiş olması veya yapılmış olması imkansız şeyleri rivayet ediyorlar. Allahu Teala'dan bizleri korumasını diliyoruz.

Her kim, bu aktardığı şeylerin asılsızlığını bile bile rivayette bulunursa, hiç şüphesiz mü'minleri aldatmış kendi nefsine zulmetmiş, sünnete ve geçmişten günümüze aktarılan ilme karşı cinayet işlemiş olur. Bundan tevbe etmesi istenir, eğer söz dinler ve hatasından dönerse ne ala, yapmazsa bu kimse fasıklardan olur. Böyle birisine günah olarak, duyduğu her şeyi aktarması yeter de artar bile. Eğer bilmiyorsa sakınması, kendisine ulaşan rivayetlerin doğrusunu, yanlışından ayırması için yardım edebilecek kimseden yardım istemesi gerekir. Bela, herkesi kaplamış, geflet herkesi sarmış durumda.

Yukarıdaki ifadeden anlaşıldığına göre Hz. Ömer (r.a)'in bu hareketi, Ebu Hureyre (r.a)'nin hadis rivayetine devam ettiği delil ile kesinleşmeden önce

---

1) Siyer (2/600) İsnadı sahihtir.

olmuştu. Ka'bu'l-Ahbar'ı alıkoymasının sebebi ise, onun doğruluğuna rağmen, İsrailiyattan olan bilgileri aktarması idi. Hz. Ömer (r.a), İsrailiyattan gelen bu bilgilerin, sahabe üzerinde etkisini göstererek, onların Kur'an'a tam anlamıyla yönelmelerine olumsuz etki yapmasından korkuyordu.

Siyer'in tahkikçisi diyor ki:

"Kendi döneminde Şam diyarının hadisçisi olan Allame Şeyh Bedreddin Hasani (r.a) 'Mecelletu'l-Hidayeti'l-İslamiye'de, Allame Şeyh Mahmud Yasin'den aktardıkları arasında şunları söylemektedir:

"Bilinen hadis hafızlarından herhangi biri tarafından sahih olduğu ifade edilmeksizin herhangi bir hadisin Resulullah (a.s)'a dayandırılması doğru değildir. Eğer bir kimse, bilinen bir hadis hafızı tarafından sahih olduğu bildirilmeyen bir hadis için, "Resulullah (a.s) buyurdu ki" diye söylerse, hakkında, Resulullah (a.s)'ın; "Benim söylemediğim bir şeyi bana isnad eden, ateşteki (cehennemdeki) yerini hazırlasın" sözünün muhatabı olur. Şu halde hatibler, yazarlar, öğretmenler ve vaizler, bilinen hadis hafızlarından herhangi biri yoluyla sahih olduğuna şehadet edildiğini bilmedikleri bir hadisi aktarmaktan sakınmak durumundadırlar.

Hadisin sıhhat derecesini bilmedikleri zaman, bunu Tirmizi ve Nesai gibi meşhur hadis müelliflerine dayandırmaları, yani bunların kitaplarından araştırılıp yerlerini bulmaları gerekir. Ancak bu şekilde sorumluluktan kurtulabilirler. İnsanların ellerinde dolanan birçok ahlak ve vaaz kitabı gibi, ilim adamlarının nazarında hiçbir değeri bulunmayan kitapları ellerinde dolaştıranların söylediklerine asla itibar edilemez. Hadisin bu tür kitaplara dayandırılması yeterli değildir. Böyle yapmakla, okuyucu sorumluluktan kurtulmuş olamaz."

٢٠٧٨ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَاصِمِ بنِ كُلَيب: حدثنا أَبي: سمع أَبَا هُرَيْرَة، وَكَانَ يبتدئ حديثه بأَن يَقُولَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّار».

2078- Ahmed, Asım bin Kuleyb (r.a)'den, o da babasından rivayet etmiştir:

"Babam Ebu Hureyre (r.a)'nin hadis rivayetini dinlemiş ve: "Ebu Hureyre (r.a) hadis rivayetine "Resulullah (a.s) buyurdu ki: "Kim, bile bile benim hakkımda yalan konuşursa, o ateşteki (cehennemdeki) yerini hazırlasın" diyerek başlardı" demiştir."

2078-Ahmed, Müsned (2/413) İsnadı kavi (kuvvetli)dir.

Zehebi, Siyer'de, Busr bin Sa'id'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Allah'tan korkun ve hadis rivayet etmekten sakının. Geçmişte gördüm, biz Ebu Hureyre (r.a) ile otururduk, o bize Resulullah (a.s)'dan ve Ka'b'dan hadis rivayet eder, sonra kalkardı. Daha sonra bizimle birlikte olanların bazılarının Resulullah (a.s)'dan rivayet edilen hadisleri, Ka'b'dan, Ka'b'dan rivayet edilen hadisleri de Resulullah (a.s)'tan diye aktardıklarını görürdüm." (1)

Ebu Hureyre (r.a)'ye dayandırılan hadislerin sayısı 5374'tür. Bunlardan hem Buhari, hem Müslim'de rivayet edilen hadislerin sayısı 326, sadece Buhari'nin rivayet ettiklerinin sayısı 93, sadece Müslim'in rivayet ettikleri ise 98 adettir."

٢٠٧٩ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّه أَسمع مِنك أَشياءَ فَلاأَحفظُهَا، قَالَ: «ابْسُطْ رِدَاءَكَ». فَبَسَطْتُهُ، فَحَدَّث حَدِيثًا كَثِيرًا، فَمَا نَسِيتُ شَيْئًا حدَّثَني بِه.

2079- Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'a: "Ey Allah'ın Resulü, senden bazı şeyler duyuyor ama onları ezberimde tutamıyorum," dedim. "Cübbeni (ridanı) yay" diye buyurdu. Yaydım. Bana bir çok şey söyledi, bu söylediklerinden hiçbirini unutmadım."

Tirmizi'nin bir başka rivayetinde, Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle söylediği bildirilmektedir:

"Resulullah (a.s)'ın yanına gittim. Elbisemi yanına yaydım. Sonra onu alıp, kalbimin üstüne topladı. Bundan sonra (söylediklerini) unutmadım." (2)

Zeheb, Siyer'de, Muhammed bin Kunase Esedi'den, o da İshak bin Sa'id'den, o da babasından, (babasının) şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ebu Hureyre (r.a), Hz. Aişe (r.a)'nin yanına gitti. Hz. Aişe (r.a) ona:

"Ey Ebu Hureyre, Resulullah (a.s)'dan çok rivayette bulunuyorsun," dedi. Ebu Hureyre (r.a) de: "Evet vallahi, ey anneciğim, beni ondan (Resulullah (a.s)'tan:, ne ayna, ne sürme, ne de yağ alıkoyuyordu" dedi. Bunun üzerine Hz.

2079-Tirmizi (5/684) 50-Kitabu'l-Menakıb. 47-Ebu Hureyre (r.a)'nin bazı menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis hasen, sahihtir" demiştir. Hadis gerçekten böyledir.

1) Siyer (2/606) Bu hadisi, İbni Kesir nakletmiş ve isnadının sahih olduğunu söylemiştir.

2) Tirmizi (5/683) 50-Kitabul-Menakıb. 47-Ebu Hureyre (r.a)'nin menkıbeleri babı. Tirmizi, bu hadisin, buradaki isnadı (vechi) ile hasen, garib olduğunu söylemiştir.

Aişe (r.a): "İnşallah, öyledir" dedi." (1)

٢٠٨٠ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَائِشَةَ أَنها دعت أَبَا هُرَيْرَةَ، فَقَالَتْ لَهُ: يا أَبَا هُرَيْرَةَ، مَا هَذِهِ الأَحَادِيث الَّتي تُبْلَغَنَا أَنَّكَ تُحَدِّثُ بِهَا عَنْ النَّبِي ﷺ ، هَلْ سَمِعْتَ إِلاَّ ما سَمِعْنَا؟ وَهَلْ رَأَيْتَ إِلاَّ مَا رَأَيْنَا؟ قَالَ: يا أُمَّاهُ، إِنَّهُ كَان يُشْغِلُكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ المرآة والمِكْحَلَة والتَصَنُّع لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، وإِنِّي واللَّهِ مَا كَانَ يُشْغِلُني عَنْهُ شَيْء.

2080- Hakim, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre (r.a)'yi çağırdım ve kendisine: "Ey Ebu Hureyre, bizim kulağımıza gelen ve senin Resulullah (as)'dan rivayet ettiğin şu hadisler de neyin nesi? Sen bizim duyduğumuzdan farklı bir şey mi duydun? Ve bizim gördüğümüzden ayrı bir şey mi gördün?" dedim. Bunun üzerine Ebu Hureyre:

"Ey anneciğim, ayna, sürme ve Resulullah (a.s)'a güzel görünme endişesi seni alıkoyuyordu. Ama, vallahi beni O'ndan alıkoyan bir şey yoktu," diye söyledi."

٢٠٨١ــ رَوَى مالِك عَنْ مُعاوية بن أَبي عَيَّاش الأَنْصَاري: أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا مَعَ ابن الزُّبَيْر، فَجَاءَ مُحَمَّدُ بنُ إِياس بنِ البُكَيْر، فَسَأَلَ عَنْ رَجُلٍ طَلَّق ثَلاثًا قَبْل الدُّخول. فَبَعَثَه إِلَى أَبي هُرَيْرَة، وابنِ عَبَّاس ــ وكانَا عِنْدَ عَائِشَةَ ــ فَذَهَب، فَسَأَلَهُما.

فَقَالَ ابنُ عبَّاس لأَبي هُرَيْرَة: أَفْتِهِ يا أَبَا هُرَيْرَة؛ فَقَدْ جَاءَتْك مُعْضِلَةٌ.

فَقَالَ: الوَاحدةُ تُبينها، والثَّلاثُ تُحَرِّمُها. وقَالَ ابنُ عَبَّاسٍ مِثْلَه.

2081- Malik, Muaviye bin Ebi Ayyaş (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Muaviye bir keresinde İbni Zübeyr ile birlikte otururken, Muhammed bin

---

2080-Müstedrek (3/509) Hakim bunun sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2081-Muvatta (2/571) 29-Kitabu't-Talak. 15-Gerdeğe girmemiş olanın boşanması babı.

1) Siyer (2/604) Ravileri sikadır. Bunu Hafız, 'İsabe'sinde zikretmekte ve İbni Sa'd'a nisbet etmektedir. İsnadının da ceyyid (iyi -isnadda bir derece) olduğunu söylemektedir. Bu rivayet İbni Asakir'in Tarih'inde de yer almaktadır. İbni Kesir de, 'el-Bidaye'de Sa'id'den rivayetle nakletmektedir.

İyas bin Bukeyr gelerek, hanımıyla gerdeğe girmeden, onu üç talakla boşayan adamın durumunu sorar. O da, onu Ebu Hureyre (r.a) ile İbni Abbas'ın yanına gönderir. Bu ikisi o zaman, Hz. Aişe (r.a)'nin yanında idiler. (Muaviye) yanlarına gidip konuyu sorar. İbni Abbas, Ebu Hureyre (r.a)'ye: "Şuna fetva ver, ey Ebu Hureyre, sana zor bir mesele geldi," diye söyler. Ebu Hureyre (r.a) de:

"Bu durumdaki bir talak, talak-ı bain (1) olur, üç talak ise kadını adama haram kılar" der. Ardından İbni Abbas da aynı şeyi söyler."

Bir Açıklama

Onlar, bu durumdaki bir talakın, bain talak olacağını bildirmektedirler ki, bu Kur'an nassı ile sabittir. Üç talakın birden verilmesinin ise, büyük bain olacağını ve dolayısıyla kadının bir başka adamla evlenmeden, bu adama helal olmayacağını bildirmektedirler. Bu ise, ilim adamlarının üç talakın bir kerede verileceği konusunda icmaya varışlarından asırlar sonra ortaya çıkan aksi görüşü çürütmektedir. Bu görüş İbni Teymiyye'nin görüşüdür.

٢٠٨٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عروة بن الزُّبَيْر أَنَّ عَائِشَةَ قَالَت: أَلاَ يُعْجِبُكَ أَبُو هُرَيْرَة جَاء فَجَلَسَ إِلَى جَنْبِ حُجْرَتِي يُحَدِّثُ عَنْ النَّبِي ﷺ يُسْمِعُنِي ذَلِكَ، وكُنْتُ أُسَبِّحُ (أُصلي نافلة) فَقَامَ قَبْلَ أَنْ أَقْضِي سَبْحَتِي، ولَوْ أَدْرَكْتُه لَرَدَدْتُ عَلَيْه، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَكُن يَسْرُدُ الحَدِيثَ كَسَرْدِكُم.

2082- Müslim, Urve bin Zübeyr (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Aişe şöyle söylemiştir: "Hayret etmez misin! Ebu Hureyre gelip benim odamın yanında oturup, burada Resulullah (a.s)'dan hadis rivayet ediyor ve bu rivayet ettiklerini bana da dinletiyordu. O böyle yaparken, ben nafile namaz kılıyordum. Ben namazımı bitirmeden önce de kalkıp gitti. Eğer onu yakalasaydım, mutlaka karşı çıkardım. Resulullah (a.s) böyle sizin yaptığınız gibi hadis serdetmiyordu."

Bir Açıklama

Hz. Aişe (r.a)'nin: *"Eğer onu yakalasaydım, karşı çıkardım"* sözü, *"onun bu*

2082-Müslim (2/1940) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 35-Ebu Hureyre Devsi (r.a)'nin faziletleri babı.

1) Bain talak: Kadının kocasının sultasından tamamen çıkması ve yeniden evlenilebilmesi için, kadının rızası şartıyla tekrar nikah gerekmesi halidir. Mesela, gerdeğe girmiş bir erkek, karısını bir talakla boşarsa, iddet süresinde bu ric'i talak olur, iddet bitince de bain olur. -Çeviren)

yaptığı harekete karşı çıkardım" anlamınadır. Hz. Aişe (r.a) aynı zamanda; Hadisi, belli düzen içinde aktarmanın (tertilin), onu öyle peş peşe sıralayıp dökmekten (serdetmekten) daha uygun olacağını açıklamıştır.

Hafız diyor ki:

"Çok hadis aktarması ve belleğinde çok şey bulunması dolayısıyla, ondan hadis aktarmasının istenilmesi halinde, vaktin yeterli olmadığından dolayı, Ebu Hureyre (r.a)'den özür dilenilmiştir." Belağat ehlinden biri de: *"Kısaltmak istiyorum, çünkü kafiyeler ağzımda birikip izdiham oluşturuyor,"* der.

Zehebi de şöyle diyor:

"Hadislerin en sıhhatlisi, Zühri, Sa'id bin Museyyeb, Ebu Hureyre tarıkıyla,

Ebu Zinad, A'rec, Ebu Hureyre (r.a) tarıkıyla,

Ve İbni Avn, Eyyub, Muhammed bin Sirin, Ebu Hureyre tarıkıyla gelen hadislerdir." (1)

Ebu Hureyre (r.a) gibi, hafızası güçlü ve ilmi geniş olan birinin bu çağda bulunması oldukça zordur.

Zehebi, Siyer'de Ebu Osman Nehdi'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ebu Hureyre (r.a)'ye yedi kez misafir oldum. O, hanımı ve hizmetçisi, geceleyin birbirlerini takip ederek kalkarlardı. Birisi namazını kılar, sonra diğerini uyandırırdı, o kalkar namazını kılar, sonra diğerini uyandırırdı. Ben:

"Ey Ebu Hureyre (r.a), orucu nasıl tutuyorsun (yani nafile oruç tutmak için hangi zamanları seçiyorsun)?" diye sordum. "Ayın başından üç gün oruç tutarım" diye cevap verdi."

٢٠٨٣ــ رَوَى مَالِك عَنْ حُمَيدِ بن مَالِكِ بْنِ خُثَيْمٍ، أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ بِأَرْضِهِ بِالْعَقِيقِ. فَأَتَاهُ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ عَلَى دَوَابَّ. فَنَزَلُوا عِنْدَهُ. قَالَ حُمَيْدٌ: فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: اذْهَبْ إِلَى أُمِّي فَقُلْ: إِنَّ ابْنَكِ يُقْرِئُكِ السَّلامَ وَيَقُولُ: أَطْعِمِينَا شَيْئًا. قَالَ: فَوَضَعَتْ ثَلاثَةَ أَقْرَاصٍ فِي صَحْفَةٍ، وَشَيْئًا مِنْ زَيْتٍ وَمِلْحٍ، ثُمَّ وَضَعَتْهَا عَلَى رَاسِي، وَحَمَلْتُهَا إِلَيْهِمْ: فَلَمَّا وَضَعْتُهَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ، كَبَّرَ أَبُو هُرَيْرَةَ، وَقَالَ: الْحَمْدُلِلَّهِ

---

1) Siyer (2/609) Ravileri sikadır. Hafız da bunu 'İsabe'de zikretmiş ve Ahmed'in Zuhd'ünde yer aldığını bildirmiş, isnadının da sahih olduğunu söylemiştir.

الَّذِي أَشْبَعَنَا مِنَ الخُبْزِ بَعْدَ أَنْ لَمْ يَكُنْ طَعَامُنَا إلا الأَسْوَدَيْنِ الْمَاءِ وَالتَّمْرِ. فَلَمْ يُصِبِ الْقَوْمُ مِنَ الطَّعامِ شَيْئًا. فَلَمَّا انْصَرَفُوا، قَالَ: يَا ابْنَ أَخِي، أَحْسِنْ إِلَى غَنَمِكَ، وامْسَحِ الرُّغَامَ عَنْهَا، وَأَطِبْ مُرَاحَهَا، وَصَلِّ فِي نَاحِيَتِهَا فَإِنَّهَا مِنْ دَوَابِّ الْجَنَّةِ. وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكُ أَنْ يَأْتِيَ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ تَكُونُ الثُّلَّةُ مِنَ الْغَنَمِ أَحَبَّ إِلَى صَاحِبِهَا مِنْ دَارِ مَرْوَانَ.

2083- Malik, Humeyd bin Malik bin Huseym (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Akik'deki arazisinde, Ebu Hureyre (r.a) ile birlikte oturuyordum. Bu sırada, yanına Medine'den, hayvanlar üzerinde bir takım insanlar geldiler ve yanında indiler." Humeyd diyor ki:

"Ebu Hureyre (r.a) bunun üzerine: "Anneme git ve "oğlun sana selam söylüyor ve 'yiyecek bir şeyler versin' diye söylüyor" de," dedi. (Annesine gittim ve) bir tabağa üç ekmek, biraz zeytinyağı ve biraz da tuz koydu. Tabağı başıma koydum ve bunu onlara (Ebu Hureyre (r.a) ile misafirlerine) getirdim, önlerine koydum. Ebu Hureyre (r.a) bunu görünce tekbir getirdi ve: "Yiyeceğimiz iki siyah şey, su ile hurmadan başka bir şeyin olmadığı zamandan sonra, bizi ekmekle doyuran Allah'a hamdolsun." dedi. Misafirler yiyecekten bir şey yemediler. Gittiklerinde de Ebu Hureyre (r.a):

"Ey kardeşimin oğlu, koyunlarına bak, onların ağız ve burunlarını sil, kendilerini temizle. Onların bulunduğu tarafta namaz kıl. Onlar, cennet hayvanlarındandır. Canım elinde olana yemin ederim ki, insanlaın üzerine öyle bir zaman gelir ki, insanlar için bir gurup koyun, Mervan'ın sarayından daha kıymetli olur."

٢٠٨٤ــ رَوَى ابن سَعْدٍ عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوب، عَنْ مُحَمَّد: أَنَّ عُمَرَ اسْتَعْمَلَ أَبَا هُرَيْرَةَ عَلَى الْبَحْرين، فَقَدِمَ بِعَشْرَةِ آلاَف، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: اسْتَأْثَرْتَ بِهَذِهِ الأَمْوال يا عَدُوَّ اللَّه، وَعَدُوَّ كِتَابه؟ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَقُلْتُ: لَسْتُ بعدوّ اللَّه وعدوّ كتابه، ولٰكني

2083-Muvatta (2/933) 49-Kitabu Sifatı'n-Nebi (a.s) 10-Yiyecek ve içecek konusunda gelen rivayetleri toplayan bab. Senedi sahihtir. Buhari de, Kitabu'l-Edeb'de Ebu Uveys'in Malik'ten rivayeti ile vermektedir. Nesai, Hamid'i sika olarak tanıtmaktadır.

عَدوٌّ من عادَاهما. قَالَ: فَمَن أَبنَ هِيَ لَك؟ قُلتُ: خيلٌ نُتِجتْ،وغَلَّةُ رقيقٍ لي، وأُعطِيةٌ تتابعت.

2084- İbni Sa'd, Ma'mer (r.a)'den, o Eyyub'dan, o da Muhammed'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) Ebu Hureyre (r.a)'yi Bahreyn'e amil olarak tayin etti. O da onbin dirhem getirdi. Hz. Ömer (r.a) kendisine: "Bu malları sen kendine mi ayırdın, ey Allah'ın ve kitabının düşmanı?" diye söyledi. Ebu Hureyre (r.a) dedi ki:

"Ben, Allah'ın ve kitabının düşmanı değilim, bilakis bunlara düşman olanın düşmanıyım," Hz. Ömer (r.a) "Peki bu mallar sana nereden kaldı?" diye sordu. "Atların yavruları, kendime ait kölelerin gelirleri ve birbirini takiben gelen hediyeler" dedi. Sonra bu malları araştırdılar ve dediğinin doğru olduğunu anladılar."

Bundan sonra Hz. Ömer (r.a) yine kendisini vali tayin etmek için onu çağırdı ama o kabul etmedi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

"Sen (devlet) görevi almak istemiyorsun, oysa senden daha hayırlı olan birisi, Yusuf (r.a) böyle bir görevi, bizzat kendisi istedi," dedi. Ebu Hureyre (r.a) de: "Yusuf (r.a), peygamber torunu, peygamber oğlu bir peygamberdir. Bense Umeyme oğlu Ebu Hureyre'yim. İki ve üç şeyden korkuyorum" dedi. Hz. Ömer (r.a): "Beş şeyden demek istemiyor musun?" diye sordu. Ebu Hureyre (r.a) de:

"Bilgisizce bir şey söylemekten, acımasızca hüküm vermekten, sırtımın dövülmesinden, malımın alınmasından ve şeref ve ırzıma karşı kötü söz söylenilmesinden korkuyorum" diye cevap verdi."

Zehebi, Siyer'de Muhammed bin Ziyad'dan şöyle rivayet etmektedir:

"Muaviye, Ebu Hureyre (r.a)'yi Medine'ye gönderiyordu. Ona kızınca, onu görevinden aldı ve Mervan'ı gönderdi. Çok geçmeden Mervan'ı da görevden aldı ve tekrar Ebu Hureyre (r.a)'yi gönderdi. Siyah bir köleye: "Kapıda dur, Mervan'dan başkasına engel olma," dedi. Köle dediğini yaptı. Halk içeri girdi ama Mervan engellendi. Sonra bir fırsatını bulup girdi ve "seni görmekten alıkonulduk" dedi. Ebu Hureyre (r.a) de:

"Böyle bir şeye karşı çıkmaya, en az hakkı olan ve bunu en iyi anlayacak olan sensin" diye söyledi." (1)

2084-Tabakatu'l-Kübra (4/335) Ravileri sikadır.

1) Siyer (2/ 613) Ravileri sağlam (sika) dır.

٢٠٨٥ــ رَوَى مُسْلِم عَنْ ابن أَبي رَافع، قَالَ: اسْتَخْلَف مَرْوَانُ أَبَا هُرَيْرَة عَلى المَدِينَة، وَخَرَجَ إِلَى مَكَّة، فَصَلَّى لَنَا أَبُو هُرَيْرَة الجُمُعَة، فَقَرأَ بَعْدَ سُورَة الجُمُعَة في الرَّكْعَة الآخِرة: ﴿إِذَا جَاءَكَ المُنَافِقُونَ﴾ . قَالَ: فَأَدْرَكْتُ أَبَا هُرَيْرَة حِينَ انْصَرَفَ، فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّكَ قَرأْت بِسورَتين كَان عَلِيُّ بن أَبي طَالب يَقْرَأُ بِهِمَا في الكُوفَة. فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَة: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ بِهِمَا يَوْمَ الجُمُعَة.

2085- Müslim, İbni Ebi Rafi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Mervan Medine'de Ebu Hureyre (r.a)'yi yerine bıraktı ve kendisi Mekke'ye geçti. Ebu Hureyre (r.a) bize cuma namazı kıldırdı. Namazın son rekatında cuma suresini, sonra da münafikun suresini okudu. Ben ayrılmakta olduğu sırada Ebu Hureyre (r.a)'nin yanına gittim ve: "Sen, bir rek'atta iki sure okudun. Hz. Ali (r.a) de Kufe'de, bu iki sureyi okurdu," dedim. Bunun üzerine Ebu Hureyre (r.a): "Ben Resulullah (a.s)'ın cuma gününde bu iki sureyi okuduğunu duydum" diye söyledi."

Bir Açıklama

Zehebi Siyer'de, Ebu Rafi'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Mervan bazen, Medine'de Ebu Hureyre (r.a)'yi yerine bırakırdı. O da üstünde bir semer bulunan ve kafasına liften bir yular takılmış olan bir eşeğe biner yola çıkardı. Bir adamla karşılaşır ve: "Yoldan çekilin, emir geldi," derdi. Bazen çocuklar, geceleyin Arap oyunu oynayarak yanına gelirlerdi. Onlar bu oyunlarını oynarlarken, emirin farkında olmazlardı. Bunun üzerine aralarına girer, ayaklarını yere vururdu. Çocuklar bunun üzerine korkar ve kaçarlardı. Bazen de beni akşam yemeğine çağırırdı ve: "Kemiği emire bırak" derdi. Bakardım, akşam yemeği olarak getirdiğinin, zeytinyağı ile yapılmış tirid olduğunu görürdüm." (1)

Bunlar Ebu Hureyre (r.a)'nin insanlara yaptığı şakalardan bazılarıdır. O çok şakacı ve latifeci birisiydi, Allah kendisinden razı olsun.

Yine Zehebi, Siyer'de, Sa'lebe bin Ebi Malik Kurazi'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

2085-Müslim (2/597) 7-Kitabu'l-Cuma. 16-Cuma namazında neyin okunacağı babı.

1) Siyer (2/614) Ravileri sikadır. Ebu Rafi'nin ismi Nefi's Saiğ Medeni'dir. O da sika ve sağlam bir ravidir.

"Ebu Hureyre (r.a), Mervan'ın vekilliğini yaptığı bir sırada, sırtında bir bağ odun olarak çarşıya girdi ve: "Emir için yolu açın" diye söyledi." (1)

٢٠٨٦ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ مُحَمَّد بن قَيس بن مخرمة: أَنَّ رَجُلاً أَتَى زَيْدَ بنَ ثَابِت، فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ، فَقَالَ: عَلَيْكَ بِأَبِي هُرَيْرَةَ. فَإِنِّي بَيْنَمَا أَنَا وَهُوَ وفُلاَنٌ في المَسْجِد، خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، ونَحْنُ نَدْعُو، ونَذْكُرُ ربَّنَا. فَجَلَسَ إِلَيْنَا، فَسَكَتْنَا. فَقَالَ: «عُودُا لِلَّذِي كُنْتُم فِيه». فَدَعَوْتُ أَنَا وصَاحِبِي قَبْل أَبِي هُرَيْرَة. فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ يُؤَمِّنُ. ثُمَّ دَعَا أَبُو هُرَيْرَة، فَقَالَ: اللَّهُمَّ، إِنِّي أَسأَلُكَ ما سأَلَكَ صاحباي هذَان، وأَسأَلُكَ عِلْمً لاَيُنسى فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «آمين».

فَقُلْنَا: يَارَسُولَ اللَّهِ! وَنَحْنُ نَسْأَلُ اللَّهَ عِلْمًا لاَيُنْسَى! قَالَ: «سَبَقَكُمَا الْغُلاَمُ الدَّوسِي».

2086- Hakim, Muhammed bin Kays bin Mahreme (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Bir adam Zeyd bin Sabit'in yanına geldi ve ona bir mesele sordu. O da: "Sen Ebu Hureyre (r.a)'ye git. Bir keresinde ben, o ve filanca, Mescid'de iken Resulullah (a.s) yanımıza geldi. Biz o zaman dua ediyor ve Rabbimizi zikrediyorduk. Gelip yanımıza oturdu, biz sustuk. Ancak Resulullah (a.s): "Siz yapmakta olduğunuz şeye devam edin" diye buyurdu. Ebu Hureyre (r.a) değil de ben ve arkadaşım dua etmeye başladık. Resululah (a.s) da: "Amin" diyordu. Daha sonra Ebu Hureyre (r.a) dua etti. O da:

"Ey Allah'ım, ben senden şu iki arkadaşımın istediğini istiyorum ve bir de unutulmayacak bir ilim istiyorum" diye söyledi. Resulullah (a.s) da "Amin" dedi. Biz: "Ey Allah'ın Resulü, biz de unutulmayacak ilim istiyoruz" diye söyledik. Resulullah (a.s): "Devsli delikanlı sizi geçti" diye buyurdu."

٢٠٨٧ــ رَوَى أَحْمَدُ والحَاكِمُ عَنْ ابنِ عُمَر: أَنَّه مَرَّ بِأَبِي هُرَيْرَة ــ وَهُوَ يُحَدِّثُ

2086-Müstedrek (3/508) Hakim sahih olduğunu bildiriyor, Zehebi de, "(hadisin senedinde ismi geçen) Hamed bin Şu'ayb, zayıf biridir" diye söylüyor. Siyer'in tahkikçisi (2/616) de: "Ancak o, bu hadisin rivayetinde tek kalmamıştır. Fadl bin Ala'nın rivayet ettiği bir hadis buna mutabidir ve Fadl da saduk (doğru, güvenilir) biridir" diye söylüyor.

1) Siyer (2/614) Ravileri sikadır.

ـ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ تَبِعَ جِنَازَة، فله قِيراطٌ». فَقَالَ: انظُرْ مَا تُحدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ! فَقَامَ أَبُو هُرَيْرَة، فَأَخَذَه بِيَدِه إِلَى عَائِشَة، فَقَالَ لَها: أُنْشِدُكِ باللَّهِ، هَلْ سَمِعْتِ رَسُولَ اللَّهِ يَقُول: «مَنْ تَبِعَ جَنَازَة...» ـ الحَدِيث ـ فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ نَعَمْ.

2087- Ahmed ve Hakim, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"İbni Ömer (r.a), Ebu Hureyre (r.a)'nin Resulullah (a.s)'ın; "Bir cenazenin peşinden gidene bir kırat (1) vardır" diye buyurduğunu rivayet ettiği bir sırada yanına vardım ve: "Resulullah (a.s)'dan ne rivayet ettiğine dikkat et!" dedim. Bunun üzerine Ebu Hureyre (r.a) ayağa kalktı, elimden tutup Hz. Aişe (r.a)'ye götürdü ve ona "Allah aşkına söylemeni istiyorum, sen Resulullah (a.s)'ın cenazenin peşinden gidene bir kırat vardır" hadisini duydun mu?" dedi. O da: "Allah adına, evet" diye cevap verdi. Bunun üzerine Ebu Hureyre (r.a):

"Beni, Resulullah (a.s)'dan, fidan dikme işi veya çarşı pazarda alış veriş alıkoymuyordu. Ben sadece Resulullah (a.s)'ın bana öğreteceği bir kelimenin veya bana yedireceği bir miktar yemeğin peşindeydim." dedi. İbni Ömer (r.a): "Sen içimizde, Resulullah (a.s) ile en çok birlikte olan ve hadisini en iyi bilendin," dedi."

٢٠٨٨ــ رَوَى الحَاكِمُ، عَنْ عَاصِمِ بنِ مُحَمَّد، عَنْ أَبِيه: رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَة يَخْرُجُ يَوْمَ الجُمُعَة، فَيَقْبِضُ عَلَى رُمَّانَتَي الْمِنبَر قَائِمًا، وَيَقُولُ: حَدَّثَنَا القَاسم ﷺ الصَّادِقُ المَصْدُوقُ. فَلاَ يَزَال يُحَدِّثُ حَتَّى يَسْمَع فَتْحَ بَابِ المَقْصُورة لِخُروج الإِمَامَة، فَيَجْلِسُ.

2088- Hakim, Asım bin Muhammed (r.a)'in babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre (r.a)'nin cuma günü ayakta, minberin iki topunu tutarak: "Doğru sözlü olan ve söylediği de doğrulanan Ebu'l-Kasım (a.s) bize bildirdi ki," diye söyleyerek imamın çıkması için imam odasının kapısının açıldığını duyuncaya kadar hadis rivayet etmeye devam eder, bundan sonra otururdu."

Zehebi Siyer'de Umeyr bin Hani'i'l-Ansi'den rivayet etmiştir:

2087-Ahmed, Müsned (2/2) Müstedrek (3/511) Hakim, sahih olduğunu söylemekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2088-Müstedrek (2/352) Tirmizi (5/685) 50-Kitabu'l-Menakıb. 47-Ebu Hureyre (r.a)'nin bazı menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen garibdir" demiştir.

1) Bir ağırlık ölçüsü. Burada kişinin alacağı sevap kastediliyor.

"Ebu Hureyre (r.a); "Ey Allah'ım, beni altmış yılına ulaştırma" diye söyledi ve bu yılda veya bundan bir yıl önce vefat etti." (1)

Siyerin araştırmacısı da şöyle diyor:

"Bu hadisi Hafız, Feth'de Ebu Hureyre (r.a)'den merfu olarak rivayet edilen "Ümmetimin helaki, Kureyş'ten bazı oğlanların eliyle olacaktır" hadisini şerh ederken vermekte, buradaki rivayetini, Ebni Ebi Şeybe'ye dayandırmaktadır. Onun rivayetinin metni de şöyledir:

"Ebu Hureyre (r.a) çarşıda yürür ve:

"Ey Allah'ım, beni altmış yılına ulaştırma ve çoluk çocuğun emirliklerini bana gösterme," derdi. Bu rivayet, oğlancıklar yönetiminin ilk başlangıç yılının hicri 60 yılı olacağına işaret etmektedir ki, gerçekten öyle olmuştur. O yıl, Yezid bin Muaviye halifeliğe geçirildi ve 64 yılına kadar kaldı. Sonra onun çocuğu Muaviye halifeliğe geçti, o da birkaç ay sonra öldü."

İbni Sa'd'ın bildirdiğine göre Şu'be, Muhammed bin Ziyad'ın: *"Ebu Hureyre (r.a)'nin üzerinde, ketenden bir giysi gördüm"* dediğini rivayet etmiştir. (2)

Zehebi diyor ki:

"İbni Hazm, "el-İhkam fi Usuli'l-Ahkam" adlı kitabında şöyle söylemektedir: "Kendilerinden orta miktarda fetva rivayet edilenler Hz. Osman (r.a), Ebu Hureyre (r.a), Abdullah bin Amr bin As, Ümmü Seleme, Enes, Ebu Sa'id, Ebu Musa, Abdullah bin Zübeyr, Sa'd bin Ebi Vakkas, Selman, Cabir, Muaz ve Hz. Ebu Bekir (r.a)'dir. Bunların hepsi onüç kişidir. Bunlardan herbirinin fetvalarından küçük bir cüz oluşturulması mümkündür.

Bunlara şu kişiler de ilave edilmektedir: Talha, Abdurrahman, İmran bin Hüseyin, Ebu Bekir Sakafi, Ubade bin Samit, Muaviye.

Geriye kalan sahabiler az fetva vermiş olan kimselerdir. Bunların herbirinden bir veya iki mesele rivayet edilmiştir.

İbni Hazm, daha sonra bazı sahabilerin isimlerini vermektedir. Ebu Ubade, Ebu'd-Derda, Ebu Zer, Cerir ve Hassan bu isimler arasında yer almaktadır."

٢٠٨٩ــ رَوَى أَحْمَدُ والتِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَمرَاتٍ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ اللَّه فِيهِنَّ بِالْبَرَكَةِ فَضَمَّهُنَّ ثُمَّ دَعَا لِي فِيهِنَّ

---

1) Siyer (2/626) Ravileri sikadır.

2) Tabakatu'l-Kübra (4/333) İsnadı sahihtir.

بالْبَرَكَة، فَقَالَ: «خُذْهُنَّ وَاجْعَلْهُنَّ فِي مِزْوَدِكَ هَذَا أَوْ فِي هَذَا الْمِزْوَدِ، كُلَّمَا أَرَدْتَ أَنْ تَأْخُذَ مِنْهُ شَيْئًا فَأَدْخِلْ فِيهِ يَدَكَ فَخُذْهُ وَلاَ تَنْثُرْهُ نَثْرًا». فَقَدْ حَمَلْتُ مِنْ ذَلِكَ التَّمْرِ كَذَا وَكَذَا مِنْ وَسْقٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَكُنَّا نَأْكُلُ مِنْهُ ونطعم، وَكَانَه لاَ يفَارق حقوي حَتَّى كَانَ يَوْمَ قُتِلَ عُثْمَانُ فَإنه انقطع.

2089- Ahmed ve Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'a bir kaç hurma götürdüm ve: "Ey Allah'ın Resulu, bunların bereket getirmesi için Allah'a dua eyle," dedim. Onları aldı ve benim için bereket getirmesi için dua etti ve:

"Onları al ve azık çantana koy. Şu veya şu azık çantana. Onlardan bir şey almak istediğin zaman elini sokup al, ama onları öyle yere serme" diye buyurdu. Bu hurmadan şu kadar, Allah yolunda azık çantası içerisinde taşıdım. Ondan devamlı yer, karnımızı doyururduk. Hz. Osman (r.a)'ın öldürüldüğü güne kadar sonu gelmedi, ama o olaydan sonra kesildi."

٢٠٩٠ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَبِي عَامِرٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِاللَّهِ فَقَالَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ أَرَأَيْتَ هذَا الْيَمانيَّ، يَعْنِي أَبَا هُرَيْرَةَ، هُوَ أَعْلَمُ بِحَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْكُمْ، نَسْمَعُ مِنْهُ مَالاَ نَسْمَعُ مِنْكُمْ، أَوْ يَقُولُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَمْ يَقُلْ. قَالَ: أَمَّا أَنْ يَكُونَ سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَمْ نَسْمَعْ فَلاَ أَشُكُّ إلا أَنَّهُ سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَالَمْ نَسْمَعْ، وَذَاكَ أَنَّهُ كَانَ مِسْكِينًا لاَشَيْءَ لَهُ ضَيْفًا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ يَدهُ مَعَ يَد رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ةِ وَكُنَّا نَحْنُ أَهْلَ بُيُوتَاتٍ وَغِنى، وَكُنَّا نَأْتِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَرَفَي النَّهارِ. فَلاَ نَشُكُّ إلا أَنَّهُ سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَالاَ نَسْمَعُ، وَلاَ نَجِدُ أَحَدًا فِهِي خَيْرٌ يَقُولُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَلَمْ يَقُلْ.

2089-Ahmed, Müsned (2/352) Tirmizi (5/685) 50-Kitabu'l-Menakıb. 47-Ebu Hureyre (r.a)'nin bazı menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen garibdir" demiştir.

2090- Tirmizi, Malik bin Amir (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bir adam Talha bin Ubeydullah'a gelerek: "Ey Ebu Muhammed, şu Yemenliyi, yani Ebu Hureyre (r.a)'yi görüyor musun? O, Resulullah (a.s)'ın hadisleri konusunda sizden daha bilgili. Sizden duymadığımız bir takım şeyleri ondan duyuyoruz. Yoksa Resulullah (a.s)'a nisbet ederek O'nun söylemediği şeyleri mi söylüyor acaba?" diye sordu. Talha:

"Resulullah (a.s)'dan bizim duymadığımız şeyleri duymuş olmasından hiç şüphe etmem. Çünkü o fakir biriydi, bir şeyi yoktu, Resululah (a.s)'ın misafiriydi, eli Resulullah (a.s)'ın eli ile beraberdi (yani O'nunla birlikte yer-içerdi), bizse mal mülk ve ev bark sahipleri idik. Resulullah (a.s)'ın yanına ancak günün başı ile sonunda gidebiliyorduk. Bunun için onun Resulullah (a.s)'dan bizim duymadığımız şeyleri duymuş olmasından hiç şüphemiz yoktur. Sonra üzerinde hayır taşıyan bir insanın (hayırlı bir insanın), Resulullah (a.s)'ın söylemediği bir şeyi O'na nisbet edeceğini de düşünemeyiz."

٢٠٩١ــ رَوَى أَحْمَدُ والحَاكِمُ عَنْ أُبَي بن كَعْبٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ جَرِيئًا عَلَى أَنْ يَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَشْيَاءَ عَنْهَا غَيْرِه.

2091- Ahmed ve Hakim, Ubeyy bin Ka'b (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Ebu Hureyre (r.a), başkalarının soramadıkları bir takım konuları Resulullah (a.s)'a sormak konusunda cür'etli idi."

٢٠٩٢ــ رَوَى البَزَّارُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي إِذَا رَأَيْتُكَ قَرَّتْ عَيْنِي وطَابَتْ وإِذَا لَمْ أَرَكَ لَمْ تَطِبْ نَفْسِي أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا.

2092- Bezzar, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ben: "Ey Allah'ın Resulü, seni gördüğüm zaman gözlerim nurlanıyor, içim

---

2090-Tirmizi (5/684) 50-Kitabu'l-Menakıb. 47-Ebu Hureyre (r.a)'nin menkıbeleri bahı. Tirmizi: "Bu hadis hasen garibdir" demiştir.

2091-Ahmed, Müsned (5/139) Hakim, Müstedrek (3/510) Hakim sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu onaylamaktadır Bunu Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/361)'de rivayet etmekte ve: "Bunu Abdulah bin Ahmed (yani Ahmed bin Hanbel'in oğlu Abdullah), Müsned'de peygamberliğin alametleri konusu ile ilgili uzun bir hadis halinde rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" diye söylemektedir.

2092-Bezzar, Kesfu'l-Estar '3/268) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/362)'de şu açıklamayı yapmaktadır: "Bunu Bezzar rivayet etmektedir ve Meymuna Farisi dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Bu kişi ise sikadır."

huzur buluyor, ama seni göremediğim zaman, içim rahat etmiyor" diye söyledim veya buna benzer bir söz söyledim."

٢٠٩٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كُنْتُ أَلْزَمُ النَّبِيَّ ﷺ لِشِبَعِ بطني، حينَ لاَ آكلُ الخَميرَ، وَلاَ أَلْبَسُ الحَرِيرَ، وَلاَ يَخدُمُني فَلانٌ وَلاَ فلانة، وألْصقُ بَطني بالحصباء؛ وأستقرئُ الرجُلَ الآية ــ وهي معي ــ كي يَنقلِبَ لي فَيطْعَمَني. وخَيْرُ النَّاسِ للمَسَاكِين جَعْفَرُ ابنُ أبي طَالب، يَنْقَلِبُ بِنَا فَيُطْعِمُنَا ما كَانَ في بَيْتِهِ، حَتَّى إنْ كَانَ لَيُخرِجُ إلَيْنَا العُكَّةَ لَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ، فنشتقُّها، فَنَعلقُ ما فِيهَا.

2093- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ben mayalı yiyecek yemediğim, ipekli giyecek giymediğim zamanlarda, karnımı doyurmak üzere (karnımı doyurmak dışında hiçbir dünyevi endişe taşımaksızın) Resulullah (a.s)'ın yanında bulunurdum. Bana o zaman filanca adam veya filanca kadın hizmet de etmiyordu. O zaman karnıma çakıl taşı bağladığım, beraberimdeki adama, beni beraberinde götürüp karnımı doyursun diye ayet okuduğum olurdu. İnsanlar içinde fakirlere en çok ilgi gösteren, Ca'fer bin Ebi Talib'di. O bizi yanında götürür ve evinde bulunanı bize yedirirdi. Bazen içinde bir şey bulunmayan bir yağ tulumu getirirdi, biz de onu açar parmaklarımızla etrafında bulunan yağları sıyırırdık."

Tirmizi'nin rivayetinde de şöyle söylediği bildirilmektedir:

"Bazen Resulullah (a.s)'ın ashabından bazı kimselere, bildiğim bazı ayetleri sorardım. Bunları, sırf bana bir şeyler okusunlar diye soruyordum. Ca'fer bin Ebi Talib'e sorduğum zaman, beni evine götürüp hanımına:

"Ey Esma, bize bir şeyler yedir," diye söylemeden cevap vermezdi. Hanımı bize bir şeyler yedirdikten sonra sorduğum soruyu cevaplandırırdı. Ca'fer düşkünleri severdi. Onlarla birlikte oturur, kendileriyle konuşur ve onlar da onunla konuşurlardı. Resulullah (a.s) da onu, düşkünlerin babası (Ebu'l-Mesakin) diye künyelendirirdi." (1)

٢٠٩٤ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّه بنْ رافع رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلت لأُمي

2093-Buhari (9/557) 60-Kitabu'l-Et'ime. 32-Tatlı ve bal babı.

1) Tirmizi (5/655) 50-Kitabu'l-Menakıb. 30-Cafer bin Ebi Talib (r.a)'in menkıbeleri babı. Tirmizi, bu hadisin garib olduğunu söylemiştir.

هُرَيْرَة: لَمْ كُنيتَ بأَبي هُرَيْرَاة؟ قَالَ: أَمَا تَفْرَقُ مِنِّي؟ قُلْتُ: بَلى، واللَّهِ إِنِّي لأَهَابُكَ. قَالَ: كُنْتُ أَرْعى غَنَم أَهْلي، وَكَانَت لي هُرَيْرَةٌ صَغيرة، فَكُنْتُ أَضَعُهَا باللَّيْل في شَجَرة، فإِذَا كَانَ النَّهار وسَرَّحْتُ الغَنَم ذَهَبْتُ بِهَا مَعي، فَلِعَبْتُ بِهَا، فَكَنَوْني أَبَا هُرَيْرَة.

2094- Tirmizi, Abdullah bin Rafi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre (r.a)'ye: "Sen niçin Ebu Hureyre olarak künyelendin?" diye sordum. "Sen benden korkmuyor musun?" dedi. Ben: "Evet vallahi, ben senden korkuyorum," dedim. Bundan sonra da şöyle konuştu:

"Ben, aileme ait koyunları güdüyordum. Benim küçük bir kediğicim vardı. Onu geceleri bir ağaca bırakırdım, sabahleyin koyunları saldığımda gider, yine onu alırdım. O da benimla oynardı. Bu yüzden Ebu Hureyre (Kedicik babası) diye künyelendirdiler."

2094-Tirmizi (5/686) 50-Kitabu'l-Menakıb. 47-Ebu Hureyre (r.a)'nin menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis hasen, garibdir" demiştir.

HATİB BİN EBİ BALTA'A (R.A.)

İbni Hacer, 'İsabe'de Hatib bin Ebi Balta'a (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Hatib, Balta'a'nın oğlu, o Amr'ın oğlu, o Umeyr'in oğlu, o Seleme'nin oğlu, o Sa'b'ın oğlu, o da Sehlu'l-Lahmi'nin oğludur. Esed bin Abdi'l-Uzzaoğullarının antlaşmalısı (halifi)'dir. Zübeyr'in antlaşmalısı olduğu da söylenmektedir. Onun, Ubeydullah bin Humeyd bin Zuheyr bin Haris bin Esed'in azatlısı olduğu da söylenmiş, onunla mükatebe (yazışma) yaparak yazışma borcunu ödedikten sonra hürriyetine kavuştuğu ifade edilmiştir.

Bedir Gazvesi'ne katıldığı konusunda ittifak vardır. Bu konu, Sahih-i Buhari ve Sahih-i Müslim'de Hatib (r.a)'in Mekke halkına yazdığı mektupla ilgili hadiste de ifade edilmektedir. Bu hadiste, Hatib (r.a)'in Mekke halkına Resulullah (a.s)'ın savaş hazırlığı yaptığını bildirdiği, sonra da bu olayla ilgili olarak:

"Ey insanlar, benim de, sizin de düşmanınız olan (müşrikleri) dost edinmeyin..." (1) ayetinin indiği bildirilmektedir. Hatib (r.a)'in bu mektubu yazması üzerine Hz. Ömer (r.a), Resulullah (a.s)'a: "Bırak beni başını vurayım," dedi. Resulullah (a.s) da: "O Bedir Savaşına katılmıştır" buyurdu. Hatib (r.a) de; Mekke'de ailesini koruyacak bir aşiretinin bulunmamasından dolayı böyle yaptığını söyleyerek özür diledi ve özürü kabul edildi."

Onun bu yaptığı hareketle ilgili hikayesini, İbni Merdeviye, İbni Abbas'tan rivayet edilen bir hadiste zikretmiş ve Hz. Ali (r.a)'nin hadisinde yer alan bilgileri vermiştir. Orada şöyle deniyor:

"Resulullah (a.s) Hatib (r.a)'e: "Ey Hatib, seni bu yaptığın harekete sevkeden şey ne oldu?" diye sordu. Hatib de: "Ey Allah'ın Resulü, benim ailem onların arasında idi, ben de Allah'a ve Resulüne zarar vermiyecek (yani bundan dolayı Allah'ın dinine ve Resulullah (a.s)'a zarar getirmeyecek) bir mektup

---

1) Mümtehine Suresi: 1

yazdım," dedi...

İbni Şahin, Baverdi, Taberani ve Semuye'nin bildirdiklerine göre de Zühri Urve'den, o da Abdurrahman bin Hatib bin Ebi Balta'a'dan rivayet eder ki, Abdurrahman bin Hatib şöye söylemiştir:

"Hatib, Yemen halkındandır. Zübeyr'in antlaşmalısı idi. Resulullah (a.s)'ın ashabındandı ve Bedir Savaşı'na katılmıştı. Oğulları ve kardeşleri Mekke'de idiler. Bu yüzden Hatib, Medine'den, Kureyş'in ileri gelenlerine, bazı tavsiyelerde bulunan bir mektup yazdı." Hadisin devamı Hz. Ali (r.a)'den rivayet edilen hadisteki gibidir. Sonunda ise şöyle denilmektedir:

"Hatib dedi ki: "Vallahi, müslüman olduğumdan beri Allah hakkında hiç şüpheye düşmedim. Ama ben garib (kendisini koruyacak bir aşireti bulunmayan) bir adamım. Ve benim Mekke'de oğullarım ve kardeşlerim vardı..." Hadis bu şekilde devam ediyor. En sonunda yüce Allah'ın olayla ilgili olarak:

"Ey iman edenler, benim de, sizin de düşmanınız olan müşrikleri dost edinmeyin..." (1) ayet-i kerimesini indirdiği bildirilmektedir.

Merdeviye de Enes bin Malik'ten rivayet ettiği bir hadiste bu olayı zikretmekte ve olayla ilgili olarak söz konusu ayetin indiğini bildirmektedir. İbni Şahin de, İbni Ömer'den kuvvetli senetle rivayet ettiği bir hadiste bunu şöyle bildiriyor:

"Müslim ve daha başkalarının bildirdiklerine göre Ebu Zübeyr, Cabir'den rivayet eder ki; "Hatib bin Ebi Balta'a'nın bir kölesi, Hatib'i şikayet için Resulullah (a.s)'a gelip "Ey Allah'ın Resulü, Hatib cehenneme gidecektir" diye söyledi. Resulullah (a.s) da: "Hayır, o Bedir ve Hudeybiye'de bulunmuştur" diye buyurdu."

İbni Seken'in, Muhammed bin Abdurrahman bin Hatib'den, onun babasından, onun da Hatib'den rivayet ettiklerine göre Hatib, Resulullah (a.s)'dan şu hadisi duyduğunu bildirmiştir:

"Mümine, cennette yetmişiki kadın verilir. İki tanesi dünya kadınlarından, yetmiş tanesi de cennet kadınlarındandır" Ebu Ömer bu hadisin garib olduğunu ifade etmekte ve *"kim beni ölümümden sonra görürse..."* hadisinden başka, Hatib (r.a)'in rivayet etiği herhangi bir hadisin olmadığını söylemektedir. Halbuki bunun dışında üç hadisi daha bulunmaktadır.

Malik Muvatta'da, İbni Hatib (r.a)'in, Hz. Ömer (r.a) döneminde bir arkadaşı ile geçen hikayesini nakletmektedir. Merzubani de, 'Mu'cemu'ş-Şu'ara'da: *"Hatib (r.a), cahiliye döneminde Kureyş'in binicilerinden ve şairlerinden biriydi"*

---

1) Mümtehine Suresi: 1

diyor. İbni Ebu Hayseme ise, Medaini'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Hatib (r.a), Hz. Osman (r.a)'in hilafeti döneminde hicri 30 yılında 65 yaşında iken vefat etmiştir." Taberani de, Yahya bin Bukeyr'den bunun aynısını rivayet etmiştir.

Zehebi, Hatib (r.a)'in hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

"Hatib (r.a), muhacirlerin ünlülerindendir. Bedir Savaşı'na ve Resulullah (a.s)'ın katıldığı diğer savaşlara katılmıştır. Hz. Peygamber (a.s)'in, Mısır padişahı Mukavkıs'a gönderdiği elçisiydi. Yiyecek tüccarlığı yapmaktaydı ve bir çok kölesi vardı. Ve çok tanınmış bir okçu idi."

Hakim, 'Müstedrek'inde ondan söz ediyor ve şöyle diyor:

"Güzel görünümlü, seyrek sakallı biriydi. Çok az kamburluğu vardı. Biraz kısa boylu idi ve parmakları kalındı."

HATİB BİN EBİ BALTA'A (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٠٩٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جَابِر: أَنَّ عَبْدًا لِحَاطِبٍ شَكَا حَاطِبًا فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، لَيَدْخُلَنَّ النَّارَ. قَالَ: «كَذَبْتَ، لاَيَدْخُلُهَا فَإِنَّه قَدْ شَهِدَ بَدْرًا والحُدَيْبِيَة».

2095- Müslim, Cabir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hatib (r.a)'in bir kölesi, Hatib'i şikayet etti ve "Ey Allah'ın Resulü, (Hatib) cehenneme girecektir" diye söyledi. Resulullah (a.s): "Yalan söyledin. O, Bedir'de ve Hudeybiye'de bulunmuştur" diye buyurdu."

٢٠٩٦ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِع ــ وَهُوَ كَاتِبُ عَلِيٍّ ــ قَالَ سَمِعْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَهُوَ يَقُولُ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنَا والزُّبَيْرَ وَالْمِقْدادَ. فَقَالَ: «ائْتوا رَوْضَة خَاجٍ. فَإِنَّ بِهَا ظَعِينَةً مَعَهَا كِتَابٌ. فَخُذُوهُ مِنْها». فَانْطلقْنَا تعادى بنا خَيْلُنَا. فَإِذَا نَحْنُ بِالْمَرْأَةِ. فَقُلْنَا: أَخْرِجِي الْكِتَابَ. فَقَالَتْ: مَا مَعِي كِتَابٌ. فَقلنا: لتُخْرِجنَّ الْكِتَابَ أَوْ لَتُلْقِيَنَّ الثِّيَابَ. فَأَخْرَجَتْهُ مِنْ عِقَاصِهَا، فَأَتَيْنَا بِهِ

2095-Müslim (4/1943) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 36-Bedir Savaşı'na katılanların faziletleri, Hatib bin Ebi Baltaa'nın hikayesi babı.

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ . فَإِذَا فِيه: مِنْ حاطِبِ بْنِ أَبِي بَلْتَعَة إِلَى نَاسٍ مِنَ الْمُشْرِكِين، مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ، يُخْبِرُهُمْ بِبَعْضِ أَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يا حاطِبُ! مَا هَذَا؟» قَالَ: لاَ تَعْجَلْ عَلَيَّ يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي كُنْتُ امْرَأً مُلْصقًا فِي قُرَيْشٍ قَالَ سُفْيَان: (كَانَ حلِيفًا لَهُمْ. وَلَمْ يَكُنْ مِنْ أَنفُسِها) وَكَانَ مِمَّنْ كَانَ مَعَكَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ لَهُمْ قَرَابَاتٌ يَحْمُونَ بِها أَهْلِيهِمْ، فَأَحْبَبْتُ، إِذْ فَاتَنِي ذَلِكَ مِنَ النَّسَبِ فِيهِمْ، أَنْ أَتَّخِذَ فِيهِمْ يَدًا يَحمُونَ بِهَا قَرَابَتِي. وَلَمْ أَفْعَلْهُ كُفْرًا وَلاَ ارْتِدَادًا عَنْ دِينِي وَلاَ رِضًا بِالْكُفْرِ بَعدَ الإِسْلامِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «صَدَقَ». فَقَالَ عُمَرُ: دَعْنِي يَارَسُولَ اللَّهِ! أَضْرِبْ عُنُقَ هٰذَا الْمُنَافِقِ. فَقَالَ: «إِنَّهُ قَدْ شَهِدَ بَدْرًا. وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ اللَّهَ اطَّلَعَ عَلَى أَهْلِ بَدْرٍ فَقَالَ: اعْمَلُوا مَا شِئْتم. فَقَدْ غَفَرتُ لَكُمْ». فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿يَا أَيُّها الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ﴾ .

2096- Buhari ve Müslim, Hz. Ali (r.a)'nin katibi Ubeydullah bin Ebi Rafi'in şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Hz. Ali (r.a)'nin şöyle söylediğini duydum: "Resulullah (a.s) beni, Zübeyr'i ve Mikdad'ı gönderdi ve: "Ravdatu Hah'a (1) gidin, orada, yanında mektup bulunan bir cariye var, ondan mektubu alın" diye söyledi. Biz yola çıktık, atlarımızı koşturarak yürüttük. Sonunda kadına ulaştık ve: "Mektubu çıkar," dedik. Kadın: "Yanımda mektup filan yok," dedi. Biz: "Ya mektubu ortaya çıkarırsın, ya da elbiselerini çıkarırsın" dedik. Sonunda kadın saç örgülerinin arasından mektubu çıkardı. Sonra bu mektubu Resulullah (a.s)'a getirdik. Bir de baktık ki mektup, Hatib bin Balta'a'dan Mekke halkından bir takım müşriklere yazılmış ve Resulullah (a.s)'ın bazı çalışmaları hakkında onlara haber veriyor. Bunun üzerine Resulullaha (a.s): "Ey Hatib, bu nedir?" diye sordu. O da: "Bana karşı acele etme, ey Allah'ın Resulü! Ben Kureyşlilere yapışmış (onlarla bağlantı içinde olan) bir adamdım. -Süfyan dedi ki "Kureyşlilerin antlaşmalısı (halifi) idi, yoksa bizzat onların mensubu değildi.-" Seninle birlikte olan diğer

---

2096-Buhari (6/143) 57-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 36-Bedir Savaşı'na katılanların faziletleri , Hatib bin Ebi Balta'a'nın hikayesi ile ilgili bab.

1) Ravdatu Hah: Buradaki Hah kelimesi, doğru olan okuyuşa göre noktalı ha'larda (haeyn-i mu'cemeteyn) ile yazılmaktadır. Bütün ilim adamları ve kitapları bu şekilde okunduğunu bildirmektedir. Burası Mekke ile Medine arasında ve Medine'ye daha yakın bir yerdir.

muhacirlerin ise ailelerini koruyabilecek yardımcıları vardı. Neseb yönünden bana yardımcı olacak, benim ailemi koruyacak kimse bulunmayınca, ben de orada bulunan yakınlarımı koruması için bir el bulmak istedim. Ben bu işi inkarcılığımdan veya dinden döndüğümden yahut İslam'dan sonra küfre razı olduğumdan dolayı yapmadım," diye cevap verdi. Hz. Peygamber (as): "Doğru söyledi" diye buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a): (1)

"Beni bırak ey Allah'ın Resulü, şu münafığın boynunu vurayım" dedi. Resulullah (a.s) ise:

"O Bedir Savaşı'na katılmıştır. Ne biliyorsun belki de, Allahu Teala, Bedir ehlinin fiillerine muttali olmuş ve "istediğinizi işleyin, ben sizi bağışladım" diye buyurmuştur" dedi. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle şu ayet-i kerimesini indirdi:

"Ey iman edenler, benim de sizin de düşmanınız olan (müşrikleri), kendinize dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçeği inkar etmişken, onlara sevgi gösteriyorsunuz. Oysa onlar Rabb'iniz olan Allah'a iman ettiğinizden ötürü, sizi ve Peygamberi yurdunuzdan çıkarıyorlar. Eğer sizler benim yolumda savaşmak ve rızamı kazanmak için çıkmışsanız, onlara nasıl sevgi gösterirsiniz. Ben sizin gizlediğinizi de açığa vurduğunuzu da bilirim. İçinizden onlara sevgi gösteren kimse, şüphesiz yoldan sapmıştır." (2)

Zehebi diyor ki:

"Kölelerinden bazıları, nafakaları konusunda şikayette bulunmak için Hz. Ömer (r.a)'e geldiler ve bu yüzden Hz. Ömer onu (yani Hatib'i) azarladı."

Hatib (r.a)'in, Abdurrahman adındaki oğlu, Resulullah (a.s)'ın sağlığında dünyaya gelmiş ve Resulullah (a.s)'ı görmüştür.

Hatib (r.a)'den, fakih olan oğlu Yahya, Urve bin Zübeyr ve daha başkaları rivayette bulunmuşlardır. Oğlu hicri 68 yılında, kendisi de hicri 30 yılında vefat etmiştir.

---

1) Burada kastedilen Süfyan, bu hadisi, Amr bin Dinar'dan rivayet eden kişidir. Yani buradaki ara açıklamayı Süfyan yapmaktadır. Hadisi Süfyan'dan alan ravi ise Ali bin Abdullah'tır. (Buhari'nin rivayetine göre) İmam Buhari ise hadisi Ali bin Abdullah'tan almıştır. (Çeviren)

2) Mümtehine Suresi: 1

CULEYBİB (R.A.)

İbni Hacer, Culeybib (r.a) ile ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

"Culeybib (r.a)'in nisbeti yoktur. Bu isim Cilbab isminin tasgiridir. (1) Müslim'in Hammad'dan, onun Sabit'ten, onun Kinane bin Nu'aym'dan, onun Ebu Berze Eslemi'den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber (a.s)'e gazvelerinden birinde Allahu Teala zafer ve ganimet nasib etti. Resulullah (a.s): "Bir kaybınız var mı?" diye sordu. "Filanca, filanca kayıp" dediler. Bunun üzerine Resulullah (a.s): "Ama ben Culeybib'in kayıp olduğunu görüyorum" diye buyurdu ve sonra hadisini söyledi." Bu rivayeti Nesai nakletmektedir.

Enes'in rivayet ettiği bir hadiste de onun ensardan olan bir kadınla evlendirilmesi olayı anlatılmaktadır. Bu hadiste Resulullah (a.s)'ın kendisine: "Ama sen Allah katında kaybetmiş değilsin" diye buyurduğu bildirilmektedir. Bu hadisi Burkani Mustahrec'inde Ebu Berze'den nakletmektedir. Aynı hadisi Ahmed de uzun bir şekilde Abdurrezzak'tan rivayet etmektedir.

İbni Abdilberr, onun hayatı ile ilgili olarak yazdıkları arasında, "Allah ve Peygamberi bir şeye hükmettiği zaman, inanan erkek ve kadına, artık işlerinde başka bir yolu seçmek yaraşmaz. Allah'a ve Peygambere baş kaldıran şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış olur" (2) ayeti kerimesinin onun hikayesi ile ilgili olarak indiğini bildirmektedir. Ancak bu açıklama gerek Enes'in, gerekse Ebu Berze'nin hadisinin mevsul olan (3) isnadlarının hiçbirinde görülmemiştir."

---

1) Arapçada bir ismin Fu'ayl veya Fu'ay'ila veznine sokulmasına tasgir, bu vezne sokulmak suretiyle elde edilen isme de ism-i tasgir denilir. Türkçe'de ismin sonuna "cik, cık" eklerinin getirilmesi suretiyle elde edilen isimlerin benzer şeklidir. Kedi, kedicik gibi. Arapçası: Hirre, Hureyre (Çeviren)

2) Ahzab Suresi: 36

3) Mevsul: Bir hadisin senedinde bir kopukluk olmaması ve her ravinin hadisi kendi şeyhinden duyarak veya alarak elde etmiş olmasıdır. (Çeviren)

CULEYBİB (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٠٩٧ــ رَوَى أَحْمَدُ والبَزَّارُ عَنْ أَنَس قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُقَالُ لَهُ جُلَيْبِيبٌ فِي وجْهِهِ دمَامَة فَعَرَضَ عَلَيْه رَسُولُ اللَّهِ ﷺ التَّزْوِيجَ، قَالَ: إِذَنْ تَجِدُنِي كاسِدًا. فَقَالَ: «غَيْر أَنَّكَ عِنْدَ اللَّهِ لَسْتَ بِكَاسِد».

2097- Ahmed ve Bezzar, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın ashabından, adına Culeybib denilen ve yüzünde biraz kırmızılık (yani kırmızı nokta bulunan) bir adam vardı. Resulullah (a.s) ona bir kadın için evlilik teklif etti. Adam: "O zaman benim kazancımın düştüğünü (kaybettiğimi) görürsün" diye söyledi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Ama sen, Allah katında kaybetmiş olmazsın" diye buyurdu."

٢٠٩٨ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي مَغْزًى لَهُ، فَأَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْهِ، فَقَالَ لأَصْحَابِهِ: «هَلْ تَفْقِدونَ مِنْ أَحَدٍ؟» قَالُوا: نَعَمْ. فُلانًا وَفُلانًا وَفُلانًا. ثُمَّ قَالَ: «هَلْ تَفْقِدُونَ مِنْ أَحَدٍ؟» قَالُوا: نَعَمْ. فُلانًا وَفُلانًا وَفُلانًا. ثُمَّ قَالَ: «هَلْ تَفْقِدُونَ مِنْ أَحَدٍ؟» قَالُوا: لاَ. قَالَ: «لَكِنِّي أَفْقِدُ جُلَيْبِيبًا. فَاطْلُبُوهُ». فَطُلِبَ فِي القتلى. فَوَجَدُوهُ إِلَى جَنْبِ سَبْعَةٍ قَدْ قَتَلَهُمْ، ثُمَّ قَتَلُوهُ. فَأَتَى النَّبِيُّ ﷺ فَوَقَفَ عَلَيْهِ فَقَالَ: «قَتَلَ سَبْعَةً. هَذَا مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ. هَذَا مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ». قَالَ: فَوَضَعَهُ عَلَى سَاعِدَيْهِ. لَيْسَ لَهُ إِلا سَاعِدا النَّبِيِّ ﷺ . قَالَ: فَحُفِرَ لَهُ وَوُضِعَ فِي قَبْرِهِ. وَلَمْ يَذْكُرْ غَسْلاً.

2098- Müslim, Ebu Berze (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) gezvelerinden birinde bulunuyordu. Allahu Teala zafer ve ganimet nasib etti. Resulullah (a.s) ashabına:

2097-Ahmed, Müsned (3/161) Bunun bir benzerini de Bezzar uzun şekilde rivayet etmektedir. Keşfu'l-Estar (30/275, 276) Kitabu Alamati'n-Nubuve. Culeybib'in menkıbeleri babı. Haysemi de Mecma (9/368)'da: "Bunu Ahmed ve Bezzar rivayet etmektedir ve Ahmed'in rivayetinde geçen raviler, isimleri Sahih'te bulunan ravilerdir." demiştir.

2098-Müslim (1918) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 27-Culeybib (r.a)'in faziletleri babı.

"Bir kaybınız var mı?" diye sordu. Onlar: "Evet, filan, filan, filan kayıp" dediler. Sonra yine: "Bir kaybınız var mı?" diye sordu. Onlar: "Hayır" dediler. Resulullah (a.s): "Ancak ben, Culeybib'in kayıp olduğunu görüyorum, onu arayın" diye buyurdu. Culeybib ölüler arasında araştırıldı. Sonunda, öldürmüş olduğu yedi müşriğin yanında buldular. En sonunda müşrikler de onu öldürmüşlerdi. Sonra Resulullah (a.s) yanına gidip durdu ve: "Yedi kişiyi öldürdü. Bu benden, ben de ondanım. Bu benden ve ben de ondanım" diye buyurdu."

Ravi diyor ki:

"Onu Resulullah (a.s) kendi elleriyle kabre indirdi. Kabre indirilmesinde Resulullah (a.s)'ın ellerinden başka da kimsenin eli değmedi."

Ravi: *"Onun için mezar kazıldı ve bu mezara konuldu,"* diye söylemiş ama yıkanıp yıkanmadığı konusunda bir şey söylememiştir.

٢٠٩٩ــ رَوَى أَحْمَد عَنْ أَبِي بَرْزَة الأَسْلَمي أَنَّ جُلَيْبِيًا كَانَ امْرأً يَدْخُل عَلى النِّسَاء يَمُرُّ بِهِن ويُلاَعِبُهُنَّ، فَقُلْتُ لاِمْرَأَتِي: لاَ تَدْخُلَنَّ عَلَيْكُم جُلَيْبِيًا إِنْ دَخَل عَلَيْكُم لأَفْعَلَنَّ ولأَفْعَلَنْ. قَالَ: وكَانَتْ الأَنْصَارُ إِذَا كَانَ لأَحَدِهِم أَيم لَمْ يُزَوِّجها حَتَّى يَعْلَم هَلْ لِلنَّبِيِّ ﷺ فِيها حَاجَة أَمْ لاَ. فَقَالَ النَّبِي ﷺ لِرَجُلٍ مِنَ الأَنْصَار: «زَوِّجْني ابْنَتَك». قَالَ: نَعَمْ وكَرَامة يا رَسُولَ اللَّه ونِعْمَة عَيْن. قَالَ: «إِنِّي لَسْتُ أُرِيدُهَا لِنَفْسِي». قَالَ: فَلِمَنْ يَارَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «لِجُلَيْبِيب». قَالَ: أُشَاوِرُ أُمَّهَا. فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَخْطُبُ ابْنَتَكَ. قَالَتْ: نِعْمَ وَنِعْمَة عَيْنٍ. قَالَ: إِنَّه لَيْسَ يَخْطُبُها لِنَفْسِه إِنَّمَا يَخْطُبُها لِجُلَيْبِيب. قَالَتْ: لِجُلَيْبِيب انيه لجليبيب انيه لاَلعمر اللَّه لاَنُزَوِّجُه. فَلَمَّا أَنْ أَرَادِ لِيَقُومِ لِيَأْتِي النَّبِي ﷺ لِيُخْبِرَه بِمَا قَالَتْ أُمُّهَا، قَالَتْ الجَارِيَة: مَنْ خَطَبَني إِلَيْكُم؟ فَأَخْبَرَتْهَا أُمُّهَا، فَقَالَتْ: أَتردون عَلَى رَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْرَه ادْفَعُوني إِلَيْه فَإِنَّهُ لَنْ يُضَيِّعَني، فانْطَلَق أَبُوهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: «شَأْنُك بِهَا فَزَوِّجْهَا جُلَيْبِيًا». قَالَ: فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ في غَزاة لَه. قَالَ: فَلَمَّا أَفاء اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْه قَالَ: «هَلْ تَفْقِدُون مِنْ أَحَد؟». قَالُوا لاَ. قَالَ: «لَكِنِّي أَفْقِدُ جُلَيْبِيًا». قَالَ: «فاطْلُبُوه». فَوَجَدُوه إِلَى جَنْب سَبْعَة قَتَلَهُم ثُمَّ قَتَلُوه، فَقَالُوا: يا رَسُولَ اللَّهِ هَا هُوَ ذَا إِلَى جَنْبِ سَبْعَة قَتَلَهُم

ثُمَّ قَتَلُوه، فَأَتَاهُ النَّبِي ﷺ فَقَالَ: «قَتَلَ سَبْعَةً ثُمَّ قَتَلُوه هَذَا مِنِّي وأَنَا مِنْه». مَرَّتَيْن أَوْ ثَلاثًا، ثُمَّ وَضَعَه رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى سَاعِدَيْه وَحَفَرَ لَهُ ما لَهُ سَرِير إِلاَّ سَاعِدُ النَّبِي ﷺ ثُمَّ وَضَعَه فِي قَبْرِه لَمْ يَذْكُر أَنَّهُ غَسَله. قَالَ ثَابِت: فَمَا كَانَ فِي الأَنْصَار أَيِّم أَنْفَق مِنْها. وحَدَّثَ إِسْحَاق بن عَبْدِاللَّهِ بن أَبِي طَلْحَة ثَابِتًا هَلْ تَعْلَم مَا دَعا لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، قَالَ: «اللَّهُمَّ صُبَّ عَلَيْهَا الخَيْرَ صَبًّا وَلاَ تَجْعَل عِيشَها كدًا كدًا». قَالَ: فَمَا كَانَ فِي الأَنْصارِ أَيِّم أَنْفَق مِنْها.

2099- Ahmed, Ebu Berze Eslemi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Culeybib (r.a), hanımların yanına gider, onların yanlarında bulunur ve onlarla oyalanırdı. Ben hanımıma, "Culeybib yanınıza gelmeyecek, eğer gelecek olursa, ben yapacağımı bilirim, ben yapacağımı bilirim," dedim. Ensar da, dul veya bekar bir hanımları olduğunda, Resulullah (a.s)'ın ona ihtiyacının bulunup bulunmadığını öğrenmeden bu hanımı evlendirmezlerdi. Resulullah (a.s), ensardan birine, "bana kızını ver," diye teklifte bulundu. Adam:

"Olur, bu bizim için bir şeref ve göz nurudur ey Allah'ın Resulü" diye söyledi. Resulullah (a.s): "Ben onu kendim için istemiyorum" dedi. Adam: "Öyleyse kimin için ey Allah'ın Resulü?" diye sordu. "Culeybib için" dedi. Bunun üzerine adam: "Annesiyle istişarede bulunayım" dedi. Adam hanımına, "Resulullah (a.s) kızını istiyor" diye söyledi. Hanım: "Olur, hem de göz nimeti olur," dedi. Bu kez adam: "Ama kendisi için istemiyor, Culeybib için istiyor" diye hatırlattı. Kadın:

"Hasedçi Culeybib için mi, hasedçi Culeybib için mi? Vallahi, katiyen ona veremeyiz," dedi. Bu cevabı alan adam, hanımının söylediklerini Resulullah (a.s)'a bildirmek üzere kalktığında, kız: "Beni sizden kim istedi?" diye sordu. Annesi durumu kıza bildirdi. Kız: "Siz, Resulullah (a.s)'ın emrini geri mi çeviriyorsunuz? Siz beni O'na bırakın, O beni zayi etmez," dedi. Daha sonra babası Resulullah (a.s)'ın yanına giderek neticeyi bildirdi. Resulullah (a.s): "Onun işi olacak" diye söyledi ve bu kızı Culeybib'e nikahladı.

Daha sonra Resulullah (a.s) gazvelerinden birine çıktı. Allahu Teala zafer ve ganimet nasib edince Resulullah: "Bir kaybınız var mı?" diye sordu. "Hayır" dediler. Bunun üzerine Resulullah: "Ama ben Culeybib'in kayıp olduğunu görü-

---

2099-Ahmed, Müsned (4/422) Bunu Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/367)'de rivayet etmekte ve şöyle söylemektedir: "Bunu, Ahmed rivayet etmektedir ve ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir."

yorum" diye buyurdu. Sonra da: "Onu araştırın" dedi. Onu, kendisinin öldürmüş olduğu yedi kişinin yanında buldular. Müşrikler onu öldürmüşlerdi.

"Ey Allah'ın Resulü, o şurada, kendisinin öldürmüş olduğu yedi kişinin yanında. Müşrikler sonunda onu öldürmüşler," dediler. Resululah (a.s) yanına geldi ve:

"Yedi kişiyi öldürdü, sonra onu öldürdüler. O benden, ben de ondanım" diye iki veya üç kez söyledi. Daha sonra Resulullah (a.s) onu kendi elleriyle mezara koydu. Onun için mezar kazıldı. Resulullah (a.s)'ın kolları onun tabutu oldu. Resulullah (a.s) onu bizzat kendisi kabre koydu."

Ravi burada onun yıkanıp yıkanmadığı hakkında bir şey söylemiyor. Sabit (hadisi rivayet eden ravilerden biri -Çeviren-) dedi ki:

"Ensardan, ondan (Culeybib (r.a)'in hanımını kastediyor olmalı -Çeviren) daha çok nafaka alan hanım yoktu. İshak bin Abdullah bin Ebi Talha da Sabit'e şöyle bildirdi:

"Sen ona Resulullah (a.s)'ın nasıl dua ettiğini biliyor musun? "Ey Allah'ım onun (o kadının) üzerine hayırları peşpeşe akıt ve onun hayatını zor ve sıkıntılı etme" diye dua etti."

Ravi: *"Ensardan, ondan daha çok nafaka alan hanım yoktu,"* diye söylemiştir."

HARİSE BİN SUREKA (R.A.)

İbni Hacer, Harise bin Sureka (r.a) ile ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

"Harise, Sureka'nın oğlu, o Haris'in oğlu, o Adiyy'in oğlu, o Malik'in oğlu, o Amir'in oğlu o Ganm'ın oğlu, o Adiyy'in oğlu, o Neccar'ın oğludur. Ensardandır ve Neccar kabilesine mensuptur. Annesi, Enes bin Malik'in halası olan Rubey bintu Nadr'dır. Bedir gününde şehid edilmiştir.

Ahmed ve Taberani'nin, Hammad bin Seleme'den, onun Sabit bin Enes'ten rivayet ettikleri, Buhari ve Nesai'nin birden çok vecihle Humeyd'den, onun da Enes'ten rivayet ettikleri, Tirmizi'nin Sa'd'den, onun Katade'den, onun da Enes'ten rivayet ettikleri hadislerin tümü, onun Bedir Gazvesinde şehid olduğunu ittifakla bildirmektedir. Bunun gibi, İbni İshak, Musa bin Ukbe ve Ebu'l-Esved de onu, Bedir Gazvesi'nde müslümanların saflarında şehid olanlar arasında zikretmektedirler. Megazi yazarları da bu konuda ihtilafa düşmemişler aynı şeyi söylemişlerdir.

İbni Mende, Hammad bin Seleme'den gelen bir rivayete dayanarak "Uhud Gazvesi'nde şehid oldu" diye söylemektedir. Ebu Nuaym buna karşı çıkmakta ve adeti üzere, karşı çıkmada ileri gitmektedir. Bununla birlikte Taberani'nin Hammad tarıkı ile, Beğavi'nin de Humeyd tarıkı ile gelen rivayetlerinde, Harise'nin Uhud'da öldürüldüğü bildirilmektedir. En doğrusunu Allahu Teala bilir. Bu iddialardan en sağlam olanı birincisidir."

HARİSE BİN SUREKA (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٠٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَنَس أَنَّ أُمَّ حَارِثَةَ بن سُرَاقَةَ أَتَتْ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَت يا نَبِيَّ اللَّهِ: إِلاَ تُحَدِّثُني عَنْ حَارِثَةَ؟ ــ وَكَانَ قُتِلَ يَوْمَ بَدْر أَصَابَه سَهْمٌ غَرْب ــ

فَإِنْ كَانَ فِي الجَنَّة صَبَرْتُ، وإِنْ كَانَ غَيْرَ ذَلِكَ اجْتَهَدْتُ عَلَيْه في البُكَاء، قَالَ: «يا أُمَّ حَارِثَة: إِنَّهَا جِنَانٌ في الجَنَّةِ، وإِنَّ ابْنَكِ أَصَابَ الفِرْدَوْسَ الأَعْلَى».

2100- Buhari, Enes (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Harise bin Sureka'nın annesi Resulullah a.s)'a gelerek: "Ey Allah'ın Peygamberi, bana Harise'den bir haber söylemeyecek misin?" diye sordu. -ona hiç tahmin edilmeyen bir şekilde uzak bir ok isabet etmişti- Annesi bu sorudan sonra:

"Eğer cennette ise sabredeceğim, eğer öyle değilse, kendimi ağlamak konusunda serbest bırakacağım," diye söyledi. Resulullah (a.s):

"Ey Ümmü Harise, cennette bir takım dereceler bulunmaktadır. Senin oğlun ise firdevs-i a'la'ya ulaştı," diye buyurdu."

2100-Buhari (6/25) 56-Kitabu'l-Cihad. Bab: 14

KAYS BİN SAD (R.A.)

İbni Kesir, Kays bin Sad (r.a)'ın hayatı hakkında şu bilgileri veriyor:

"Kays bin Sa'd bin Ubade, Hazrec kabilesindendir. Babası gibi kendisi de pek kıymetli bir sahabidir. Onun, Buhari ve Müslim'de bir hadisi bulunmaktadır, o da cenaze namazı kılmakla ilgilidir. Müsned'de ise aşura, yani muharrem'in onuncu günü orucu ile ilgili bir hadisi, Resulullah (a.s)'ın kendi evinde yıkanması (gaslı) hadisi ve bunun dışında bazı hadisleri bulunmaktadır.

On yıl Resulullah (a.s)'ın hizmetinde bulunmuş, Resulullah (a.s)'ın bazı gazvelerinde sancağı taşımıştır. Ayrıca Resulullah (a.s) onu zekat toplama memuru olarak görevlendirmiştir. Resulullah (a.s) Ebu Ubeyde bin Cerrah'ı muhacir ve ensardan üçyüz kişi ile birlikte gönderdiğinde, bunlar çok açlık ve sıkıntı çekmişler, Kays bin Sa'd onlar için dokuz deve kesmişti. Onlar deniz çarpışmalarında bile bu hayvanları (bu hayvanların etlerini) bulmuşlar ve etlerini yemişlerdi. Bu seferde bir ay kalmışlar hatta sişmanlamışlardı.

Kays, itaat edilen, cömert, övülen ve cesaretli bir seyyid idi. Hz. Ali (r.a), onu Mısır naibliğine tayin etmişti. Dehası, kurnazlığı ve siyaseti ile Muaviye ve Amr bin As'a karşı duruyordu. Hz. Ali (r.a) kendisini Mısır'dan alıp yerine Muhammed bin Ebi Bekir'i Sıddık'ı tayin edinceye kadar, Muaviye onunla uğraşıyordu. Ama Muhammed bin Ebi Bekir tayin edilince, Muaviye onu pek önemsemedi ve Mısır'ı elinden aldı."

Musa bin Ukbe diyor ki:

"Yaşlı bir kadın Kays'a: "Evimde farelerin az olmasından dolayı sana şikayetçiyim," dedi. Kays: "Bana ne kadar da güzel bir kinaye! Onun evini ekmek, et, yağ ve hurma ile doldurun" diye söyledi."

Başkaları da derler ki: *"Onun (yani Kays'ın) bir tepsisi vardı, her gittiği yere onu da götürürdü. Bir münadi de: "Ete ve tiride gelin," diye seslenirdi. Ondan*

önce de anası ve dedesi bu işi yapıyorlardı."

Urve bin Zübeyr dedi ki:

"Kays bin Sa'd doksanbine bir toprak sattı, sonra Medine'ye geldi. Münadisi: "Kim borç istiyorsa gelsin," diye seslendi. Bu paranın ellibinini borç olarak verdi, kalanı da dağıttı. Daha sonra hasta oldu. Ziyaretine gelenler oldukça azdı. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in kızkardeşi olan hanımı Karibe binti Atik'e:

"Bu hastalığımda, benim ziyaretime gelenlerin az olduğunu görüyorum." dedi ve kendisine borcu olanların hepsine, borçlarının yazılı olduğu belgeyi göndererek bunların tümünü bağışladığını bildirdi. Bir münadiye emrettiği ve onun: "Kimin üzerinde, Kays'ın alacağı varsa, o kendisine helaldir (yani bu kendisine bağışlanmıştır)" diye seslendiği de bildirilmiştir. O gün akşama kadar, o kadar çok ziyaretçi geldi ki, ziyaretçilerin çokluğundan kapısının eşiği kırıldı.

"Ey Allah'ım, bana mal ve amel ver. Amel, ancak mal ile birlikte fayda sağlıyor," diye söyledi."

Süfyan-ı Servi de dedi ki:

"Bir adam, Kays bin Sa'd'dan otuzbin (dirhem) borç aldı. Adam borcunu ödemek üzere geldiğinde Kays kendisine: "Biz öyle bir kavimiz (aileyiz) ki, birine bir şey verdiğimiz zaman, onu geri istemeyiz" dedi."

Haysem bin Adiyy de şöyle söylemiştir:

"Kabe yanında üç kişi, zamanlarının en cömerdi hakkında ihtilafa düştüler. Birisi: Abdullah bin Ca'fer," dedi. Diğeri: "Kays bin Sa'd" diye söyledi. Üçüncü de: "Arabe Evsi," dedi. Bunlar tartışmaya başladılar. Hatta Kabe'nin yanında gürültüleri duyulmaya başladı. Bir adam kendilerine:

"Sizden herbiriniz, diğerlerinden daha cömert olduğunu iddia ettiği kişiye gitsin, ne verdiğine baksın ve açık bir delile dayalı olarak hükmünü versin,"dedi. Abdullah bin Ca'fer'in diğerlerinden daha cömert olduğunu ileri süren kişi ona gitti. Gittiğinde Abdullah bin Ca'fer, bir arazisine doğru yola çıkmak üzere bineğinin üzengisine ayağını koymuştu. Ona:

"Ey Allah Resulünün amcasının oğlu, ben yolda kalmış bir yolcuyum," dedi. Bunun üzerine Abdullah atının üzengisinden ayağını kaldırdı ve "Sen ayağını koy ve şu bineğe bin, bu binek üstündekilerle birlikte senin olsun. Çantada olanları da al. Kılıcı da gizlemiyesin, o Hz. Ali (r.a)'nin kılıçlarından bir kılıçtır," dedi. Adam arkadaşlarının yanına büyük bir deve ile döndü. Çantaya baktılar, içinde dörtbin dinar para, ipekten şallar, sarıklar ve daha başka şeyler vardı. Bunların en kıymetlisi de Hz. Ali (r.a)'nin kılıcıydı.

Kays bin Sa'd'ın en cömert olduğunu ileri süren, onun yanına gitti. Yanına vardığında uyuyordu. Cariyesi gelen adama: "Ne istiyorsun?" diye sordu. Adam: "Ben yolda kalmış bir yolcuyum," dedi. Bunun üzerine cariye: "Senin ihtiyacın onu uyandırmaya değecek kadar değil, şu kesenin içerisinde yediyüz dinar var, şimdilik Kays'ın evinde bundan başka para yok. Deve otlaklarındaki kölemizin yanına git, oradan bir deve ile bir de köle al ve git, Allah yolunu açık etsin," dedi. Kays uykusundan uyanınca, cariye yaptığı hareketi kendisine bildirdi. Kays da, bu yaptığı harekete teşekkür için onu azletti ve: "Keşke beni uyandırsaydın da, ona ömür boyu yetecek miktarda mal verseydim, belki bu senin verdiğin onun ihtiyacını tam karşılamayabilir," dedi.

Arabe Evsi'nin en cömert olduğunu ileri süren kişi de ona gitti. Vardığında namaza gitmek üzere evinden çıktığını ve iki kölesine dayanarak yürümekte olduğunu gördü. O zaman gözleri kör olmuştu. Adam: "Ey Arabe," diye seslendi. Arabe: "Söyle" dedi. Adam: "Ben yolda kalmış bir yolcuyum" dedi. Bunun üzerine Arabe, kölelerini kenara çekti ve sağ elini sol eline vurarak ellerini çırptı ve: "Eyvah! Eyvah! Vallahi, ben Arabe'nin malından herhangi bir şey bırakarak sabah veya akşam etmem, ama şu iki köleyi al!" dedi. Adam: "Bunu yapamam," dedi. Bu kez Arabe: "Eğer onları almazsan, onlar hürdürler, istersen onları azad et, istersen al" dedi. Sonra da duvarlara tutuna tutuna (namaza gitmek için) yoluna devam etti. Adam bu iki köleyi alarak arkadaşlarının yanına gitti. Bunun üzerine halk, İbni Ca'fer'in en fazla mal bağışladığına, bunun hiç basite alınamayacağına, ancak verdikleri içinde en kıymetli şeyin bir kılıç olduğuna, Kays'ın cariyesini kendi bilgisi dışında malından ihsanda bulunmaya ve malı hakkında hüküm vermeye yetkili kıldığına, yaptığı işten memnun kaldığına ve teşekkür için de onu azad ettiğine, ancak bunların içinde en cömertlerinin Arabe Evsi olduğuna, çünkü onun elinde bulunanın tamamını ihsan ettiğine, bunun ise az mala sahip olanın gösterdiği müstesna bir gayret olduğuna hükmettiler."

Süfyan-ı Servi'nin söylediğine göre Amr, Ebu Salih'in şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Sa'd bin Ubade, malını çocukları arasında bölüştürüp kendisi Şam tarafına doğru yola çıktı ve orada vefat etti. Kendisinin ölümünden sonra da bir çocuğu dünyaya geldi. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a) ile Hz. Ömer (r.a), Kays bin Sa'd (r.a)'ın yanına gelerek: "Senin baban malını bölüştürdü, ancak hanımının hamileliğini ve şu çocuğun dünyaya geleceğini bilemedi. Siz kardeşler olarak onun için malınızdan bir şeyler paylaştırın" dediler. Bunun üzerine Kays: "Ben Sa'd'ın yaptığını kıskanıyor değilim ama bana düşen pay onun olsun," dedi."

İbni Ebi Hayseme de şöyle der:

"Kays bin Sa'd, sürekli şu şekilde şehadet parmağını kaldırırdı -yani dua ederdi- (1). Muhammed bin Ebu Huzeyfe Mısır'da galibiyet gösterdi ve oradan Hz. Osman (r.a)'ın Amr bin el As'tan sonra naibi Abdullah bin Ebi Sarh'ı çıkardı. Hz. Ali (r.a) kısa bir süre onu orada tuttu ve sonra yerine Kays bin Sa'd'ı geçirip onu azletti. Kays oraya girdiğinde iyi iş gördü ve bu yeri elinde tuttu. Onun buraya girmesi hicri 36 yılında olmuştur. Onun tutumu Muaviye'ye ve Amr bin el-As'a ağır geldi. Bu ikisi, onun Hz. Ali (r.a)'ye karşı kendi taraflarında yer alması için mektuplar yazdılar ama bunu kabul etmekten kaçındı. Bununla birlikte, insanlara karşı onlarla birlikte (Muaviye ve Amr ile) olduğunu söyler oldu. Kalpten ise Hz. Ali (r.a) ile birlikte idi. Onun bu davranışının haberi Hz. Ali (r.a)'ye ulaştı. Bunun üzerine onu görevinden alarak Mısır'a Eşter Nehai'yi gönderdi. Eşter Mısır'a varamadan, Remle'de vefat etti. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a) Muhammed bin Ebi Bekir'i gönderdi. Muaviye ve Amr onu önemsemediler ve Mısır diyarını onun elinden almadan bırakmadılar. Gönderilen Muhammed bin Ebi Bekir öldürüldü ve ölmüş bir eşeğin cifesi (cesedi) arasında yakıldı. Kays da, görevinden alındıktan sonra Medine'ye geçti. Daha sonra da Irak'a Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in yanına gitti. Hz. Ali (r.a) öldürülünceye kadar bütün savaşlarında onunla birlikte oldu. O öldürüldükten sonra ise, Muaviye'ye karşı çarpışmak üzere Hz. Hasan bin Ali (r.a) ile birlikte yola çıktı. Kays o zaman ordunun başında bulunuyordu. Hz. Hasan (r.a), Muaviye ile anlaşma yapınca, bu durum Kays'a ve onu sevenlere dokundu. Kays (r.a), Muaviye'ye itaatten (onun adamları arasına girmekten) kaçındı. Bu gelişmelerin arkasından da Medine'ye geçti. Bir süre sonra da ensardan bir heyetle birlikte Muaviye'nin yanına giderek, aralarında şiddetli bir tartışma ve karşılıklı azarlama oldu. Ama sonuçta Kays (r.a) ona bey'at etti. Bu tartışma esnasında birbirlerine haylı ağır laflar söylemişlerdi. Ama sonra Muaviye ona hayli ihsanda bulundu, onu öne geçirdi ve kendi yanında ona değer verdi. Kays (r.a)'ın, gelen heyetlerle birlikte Muaviye'nin yanında olduğu sırada, Muaviye'ye Rum (Bizans) İmparatoru'ndan gelen bir mektup takdim edildi. Rum İmparatoru mektupta:

"Bana Arapların en uzun boylu adamının şalvarını gönder," diye söylüyordu. Muaviye:

"Gördüğüm kadarıyla bu adam, senin pantolonunu bizden istiyor," dedi. Kays (r.a) oldukça uzun boylu bir adamdı. En uzun boylu adamın boyu bile onun göğsüne ulaşmıyordu. Bunun üzerine Kays (r.a) kalktı, bir köşeye çekildi, şalvarını çıkardı ve Muaviye'nin üzerine attı. Bunun üzerine Muaviye: "Evine gitsen de, onu evinden bize göndersen!" dedi. Kays da şöyle bir şiir okudu:

---

1) Burada Kays (r.a)'ın dua ederken şehadet parmağını nasıl kaldırdığı gösteriliyor. Ancak bu kaldırış şekli yazıda ifade edilmemiştir. (Çeviren)

"Böyle yapmakla istedim ki, bu şalvarın

Kays'ın şalvarı olduğu bilinsin, heyetler de şahid olsun!

Demesinler ki, Kays çıkıp gitti, bu şalvarsa,

Bir ihtiyara veya Semud'a ait alelade bir şalvardır.

Ben Yemen beldesinden bir seyyidim şüphesiz,

İnsanlar ya seyyid olurlar, ya da seyyidlerin bağlıları,

Onlara benim gibiyse oyun yap, benim gibisi onların üzerinde

Pek sert olur, yaratılış olarak da erkeklerin en uzunuyum.

Benim aslım, beni insanlar içinde üstün kıldı.

En uzun adamdan bir kulaç daha uzunum..."

Ravi diyor ki:

"Muaviye heyet içerisinde en uzun adamı istedi, şalvarı, adamın burnunun hizasına tutup sarkıttı, şalvar yere değdi."

Bir rivayette bildirildiğine göre de:

"Bizans İmparatoru, Muaviye'ye ordusundan iki adam gönderdi. Bunlardan birinin, rumların en güçlüsü, diğerinin de en uzunu olduğu düşüncesindeydi. Muaviye'ye:

"Bak bakalım, senin kavminin içinde uzunluk ve güçte bu iki adama üstün gelecek kimse var mı? Eğer bunlardan üstün gelecek birilerini bulabilirsen, sana şu kadar esir, şu kadar hediye göndereceğim, eğer bulamazsan benimle üç yıl barış yap," diye bildirdi. Bu iki adam gelince, Muaviye: "Bu güçlü adamın karşısına kim çıkar?" diye söyledi. Oradakiler; "Onun karşısına ancak şu iki adamdan biri çıkabilir, Muhammed bin Hanefiye, ya da Abdullah bin Zübeyr" dediler. Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in oğlu olan Muhammed bin Hanefiye getirildi. İnsanlar Muaviye'nin yanında toplanınca Muaviye, Muhammed bin Henefiye'ye:

"Sana niçin adam gönderdim, biliyor musun?" diye sordu. "Bilmiyorum" dedi. Bunun üzerine gelen rumun durumunu ve pek güçlü olduğunu ona anlattı. Muhammed bin Hanefiye rumların adamına:

"Ya sen oturacaksın, ya da ben oturacağım. Sonra birimiz diğerine elini uzatacak. Her kim diğerini yerinden kaldırırsa, o ötekini yenmiş olacak, aksi halde yenilmiş kabul edilecek," dedi. Sonra da: "Nasıl istersin, ben mi otu-

rayım, yoksa sen mi oturuyorsun?" diye sordu. Rum: "Sen otur," dedi. Muhammed bin Hanefiye oturdu, rum adama elini verdi. Adam bütün gücüyle, onu yerinden kıpırdatmak veya kaldırabilmek için oynatmak istedi ama ne yaptıysa bunu başaramadı ve onu yerinden kaldırabilmek için bir yol bulamadı. Böylelikle rum yenilmiş oldu. Beraberinde olan rum elçileri de onun yenildiğini açıkca gördüler. Daha sonra Muhammed bin Hanefiye ayağa kalkarak ruma: "Sen otur," dedi. Adam oturdu ve elini Muhammed'e uzattı. Muhammed çok kısa bir zamanda onu yerinden oynatıp havaya kaldırdı ve sonra yere attı. Bu durum Muaviye'nin çok hoşuna gitti. Sonra Kays bin Sa'd yerinden kalktı, insanlardan uzak bir köşeye çekildi, orada şalvarını çıkardı ve gelen uzun boylu ruma verdi. Adam şalvarı giydi, göğüslerine kadar çıktı. Şalvarın yanları ise yerlere uzanıyordu. Rum mağlubiyeti kabul etti ve krallarına Muaviye için gerekli olanı bildirdi.

Ensar, halkın gördüğü bir yerde şalvarını çıkarmasından dolayı Kays bin Sa'd'ı azarladı, o da mazeretini ifade için yukarıda geçen şiiri okudu. Böyle yapmaktaki amacının rumlara karşı daha kuvvetli delil ortaya koymak ve onların çabalarını bütünüyle boşa çıkarmak olduğunu ifade etti."

Humeydi, Sufyan bin Uyeyne'den, o da Amr bin Dinar'dan rivayetle şöyle söylemiştir:

"Kays bin Sa'd, iri cüsseli ve kafası küçük olan bir adamdı. Çenesinde sakal vardı. İri bir eşeğe bindiği zaman ayakları yere değerdi."

Vakidi, Halife bin Hayyat ve daha başkaları diyorlar ki:

"Kays (r.a), Muaviye'nin hilafeti döneminin sonlarında Medine'de vefat etmiştir." İbni Cevzi, onun vefatını bu yılda (yani o yılın olayları arasında) zikretmektedir. Bu konuda onun söylediğini esas almak daha uygundur.

İbni Hacer 'İsabe'de diyor ki:

"Kays bin Sa'd bin Ubade bin Duleym. Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. Künyesi hakkında değişik rivayetler bulunmaktadır. Ebu'l-Fadl, Ebu Abdullah ve Ebu Abdülmelik olduğu söylenmiştir."

İbni Hibban, künyesinin Ebu'l-Kasım, annesinin de babasının halasının kızı Fekihe binti Ubeyd bin Duleym olduğunu söylemektedir.

İbni Uyeyne, Amr bin Dinar'dan rivayetle şöyle bildiriyor:

"Kays (r.a), cömert, iyiliksever ve dahi biriydi."

Meğavi de İbni Şihab'ın şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Kays Resulullah (a.s) ile birlikte ensarın sancaktarlığını yapardı ve insan-

lar arasında görüşüne başvurulan biriydi."

İbni Yunus da diyor ki:

"Ensar "Mallarımızla Kays bin Sa'd'a bir sakal satın alabilmeyi isterdik" diye söylerlerdi. Ebu Ömer de aynı şekilde "Şureyh ve Abdullah bin Zübeyr'in yüzlerinde de tüy yoktu." diye söylemiştir."

Buhari, Tarih'inde, Meryem bin Es'ad'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Kays bin Sa'd'ı gördüm. Resulullah(a.s)'a on yıl süreyle hizmet etmişti."

Ebu Ömer de şöyle diyor:

"Arapların, görüşlerine başvurulan ve savaşlarda iyi oyunlar yapabilen dahileri içinde üstün nitelikli ve kıymetli bir şahsiyet idi. Yiğit, cömert ve cesurdu. Kavminin ileri gelenlerinden idi ve koruyucusu yoktu. Babası ve dedesi de öyleydi."

Sahih'te, Cabir'den rivayet edilen ceyşu'l-use (zorluğa, sıkıntıya uğrayan ordu- Tebük Seferi'ne çıkan ordu) ile ilgili hikayede Kays'ın da bu ordu içinde bulunduğu bildirilmektedir. Bu hikayede Kays'ın askerler için hayvan kestiği, onlara yiyecek verdiği, hatta bundan dolayı borçlanmadığı ve ordu komutanı olan Ebu Ubeyde'nin bu hareketten kendisini nehyettiği ifade edilmektedir. Bazı rivayetlerde Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğu bildirilmektedir:

"Cömertlik bu ailenin sıfatlarındandır." Bunu, İbni Vehb de, Bekir bin Suvade'nin, Hamza bin Cabir'den rivayeti tarıkı ile vermektedir. Kays, Resulullah (a.s) ile birlikte savaşlara katılmıştır. Mekke'nin Fethi günü Resulullah (a.s), bayrağı Kays'ın babasından alarak kendisine vermiştir.

Kays bin Sa'd, Resulullah (a.s)'ın kendisinden ve babası Sa'd bin Ubade'den hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de Enes, Sa'lebe bin Ebi Malik, Ebu Meysere, Abdurrahman bin Ebi Leyla, Urve ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir. Kays, Hz. Ali (r.a) ile birlikte olmuş ve onunla beraber savaşlara katılmıştır. Hz. Ali (r.a), onu Mısır valisi yapmıştı. Muaviye ona bir oyun yapmış, o buna aldanmamıştı. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a)'nin arkadaşlarına oyun yapmıştı. Onlar da Muhammed bin Ebi Bekir'in vali yapılmasının daha uygun olacağını söylemişlerdi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a), Mısır'a onu vali tayin etmiştir. Kays da Mısır'dan ayrılmıştır. Kays (r.a), Hz. Ali (r.a) ile birlikte Sıffin savaşına katılmıştır. Hz. Ali (r.a)'den sonra da Hasen bin Ali (r.a) ile birlikte olmuştur. Hasan (r.a)'ın Muaviye ile anlaşma yapmasına kadar da onun yanında yer almıştır. Daha sonra Kays, Medine'ye dönmüş ve orada kalmaya başlamıştır.

Halife ve başkaları, Kays'ın, Muaviye'nin hilafetinin son yılında Medine'de vefat ettiğini söylemişlerdir. İbni Hibban ise, Muaviye'den kaçtığını ve Abdulmelik'in hilafeti döneminde hicri 85 yılında vefat ettiğini belirtmiştir. Muaviye'nin hilafetinin son yılında öldüğü de söylenmiştir. Halife'nin ifadeleri doğruya daha yakındır.

Zehebi, 'Siyeru A'lami'n-Nubela'da şöyle diyor:

"Kays, Sa'd'ın oğlu, o Ubade'nin oğlu, o Duleymin oğlu, o Harise'nin oğlu, o Ebu Huzeyme'nin oğlu, o Salebe'nin oğlu, o Tarif'in oğlu, o Hazrec'in oğlu, o Sa'ide'nin oğlu, o Kab'ın oğlu, o da Hezrec'in oğludur. Mücahid bir emirdir. Künyesi Ebu Abdullah'tır. Hazrec kebilasinin seyyidi ve yine onların seyyidleri Ebu Sabit'in oğludur. Ensardan, Hazrec ve bu kabilenin Saide kolundandır. Resulullah (a.s)'ın sahabisinin oğludur. Muaviye'nin yanına heyet içerisinde gitmiş, Muaviye ona, hürmet etmiş ve mal vermiştir."

Ahmed bin Bekri diyor ki:

"Bazı gazvelerinde Resulullah (a.s)'ın sancaktarı idi ve Hz. Ali (r.a)'nin Mısır üzerine tayin ettiği valisiydi."

İbni Yunus da şöyle diyor:

"Mısırın fethinde bulundu, orada kendine bir ev edindi ve hicri 36 yılında Hz. Ali (r.a) tarafından oraya vali olarak tayin edildi. Hicri 37 yılında da bu görevden alındı."

Zühri diyor ki:

"Bana Sa'lebe bin Ebi Malik şöyle bildirdi: "Kays bin Sa'd (r.a), Resulullah (a.s)'ın sancaktarı idi. Hacca gitmek istedi, başının bir tarafını taradı, sonra bir köle kalkarak kurbanına (kurbanlık işareti olan) gerdanlık taktı. Daha sonra kendisi tahlil yeptı ve saçının öbür tarafını taramadı."

İhrama girmiş olduğundan dolayı saçının kalan kısmını taramamıştır. Çünkü saçını tararken, saçından bir şeyin döküleceğinden endişe etmiştir.

Asım bin Ömer, Resulullah (a.s)'ın Kays bin Sa'd (r.a)'ı zekat toplama memuru olarak görevlendirdiğini bildirmektedir.

Mis'ar, Ma'bed bin Halid'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Kays bin Sa'd, şu tesbih parmağını sürekli yukarıda tutardı-yani dua ederdi.-"

Kays bin Sa'd'ın cömertliği ve dehası darb-ı mesel olmuştur. Yani onun cömertliği ve dehası insanlar arasında örnek gösterilmiştir.

Cerrah bin Melik Behrani, Ebu Rafi'den, Kays bin Sa'd (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Eğer ki, Resulullah (a.s)'ın; "Hile ve oyun ateştedir. (cehennemdedir)" diye söylediğini duymuş olmasaydım, bu ümmetin güç yetiremiyeceği derecede hile çevireni olurdum." (1)

İbni Uyeyne, Amr'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Kays (r.a) dedi ki: "Eğer ki, müslümanlık olmasaydı (yani müslüman olmasaydım) Arapların güç yetiremeyeceği derecede oyun çevirirdim."

Zühri'den de şöyle bir rivayet nakledilir:

"Kays(r.a): Arapların dahilerinden sayılıyordu. Görüşüne değer verilen birisiydi. Şöyle söylenilmiştir:

"Fitne ortaya çıktığı zaman Arapların dahileri (edatu'l Arap) beş kişiydi: Muaviye, Amr, Kays, Muğire, Abdullah bin Budeyl bin Verka Huza'i." (2)

Kays (r.a) ve İbni Budeyl, Hz. Ali (r.a) ile birlikte idiler. Amr bin As ise Muaviye ile birlikte idi. Muğire, hakemler hüküm verinceye kadar Taif'te her iki taraftan da uzak olarak yaşıyordu.

Avf, Muhammed'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Muhammed bin Ebi Bekir ile Muhammed bin Ebi Huzeyfe bin Utbe, Hz. Osman (r.a)'a karşı en şiddetli olanlardı. Hz. Ali (r.a), Kays bin Sa'd'ı Mısır'a vali yaptı. O, ihtiyatlı davranan biriydi. Onun "eğer müslüman olmasaydım, Muaviye taraftarlarının birbirlerine düşeceği, kendi içlerinde çalkanacakları oyunlar yapardım," diye söylediğini öğrendim. Muaviye ile Amr, kendilerine bey'at etmesi çağrısı ile ona mektup yazdı. O da kendilerine içerisinde çok ağır sözler bulunan cevabi bir mektup yazdı. Bu sefer onlar da ona sert bir mektup yazdılar. Bu mektup üzerine Kays (r.a), Muaviye ile Amr'a yumuşak ifadeler taşıyan bir mektup yazdı. Bu mektubu okuduklarında, onun kendi hilesi ile onlara boyun eğmek istemediğini anladılar. Bu sefer Şam'da onun (yani Kays'ın) kendile-

---

1) Bu rivayetin isnadı hasendir. Hile ve oyun (el-Mekr ve'l-Hadi'a): Bu iki fiili işleyen kimse, içinde dıştan gösterdiğinden farklı bir gaye taşır. Bu iki hareketten kınanmış olanı, bunları işleyenin muhatabı açısından zararlı sonuç, hoş olmayan durum ortaya çıkaracak bir gaye taşımasıdır. Resulullah (a.s)'ın bu hadiste kasdettiği de budur. Hadiste: "Bu iki fiil, onları işleyeni cehenneme iletir" denilmekedir. Bu açıklamayı Ragıb yapmaktadır.

2) Abdullah bin Budey bin Verkai Huzai kıymetli bir sahabidir. Huzaa kabilesinin başkanlığı ona kadar gelmiştir. Konuşması fasih (edebi tarzda) olan biriydi. Mekke'nin fethi günü müslüman olmuş, Huneyn Savaşı'na ve sonraki savaşlara katılmıştır. Siffin'de öldürülmüştür.

rine tabi olduğu söylentisini yaydılar. Bu söylenti Hz. Ali (r.a)'ye ulaştı. Bu kez onun çevresi: "Mısır'a, Kays (r.a)'ın Muaviye'ye bey'at ettiğini bildir," dediler. Hz. Ali (r.a) de Muhammed bin Ebi Bekir ile Muhammed bin Ebi Huzeyfe'yi Mısıra gönderdi. İbni Ebi Mekir'i de emir (vali) tayin etti. Kays (r.a)'a onun görevden alındığı haberini uluştırdıklarında, Hz. Ali (r.a)'nin aldatıldığını anladı ve Muhammed'e: "Ey kardeşim oğlu, kendini Mısır halkından sakındır. Onlar sizi teslim ederler ve siz de öldürülürsünüz," dedi. Aynen söylediği gibi de oldu."

Zühri'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Kays (r.a) Medine'ye geldi, orada Esved bin Ebi Bahteri ile Mervan, kendisine karşı gece vakti suikast düzenlemek üzere anlaştılar. Bunun haberi Kays (r.a)'a ulaştı. O da: "Beni görevden alsa da, benim Hz. Ali (r.a)'yi terketmem çirkin bir hareket olur. Vallahi, ben onun yanına gideceğim," dedi ve yanına gitti. Orada Hz. Ali (r.a)'ye Mısır'da onun neye dayandığını anlattı. Böylelikle Hz. Ali (r.a) Kays' (r.a)'ı, daha sonra bütün işlerde dinledi ve onu ordusunun başına geçirdi. Muaviye de, Mervan ile Esved'i kınamak için bir adam gönderdi ve "Siz Ali'yi Kays ile güçlendirdiniz değil mi? Valahi, eğer ona yüzbin askeri, yardım için göndermiş olsaydınız, Kays (r.a)'ı onun yanına göndermeniz kadar beni kızdırmış olmazdınız" diye bildirdi."

Hişam bin Urve'nin babasından rivayet ettiğine göre Kays (r.a), Hz. Ali (r.a) ile beraber ve onun ordusunun başında idi. Beraberinde de beşbin kişi vardı. Bunlar Hz. Ali (r.a)'nin öldüğünde, başlarını traş ettiler. Hz. Hasan (r.a), Muaviye'nin yanına bey'at etmek için girince, Kays (r.a) bu bey'ata girmekten kaçındı. Adamlarına:

"İsterseniz en aceleci kişi öldürülünceye kadar sizinle çarpışırım, isterseniz sizin için eman alırım" diye söyledi. Onlar: *"Eman al"* dediler. Adamları ile birlikte Medine'ye doğru yola çıkınca Sırar'a (1) varıncaya kadar, onlar için hergün bir deve kesiyordu.

Sa'id bin Abdurrahman bin Hasan'ın şöyle söylediği rivayet edilmektedir.:

"Kays bin Sa'd, ensardan bir gurup içerisinde Muaviye'nin yanına gitti. Muaviye:

"Ey ensar topluluğu, benim tarafımdan ne istiyorsunuz? Siz benimle birlikte azsınız, ama benim karşımda çoksunuz. Sıffin gününde benim kılıcımı köreltti-niz. Hatta sizin yaşlılarınızda alevlenen ölümleri gördüm. Beni hicvettiniz. Sizin ulaşmak istediğiniz şeyi, Allah ortaya çıkardı. "Bizim hakkımızda Resulullah

---

1) Sırar: Irak yolu üzerinde Medine'ye üç mil uzaklıkta bir yer.

(a.s)'ın vasiyyetini gözet" dediniz. Heyhat, süt kabı özür göstermekten kaçınıyor." (1) diye konuştu. Bunun üzerine Kays bin Sa'd (r.a) şöyle söyledi:

"Biz senin tarafından, Allah'ın bildirdiği şekliyle bütün bir halde ve başkalarının ilavelerinden uzak bir İslam istiyoruz, çeşitli grupların seni üzerine çektikleri şeyi değil... Sana karşı düşmanlığımıza gelince, eğer istersen onu üzerinden kaldırırsın. Hicive (yengiye) gelince, bu doğrudur. İşin senin aleyhine dönmesi, bizdeki bir hoşnutsuzluğun neticesiydi. Senin kılıcını köreltmemiz ise, kendisine itaatı, Allah'a itaat saydığımız bir kişi ile beraber olmamız sebebiyleydi. Resulullah (a.s)'ın bize yönelik vasiyetine gelince, ona kim inanırsa biz onu gözetiriz. "Süt kabı özür göstermekten kaçınıyor" sözüne gelince, Allah'tan başka senin için engel olacak bir el yoktur. Artık durumun ortada." Muaviye' de:

"Bunlar iyi şeyler değil. O halde ne istiyorsunuz. Onu söyleyin" dedi."

KAYS BİN SAD (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٠١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ والتِّرْمِذِيُّ عَنْ أَنَس بن مالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ قَيْسُ ابْنُ سَعْدٍ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ بِمَنْزِلةِ صَاحِبِ الشُّرَطِ مِنَ الأَمِيرِ قَالَ الأَنْصَارِيُّ. يَعْنِي مِمَّا يَلِي مِنْ أُمُورِهِ.

2101- Buhari ve Tirmizi, Enes bin Malik (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Kays bin Sa'd (r.a) Resulullah (a.s)'ın yanında, bir emirin yanındaki emniyet amiri konumunda idi. Ensari: "Yani onun muhtelif işlerine velayet eden, gelişmeleri kontrol eden kişi idi," demiştir."

2101-Buhari (13/133) 93-Kitabu'l-Ahkam. 12-Hakimin, üstündeki imamdan önce, gerektiği yerde öldürme (idam) ile hükmetmesi babı. Tirmizi (5/690) 50-Kitabu'l-Menakıb. 52-Kays bin Sa'd bin Ubade'nin menkıbeleri babı.

1) Bu ifade Araplar arasında kullanılmakta olan bir darb-ı meseldir. Bu söz, özrü olmadığı halde özür gösteren bir kişi hakkında kullanılır. Ebu Ubeyd diyor ki: "Bu ifadenin aslı şöyle bir olaya dayanmaktadır: "Bir adam bir topluluğa misafir olur. Onlardan süt ister. Onların ise süt kabına doldurdukları süt bulunmaktadır. Ancak bunlar adama süt ikram etmek istemezler ve yanlarında süt bulunmadığını ileri sürerek kendisinden özür dilerler. Bunun üzerine adam: "Ama süt kabı özür göstermekten kaçınıyor" diye söyler. Yani burada süt kabı var ve bu kap sizin söylediklerinizi yalanlamaktadır, demek istiyor. Bu olaydan hareketle, esasında özrü bulunmadığı halde yalandan özür uydurup da bunu ileri süren hakkında, yukarıdaki ifade bir darb-ı mesel olarak kullanılmaktadır.

HALİD BİN VELİD (R.A.)

İbni Hacer, 'İsabe'de Halid bin Velid (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Halid, Velid'in oğlu, o Muğire'nin oğlu, o Abdullah'ın oğlu, o Amr'ın oğlu, o da Mahzun'un oğludur. Kureyş'ten ve Mahzun kabilesindendir. Allah'ın kılıcı. Künyesi Ebu Süleyman. Annesi, Lübabe Suğra bintu Haris bin Harbi Hilaliye'dir. O da Abbas bin Abdulmuttalib'in hanımı olan Lübabe Kubra'nın kız kardeşidir. Bu ikisi de, Resulullah (a.s)'ın hanımı Meymune binti Haris'in kız kardeşleridir. Halid bin Velid, cahiliye döneminde Kureyş'in ileri gelenlerindendi. Cahiliye döneminde binicilerin başlığı onun üzerindeydi. Hudeybiye umresine kadar Kureyş kafirleri ile birlikte savaşlara katılmışı. Sahih'de bildirildiğine göro Kureyş'in öncü atlılarının başkanı idi. Daha sonra Hudeybiye barışının ardından hicri 7 yılında müslüman oldu. Bundan daha önce müslüman olduğu da söylenmiştir. Ancak hicri 5 yılında müslüman olduğunun ileri sürülmesi yanlıştır."

İbni İshak diyor ki:

"Yezid bin Ebi Hubeyb, Hubeyb bin Ebi Evs'in azatlısı Raşid'den rivayetle, Amr bin el As'ın adı geçen olay hakkında şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Resulullah (a.s)'a ulaşmak amacıyla yola çıktım. Halid bin Velid (r.a) ile karşılaştım. Bu olay, Mekke'nin fethinden önce idi ve Halid de Mekke tarafından geliyordu. "Ne tarafa gidiyorsun, ey Ebu Süleyman?" diye sordum. "Vallahi, müslüman olmaya gidiyorum" dedi. Epey sonra, "Ben de sadece müslüman olmak amacıyla geldim" dedim. Birlikte ulaşmayı arzuladığımız yere vardık. Halid öne geçti, müslüman oldu ve bey'at etti. Sonra ben de Resulullah (a.s)'a yaklaşıp bey'at ettim, sonra ayrıldım. Halid daha sonra Zeyd bin Harise ile birlikte Mute Gazvesi'ne katıldı. Üçüncü sıradaki emir de şehid edilince, bayrağı o aldı ve savaşçıların yerlerini değiştirdi."

Sahih'te de bildirildiği gibi, o sırada Resulullah (a.s) da, halka hitab ederek

durumu kendilerine bildirmiştir. Halid bin Velid, Resulullah (a.s) ile birlikte Mekke'nin fethine katılmış, bu fetihde büyük gayret sarfetmiş ve beraberindeki Cecimeoğulları ile birlikte önemli hamlelerde bulunmuştur. Bundan sonra da, Huneyn ve Taif fetihlerine katılmış ve Uzza putunu yıkmıştır. Buhari, Müslim ve daha başka hadis kitaplarında, onun Resulullah (a.s)'dan rivayet ettiği hadisleri bulunmaktadır. Ayrıca İbni Abbas'tan, Cabir'den, Mikdam bin Mu'addi Kerb'den, Kays bin Ebi Hazimi'den, Alkama bin Kays'tan ve daha başkalarından rivayette bulunmuştur.

Tirmizi, Ebu Hureyre'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte bir konak yerinde konakladık. Bu sırada değişik kimseler yanımdan geçiyor, Resulullah (a.s) da: "Bu kimdir?" diye soruyor ben "Filancadır" diye cevap veriyordum. En son Halid geçti. Resulullah (a.s) yine: "Bu kimdir?" diye sordu. Ben: "Halid bin Velid" diye söyledim. Bunun üzerine: "Evet Abdullah, bu Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır" diye buyurdu." Bu hadisin ravileri sikadır.

Resulullah (a.s) Halid'i, Ukeydir-i Dume'ye gönderdi, o da onu esir aldı.

Enes'ten ve Amr bin Ebi Seleme'den rivayet edildiğine göre, Resulullah (a.s) Halid'i Ukeydir-i Dume'ye gönderdi, onu tutup getirdiler. (Resulullah (a.s)) onun kanını lavman yaptı ve cizye vermesi şartıyla onunla anlaştı. Hz. Ebu Bekir (r.a) de Halid bin Velid'i dinden dönenlerin üzerlerine gönderdi ve Halid, onlara karşı çok şiddetli bir şekilde çarpıştı. Hz. Ebu Bekir (r.a) daha sonra onu fars ve rum ordularına karşı verilen savaşların emiri yaptı. Buralarda da çok önemli etkinliği oldu. Şam'ı fethetti.

Ya'kub bin Süfyan, Ebu'l-Esved tarıkı ile Urve'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Halid, Yemame'nin işini bitirince Hz. Ebu Bekir (r.a) kendisine Şam üzerine yürümesini emretti. Aynu'n-Namir yoluna girdi. Dumetu'l-Cendel'den Cudi'nin kızını esir aldı. Sonra Şam'a ulaştı ve orada Allah düşmanını yenilgiye uğrattı. Hz. Ebu Bekir (r.a) onu buranın valisi yaptı. Daha sonra Hz. Ömer (r.a)'in kendisini azletmesine kadar bu göreve devam etti."

İbni Ebi Dünya, Katade'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Resulullah (a.s) Halid (r.a)'i Uzza putunu yıkmak üzere gönderdi. O da gitti ve yıktı "

Ebu Zur'a Dımeşki diyor ki:

"Ali bin Abbas'ın Velid'den, onun Vahşi'den, onun babasından, onun da dedesinden rivayet ettiğine göre, Hz. Ebu Bekir (r.a), Halid bin Velid (r.a) ile din-

den dönenlere karşı çarpışması üzere anlaştı ve:

"Ben Resulullah (a.s)'ın, "Evet, Allah'ın kulu ve aşiretin kardeşi Halid bin Velid, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır. Allah onu kafirlere karşı çekmiştir." dediğini duydum."

Ahmed, Abdulmelik bin Umeyr'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Hz. Ömer (r.a), Şam'a vali olarak Ebu Ubeyde'yi tayin etti ve Halid bin Valid (r.a)'i bu görevden azletti. Bunun üzerine Halid:

"Sizin üzerinize bu ümmetin emini gönderildi. Ben Resulullah (a.s)'ın böyle söylediğini duydum," dedi. Ebu Ubeyde de:

"Ben de Resulullah (a.s)'ın, "Halid, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır, evet, aşiretin genci" diye söylediğini duydum," dedi."

Ebu Ya'la, Şa'bi tarıkı ile İbni Ebi Evfa'nın merfu olarak şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Resulullah (a.s): "Halid (r.a)'e eziyet etmeyin. O, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır. Allah onu kafirlerin üzerine yöneltmiştir." diye buyurmuştur."

Zekat olayını anlatırken bildirdiğine göre, Resulullah (a.s): *"Halid ve Ebu Hureyre zırhlarını ve malzemelerini Allah yolunda hasretmiştir"* diye buyurmuştur.

Buhari'de de, Kays bin Ebu Hazim tarıkıyla rivayet edildiğine göre, Halid bin Valid (r.a) şöyle söylemiştir:

"Mute günü, elimde dokuz kılıç kırıldı. Ancak Yemen yapımı enli bir kılıç dayanabildi."

Yunus bin İshak da, Ebu Sefer'den şöyle rivayet eder:

"Halid bin Velid (r.a), Hire'ye gittiğinde, bir miktar zehir getirdi, onu avucuna koydu, sonra koştu ve o zehiri içti, ancak bir zararı olmadı." Bunu, Ebu Ya'la ile İbni Sa'd iki ayrı isnad tarıkıyla rivayet etmektedirler.

İbni Ebi Hayseme de, sahih senetle naklettiği bir rivayetinde, Hayseme'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Halid bin Valid (r.a)'e yanında bir şarap tulumu bulunun bir adam geldi. (Halid) "Ey Allah'ım onu bal yap" dedi, bal oldu." Yine onun aynı isnad tarıkıyla rivayet ettiğine göre: Yanında şarap tulumu olan bir adam Halid bin Valid (r.a)'in yanından geçti. "Bu nedir?" diye sordu. "Sirke" dedi. Bunun üzerine: "Allah onu sirke yapsın" diye söyledi. Bir de baktı, gerçekten sirke olmuş, ama

gerçekte o şarap idi."

İbni Sa'd, Halid (r.a) ailesinin azatlısı Ziyad'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Halid (r.a), ölümü esnasında şöyle söyledi:

"Yeryüzünde benim için, muhacirlerin oluşturduğu bir seriyye içinde düşmanın üzerlerine saldırmış olduğum ve bu nedenle ortalığın iyice hareketlenip şiddetlendiği geceden daha sevimli bir gece olmamıştır. Size de cihadı tavsiye ederim."

Ebu Ya'la da, İsmail bin Ebi Halid'in, Kays'tan rivayetinde göre, Kays'ın şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Halid (r.a) şöyle söyledi: "Sevdiğim bir kızın bana gelin olarak takdim edildiği veya bir oğlan çocuğu ile müjdelendiğim bir gece, benim için oldukça hareketli çarpışmaların yaşandığı bir geceden daha sevimli değildir."

Yine Halid (r.a)'in:

"Cihad, beni Kur'an'ın çoğu kısmını öğrenmekten alıkoydu," diye söylediği bildirilmektedir. Hz. Ömer (r.a)'in, Halid (r.a)'i görevden almasının sebebi hakkında Zübeyr bin Bekkar'ın şöyle söylediği bildirilmektedir:

"Halid (r.a)'e ganimetler geldiğinde, onu ganimetleri alanlar arasında paylaştırır, bu konuda Hz. Ebu Bekir (r.a)'e herhangi bir hesap göndermez ve Hz. Ebu Bekir (r.a)'in iznine başvurma gereği duymadan bazı hareketlerde bulunurdu. Malik bin Nuveyre'yi öldürerek hanımını nikahlaması bu tür işlerinden biriydi. Hz. Ebu Bekir (r.a), onun bu hareketinden hoşlanmamıştı. Hz. Ebu Bekir (r.a) Mutemmim bin Nuveyre'ye diyet ödemiş, Halid (r.a)'e de Malik'in hanımını boşamasını emretmişti. Ancak Halid (r.a)'i görevinden almamıştı. Halid (r.a) Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yanında emir idi. Onu Tulayha üzerine gönderdi. Tulayha'yı ve yanındakileri hezimete uğrattıktan sonra Müseyleme'nin üzerine gitti. Allahu Teala Müseyleme'nin canını aldı."

Muhammed bin Müslim, Malik bin Enes'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a)'e: "Halid'e yazı yaz da, senin emrin olmaksızın kimseye bir şey vermesin," denildi. O da böyle yazdı. Halid (r.a) de cevap olarak: "Ya beni kendi işimle başbaşa bırakırsın,ya da kendi başına kalır, ne işin varsa kendin görürsün," diye cevap yazdı. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a), Hz. Ebu Bekir (r.a)'e Halid (r.a)'i görevden almasını söyledi. Hz. Ebu Bekir (r.a): "Benim için Halid (r.a)'in yerini kim tutabilir (yani onun gördüğü işi kim görebilir)?" diye sordu. Hz. Ömer (r.a): "Ben," dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a): "Haydi, sen git" dedi. Hz. Ömer (r.a) hazırlığını yaptı. Yükler yüklenilmek üzere deve evin önüne

çökertilmişti ki, Resulullah (a.s)'ın ashabından bazıları Hz. Ebu Bekir (r.a)'e koşarak:

"Ne oluyor, senin daha çok ihtiyacın olduğu halde Hz. Ömer (r.a)'i yola çıkarıyorsun. Üstelik ne yapıyosun, senin açından gereken işi gördüğü halde, Halid (r.a)'i görevden alıyorsun," diye söylediler. Hz. Ebu Bekir (r.a): "ne yapabilirim?" diye sordu "Ömer (r.a)'e emredersin yerinde kalır, Halid (r.a)'e de yazı yazarsın, o da işinin başında kalır" dediler. O da dedikleri gibi yaptı. Hz. Ömer halifeliği kabul ettiğinde, Halid (r.a)'e kendi emri olmaksızın bir tek koyun, bir tek deve dahi kimseye vermemesini yazdı. Bunun üzerine Halid (r.a) daha önce Hz. Ebu Bekir (r.a)'e yazdığının aynısını ona da yazdı. Hz. Ömer (r.a) de: "Eğer daha önce Hz. Ebu Bekir (r.a)'e yapmasını söylediğim bir işi kendim yapmazsam, Allah'a karşı doğru (sadık) bir kimse olamam," dedi ve onu görevden aldı. Daha sonra Hz. Ömer (r.a), Halid (r.a)'i vazife almaya çağırdı. O da, her hareketinde kendini serbest bırakmadığı sürece kabul etmeyeceğini ifade etti. Bunu da Hz. Ömer (r.a) kabul etmedi."

Malik: *"Hz. Ömer (r.a), Halid (r.a)'e benziyordu."* diye söylemektedir.

Zübeyr de şöyle söylemiştir:

"Halid (r.a)'e ölüm geldiğine, Hz. Ömer (r.a)'e vasiyette bulundu. Hz. Ömer (r.a) de vasiyetini kabul etti. Halid (r.a) hakkında bir kaside okuyan birini duydu ve: "Allah Halid (r.a)'e rahmet eylesin," diye söyledi. Tuhayha bin Ubeydullah da ona şöyle söyledi:

"Ölümden sonra sana övgülerimi bildirmeyeceğim

Sağlığımda sen benim azığımı vermedin,"

Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) de: "Ben, Halid (r.a)'i izinsiz öne geçmesi ve mal (yani beytu'l-mala ait mallar) hakkında istediği gibi hareket etmesi dışında bir şeyini tenkid etmiyordum," dedi."

Halid bin Valid (r.a) hicri 21 yılında Humus şehrinde vefat etmiştir. Medine'de vefat ettiği de söylenmektedir.

İbni Kesir, El-Bidaye ve'n-Nihaye'de şu bilgileri vermektedir:

"Halid (r.a) Velid'in oğlu, o Muğire'nin oğlu, o Abdullah'ın oğlu, o Ömer'in oğlu, o da Mahzum'un oğludur. Kureyşten ve Mahzum kabilesindendir. Künyesi Ebu Süleyman'dır. Allah'ın kılıcı olarak tanınır. Cesaretiyle ünlü olanlardandır. Cahiliye döneminde de, müslüman olduktan sonra da yenilmemiştir. Annesi, Lübabe bintü Haris ile müminlerin annesi Meymune binti Haris'in kızkardeşi olan Esma binti Haris'tir"

Vakıdi diyorki:

"Halid bin Valid (r.a), hicri 8 yılının, sefer ayının ilk gününde müslüman olmuştur. Mute Savaş'ında bulunmuş, o gün, bir çok kimse emir olarak tayin edilmiş ve en son olarak emirlik sırası ona gelmişti. Halid bin Velid (r.a) o gün, benzeri hiç görülmemiş çok şiddetli bir çarpışma yaptı. Elinde dokuz kılıç kırıldı. Yemen yapımı enli bir kılıçtan başkası onun çetin mücadelesine dayanmadı."

Rivayet edildiğine göre, Yermük Savaşı'nda Halid (r.a)'in kalasuvası (başa giyilen madeni başlık) tam çarpışma esnasında yere düştü. Onu elde etmek için hayli uğraştı. Bundan dolayı tenkid edilince:

"Onun içinde, Resulullah (a.s)'ın başının ön tarafının (nasiyesinin) saçlarından tüy bulunmaktadır. O benimle olduğu sürece ben hep zafer kazanmışımdır." demiştir.

Ahmed'in Müsned'inde, Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a)'tan rivayet edildiğine göre Hz. Ebu Bekir (r.a) Halid (r.a)'i dinden dönenlerin üzerine açılan savaşta emir olarak tayin edince:

"Ben Resulullah (a.s)'ın "Halid bin Valid, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır. Allah onu kafirlere ve münafıklara karşı çekmiştir" diye buyurduğunu duydum." demiştir. (1)

Sahih'te de şu rivayet yer alıyor:

"Resulullah (a.s): "Halid'e gelince, siz Halid'a haksızlık ediyorsunuz. O, zırhlarını ve savaş malzemelerini Allah yoluna hasretti"diye buyurmuştur." (2)

Mekke'nin Fethi'ne ve Huneyn Gazvesi'ne katılmıştır. Resulullah (a.s)'ın sağlığında Beni Cezime üzerine emir olarak sefer düzenlemiştir. Hayber Savaşı'na katılıp katılmadığında ihtilaf edilmiştir. Mekke'nin Fethi'nde şehre ordudan bir gurup üzerine emir olarak girmiştir. Bu çarpışmada Kureyş'ten pek çok kimseyi öldürmüştür.

Resulullah (a.s) onu Uzza putunu yıkmaya gönderdi.Bu put, Havazin kabilesinin putuydu. Bu putun önce tepesini kırdı, sonra da darmadağın etti. Yıkarken de:

*"Ey Uzza, sen ulu değil, küfür dayanağısın. Allah'ın seni küçük düşürdüğünü gördüm. (Kufraneke la subhanek, inni raevytu'llahe ahanek")"*diye söylüyordu. Sonra bu putu yıktı. Resulullah (a.s)'ın vefatından sonra Hz. Ebu Bekir (r.a)

---

1) Ahmed, Müsned (1/8)

2) Buhari (3/333) 24-Kitabu'z-Zekat. 49-Tevbe Suresi 60. ayet. (zekatın kimlere verileceği ile ilgili ayet) hakkında bab.

onu, dinden dönenlerin ve zekat vermek istemeyenlerin üzerine gönderilenlerin emiri yaptı. O, bütün geyretini ortaya koyarak bu meseleyi halletti. Hz. Ebu Bekir (r.a) daha sonra onu Irak tarafına gönderdi. Sonra da Şam tarafına gitti.

Daha önce de zikrettiğimiz üzere onun, kalpleri ve gözleri aydınlatan, kulakların dinlemekten zevk aldığı menkıbeleri, makamları vardı. Daha sonra Hz. Ömer (r.a) onu Şam valiliğinden azlederek yerine Ebu Ubeyde'yi vali yapmıştır Halid (r.a)'i de yanında savaş müsteşarı olarak alıkoydu. Halid (r.a) bundan sonra da Şam'da kalmaya devam etti. En son, yatağında vefat etti. Allah kendisinden razı olsun.

Vakıdi, bir rivayet naklederek şöyle diyor:

"Halid (r.a)'e ölüm geldiğinde ağladı ve: "Şöyle şöyle savaşlara katıldım. Vücudumda kılıç ve ok yarası almayan bir karış yer bile kalmadı. Ama şimdi, devemin ölüşü gibi yatağımın üzerinde ölmekteyim. Artık korkakların gözleri uyumasın" diye söyledi.

Enes'in şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Halid (r.a) düşman ile karşı karşıya geldi. Müslümanlar düşman karşısında duramayıp dağıldılar. Onunla, kardeşim Bera bin Malik, oldukları yerde durdular. Ben de ikisinin arasında duruyordum. Halid (r.a), epey bir süre başını yere doğru eğdi. Sonra da kaldırıp epey bir süre yukarı doğru dikti. Böyle bir durumla karşılaştığı zaman bu hareketi yapardı. Sonra kardeşim Bera'ya: "kalk," dedi. Kalkıp bineklerine bindiler. Halid (r.a), beraberindeki müslümanlara hitab ederek:

"Artık cennetten başka bir şeyi düşünmek yok. Medine'ye dönüş için de yol yok," diye söyledi. Sonra onlarla birlikte bir hamle yaptı. Bu hamle karşısında müşrikler yenilgiye uğratıldılar."

Buhari, Tarih'te ve daha başkaları da kitaplarında Yasir bin Semmi Bereni'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedirler:

"Hz. Ömer (r.a)'in Cabiye'de Halid (r.a)'i görevinden almaktan dolayı insanlardan özür dilediğini duydum. Şöyle diyordu:

"Ona şu malı (yani ganimet mallarını) muhacirlerin zayıfları için alıkoymasını emrettim, o bunları ihtiyaç sahiplerine, şeref sahiplerine ve iyi konuşmasını becerenlere verdi. Bu nedenle onun yerine Ebu Ubeyde'yi emir yaptım."

Ebu Amr bin Havf bin Muğire:

"Senin özürün yeterli değildir ey Ömer, sen Resulullah (a.s)'ın yükselttiği sancağı indirdin. Allah'ın çektiği kılıcı kınına soktun. Akraba ile bağlantıyı ko-

pardın. Amcaoğluna hased ettin," diye söyledi. Hz. Ömer (r.a) de:

"Sen yakınların (akrabaların) yakınısın, bu konuşma amcanoğlunu kızdırır," diye söyledi."

Halid (r.a)'den rivayet edildiğine göre, o hanımlarından birini boşadı ve: *"Ben onu bir şüphe dolayısıya boşamadım. Ancak o benim yanımda hiç hasta olmadı, bedenine, kafasına veya vücudunun herhangi bir yerine bir şey gelmedi,"* dedi.

Seyf ve başkalarının rivayet ettiklerine göre:

"Hz. Ömer (r.a), Halid (r.a)'i Şam valiliğinden ve Musenna bin Harise'yi Irak valiliğinden azlettiğinde: "Ben bunları, ancak insanların, dini Allah'ın zafere ulaştırdığını, bunların yardımlarıyla zafere ulaşılmadığını, kuvvetin tamamıyla Allah'ın elinde olduğunu bilmeleri için azlettim," diye söyledi."

Yine Seyf'ten rivayet edildiğine göre Hz. Ömer (r.a), Halid (r.a)'i Kunasrin'den azlettiği zaman kendisine:

"Sen benim nazarımda büyük bir kıymete sahibsin. Ve sen, benim yanımda izzet sahibisin. Bundan sonra, benden sana karşı hoşlanmayacağın bir hareket olmayacaktır." dedi.

Abdullah bin Mübarek dedi ki:

"Halid bin Velid (r.a)'e ölüm geldiğinde şöyle söyledi:

"Ben, çarpışma alanında öldürülmeyi istiyordum, ama bana yatağımın üstünde ölmekten başkası mukadder kılınmadı. La ilahe illa'llah sözünden sonra, benim en çok ümitlendiğim amelim, göğün yağmur yağdırdığı, benim de zırhlarımı giyinmiş halde kafirlere saldırmak için fırsat kollayarak geçirdiğim gecedir." Sonra da şunları söyledi:

"Ben öldüğüm zaman, silahımla atıma bakın ve onları Allah yoluna adayın." Vefat edince de, Hz. Ömer (r.a) cenazesinin peşinden gitti ve bu sırada: *"Velid'in hanımlarının ve ailesinin, üzerlerine toprak saçmamak ve hıçkırıklar çıkarmamak şartıyla Halid için ağlamak haklarıdır," dedi."* Buhari, bu rivayetin bir bölümünü muallak olarak veriyor ve orada Hz. Ömer (r.a)'in:

"Bırakın onları, üzerlerine toprak saçma ve hıçkıraklar atma durumları olmadıkça Ebu Süleyman için ağlasınlar." (1) diye söylediğini bildiriyor.

Muhammed bin Sa'd da şöyle söylemektedir:

---

1) Buhari (3/160) 23-Kitabu'l Cenaiz. 33-Ölü için hıçkırmak konusunda hoş karşılanmayan hareketler babı.

"Halid bin Velid (r.a) öldüğünde, Muğireoğullarının hanımları Halid (r.a)-'in evinde toplanmış Halid (r.a) için ağlıyorlardı. "Bunlar, aynı zamanda sana hoşlanmayacağın şeyleri duyurabilirler, sen onlara bir adam gönder de, bu yaptıkları hareketten kendilerini alıkoy," denildi. Hz. Ömer (r.a) de:

"Eğer üzerlerine toprak saçmaz ve hıçkırıklar çıkarmazlarsa, onların gözyaşlarını tutmaları gerekmez." diye söyledi" Buhari de bunun bir benzerini Tarih'inde A'meş takınıyla rivayet etmektedir.

İshak bin Bişr'in bildirdiğine göre, Muhammed şöyle söylemiştir:

"Halid bin Velid (r.a) Medine'de vefat etti. Hz. Ömer (r.a) de cenazesine katılmak için çıktı. Annesinin ağıt okuyarak şöyle dediğini gördü:

"Sen, toplumdaki bir milyon kişiden daha üstünsün,

Erkeklerin yüzlerinin renkleri değiştiği zaman..."

Hz. Ömer (r.a): "Doğru söyledin, gerçekten de öyleydi," dedi."

Seyf bin Ömer, şeyhlerinden Salim'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Halid (r.a), Medine'de kalmaya başladı. Hz. Ömer (r.a), insanların fitneye düşmeleri konusunda endişe ettiği durumun geçtiğini anlayınca, hac dönüşünde onu valiliğe tayin etmeyi kararlaştırdı. Halid (r.a) de Hz. Ömer (r.a)'in hacca gitmesinden sonra annesini ziyaret amacıyla Medine dışına çıktığı bir sırada sıhhatinden ötürü şikayetçi oldu. "Beni hicret beldeme götürün," dedi. Annesi onu Medine'ye getirdi ve kendisiyle ilgilendi. Onun durumu ağırlaşıp Hz. Ömer (r.a)'in dönmesi de yaklaşınca, bir kişi Hz. Ömer (r.a)'in haccdan gelmekte olduğu sırada Medine'ye üç günlük mesafede karşıladı. Hz. Ömer (r.a) ona: "Neyin var?" diye sordu. "Halid bin Velid, rahatsızlığı sebebiyle ağır durumda," dedi. Hz. Ömer (r.a) üç günlük mesafeyi bir gecede katetti, ama yanına vardığında vefat etmişti. Çok üzüldü, istirca etti (inna li'llahi ve inna ileyhi raci'un, sözünü söyledi.) Sonra kapısına oturdu. Cenazesini techiz etti. Halid (r.a) için bu arada kadınlar ağlamaya başladılar. Hz. Ömer (r.a)'e: "Duymuyor musun, onları yaptıklarından alıkoysana?" diye söylenildi. O da: "Ebu Süleyman'a ağlamalarından dolayı Kureyş kadınlarına ne denir? Toprak saçma ve hıçkırıklarla olmamak şartıyla ağlayabilirler." dedi. Cenazeyi çıkardıklarında Hz. Ömer (r.a) ihramlı bir kadının onun için ağladığını ve aşağıdaki beyitleri okuduğunu gördü:

"Sen, bir milyon insandan daha üstünsün,

Erkeklerin yüzlerinin rengi değiştiği zaman...

Cesur mu, sen aslandan da cesursun,

Çocuklar babası Damir bin Cehm'den de...

Cömert mi, sen selden daha cömertsin,

Dağlar arasında her tarafı düzleyerek giden selden...

Düşmanlara götürüldüğünde ağlıyorsun,

Ama dağlar gibi atlılara ağlamıyorsun.

Onlardan sonra uzaktaki toplumları azrulıyorsun,

Onlar ki, üstünlük sebepleriyle yaklaşmışlardır..."

Hz. Ömer (r.a): "Bu kimdir?" diye sordu. "Annesidir" denildi. "Kadınlar Halid gibi birine elbette ağlayacaklar" diye söyledi."

Ravi diyor ki:

"Hz. Ömer (r.a) bu üç günlük mesafeyi, bir gecede almasını ve gelmesini örnek verirdi."

Bir rivayette Hz. Ömer (r.a)'in, Halid (r.a)'in annesine: *"Sen Halid'e mi, yoksa onun ecrine mi böyle şiirler okuyorsun? Sana tırnakların kınadan siyahlanıncaya kadar meclisi terketmemeni istiyorum."* (1) diye söylediği bildirilmektedir. Bütün bunlar Halid (r.a)'in Medine'de vefat ettiğini doğrulamaktadır. Dahim Abdurrahman bin İbrahim Dımeşki de Halid'in Medine'de vefat ettiğini söylemektedir.

Ancak çoğunluğun naklettiği meşhur rivayete göre Halid (r.a), hicri 21 yılında Humus'ta vefat etmiştir. Vakidi bu konuda şu ilaveyi yapmaktadır:

"Abdurrahman bin Ebu Zenad ve daha başkalarının, şöyle söyledikleri rivayet edilmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) kendisini görevden aldıktan sonra Halid (r.a), Medine'ye gitti, umre yaptı ve sonra da Şam'a geri döndü. Hicri 21 yılında vefat edinceye kadar da buradan ayrılmadı."

Halid bin Velid (r.a) vefat ettiğinde, Hz. Ömer (r.a): *"Allah Ebu Süleyman'a rahmet eyelsin. Biz onun hakkında gerçekte olmayan şeyler düşünüyorduk"* dedi. Cuveyriye de Nafi'in şöyle söylediğini bildirmiştir:

---

1) Hz. Ömer (r.a) bu sözü ile şunu söylemek istemektedir: Benim yanımdan ayrıldıktan sonra ellerini kınamanı emrediyorum. Çünkü kadının kocasından başkası için üç günden fazla yas tutması, üzgünlük göstermesi uygun olmaz. Kına yakmasını şunun için istemiştir: Onun ellerini kınalaması, Halid (r.a)'e üzülmeyi ve yas tutmayı bıraktığına işaret olacaktır.

"Halid (r.a) vefat ettiğinde atı, kölesi ve silahı dışında bir mirası bulunamadı."

Ebu Ali Himazi şöyle diyor:

"Hişam bin Bahteri, Mahzumoğullarından bazı kimselerle birlikte Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'ın yanına gitti ve Hz. Ömer (r.a) ona:

"Ey Hişam, Halid (r.a) hakkındaki şiirini bize oku," diye söyledi. O da okudu. Hz. Ömer (r.a) de:

"Sen Ebu Süleyman rahimahullah'ı hakkıyla övememişsin. O, şirki ve ehlini zelil etmeyi çok istiyordu. Onun hakkında kötü konuşan, Allah'ın gazabına maruz kalır," dedi ve sonra da şöyle söyledi: "Allah, Temimoğullarının canını alsın. Söyledikleri şu şiire bakın:

"Geçmiş olana da, gelecekte olanlara da de ki,

Kamçım gibi, bir başka benzerine hazırlansın,

Benden sonra yaşayanın bana bir yararı olamaz,

Ölenin ölümü de beni ebedi kılamaz..."

Hz. Ömer (r.a) daha sonra da şunları söyledi:

"Allah, Ebu Süleyman'a rahmet eylesin. Allah katında olan, onun için daha önce içerisinde bulunduğu şeyden daha hayırlıdır. Mutlu olarak öldü, övgüye layık bir hayat sürdü. Ancak zamanın uykuda olmadığını gördüm." (1)

Zehebi de onun hayatı hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Allahu Teala'nın kılıcı. İslam'ın süvarisi idi. Savaşların aslanı, seyyid, imam, büyük emir. Mücahitlerin kumandanı. Ebu Süleyman Kureşi Mahzumi Mekki (Künyesi Ebu Süleyman, Kureyş'ten, Mahzum kabilesinden ve Mekke'li) Mü'minlerin annesi Meymune binti Haris'in kızkardeşinin oğlu.

Hicri 8 yılının sefer ayında müslüman olarak hicret etti. Sonra savaşlara

---

1) Zamanın uykuda olması ile kastedilen, habersiz, gözden kaçırmamasıdır. Şüphesiz Hz. Ömer (r.a) Halid (r.a)'in kıymetini ve derecesini biliyordu. Hz. Ömer (r.a) gibi birisinin çevresindeki adamlarının kıymetini bilmemesi düşünülemez. Halid (r.a)'i azli konusunda nefsani bir garaz taşımaktan da tamamen uzaktır. Fakat o, Halid (r.a)'in emir iken şehid edilmesinden ve bu sebeple müslümanların moral güçlerinin zayıflamasından ve kafirlerin moral güçlerinin de yükselmesinden endişe duydu e müslümanların kalplerinin yalnız Allah'a bağlanması ve yardımın ancak Allah Azze ve Celle katından olduğunu bilmemeleri, dolayısıyla, Allah'tan başka bir şeye dayanmamaları için böyle yapmıştı.

katılmaya başladı. Mute Savaşı'na katıldı. Resulullah (a.s)'ın ondan önce emir tayin ettiği üç kişi şehid edildi. Bunlar; azadlısı Zeyd, amcasının oğlu iki kanat sahibi Ca'fer ve İbni Revaha'dır. Bunların şehid olmalarından sonra ordu kumandansız kalmıştı. Bunun üzerine Halid (r.a) derhal kumandanlığa geçti. Bayrağı aldı, düşmanın üzerine hamle yaptı ve zafer kazanıldı. Resulullah (a.s) da onu Allah'ın kılıcı olarak adlandırdı ve:

"Halid, Allah'ın müşriklere karşı çektiği bir kılıcıdır," diye buyurdu.

Halid (r.a) Mekke'nin fethinde ve Huneyn Gazvesi'nde bulundu. Resulullah (a.s)'ın sağlığında zırhlarını ve malzemelerini Allah yoluna hasretti. Dinden dönenlerle Museyleme'ye karşı savaştı. Irak'a sefer düzenledi ve başarı sağladı. Daha sonra Irak ile Şam (Suriye) topraklarının başlangıcı arasındaki çölü, beraberindeki askerlerle birlikte beş gecede katetmek suretiyle beşeri ölçüleri aşan olağanüstü bir iş başardı. Şam savaşlarına da katıldı. Vücudunda kılıç yarası bulunmayan bir karış yer kalmamıştı. Çok sayıda da ok yarası almıştı. Hz. Ebu Bekir Sıddik (r.a) onu, bütün ordu kumandanlarının baş kumandanı yapmıştı. Ebu Ubeyde ile birlikte Şam'ı kuşatmaya almış ve orasını fethetmiştir."

HALİD BİN VELİD (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٠٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ والبَزَّارُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ أَبِي أَوْفى قَالَ: شَكا عَبْدُالرَّحْمٰنِ بنِ عَوْف خَالدَ بْنَ الوليد إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ النَّبِي ﷺ : «يا خَالدُ لاَتُؤْذِ رَجُلاً مِنْ أَهْل بَدْرٍ، فَلَوْ أَنْفَقْتَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا لَمْ تُدْرِكْ عَمَلَه» فَقَالَ: يَقَعُونَ فيَّ فَأَرُدُّ عَلَيْهِم. فَقَالَ: «لاَتُؤْذُوا خَلِدًا فإِنَّهُ سَيْفٌ منْ سُيُوفِ اللَّهِ صَبَّهُ اللَّهُ عَلَى الكُفَّارِ».

2102- Taberani ve **Bezzar,** Abdullah bin Ebi Evf (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Abdurrahman bin Avf (r.a), Halid bin Velid (r.a)'i Resulullah (a.s)'a şikayet etti. Resulullah (a.s) da:

"Ey Halid, Bedir ehlinden (Bedir savaşına katılmışlardan) olan bir kimseye eziyet etme. Sen Uhud miktarı altın bağışlasan, yine de onun ameline ulaşamaz-

---

2102-Mu'cemu's-Sağir Ravdu'd-Dani (1/348) Keşfu'l-Estar (3/266) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/349)'de şu açıklamayı yapmaktadır: Taberani bunu Sağir ve Kebir'de muhtasar olarak rivayet etmiştir. Bezzar da benzerini rivayet etmiştir. Taberani'nin rivayetindeki raviler sikadır."

sın." diye buyurdu. Bu kez Halid (r.a): "Bana kötü söylüyorlar, ben de onlara cevap veriyorum" dedi. Resulullah (a.s) bunun üzerine: "Halid'e eziyet etmeyin, o Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır. Allah onu kafirlerin üzerine yöneltmiştir" diye buyurdu."

٢١٠٣ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَعى زَيْدًا وجَعْفَرًاوابْنَ رَوَاحة للنَّاسِ قَبْل أَنْ يأْتِيَهم خَبرُهم فَقَالَ: «أَخَذَ الراية زَيْدٌ زَيْدٌ فأُصيبَ، ثُمَّ أَخذَ جَعْفرٌ فأُصيبَ، ثُمَّ أَخذَ ابنُ رَواحةَ فأُصيبَ» ــ وعيناهُ تَذرِفَان ــ «حتى أَخذَها سَيْفٌ من سُيوفِ اللَّهِ. حَتَّى فَتح اللَّهُ عَلَيْهم».

2103- Buhari, Enes (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) Zeyd, Ca'fer ve İbni Revaha'nın haber ulaşmadan, iç çekti ve öldürüldükleri haberini verdi. Şöyle buyurdu:

"Bayrağı Zeyd aldı, öldürüldü. Sonra Ca'fer aldı o da öldürüldü. Sonra İbni Revaha aldı o da öldürüldü." Bunları söylerken gözlerinden yaşlar dökülüyordu. Daha sonra da: "Şimdi de onu Allah'ın kılıçlarından bir kılıç aldı ve sonunda Allah zafer nasib etti," diye buyurdu."

٢١٠٤ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ قَيْس قَالَ سَمِعْتُ خَالِدًا يَقُول: لَقَدْ دُقَّ فِي يَدي يَوْم مُؤْتَة تِسْعَةُ أَسْيَاف، وصُبِّرَتْ فِي يَدى صَفيحَةٌ لِي يَمَانِيَة.

2104- Buhari, Kays (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmektedir:

"Halid (r.a)'in şöyle söylediğini duydum: "Mute günü elimde dokuz kılıç kırıldı. En son bana ait Yemen yapısı enli bir kılıç ancak dayanabildi."

٢١٠٥ــ رَوَى أَبُو يَعْلى عَنْ قَيْس بنِ أَبي حَازِم قَالَ: قَالَ خَالِدُ بن الوَلِيد: لَقَدْ مَنَعني كَثِيرًا مَن القِرَاءة الجِهَاد في سَبيلِ اللَّهِ.

2103-Buhari (7/100) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 25-Halid bin Velid'in menkıbeleri babı

2104-Buhari (7/515) 64-Kitabu'l-Meğazi. 44-Şam topraklarında yapılan Mute Savaşı babı.

2105- Ebu Ya'la, Kays bin Ebi Hazim (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Halid bin Velid (r.a) dedi ki: "Allah yolunda cihad, beni bir çok şeyi okumaktan (yani Kur'an-ı Kerim'in bazı kısımların öğrenmekten) alıkoydu."

Zehebi diyor ki:

"Altmış yıl yaşadı ve kahramanlıklarıyla ünlü bir çok kimseyi öldürdü. Kendisi de yatağında öldü. Artık korkakların gözleri nurlanmasın.

Hicri 21 yılında Humus'ta vefat etti. Mezarı Humus kapısındadır. Sahih olan rivayete göre Humus'ta vefat etmiştir. Humus'ta ziyaret edilmekte olan kabri de bulunmaktadır."

Zehebi, Siyer'de şöyle diyor:

"Ebu Aliye'den rivayet edildiğine göre Halid bin Velid (r.a):

"Ey Allah'ın Resulü, cinlerden bir hileci benimle uğraşıyor" diye söyledi. Resulullah (a.s) da:

"Allah'ın yeryüzüne yaydığı ve oradan çıkan şeylerin şerrinden, göklere yükselenlerin ve oradan inenlerin şerrinden, "Ya Rahman"ın hayrı için kapı vuranın dışında kapıyı vuran her şeyin şerrinden Allahu Teala'nın; iyilik sahibi olanın da kötü olanın da aşamıyacağı tam ve eksiksiz kelimelerine sığınırım" diye söyle," dedi."

Halid (r.a) diyor ki: *"Böyle yaptım ve Allahu Teala da o cinni benden uzaklaştırdı."* (1)

٢١٠٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَمْرو بِنِالعَاص قَالَ: مَا عَدَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِي وبِخَالد بنِ الوَلِيد أَحَدًا مُنْذ أَسْلَمْنَا فِي حَرْبِهِ.

2106- Taberani, Amr bin As (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Müslüman olduğumuz zamandan sonra Resulullah (a.s) savaşlarında benimle Halid bin Velid (r.a)'i kimseyle eş tutmadı."

2105-Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/350)'de: "Bunu, Ebu Ya'la rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye söylemektedir.

2106-Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/350)'de: "Bunu Taberani Evsat ve Kebir'de rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" demektedir.

1) Siyer (1/368) Ravileri sikadır ama hadis mürseldir. Ahmed de duayı Müsned (3/419)'inde Abdurrahman bin Huneys Temimi'den sahih isnadla rivayet etmiştir.

٢١٠٧ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ الزُّهْرِي قَالَ: وكَانَ عَبْدُالرَّحْمٰنِ بن الأَزْهر يُحَدِّثُ أَنَّ خَالِد ابنَ الوَلِيد بن المغيرة خَرَج يَوْمَئِذٍ وكَانَ عَلى الخَيْل خَيْلُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . قَالَ ابنُ الأَزْهَر: قَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعْدَمَا هَزَم اللَّهُ الكُفَّار وَرَجَعَ المُسْلِمون إِلَى رِحَالِهِم يَمْشي في المُسْلِمِينَ وَيَقُول: «مَنْ يَدُلُّ عَلى رَحل خَالد بن الوَلِيد» قَالَ: فَمَشَيْتُ أَوْ قَالَ فَسَعَيْتُ بَيْنَ يَدَيْه وأَنَا مُحْتَلم أَقولُ مَنْ يَدُلُّ عَلَى رَحْلِ خَالد حَتَّى حَلَلْنَا عَلى رَحْلِه فإِذَا خَالدُ بن الوَلِيد مُسْتَنِدٌ إِلَى مُؤَخَّرَةِ رَحْلِه فَأَتَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَنَظَرَ إِلَى جُرْحِهِ. قَالَ الزُّهَرِيُّ: وحَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ: وَنَفَثَ فِيه رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

2107- Ahmed, Zühri (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Abdurrahman bin Ezher'in rivayet ettiğine göre, o gün sefere çıktı. Resulullah (a.s)'ın atlılarının başında kumandandı."

İbni Ezher diyor ki:

"Allahu Teala müşrikleri yenilgiye uğratıp ve müslümanlar da savaş malzemelerinin yanına döndüklerinde Resulullah (a.s)'ı gördüm. Müslümanların arasında dolaşıyor ve: "Halid bin Velid'in eşyalarını bana kim gösterir" diyordu. Ben önünde yürüdüm -veya koştum diye söyledi- o zaman ihtilam olmuştum. "Kim bana Halid bin Velid (r.a)'in eşyasını gösterir" diyordum. Sonunda onun eşyalarını bulduk. Halid bin Velid (r.a) de, eşyalarının arka tarafına dayanmış yatıyordu. Resulullah (a.s) yanına giderek yarasına baktı."

Zühri dedi ki:

"Onun (yani İbni Ezher'in) "Resulullah (a.s) yarasına üfledi" diye söylediğini sanıyorum."

٢١٠٨ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ سَالمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ خَالِدَ بنَ الوَلِيد إِلَى بَني جَذِيمَةَ فَدَعاهُم إِلَى الاسْلام فَلَمْ يُحْسِنوا أَنْ يَقُولُوا: أَسْلَمْنَا، فَجَعَلُوا يَقُولُون: صَبَأْنَا، فَجَعَلَ خَالِدٌ يَقْتُلُ مِنْهُم وَيأْسِرُ. ودَفَعَ إِلَى كلِّ رجلٍ مِنَّا أَسِيرَه. حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمٌ أَمَرَ خَالِدٌ أَنْ يَقْتُل كُلُّ رَجُلٌ مِنَّا أَسِيرَهُ، فَقُلْت: واللَّهِ لاَ أَقْتُلُ أَسِيري وَلاَ يَقْتُلُ

2107-Ahmed, Müsned (4/88) İsnadı sahihtir.

رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِي أَسِيرَه. حَتَّى قدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرْنَاه،فَرَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ يَدَيه فَقَال: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَبرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ خَالِد» مرَّتين.

2108- Buhari, Salim (r.a)'in babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) Halid bin Velid (r.a)'i, Cezimeoğullarının üzerine gönderdi. O da onları İslam'a davet etti. Onlar da güzelce "müslüman olduk" demek yerine "din değiştirdik" demeyi tercih ettiler. Bunun üzerine Halid onlarla savaş ederek karşı çıkanı öldürüp esir almaya başladı. Bizden her bir adama bir esir teslim etti. Bir gün oldu, Halid (r.a) bizden her bir kişiye, beraberindeki esiri öldürmesini emretti. Ben:

"Vallahi ben esirimi öldürmem, arkadaşlarımdan hiçbiri de esirini öldürmez," dedim. Sonunda Resulullah (a.s)'a gelerek durumu ona bildirdik. Resulullah (a.s) bu olayı duyunca ellerini kaldırıp iki kez:

"Ey Allah'ım! Halid'in yaptığından beri olduğumu sana bildiririm" diye buyurdu."

٢١٠٩ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَة: عَنْ أَبيه قَالَ: كَانَ فِي بَنِي سَلَيم رِدَّة، فَبَعَثَ أَبُو بَكْر إِلَيْهِم خَالِد بن الوَلِيد فَجَمَعَ رِجَالاً مِنْهُم فِي الحظَائِر، ثُمَّ أَحْرَقَهُم، فَقَالَ عُمَرُ لأَبِي بَكْر: أَتَدَعُ رَجُلاً يُعذِّب بِعذَابِ اللَّه؟ قَالَ: وَاللَّهِ لاَأَشِيمُ سَيْفًا سَلَّه اللَّهُ عَلى عَدُوِّه، ثُمَّ أَمَرَهُ ، فَمَضَى إِلَى مُسَيْلَمة.

2109- İbni Sa'd, Hişam bin Urve (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Süleymoğullarında dinden dönme hareketi oldu. Hz. Ebu Bekir (r.a), onların üzerine Halid bin Velid (r.a)'i gönderdi. O da onların erkeklerini ahırlara doldurdu, sonra yaktı. Hz. Ömer (r.a), Hz. Ebu Bekir (r.a)'e:

"Bir adamın, Allah'ın azabı ile azab etmesine izin veriyor musun?" diye söyledi. Hz. Ebu Bekir (r.a) de:

"Vallahi ben, Allah'ın, düşmanına karşı çekmiş olduğu bir kılıcı kınına sokamam," diye söyledi ve sonra da Halid (r.a)'e emir verdi, o da Müseyleme'nin üzerine yürüdü."

2108-Buhari (8/56) 64-Kitabu'l-Meğazi. 58-Resulullah (a.s)'ın Halid bin Velid'i, Cezimeoğullarının üzerine göndermesi olayı ile ilgili bab.

2109-Tabakatu'l-Kübra. Ravileri sikadır, ancak hadis mürseldir.

AMR BİN EL AS (R.A.)

İbni Kesir, Amr bin el As (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Amr, As'ın oğlu, o Vail'in oğlu, o Hişam'ın oğlu, o Sa'd'ın oğlu, o Sehm'in oğlu, o Amr'ın oğlu, o Hasis'in oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Lu'ey'in oğlu, o da Galib'in oğludur. Kureyş'ten ve Sehm kabilesindendir. Künyesi Ebu Abdullah'tır. Ebu Muhammed olduğu da söylenir. Cahiliye döneminde Kureyş'in liderlerinden birisiydi. Kureyşlilerin, müslümanlardan kendisine hicret edenleri memleketlerine geri göndermesi üzere Necaşi'ye gönderdikleri elçileriydi. Necaşi adaleti sebebiyle onun isteğini kabul etmemiş ve bu konuda Amr bin el As'a öğüt vermişti. Amr'ın, Necaşi'nin önünde müslüman olduğu da söylenmektedir. Ama doğru olan rivayete göre o, Halid bin Velid (r.a) ve Osman bin Talha Abderi, Mekke'nin fethinden altı ay kadar önce müslüman olmuşlardır.

İslam'ın emirlerinden biridir. Zatu's-Selasil Savaşı'nda komutanlık yapmıştır. Ebu Ubeyde'nin başında bulunduğu ve Hz. Ebu Bekir (r.a) ile Hz. Ömer (r.a)'in de içinde bulunduğu bir kuvveti, Resulullah (a.s) ona destek için arkadan göndermişti. Resulullah (a.s)'dan sonra Hz. Ebu Bekir (r.a), Amr'ı da, Şam tarafına gönderdiği ordu komutanları arasında göndermişti. O da bu bölgedeki savaşlara katıldı. Çok parlak görüşlü, övgüye değer tutumlu ve seçkin anlayışlı biriydi. Hz. Ebu Bekir (r.a)'den sonra da Hz. Ömer (r.a) onu Mısır üzerine gönderdi. O buraları fethetti ve Hz. Ömer (r.a) onu bu yerin valisi yaptı. Hz. Osman (r.a) da, onu buranın valiliğinde dört yıl tuttu, sonra azletti. Arapların dahilerinden ve cesurlarından sayılırdı. Önemli işlerde görüşlerine baş vurulurdu. Çok güzel darb-ı meselleri ve kıymetli şiirleri vardır. Onun: "Resulullah (a.s)'dan bin mesel (söz) ezberledim" diye söylediği rivayet edilmiştir: Amr bin el As (r.a)'ın şöyle bir şiiri bulunmaktadır:

"Eğer kişi sevdiği yiyeceği bırakmazsa,

Sapık kalbini de yöneldiği taraftan çevirmezse,

İhtiyacını görür, bir zaman geçirir,

O'nun meselleri söylenirse, ağız doldurur..."

İbni Hacer de 'İsabe'de şöyle diyor:

"Amr bin el-As (r.a), Anezeoğullarındandır. Mekke'nin Fethi'nden önce, hicri 8 yılının sefer ayında müslüman olmuştur. Hudeybiye anlaşması ile Hayber Savaşı arasında müslüman olduğu da söylenmiştir.

"Hz. Ömer (r.a)'in doğduğu geceyi hatırlıyorum" diye söylerdi. Dahiru'l-Me'afiri şöyle söylemiştir:

"Amr (r.a)'ı minberde gördüm. Gözlerinin siyahı çok siyah, beyazı çok beyazdı. Kaşlarının arası açıktı ve kısa boyluydu."

Zübeyr bin Bekkar ile Vakidi, herbiri ayrı senetle, onun Habeşistan topraklarında iken Necaşi'nin önünde müslüman olduğunu bildirmektedirler. Zübeyr bin Bekkar'ın bildirdiğine göre, bir adam Amr'a: *"Sen böylesine akıllı iken müslüman olman neden bu kadar gecikti?"* diye sordu. O da şöyle cevap verdi:

"Biz, önümüze geçmiş olan bir kavmin içindeydik. Onların hayalleri dağlar büyüklüğündeydi. Resulullah (a.s) peygamber olarak gönderilince, biz onlara sığındık. Onlar gidince ve iş de bize kalınca baktık ve düşündük. Gördük ki, hak bütün açıklığı ile ortada. Bu durumda benim kalbim İslam'a ısındı. Daha önce, kendilerine yardımda gönüllü davranıp bu kez yavaş davranmam, Kureyş'in bendeki değişimi anlamalarına neden olmuştu. Bana bir genç gönderdiler. Bu genç benimle konu üzerinde tartıştı. Ona:

"Senin ve senden öncekilerin Rabbi olan Allah adına soruyorum, biz mi daha doğru yoldayız yoksa farisiler ve rumlar mı?" diye sordum. "Biz daha doğru yoldayız" dedi. "Biz mi daha rahat bir hayat sürüyoruz onlar mı?" diye sordum. "Onlar" dedi. Bunun üzerine: "Eğer, dünyadaki üstünlükten başka bir üstünlük sözkonusu değilse ve onlar her konuda bizden daha ileridelerse bizim onlara üstün olmamız nereden anlaşılacak? Benim kalbime doğdu ki, Hz. Muhammed (a.s)'in, ölümden sonra dirilme olacağı ve her iyilik sahibinin iyiliğinden, kötülük sahibinin de kötülüğünden dolayı gereken karşılığı bulacağı konusunda söyledikleri hakdır. Artık ısrar etmenin de bir hayrı yoktur," dedim."

Beğavi de, iyi (ceyyid) bir senetle tabiiinden olan Amr bin İshak'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ca'fer bin Ebi Talib, Habeşistan'a gitmek için Resulullah (a.s)'dan izin istedi." Umeyr dedi ki:

"Amr bin el As bana şöyle söyledi: "Onun yerini görünce, vallahi şu adamla

arkadaşlarının prestijini düşüreceğim," (1) Ardından Necaşi ile aralarında geçen olayın hikayesini anlattı. Ve sonra şöyle söyledi: "Ca'fer'le yalnız olarak görüştüm ve müslüman oldum. Arkadaşlarım müslüman olduğumu öğrenince, mallarımı yağmaladılar ve beraberimdeki her şeyi aldılar. Bunun üzerine Ca'fer'in yanına gittim. O da beni Necaşi'ye götürdü. Daha sonra arkadaşlarım, aldıkları her şeyi bana geri verdiler."

Müslüman olmasından sonra Resulullah (a..s) onu, bilgi, anlayış ve cesaretinden dolayı kendine yakın tutardı. Onu Zatu's Selasil'e gönderdiği savaşçıların başına kumandan olarak tayin etti ve Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a) ve Ebu Ubeyde bin Cerrah ile arkadan destekleyici güç gönderdi. Daha sonra Umman üzerine vali olarak tayin etti ve o, bu yerin valisi iken Resulullah (a.s) vefat etti. Daha sonra Hz. Ömer (r.a)'in zamanında da, Şam üzerine gönderilen ordulardan bir bölümünün komutanlığını üstlendi. Kınnısrin'i fetheden; Haleb, Menbic ve Antakya halkı ile musalaha yapan da odur. Hz. Ömer (r.a) de onu Filistin valisi yapmıştır.

İbni Ebi Hayseme, Leys'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Hz. Ömer (r.a), Amr (r.a)'a yürürken baktı ve: "Ebu Abdullah'a,yer üzerinde ancak emir olarak yürümek yaraşır," diye söyledi.

İbrahim bin Muhacir, Şa'bi'den o da, Kabisa bin Cabir'den şöyle bir rivayet nakleder:

"Kabisa dedi ki: "Amr bin el As (r.a) ile birlikte oldum. Ondan daha açık okuyuşlu, daha üstün ahlaklı ve içi ile dışı birbirine o kadar çok benzeyen bir başka adam görmedim."

Muhammed bin Selam Cumhi de şöyle söylemiştir:

"Hz. Ömer (r.a) konuşmasında kekeleyen bir adam gördüğünde "Şununla, Amr bin As'ın yaratıcısının aynı olduğuna şehadet ederim" diye söylerdi.

Amr (r.a), Hz. Ömer bin Hattab (r.a) zamanında Mısır valiliğine tayin edildi. Bu beldeyi fetheden de odur. Hz. Osman (r.a) da onu bu görevinde bir süre tutmuş, sonra azlederek yerine Abdullah bin Ebi Sarh'ı tayin etmişti. Bu kişi Hz. Osman (r.a)'ın süt kardeşiydi. Bu sebepten dolayı Hz. Osman (r.a)'ın emrine uydu ve tanındığı yere çekildi. Daha sonra belli bir süre herhangi bir yöneticilik görevi almadı. Hz. Ali (r.a) ile Muaviye arasında fitna olayı çıkıncaya kadar da öylece kaldı. Bu olaydan sonra da Muaviye'nin tarafına geçti. Onunla birlikte onun savaş planlarını hazırladı. Sonra hakem tayini olayı meydana geldi. Bunun ardından Muaviye'nin donattığı bir ordunun başında Mısır'ın üzerine yürüdü.

---

1) Necaşi nazarındaki prestijini düşüreceğim.

Hicri 38 yılından, öldüğü yıl olan 43 yılına kadar da burada Muaviye'nin valiliğini yaptı. Sahih olan rivayet böyledir. İbni Yunus ve meseleyi derinlemesine inceleyen araştırmacılar da böyle olduğunu belirtmektedirler. Bundan bir yıl önce öldüğü söylendiği gibi, daha sonra öldüğü de söylenmiştir.

Amr bin el-As- (r.a)'ın ölümü üzerinde çeşitli ihtilaflar vardır. Hicri 46 yılında öldüğü söylendiği gibi, 48 yılında öldüğü ve hatta daha sonra öldüğü de ileri sürülmüştür.

Yahya bin Bukeyr: *"Yaklaşık 90 yaşına kadar yaşadı"* demiştir.

İbni Berki'nin, Yahya İbni Bukeyr'den onun da, Leys'ten rivayet ettiğine göre, doksan yaşında iken vefat etmiştir.

Zehebi, 'Siyeru A'lami'n-Nubela'da şöyle söylemektedir:

"Amr bin As (r.a), Kureyş'in dahisi ve hayat adamıydı. Aynı zamanda kavrayış, deha ve olgunlukta darb-ı mesel haline getirilmiş bir kişidir.

Hicri 8 yılının ilk zamanlarında müslüman olarak Resulullah (a.s)'a hicret etmiştir. Beraberinde Halid bin Velid (r.a)'le, Kabe'nin örtüsünden sorumlu Osman bin Talha da bulunuyordu. Resulullah (a.s) onların gelmelerinden ve müslüman olmalarından dolayı çok sevinmiş ve ferahlık duymuştur. Resulullah (a.s) onu bazı orduların kumandanı yapmış, çeşitli seferlere çıkarmıştır. Rivayet ettiği bazı hadisler de bulunmaktadır."

Buhari diyor ki:

"Resulullah (a.s) onu Zatu's Selasile gönderilen ordunun başına geçirmişti. Medine'de kalmış daha sonra Mısır'a yerleşmiş ve orada vefat etmiştir."

Mucalid, Şa'bi'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Arap dahileri dört kişidir: Muaviye, Amr, Muğire ve Ziyad. Muaviye, alttan almada ve yumuşak davranmada, Amr içinden çıkılmaz halleri çözmede, Muğire ani durumlar karşısındaki çözümlerde, Ziyad ise küçük ve büyük işlerde başarılı idi."

Amr (r.a), parlak görüşlülüğü, dehası, olgunluğu, işlerinin ehli olması ve savaşlardaki durumları kestirme kabiliyetiyle Kureyş'in ileri erlerindendi. Arap yöneticilerinin de ileri gelenlerinden ve muhacirlerin seçkinlerindendi. Allahu Teala onu bağışlasın ve hatalarını affetsin. Eğer, dünya ve emirlik sevgisi olmasa ve karışık işlere girmeseydi, hilafete layık olurdu. Onda, Muaviye'nin sahip olmadığı bir geçmiş bulunmaktadır. İşleri iyi ayarlayabilmesi ve dehası sebebiyle Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) gibilerinin başına bazı durumlarda emir olmuştur.

AMR BİN EL AS (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١١٠ــ رَوَى أَحْمَدُ وابنُ سَعْد والحَاكِمُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «ابْنَا العَاصِ مُؤْمِنَانِ، عَمْرو وهِشَام»

2110- Ahmed, İbni Sa'd ve Hakim, Ebu Hurere (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) "As'ın iki oğlu Amr ile Hişam mü'mindirler" diye buyurdu."

٢١١١ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَمْرو بنِ العَاصِ قَالَ: كَانَ فَزَعٌ بالمَدِينَةِ فَأَتَيت عَلى سالم مولى أَبي حذيفة وهُوَ مُحْتَبٍ بِحَمَائِلِ فَأَخَذْت سَيْفِهِ فَأَخَذْت سَيْفًا فاحْتَبَيْتُ بِحَمائِلِهِ فَقَالَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ : «يا أَيُّها النَّاسُ أَلاَ كَانَ مَفْزَعُكُم إِلَى اللَّهِ وإِلى رَسُولِهِ» ثُمَّ قَالَ: «أَلا فَعَلْتُم كَمَا فَعَل هَذَانِ الرَّجُلانِ المُؤْمِنَانِ».

2111- Ahmed, Amr bin el As (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Medine'de bir panik vardı. Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim'in yanına gittim. O, kılıçlarının bağları üstüne çömelmiş haldeydi. Ben de bir kılıç aldım. Onun bağları üstüne çömeldim. Resulullah (a.s):

"Ey insanlar, sizin kaçışınız Allah'a ve Resulüne doğru değil miydi?" diye buyurdu ve sonra da şöyle söyledi: "Şu iki mü'min adamın yaptığı gibi neden yapmadınız?"

٢١١٢ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عُقْبَةَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُول: «أَسْلَمَ النَّاسُ وآمَنَ عَمْرُو بنُ العَاصِ».

2112- Ahmed, Ukbe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

2110-Ahmed, Müsned (2/304) Tabakatu'l-Kübra (4/191) Müstedrek (3/240) Hakim sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

2111-Ahmed, Müsned (4/203)

2112-Ahmed, Müsned (4/155) İsnadı hasendir. Tirmizi (5/687) 50-Kitabu'l-Menakıb. 49-Amr bin el-As'ın menkıbeleri babı.

"Resulullah (a.s)'ın "İnsanlar müslüman oldular, Amr bin As ise iman etti" diye buyurduğunu duydum."

٢١١٣ــ رَوَى أَحْمَدُ والحَاكِمُ عَنْ مُوسى بن علي عَنْ أَبيه قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرو بنَ العَاص يَقُول: بَعَثَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «خُذْ عَلَيْكَ ثِيَابَكَ وَسِلاحَكَ ثُمَّ ائْتِنِي» فَأَتَيْتُهُ وهُوَ يَتَوَضَّأُ فَصَعَّدَ فِيّ النَّظَر ثُمَّ طَأْطَأَهُ فَقَال: «إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَبْعَثَكَ عَلَى جَيْشٍ فَيُسَلِّمُكَ اللَّهُ وَيُغَنِّمُكَ وأَرْغَبُ لَكَ مِنَ المالِ رَغْبَةً صَالِحَةً» قَالَ: قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ مَا اَسْلَمْتُ مِنْ اَجْلِ الْمَالِ وَلٰكِنِّى اَسْلَمْتُ رَغْبَةً فِي الإِسْلام وأَنْ أَكُونَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «يا عَمْرو نِعْمَ المالُ الصَّالِحُ لِلْمَرْءِ الصَّالِحِ».

2113- Ahmed ve Hakim, Musa bin Ali (r.a)'nin babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Amr bin el As (r.a)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Resulullah (a.s) bana adam gönderdi ve: "Üstüne elbiseni giy, silahını da kuşan, sonra bana gel" diye haber verdi. Yanına gettiğimde abdest alıyordu. Önce kafasını kaldırıp bana doğru baktı, sonra bakışını indirerek:

"Ben seni bir ordu üzerine göndermek istiyorum. Allah seni selamete kavuşturur ve bol ganimet verir. Güzel bir arzu ile senin malının olmasını arzuluyorum" diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, ben mal için müslüman olmadım. Ancak İslam'a ve Resulullah (a.s) ile birlikte bulunmaya karşı olan istek ve arzum dolayısıyla müslüman oldum" diye söyledim. Bunun üzerine: "Ey Amr, salih insan için salih mal ne güzeldir." diye buyurdu."

٢١١٤ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ أَبي عُثْمَان أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ عَمْرو بن العَاص عَلى جَيْش ذَاتِ السَّلاَسِل، قَالَ: فَأَتَيْتُهُ فَقُلْت: اَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيْك؟ قَالَ: «عَائِشَة» قُلْت: مِنَ الرِّجَال؟ قَالَ: «أَبُوهَا» قُلْتُ: ثُمَّ مَن؟ قَالَ: «عُمَر» فَعَدَّ رِجَالاً. فَسَكَتُّ مَخافَةَ أَنْ يَجْعَلَني فِي آخِرِهِم.

2113-Ahmed, Müsned (4/197) Senedi sahihtir. Müstedrek (2/2) Hakim sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

2114- Buhari ve Müslim, Ebu Osman (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Amr bin el As (r.a)'ı Zatu's-Selasil ordusunun üzerine gönderdi. Ben yanına gittim: "Senin için insanların en sevimlisi kimdir?" diye sordum. "Aişe" diye söyledi. "Erkeklerden?" dedim. "Babası" diye cevap verdi. "Sonra kim?" dedim. "Ömer" dedi. Böylelikle bir hayli adam saydı. Beni en son söyler endişesiyle daha sonra sustum."

٢١١٥ــ رَوَى أَبُو دَاود والحَاكِمُ عَنْ عَمْرو بن العاص، قَالَ: احْتَلَمْتُ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ فِي غَزْوَةِ ذَاتِ السَّلاَسِلِ، فَأَشْفَقْتُ إِنْ اغْتَسَلْتُ أَنْ أَهْلَكَ، فَتَيَمَّمْتُ، ثُمَّ صَلَّيْتُ بِأَصْحَابِي الصُّبْحَ، فَذَكَروا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: «يا عَمْرو صَلَّيْتَ بِأَصْحَابِكَ وأَنْتَ جُنُب»؟ فَأَخْبَرْتُه بالَّذِي مَنَعَنِي مِنَ الاغْتِسَال، وقُلْتُ: إِنِّي سَمِعْتُ اللَّهُ يَقُول: ﴿وَلاَ تَقْتُلوا أَنْفُسَكُم إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَلَمْ يَقُل شَيْئًا.

2115- Ebu Davud ve **Hakim,** Amr bin el As (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Zatu's-Selasil Gazvesi'nde, soğuk bir gecede ihtilam oldum. Gusletmem halinde, ölüp gideceğimden korkarak teyemmüm ettim. Arkadaşlarıma sabah namazını kıldırdım. Bunu Resulullah (r.a)'a bildirdiler:

"Ey Amr! Cünüb olduğun halde arkadaşlarına namaz mı kıldırdın?" diye sordu. Ben, gusletmeme engel olan durumu anlattım ve "Ben yüce Allah'ın kendi nefislerinizi öldürmeyin, Allah sizin için rahmet edicidir" (1) diye buyurduğunu duydum" dedim. Rsulullah (a.s) güldü ve bir şey söylemedi."

Zehebi diyor ki:

"Resulullah (a.s) vefat ettiğinde Amr (r.a), Umman üzerinde görevliydi. Bu görevde iken kendisine Resulullah (a.s)'ın vefatı ile ilgili olarak Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yazısı ulaştı.

2114-Buhari (8/74) 64-Kitabu'l-Meğazi, 63-Zatu's-Selasil Gazvesi ile ilgili bab. Müslim (4/1856) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in faziletleri babı.

2115-Ebu Davud (1/92) Kitabu't-Tahare. Cünüb birinin şiddetli soğuğun sağlığına zarar vermesinden korkması halinde, teyemmüm etmesinin caiz olacağı babı. Hakim bunun bir benzerini (1/177) rivayet ederek sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de sahih olduğunu te'yid etmiştir. Buhari bu rivayeti Sahih'inde muallak olarak (senetsiz bir şekilde) vermektedir. Hafız, hadisin rivayetinin kavi olduğunu, Munziri de hasen olduğunu ildirmiştir.

1) Nisa Suresi: 29

Amr (r.a), Yermük Savaşı'na katıldı ve orada çok büyük kahramanlıklar gösterdi. Ebu Ubeyde'nin onu gönderdiği, Haleb ve Antakya halkı ile anlaşma yaptığı bildirilmiştir. Kınnısrin'in kalan bölgelerini ise savaş yoluyla almıştır."

Halife diyor ki:

"Hz. Ömer (r.a) Amr (r.a)'ı Filistin ve Ürdün valiliğine tayin etti. Sonra Hz. Ömer (r.a) bir yazı yazdı, o da Mısır'a geçti ve orayı fethetti. Hz. Ömer (r.a), Zübeyr'i de arkasından destek kuvvet olarak gönderdi."

Zühri de şöyle söylemiştir:

"Hz. Osman (r.a) halifeliğe getirildi ve Amr (r.a)'ı Mısır'dan aldı. Onun yerine, Abdullah bin Sarh'ı tayin etti."

٢١١٦ــ رَوَى أَحْمَد في مسنده عَنْ أَبِي قَيْس مَوْلى عَمْرو بن العَاص أَنَّ عَمْرو بن العاص كَانَ يَسْرُد الصَّوْم وقَلَّمَا كَانَ يُصيبُ مِنَ العَشَاء أَوَّلَ اللَّيْل أَكْثَرَ مَا كَانَ يُصيبُ مِن السحر قَالَ: وَسِمْعْتُه يَقُول: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُول: «إِنَّ فَصْلاً بَيْنَ صِيَامِنَا وَصِيَامِ أَهْلِ الكِتَابِ أَكْلَةُ السَّحَرِ».

2116- Ahmed, Müsned'de, Amr bin el As (r.a)'ın azatlısı **Ebu Kays'tan** rivayet etmiştir:

"Amr bin As (r.a) peşpeşe oruç tutar ve iftar vaktinde aldığı akşam yemeğinde çok az, sahur vaktinde ise daha çok yemek yerdi. Onun şöyle söylediğini de duydum: "Ben Resulullah (a.s)'ın "Bizim oruçlarımızla, kitap ehlinin oruçları arasındaki fark, sahur yemekleridir" diye söylediğini duydum."

٢١١٧ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي نَوْفَل بنِ أَبِي عَقْرَب قَالَ: جَزَعَ عَمْرُو بنُ العَاص عِنْد المَوْت جَزَعًا شَديدًا فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ ابْنه عَبْدُاللَّهِ بنَ عَمْرو قَالَ: يَا أَبَا عَبْدَاللَّه مَا هَذَا الجَزَع وَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُدْنِيكَ ويَسْتَعمِلُك؟ قَالَ: أَيْ بَني قَدْ كَانَ ذَلِكَ وسَأُخْبِرُكَ عَنْ ذَلِكَ إِنِّي واللَّهِ ما أَدْري أَحُبًّا ذَلِكَ كَانَ أَمْ تَأَلُّفًا يَتَأَلَّفُني ولٰكن

2116-Ahmed, Müsned (4/197) Müslim de hadisin bir kısmını (2/771) 13-Kitabu's-Sıyam. 9-Sahurun fazileti ve müstehablığının kuvvetle bildirilmesi babında rivayet etmektedir.

أُشْهِدُ عَلى رَجُلَيْن أنَّه قَدْ فَارَق الدُّنْيا وَهُوَ يحبهما ابنُ سُمَيَّة وابنُ أُمِّ عَبْد فَلَمَّا حَدثه وضَعَ يَدَهُ مَوْضِعَ يَدَهُ مَوْضِعَ الغِلال منْ ذِقْنِهِ وقَالَ: اللَّهُمَّ أمرتنا فَتَرَكْنا وَنَهَيْتَنا فَرَكِبْنا وَلاَ يَسَعُنَا إلا مَغْفِرَتَكَ وكانَتْ تِلْكَ هجيراه حَتَّى مات.

2117- Ahmed, Ebu Nevfel bin Ebi Akreb (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Amr bin As (r.a) ölümü esnasında çok şiddetli bir şekilde bağırdı. Bunu gören oğlu Abdullah bin Amr: "Ey Ebu Abdullah, bu ne bağırtı? Oysa Resulullah (a.s) seni yanına yaklaştırır ve seni emir olarak görevlendirirdi," diye söyledi. "Ey oğlum, söylediğin oldu. Sana bundan söz edeceğim. Bunu sevgisinden dolayı mı, yoksa benim kendisine ülfet etmemi sağlamak amacıyla mı yaptığını bilmiyorum. Ancak iki adam var ki, Resulullah (a.s)'ın bu ikisini sever halde dünyadan ayrıldığına şahidim. İbni Sümeyye ve İbni Ümmi Abd." Bunu söyleyince, elini çenesinin ucuna koydu ve şöyle söyledi:

"Ey Allah'ım, sen bize emrettin, biz terkettik (emrini yapmadık), sen bizi nehyettin, biz işledik. Artık bizim için tek sığınak, senin bağışlamandır." Bu sözlerr onun son sözleri oldu ve sonra vefat etti."

٢١١٨ــ رَوَى مُسْلِمُ عَنْ عَبْدالرَّحْمٰن بن شَمَاسة المهدي رَحِمَهُ اللَّه قَالَ: حَضَرْنَا عَمْرو بن العاص وَهُوَ في سِيَاقَةِ المَوْت، فَبَكَى طَويلاً، وحوَّلَ وَجْهَه إلى الجِدَارِ، فَجَعَلَ ابْنُهُ يَقُول: يا أَبَتاه أَمَا بَشَّرَك رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بكذَا؟ أَمَّا بَشَّرَك رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بكَذا؟ قَالَ: فأَقبل بَوَجْهِهِ، فَقَالَ: إن أفضل ما نُعِدُّ: شهادَةُ أَنْ لاَ إِلَهَ إلاَّ اللَّه، وأَنَّ مُحَمَّدًا رَسولُ اللَّه. إنِّي كُنْتُ عَلَى أَطْباقٍ ثَلاَثٍ: لَقَدْ رَأَيْتُني وَمَا أَحَدٌ أَشدَّ بُغْضًا لِرَسُول اللَّهِ ﷺ مني، وَلاَ أَحبَّ إلَيَّ أن أكونَ قَدْ استمكنتُ منه فَقَتلْتُه، فلو مِتُّ عَلى تلْكَ الحَال لَكُنْتُ مِنْ أَهْل النَّار، فَلَمَّا جَعَلَ اللَّهُ الإِسْلاَم في قَلْبي، أَتَيْتُ النَّبيَّ ﷺ ، فَقُلْتُ: ابْسُطْ يَمينَك فَلأُبايعْك، فَبَسَطَ يَمينَه، قَالَ: فَقَبَضْتُ يَدِي،قَالَ: «مالَك يا عَمْرو؟» .قَالَ: قُلْتُ: أَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِطَ، قَالَ: «تَشْتَرِطُ بِمَاذَا؟» قُلْتُ: أَنْ يُغْفَر لي قَالَ: «أَمَاعَلِمْتَ أَنَّ الإِسْلاَمَ يَهْدِم ما كَانَ قَبْلَه، وأَنَّ الهِجْرةَ تَهْدِم ما كَانَ قَبْلَها، وأَنَّ

2117-Ahmed, Müsned (4/199) İsnadı sahihtir. İbni Sümeyye ve İbni Ümmi Abd: "Babam (Abdullah bin Amr'ın babası) Ammar bin Yasir ve İbni Mes'ud."

الحَجَّ يَهْدِمُ ما كَانَ قَبْلَه؟» وما كَانَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، وَلاَ أَجَلَّ في عيني مِنْه، وما كُنْتُ أُطِيقُ أَنْ أَمْلأَ عَيْنَيَّ مِنْه إِجْلالاً لَهُ، ولَوْ سُئِلْتُ أَنْ أَصِفه ما أَطَقْتُ؛ لأَني لَمْ أَكُن أَمْلأُ عينيَّ مِنْهُ، وَلَوْ مِتُّ عَلَى تِلْكَ الحَال لَرَجَوْتُ أَنْ أَكُونَ مِنْ أَهْلِ الجَنَّة، ثُمَّ وَلِينا أَشْيَاء، ما أَدْري ما حَالي فِيهَا؟ فإِذَا أَنَا مِتُّ فَلاَ تَصْحَبْني نائحةٌ وَلاَ نارٌ، فإِذَا دَفَنْتُمُوني فَشُنُّوا عليَّ التراب شَنًّا، ثُمَّ أَقيموا حولَ قبري قدرَ ما تُنحرُ جزور ويُقسم لَحْمُها، حَتَّى أَسْتَأْنِسَ بِكُم، وأَنْظُرَ ماذَا أُراجعُ به رُسُل ربي؟.

2118- Müslim, Abdurrahman bin Şemase Mehdi (r.a)'nin şöyle söylediğini **rivayet etmektedir:**

"Amr bin el As (r.a) ölüm hastalığında iken yanına gittik. Uzun süre ağladı, sonra yüzünü duvara çevirdi. Oğlu:

"Ey babacığım, Resulullah (a.s) seni şöyle şöyle şeylerle müjdelemedi mi? Seni Resulullah (as) şöyle şöyle müjdelemedi mi?" diye söylemeye başladı. Bunun üzerine yüzünü dönüp şöyle söyledi:

"Bizim yaptığımız hazırlıkların en üstünü, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed (a.s)'in O'nun kulu ve peygamberi olduğuna şehadet etmemizdir. Ben üç ayrı hal üzere oldum. Resulullah (a.s)'a karşı kin ve düşmanlıkta benden daha şiddetli bir kimsenin olmadığı ve benim için O'nu öldürmeye imkan bulmaktan daha sevimli bir şeyin bulunmadığı bir dönem yaşadım. Eğer bu hal üzere ölmüş olsaydım, mutlaka cehennem ehlinden olurdum. Allahu Teala kalbime İslam'ı yerleştirince Resulullah (a.s)'a geldim. "Elini uzat, sana bey'at edeceğim" dedim. O elini uzattı, ama ben elimi tuttum. Resulullah (a.s): "Ne oluyor Amr?" diye sordu. "Ben şart koşmak istedim" diye söyledim. "Ne şart koşacaksın" diye sordu. "Günahlarımın bağışlanması şartını" dedim.

"İslam'ın kendinden öncekileri sildiğini, yine hicretin önceden olanları sildiğini ve yine haccın kendinden öncekileri sildiğini öğrenmedin mi" diye buyurdu. Bundan sonra benim için Resulullah (a.s)'dan daha sevimli ve gözümde O'ndan daha kıymetli bir kimse olmadı. O'nu gözümde pek üstün tutmam sebebiyle gözlerimi O'nunla doldurmaya (yani O'na doya doya bakmaya) güç yetiremezdim. Eğer bu hal üzere ölseydim, cennet ehlinden olacağımı umardım. Sonra bazı durumlar başımıza geldi. Bu şeyler karşısında durumumuzun ne olacağını bilmiyorum. Öldüğüm zaman, peşimde ağlayan kadın ve yakılan ateş ol-

---

2118-Müslim (1/112) 1-Kitabu'l-İman. 54-İslam'ın kendinden önceki şeriatleri sildiği ve hacc ile umrenin de böyle olduğu babı.

masın. Beni defnettiğiniz zaman, üzerime toprağı dökün. Sonra kabrimin etrafında, üzerinde develerin kesilip etinin dağıtılacağı bir yer oluşturun. Ta ki, ben sizinle ünsiyet kurayım ve Rabb'imin elçilerine (sargu meleklerine) nasıl cevap vereceğimi düşüneyim."

٢١١٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَمْرو بن العَاص قَالَ: خَرَجَ جَيْشٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَنَا أَمِيرُهُم حَتَّى نَزَلْنَا الأَسْكَنْدَرِيَّه فَقَالَ صاحِبُها أَخْرِجُوا إِلَيَّ رَجُلاً مِنكُم أُكَلِّمُهُ وَيُكَلِّمُني، فَقُلْتُ: لاَ يَخْرُجُ إِلَيْه غَيْري فَخَرَجْت وَمعي تُرْجُمان ومَعَه تُرْجُمان حَتَّى وُضِع لَهُمَا مِنْبران فَقَالَ: مَنْ أَنْتُم؟ فَقُلْنَا: نَحْنُ العَرَب ونَحْنُ أَهْل الشَّوْكِ والقَرَظ وَنَحْنُ أَهْل بَيْتِ اللَّهِ كُنَّا أَضْيقَ النَّاسِ أَرْضًا وأَشَدَّهُ عَيْشًا نَأْكُلُ المَيْتَة ويُغِيرُ بَعْضُنَا عَلى بَعْض بِشَرِّ عَيْشٍ عَاشَ بِهِ النَّاسُ حَتَّى خَرَجَ فِينَا رَجُل لَيْسَ بأَعْظَمِنا يَوْمَئِذٍ شَرَفًا وَلاَ أَكْثَرنَا مالاً فَقَالَ: أَنا رَسُولُ اللَّهِ يَأْمُرُنَا بِمَا لاَنَعْرف وينْهَانا عمَّا كُنَّا عَلَيْه وكَانَتْ عَلَيْه آباؤنا فَشْنِفْنا لَهُ وكذَّبْنَاه وردَدْنَا عَلَيْه مَقَالَتَه حَتَّى خَرَجَ إِلَيْه قَوْمٌ مِنْ غَيْرِنَا فَقَالُوا: نَحْنُ نُصَدِّقُك ونُؤْمِنُ بِكَ وَنتْبعك ونُقَاتِلُ مَنْ قَاتَلَكَ فَخَرَج إِلَيْهِم وخَرَجْنَا إِلَيْه فَقَاتَلْنَاه فَقَتَلْنَا وظَهَر عَلَيْنا وغَلَبْنا وتَنَاوَلَ مَنْ يَليهِ مِنَ العَرَبِ فَقَاتَلَهم حَتَّى ظَهَرَ عَلَيْهِم، فَلَوْ يَعْلَمُ مَنْ وَرَائي ما أَنْتُم فِيه مِنَ العَيْش لَمْ يَبْق أَحَدٌ إِلاَّ جَاءَكُم حَتَّى يَشْرَككُم فِيما أَنْتُم فيه مِنَ العَيْشِ. فَضَحِك ثُمَّ قَالَ: إِنَّ رَسُولَكُم قَدْ صَدَق قَدْ جَاءَتْنَا رُسُلنَا بِمِثْل الَّذِي جَاءَكُم بِهِ رَسُولُكم فَكُنَّا عَلَيْه حَتَّى ظَهَر فينا مُلُوكٌ فَجَعَلوا يَعْمَلُون فِينَا بأَهْوائِهِمْ وَيَتْرُكونَ أَمْر الأَنْبِياءِ فَإِنْ أَنْتُم أَخَذْتُم بِأَمْر نَبِيِّكُم لَمْ يُقَاتِلُكُم أَحَدٌ إِلاَّ غَلَبْتُمُوه ولَمْ يَتَنَاوَلْكُم أَحَدٌ إِلاَّ ظَهَرْتُم عَلَيْه فإِذَا فَعَلْتُم مِثْلَ الَّذِي فَعَلْنَا وَتَرَكْتُم أَمْرَ الانْبِيَاء وعَمِلْتُم مِثْلَ الَّذِي عَمِلوا بأَهْوَائِهِم خُلِّي بَيْنَنَا وبَيْنَكُم فَلَمْ تَكُونوا أَكْثَر مِنَّا عَدَدًا وَلاَ أَشَدَّ مِنَّا قُوَّة قَالَ عَمْرو بن العاص: فَمَا كَلَّمْتُ رَجُلاً أَذْكَرَ مِنْه.

2119- Taberani, Amr bin el As (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

2119-Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (6/218)'de "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri arasında Muhammed bin Amir bin Alkame bulunmaktadır. Bu kişi hasenu'l-hadistir. (hadis rivayetinde sika, saduk gibi derecelerden sonra gelen bir derece). Diğer raviler ise sikadır," demiştir.

"Müslümanlardan bir ordu harekete geçti. Ben de kumandanlarıydım. İskenderiye'ye vardık. Oranın sahibi (yöneticisi) "Benim kendisiyle konuşacağım, onun da benimle konuşacağı bir adam çıkarın," dedi. Ben: "Onun karşısına benden başkası çıkmasın" dedim. Ben karşısına çıktım. Benimde, onun da yanında tercüman vardı. Her iki tarafa da kürsüler konuldu. Adam: "Siz kimsiniz? diye sordu. "Biz, şiddet ve onur sahibi araplarız. Biz Allah'ın evinin sahipleriyiz. İnsanların en dar toprağa sıkışmış olanları ve en sıkıntılı hayat sürenleri idik. Ölü hayvan eti yer ve insanların yaşadığı en fena yaşantı için berbirimizi kıskanırdık. Sonunda aramızdan bir adam çıktı. Konum itibariyle en üstün olanımız değildi. (Yani insanların kendisini en üstün tuttukları bir kimse değildi) En fazla mala sahip olanımız da değildi. O; "Ben Allah'ın Resulüyüm" diye söyledi. Bize bilmediğimiz bir takım şeyleri emrediyor, yapmakta olduğumuz ve geçmişte dedelerimizin de yapageldikleri bir takım şeylerden de bizleri nehyediyordu. Biz O'na karşı durduk, kendisini yalanladık ve getirdiği şeyleri de reddettik. Ancak bizden ayrı bir topluluk çıkıp:

"Biz seni doğruluyor, sana inanıyor ve senin peşinden geliyoruz. Kim sana karşı savaşırsa, biz ona karşı savaşırız" dediler. Bu kişi onların yanına gitti. Biz onların üzerine gittik, kendilerine karşı savaştık. Ama O, bizim (ileri gelenlerimizi) öldürdü, bize galip geldi ve daha başka arap topluluklarına da ulaştı ve onlara da üstün geldi. Eğer arkamdakiler, sizin yaşadığınız hayatı bilecek olsa, bir tanesi kalmayıp sizin bu yaşayışınıza katılmak için gelir" dedim. Adam güldü ve şöyle söyledi:

"Resulünüz doğru söylemiş. Sizin Resulunüzün getirdiği şeylerin benzerini bize de Peygamberlerimiz getirdiler. Krallar bize üstün gelinceye kadar, onların getirdiği şeylere uyuyorduk. Bu krallar ise, bize kendi arzularına göre muameleler yapmaya başladılar. Peygamberinizin emrini tutarsanız, size karşı her kim savaş açarsa, onlara galip gelir, her kim sizi altetmeye çalışırsa siz ona üstün gelirsiniz. Ama eğer bizim yaptığımız gibi yapar, peygamberlerin emrini terkeder, arzularına göre hareket edenlerin yolunu tutarsanız, sayıca bizden daha fazla ve bizden daha güçlü olamazsınız (yani aynen bizim şu anda düşmüş olduğumuz duruma düşersiniz)"

Amr bin el As (r.a) diyor ki:

"Ben, adamın sözlerine karşı, onun söylediklerinden daha anlamlı şeyler söyleyemedim."

Zehebi diyor ki:

"Amr (r.a), Hz. Ömer (r.a)'den beş yaş kadar büyüktü. "Hz. Ömer (r.a)'in doğduğu geceyi hatırlıyorum" diye söyledi. Hz. Ömer (r.a)'den sonra yirmi yıl daha yaşamıştı. Bu, onun ömrünün tamamının, seksen küsur yıl olduğunu

göstermektedir. Allah kendisinden razı olsun.

Arkasında bir hayli mal, köle ve arazi bıraktı. Tamamı altın dolu olmak üzere, yetmiş deve sandığı altın bıraktığı söylenmektedir."

٢١٢٠ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ عَبْدِاللّه بْن عَمْرو أَنَّ أَبَاه أَوْصَاه قَالَ: يا بُنَيَّ إِذَا مِتُّ فاغْسِلْني غَسْلةً بالماء، ثُمَّ جفِّفْني في ثَوْب، ثُمَّ اغْسِلْني الثانيةَ بِماء قَرَاح، ثُمَّ جَفِّفْني في ثَوْب، ثُمَّ اغْسِلْني الثالثة بِماءٍ فيه شيء مِنْ كافور، ثُمَّ جفِّفْني في ثوب، ثُمَّ إِذَا أَلْبَسْتَني الثِّيابَ، فأُزرَّ عليَّ، فإِنِّي مُخَاصَم، ثُمَّ إِذَا أَنْتَ حَمَلْتَني عَلَى السَّرير، فامْش بي مَشْيًا بين المِشْيَتَيْن، وكن خَلْف الجَنازة، فإِنَّ مُقَدَّمَها للملائكة، وخَلْفَها لِبَني آدم، فإِذَا أَنْتَ وضَعْتَني في القَبْر، فسُنَّ عليَّ التراب سنًّا. ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ ايمَرْتَنَا فَأَضْعَنا، وَنَهيْتَنَا فَرَكِبْنَا ، فَلاَ بَرِيء فَأَعْتَذِر، وَلاَ عَزِيز فَأَنتصر، ولٰكن لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّه، ما زال يَقُولُها حَتَّى مَات.

2120- İbni Sa'd, Abdullah bin Amr (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Babam bana şöyle vasiyette bulunmuştur.

"Ey oğul, ben öldüğüm zaman, beni güzelce su ile yıka. Sonra elbise ile kurula. Sonra ikinci kez tatlı soğuk su ile yıka. Sonra yine elbise ile kurula. Sonra üçüncü kez, içinde bir miktar kafur bulunan su ile yıka. Sonra yeniden elbise ile kurula. Daha sonra bana kefenlerimi, üzerine de zırh giydir. Ben hasımları olan biriyim. Sonra beni tabuta koyduğun zaman, beni orta bir yürüyüşle götür. Sen cenazenin arkasında ol. Cenazenin önü melekler için, arkası ise insanlar içindir. Beni kabre koyduğun zaman da üzerime tane tane toprak dök." Bunları vasiyet ettikten sonra;

"Ey Allah'ım, sen bize emrettin, biz emrini zayi ettik. Bizi nehyettin, biz yine işledik. Artık bir mazeretimiz yok ki, özür dileyeyim. Bir yüce güç yok ki, yardım dileyeyim. Ancak Allah'tan başka ilah yoktur" dedi ve bu sözü, ölünceye kadar tekrar etti."

2120-Tabakatu'l-Kübra (4/260) İsnadı kavidir.

EBU SÜFYAN (R.A)

İbni Hacer, İsabe'de Ebu Süfyan bin Harb (r.a) ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Ebu Süfyan'ın adı Sahr'dır. Sahr, Harb'ın oğlu, o Ümeyye'nin oğlu, o Abdu Şems'in oğlu, o da Abdu Menaf'ın oğludur. Künyesi Ebu Süfyan. Kureyşli ve Ümeyyeoğullarından (Emevi)'dır. Adıyla ve künyesiyle tanınmıştır. Ebu Hanzala olarak da künyelenirdi. Annesi Hz. Peygamber (a.s)'in hanımı Meymune'nin halası olan Safiyye bintu Harb Hilaliyye'dir. Resulullah (a.s)'dan on yaş büyük idi. Ölüm tarihindeki ihtilafa binaen aradaki yaş farkı ile ilgili olarak bundan başka rivayetler de nakledilmiştir. Ebu Süfyan, Muaviye'nin babasıdır. Mekke'nin Fethi yılında müslüman olmuş, Huneyn ve Taif fetihlerine katılmıştır. Müellefe-i kulub (kalpleri İslam'a ısındırılmak istenen kimseler'den idi. Daha önce de Uhud ve Ahzab (Hendek) Savaş'larında müşriklerin başı durumundaydı. Resulullah (a.s)'ın onu Necran üzerine amil (vali) tayin ettiği söylenmektedir. Ancak bu konudaki rivayetler kesin değildir."

Vakidi diyor ki:

"Bizim bildiğimiz kişiler, bu iddianın doğru olmadığını ve Ebu Süfyan'ın Resulullah (a.s)'ın vefatı sırasında Mekke'de olduğunu söylemektedirler. Resulullah (a.s)'ın vefatı sırasında Necran valisi Amr bin Hazm idi."

İbni İshak, Resulullah (a.s)'ın Ebu Süfyan'ı Menat putunu yıkmak üzere gönderdiğini ve onun da bu putu yıktığını bildirmektedir. Resulullah (a.s), Ebu Süfyan daha müslüman olmadan önce onun kızı Ümmü Habibe ile evlenmişti. Ümmü Habibe, ilk zamanlarda müslüman olmuş, sonra Habeşistan'a hicret etmiştir.

Ebu Süfyan, Resulullah (a.s)'dan hadis rivayet etmiştir. Ondan da, Kays bin Hazim ile oğlu Muaviye hadis nakletmişlerdir. Sabit Bunani'den rivayet edildiğine göre, Resulullah (a.s) Mekke'nin Fathi gününde:

"Kim Ebu Süfyan'ın evine girerse o emniyettedir" diye buyurmuştur. Çünkü Resulullah (a.s) Mekke'ye gittiği zaman, Ebu Süfyan'ın evine girerdi. Bu rivayeti İbni Sa'd nakletmektedir. Yine İbni Sa'd'ın sahih isnadla, İkrime'den rivayet ettiğine göre, Resulullah (a.s) Amr bin Umeye ile birlikte Ebu Süfyan bin Harb (r.a)'a iyi cins bir hurma hediye etti ve kendisine deriler hediye etmesi üzere yazı gönderdi. Amr bin Ümeyye, Ebu Süfyan'ın hanımlarından birinin yanına gitti, o kadın kendisini karşıladı. Ebu Süfyan Resulullah (a.s)'ın gönderdiği hediyeyi kabul etti ve ona da deriler hediye etti.

Yine İbni Sa'd, Ebu Sefer'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"O'na karşı içinde hased duydu ve kendi kendine: "İnsanları, şu adama karşı tekrar toparlasam" diye söyledi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) göğsüne vurdu ve: "O zaman Allah seni rezil eder," diye buyurdu. Ebu Süfyan (r.a) da:

"Allah'tan mağfiret diler ve O'na tevbe ederim. Vallahi, nefsimin fısıldanışları dışında hiçbir şey söylemedim," dedi."

Ebu İshak Sebi'i de buna benzer bir rivayet nakletmekte ve orada Ebu Süfyan (r.a)'ın: *"Vallahi, şu ana kadar senin peygamber olduğunu kesin olarak anlamamıştım,"* diye söylediği rivayet edilmektedir.

Abdullah İbni Ebu Bekir bin Hamza'nın da şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Ebu Süfyan (r.a) kendi içinden: "Muhammed'in bize nasıl galip geldiğini bilemiyorum," diye söyledi. Resululah (a.s) sırtına vurdu ve: "Sana Allah ile (Allah'ın yardımıyla) galip geliyoruz," diye söyledi. Bunun üzerine Ebu Süfyan: "Şehadet ederim ki, sen Allah'ın Resulüsün," diye söyledi."

Zübeyr bin Bekkar'ın, İshak bin Yahya'dan, onun da Ebu Haysem'den rivayet ettiğine göre, kendisine rivayette bulunan bir başkası şöyle bildirmiştir:

"Ebu Süfyan bin Harb'ın, kızı Ümmü Habibe'nin evinde Resulullah (a.s) ile şakalaştığını duydum," Ebu Süfyan:*"Vallahi eğer seni terkedersem, Araplar da seni terkeder, boynuzlusu değil boynuzsuzu sana faka çalar,"* dedi. Resulullah (a.s) da:

"Bunu sen mi söylüyorsun ey Ebu Hanzala," diye buyurdu."

Zübeyr, Sa'id bin Ubeyd Sakafi'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Taif çarpışmasında Ebu Süfyan'a ok attım ve gözüne isabet ettirdim. Ebu Süfyan Resulullah (a.s)'ın yanına giderek: "Bak, gözüm Allah yolunda isabet aldı," diye söyledi. Resulullah (a.s): "İstersen dua ederim, gözün yeniden iyileşir, istersen de bunun karşılığında cennete kavuşursun," diye söyledi. Ebu

Süfyan (r.a) da:

"Cenneti isterim," dedi."

Ya'kub bin Süfyan ile İbni Sa'd'ın sahih senetle naklettiklerine göre, Sa'id bin Müseyyeb babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Yermük gününde bütün sesler kısıldı. Sadece bir adamın sesi çıkıyor ve o da: "Ey Allah'ın yardımı, yaklaş, gel",diye sesleniyordu. Baktık o adam Ebu Süfyan'dı ve oğlu Yezid'in bayrağı altında böyle sesleniyordu." Ebu Süfyan'ın gözünün o gün çıktığı da söylenmektedir. Beğavi'nin sahih senetle rivayet ettiğine göre, Ebu Süfyan kör olduktan sonra oğlunun yardımı ile Hz. Osman (r.a)'ın yanına gitmiştir.

Ali bin Medini: *"Ebu Süfyan, Hz. Osman (r.a)'ın hilafetinin ilk altı yılı geçtikten sonra vefat etmiştir,"* demektedir. Haysem de: *"Dokuz yılı geçtikten sonra vefat etmiştir,"* demektedir. Medaini ise: Hicri 34 yılında vefat ettiğini söylemiştir. Ebu Süfyan'ın Hz. Osman (r.a)'ın halifeliği döneminde hicri 31, 32, 33 ya da 34 yılında vefat ettiği de bildirilmiştir. Ebu Süfyan (r.a)'ın 93 yıl yaşadığı bildirilmiştir. Vakidi, 88 yaşında vefat ettiğini bildirirken, daha değişik rivayetlerde bulunanlar da olmuştur.

Zehebi de Ebu Süfyan (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Ebu Süfyan (r.a), Uhud ve Hendek Savaşlarında Kureyş'in başı ve kumandanıydı. Onun oldukça zor işleri vardır. Ancak sonunda İslam ona ulaştı ve Mekke'nin Fethi gününde bir bakıma zoraki ve korkudan müslüman oldu. Ancak bir süre sonra iyi bir müslüman haline geldi.

Arapların dahilerinden, önemli konularda görüşlerine başvurulan ve değer verilenlerindendi. Huneyn Savaşı'na katıldı ve damadı olan Resulullah (a.s), ona ganimetlerden yüz deve ile kırk ukiyye dirhem verdi. Bununla onun kalbini İslam'a ısındırmayı amaçlıyordu. Böylelikle, Hübel putuna kulluk etmekten vaz geçerek İslam'a yöneldi.

Taif çarpışmalarına da katıldı ve buradaki çarpışmalarda gözü çıktı. İkinci gözü ise Yermuk gününde çıktı. O günde, Allah'ın izniyle, imanı iyi bir dereceye ulaşmıştı. Yürmük gününde müslümanları cihada teşvik ediyordu ve oğlu Yezid'in bayrağı altında: "Ey Allah'ın yardımı, yaklaş (gel)" diye haykırıyordu. Yine o gün, atlı grupların arasına durarak: "Allah, Allah, siz İslam'ın kahramanları ve arap toprağının bitkilerisiniz. Bunlar ise şirkin adamları ve rum toprağının bitkileridirler. Ey Allah'ım, bu senin günlerinden bir gündür. Ey Allah'ım, yardımını ulaştır" diye sesleniyordu."

Eğer ondan rivayet edilen bu olay gerçek ise, ona bu sebeple gıbta etmek

gerekir. Şüphesiz, onun Hirakl hakkındaki hadisi (rivayeti) ve Resulullah (a.s)'ın kendisine yazdığı yazı, iman sahibi olduğuna işaret eder. Allahu Teala'ya hamdolsun.

Resulullah (a.s)'dan on yaş büyüktü. O'ndan sonra yirmi yıl yaşadı. Ebu Süfyan (r.a), Ümeyyeoğullarının büyüğü olduğundan dolayı Hz. Ömer (r.a) kendisine hürmet ederdi.

Resulullah (a.s)'ın kayınpederiydi. İki oğlu, Yezid ile Muaviye'nin Şam valisi olmalarına kadar yaşamıştır.

Başkanlığı ve övülmeyi severdi. Amcasının oğlu olan Hz. Osman (r.a)'ın halifeliği döneminde iyi bir konuma sahip bulunuyordu.

Hicri 31 yılında Medine'de vefat etti. 32, 33 veya 34 yılında vefat ettiği de söylenmiş, yaklaşık doksan yıl yaşamıştır.

MUAVİYE (R.A.)

İbni Hacer, Muaviye (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Muaviye, Ebu Süfyan Sahr'ın oğlu, o Harb'ın oğlu, o Ümeyye'nin oğlu, o Abdu Şems'in oğlu, o da Abdu Menaf'ın oğludur. Kureyş'tendir. Ümeyyeoğullarına mensuptur. (Yani Emevidir.) Mü'minlerin emiridir. Resulullah (a.s)'ın peygamberlikle görevlendirilmesinden beş yıl önce dünyaya gelmiştir. Yedi yıl önce dünyaya geldiği söylenildiği gibi, onüç yıl önce dünyaya geldiği de söylenmiştir. Ancak en meşhur olanı ilk rivayettir. Vakidi, onun Hudeybiye anlaşmasından sonra müslüman olduğunu, ancak müslümanlığını gizlediğini ve Mekke'nin Fethi yılında açığa çıkardığını, kaza umresi sırasında müslüman olduğunu bildirmektedir. Bu rivayet Sahih'te yer alan ve Sa'd bin Ebi Vakkas'tan nakledilen rivayete ters düşmektedir. Buradaki rivayette, Sa'd bin Ebi Vakkas'ın söz konusu kaza umresi ile ilgili olarak:

"Biz bu umreyi hacc aylarında gerçekleştirdik ve o (Muaviye) o zaman kafir idi" diye söylediği bildirilmektedir. Eğer Vakidi'nin bildirdiği rivayet doğru ise, Sa'd'ın, Muaviye'nin müslümanlığını gizlemesi sebebiyle onun müslüman olduğunu öğrenememiş ve durumundan da kafir olduğu hükmünü çıkarmış olması itibarıyla böyle konuşmuş olabileceği söylenmiştir.

Ahmed'in naklettiğine göre, Muhammed bin Ali bin Hüseyin, İbni Abbas'tan, Muaviye'nin "Resulullah (.as)'a Merve'de attığım ok isabet etmedi." diye söylediğini rivayet etmiştir. Bu hadisin aslı Buhari'dedir ve Tavus'un, İbni Abbas'tan rivayeti tarıkıyla gelmiştir. Ancak orada "attığım ok isabet etmedi" ifadesi geçmekte ve Merve'den söz edilmemektedir. Merve'nin isminin geçmesi Resulullah (a.s)'ın o esnada umre yapmakta olduğuna işaret eder. Çünkü Buhari ve Müslim'de, Enes'ten rivayet edildiğine göre Resulullah (a.s) Veda Haccı'nda, Mina'da saçlarını kestirmiştir. Beğavi'nin Muhammed bin Selam Cumehi'nin, Ebban bin Osman'dan rivayeti tarıkiyla bildirildiğine göre, Muaviye çocukken, annesi ile birlikte Mina'da idi. Ayağı kayıp düştü. Annesi: "Kalk, Allah seni

kaldırmasın," diye söyledi. Bir bedevi annesine: "Ona böyle söyleme, ben onun kavmine reis (seyyid) olacağı düşüncesindeyim," diye söyledi. Annesi de: "Sadece kavmine reis olursa, Allah onu kaldırmasın (yükseltmesin)," diye söyledi."

Ebu Nuaym diyor ki:

"Muaviye, yazı yazmasını ve hesap yapmasını bilen, fasih konuşan hilim sahibi ve vakarlı biri idi." Halid bin Ma'dan'dan rivayet edildiğine göre: "Uzun boylu, beyaz tenli, kısa saçlı biriydi. Resulullah (a.s)'ın sahabesinden olmuş ve onun katipliğini yapmıştı."

İbni Abbas, *"Sultanlık için Muaviye'den daha tatlı (daha uygun) birini göremedim"* demiştir.

Beğavi, senediyle birlikte şöyle bir rivayet nakletmektedir:

"Hz. Ömer (r.a) Muaviye (r.a)'ye baktığı zaman: "Bu arapların Kisra'sıdır," diye söylerdi."

İbni Sa'd da, Medaini'nin şöyle söylediğini nakletmektedir:

"Muaviye (r.a), daha çocukken, Ebu Süfyan ona baktı ve: "Benim bu oğlum, akıllıdır ve o, kavmine baş olacak bir yaratılışa sahiptir," diye söyledi. Bunun üzerine Hind: "Sadece kavmine mi? Eğer arapların tümüne başlık etmezse onu yitireyim" dedi."

Medaini şöyle söylemiştir:

"Zeyd bin Sabit vahiy katipliği yapıyordu. Muaviye de Resulullah (a.s)'ın araplar ile arasındaki yazışmalarının katipliğini yürütüyordu."

Aslı Müslim'de bulunan ve Ahmed'in Müsned'inde de nakledilen bir hadiste İbni Abbas'ın şöyle söylediği bildirilmektedir:

"Resulullah (a.s) bana Muaviye'yi çağır" diye söyledi. O, Resulullah (a.s)'ın katibi idi."

İbni Müberek, 'Kitabu'z-Zühd'de Hz. Ömer (r.a)'in azadlısı Eslam'in şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Muaviye (r.a) yanımıza geldi. O, insanların en beyaz ve en güzeliydi. Hz. Ömer bin Hattab (r.a) ile birlikte hacca gitti. Hz. Ömer (r.a) ona bakar, hayret eder, sonra parmağını alnına koyar, sonra tasmadan kaldırırcasına parmağını kaldırır ve: "Aferin, aferin, dünya ve ahiretin hayırları bizim için biraraya getirildiğine göre, biz insanların en hayırlılarıyız" derdi. Hz. Ömer (r.a)'in bu sözüne karşılık Muaviye:

"Ey mü'minlerin emiri, bizim hamamlar ve taşra toprağı üzerinde olduğumuzu sana söyleyeceğim..." dedi. Hz. Ömer (r.a) de: "Ben ise sana şunu söyleyeceğim; ihtiyaç sahipleri kapının arkasında beklerken, kendi nefsine en güzel yiyecekle lütufta bulunman ve güneş iki yanına vuruncaya kadar sabah yemeği alman (senin için iyi olmaz)..." dedi."

Ravi diyor ki:

"Zu Teva'ya kadar geldik. Orada Muaviye (r.a) bir hulle (cübbeye benzer bir giysi) çıkarıp giyindi. Hz. Ömer (r.a) onda güzel bir koku bulunduğunu hissetti ve:

"Biriniz niyet ediyor, üzerine koku sürünmeden hacca çıkıyor. Allah'ın beldelerinin en yücesine geldiği zaman ona hürmet olsun diye, adeta kokunun içinde saklanmış iki giysisini çıkarıp giyiniyor" diye söyledi. Buna karşılık Muaviye:

"Ey Ömer (r.a), onları, aşiretimin yanına gitmek için giyindim. Vallahi, senin eziyetin bana burada da, Şam'da da ulaştı. Allah bilir ki, ben hayayı Ömer (r.a)'de tanıdım" diye söyledi. Daha sonra Muaviye (r.a) o iki elbisesini çıkardı ve içerisinde ihrama girdiği iki elbisesini giydi." Bu rivayetin senedi kuvvetlidir.

İbni Sa'd, senediyle birlikte naklettiği bir rivayetinde şöyle bildiriyor:

"Muaviye (r.a), yeşil bir hulle giyinmiş olarak Hz. Ömer (r.a)'in yanına girdi. Sahabiler kendisine doğru baktılar. Hz. Ömer (r.a) bunu görünce ayağa kalktı. Beraberinde de bir kamçı vardı. Bununla Muaviye (r.a)'ye vurmaya başladı. Muaviye (r.a): "Allah, Allah, ey mü'minlerin emiri, ne için, ne için?" diye söylüyordu. Hz. Ömer (rn.a) ona bir şey söylemeden yerine döndü ve oturdu. Kendisine: "Bu genci niye dövdün, oysaki senin kavminde onun bir benzeri yoktur?" diye söylediler. Hz. Ömer (r.a):

"Ben onda hayırdan başkasını görmedim, ondan bana ulaşan da hayırdan başkası değildir. Ancak şunu gördüm -eliyle de üstüne doğru işaret etti- ve biraz (gururunu) kırmak istedim." dedi."

İbni Ebi Dunya diyor ki:

"Hz. Ömer (r.a): "Sakın benden sonra ayrılığa düşmeyin. Eğer böyle yaparsanız, (ayrılığa düşerseniz), Muaviye'nin Şam'da olduğunu ve onu, reyinize vekil kılmanız halinde, reyinizi nasıl açığa çıkaracağını bilin," dedi."

Sahih olan rivayete göre, Muaviye (r.a), hicri 60 yılının receb ayında vefat etmiştir. Öldüğünde yatmış küsur yaşındaydı ve seksen yaşına yaklaşıyordu.

İbni Kesir de şu bilgileri veriyor:

"O, babası ve annesi Hind bintu Utbe bin Rabi'a bin Abdi Şems, Mekke'nin Fethi gününde müslüman olmuşlardır. Muaviye (r.a)'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ben, kaza umresi sırasında müslüman oldum ama Mekke'nin Fethi gününe kadar imanımı babamdan gizledim." Babası cahiliye döneminde Kureyş'in ileri gelenlerindendi. Bedir Savaşı'ndan sonra Kureyş'in reisliği ona geçmişti. Müşrikler tarafında savaşların kumandanı oydu. Çok mal sahibi ve emirlerine itaat edilen bir başkandı. Müslüman olduğunda da:

"Ey Allah'ın Resulü, bana emret, geçmişte müslümanlara karşı savaştığım gibi, şimdi de kafirlere karşı savaşayım" diye söylemiş, Resulullah (a.s) da "evet" diye cevap vermiştir. Ebu Süfyan: "Muaviye'yi kendine katip yap" demiş, Resulullah (a.s) ona da "evet" demiştir. Daha sonra kızı İzze binti Ebi Süfyan'ı Resulullah (a.s)'a nikahlamak istemiş ve bu konuda, o kızın, kızkardeşi olan Ümmü Habibe'nin yardımını talep etmişti. Ancak bu isteği olmamış ve Resulullah (a.s) böyle bir şeyin helal olmayacağını kendisine anlatmıştı."

İfadeden kestedildiğine göre Muaviye, diğer vahiy katipleri gibi Resulullah (a.s) için vahiy katipliği yapıyordu. Şam fethedildikten sonra Hz. Ömer (r.a) Muaviye (r.a)'yi kardeşi Yezid'in arkasından buranın valiliğine tayin etti. Hz. Osman bin Affan (r.a) da onu bu görevde tuttu ve idare ettiği yerlere daha başka bölgeler de ilave etti. Şam'daki Yeşil Kubbe'yi inşa eden odur. Burada kırk yıl ikamet etmiştir. Bu bilgiyi Hafız İbni Asakir nakletmektedir. Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a) hilafete getirildiğinde, Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesi olayına katılan emirlerinin bir çoğu, Hz. Ali (r.a)'ye, Muaviye'yi Şam valiliğinden azletmesi ve yerine Sehl bin Hanifi tayin etmesi teklifinde bulundular. Hz. Ali (r.a) de onu azletti, ancak o azlini kabul etmedi. Şam halkından da bir cemaat onun etrafında toplandılar. Muaviye (r.a) bu cemaatle Hz. Ali (r.a)'ye karşı durdu ve:

"Hz. Osman (r.a)'ı öldürenleri bana teslim etmediği sürece, ben ona bey'at etmem. Çünkü o (Hz. Osman (r.a)) haksız yere öldürülmüştür. Allahu Teala: "Haksız yere öldürülenlerin velisine bir yetki tanımışızdır" (1) diye buyurmaktadır" dedi."

Taberani, İbni Abbas'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Muaviye (r.a)'nin, bu ayeti-i kerimeden mülkü (idareyi) kasdettiğini kesin olarak anlamaktaydım," Muaviye, Hz. Ali (r.a)'nin, kendisine Hz. Osman (r.a)'ın katillerini teslim etmemesi halinde, ona bey'at etmekten kaçınması üzerine daha önce zikrettiğimiz şekilde Sıffin vak'ası oldu ve sonunda iş karşılıklı

1) İsra Suresi: 33

olarak tayin edilen hakemlerin karar vermesine götürüldü."

Bir Açıklama

Hakemlerin vardığı hükümlerle ilgili olarak pek çok meşhur rivayet bulunmaktadır. Ancak bu rivayetlerin incelenmesi halinde, gerçeği tam olarak yansıtmadıkları görülür. Her halü karda bu hakem tayini olayında Hz. Ali (r.a) tarafının zayıf kaldığı, Muaviye (r.a) tarafının ise kuvvetli olduğu neticesi çıkmaktadır. Ancak inceleme neticesinde bu hakemlerin Hz. Ali (r.a) ile Muaviye (r.a)'den başka birinin hilafete geçerilmesi konusunda görüş birliğine vardıkları, ancak bunun gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

İbni Kesir daha sonra şu açıklamayı yapıyor:

"Muaviye'nin durumu kuvvetlendi. Hz. Ali (r.a) ise kendi adamları ile ihtilaftan kurtulamadı. Sonunda da, daha önce geçtiği üzere İbni Mulcem Hz. Ali (r.a)'yi öldürdü. Bunun üzerine Irak halkı Hz. Hasan (r.a)'a, Şam halkı da Muaviye (r.a)'ye bey'at etti. Daha sonra Hz. Hasan (r.a) isteği olmadığı halde Irak askerlerinin başına geçti. Muaviye (r.a) de Şam halkının başına geçti. İki tarafın ordusu karşı karşıya gelince, halk bu ikisi arasında barış gerçekleştirmenin yollarını aradı. En sonunda Hz. Hasan (r.a)'ın hilafetten tamamen çekilerek, yönetimi Muaviye (r.a)'ye teslim etmesi ile sonuçlandı. Bu olay hicri 41 yılının rebiülevvel ayında gerçekleşti. Muaviye (r.a) bu olaydan sonra Kufe'ye girdi ve orada, insanların kendisine bey'at etmelerinden sonra oldukça edebi bir konuşma yaptı. Uzakta, yakında, doğuda ve batıda bütün İslam toprakları onun yönetimine geçmiş oldu. Bu yılda, insanlar ayrılıktan sonra tek bir emirin etrafında toplandıklarından dolayı bu yıl, "cemaat yılı" olarak adlandırıldı.

Muaviye (r.a), Şam kadılığına Fedale bin Ubeyd'i, ondan sonra da Ebu İdris Havlani'yi tayin etti. Emniyet güçlerinin başına da Kays bin Hamza'yı geçirdi. Katibi ve sekreteri Serhun bin Mensuri Rumi'ydi. İlk kez koruma görevlisi kullanarın yazım ve mühür işini ilk kez özel bir görev haline getirenin Muaviye (r.a) olduğu söylenmektedir."

Zehebi de, Muaviye (r.a)'nin hayatı hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Mü'minlerin emiri. İslam'ın sultanı. Künyesi Ebu Abdurrahman. Kureyş'ten, Emevi (Ümeyyeoğulları mensubu) ve Mekkeli. Annesi Hind binti Utbe bin Rebi'a bin Abdi Şems bin Abdi Menaf bin Kusay. Muaviye (r.a)'nin babasından önce, kaza umresi sırasında müslüman olduğu ve babasından korktuğundan dolayı Resulullah (a.s)'ın yanına gitmeden Mekke'de kaldığı söylenmiştir. Müslüman olduğu, ancak Mekke'nin Fethi günü açığa çıkmıştır. İbni Ebi Dünya ve başkaları Muaviye (r.a)'nin uzun boylu, beyaz tenli, güzel görünümlü olduğunu, güldüğü zaman üst dudağının çekildiğini ve saçlarına kına süründü-

günü bildirmişlerdir.

Muaviye (r.a)'nin arkasında onu seven, ona bağlılıkta hayli ileri giden ve onu pek üstün tutan pek çok kimse vardı. Bunlar ya, Muaviye kendilerini iyilik, hilim ve ihsan ile idare ettiğinden dolayı, ya da Şam diyarında dünyaya gelip onun sevgisiyle büyüdüklerinden dolayı ona bu derece bağlı idiler. Bunların az bir kısmı sahabedendi. Kalanların arasında da tabiinin seçkinlerinden pek çok kimse bulunuyordu. Bu kimseler, onunla birlikte Irak halkına karşı savaştılar. Nefse aldanmaktan Allah'a sığınırız, ona bağlılıkta ileri gidenlerin bazıları, ehl-i beyt düşmanlığı konusunda ileri gittiler. Onlar böyle yaparken, Hz. Ali (r.a)'nin ordusu ve onun yönetimi altındaki insanlardan, hariciler dışında kalanlar da, Hz. Ali (r.a)'nin sevgisi, onunla birlikte olma ve ona düşmanlık edene buğz ve yaptıkları hareketten de uzak olma temennisi ile kendilerini gösterdiler. Bunlardan bazıları taraftarlıkta ileri gittiler.

Artık, sevgiyi ileri götüren, kinde de aşırı giden insanlardan başkasının görülmediği bir bölgede yetişenin nasıl olacağını Allah bilir. Böyleleri arasında insaf ve itidal çizgisini insanların yakalaması ne kadar da zordur. Hakkın bütün açıklığı ile ortaya çıktığı, her iki tarafın durumunun da netlik kazandığı bir dönemde bizi yarattığından dolayı, Allahu Teala'ya şükrediyoruz. Biz bu zamanda tarafların her birinin dayanaklarını öğrendik, durumu gördük, mazeret beyan ettik, Allah'tan bağışlanma diledik, orta yolu tutmayı yeğledik, herkes için uygun düşebilecek bir te'vil getirmek suretiyle haddi aşanlara acıdık, yahut da inşallah Allahu Teala'nın bize öğrettiği şekilde:

"Ey Rabb'imiz, bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla, kalbimizde iman etmiş olanlara karşı bir kin bırakma" (1) dedik. Aynı şekilde, Sa'd bin Ebi Vakkas, İbni Ömer, Muhammed bin Mesleme, Sa'id bin Zeyd ve daha başkaları gibi, her iki gurubtan da uzak kalmayı tercih edenlerin durumlarını da normal karşıladık. Her iki gurubu da küfürle itham eden ve Hz. Ali (r.a)'ye karşı savaşan ve dinden çıkan haricilerden de beri olduk. Hariciler cehennemin köpekleridirler. Onlar dinden çıkmışlardır. Ancak bununla birlikte onların sonsuz olarak cehennemde kalacakları kesin olarak söylenemez. Bunun gibi puta tapanlar ve haçlara kullek edenler hakkında da böyle kesin bir şey söyleyemeyiz."

Önce Hz. Ömer (r.a)'in, sonra Hz. Osman (r.a)'ın İslam'ın stratejik sınır bölgelerinden olan bir bölgeye, birini emir tayin etmesi, onun da bu yeri bütün gücüyle koruması, görevini tam ve hakkıyla yapması, her ne kadar bazıları bir kereye mahsus sıkıntı çekseler de, insanlarını cömertlik ve yumuşaklığı ile sevindirmesi o kimsenin derecesini anlamamız açısından yeterlidir. Yönetim işte

---

1) Haşir Suresi: 10

böyle olacaktır. Her ne kadar Resulullah (a.s)'ın diğer sahabileri, ondan çok daha üstün, hayırlı ve salih idilerse de, Muaviye (r.a) yönetimi ele almıştı. Üstün aklı, son derece yumuşak tutumu, gönül genişliği, kuvvetli dehası ve isabetli görüşe sahip olması ile bütün ülkeyi yönetmişti. Onun hakkında elbette çeşitli meseleler ve düşündürücü noktalar vardır. Herkesin dönüşü ise sadece Allah'adır.

Muaviye (r.a), yönetimi altındakilere kendini sevdirmesini biliyordu. Yirmi yı kadar Şam valiliği, sonra da yirmi yıl süreyle halifelik yapmıştır. Bu süre zarfında devleti içinde ona karış ayaklanan hiç kimse olmamıştır. Aksine değişik milletler ona yanaşmış, arapları ve arap olmayanları da yönetimi altına almıştı. Mekke, Medine, Mısır, Şam (Suriye), Irak, Horasan, Fars, Cezire, Yemen, Meğrib (Kuzey Afrika) ve daha başka ülkeler onun yönetimi altında kalmıştır.

İsmail bin Umeyye'den rivayet edildiğine göre, Hz. Ömer (r.a) Muaviye (r.a)'yi Şam'da tek kişi haline getirdi ve ona aylık seksen dinar bağladı. Yaygın olan rivayete göre ise, onu Şam'da tek kişi haline getiren Hz. Osman (r.a)'dır.

Safer ayının ilk gün (Sıffin) savaş ateşlendi, çok kimse öldürüldü, Şam tarafı sıkıntıya düştü. Bunun üzerine Şam, yani Muaviye'nin tarafı mushafları havaya kaldırdılar ve:

"Sizi Allah'ın kitabına ve onun içindeki hükme çağırıyoruz" dediler. Bu, Amr bin As'ın bulduğu bir tuzaktı. Bu gelişme üzerine barış yaptılar ve Ezruh'ta (1) biraraya gelmek ve karşılıklı iki hakem tayin etmek üzere bir yazı yazdılar. Birlik sağlanamadı ve Hz. Ali (r.a) kendi adamları arasında ayrılık ve bozulma ile birlikte Kufe'ye döndü. Onların arasında hariciler gurubu ortaya çıkarak, hakem olayına karşı geldiler ve:

"Allah'tan başkasının hükmüne başvurulmaz" dediler. Muaviye (r.a) ise kendi adamları arasında birlik ve dayanışma ile geri döndü. Hicri 38 yılının zilkade ayında, Şam halkı Muaviye (r.a)'yi halife tanıyarak bey'at etti. O, zaman zaman baskın gurupları gönderiyor ve onlar da Hz. Ali (r.a)'nin tarafında olanları yahut Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesine yardımcı olanları öldürüyorlardı. Busr bin Ebi Ertah'ı da, insanları sorguya çekmek üzere Hicaz ve Yemen tarafına gönderdi. O da, Yemen'de Ubeydullah bin Abbas'ın iki oğlu Abdurrahman ile Kusm'u öldürdü. Daha sonra hicri 40 yılının ramazan ayında da Hz. Ali (r.a) şehid edildi.

Hz. Hasan (r.a) Muaviye (r.a) ile anlaşma yaptı, ona bey'at etti ve bu olayın

---

1) Ezruh: Şam (Suriye) yakınlarında bir şehirdir. Belka ve Amman beldelerine yakın bir yerde bulunmaktadır. Hicaz topraklarına da sınırdır.

gerçekleştiği yıl 'cemaat yılı' olarak adlandırıldı. Muaviye (r.a) Kufe'ye vali olarak Muğire bin Şu'be'yi, Basra'ya Abdullah bin Amir bin Kureyz'i, Medine'ye kardeşi Utbe'yi, daha sonra da Mervan'ı, Mısır'a Amr bin As'ı tayin etti. Hicri 50 yılında da insanların başında hacca gitti. Şam'da yargı görevini Fedale bin Ubeyd yürütüyordu.

Hicri 56 yılının receb ayında da umre yaptı. Onunla, Hz. Hüseyin (r.a), İbni Ömer, İbni Zübeyr ve İbni Ebi Bekir arasında kendinden sonra Yezid'e bey'at etmek konusunda bir konuşma oldu. Sonunda: *"Ben size bir şey söyleyeceğim, karşı çıkmayın, yoksa sizi öldürürüm,"* dedi ve bir konuşma yaptı. Kendilerinin bu konuda bey'atte bulunduklarına dair açıklamada bulundu. Onlar da sustular ve karşı çıkmadılar. Bu görüşmeden sonra gitti. Ziyad'ın kardeşi olduğunu ileri sürdü ve onu Muğire'den sonra Kufe valiliğine tayin etti. Hucr bin Adiy ile adamları hakında ona yazı yazdı ve onları kendisine gönderdi. O da, onları boş ve geniş bir arazide öldürdü. Muaviye daha sonra Kufe ile birlikte Basra'yı da Ziyad'ın idaresine verdi. Ziyad öldükten sonra da, oğlu Ubeydullah bin Ziyad bu iki şehrin valiliğine getirildi.

MUAVİYE (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٢١ــ رَوَى مُسْلِم عَنْ أَبِي عُثْمَان: قَالَ: لَمَّا ادُّعِي زِيادٌ، لَقِيْتُ أَبَا بَكْرَة، فَقُلْتُ لَهُ: ما هَذَا صَنَعتُم؟ إِنِّي سَمِعْتُ سَعْد بن أَبِي وقَّاص يَقُول: سَمِعَ أُذناي من رَسُول اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَقُول: «مَنْ ادَّعى أَبًا فِي الإِسْلام غَيْر أَبِيه يَعْلَمُ أَنَّه غَيْر أَبِيه، فالجَنَّة عَلَيْه حرام»؛ فَقَالَ أَبُو بَكْر: وأَنَا سَمِعتُه مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

2121- Müslim, Ebu Osman (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Ziyad için neseb iddiasında bulunulduğu zaman, Ebu Bekre ile görüştüm ve: "Bu yaptığınız da ne oluyor? Ben Sa'd bin Ebi Vakkas'ın şöyle söylediğini duydum:

"Kulaklarım Resulullah (a.s)'ın; "Her kim, İslam'da (müslüman olduktan sonra) kendi babası olmadığını bildiği bir kimsenin, babası olduğunu ileri sürerse, cennet ona haramdır" diye buyurduğunu duydum" dedim. Bunun üzerine Ebu Bekre: "Bu sözü Resulullah (a.s)'dan ben de duydum," dedi."

Bir Açıklama:

2121-Müslim (1/80) 1-Kiabu'l-İman. 27-Bile bile babasını inkar edenin, iman durumunun nasıl olacağı babı.

Hafız İbni Hacer diyor ki:

"Kendisine neseb iddia edilen Ziyad'dan kasıt, Ziyad bin Sümeyye'dir. Sümeyye onun anasıdır. Haris bin Kelde'nin cariyesi idi. Haris de, kölesi Ubeyd'den onun kocasıydı. Taif halkı daha müslüman olmadan, onlar Taif'te, Sümeyye de Haris'in elindeyken, Ziyad'ı doğurmuştu. Hz. Ömer (r.a)'ın halifeliği döneminde, Ebu Süfyan bin Harb, Hz. Ömer (r.a)'in yanında Ziyad'ın konuşmasını duydu. Ziyad, güzel konuşabilen biriydi ve bu özelliği onun hoşuna gitti ve:

"Ben, onu annesinin rahmine kimin koyduğunu biliyorum, istersen söyleyebilirim. Ama Hz. Ömer (r.a)'den korkuyorum," dedi. Muaviye halifeliğe getirilince, Ziyad Hz. Ali (r.a) tarafından fars üzerine yönetici tayin edilmişti. Muaviye onu kendi tarafına çekmek istedi ve bu konuda iştahını kabartmak için kendisini Ebu Süfyan'a nisbet edeceğini söyledi. Bu teklif Ziyad'ın hoşuna gitti. Onu Muaviye'nin kendi babasına nisbet ettiğine dair bir hayli söylenti oldu. Muaviye onu Basra üzerine vali yaptı, sonra Kufe'yi de eline verdi ve ona bir çok iyilikte bulundu. Ziyad da bilinen uygulamalarını yaptı ve politikasını izledi. Sahebe ve tabiinin pek çoğu "el-Veledu li'l-Firaş: Çocuk yatağa aittir, (yani kadın kimin nikahı altında çocuk doğurursa baba odur)" hadisini delil göstererek Muaviye'nin bu hareketine karşı çıktılar."

İbni Sirin'in şöyle bir rivayeti vardır:

"Ziyad, hutbeyi uzattı. Hucr bin Adiyy: "Namaz," diye seslendi. O hutbesine devam etti. Bu kez yine "Namaz," diye seslendi ve elleriyle yerdeki çakıl taşlarına vurdu. Cemaat de ellerini çakıllara vurdular. Ziyad hutbesinden indi ve namazı kıldırdı. Sonra onun hakında Muaviye'ye yazı yazdı. Muaviye de: "Onu bana gönder," diye yazdı. O da gönderdi. Hucr bin Adiy yanına gidince: "es-Selamu aleyke, ey mü'minlerin emiri!" diye söyledi. O da: "mü'minlerin emiri ben miyim? Ben senin akdini bozmuyor ve senden böyle bir şey istemiyorum,"dedi ve öldürülmesini emretti. Cellatlar kendisini alıp götürdüklerinde, iki rekat namaz kılması için kendisine izin vermelerini istedi. Onlar da izin verdiler ve iki rekat namaz kıldı. Sonra da:

"Benim üzerimden demiri (kılıcı) kaldırmayın, kanımı yıkamayın. Beni elbiselerim içinde gömün. Ben mücadele halindeyim," dedi. Daha sonra bu kişi öldürüldü." (1)

Zehebi'nin Siyer'de naklettiğine göre de Ya'la bin Ubeyd, babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

---

1) Bunu, Hakim Müstedrek (3/469)'de rivayet etmektedir. Bu rivayet Taberi, İbni'l-Esir ve İbni Kesir'in zikrettikleri gibi Tarihu'l-İslam ve Tarihu Halife kitaplarında da yer almaktadır.

"Ebu Müslim Havlani ve beraberinde bir gurup insan, Muaviye'nin yanına gitti. "Sen Hz. Ali (r.a) ile mücadele mi ediyorsun, yoksa onun emsali misin?" dediler.

"Hayır vallahi, ben çok iyi biliyorum ki, o benden daha üstündür ve emirliğe de benden daha layıktır. Ama siz, Hz. Osman (r.a)'ın haksız yere öldürüldüğünü, benim de onun amcasının oğlu ve kan hakkını isteyen kişi olduğumu bilmiyor musunuz? Siz ona gidin ve Hz. Osman (r.a)'ın katillerini bana vermesini söyleyin, o zaman ben ona teslim olurum" dedi. Onlar bu kez Hz. Ali (r.a)'nin yanına gittiler ve kendisiyle konuştular. Ancak o, söz konusu kişileri Muaviye'ye vermedi." (1)

Yine Zehebi Siyer'de, Enes'in şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Irak halkından üç kişi, Muaviye, Amr bin As ve Hubeyb bin Mesleme'yi öldürmek üzere anlaştılar. Muaviye'ye hilafet üzere bey'at edilmesinden sonra yola çıktılar. İliya'ya (2) geldiler. Mescid'de sabah namazını kıldılar. Muaviye (r.a) sabah namazına çıkınca tekbir getirdi. Secde edince adamlardan biri, kendisiyle Muaviye arasında secde halinde olan koruma görevlisinin sırtına kapandı. Bu halde Muaviye'nin kalçasına hançer sapladı. Muaviye saftan ayrıldı ve: "Siz namazınızı tamamlayın," dedi. Adam da tutuklandı. Doktor: "Eğer hançer zehirli değildiyse herhangi bir tehlike söz konusu değil," dedi. Sonra da doktor panzehir hazırladı ve hançeri yaladı. Zehirli olmadığını gördü ve tekbir getirdi. Oradakiler de tekbir getirdiler ve "mü'minlerin emiri için herhangi bir tehlike söz konusu değil," diye söylediler. "(3)

Zehebi diyor ki:

"Bu olay, Muaviye'nin Hz. Ali Or.a)'nin öldürüldüğü dönemdeki yaralanması olayından ayrı bir olaydır. Hz. Ali (r.a)'nin öldürüldüğü döneme denk gelen olayda kalçası yarılmış ve kendisini zehirin etkisinden kurtarmak için ilaç kullanılmıştı. Ancak bu ilaç, onun zürriyetinin kesilmesine sebep olmuştu."

Yine Zehebi şöyle bildiriyor:

"Sıffin olayında, her iki taraftan toplam olarak altmışbin kişi öldürüldü. Yetmiş bin kişinin öldürüldüğü de söylenmiştir. Hz. Ali (r.a) ile birlikte olan Ammar da bu olayda öldürülmüştür. Bununla birlikte Resulullah (a.s)'ın ona hitaben söylediği "seni taşkın bir gurup öldürür" sözünün hakikati ortaya çıkmıştır."

---

1) Siyer (3/140) Ravileri sağlamdır. Bunu İbni Kesir, 'el-Bidaye ve'n-Nihaye (8/129)'de zikretmektedir.

2) İlliya, Kudüs şehrinin bir adı.

3) Siyer (3/143) Ravileri sağlamdır.

٢١٢٢ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ لِي ابنُ عَبَّاسٍ ولابنه عليٍّ: انْطَلِقا إِلَى أَبِي سَعِيدٍ فاسْمَعَا مِنْ حَدِيثِهِ. فانْطَلَقْنَا، فإِذَا هُوَ فِي حَائِطٍ يُصْلِحُه، فَأَخَذَ رِدَاءَهُ فاحْتَبَى، ثُمَّ أَنْشَأَ يُحَدِّثنا، حَتَّى أَتَى عَلَى ذِكْرِ بِنَاءِ المَسْجِدِ فَقَالَ: «كُنَّا نَحْمِلُ لَبِنَةً وعمارٌ لَبِنَتَين لَبِنَتَين. فرآه النَّبِيُّ ﷺ، فَيَنفُضُ التُّرابَ عَنْهُ ويَقُولُ: «وَيْحَ عَمارٍ تَقْتُلُهُ الفِئَةُ الباغِيَةُ يَدْعُوهُم إِلى الجَنَّةِ وَيَدْعونَهُ إِلى النَار» قَالَ يَقُول عمارٌ: أَعوذُ باللهِ مِنَ الفِتَنِ.

2122-Buhari, İkrime (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"İbni Abbas benimle oğlu Ali'ye: "Ebu Sa'id'in yanına giderek ondan hadis dinleyin" diye söyledi. Biz çıktık. Onun yanına gitti. Gittiğimizde bir duvarla uğraşıyor ve tamir etmeye çalışıyordu. Ridasını üzerine aldı, yere oturdu ve bize hadis aktarmaya başladı. Mescid'in inşa edilmesi olayına geldiğinde:

"Biz, kerpiçleri birer birer getiriyorduk. Ammar ise ikişer ikişer taşıyordu. Resulullah (a.s) onu gördü, üzerindeki tozları silkeleyerek: "Yazık Ammar'a, onu, taşkın bir gurup öldürür, o onları cennete çağırır, onlar ise bunu cehenneme çağırırlar" diye buyurdu" dedi ve sonra da şöyle söyledi: "Ammar, fitnelerden Allah'a sığınırım" diye söylerdi."

Bir Açıklama

Şeyh Şu'ayb şöyle söylemektedir:

"Bu hadis, meşhur, hatta mütevatirdir. Muaviye (r.a) bunu inkar edemeyince, onu, kendisini bu savaşa getirenler öldürmüşlerdir" dedi. Müsned'de sahih senetle onun böyle söylediği bildirilmektedir. Hz. Ali (r.a) de ona cevap olarak: "Öyleyse Resulullah (a.s) da, savaşa çıkardığından dolayı Hamza'yı kendisi öldürdü" dedi. Bu, Hz. Ali (r.a)'nin cevap verilemiyecek susturucu bir açıklaması ve itiraz edilemiyen kesin bir delili oldu."

Zehebi'nin açıklamasına göre, Muaviye (r.a) tarafının taşkın gurup olması, gerek re'y, gerekse hadis ehlinden olan Irak ve Hicaz alimlerinin görüşüdür. İmam Malik, Şafii, Ebu Hanife, Evzai ve daha başkaları bu görüştedirler. Bu açıklama İmam Abduladir Curcani'nin 'İmame' adlı kitabında yer almaktadır. Ondan da Münavi, 'Feyzu'l-Kadir' adlı kitabında bu açıklamayı aktarmaktadır.

Zehebi diyor ki:

"Muaviye, halifeliği rebiülevvel ayının sonlarına doğru aldı. Müslümanların

---

2122-Buhari (1/154) 8-Kitabu's-Salat. 63-Cami (mescid) yapımında yardımlaşma babı.

tek bir imam etrafında birleşmeleri dolayısıyla bu yıl "cemaat yılı" olarak adlandırıldı. Bu yıl hicri 41 yılıdır."

İbni İshak da şöyle diyor:

"Muaviye (r.a)'ye halifeliği üzere, hicri 41 yılının rebiülevvel ayında, Kufe'ye girdiğinde bey'at edilmiştir."

Ebu Ma'şer de diyor ki:

"Hz. Hasan (r.a) ona, cemaat yılında, cemaziyelevvel ayında, Ezruh'ta bey'at etmiştir."

Zehebi'nin Siyer'de, Kasım bin Muhammed'den rivayet ettiğine göre, Muaviye, hacca gitmek üzere Medine'ye vardığında, Hz. Aişe (r.a)'nin yanına gitti. Bu ikisi arasında geçen konuşmayı Hz. Aişe (r.a)'nin kölesi Zekvan'dan başka dinleyen olmadı. Hz. Aişe (r.a) ona:

"Kardeşim Muhammed'in intikamı için, seni öldürecek bir adam tutmuş olacağımdan korkmuyor musun?" dedi. O da: "Doğru söyledin," diye cevap verdi. Daha sonra Hz. Aişe (r.a) ona bazı nasihatlarda bulundu ve onu (Resulullah (a.s)'ın çizgisine) uymaya teşvik eti. Dışarı çıktığında, Zekvan'a dayanarak:

"Vallahi Resulullah (a.s)'ın dışında, Hz. Aişe (r.a)'dan başka belağatli, edebi konuşan bir hatib görmedim" diye söyledi."

٢١٢٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ سَعِيد بن المُسَيَّبِ أَنَّ مُعَاوِيَةَ دَخَلَ عَلَى عائِشَةَ، فَقَالَتْ لَهُ: أَمَا خِفْتَ أَنْ أُقْعِدَ لَكَ رَجُلاً، فَيَقْتُلَكَ؟ فَقَالَ: ما كُنْتِ لِتَفْعَلِيه وأَنَا فِي بَيْتٍ أَمَان، وَقَدْ سَمِعْتُ النَّبِي ﷺ يَقُول: «الإِيمانُ قَيَّدَ الفَتْكَ».

2123- Ahmed, Sa'id bin Müseyyeb (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Muaviye Hz. Aişe (r.a)'nin yanına gitti. Hz. Aişe (r.a) ona: "Sana karşı, seni öldürecek bir adam saklamamdan korkmuyor musun?" diye sordu. O da:

"Benim eman (güven) evinde olduğum bir sırada, böyle bir şey yapacağını

2113-Ahmed, Müsned (4/92) Bu hadisin merfu rivayetinin Ahmed ve Abdurrezzak'ın kitaplarında Zübeyr'den rivayet edilen şahidi bulunmaktadır. Bir başka şahidi de Ebu Davud'un Sünen'inde yer alan ve Ebu Hureyre'den rivayet edilen sahih bir hadistir.

***İman haddi aşmaya karşı bir bağdır:** Yani bir bağ, kişiyi nasıl rahat hareket etmekten alıkoyarsa, iman da öldürme işini engeller. Burada adeta iman vasıtasıyla kişinin içindeki taşkınlık arzusu bağlanmış, kontrol altına alınmış olmaktadır.*

tahmin etmiyorum. Ben Resulullah (a.s)'ın "iman, haddi aşmaya karşı bir bağdır" diye söylediğini duydum," dedi."

Zehebi Siyer'de, Misver bin Mahreme'den şöyle bir hadis rivayet eder:

"Misver bin Mahreme, Muaviye (r.a)'nin yanına gitti. O da onun ihtiyacını karşıladı. Sonra yalnız bir yerde onunla başbaşa kalarak: "Ey Misver, imamları niçin kınıyorsun?" diye sordu. O: "Bizi bununla uğraştırma ve iyilik yap" dedi. Muaviye (r.a) ise: "Hayır vallahi, beni ayıplaman konusunda içinde olanı bana söyleyeceksin" dedi. Misver: "Seni kınadığım her konuyu sana açıklamışımdır," dedi. Bu kez Muaviye:

"Ben günahtan uzak olduğumu ileri sürmüyorum. Ey Misver, genelin işlerini düzeltmek için ne gibi işler gerçekleştirebildiğimizi bize sayar mısın? İyilikler on kat karşılık getirirler. Yoksa iyilikleri bırakıp, hataları mı sayacaksın?" diye sordu. O da: "Sen, hatalardan başka bir şeyi hatırlamıyorsun," dedi. Muaviye de:

"Biz işlediğimiz her günahımızı Allah'a itiraf ediyoruz. Peki ey Misver, bağışlanmaması halinde, seni helake götereceğinden korktuğun kendine has günahların yok mu?" diye sordu. O: "Evet" dedi. Muaviye:

"Peki senin, bana göre Allah'tan daha çok mağfiret dileme hakkının olmasını gerektiren şey nedir? Vallahi, ben iyilikler konusunda senin yaptığın kadarını yapamıyorum. Ama vallahi, Allah'ın emrine göre olan bir işle, başkalarına karşı Allah'ı tercih ederim. Ayrıca ben, amellerin kabul edileceği, iyiliklerin karşılık göreceği ve Allah'ın bağışlaması dışında günahların da cezalandırılacağı bir din üzereyim," diye söyledi."

Urve şöyle söylemiştir (1):

"Misver Muaviye (r.a)'den ne zaman söz etse, mutlaka ona rahmet dilerdi."

İbni Abbas (r.a)'ın azatlısı Kureyb'den rivayet edildiğine göre Misver, Muaviye'nin yatsı namazını kıldığını, arkasından da sadece iki rekat vitir namazını kıldığını, bu bir rekatta ilave yapmadığını görür ve onun böyle yaptığını İbni Abbas'a bildirir. İbni Abbas da:

"Doğru yapmıştır ey oğul bizden hiç kimse Muaviye kadar bilgili değildir. O namaz bir rekat, beş rekat, yedi rekat veya daha fazla kılınır," diye söyler. (2)

Zehebi, Siyer'de Sa'id bin Abdulaziz'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

---

1) Siyer (3/150) Ravileri sikadır. Abdurrezzak da buna benzer bir metinle aynı rivayeti Musannaf (11/344)'ta nakletmiştir.

2) Şafii'nin Müsned'i (1/108) Ravileri sağlamdır.

"Hz. Osman (r.a) öldürülüp ayrılıklar çıktığında, bütün halk Muaviye (r.a)'nin etrafında toplandı. Bu zaman içinde düşmana karşı bir tek saldırı yapılamadı. Muaviye halkı bir çok kez gazveye çıkardı. Daha sonra oğlunu, sahabeden bir gurup ile kara ve deniz savaşlarına çıkardı. Hatta oğlu Haliç'i geçerek, Konstantiniyye (İstanbul) halkına karşı, bu şehrin kapısında savaş verdi. Sonra kapı kapandı." (1)

Zehebi diyor ki:

"Zübeyr bin Bekkar şöyle söylemiştir:

"Muaviye, resmi mühür divanı (evrakların resmiyet kazanması için protokol divanı) kuran, Nevruz ve Mihrican'ın kutlanmasını isteyen, camiye bağlı olarak saraylar yaptıran, bir müslümanı tutuklatıp idama mahkum ederek (yani Hucr bin Adiyy ile arkadaşlarını) öldüren ilk kişidir. Aynı şekilde başında koruma görevlileri tutan ve tutukluları, önünde zincire vurduran ilk kişidir. Yine İslam devletinde ilk kez hadım edilmiş hizmetçiler görevlendiren kişi de odur. Ayrıca minberin basamaklarını ilk kez onbeşe çıkaran da odur. Kendisi de: "Ben, sultanların (kralların) ilkiyim" demiştir."

Bir Açıklama

Sefine, Resulullah (a.s)'ın:

"Benden sonra halifelik otuz yıl sürecektir. Ondan sonrası sultanlık olur" diye buyurduğunu rivayet etmiştir. Peygamberliğin hilafeti otuz yılını tamamladı. Ardından Muaviye'ye vazife verildi. O, gösteriş ve şekle çok önem verdi. Onun rütbesine ulaşabilmiş bir sultan hemen hemen yok gibidir. Keşke arkasından oğlu Yezid'i veliahd tayin etmeseydi de, ümmete kendi liderlerini kendi iradeleriyle seçme fırsatı vermiş olsaydı.

Muaviye, adaletli yanının, haksızlık ve zulüm yanına ağır basan seçkin sultanlardandı. Bununla birlikte o, bir takım yanlışlıklardan da kurtulamamıştır. Allah kendisini affetsin.

Ebu Muhher şöyle söylemiştir:

"Muaviye'nin üzerine Dehhak bin Kays Fuhri namaz kıldırdı ve bana ulaşan bilgiye göre, Cabiye kapısı ile küçük kapı (Babu's-Sağır) arasına gömüldü."

Şeyh Şu'ayb şöyle söylemiştir:

"Bugün onun kabri, Şam'ın belli başlı kabristanlarından olan Küçük Kapı kabristanına dahil olmuştur. Onun kabri orada hala bilinmektedir. Son yıllarda

---

1) Siyer (3/150) Bunu Ebu Zur'a, 'Tarihu Dımeşk' adlı kitabında (1/188, 346) belirtmektedir.

yeniden imar edilip, düsznlenmiştir."

٢١٢٤ــ رَوَى أَحْمَدُ وأَبُو دَاود والتِّرمِذِيُّ عَنْ سَعِيد بن جمهان عنْ سَفينَةَ مَوْلى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «الخِلاَفَةُ فِي أُمَّتي ثَلاثُونَ سَنَة، ثُمَّ تَكون مُلكًا» قَالَ سَعِيد: قَالَ لِي سَفينة: أَمْسك خِلافَة أَبي بَكْر سنَتَيْن وعُمَر عَشْر، وعُثْمَان ثِنْتي عَشَرَةَ، وعَلي سِت. قَالَ سَعِيد: قُلْتُ لِسَفِينَة: إنَّ هٰؤلاءِ يَزْعُمُون أَنَّ عَلِيًا عَلَيْه السَّلاَم لَمْ يَكُن بِخَلِيفَة، قَالَ: كَذَبَتْ أُسْتَاه بَني الزَّرْقَاء. يَعْنِي مروان.

2124- Ahmed, Ebu Davud ve Tirmizi, Sa'id bin Cumehan (r.a)'ın, Resulullah (a.s)ın azatlısı Sefine'den şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s); "Benim ümmetimde halifelik otuz yıl sürecektir. Ondan sonra sultanlık olur" diye buyurdu"

Sa'id dedi ki:

"Sefine bana: "Hz. Ebu Bekir (r.a)'in halifeliği iki yıl sürdü, Hz. Ömer (r.a)'inki on yıl sürdü, Hz. Osman (r.a)'ınki oniki yıl sürdü, Hz. Ali (r.a)'ninki ise altı yıl sürdü," diye söyledi. Ben Sefine'ye:

"Bunlar Hz. Ali (r.a)'nin halife olmadığını ileri sürüyorlar," dedim. O da: "Zekaraoğullarının estahı (yani Mervan) yalan söylüyor" diye cevap verdi."

٢١٢٥ــ رَوَى مُسْلِم عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ عَبَّاس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنْتُ أَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَان، فَجَاء رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، فَتَوَارَيتُ خَلْفَ باب، قَالَ: فَجَاء فَحَطَأَني حَطْأَةً، وَقَالَ: «اذْهَبْ، وادْعُ لِي مُعَاوِيَة» قَالَ: فِجئتُ، فَقُلْتُ: هُوَ يَأْكُل، ثُمَّ قَالَ لِي: «اذْهَب، فادعُ لِي مُعَاوِيَة» قَالَ: فَجِئتُ، فَقُلتُ: هُوَ يَأْكُل، فَقَالَ: «لاَ أَشْبَع اللَّه بَطْنَه» قَالَ ابن المثنى: فَقُلْتُ: لأُمَيَّةَ: ما حَطَأَني؟ قَالَ: قَفَدني قفدةً.

2125- Müslim, Abdullah bin Abbas (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

2124-Ahmed, Müsned (5/220) Ebu Davud (4/211) Kitabu's-Sunne. Halifeler babı. Tirmizi (4/503) 34-Kitabu'l-Fiten. 48-Halifelik hakkında gelen rivayetler babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasendir, senedi de hasendir" demiştir. İbni Hibban ve Hakim, hadisin sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de Hakim'i doğrulamıştır.

"Çocuklarla birlikte oynuyordum. Resulullah (.as) geldi, kapının arkasına gizlendim. Bana eliyle yavaşça vurdu ve: "Git, bana Muaviye'yi çağır" dedi. Gittim geldim ve: "O yemek yiyor" dedim. Sonra bana tekrar: "Git, bana Muaviye'yi çağır" dedi. Gittim, geldim ve yine: "O, yemek yiyor" dedim. Bunun üzerine: "Allah karnını doyurmasın" diye buyurdu."

Bir Açıklama

İmam Nevevi, bu hadisin şerhi ile ilgili olarak şu açıklamaları yapmaktadır:

"Resulullah (a.s): "Ey Allah'ım, ben bir insanım. Müslümanlardan her kime kötü konuştuysam, veya onu lanetlediysem, yahut vurduysam, bu yaptığımı, onun için arınma vesilesi ve rahmet kıl" diye buyurmuştur. "

Bir rivayette de:

"Ben, Rabb'im için şart koştum ve: "Ben bir insanım, bir insanın memnun olması gibi memnun olur, bir insanın kızması gibi kızarım. Ümmetimden her kimin aleyhine, hakkı olmayan bir şekilde dua (yani bedduada) bulundu isem, onu kendisi için, temizlik, arınma ve yakınlık vesilesi kılmanı diliyorum," dedim," diye buyurmuştur."

Bu hadisler, Resulullah (a.s)'ın ümmetine ne kadar acıdığını, onların iyiliklerine nasıl özen gösterdiğini, onlar hakkında ne derece ihtiyatlı davrandığını ve onlar için yararlı olacak şeylere ne kadar dikkat ettiğini açıkça ortaya koyuyor. Bu son verilen rivayet ise, mutlak anlamdaki diğer rivayetlerde geçen ifadelerle nelerin kastedildiğini açıklamaktadır. Buna göre, Resulullah (a.s)'ın duası (yani bedduası), eğer kendi aleyhine duada bulunulan kişi böyle bir şeyi haketmemiş ise ve böyle bir şeyi gerektirecek bir durum üzere değilse, kötü söze, lanatlenmeye layık değildir. Müslüman biri ise, bu aleyhteki dua onun için rahmet, keffaret ve arınma vesilesidir. Bunun yanısıra Resulullah (a.s) kafirlerin ve münafıkların leyhine de beddua etmiş ama bu, onlar için rahmet vesilesi olmamıştır.

Eğer birisi: "Resulullah (a.s) bedduaya, kötü söze ve lanetlenmeye layık olmayan birine nasıl beddua eder, kötü söz söyler ve lanet okur?" diye sorarsa ona cevabımız ilim adamlarının cevabı olur. Bu cevabın özü iki başlıkta toplanabilir:

Birincisi: Burada ona layık olmakla kastedilen kişinin, Allah katında ve kendi içinden böyle bir şeye layık olmasıdır. Ancak dış görünüş itibarıyla böyle bir

---

2125-Müslim (4/2010) 45-Kitabu'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Adab. 25-Bir kişinin layık olmadığı halde, bir kimseyi Resulullah (a.s)'ı lanetlemesi veya onun aleyhine dua etmesi halinde, bu sözlerin onun için zekat, ecir ve rahmet vesilesi olacağı babı.

şeyi haketmiş olabilir ve Resulullah (a.s) da şer'i bir emareye dayanarak onun böyle bir şeyi hakettiğini ifade etmek isteyebilir. Görünmeyen tarafında ise böyle bir şeye layık olmaz. İşin batını ve zahiri yönünden farklı durumlar sözkonusu olur. Zahiren layık olduğunu gösterecek şer'i bir emare bulunur, batınen ise böyle bir şeye layık olmayabilir. Resulullah (a.s) ise zahire göre, yani her şeyin görünen tarafına göre hükmetmekle görevlidir, sırları ve gizli kalan tarafları ise ancak Allah bilir.

İkincisi: Resulullah (a.s)'ın kötü söylemesi, aleyhte dua etmesi veya benzeri ile asıl o ifadelerin taşıdığı anlam kastedilmez de, arapların konuşma esnasında adet üzere söyledikleri laflar gibi alelade bir şekilde söylenmiş olur. Mesela, 'ellerin topraklansın,' 'boğazın kesilsin' gibi sözler, beddua anlamı taşıdığı halde, konuşma sırasında kasıtsız bir şekilde anlamları dışında kullanılırlar. Yukarıdaki hadiste geçen "yaşın büyümesin", Muaviye ile ilgili hadiste geçen, "Allah karnını doyurmasın" ifadeleri ve benzeri ifadeler, taşıdığı anlamlarla ilgili söylenmiş sözler değildir.

***Bununla birlikte Resulullah (a.s), ağzından çıkan bu tarz beddualarının kabul** edilip yerini bulmasından korktuğu için Rabbi Subhahenu ve Teala'dan bu tarz dualarını muhatab aldığı kimse için rahmet, keffaret, yakınlık, temizlik ve sevab vesilesi kılmasını dilemiş ve bunu arzulamıştır. Şunu da belirtelim ki, Resulullah (a.s)'ın bu şekilde bir kimsenin aleyhine bedduada bulunması, adetten kullanılan türden de olsa, sözü geçen ifadeleri kullanması çok nadiren ve istisnai hallerde görülen bir durumdu. Çünkü Resulullah (a.s), kızmada ve bedduada ileri giden, çok lanetleyen, kendi nefsi için intikam alan bir kimse değildi."*

٢١٢٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ قَيس يَعْنِي ابنَ أَبِي حازِم ــ قَالَ: قَالَ مُعَاوِيَةُ لأَخيه: ارْتَدِفْ فَأَبى، فَقَالَ: بِئْسَ ما أَدِبْتَ فَقَالَ أَبُو سُفْيَان: دَعْ أَخَاكَ.

2126- Taberani, Kays, yani İbni Ebi Hazim (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Muaviye (r.a), kardeşine: "Bineğinin arkasına yolcu (redif) al" diye söyledi. O ise kabul etmedi. Bunun üzerine: "Ne kadar fena bir şekilde edeblenmişsin" dedi. Babası Ebu Süfyan da: "Kardeşini bırak." dedi."

٢١٢٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ عَمْرو: أَنَّ مُعَاوِيَةَ كَانَ يَكْتُبُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

2126-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/358)'de "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

2127-Taberani, Abdullah bin Amr (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Muaviye, Resulullah (a.s)'ın önünde katiplik yapıyordu."

٢١٢٨ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ ابن عُمَر قَالَ: دَخَلْتُ عَلى حَفْصَة ونَوْساتُها تَنْظِفُ، قُلْتُ: قَدْ كَان مِنْ أَمْر النَّاس ما تَرَين، فَلَم يُجْعَلْ لِي مِنْ الأَمْر شَيء. قَالَت: الْحَقْ فإنَّهُم يَنْتَظِرُونَك، وأَخْشَى أَنْ يَكونَ في احْتِبَاسِكَ عَنْهُم فُرْقة. فلم تَدَعْهُ حَتَّى ذَهَب. فَلَمَّا تَفَرَّقَ النَّاسُ خَطبَ مُعَاوِيَة قَالَ: مَنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَتَكَلَّم في هَذَا الأَمْر فَلْيُطْلِعْ لَنَا قَرْنَه، فَلَنَحْنُ أَحَقُّ بِهِ ومِنْ أَبيه. قَالَ حَبيبُ بنُ مَسْلَمَةَ: فَهَلاَّ أَجَبْتَه؟ قَالَ عَبْدُاللَّه: فَحلَلْتُ حُبْوَتِي وَهَمَمْتُ أَنْ أَقُول: أَحقُّ بِهَذا الأَمْر مِنكَ مَنْ قاتَلَكَ وأَبَاكَ عَلى الإِسْلام. فَخَشِيتُ أَنْ أَقُولَ كَلِمَة تُفَرِّقُ بَيْنَ الجَمْع وتَسْفِكُ الدَّم وَيُحْمَلُ عَنِّي غَيْرُ ذَلِكَ، فَذَكَرْت ما أَعَدَّ اللَّهُ في الجِنَان. قَالَ حَبيبٌ: حُفِظْتَ وعُصِمْتَ.

2128- Buhari, İbni Ömer (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hafsa (r.a)'nın yanına gittim, saçlarından da sular damlıyordu. Kendisine: "İnsanların durumu, gördüğün gibi oldu. Bana ise bu işte harhangi bir şey verilmedi," dedim. O ise: "Git, onlar seni bekliyorlar. Senin onlardan uzak kalmandan dolayı ayrılık olacağından korkuyorum" dedi. Ravinin bildirdiğine göre Hafsa, onu gitmeden bırakmadı. İnsanlar arasında ayrılık çıkınca Muaviye bir konuşma yaptı ve: "Kim bu konuda konuşmak istiyorsa, bizim için boynuzunu kaldırsın. Biz ona babasından daha layığız," dedi. Hubeyb bin Mesleme: "Ona bir cevap vermeyecek misin?" dedi. Abdullah dedi ki:

"Ben yerimden kıpırdadım ve "İslam adına sana ve babana karşı savaş verenler, bu işe senden daha layıktırlar" diye söylemek istedim ama benden bunun dışında da cemaati dağıtacak, kan dökülmesine sebep olacak sözlerin rivayet edilmesinden korktum ve Allahu Teala'nın cennetlerde hazırladığı nimetleri hatırladım." Hubeyb de: "Ben korundum ve tehlikeden beri oldum," dedi."

٢١٢٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ إِسْحَاق بْنِ يَسَار قَالَ: رَأَيْتُ مُعَاوِيَة بالأَبْطَحِ أَبْيَضَ

2127-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/357)'de "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

2128-Buhari (7/03) 64-Kitabu'l-Meğazi. 29-Ahzab Savaşı olarak adlandırılan, Hendek Savaşı babı.

الرَّأْس واللِّحْيَة.

2129- Taberani, İshak bin Yesar (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Muaviye'yi çölde gördüm, saçları ve sakalı ağarmıştı."

٢١٣٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ خَلِد بن مَعْدان قَالَ: كَانَ مُعَاوِيَةُ طَوِيلاً أَبْيَض أَجْلَح.

2130- Taberani, Halid bin Ma'dan (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Muaviye uzun boylu, beyaz tenli ve kısa saçlı idi."

2129-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/355)'de "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve isnadı hasendir" demektedir.

2130-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/355)'de "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve Salih Safvan'ın dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Bu kişi ise sikadır" demektedir.

ABBAD BİN BİŞR (R.A)

İbni Hacer, Abbad bin Bişr (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Abbad, Bişr'in oğlu, o Vakş'ın oğlu, o Zeğbe'nin oğlu, o Zaura'nın oğlu, o da Abdu'l-Eşhel'in oğludur. Ukbe, onun adını Bedir Savaşı'na katılanların arasında anmış ve kırkbeş yaşında iken Yemame'de şehid olduğunu söylemiştir. Onun Ka'b bin Eşref'i öldürenlerin arasında olduğunu bildirmiş ve bu konuda bir şiir söylemiştir."

Sahih'te Hz. Aişe (r.a)'den rivayet edildiğine göre, Resulullah (a.s) Abbad bin Bişr (r.a)'in sesini duymuş ve:

"Ey Allah'ım, Abbad'a rahmet eyle" diye buyurmuştur." (1) Yine Sahih'te, Enes (r.a)'in rivayet ettiği hadiste ondan söz edilmekte Abbad bin Bişr ile Useyyid bin Hudayr'ın karanlık bir gecede Resulullah (a.s)'ın yanından çıktıkları, ikisinden birinin bastonunun ışık saçtığı, daha sonra da birbirlerinden ayrıldıkları ve herbirinin bastonunun ışık saçmaya devam ettiği bildirilmektedir. (2)

Zehebi, onun hayatı hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Abbad bin Bişr İmam Ebu Rabi, ensardan ve Eşhel kabilesindendir. Bedir Savaşı'na katılanlardan ve Evs kabilesinin ileri gelenlerindendir. Kırkbeş yıl yaşamıştır. Resulullah (a.s)'ın yanından evine giderken, bastonu ışık saçan kişidir. Mus'ab bin Umeyr'in teşvikiyle müslüman olmuştur. Yahudi Ka'b bin Eşref'i öldürenlerden biridir."

İbni İshak'ın, Yahya bin Abbad'dan, onun Abdullah'tan, onun da babasından

---

1) Buhari, bu konuda uzun bir hadis nakletmektedir (5/274) 52-Kitabu'ş-Şehadet. 11-Amanın (körün) şahitliği, emirliği, nikahlanması, onun başkasının nikahını kıyması ve alış-verişi ile ilgili bab.

2) Buhari (7/125) 73-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 13-Useyyid bin Hudayr ile Abbad bin Bişr'in menkıbeleri babı.

rivayet ettiğine göre Abdullah'ın babası, Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Ensardan üç kişi vardır ki, fazilette bunların üstüne çıkan kimse yoktu. Bunların hepsi de Abdu'l-Eşheloğullarındandı: Sa'd bin Muaz, Abbad bin Bişr ve Useyyid bin Hudayr." (1)

Resulullah (a.s) onunla Ebu Huzeyfe bin Utbe bin Rabi'a'yı kardeş kılmıştı.

Ebu Sa'id el Hudri'den zayıf bir isnadla rivayet edildiğine göre, Abbad bin Bişr (r.a)'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Bir gece rüyada, göğün benim için açıldığını, sonra üzerime kapandığını gördüm, inşaallah bu şehitliğin işaretidir."

Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Resulullah (as) benim odamda teheccüd namazı kıldı. Sonra Abbad bin Bişr'in sesini duydu. Ve: "Ey Aişe, bu Abbad bin Bişr'in sesidir" dedi. "Evet" dedim. Bunun üzerine, "Allah'ım, onu bağışla" diye buyurdu." (2)

İbni'l Esir, dedesinin ismi hakkında karışıklık olduğunu belirterek:

"O, Abbad bin Bişr bin Vakş bin Zeğbe bin Zeura bin Abdi el-Eşhel bin Ceşm bin Haris bin Hazrec bin Evs. Evs kabilesine mensuptur. Yemame gününde şehid edilmiştir. Allah kendisinden razı olsun."

Abbad bin Bişr bin Kayzi ise ensardan ve Hariseoğullarındandır. Hz. Peygamber (a.s)'in zamanında kavminin başkanlığını yapmıştı. Namaz esnasında Kabe tarafına dönmekle ilgili bir hadis rivayet etmiştir. En doğru olanı Allah bilir.

Abbad bin Abdullah bin Zübeyr *"Beni babam, sırf Abbad el-Eşheli'nin ismini taşıyayım diye böyle adlandırdı"* diye söylemiştir.

Abbad (r.a)'ın şöyle bir şiiri bulunmaktadır:

"Ben ona seslendim sesime karşılık vermedi,

Başımın üstünden doğarak bana ulaştı,

---

1) Müstedrek (2/229) Hakim bu rivayetin sahih olduğunu bildirmekte ve Zehebi de onu kabul etmektedir.

2) Buhari bunu mualak olarak (yani rivayet senedini vermeden, isnadsız) rivayet etmektedir (5/264) Hafız, Feth'de diyor ki: "Ebu Ya'la, bunun tavsilini yapmış (rivayet senedini bulmuş) ve Muhammed bin İshak'ın, Yahya bin Ubbad bin Abdullah bin Zübeyr'den, onun babasından, onun da Hz. Aişe (r.a)'den rivayet ettiğini bildirmiştir. Ancak bu rivayette "Ey Allah'ım, Abbad'a rahmet eyle" lafzı geçmemektedir."

Yanına döndüm, "çağıran kimdi?" diye sordu,

Dedim: "Kardeşin Abbad bin Bişr.

Şu bizim zırhımız, rehin olarak onu al,

Eğer karşılarsa bir ay, veya yarım ay,

Dedi: "Çoluk-çocuk yoruldu ve acıktı,

Fakirlikten başka bir zenginlik de tanımadılar,"

Ardından, hızla koşarak bize doğru geldi,

Ve bize: "Siz bir iş için gelmiştiniz," dedi.

Bu günlerde demir yumurtalar var

Askerlerim, onları kafirlerin üzerinde denediler

Onu İbni Meslime Mureddi kucakladı,

Onunla, güçlü bir aslan gibi kafirlerin üzerine atıldı,

Genişçe kılıcını üzerine çekti,

Ebu Abbas bin Cebr onun hakkını verdi,

Biz beş kişi idik, Allah da altıncımızdı,

En güzel nimetle ve en yüce zaferle binayı kurdu."

Resulullah (a.s) Abbad bin Bişr (r.a)'i, Muzeyne ve Süleymoğullarının zekatlarını toplamakla görevlendirdi. Tebük Savaşı'nda da onu, korumasında görevlendirdi. Allah kendisinden razı olsun. Pek üstün değer sahibi idi. Yemame gününde büyük kahramanlıklar göstermişti. Cesur sahabilerden biriydi.

Yemame gününde: *"Kılıçların kınlarını kırınız,"* diye bağırırken görülmüştü. Yüzünden aldığı darbelerle öldürülünceye kadar çarpışmaya devam etti. Allah kendisinden razı olsun.

DIMAD BİN SALEBE (R.A.)

İbni Hacer, Dımad bin Salebe (r.a) ile ilgili olarak şunları söylüyor:

"Dımad bin Sa'lebe (r.a), Ezd kabilesine mensuptur ve Şenue Ezdlerindendir. Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste ondan söz edilmektedir."

Müsedded de, Müsned'in başında şunları söylemektedir:

"Dımad (r.a) Resulullah (a.s)'ın çok yakın arkadaşıydı. Koku sürünürdü. İlim öğrenmek için Mekke'den çıkmış ve Resulullah (a.s) peygamberlikle görevlendirildikten sonra gelmiştir."

Beğavi diyor ki:

"Dımad (r.a) hakkında bildiğimiz sadece budur. İbni Hibban onu sahabe arasında zikretmektedir. Dımad (r.a), Resulullah (as)'ın yakın bir arkadaşıydı. Hafız Ebu Ali Bekri'nin el yazmasında bu şekilde geçmektedir."

İbni Mende de, onun için Dımad ve Dımam denildiğini bildirmektedir.

DIMAD BİN SALEBE (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٣١ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بن عَبَّاس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَن ضِمَادًا قدم مَكَّة، وكَانَ من أَزْدِ شَنُوءة، وكَانَ يَرْقِي من هذه الريح، فسمع سُفَهاءَ من أَهل مكة يقولونَ: إِنَّ مُحَمَّدًا مجنونٌ، فَقَالَ: لَو أَني رأَيتُ هذَا الرجل، لعلَّ اللَّه يَشفيهِ على يَدَيَّ، قال: فلقيه، فقال: يا محمد، إِنِّي أَرقِي من هذه الريح، وإِن اللَّه يشفي على يديَّ من شاءَ، فهل لك؟ فقال رسولُ اللَّه ﷺ : «إِن الحمد للَّه نحمده، ونستعينُه، من يهدِه اللَّه فلا مُضِلَّ له، ومَن يُضلِلْ فلا هادي له، وأَشهدُ أَن لاإِله إِلا اللَّه وحده لاشريك

له، وأَنَّ مُحَمَّدًا عبدهُ ورسولهُ، أما بعدُ» قال فقال: أَعِدْ عَلَيَّ كلماتِك هؤلاء، فأعادهنَّ عليه رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثلاث مراتٍ، قال فقال: لقد سمعتُ قول الكهنة، وقول السحرة، وقول الشعراء، فما سمعتُ .مثل كلماتك هؤلاء، وقد بلغن ناعوسَ البحر، قال فقال: هاتِ يَدك أُبَايِعكَ على الإسلام، قال: فبايعه فقال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «وعلى قومك؟» قال: وعلى قومي؟ فبعث رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَرِيَّةً فمُّروا بقومه، فقال صاحب السَّرِيَّةِ للجيش: هل أَصبتم من هؤلاء شيئًا؟ فقال رجل من القوم: أَصبتُ منهم مِطْهرة. فقال: ردُّوها، فإن هؤلاء قومُ ضِمادٍ.

2131- Müslim, Abdullah bin Abbas (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Dımad, Mekke'ye geldi. Şenue Ezd'indendi. Cin çarpmasına karşı rukye yapardı. Mekke halkından basit, aşağılık sözler duydu. Onlar: "Muhammed mecnundur" diyorlardı. Dımad: "Keşke bu adamı görebilsem, belki Allah benim elimle ona şifa verir," diye söyledi. Resulullah (a.s) ile görüştü ona:

"Ey Muhammed (a.s), ben bu cin çarpmasına karşı rukye yaparım. Allah benim elimle dilediğine şifa verir. Sana da yapayım mı?" dedi. Resulullah (a.s):

"Hamd ancak Allah'adır. O'na hamdederiz. Ancak O'ndan yardım dileriz. Allah kimi doğru yola eriştirirse, kimse onu yoldan çıkaramaz. Kimi saptırırsa, kimse onu doğru yola ulaştıramaz. Ben Allah'tan başka ilah olmadığına, O'nun tek ve ortaksız olduğuna, Muhammed'in de O'nun kulu ve Resulü olduğuna şehadet ederim. Bunu böyle bil" dedi. Bunun üzerine Dımad: "Şu söylediklerini benim için tekrar et" dedi. Resulullah (a.s) da bu sözleri onun için üç kez tekrar etti. O da:

"Ben kahinlerin sözlerini dinledim, sihircilerin sözlerini dinledim, şairlerin sözlerini dinledim. Ama senin şu söylediklerinin bir benzerini duymadım. Bunlar (yani senin bu sözlerin) denizin en derinine kadar ulaştı" dedi. Ardından da: "Elini uzat, İslam üzere sana bey'at edeyim" dedi ve bey'at etti. Resulullah (a.s) da kendisine:

"Kavmin için de mi?" diye sordu. O: "Kavmim için de" dedi. Resulullah (a.s) bir seriyye gönderdi. Bunlar o kavme vardılar. Seriyyenin başkanı askerlere: "Bunlardan herhangi bir şey aldınız mı?" dedi Onlar: "Bir su kabı aldık" dediler. Seriyye başkanı da: "Onu geri verin, bunlar Dımad (r.a)'ın kavmidir," dedi.

2131-Müslim (2/593) 7-Kitabu'l-Cum'a. 13-Namazı ve hutbeyi kısa tutma babı.

ADİY BİN HATEM (R.A.)

İbni Hacer, Adiy bin Hatem (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Adiy, Hatem'in oğlu, o Abdullah'ın oğlu, o Sa'd'ın oğlu, o Hazrec'in oğlu, o İmru Kays'ın oğlu, o da Adiyy Tai'nin oğludur. Cömertliği ile ünlü kişinin oğludur. Künyesi Ebu Tarit'dir. Hicri 9 yılında müslüman olmuştur. 10. yılda müslüman olduğu da söylenmiştir. Daha önce hıristiyandı. Dinden dönme hareketleri sırasında, müslümanlığını korumuş ve kavminin zekatını getirip Hz. Ebu Bekir (r.a)'e teslim etmişti. Irak fethine katılmıştır. Daha sonra Kufe'de kalmaya başlamıştır. Sıffin Savaşı'nda Hz. Ali (r.a)'nin yanında bulunmuştur. Hicri 60 yılından sonra hayli yaşlı olarak vefat etmiştir. Halife, onun 120 yaşına ulaştığını söylemekte, Ebu Hatem Sicistani ise, 180 yaşına kadar yaşadığını ileri sürmektedir. Adiy bin Hatem (r.a)'in: "Ben müslüman olduktan sonra, her ne zaman namaz kılındı ise, ben abdestli olarak namaza katılmış bulunuyordum" dediği rivayet edilmektedir."

Buhari ve Müslim'de onun Resulullah (a.s)'a av konusuyla ilgili bir takım meseleler sorduğu rivayet edilmektedir. Bu rivayette onun:

"Tan yerinde beyaz iplik, siyap iplikten sizce ayırt edilinceye kadar..." (1) ayet-i kerimesinde geçen beyaz iplikle siyah ipliği, zahiri anlamda alması ve kendisine *"senin pek geniş yastığın (veya ensen) varmış"* diye söylenilmesine dair hikaye de yer almaktadır.

Ahmed ve Tirmizi, Abbad bin Hubeyş Kufi tarıkıyla, Adiy bin Hatem'in şöyle söylediğini rivayet etmekedirler:

"Hz. Peygamber (a.s)'in yanına gittim. İnsanlar "Bu, Adiy bin Hatem'dir" diye söylediler. Ben herhangi bir eman veya yazı olmaksızın gitmiştim. Bundan önce de: "Ben Allah'ın elini, benim elimin üstüne koymasını arzuluyorum," diye

---

1) Bakara Suresi: 187

söylemişti. Kalktı, ellerimi tuttu. Bu sırada yanında küçük çocuk bulunan bir kadın geldi: "Bizim sana söyleyecek bir meselemiz var," dediler. Onlarla gitti, ihtiyaçlarını gördü. Sonra gelip elimden tuttu ve evine kadar götürdü. Küçük kızı ona bir yastık verdi. Yastığın üzerine oturdu. Kız da önüne oturdu.

"Allah'tan başka bir ilah biliyor musun?" diye sordu. "Hayır" dedim. "Allah'tan başka büyük bir şey biliyor musun?" diye sordu. "Hayır" dedim. Bunun üzerine: "Yahudiler, Allah'ın kendilerine gedab ettiği kimseler, hıristiyanlar ise delalete düşen, saptan kimselerdir," diye söyledi."

İbni Mübarek'in 'Zühd' adlı eserinde naklettiğine göre ibni Uyeyne, Şa'bi'den, o da Adiy bin Hatem (r.a)'den *"Her ne zaman namaz vakti girdi ise, ben içimde namaz kılmaya karşı bir arzu ve şevk duymuşumdur"* diye söylediğini rivayet etmiştir.

Çok cömert biriydi. Ahmed, Temim bin Tarfa'nın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Bir adam Adiy bin Hatem (r.a)'den yüz dirhem istedi. O da: "Ben Hatem'in oğlu iken, sen benden yüz dirhem istiyorsun, vallahi sana bunu vermeyeceğim," dedi." Bu rivayetin senedi sahihtir.

Zehebi, onun hayatı hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Kavminin ileri geleni. Künyesi Ebu Vehb ve Ebu Tarif. Tay kabilesinden (Tai). Resulullah (a.s)'ın sahabisi. Cömertliği darb-ı mesel haline gelen Hatem, Tayy'ın oğludur.

Adiy (r.a) hicri 7 yılının ortalarında Resulullah (a.sa)'ın yanına geldi. Resulullah (a.s) da ona ihsanda bulundu ve kendisine hürmet etti.

Halid bin Velid ile birlikte Şam yolu üzerindeki Semave çölünü katedenlerdendir. Halid, onu ganimet mallarının beşte biri ile Hz. Ebu Bekir (r.a)'e gönderdi. Bir süre Kufe'de ikamet etti, sonra Cezire'da bulunan Karkisiya şehrinde kalmaya başladı."

Ebu Ubeyde bin Huzeyfe'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"İnsanlardan Adiy bin Hatem (r.a)'le ilgili hadisi soruyordum ve o hemen yakınımda olduğu halde ona gitmiyordum. Daha sonra ona gidip sordum. Bana şunları söyledi:

"Hz. Peygamber (a.s) peygamberlikle görevlendirildiğinde, ben bu durumdan hoşlanmadım. Daha sonra rum toprağına geçtim.

"Bu adamın yanına gitsem, eğer doğru sözlü ise, O'na uyarım" dedim. Medine'ye gittiğimde insanlar beni karşıladılar. Resulullah (a.s) bana: "Ey Adiy,

müslüman ol, selamete kavuşursun," diye buyurdu."Benim kendi dinim var" dedim. O: "Ben senin dinini senden daha iyi bilirim, sen kavmine başkanlık etmiyor musun?" dedi. "Evet" dedim. "Sen Rakusi değil misin (1), ganimet mallarının dörtte birini (2) yemiyor musun?" dedi. "Evet" dedim. "Bu şey senin dinine göre sana helal olmaz. Sen bunun için (dinini) yıktın" diye söyledi ve sonra yine:

"Ey Adiy, müslüman ol, selamete kavuşursun. Sanıyorum seni müslüman olmaktan alıkoyan, etrafımdaki insanlarda gördüğün fakirlik ve bütün insanların bize düşmanlık konusunda birleşmiş olmalarıdır. Sen Hiyere'ye (3) gittin mi?" dedi. "Hayır gitmedim, ama yerini biliyorum," dedim. "Öyle bir zaman gelecek ki, devesinin üstüne oturmuş bir kadın, yanında bir yol arkadaşı bulunmaksızın Hiyere'den yola çıkarak Kabe'yi tavaf edebilecektir. Ve bizim için Kisra hazineleri fethedilecektir" dedi. "Hürmüz'ün oğlu Kisra'nın mı?" diye sordum.

"Hürmüz'ün oğlu Kisra'nın. Ve ayrıca o kadar çok mal akacak ki, bir kimse, zekatını vereceği birini bulma konusunda düşünecektir" diye buyurdu. Adiy (r.a) şöyle söylemiştir:

"Ben bunlardan iki tanesin gördüm. Allah'a yemin ederim ki, üçüncüsü -yani çok malın akması- da gelecektir." (4)

Ebu Ubeyde şöyle söylemiştir:

"Adiy bin Hatem, Sıffin Savaşı'nda Hz. Ali (r.a) ile birlikte Tay kabilesinin başındaydı."

Sa'id bin Abdurrahman, İbni Sirin'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a) öldürüldüğünde, Adiy: "Bunda iki keçi birbirine boynuz atmaz (5)" diye söyledi. Sıffin gününde de onun gözü çıktı. Kendisine: "Sen bu konuda iki keçi boynuzlaşmaz" dememiş miydin" diye hatırlatıldı. O da: "Evet, bir çok göz de çıkarılır" dedi. Oğlunun da bu olayda öldürüldüğü söylenmiştir."

---

1) Rakusi: Hıristiyanlıkla Sabiilik arasında bir din.

2) Burada arapça olarak Mirba kelimesi geçiyor ve bu kelime ile ilgili olarak müellif dipnotta şu açıklamayı yapıyor: Bu, ganimet mallarının sırf başkan için tahsis edilen dörtte biridir. Bu da bir kabilenin diğerine saldırması neticesi elde edilir.

3) Hiyere, Neysabur bölgesinde bir yerdir. Kufe'ye yakın bir bölgede bulunmaktadır. Bkz. Tahir Ahmed Zavi, Tertibu'l-Kamusi'l-Muhit, C.1, sh. 748 (Çeviren)

4) Bu rivayeti Ahmed, Müsned (4/378)'de nakletmektedir. İsnadı kuvvetlidir.

5) Bunda iki keçi birbirine "boynuz atmaz" cümlesi, "bu konuda iki zayıf kişi, karşı karşıya gelip, mesele çıkarmazlar" anlamına söylenmiştir. Çünkü boynuzlaşmak daha çok keçilerin değil tekelerin ve koçların işidir. Adiy (r.a), Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden sonra, insanların Hz. Ali (r.a)'nin etrafında taplanacaklarını ve herhangi bir ihtilafın çıkmayacağını sanıyordu. Ama onun zannettiğinin tersi oldu.

Ebu İshak şöyle söylemiştir:

"Adiy'i gördüm, iri vücutlu ve şaşı bir adamdı. Yüksekliği bir zira kadar olan bir duvarın üstünde secde ederdi."

Cerir, Muğire'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Adiy, Cerir Beceli ve Katip Hanzala, Kufe'den çıktılar, Karkisiya'ya (1) yerleştiler ve: "Hz. Osman (r.a)'a sövülen bir beldede ikamet etmeyiz" dediler."

ADİY BİN HATEM (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٣٢ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ عَدِيِّ بنِ حَاتِم رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْنَا عُمَرَ فِي وَفْدٍ، فَجَعَلَ يَدْعو رَجُلاً رَجُلاً، ويَسْمِّيهم، فقلت: أما تَعْرِفني يا أَميرَ الْمُؤْمِنِين؟ قَالَ: بَلى، أَسْلَمْتَ إِذْ كَفَرُوا، وأَقْبَلْتَ إِذْ أَدْبَرو، ووَفَيْتَ إِذ غَدَروا، وعَرَفْت إِذْ أَنْكَرُوا، فَقَالَ عَدِيٌّ: فَلاَ أُبَالِي إِذًا.

2132- Buhari, Adiy bin Hatem (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Bir heyet halinde Hz. Ömer (r.a)'in yanına gittik. Herbirimizi, isimle teker teker çağırmaya başladı. Ben:

"Ey müminlerin emiri, sen beni tanıyor musun?" diye sordum. O: "Onlar kafirliği seçerken, sen müslüman oldun, onlar arkalarını dönerlerken, sen imana yöneldin. Onlar haksızlık ederken, sen vefakarlık ettin. Onlar inkar ederken, sen kabullendin" dedi. Bunun üzerine Adiy: "Öyleyse aldırış etmem," dedi."

Ahmed'in rivayetinde de şöyle söylenildiği bildirilmektedir:

"Kavmimden bir gurup ile Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'ın yanına gittim. Tayy kabilesinden her bir adam için beytu'l-maldan iki bin dirhem mal verdi. Beni ise geçti. Ben ona doğru yöneldim, o benden yüz çevirdi. Bu kez önüne çıktım. O yine benden yüzünü çevirdi. Ben:

"Ey mü'minlerin emiri, sen beni tanıyor musun?" diye sordum. Güldü ve şöyle söyledi:

2132-Buhari (8/102) 64-Kitabu'l-Meğazi. 76-Tay kabilesi heyetinin hikayesi babı.

1) Karkisiya: Şam beldesinde, Malik bin Tavk alanına altı fersah uzaklıkta Habur ırmağının kıyısında bir yerdir. Bu yerde Habur ırmığı Fırat nerhine karışmaktadır. Bu şehir de Habur ile Fırat ırmakları arasında bulunan üçgen şeklindeki yarımadada bulunmaktadır.

"Evet vallahi, ben seni iyi tanıyorum. Onlar inkar ettiklerinde, sen iman ettin. Onlar yüz çevirdiklerinde, sen iman tarafına yöneldin. Onlar haksızlık ettiklerinde, sen vefakarlık ettin. Resulullah (a.s)'ın yüzünü ve ashabının yüzlerini ağartan ilk zekat Tay kabilesinin zekatıdır. Bunu Resulullah (a.s)'a sen getirip teslim etmiştin." Sonra da özür dileyerek: "Ben ihtiyaçtan dolayı sıkıntıya düşen bir topluluk için bu malı ayırdım. Bunlar, aynı zamanda aşiretlerinin başkanlarıdır. Bu itibarıyla, iyilikte bulunmamız gerekiyor. Bu açıdan ihtiyaçlar fazladır" dedi. Adiy (r.a) de: "Öyleyse ben (bana mal verilmesine) aldırış etmem," dedi." (1)

Zehebi diyor ki:

"İbni Kelbi; "Adiy, hicri 67 yılında 120 yaşında iken vefat etmiştir" diye belirtmektedir."

İbni Sa'd da şöyle söylemektedir:

"Adiy, hicri 68 yılında ölmüştür. 66 yılında öldüğü de söylenmiştir."

---

1) Ahmed, Müsned (1/45) Ayrıca Müslim'de bu hadisin bir kısmı rivayet edilmektedir. Bkz. (4/1957) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 47-Ğifar ve Eslem kabilelerinin faziletleri ile ilgili bab.

SEMAME BİN USAL (R.A)

İbni Hacer, Semame bin Usal (r.a) hakkında şunları söylüyor:

"Semame, Usal'ın oğlu, o Nu'man'ın oğlu, o Seleme'nin oğlu, o Uteybe'nin oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o Yerbu'un oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o Duel'in oğlu, o da Hanife'nin oğludur. Hanife kabilesine mensuptur. (hanefidir). Künyesi, Ebu Umame Yemami'dir. Buhari'de, onun hakkında bir hadis geçmekte ve Sa'id Makberi tarıkıyla Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Resulullah (a.s) Necd tarafına bir atlı gurubu gönderdi. Bunlar, Semame bin Usal denilen Hanifeoğullarına mensup bir adamı getirdiler ve bunu Mescid'in direklerinden bir direğe bağladılar. Daha sonra Resululah (a.s) çıktı (yani Mescid'e açılan bir kapıdan dışarı çıktı) ve: "Semame'yi salın" diye buyurdu. Serbest bırakılınca, Mescid'in yakınında bulunan bir hurmalığa gitti, orada gusletti, sonra Mescid'e geri geldi ve: "Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed O'nun peygamberidir" dedi." Buhari bu olayı, daha uzun olarak da rivayet etmektedir.

İbni İshak da bu olayı, Meğazi'de Sa'id Makberi'den uzun olarak rivayet etmektedir. Onun rivayetinin baş tarafında, Semame'nin Resulullah (a.s)'a saldırmış olduğu, Resulullah (a.s)'ın da onu öldürmek istediği ve kendisini bunda başarılı kılması için Rabb'ine dua ettiği, müslüman olduktan sonra da umre için Mekke'ye gittiği ve: "Canım elinde olana yemin ederim ki, size Yemame'den bir dane (arpa buğday danesi) dahi gelmez" diye söylediği bildirilmektedir. Burası (Yemame) Resulullah (a.s)'ın izin vermesinden önce Mekke halkının yiyecek kaynağıydı." Aynı rivayeti, Humeydi de, Ebu Süfyan'ın, İbni Aclan'dan, onun Sa'id'den, onun babasından, onun da Ebu Hureyre (r.a)'den rivayeti tarıkıyla nakletmektedir."

İbni İshak, Yemame halkının dinden dönmesi olayında Semame'nin İslam üzere sabit kaldığını ve onun kavmi içinden kendisine itaat eden bir gurubun o

bölgeden ayrılarak Ala bin Hadrami'nin yanına gittiklerini ve onunla birlikte Bahreyn halkı içinden dinden dönenlere karşı savaştıklarını bildirmektedir. Bunlar zafer kazandılar ve Semame, o bölge halkının büyüğüne ait olan bir cübbe (hulle) satın aldı. Kays bin Sa'lebeoğullarından bir gurup insan bu hulleyi (cübbeyi) Semame'nin üstünde gördüler ve hullenin sahibini öldürüllüp, üstündekileri aldığını sanarak Semame'yi öldürdüler.

İbni Mende, Alba bin Ahmer'in İkrime'den, onun da İbni Abbas (r.a)'tan rivayeti tarıkıyla Semame'nin müslüman olması, sonra Yemame'ye dönmesi ve Kureyş'e gönderilen gıda maddelerini alıkoyması ve:

"And olsun ki, biz onları azabla yakalamıştık, yine de Rabb'lerine boyun eğmemiş ve yakarmamışlardı" (1) mealindeki ayet-i kerimenin inmesi ile ilgili kıssayı vermektedir. Onun bu rivayetinin isnadı hasendir. Vesibe de, dinden dönme olayında, onun iyi bir tutum sergilediğini ifade etmiş ve Hanifeoğullarının tutumuna karşı çıkması ile ilgili olarak bazı beyitler söylemiştir. Bu beyitlerden ikisi şöyledir:

"Sözü bırakmayı düşünüyorum, sonra beni

Peygamber Muhammed (a.s)'in memnun edilmesi sözüne döndürdü.

Keskin Hind kılıcının gölgesini gördükten sonra

Prangamın çözülmesinden dolayı ona teşekkür ettim."

SEMAME BİN USAL (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٣٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَيْلاً قِبَلَ نَجْدٍ، فَجَاءَتْ بِرَجُلٍ مِن بَنِي حَنِيفَةَ يُقَالُ لَهُ ثُمَامَةُ بْنُ أُثَالٍ. سَيِّدُ أَهْلِ الْيَمَامَةِ، فَرَبَطُوهُ بِسَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ. فَخَرَجَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ «مَاذَا عِنْدَكَ؟ يَا ثُمَامَةُ!» فَقَالَ: عِنْدِي، يَا مُحَمَّدُ! خَيْرٌ. إِنْ تَقْتُلْ تَقْتُلْ ذَا دَمٍ. وَإِنْ تُنْعِمْ تُنْعِمْ عَلَى شَاكِرٍ، وَإِنْ كُنْتَ تُرِيدُ الْمَالَ فَسَلْ تُعْطَ مِنهُ مَا شِئْتَ. فَتَرَكَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى كَانَ بَعْدَ الْغَدِ. فَقَالَ: «مَا عِنْدَكَ؟ يَا ثُمَامَةُ!» قَالَ: مَا قُلْتُ لَكَ. إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ الْمَالَ فَسَلْ تُعْطَ مِنْهُ مَا شِئْتَ. فَتَرَكَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى كَانَ مِنَ الْغَدِ. فَقَالَ: «مَاذَا عِنْدَكَ؟ يَاثُمَامَةُ!» فَقَالَ: عِنْدِي مَا قُلْتُ لَكَ. إِنْ تُنْعِمْ عَلَى شَاكِرٍ.

---

1) Mü'minun Suresi: 76

وَإِنْ تَقْتُلْ تَقْتُلْ ذَا دَمٍ. وَإِنْ كُنْتَ تُرِيدُ الْمَالَ فَسَلْ تُعْطَ مِنْهُ مَا شِئْتَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «أَطْلِقُوا ثُمَامَةَ» فَانْطَلَقَ إِلَى نَخْلٍ قَرِيبٍ مِنَ الْمَسْجِدِ. فَاغْتَسَلَ، ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَقَالَ: أَشْهَدُ أَن لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. يَا مُحَمَّدُ! وَاللَّهِ مَا كَانَ عَلَى الأَرْضِ وَجْهٌ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْ وَجْهِكَ، فَقَدْ أَصْبَحَ وَجْهُكَ أَحَبَّ الْوُجُوهِ كُلِّهَا إِلَيَّ. وَاللَّهِ! مَا كَانَ مِنْ دِينٍ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْ دِينِكَ. فَأَصْبَحَ بَلَدُكَ دِينُكَ أَحَبَّ الدِّينِ كُلِّهِ إِلَيَّ. وَاللَّهِ! مَا كَانَ مِنْ بَلَدٍ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْ بَلَدِكَ.فَأَصْبَحَ بَلَدُكَ أَحَبَّ الْبِلادِ كُلِّهَا إِلَيَّ. وإِنَّ خَيْلَكَ أَخَذَتْنِي وَأَنَا أُرِيدُ الْعُمْرَةَ. فَمَاذَا تَرَى؟ فَبَشَّرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ . وَأَمَرَهُ أَنْ يَعْتَمِرَ. فَلَمَّا قَدِمَ مَكَّةَ قَالَ لَهُ قَائِلٌ: أَصَبَوْتَ؟ فَقَالَ: لا. وَلَكِنِّي أَسْلَمْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . وَلاَ، وَاللَّهِ يَأْتِيكُمْ مِنَ الْيَمَامَةِ حَبَّةُ حِنْطَةٍ حَتَّى يَأْذَنَ فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ .

2133- Buhari ve Müslim Ebu Hureyre (r.a)'denşöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Necd tarafına bir atlı birliği gönderdi. Bunlar kendi adlarına Semame bin Usal denilen Hanifeoğullarına mensup bir adamı getirdiler. Bu adam Yemame halkının seyyidi (reisi) idi. Onu Mescid'in direklerinden bir direğe bağladılar. Daha sonra Resulullah (a.s) (odasından) çıktı ve : "Neyin var, ey Sumame?" diyesordu. O da: "Bende hayır var ey Muhammed, öldürürsen kan sahibi birini öldürmüş olursun. (1) Eğer iyilik edersen, teşekkür edecek birine iyilik etmiş olursun. Eğer mal arzuluyorsan iste, ne kadar istersen verilir." diye söyledi. Resulullah (a.s) bir gün sonrasına (ertesi günün daha ertesine) kadar onu öyle bıraktı. Sonra yine: "Neyin var (ne durumdasın), ey Sumame?" diye sordu.

"Sana daha önce söylediğim gibi. Eğer mal arzuluyorsan, iste ne kadar is-

---

2133-Buhari (8/87) 64-Kitabu'l-Meğazi. 70-Hanifeoğulları heyeti ve Semame bin Usal hadisi.. Müslim (3/1386) 32-Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer. 19-Esirin bağlanması ve habsedilmesi ve ona iyilikte bulunmanın caizliği babı.

1) "Kan sahibi birini öldürmüş olursun": "Eğer öldürürsen kanı için intikam alınması muhtemel olan birini öldürmüş olursun. Öyle birini öldürmüş olacaksın ki, başkanlığı ve üstün tutulan biri olması dolayısıyla onu öldürenin, geriye kalan adamları tarafından öldürülmesi suretiyle intikamı alınır. Bu ifadenin: Üzerinde kan hakkı bulunan, yani başkasının kanını dökmüş olması dolayısıyla cezalandırılması gereken birini öldürmüş olursun. Bu kişi böyle bir cezayı haketmiş olduğundan, sen onu öldürmekten dolayı kınanmazsın, anlamına geldiği de söylenmiştir.

tersen verilir" diye söyledi. Resululah (a.s) onu yine bir ertesi güne kadar bıraktı. Daha sonra: "Neyin var (durumun nasıl), ey Sumame?" diye sordu.

"Sana daha önce söylediğim hal üzereyim. Eğer iyilik edersen, teşekkür edecek birine iyilik etmiş olursun. Eğer öldürürsen de kan sahibi birini öldürmüş olursun. Mal arzuluyorsan, iste ne kadar istiyorsan verilir" diye söyledi. Resululah (a.s): "Sümame'yi salın" dedi O da, Mescid'in yakınında bulunan bir hurmalığa gitti. Orada gusletti. (yıkandı) Sonra Mescid'e geri döndü ve:

"Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed O'nun kulu ve Resulüdür. Ey Muhammed, vallahi yeryüzünde senin yüzünden daha çok kızdığım, buğz ettiğim bir yüz yoktu. Şu an ise senin yüzün, benim için bütün yüzlerden daha sevimli hale geldi. Vallahi, benim için senin dininden daha çok buğz ettiğim din yoktu. Şimdi ise, senin dinin benim için bütün dinlerin en sevimlisi oldu. Vallahi, senin beldenden daha çok buğz ettiğim bir belde yoktu. Şimdi ise, senin belden benim için bütün beldelerin en sevimlisi oldu. Beni, umreye gitmek için yola çıkmışken, senin atlıların yakaladı. Şimdi ne düşünüyorsun?" diye sordu. Resulullah (a.s) onu müjdeledi ve umresini yapmasını emretti. Mekke'ye vardığında, bir kimse ona: "Meylettin mi?" diye sordu. O: "Hayır, ama Resulullah (a.s) izin verinceye kadar size Yemame'den bir buğday tanesi dahi gelmez" diye söyledi."

Nesai bu hadisin, kafirin müslüman olmak istemesi halinde, gusletmesi ile ilgili konuda bu hadisin bir kısmını rivayet etmektedir. Onun rivayetinin metni şöyledir:

"Ebu Hureyre (r.a) şöyle söylemiştir.

"Semame bin Usal Hanefi, Mescid'e yakın bir yerde bulunan bir hurmalığa giderek orada gusletti (yıkandı). Sonra Mescid'e girdi ve:

"Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed O'nun kulu ve peygamberidir. Ey Muhammed, vallahi yeryüzünde senin yüzünden daha çok kin duyduğum, buğz ettiğim bir yüz yoktu. Şu an senin yüzün, benim için bütün yüzlerin en sevimlisi oldu. Senin atlıların, ben umreye gitmek üzere yola çıkmışken beni yakaladılar. Şimde ne düşünüyorsun?" diye söyledi. Resulullah (a.s) da onu müjdeledi ve umre etmesini emretti." (1)

---

1) Nesai (1/109) Kitabu't-Tahare. Kafirin, müslüman olmayı istemesi halinde guslü öncelikle yapmasına dair bab.

AMR BİN ABESE (R.A)

İbni Hacer, Amr bin Abese (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Amr, Abese'nin oğlu, o Halid'in oğlu, o Amir'in oğlu, o Ğadıra'nın oğlu, o Hifaf'ın oğlu, o İmru Kays'ın oğlu, o Buhte'nin oğlu, o da Suleym'in oğludur. Nesebinin şöyle olduğu da söylenmiştir: Amr, Abese'nin oğlu, o Mazin'in oğlu, o Malik'in oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o da Buhte'nin oğlu. İbni Sa'd, onun nesebini bu şekilde vermekte, İbni Asakir de onun verdiği bilgileri aktarmaktadır. Ancak yukarıdaki birinci olan rivayet daha doğrudur. Halife, Hakim Ebu Ahmed e daha başkalarının verdiği neseb silsilesi de birinci gibidir. Süleym kabilesine mensuptur. (Sülemi) Künyesi Ebu Nuceyh'tir. Ebu Şu'ayb olduğu da söylenmiştir."

Vakıdi şöyle söylemiştir:

"Amr İbni Abese (r.a) ilk dönemlerde Mekke'de müslüman oldu, sonra kendi beldesine döndü ve Hayber Savaşı ve Mekke'nin Fethi'nden önce hicret edinceye kadar burada kaldı. Mekke'nin Fethi'ne de katıldı."

Ahmed bin Muhammed bin İsa'l-Bağdadi, sahabeden Humus'ta ikamet edenleri sayarken, Amr bin Abese (r.a)'den de söz ederek onun ilk muhacirlerden ve Bedir Savaşı'na katılanlardan olduğunu ileri sürmektedir. Abdussamed bin Sa'id de onun bu görüşünü onaylamakta ve aynı şeyi söylemektedir. Ahmed, Humus'ta sahabeden dörtyüz kişinin ikamet ettiğini söylemekte, Amr bin Abese Ebu Huceyh'in de bunlardan olduğunu ifade etmektedir ve Humus'ta kalan diğer sahabilerin isimlerini de saymaktadır. İbni Asakir onların böyle söylediklerini bildirmekte ve Bedir Savaşı'na katılıp katılmadıklarını araştırmadıklarını ifade etmektedir. Amr bin Abese (r.a)'nin, Ebu Zer (r.a)'in anadan kardeşi olduğu da söylenmektedir. Bunu, Halife ileri sürmekte ve analarının isminin Remle binti Veki'a olduğunu bildirmektedir. Müslim, onun müslüman olması ve Resulullah (a.s)'a namazla ve daha başka konularla ilgili bir takım konuları

sonması ile ilgili olayı aktarmaktadır. İbni Mes'ud ondan önce müslüman olmasına rağmen, ondan hadis rivayet etmiştir. Yine sahabeden Ebu Umame Bahili ile Sehl bin Sa'd, tabiinden Şurahbil bin Semet, Sa'dan bin Ebi Talha, Suleym bin Amir, Abdurrahman bin Amir, Cubeyr bin Nefir, Ebu Selam ve daha başkaları ondan hadis rivayet etmişlerdir.

İbni Sa'd Amr bin Abese (r.a)'nin müslüman olmadan önce, putlara ibadet etmediğini söylemektedir. Ebu Ya'la'nın, Lokman bin Amir'in, Ebu Umame'den, onun da İbni Abese'den rivayeti tarıkıyla bildirildiğine göre, Amr bin Abese şöyle söylemiştir:

"Ben müslümanların dördüncüsü olduğumu gördüm. (Yani benim bildiğim kadarıyla müslümanların dördüncüsüyüm)" Yine bu vecihle (yani aynı isnadla) Ebu Ahmed, Hakim'in rivayetine göre *"Ben İslam'ın dörtte biriyim"* diye söylemiştir.

Ebu Nu'aym, Ka'b'ın kölelerinden birinin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Mikdad bin Esved, Amr bin Abese (r.a) ve Şafi bin Hubey Huzeli ile birlikte yola çıktık. Amr bin Abese (r.a) bir gün çobanlık yapıyordu. Öğle vakti onu görmek üzere gittim. Bir de baktım; bir bulut onu gölgelendiriyor ve onun üstünden hiç ayrılmıyor. Kendisini uyandırdım. Bana: "Bu öyle bir şeydir ki, eğer bu durumu bir kimseye bildirdiğini öğrenirsem aramız bozulur" diye söyledi. Vallahi, ben de o ölünceye kadar bunu kimseye söylemedim."

Hakim Ebu Ahmed diyor ki:

"Amr bin Abese (r.a) Şam'da ikamet etti. Humus'ta vefat etmiş olduğunu sanıyorum. Fitne olayı ve Muaviye'nin halifeliği ile ilgili olaylarda ondan söz edilmemiştir."

Zehebi diyor ki:

"Amr bin Abese bin Halid bin Huzeyfe, emir imamdır. (Yönetici ve önderdir.) Künyesi Ebu Huceyh'tir ve Süleym kabilesine mensuptur. (Sülemi) Becile oğullarından (Beceli)'dır. İlk müslüman olanlardandır. Hakkında: "O, İslam'ın dörtte biridir," denilen kişidir. Becileoğulları, Süleym kabilesinden bir koldur. Amr bin Abese (r.a) Yermük Savaşı'nda ordu kumandanlarından biriydi." (1)

---

1) Yani Amr bin Abese'nin Bedir Savaşı'na katıldığı iddiasında bu ikisine katılan yoktur. İsabe'de bu konuda şu açıklama geçmektedir: "Muhammed bin İsa Bağdadi, sahabeden Humus'ta ikamet edenleri sayarker, Amr bin Abese'den söz etmekte ve onun Bedir Savaşı'na katılan ilk muhacirlerden olduğunu ileri sürmektedir. Abdu's Samed bin Sa'id de onun bu görüşünü doğrulamakta ve aynı şeyi söylemektedir." İbni Asakir de diyor ki: "Bu ikisi böyle söylemişlerdir, ancak onun (yani Amr'ın) Bedir Savaşı'na katılması konusunda, kimse kendilerine katılmamıştır.

Tarihçilerin ittifakıyla Amr, Humus'ta ikamet etmiştir. Bedir Gezvesi'ne katıldığı söylenmektedir. Ancak Abdu's-Samed bin Sa'id ile Ahmed bin Muhamed bin İsa dışında böyle bir iddiada bulunan olmamıştır.

İbni Sa'd da, Amr bin Abese (r.a)'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Ukaz'da bulunduğu bir sırada Resulullah (a.s)'ın yanına gittim. "Beraberinde kim var?" diye sordum. "Ebu Bekir ve Bilal" diye cevap verdi. Ben de müslüman oldum. Böylece İslam'ın dörtte biri olduğumu gördüm." (1)

Zehebi de Siyer'de, Amr bin Abese'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Müslüman oldum. Resulullah (a.s) bana: "Kavmine git" diye buyurdu. Ben de Fetih'den önce onların yanlarına gittim." (2)

AMR BİN ABESE (R.A) HAKKINDAKİ RİVAYET

٢١٣٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبي أُمامة الباهلي قَالَ: قَالَ عُمْرو بن عَبَسَةَ السُّلَمِي: كُنْتُ وأَنَا في الجاهلية أَظُنُّ أَنَّ النَّاس على ضَلالَة، وأَنهم لَيْسُوا على شيء، وهم يَعْبُدُون الأَوثان، فسمعتُ برَجُل بمكةَ يُخْبِرُ أَخبارًا، فقَعَدْتُ على رَاحِلتي، فَقَدمتُ عليه، فإذَا رَسُول اللَّهِ ﷺ مُستخْفِيًا، جِرَاءٌ عَلَيْه قومُه، فَتَلَطَّفتُ حَتَّى دخلت عليه بمكة، فقلت له: ما أَنت؟ قال: «أَنا نبيٌّ» فقلت: وما نبيٌّ؟ قال: «أَرسلني اللَّه» فقلت: فَبأَيِّ شيء أَرسلك؟ قال: «أَرسلني بصلةِ الأَرحام، وكسر الأَوثان، وأَن يُوَحَّدَ اللَّه ولا يُشْرَك به شيء» قلت له: فمن معك على هذَا؟ قال: «حُرٌّ وعبدٌ» قال: ومعه يومَئِذٍ أَبو بَكْر وبلال مِمَّنْ آمَنَ به، فَقُلْتُ: إِنِّي مُتَّبِعُكَ، قَالَ: «إِنك لاَتستطيع ذَلِكَ يومَك هذَا، أَلا ترى حالي وحالَ النَّاس؟ ولكن ارجع إِلى أَهلك، فإذَا سمعتَ لي قد ظهرتُفأْتني» قال: فَذهبتُ إِلى أَهلي، وقدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ المدينةَ، وكنتُ في أَهْلي، فجعلتُ أَتخبَّر الأَخبار، وأَسأَل الناس حين قدِمَ المدِينَة، حتى قدم عليَّ نَفَرٌ من أَهل يثرب من أَهل المدينة فقلت: ما فعل هذَا الرجل الذي قَدِمَ المدينة؟ فقالوا: النَّاسُ إِليه سِرَاعٌ، وقد

---

1) Tabakatu'l-Kübra (4/215) İbni Hacer bu rivayeti Taberani'ye nisbet etmektedir ve isnadı hasendir.

2) Siyer (2/459) İsnadı hasendir.

أراد قومه قَتْلَهُ، فلم يستطيعوا ذلك، فَقدمتُ المدينة، فدخلتُ عليه؛ فقلت: يارَسُولَ اللَّهِ، أتعرفني؟ قَالَ: «نعَمْ، أنتَ الذي لقيتَني بمكة؟»قال: فقلت: بلى. فَقلتُ: يا رَسولَ اللَّهِ، أخبرني عمَّا علَّمك اللَّه وأجهلُه أخبرني عن الصلاة؟ قال: «صَلِّ صلاة الصبح، ثم أقْصِرْ عن الصلاة حتى تطلع الشمس، حتى ترتفع، فإنها تطلع حين تطلعُ بين قَرْنَي شيطانٍ، وحينئذ يسجد لها الكفار، ثم صلِّ، فإن الصلاة مشهودة محضورة، حتى يستقلَّ الظِّل بالرُّمح، ثم أقصر عن الصلاة، فإن حينئذ تُسْجَرُ جهنَّم، فإذَا فاء الفيء فصلِّ فإن الصلاة مشهودة محضورة، حتى تصلِّيَ العصر، ثم أقصر عن الصلاة حتى تغربَ الشمس، فإنها تغرب بين قرني شيطان، وحينئذ يسجد لها الكفار».

قال فقلت: يا نبيَّ اللَّه فالوضوءَ؟ حدِّثني عنه. قال: «ما منكم رجلٌ يُقَرِّبُ وَضُوءَهُ فَيتمضْمَضُ ويستنشق فينتثر إلا خَرَّت خطايا وجهه وفيه وخياشيمه، ثم إذا غسل وجهه، كما أمره اللَّه تعالى، إلا خَرَّت خطايا وجهه من أطراف لحيته مع الماء، ثم يغسل يديه إلى المرفقين إلاَّ خَرَّت خطايا يديه من أناملِه مع الماء، ثم يمسح رأسه إلا خرَّت خطايا رأسه من أطراف شعره مع الماء، ثم يَغسل قدميه إلى الكعبين إلاَّ خرت خطايا رجليه من أناملِه مع الماء، فإنْ هو قام فصلَّى، فحمد اللَّه وأثنى عليه، ومجَّده بالذي هو له أهل، فرَّغ قلبه للَّه، إلا انصرف من خطيئته كهيئته يوم ولدته أمه».

2134- Müslim, Ebi Umame Bahili (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Amr bin Abesa Sulemi (r.a) şöyle söyledi: "Cahiliye döneminde ben insanların yanlış yolda olduklarına ve onların putlara ibadet ettikleri sürece bir şey ifade etmeyeceklerine, bir değer taşımayacaklarına inanıyordum. Mekke'de insanlara bazı bilgiler veren bir adamın ortaya çıktığını duydum. Bineğimin üzerine binip O'nun yanına gittim. Resulullah (a.s)'ın kavminin tümünün kendini karşısına almalarından dolayı gizli gizli dolaşmaya başladığını gördüm.

2134-Müslim (1/569) 6-Kitabu Salati'l-Musafirin ve Kasriha. 52-Amr bin Abese'nin müslüman olması babı.

***Sen nesin?:** Asıl metinlerde de bu şekilde "sen nesin?" ifadesi geçmektedir, "sen kimsin?" ifadesi geçmiyor. Çünkü burada muhatabının zatı hakkında değil, sıfatı hakkında soru sormaktadır. Sıfatlar ise düşünemiyenler gurubuna girmektedir.*

O'na acıdım. Sonunda Mekke'de O'nun yanına vardım. "Sen nesin?" diye sordum."Ben peygamberim" dedi. "Peygamber nedir?" diye sordum. "Beni Allah gönderdi" diye söyledi. "Allah seni ne ile gönderdi.?" dedim.

"Allah beni akraba ile bağlantıyı korumak, putları kırmak, Allah'ı bir tutarak O'na hiç bir şeyi ortak koşmamak için gönderdi." diye söyledi. "Bu inanç üzere seninle birlikte kim var?" diye sordum. "Bir hür, bir de köle." diye söyledi. O zaman O'nunla birlikte iman etmişlerden Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Bilal vardı."Ben de sana uyacağım" dedim.

"Sen şimdi buna güç yetiremezsin. Benimle insanlar arasındaki durumu görüyorsun. Ancak ailenin yanına dön, açığa çıktığımı duyunca yanıma gel" diye söyledi. Ben de ailemin yanına döndüm. Daha sonra Resulullah (as) Medine'ye hicret etti. Ben o zaman ailemin yanındaydım. O'nun hakkında haberler toplamaya başladım. Medine'ye gidip gitmediğini insanlardan soruyordum. Sonunda Yesrib yani Medine halkından bir gurup insan geldi. Onlara: "Şu Medine'ye gelen adam ne yaptı?" diye sordum. Onlar: "İnsanlar hızla etrafında toplandılar. Kavmi onu öldürmek istedi, ama başarılı olamadılar," diye cevap verdiler. Bunun üzerine Medine'ye geldim. Resulullah (a.s)'ın yanına vardım. "Ey Allah'ın Resulü, beni tanıyor musun?" diye sordum. "Evet, sen beni Mekke'de karşılayan kişi değil misin?" dedi. "Evet" dedim. Sonra da:

"Ey Allah'ın Resulü, Allah'ın sana bildirdiği ama benim bilmediğim şeyleri bana öğret. Bana namazı öğret" dedim.

"Sabah namazını kıl. Sonra güneş doğup yükselinceye (kuşluk vakti oluncaya kadar) hiçbir namaz kılma. Güneş doğarken, şeytanın iki boynuzu arasından doğar ve bu vakitte kafirler ona (yani güneşe) secde ederler. Sonra namaz kıl. Bil ki namaz, (meleklerin) huzurunda ve (onların) şahitlikleri ile yapılan bir ameldir. Gölge, bir ok boyu oluncaya kadar böyle namaz kılmaya devam edebilirsin. Sonra namaz kılmayı bırak. Çünkü bu vakitte cehennem kızdırılır. Güneş batı tarafına yöneldikten sonra da, (meleklerin) huzurunda ve şahitliklerinde gerçekleştireceğin namazını kıl. İkindi namazını kılıncaya kadar namaz kılmakta serbestsin. Bundan sonra güneş batıncaya kadar namaz kılmaktan kaçın. Bil ki o (güneş) şeytanın iki boynuzu arasından batar ve o esnada kafirler güneşe secde ederler." Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, abdest nasıldır? Bana ondan da söz et" dedim.

"Sizden her kim abdestini güzelce alır, ağzına su verir, burnuna su verir, sonra güzelce bu suları çıkarırsa, yüzündün, ağzından ve genzinden günahları dökülür. Sonra Allah'ın emrettiği şekilde yüzünü yıkarsa, yüzünün günahları sakalının etrafından su ile beraber dökülür. Sonra dirseklerine kadar ellerini ve kollarını yıkadığında da ellerinin günahları parmaklarından su ile beraber

dökülür. Sonra başını meshettiğinde de, saçının etrafından başının günahları su ile beraber dökülür. Daha sonra ayaklarını ökçelerine kadar yıkar. Bu esnada da ayaklarının günahları ayak parmaklarından su ile beraber dökülür. Sonra kalkar, namazını kılar, O'na hamd ve sena eder, gereken şekilde O'nu temcid eder ve kalbini Allah'tan başka her şeyden arındırırsa, anasından doğduğu günkü gibi günahlarından arınmış bir halde namazdan çıkar," buyurdu."

Amr bin Abese (r.a), bu hadisi Resulullah (a.s)'ın ashabından olan Ebu Ümame'ye bildirdi. Ebu Ümame de ona:

"Ey Amr bin Abese (r.a) ne dediğine bir bak, bu, kişiye sadece bir yerde mi verilir?" diye söyledi. Amr da:

"Ey Ebu Ümame, benim yaşım ilerledi. Kemiklerim gevşedi. Ecelim yaklaştı. Allah'a ve Resulüne yalan isnad etmeye bir ihtiyacım yok. Eğer ben bunu Resulullah (a.s)'dan bir, iki veya üç, hatta yedi kez işitmiş olmasaydım, katiyen rivayet etmezdim. Ancak ben bunu Resulullah (a.s)'dan daha fazla işittim."

Zehebi diyor ki:

"Amr bin Abese (r.a)'nin ölüm tarihi kaydedilmemiştir. Hicri 60 yılından sonra ölmüş olması ihtimali kuvvetlidir. En doğrusunu ancak Allah bilir."

HABBAB BİN ERETT (R.A.)

İbni Hacer, Habbab bin Erett (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Habbab, Erett'in (sonundaki ta şeddeli olarak "tt" okunur) oğlu, o Cendele'nin oğlu, o Sa'd 'ın oğlu, o Huzeyme'nin oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Sa'd'ın oğlu, o Zeyd Menat'ın oğlu, o da Temim'in oğludur. Temim kabilesine mensup (Temimi)tur. Huza'a kabilesine mensup olduğu da söylenmiştir. Künyesi Ebu Abdullah. Cahiliye döneminde esir edildi ve Mekke'de köle olaak satıldı. Huza'a kabilesinden Ümmü Enmar'ın kölesi oldu. Daha başkasının kölesi olduğu da söylenmiştir. Daha sonra Zuhreoğulları ile antlaştı, onların halifi oldu. İlk müslüman olanlardandı."

İbni Sa'd diyor ki:

"Mekke'de köle olarak satıldı, sonra Zühreoğulları ila anlaştı. İlk dönemlerde müslüman oldu. Mustaz'aflardan yani, kimsesizliği sebebiyle kafirlerin ağır işkencelerine maruz kalanlardandı. Baverdi onun altıncı müslüman olduğunu rivayet etmektedir. Müslümanlığını ilk açığa çıkaran odur. Bundan dolayı çok ağır işkenceye maruz bırakılmışır."

Taberi diyor ki:

"Sibaoğulları, Amr bin Avf bin Haris bin Zühre'nin antlaşmalıları olduklarından dolayı, Habbab bin Erett de, Zühreoğullarına intisab etti. Ümmü Enmar'ın oğlu Siba da, Sibaoğullarına mensuptur. Habbab bin Erett daha sonra Resulullah (a.s)'ın bulunduğu bütün savaşlara katılmıştır. Resulullah (a.s) onu Harb bin Atik ile kardeş kıldı. Resulullah (a.s)'dan rivayette bulundu."

Taberani, Zeyd bin Vehb'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Hz. Ali (r.a) Sıffin'den dönünce, Habbab'ın kabrine uğradı ve: "Allah Habbab'a rahmet eylesin, arzu ve istekle müslüman oldu, itaat içinde hicret etti, mücahid olarak yaşadı, bedeninde çeşitli belalara ve imtihanlara uğradı. Allah

onun ecrini zayi etmeyecektir," dedi. "

Habbab Bedir Gezvesi'ne ve daha sonraki gazvelere katıldı. En son Kufe'ye yerleşti ve hicri 37 yılında orada öldü.

İbni Hibban, Hz. Ali (r.a)'nin Sıffin'den döndükten sonra meydana gelen olayı anlattıktan sonra Hz. Ali (r.a)'nin onun cenaze namazını kıldırmış olduğunu da ifade etmektedir. O, Habbab (r.a)'ın hicri 19 yılında vefat ettiğini söylüyor. Ancak birincisi daha doğrudur. Habbab (r.a) cahiliye döneminde kılıç imal ederdi. Bu konu Buhari ve Müslim'de geçmektedir. Yine bu iki kitap onun bol mal sahibi olduğunu ve bir keresinde ölümü isteyecek kadar ağır şekilde hastandığını da bildirilmektedir.

Müslim, Keys bin Ebi Hazim'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Kendisini şiddetli ateş sardığı bir sırada Habbab (r.a)'ın yanına gittik. "Eğer Resulullah (a.s), bizi ölümü istemekten nehyetmiş olmasayadı, ölümü isterdim" dedi. Onun Kufe şehri mezarlığına defnedilen ilk kişi olduğu söylenmektedir. (1) Bu hususu Taberi belirtmektedir. Taberi bunu Alkamat bin Kays Nehai'ye dayanan bir isnadla ve onun Habbab (r.a)'ın oğlundan rivayeti tarıkıyla vermektedir. Orada Habbab (r.a)'ın 63 yıl yaşadığını ifade etmektedir.

Zehebi, onun hayatı ile ilgili bölümde diyor ki:

"Habbab (r.a), ilk müslüman olanların seçkinlerindendir. Birkaç hadis rivayet etmiştir. Künyesinin Ebu Abdullah olduğu söylenmiştir. Bedir Gazvesi'ne ve Resulullah (a.s)'ın bulunduğu diğer gazvelere katılmıştır."

Mansur, Mücahid'den rivayetle şöyle bildiriyor:

"Müslüman olduklarını ilk açığa vuranlar Resulullah (a.s), Hz. Ebu Bekir, Habbab (r.a), Bilal, Suheyb ve Ammar'dır."

İbni İshak ise, Habbab (r.a)'ın, ondokuz kişinin müslüman olmasından sonra müslüman olduğunu ve onunla müslümanların sayısının yirmiye tamamlandığını söylemektedir.

HABBAB BİN ERETT (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٣٥ــ رَوَى ابنُ مَاجَه وابنُ سَعْد عَنْ أَبي لَيْلى الكِنْدي، قَالَ: قَالَ عُمَر لخَبَّاب: ادنُه، فَمَا أَحَدٌ أَحَقُّ بِهَذا المَجْلِس مِنْك إلاَّ عَمَّار. قَالَ: فجَعَل يُرِيه بِظَهْرِه شَيْئًا يَعْني

1) Kufe şehri Hz. Ömer (r.a) zamanında kurulmuş bir şehirdir.

مِنْ آثار تَعْذِيبِ قُرَيْش لَه.

2135- İbni Mace ve İbni Şa'd, Ebu Leyla Kindi (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Hz. Ömer (r.a) Habbab (r.a)'a: "Yaklaş, bu meclise Amar hariç, senden daha layık kimse yoktur," diye söyledi.

Ravi diyor ki:

"O da ona (Hz. Ömer (r.a)'e) sırtında, Kureyş'in kendisine yaptığı işkencelerden kalan izleri gösterdi."

٢١٣٦ــ رَوَى البُخارِيُّ وابنُ سَعْدٍ عَنْ خبَّاب، قال: كُنْتُ قَيْنًا بِمَكَّةَ، فَعَمِلْتُ للعاص بنِ وائل سَيْفًا، فجِئْتُ أتَقاضاه، فَقَالَ: لاَ أُعْطِيكَ حَتَّى تَكْفُر بمُحمد. فَقُلْتُ: لا أَكْفُرَ بِمُحَمَّد ﷺ حَتَّى تَموتَ ثُمَّ تُبعَثَ. فَقَالَ: إذَا بُعِثْتُ كانَ لِي مَال، فَسَوْفَ أقضيك فَقُلت ذَلِك لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ . فَأنزلت: ﴿أَفَرَأَيْتَ الذِي كَفَرَ بآياتنا﴾

2136- Buhari ve İbni Sa'd, Habbab (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Mekke'de demircilik (kılıç imalatçılığı) yapıyordum. As bin Vail'e bir kılıç yaptım. Sonra borcumu almaya gittim. "Muhammed'i inkar etmediğin sürece sana bir şey vermem" dedi. Ben de: "Sen ölüp tekrar dirilmediğin sürece Muhammed'i inkar etmem" dedim. Bunun üzerine o: "Tekrar dirilirsem, mal sahibi olurum ve senin borcunu da öderim" dedi. Bu olayı ben, Resulullah (a.s)'a bildirdim. Bunun üzerine:

"Ey Muhammed, ayetlerimizi inkar eden ve: "Bana elbette mal ve çocuk verilecektir," diyeni gördün mü? O görülmeyeni mi görüyor, yoksa Rahman katından bir söz mü almıştır.?" (1) mealindeki ayet-i kerimeler indi."

Zehebi diyor ki:

"Habbab (r.a)'ın mükerrer hadislerle birlikte 32 hadisi bulunmaktadır. Bun-

---

2135-İbni Mace (1/54) Mukaddime. 11-Resululah (a.s)'ın ashabının faziletleri babı. Habbab'ın faziletleri. İbni Mace eklemelerde "bunun isnadı sahihtir" demiştir. Ayrıca: Tabakatu'l-Kübra (3/165)

2136-Buhari, bunun bir benzerini (8/429) 465-Kitabu't-Tefsir. 10-"Ey Muhammed, ayetlerimizi inkar eden ve bana elbette mal ve çocuk verilecektir diyeni gördün mü?" ayeti kerimesi ile ilgili babda rivayet etmektedir. Yine, Tabakatu'l-Kübra (2/324)

1) Meryem Suresi: 68-77

ların üçü hem Buhari'de, hem Müslim'de yer alıyor. Ayrıca sadece Buhari'de bir, sadece Müslim'de de bir hadisi yer almaktadır."

٢١٣٧ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ عَلْقَمَةَ بن قيس النخعي رَحِمَهُ اللَّه قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا مَعَ ابنِ مَسْعُود، فَجَاء خَبَّابٌ، فَقَالَ: يا أَبَا عَبْدِالرَّحْمٰن، أَيَسْتَطِيعُ هٰؤُلاء الشَّبَاب أَنْ يَقْرَؤوا كما تَقْرَأُ؟ قَالَ: أَمَا إِنَّكَ لَوْ شِئْتَ أَمَرْتُ بَعْضَهُم يَقْرأُ عَلَيْكَ، قَالَ: أَجَلْ، قَالَ: اقْرَأْ يا علقمةُ، فَقَالَ زَيْدُ بنُ حُدَيْر ــ أَخو زِيَاد بنِ حُدَيْر ــ : أَتَأْمُر علقَمَةَ أَنْ يَقْرَأَ ولَيس بأَقْرَئِنَا؟ فَقَالَ: أَمَا إِنك إِنْ شِئْتَ أَخْبَرْتُكَ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي قَوْمِك وَقَوْمِه، فَقَرَأْتُ خَمْسِينَ آيةً مِنْ سُورة مَرْيَم، فَقَالَ عَبْدُاللَّه: كَيْفَ تَرَى؟ قَالَ: قَدْ أَحْسَنَ، قَالَ عَبْدُاللَّه: ما أَقْرَأُ شَيْئًا إِلا وهُوَ يَقْرَؤه، ثُمَّ الْتَفَتَ إِلى خَبَّاب وعَلَيْه خَاتَمٌ مِنْ ذَهَب، فَقَالَ: أَلَمْ يَأْنِ لِهَذَا الخَاتم أَنْ يُلْقى؟ قَالَ: أَمَا إِنَّكَ لَنْ تَرَاهُ علَيَّ بَعْدَ اليَوْم، فَأَلْقَاه.

2137- Buhari, Alkame bin Kays Neha'i (r.a)'den şöyle rivayet etmektedir:

"İbni Mes'ud ile birlikte oturuyor idik. O sırada Habbab (r.a) geldi ve: "Ey Ebu Abdurrahman, bu gençler senin gibi okuyabiliyorlar mı?" diye sordu. İbni Mes'ud:

"Şayet istiyorsan, içlerinden bazılarına söyleyeyim, senin için okusunlar," dedi. O da: "Evet" dedi. Bunun üzerine İbni Mes'ud: "Oku, ey Alkame!" dedi. Bu sırada, Ziyad bin Hudeyr'in kardeşi Zeyd bin Hudayr: "Alkame, içimizde en iyi okuyanımız olmadığı halde ona mı okumasını emrediyorsun?" diye sordu. İbni Mes'ud da: "Şimdi sana gelince, istersen Resululah (a.s)'ın kendi kavmi ve senin kavmin hakkında söylediğini haber vereyim," dedi." Daha sonra ben Meryem suresinden elli ayet okudum. Abdullah (İbni Mes'ud): "Nasıl buldun?" diye sordu. "Güzel okudu, diye cevap verdi. Abdullah: "Ben her ne okursam, o da onu okur," dedi. Daha sonra Habbab (r.a)'a doğru baktı. Permağında altın yüzük vardı. Ona: "Bu yüzüğün atılma zamanı gelmedi mi?" diye sordu. O da: "Bugünden sonra onu üzerimde artık görmeyeceksin," dedi ve çıkarıp attı."

Zehebi diyor ki:

"Habbab (r.a)'ın, Hz. Ömer (r.a)'in hilafeti döneminde vefat ettiği ve Hz. Ömer (r.a)'in onun namazını kıldırdığı söylenmektedir. Ancak bu, pek itibar

---

2137-Buhari (8/100) 64-Kitabu'l-Meğazi. 74-Eş'arilerin ve Yemen halkının gelmesi babı.

edilecek bir rivayet değildir. Aksine o hicri 67 yılında Kufe'de vefat etmiş ve namazını da Hz. Ali (r.a) kıldırmıştır."

Habbab (r.a)'ın yetmişüç yıl yaşadığı söylenmiştir. Hicri 19 yılında vefat eden ve namazını da Hz. Ömer (r.a)'in kıldırdığı söylenen kişi, Utbe bin Ğazvan'ın azatlısı olan Habbab'dır. O da sahabi ve muhacirdir.

SALİM (R.A)

İbni Hacer, 'İsabe'de Salim (r.a) hakında şu bilgileri vermektedir:

"Salim, Ebu Huzeyfe bin Utbe bin Rabi'a bin Abdi Şems'in azatlısıdır. İlk müslüman olanlardandır. Buhari: "Onun sahibi ensardan bir kadındır," demiştir. İbni Hibban da: "Söz konusu kadının adının Leyla olduğunu söylemektedir. Sebite binti Yu'ar olduğu da söylenmektedir. Bu kadın Ebu Huzeyfe (r.a)'nin hanımıydı. İbni Sa'd böyle söylemektedir. İbni Şahin de şöyle diyor:

"İbni Ebu Davud'un şöyle söylediğini duydum: "Bu kişi, Salim bin Ma'kıl'dır. Ensardan Fatıma binti Yu'ar denilen bir kadının kölesiydi. Onu yaptığı bir adak için azad etti. Sonra o da Ebu Huzeyfe'ye giderek onun velayetine girdi. Bu konu Salim (r.a)'in hayatı ile ilgili bölümde gelecektir. Söz konusu kadının Selma adını taşıdığına dair bir rivayet bulunmaktadır.

İbni Mende, bu Salim'in, Salim bin Ubeyd bin Rebi'a olduğunu sanmaktadır. Ebu Nu'aym da, onun bu rivayetini alarak düzeltmektedir. Bu kişi, Ebu Huzeyfe bin Utbe bin Rebi'a'nın kölesidir. Ancak arada kitabın sayfaları düşmüş ve dolayısıyla sayfalar birbirine karışmıştır."

Ebu Huzeyfe, Salim (r.a)'i Resulullah (a.s)'ın Zeyd bin Harise'yi evlatlık edinmesi gibi kendisine evlatlık edinmişti. Bu bakımdan Ebu Huzeyfe (r.a) onu, kendi oğlu gibi görüyordu. Ona, kardeşinin kızı olan Fatıma binti Velid bin Utbe'yi nikahlamıştı. Yüce Allah:*"Onları kendi öz babalarına nisbet ediniz"* ayetini indirince, sahabeden kendisine evlatlık edinenler, avlatlıklarını öz babalarına iade ettiler, babası bilinmeyenler de efendilerine, velilerine verildiler. Bu konuyu Malik, Muvatta'da Zühri'den, o da Urve'den aynen bu şekilde rivayet etmektedir. Malik'in rivayetinde, Salim (r.a)'in emzirilmesi olayı da geçmektedir. Buhari'nin İbni Ömer'den nakledilen bir hadiste bildirdiğine göre, Salim (r.a) Ebu Huzeyfe'nin azatlısıydı. Kuba Mescidi'nde ilk muhacirlere imamlık etmekteydi. Bu muhacirlerin arasında Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) de

bulunuyordu. Bu hadisi, Taberani de Hişam bin Urve'nin Nafi'den rivayeti tarıkıyla nakletmekte ve yukarıdaki bilgilere ilaveten, Salim (r.a)'in, içlerinde Kur'an'ı en çok bilen kişi olduğunu söylemektedir. Müslim'de Kasım'ın Hz. Aişe (r.a)'den rivayeti tarıkıyla bildirdiğine göre, Salim (r.a) ile Ebu Huzeyfe birlikte idiler. Sehle binti Suheyl bin Amr, Resulullah (a.s)'ın yanına gelerek:

"Salim bülüğ çağına erdi. Bununla birlikte o benim yanıma girip çıkıyor. Ebu Huzeyfe'nin de bundan dolayı biraz rahatsılık duyduğunu sanıyorum," dedi. Resulullah (a.s) da: *"Onu emzir, sana haram olsun," diye söyledi."* Hadis bu şekilde devam ediyor.

Zühri'nin, Ebu Ubeydullah bin Abdullah bin Zem'a 'dan, onun annesi Zeyneb binti Selem'den, onun da Ümmü Seleme'den rivayati tarıkıyla bildirildiğine göre Resulullah (a.s)'ın zevceleri, Hz. Aişe (r.a)'ye:

"Bunun, Resulullah (a.s)'ın Salim'e mahsus kıldığı ruhsattan başka bir şey olduğunu sanmıyoruz," diye söylediler."

Malik'in Muvatta'da kaydettiğine göre Zühri, Urve bin Zübeyr'den rivayetle, Ebu Huzeyfe ile ilgili olarak yukarıdaki hadisi bildirmiştir. Orada diyor ki:

"Ebu Huzeyfe'nin hanımı olan Sehle binti Suheyl, Resulullah (a.s)'ın yanına gelerek:

"Ey Allah'ın Resulü, Salim (r.a)'i daha önce çocuk görürdük. Benim yanıma girer çıkardı, ben bunda bir beis görmezdim. (Yani herhangi bir külfete girmeden onu karşılar, adeta ennesiymiş gibi davranır ve bir yabancı kadının ona karşı yapması gerektiği şekilde örtünmezdim -müellifin açıklaması) Şimdi onun hakkında ne diyorsun" dedi."

Abdurrezzak, bu hadisin Malik'ten tavsilini yapmış (Yani ilk ravisinden son ravisine kadar bütün senedini ortaya çıkarmış) ve hadisin, Urve'nin Hz. Aişe (r.a)'den rivayeti tarıkıyla geldiğini ifade etmiştir. Buhari de bu hadisi, Leys'in Zühri'den rivayeti tarıkıyla mevsul olarak (yani senedinde bir kopukluk olmaksızın, ilk ravisine kadar bütün ravilerini zikretmek suretiyle) nakletmiştir. Buhari, Müslim, Nesai ve Tirmizi'nin Mesruk'tan onun da Abdullah bin Amr bin Asi'den rivayet ettiğine göre, Abdullah merfu olarak:

"Kur'an'ı dört kişiden alınız: İbni Mes'ud'dan, Ebu Huzeyfe'nin azadlısı Salim'den, Ubey bin Ka'b'dan ve Muaz bin Cebel'den" diye söylemiştir.

İbni Mübarek'in 'Kitabu'l-Cihad'da rivayet ettiğine göre, muhacirlerin sancağı Salim (r.a)'deydi. Kendisine bu konuda söz söylenildi de: *"Ben ne kadar fena bir Kur'an hafızıyım -Eğer kaçarsam-"* diye söyledi. Sağ eli kesildi, sancağı sol eline aldı. Sol eli de kesildi, yere düşünceye kadar onu kucağında tuttu.

Yanındaki arkadaşlarına Ebu Huzeyfe'nin durumunun ne olduğunu sordu. *"Öldürüldü"* dediler. Bunun üzerine: *"Beni onun yanına koyun,"* dedi. Hz. Ömer (r.a) onun mirasını, kendisini azad etmiş olan Sebite'ye gönderdi. O kadın da:*"Ben onu adak için azad etmiştim,"* dedi. Bu kez Hz. Ömer (r.a) onun mirasını Beytu'l-mal'a bıraktı. İbni Sa'd, Hz. Ömer (r.a)'in, onun mirasını annesine verdiğini ve: *"Bunu sen ye,"* diye söylediğini bildirmektedir.

Zehebi, Salim (r.a)'in hayatı ile ilgili bölümde: *"Salim (r.a), ilk müslüman olanlardan, Bedir Gazvesi'ne katılanlardan, Resulullah (a.s)'a yakın olanlardan ve alimlerdendi,"* diye söylemektedir.

Musa bin Ukbe de şöyle söylemektedir:

"Adı, Salim bin Ma'kıl'dır. Aslen Istahr'lıdır. Ebu Huzeyfe'yi kendisine veli (efendi) edinmiştir. Salim (r.a)'i asıl azad eden kişi ise, ensar kadınlarından Ebu Huzeyfe bin Utbe'nin hanımı olan Subey binti Yu'ar'dır. Ebu Huzeyfe, Salim (r.a)'i evlatlık edinmişti."

İbni Ömer'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Salim, Ebu Huzeyfe'nin azatlısıydı. Mekke'den yola çıkan muhacirlere, Medine'ye varıncaya kader imamlık etmişti. Çünkü içlerinde en çok Kur'an okuyanları Salim (r.a) idi."

SALİM (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٣٨ــ رَوَى ابنُ سَعْد، عَن القاسم بنِ مُحَمَّد أَنَّ سَهْلَةَ بِنْتَ سُهَيل أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وهيَ امْرأة أبي حذيفة فَقَالت: يا رَسُولَ اللَّه! إنَّ سالِمًا مَعي، وقَدْ أَدْرَكَ ما يُدْرِك الرِّجَلُ، فَقَالَ: «أَرْضِعِيهِ، فَإِذَا أَرضَعْتِهِ فَقَدْ حَرُمَ عَلَيْكِ مَا يَحْرُمُ من ذي المَحْرَم». قَالَت أُمُّ سَلمة: أَبَى أَزواجُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَدْخُلَ أَحَدٌ عَلَيْهن بِهَذَا الرضَاع، وقُلْنَ: إنما هي رُخْصَةٌ لِسَالِم خَاصة.

2138- İbni Sa'd, Kasım bin Muhammed (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Huzeyfe (r.a)'nin hanımı olan Sehle binti Suheyl, Resulullah (a.s)'a gelerek: "Ey Allah'ın Resulü, Salim (r.a) benimle birlikte. Erkeklerin erdiği bülüğ çağına erdi," diye söyledi. Resulullah (a.s):

2138-Tabakatu'l-Kübra (3/87) Ravileri sikadır, ancak hadis mürseldir. Bunun bir benzerini de Müslim (2/1077) 17-Kitabur-Reda 7-Büyümüş bir çocuğun emzirilmesi babı'nda rivayet etmektedir.

"Onu emzir, emzirdiğin zaman, neseb yönünden haram olanlar (mahrem sahipleri) sana haram olur," diye söyledi."

Ümmü Seleme dedi ki: "Resulullah (a.s)'ın hanımları, bu şekilde süt emmiş olanların (yani süt çağını geçirdikten sonra süt emmiş olanların) yanlarına girip çıkmalarına izin vermezler ve: "Bu, sadece Salim (r.a)'e özgü bir ruhsattır" diye söylerlerdi."

٢١٣٩ــ رَوَى أَحْمَدُ والحَاكِمُ عَنْ عَائِشَةَ قَالت: اسْتَبْطَأَنِي رَسُولُ اللَّهِ ذَات لَيْلَة، فَقَالَ: ما حَبَسكِ؟ قُلْتُ: إِنَّ فِي الْمَسْجِد لأَحْسَنَ مَنْ سَمِعْتُ صَوْتًا بالقُرآن، فَأَخَذ رِدَاءَهُ، وخَرَج يَسْمَعه، فإِذَا هُوَ سَالِم مَوْلى أَبِي حُذيفة، فَقَالَ: «الحَمْدُللَّهِ الذِي جعَل فِي أُمَّتِي مثلك».

2139- Ahmed ve Hakim, Hz. Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Bir gece Resulullah (a.s) benim yavaştan aldığımı gördü. "Senin neyin var?" diye sordu "Mescid'de şu ana kadar duyduklarım içinde en güzeli olan bir Kur'an okuyan biri var," dedim. Bunun üzerine ridasını üzerine alarak, onu dinlemeye çıktı. Bir de baktı, o kişi Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim. Resulullah (a.s) onu görünce: "Ümmetin içinde senin gibilerini var eden Allah'a hamdolsun" diye buyurdu."

٢١٤٠ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ عُمَرَ قَالَ: لمَّا قدِمَ المُهاجِرونَ الأَوَّلونَ العُصْبَةَ ــ مَوضِعٌ بقُباء ــ قَبْلَ مَقدَمِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَؤُمُّهم سَالِمٌ مَولى حُذَيفَةَ وكَانَ أَكْثَرَهُم قُرآنًا.

2140- Buhari, İbni Ömer (r.a)'in şöyle söylediği rivayet etmiştir:

"İlk muhacirler, Usbe'ye -Kuba'da bir mevki- vardıklarında, Resulullah (a.s)'ın oraya gelmesinden önce Ebu Huzeyfe'nin azatlısı (mevlası) Salim (r.a), cemaate imamlık yapıyordu. O, bunların en çok Kur'an okuyanı idi."

Zehebi diyor ki:

2139-Ahmed, Müsned (6/165) Müstedrek (3/226) Hakim sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

2140-Buhari (2/184) 10-Kitabu'l-Ezan. 54-Kölenin ve kölelikten azad edilmiş olanın imamlık etmesi babı.

"Ubeydullah bin Ebi Ca'd'ın, Abdullah bin Had'dan rivayet ettiğine göre Salim (r.a), mirasını Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'a sattı. Tamamı ikiyüz dirhem tuttu. O da bunu annesine verdi ve: "Bunu sen ye," diye söyledi."

Salim (r.a) ile efendisi Ebu Huzeyfe'nin, şehid edildiklerinde birinin başı, diğerinin ayakları üzerine düşmüş halde bulundukları söylenilmiştir. Allah her ikisinden de razı olsun.

Rafi'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Hz. Ömer (r.a): "Arap esirlerinden kim benim ölümüme yetişirse o, Allah'ın malındandır," diye söyledi. Sa'id bin Zeyd:

"Müslümanlardan birine bu konuda (yani senden sonra halifeliğe kimin geçeceği konusunda -Mütercim) işarette bulunsan, insanlar bu konuda sana güvenirler. Hz. Ebu Bekir (r.a) böyle yaptı ve insanlar da ona güvendiler," diye söyledi. Bunun üzerine o:

"Arkadaş çevremde kötü bir hırs görüyorum. Ben bu işi şu altı kişiye bırakacağım," dedi. Sonra da: "Şu iki kişiden biri, benim zamanıma yetişseydi ve bu işi onlardan birine bıraksaydım, kendisine güvenirdim. Bunlar: Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim (r.a) ile Ebu Ubeyde bin Cerrah'tır," diye söyledi." (1)

Eğer bu rivayet sahih ise, söz konusu iki kişinin, Hz. Ömer (r.a) nezdindeki büyüklük ve itibarını gösterir. Ayrıca bu hadis, imametin (yani halifeliğin) Kureyş'ten olmayan birine verilmesinin caiz olacağına da delalet eder. En doğrusunu ancak Allah bilir.

٢١٤١ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عمرو بن العَاص قَالَ: كَانَ فَزَعٌ بالمدِينَة فَأَتَيْتُ عَلى سالِم مولى أبي حذيفة وهُوَ مُحْتب بِحَمَائِل سَيْفِهِ فَأَخَذْتُ سَيْفي فاحْتَبَيْتُ بِحَمائِله فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «يا أَيُّهَا النَّاسُ أَلاَ كَانَ مَفْزعُكُم إِلَى اللَّهِ وَرَسولِهِ» قَالَ «أَلاَ فَعَلْتُم كَمَا فَعَلَ هَذَان الرَّجُلاَن المُؤْمِنَان».

2141- Ahmed, Amr bin As (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Medine'de bir panik vardı. Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim (r.a)'in yanına gittim. O, kılıcının tutacaklarının üzerine oturmuş bir halde duruyordu. Ben de

---

2141-Haysemi bunu Mecma'u'z-Zevaid (9/300)'de rivayet etmekte ve: "Bunu, Ahmed rivayet etmektedir ve ravileri de, isimleri Sahih'te bulunan ravilerdir" diye söylemektedir.

1) Ahmed, Müsned (1/20)

kılıcımı aldım ve tutacaklarının üzerine oturdum. Resulullah (a.s) da:

"Ey insanlar, paniğiniz (kaçışınız) Allah'a ve Resulüne doğru olmadı mı?" dedi. Sonra da: "Şu iki mü'min adamın yaptığı gibi yapsaydınız ya?" diye buyurdu."

AMİR BİN RABİ'A (R.A.)

İbni Hacer, Amir bin Rabia (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Amir, Rebia'nın oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o Rabia'nın oğlu, o Amir'in oğlu, o Sa'd'ın oğlu, o Abdullah'ın oğlu, o Haris'in oğlu, o Rafide'nin oğlu, o Anz'ın oğlu, o da Vail'in oğludur. Anz kabilesi mensubu (Anzi)'dur. Nesebi hakkında bundan başka silsile de söylenmiştir. Adı geçen Anz, Bekr bin Vail'in kardeşidir. Amir'in künyesi Ebu Abdullah'tır. Önce Adiyyoğullarının, sonra da Hz. Ömer (r.a)'in babası Hattab'ın antlaşmalısı idi. Onu Mezhic'e nisbet edenler de vardı. Hz. Osman (r.a) hacca gittiğinde, Medine'de yerine onu vekil bırakmıştı."

İbni Sa'd diyor ki:

"Hattab, Amir'i evlatlık edinmişti ve bu yüzden kendisine, Amir bin Hattab" diye söylenirdi. "Onları öz babalarına nisbet ediniz" (1) ayeti ininceye kadar da böyle söylenilmeye devam edildi. Yahya bin Sa'id ensari'nin, Abdullah bin Amir bin Rabi'a'dan rivayet ettiğine göre, insanların Hz. Osman (r.a)'ı tenkid edip ona karşı durmaya başladıkları dönemde bir gece, Amir bin Rabi'a namaza durdu. Bu sırada bir kişi yanına gelerek: "kalk ve Allah'tan seni fitneden korumasını dile," diye söyledi. Kalktı, namaz kıldı. Arkasından rahatsızlanmaya başladı. Bu rahatsızlığının ardından da cenazesi çıkarıldı." Bu rivayeti Malik, Muvatta'da nakletmektedir. Mus'ab Zubeyri, "hicri 32 yılında vefat etmiştir" diye söyemektedir. Ebu Ubeyde de böyle bildirmekte, sonra da 37 yılında vefat etmiş olduğuna dair rivayeti naklederek: "Bu ikincisinin daha sağlam olduğunu sanıyorum," diye söylemektedir."

Vakıdi de:

"Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden birkaç gün sonra vefat etti," diye söy-

---

1) Ahzab Suresi: 5

lemektedir. Onun vefat tarihi hakkında bundan başka şeyler de söylenilmiştir.

Zehebi de, onun hayatı ile ilgili bölümde şöyle diyor:

"Amir ilk müslüman olanlardandır. Hz. Ömer (r.a)'den daha önce müslüman olmuştur. Her iki hicrete yani Habeşistan ve Medine hicretlerine de katılmıştır. Bedir Gazvesi'ne de iştirak etmiştir."

İbni İshak diyor ki:

"Muhacir olarak Medine'ye gelen ilk kişi Ebu Seleme bin Abdi'l-Esed'dir. Onun arkasından da Amir bin Rabi'a gelmiştir. Hattab onu evlatlık edinmişti. Cabiye'ye gelişinde Hz. Ömer (r.a)'in sancağı Amir'deydi." (1)

Abdullah bin Amir bin Rabi'a'dan rivayet edildiğine göre; İnsanların Hz. Osman (r.a)'a ağır eleştiriler yönelttiklerinde, Amir bir rüya görmüş ve kendisine: *"Kalk, Allah'ın seni fitneden korumasını iste,"* diye söylenilmiştir.

Amir, Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden kısa bir süre önce hicri 35 yılında vefat etmiştir.

AMİR BİN RABİ'A (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٤٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ الزُّهري قَالَ: حَدَّثَني ابنُ عَامِر بن رَبيعة وكَانَ مِنْ كُبَراء بَني عَدِي وكانَ أَبُوه شَهِدَ بَدْرًا.

2142- Taberani, Zühri (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Amir bin Rabi'a'nın oğlu, bana hadis rivayet etti. O, Adiyyoğullarının ileri gelenlerindendi. Babası Bedir Gezvesi'ne katılmıştı."

2142-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/301)'de "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve ravileri hasendir" diye söylemektedir.

1) Cabiye: Şam (Suriye) diyarında Golan tepeleri tarafında bulunan bir köy. Havran'ın kuzey kısmına düşen Mereu's Suffer'in yakınında bulunmaktadır. İnsan Sanmeyn'de durup kuzeye yönelirse görünür. Neva'dan da görünür. Mü'minlerin emiri Hz. Ömer (r.a) Şam topraklarına girişinde verdiği meşhur hutbesini burada okumuştur. Şam'da bulunan Cabiye kapısı buraya nisbeten bu ismi almıştır.

ABDULLAH BİN CAHŞ (R.A.)

İbni Hacer, 'İsabe'de Abdullah bin Cahş (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Abdullah, Cahş'ın oğlu, o Riyab'ın oğlu, o da Ye'mer'in oğludur. Esed kabilesi mensubu (Esedi)'dur. Abdu Şemsoğullarının antlaşmalısıdır.

İlk müslüman olanlardandır. İbni Hibban, onun Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulunduğunu bildirmiştir. İbni İshak da, onun Habeşistan'a hicret ettiğini ve Bedir Gazvesi'ne katıldığını söylemiştir. Beğavi'nin, İbrahim bin Sa'd'ın, Müslim bin Muhammed Ensari, onun da kendi kavminden olan bir kişiden rivayeti tarıkıyla bildirdiğine göre Resulullah (a.s) Abdullah bin Cahş ile Asım bin Sabit'i kardeşleştirmiştir.

Ziyad bin Alaka da Sa'd bin Ebi Vakkas'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bizi bir seriyye olarak gönderdi ve: "Sizin üzerinizde (seriyye komutanı olarak) içinizde açlığa ve susuzluğa en dayanıklı olacak kişiyi göndereceğim," diye söyledi. Sonra da Abdullah bin Cahş (r.a)'ı gönderdi. Böylelikle o, İslam'da ilk emir (kumandan) oldu."

Serrac, Zirr bin Hubeyş'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"İslam'da ilk bayrak Abdullah bin Cahş (r.a)'ın komutasına verilmiştir."

Urve'nin de şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s) Abdullah bin Cahş (r.a)'ı Nahle'ye gönderdi." Urve dahasona bu olayla ilgili hikayeyi uzun bir şekilde nakletmiştir. Taberani'nin naklettiğine göre Ebu's-Suvar, Cundeb bin Abdullah Beceli'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Abdullah bin Cahş (r.a)'ı bir seriyyenin başında gönderdi." Cundeb daha sonra hadisi uzun bir şekilde tamamen aktarmıştır."

İbni Ebi Hatem, Abdullah bin Cahş (r.a)'ın Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulunduğunu ifade etmektedir. Uhud gününde, Allahu Teala'ya kendisine şehidlik nasib etmesi için dua etmiş ve bu savaşta şehid düşmüştür. Sa'd bin Ebi Vakkas ile Sa'id bin Museyyeb ondan hadis rivayet etmişlerdir. Beğavi'nin bildirdiğine göre, İshak bin Sa'd bin Ebi Vakkas babasından şöyle rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Cahş (r.a) Uhud gününde Sa'd bin Ebi Vakkas'a: "Gelmiyor musun, dua edelim!" diye söyledi. Sa'd bin Ebi Vakkas diyor ki:

"Kenar bir yere çekildik. Ben: "Ey Rabbi'm, eğer yarına ulaşır ve düşmanla karşı karşıya gelirsek, beni pek şiddetli ve katı bir adamla karşı karşıya getir. Onunla senin yolunda çarpışayım. Sonra bana zafer nasib et, onu öldüreyim ve üstündeki ganimetleri alayım," diye dua ettim. Abdullah bin Cahş (r.a) da: "Amin" dedi. Sonra Abdullah:

"Ey Allah'ım, beni çok katı ve kinli olan biriyle karşı karşıya getir. O beni alsın, burnumu ve kulaklarımı kessin. Ben de sana vardığımda "Senin ve Resulünün yolunda böyle oldu" diyeyim ve sen de "doğru söyledin" diyesin," dedi."

Sa'd dedi ki:

"Abdullah (r.a)'ın duası benim duamdan daha hayırlıydı. Onu günün sonunda burnu ve kulakları ipe asılmış bir halde gördüm."

Bu rivayeti, İbni Şahin de bir başka senetle nakletmektedir. Onun rivayetinde Sa'id bin Müseyyeb'den rivayet edildiğine göre, bir kişi Abdullah bin Cahş (r.a)'ı dua ederken duymuş deniliyor ve yukarıdakinin benzeri bir hadis zikrediliyor. Bunu İbni Mübarek de 'Cihad'da mürsel olarak nekletmektedir. Zübeyr de Abdullah bin Cahş (r.a)'a *"Allah için uzuvları kesilen" denilirdi,"* diye söylemiştir. Uhud gününde onun kılıcı kırılmıştı, Resulullah (a.s) Abdullah bin Cahş (r.a)'a, henüz şehid edilmeden önce bir hurma salkımı verdi ve bu hurma salkımı onun elinde kılıç halini aldı. Bu yüzde o kılıç, hurma salkımı olarak adlandırıldı. Bu kılıç uzun süre saklandı. Hatta en son Türklere ikiyüz dinara satılmıştı. Zekeriya Saci'nin naklettiğine göre, Ebu Ubeyde bin Abdullah bin Mes'ud, babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Bedir Gazvesi'nde esir alınanlarla ilgili olarak Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a) ve Abdullah bin Cahş ile istişarede bulundu." Bu rivayeti Ahmed nakletmektedir. Abdullah Cahş (r.a)'ı Uhud'da şehid eden Ebu'l-Hakem bin Ahnes bin Şerik'tir. Abdullah bin Cahş (r.a) ile Hz. Hamza (r.a) aynı kabre defnedildiler. Abdullah öldürüldüğü zaman, kırk küsur yaşında bulunuyordu.

SUHEYB BİN SİNAN (R.A)

İbni Hacer, Süheyb bin Sinan (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Suheyb bin Sinan bin Malik... Halid bin Amr bin Ukayl olduğu da söylenilmiştir. Nesebi hakkında verilen bir silsile de şöyledir. Tufeyl (kendi adı) Amir'in oğlu, o Cendele'nin oğlu, o Sa'd'ın oğlu, o Cuzeym'in oğlu, o Kab'ın oğlu, o Sa'd'ın oğlu, o Eslem'in oğlu, o Evs'in oğlu, o Zeyd Menet'ın oğlu, o Nemir'in oğlu, o da Kasıt'ın oğludur. Nemir kabilesine mensup (Nemiri)'tur. Künyesi Ebu Yahya'dır. Annesi Malik bin Amr bin Temimoğullarındandır. Kendisi rumidir. Rumlar onu küçük yaşta esir etmiş olduklarından ona böyle söylenilmiştir.

İbni Sa'd diyor ki: "Babası ile amcası Kisra adına, Uble (1) üzerine tayin edilmişlerdi. Evleri de Dicle nehrinin Mavsıl tarafındaydı. Daha sonra onu Kelb kabilesinden bir adam aldı ve Mekke'de sattı. Mekke'de de Abdullah bin Cud'an Teyim satın aldı ve daha sonra da azad etti. Bunun dışında onun, rumların arasından kaçtığı, sonra Mekke'ye geldiği ve orada İbni Cud'an ile anlaştığı da söylenmektedir."

İbni Sa'd, onunla Ammar'ın, Daru'l-Erkam'da Resulullah (a.s)'ın yanında, müslüman olduklarını bildirmektedir. Vezir Ebu Kasım Mağribi, onun isminin daha önce Umeyr olduğunu ve rumların kendisini Suheyb olarak adlandırdıklarını bildirmektedir.

Ebu Kasım Mağribi şöyle diyor:

"Kızkardeşi Umeyme, onu hac mevsimlerinde arardı. Aynı şekilde Malik'in oğulları olan amcaları Lebid ve Zahr da aramaktaydı."

Umare bin Vesime onun asıl adının Abdulmelik olduğunu ileri sürmektedir. Beğavi'nin naklettiğine göre, Suheyb kırmızı tenli ve kırmızılığı fazla olan biri-

---

1) Uble: Irak'ta Basra'ya dört fersah mesafede olan ve Medine tarafından giderken Basra'dan önce gelen bir beldedir.

siydi. Adeta üzerini kırmızı bir ten kaplamıştı. Başındaki saçları sıktı ve kına sürünürdü. Mustaz'aflardan, yani sahipsizliği sebebiyle müşriklerin ağır işkencelerine uğrayanlardandı. Allah yolunda işkence görüyordu. En son hicret edenler arasında Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a) ile birlikte hicret etti. Birlikte, rebiülevvel ayının ortalarında Medine'ye ulaştılar ve Bedir Gazvesi'ne katıldılar. İbni Adiy, Suheyb'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s) ile daha peygamberlikle görevlendirilmesinden önce arkadaş oldum."

İbni Adiyy'in Enes'ten, Taberani'nin de Ümmü Hani ve Ebu Umame'den rivayet ettiklerine göre, Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"(İslam'da) öne geçenler dört kişidir: Ben arapların öncüsüyüm. Suheyb rumların öncüsüdür. Bilal hebeşilerin öncüsüdür. Selman da, farisilerin öncüsüdür."

İbn Uyeyne, Tefsir'inde, İbni Sa'd da, Mansur'un Mücahid'den rivayeti tarıkıyla müslümanlıklarını ilk açığa vuranların yedi kişi olduklarını bildirmekte ve bunların arasında Suheyb (r.a)'i de saymaktadırlar. Yine İbni Sa'd, Ömer bin Hakem'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ammar bin Yasir, ne söylediğini bilmeyecek derecede işkenceye uğradı. Aynı şekilde Suheyb, Ebu Faid, Amir bin Fuheyre ve onlarla birlikte bir gurup insan çok ağır işkenceye uğradılar. Şu ayet-i kerime onlar hakkında inmiştir:

"Rabb'in, türlü eziyete uğratıldıktan sonra hicret eden, sonra Allah uğrunda savaşan ve sabreden kimselerden yanadır. Rabb'in şüphesiz, bundan sonra da bağışlar ve merhamet eder." **(1)**

Beğavi'nin naklettiğine göre, Zeyd bin Eslam, babasının şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Hz. Ömer (r.a)'le birlikte yola çıktım. Aliye'de Suheyb (r.a)'in yanına kadar gittik. Suheyb Hz. Ömer (r.a)'i görünce: "Ey insanlar, ey insanlar," diye seslendi. Hz. Ömer (r.a): "Ona ne oluyor, insanları neden çağırıyor?" diye sordu. "Kölesi Yuhannes'i çağırıyor" diye söyledi. Daha sonra ona: "Ey Suheyb, sende üç şeyi eksik görüyorum. Nesebin arap nesebi ama araplar gibi konuşamıyorsun. Bir peygamber ismi ile künyeleniyorsun (Ebu Yahya olarak künyelenirdi) Bir de malını saçıp savuruyorsun," diye söyledi. Bunun üzerine o da:

"Malımı saçıp savurmam konusunda bil ki, onu hak yoldan başka bir yere harcamıyorum. Künyeme gelince, beni o şekilde Hz. Peygamber (a.s) bizzat kendisi künyelendirdi. Araplara intisabım hakkında şunu bil ki, ben daha

1) Nahl Suresi: 10

küçükken, rumlar beni esir ettiler, ben de onların dillerini kavradım," diye cevap verdi."

Hz. Ömer (r.a) vefat ettiğinde üzerine cenaze namazını Suheyb (r.a)'in kıldırmasını ve insanların bir imamın arkasından toplanmasına kadar Mescid'de imamlığı Suheyb (r.a)'in yapmasını vasiyet etti. Bu rivayeti Buhari, Tarih'inde nakletmektedir.

Humeydi ile Taberani'nin Sitte tarıkıyla Suheyb (r.a)'den rivayet ettiklerine göre Suheyb (r.a) şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s)'ın bizzat katıldığı gazvelerin hepsine katılmış bulunuyorum. Her ne zaman bir seriyye gönderdiyse ben de katıldım. Ne zaman bir gazaya çıktıysa, ben sağında veya solunda yer aldım, ne zaman arkadan endişe ettilerse ben arkada bulundum. Resulullah (a.s)'ı, vefatına kadar hiçbir zaman benimle düşman arasında bırakmadım."

Suheyb (r.a) hicri 38 yılında vefat etmiştir. Hicri 39 yılında vefat ettiği de söylenmiştir.

Zehebi onun hayatı hakkında şöyle diyor:

"Suheyb (r.a), Ebu Yahya Nemiri'dir. Nemir bin Kasıt'tandır. Rumi olarak tanınır. İlk müslüman olanların ileri gelenlerinden ve Bedir Gazvesi'ne katılanlardandır."

Hafız İbni Asakir de şöyle diyor:

"Süheyb (r.a), Sinan'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o Abdu Amr'ın oğlu, o Ukeyl'in oğlu, o da Amir'in oğludur. Künyesi Ebu Yahya'dır. Ebu Gassan olduğu da söylenmiştir. Nemir kabilesine mensup (Nemiri)'tur. Rumidir. Bedir Gazvesi'ne katılanlardan ve muhacirlerdendir."

Hamza bin Suheyb, babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) beni, Ebu Yahya olarak künyelendirdi." (1)

Sayfi bin Suheyb de babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir: (2)

"Resulullah (a.s) ile, O'na daha vahiy gelmeden önce arkadaşlığım oldu."

Mücahid şöyle söylemiştir:

---

1) Tabakatu'l-Kübra (3/227)

2) Müstedrek (3/400) Hakim bu rivayetin sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

"Müslümanlıklarını ilk açığa vuranlar şunlardır: Resulullah (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a), Bilal, Habbab, Suheyb..."

Ebu Osman'dan rivayet edildiğine göre, Suheyb (r.a) hicret etmek istediğinde Mekke halkı kendisine: *"Fakir ve aşağılık bir kişi idin, yanımıza geldin, durumun değişti,"* diye söylediler. Bunun üzerine o: *"Eğer malımı size bırakırsam, yolumu açar mısınız?"* diye sordu. Onlar da: *"Evet"* dediler. O da malını onlara bıraktı. Bu olay Resulullah (a.s)'a ulaştı. O da: *"Suheyb kar etti, Suheyb kar etti," diye buyurdu."* (1)

Ya'kub bin Muhammed Zühri diyor ki:

"Hüseyin bin Huzeyfe bin Sayfi, babasından ve halalarından, onlar Sa'id bin Museyyeb'den, onlar da Suheyb (r.a)'den (Suheyb'in) şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bana, sizin hicret edeceğiniz belde gösterildi. İki kayalık arasında çorak bir arazi. Hücer veya Yesrib olabilir." (2)

Suheyb (r.a) şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s) Medine'ye doğru yola çıktı. Ben de O'nunla birlikte çıkmayı düşündüm. Kureyş'ten bazı gençler bana engel oldular. O geceyi oturmadan, öyle ayakta geçirdim. "Allah onu karnı ile (yani karın ağrısı nedeniyle) sizden alıkoydu" diye söylediler. Oysa benim harhengi bir şikayetim yoktu. Sonra uyudular. Ben çıkıp gittim. Arkadan onlardan bir gurup binek üstünde bana yetişti. Onlara:

"Birkaç ukiyye altın verirsem, benim yoluma devam etmem için serbest bırakır mısınız?" diye sordum. Onlar bu teklifimi kabul ettiler. Kendilerine: "Kapının eşiğinin altını kazıyın, altınları orada bulacaksınız. Ayrıca filanca kadından da iki hulle (cübbe) alın," diye söyledim. Sonra yoluma devam ettim. Resulullah (a.s)'ın yanına O, Kuba'da iken vardım. Resulullah (a.s) beni görünce: "Ey Ebu Yahya, satışın karlı çıktı" diye üç kez söyledi. Ben de: "Bunu sana Cibril (a.s)'den başkası haber vermiş olamaz" diye söyledim."

Yine şöyle söylemiştir:

---

1) Tabakatu'l-Kübra (3/227) Ravileri sikadır.

2) Bu rivayeti Hafız, Feth'de zikretmiş ve Beyhaki'ye nisbet etmiştir. Sıhhati konusunda ir şey söylememiştir. Buhari de, Ebu Musa'nın Resulullah (a.s)'tan rivayeti tarıkıyla naklediyor ve Resulullah (a.s)'ın "Rüyada, benim Mekke'den hurmalık bir toprağa hicret edeceğimi gördüm. İlkin buranın Yemame veya Hacer olacağına kanaat getiriyordum. Meğer o şehir Yesrib'miş" diye söylediğini bildirmektedir.

"Kuba'da Resulullaha (a.s)'ın yanına vardım. Yolda gözlerim ağrımış ve karnım acıkmıştı. Resulullah (as)'ın önünde de taze hurmalar vardı. Elim onlara doğru gitti. Hz. Ömer (r.a): "Ey Allah'ın Resulü, Suheyb (r.a)'i görmüyor musun, gözleri ağrımış halde hurmaları yiyor," diye söyledi. Bu sırada Resulullah (a.s) bana bunu (yani gözüm ağrılı olmasına rağmen nasıl yediğimi) söyledi. Ben de: "Ağrımayan tarafıyla yiyorum" dedim. O da bu söz üzerine tebessüm etti." (1)

Aiz bin Amr'dan rivayet edilmiştir:

"Selman, Suheyb ve Bilal'in oturmakta oldukları bir sırada Ebu Süfyan yanlarından geçti. Onlar:

"Allah'ın kılıçları, Allah'ın düşmanının boynundaki payını henüz almadı," diye söylediler. Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Siz bu sözü Kureyş'in şeyhi (başkanı) ve seyyidi olan birine karşı mı söylüyorsunuz?" diye söyledi. Bunun haberi Resulullah (a.s)'a ulaştırıldı. Resulullah (a.s) da:

"Ey Ebu Bekir, olur ki, sen onları kızdırmış olabilirsin, eğer onları kızdırdı isen, bil ki Rabb'ini kızdırmışsındır" diye buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a) onların yanlarına döndü ve:

"Ey kardeşlerim, olur ki kızmışsınızdır?" diye sordu. Onlar: "Hayır ey Ebu Bekir, Allah seni bağışlasın," diye cevap verdiler." (2)

Vakıdi diyor ki:

"Suheyb (r.a), Medine'de hicri 38 yılının şevval ayında, yetmiş yaşında iken vefat etti." Vefatı hakkında Medaini ve daha başkaları da böyle söylemektedirler.

Medaini: *"Yetmişüç yıl yaşadı,"* derken Fesevi de: *"Seksendört yıl yaşadı,"* diye söylemektedir. Allah kendisinden razı olsun.

---

1) Tabakatu'l-Kübra (2/228) Bunun bir benzerini İbni Mace de rivayet etmektedir. (2/1139) 31-Kitabu't-Tıbb. 3-Hastalık ateşi ile ilgili bab. Busiri de Zevaidi'de: "Bu rivayetin isnadı sahih ve ravileri sikadır" diye söylemektedir.

2) Müslim (4/1947) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 42-Selman, Suhayb ve Bilal'in faziletleri babı.

OSMAN BİN MAZ'UN (R.A.)

İbni Hacer, Osman bin Maz'un (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Osman, Maz'un'un oğlu, o Hubey'in oğlu, o Vehb'in oğlu, Huzafe'nin oğlu, o da Cemh'in oğludur. Cemh kabilesine mensup (Cemhi)'tur.

İbni İshak diyor ki:

"İlk onüç kişiden sonra müslüman olmuştur. O ve oğlu Saib, ilk hicrette cemaatle birlikte Habeşistan'a hicret ettiler. Daha sonra Kureyş'in müslüman olduğu haberi kendilerine ulaşınca geri döndüler. Osman, Velid bin Muğire'ye komşu oldu. Sonra onun komşuluğunu bıraktığı ve Resulullah (a.s)'ın yolu üzere olmayı tercih etti. Lebid bin Rabi'a ile arasında geçen olayın hikayesi verilmiştir. Orada ifade edildiğine göre Lebid:

"İyi bil, Allah'tan başka her şey batıldır," diye beyt söyler. Osman bin Maz'un da: "Doğru söyledin," der. Lebid: "Her nimet mutlaka sonunda yok olacaktır," diye sözüne devam eder. Osman:

"Yanlış konuştun, cennet nimeti yok olmaz," diye söyler. Bunun üzerine onlardan aşağılık biri kalkarak Osman'ın gözüne tokat atar ve bu yüzden gözü morarır."

Buhari ve Müslim'de de Sa'd bin Ebi Vakkas'ın şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Resulullah (a.s) Osman bin Maz'un'u, kendini tamamen zühd hayatına kaptırıp dünya ile hiç ilgilenmemesine izin verdi. Eğer izin verseydi biz de kendimizi hadım ettirirdik."

İbni Şahin'in ve Beyhaki'nin Şi'ab'dan naklettiğine göre, Kudame bin İbrahim Cumehi, Ömer bin Hüseyin'den, O Aişe binti Kudame'den, o da babasından, o da amcasından (yani Aişe'nin amcasından) şöyle söylediğini rivayet et-

miştir:

"Ey Allah'ın Resulü, ben gazvelerde bekar olmayı arzulayan bir adamım. Bana hadım olmak için izin ver de hadım olayım" diye söyledim. "Hayır, ama ey İbni Maz'un, sen oruca devam et" diye söyledi."

Bezzar da, Kudame bin Musa'nın babasından, onun da dedesi Kudame bin Maz'un'dan rivayeti tarıkıyla bir hadis nakletmekte ve "Onun, bundan başka hadisini bilmediğini söylemektedir. Buhari ve Müslim'de, Ummu'l-Ala'nın şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Osman bin Maz'un (r.a) öldüğünde; "Ey Ebu Saib, sana şahidim, Allah sana ikramda bulunmuştur" diye söyledim. Bedir Gazvesi'ne katıldıktan sonra hicretin ikinci yılında vefat etti. O, muhacirlerden Medine'de vefat eden ve Baki kabristanına defnedilen ilk muhacirdir."

Tirmizi'nin naklettiğine göre Kasım, Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söyediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), Osman bin Maz'un vefat ettikten sonra onu öptü. Öperken ağlıyor ve gözlerinden damla damla yaş akıyordu. Resulullah (a.s)'ın oğlu İbrahim vefat ettiğinde de:

"Bizim salih geçmişimiz olan Osman bin Maz'un'a kavuş," diye buyurdu. Bir kadın Osman bin Maz'un (r.a)'un ardından kaside okuyarak şöyle söyledi:

"Ey göz, minnet etmeden yaşlarını bolca akıt,

Osman bin Maz'un'un ölümü gibi, bir musibet için..."

Zehebi de, onun hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Osman bin Maz'un (r.a) muhacirlerin ileri gelenlerinden ve Resulullah (a.s)'ın sağlığında ölerek cenaze namazını kıldırdığı bir kişidir. Allah'ın sevgilisi, takva ehli insanlardandır. Ebu Saib lakabıyla künyelenen Osman bin Maz'un (r.a) Baki kabristanına defnedilen ilk muhacirdir."

Kesir bin Zeyd Medeni, Muttalib bin Abdullah'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Osman bin Maz'un (r.a)'u defnettiğinde bir adama: "Şu taşı al da, onu kardeşimin kabrinin üstüne koy ki, bununla onun kabrini tanıyayım ve ailemden her kimi defnedecek olursam, onun yanına defnedeyim," diye söyledi. Adam kalktı ama taşı yerinden kaldıramadı. Daha sonra Resulullah (a.s) kaldırdı. Resulullah (a.s)'ın o anda bileklerinin beyazlaşmasını hala görüyor gibiyim. Sonunda taşı onun kabrinin üstüne koydu." Bu rivayet mürseldir. Osman bin Maz'un (r.a) cahiliye döneminde içki içmeyen, kendini bu konuda

kontrol eden biriydi. (1)

OSMAN BİN MAZ'UN (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٤٣ــ رَوَى عَبْدُ الرَّزَّاق وابنُ سَعْد عَنْ عَائِشَة قَالَت: دَخَلَتْ امرأة عُثْمَان بن مَظْعُون ــ واسْمُها خَوْلَةُ بِنْتُ حَكيم ــ عَلَى عَائِشَةَ، وهيَ باذَّةُ الهَيْئَة. فَسَأَلَتْهَا ما شَأْنُك؟ فَقَالت: زَوْجي يَقُوم اللَّيْلَ ويَصُومُ النَّهار، فَدَخل النَّبي ﷺ، فَذَكَرَتْ ذَلك لَهُ عَائِشَة، فَلَقي النَّبي، ﷺ، فَقَالَ: «يا عُثْمَان! إنَّ الرَّهْبَانِيَّة لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْنَا، أما لَك فيَّ أُسْوَة؟ فوالله إنَّ أَخْشَاكُم للَّهِ، وأَحْفَظُكُم لِحُدُودِه لأنا».

2143- Abdurrezzak ve **İbni Sa'd,** Hz. Aişe (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Osman bin Maz'un (r.a)'un hanımı -ismi Havle binti Hakim'di- Hz. Aişe (r.a)'nin yanına girdi. Mahzun ve dağınık bir görüntüsü vardı. Hz. Aişe (r.a): "Neyin var?" diye sordu. "Kocam geceleri namaz kılıyor, gündüzleri oruç tutuyor," dedi. O sırada Resulullah (a.s) içeri girdi. Hz. Aişe (r.a) bu durumu Resulullah (a.s)'a bildirdi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) Osman bin Maz'un (r.a) ile görüştü ve:

"Ey Osman, ruhbanlık bizim üzerimize farz kılınmadı. Senin için bende bir ölçü ve örnek yok mu? Vallahi, sizin içinizde Allah'tan en çok korkan ve Allah'ın koyduğu sınırları en çok gözeten benim" diye buyurdu."

Zehebi, Ubeydullah bin Utbe'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Resulullah (a.s) bugün Medine'de Maz'un ailesinin evlerinin yerini işaretledi. Hicri 3 yılının şaban ayında vefat etti."

Aişe binti Kudame'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Maz'un'un oğulları, birbirlerine hayli benzerlerdi. Osman iyice esmer ve iri sakallıydı. Allah kendisinden razı olsun."

2143-Musannef (6/167) Tabakatu'l-Kübra (3/395) Ebu Burde'den.

1) Bunu, Ebu Davud rivayet etmektedir (13/212) Kitabu'l-Cenaiz. Birden fazla ölünün bir kabre kunması ve kabrin belli edilmesi ile ilgili bab. Hadisin senedi hasen ve mürseldir. İbni Mace de bunun benzeri bir hadisi buhtasar olarak Enes'ten rivayet etmiştir. (1/498) 6-Kitabu'l-Cenaiz. 42-Kabri belli etmekle ilgili rivayetler babı. Busiri, Zevaid'de: "Bu hadisin isnadı hasendir" demiştir.

٢١٤٤ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ والحَاكِمُ عَنْ عائِشَةَ: أَنَّ رَسُول اللَّهِ ﷺ قَبَّل عُثْمَان بن مَظعُون وَهُوَ مَيِّت، ودُمُوعه تَسيل عَلى خدِّ عُثْمَانِ بنِ مَظْعُون.

2144- Tirmizi ve Hakim, Hz. Aişe (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Osman bin Maz'un (r.a)'u ölmüş halde öptü. O esnada gözyaşları, Osman bin Maz'un (r.a)'un yanaklarının üzerine damlıyordu."

٢١٤٥ــ رَوَى الإمام مالك عَنْ أَبي النَّضر قَالَ: لَمَّا مُرَّ بجنازة عُثْمَان بنِ مظعون قَالَ رَسُولُ اللَّه: «ذَهَبْتَ ولَمْ تَلْبَسْ مِنْهَا بِشَيْءٍ».

2145- İmam Malik, Ebu Nadr (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Osman bin Maz'un (r.a)'un cenazesi götürülünce Resulullah (a.s): "Ondan (dünyadan) bir şey giymeden gitti." diye buyurdu."

٢١٤٦ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ خَارِجَة بن زَيْدْ بنِ ثَبت أَنَّ أُمَّ العُلاء ــ امْرأَةً مِنْ نِسَائِهِم بايَعَتْ النَّبي، ﷺ ــ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ عُثْمَانَ بن مَظعونٍ طَارَ لَهُم في السُّكْنى حِينَ اقْتَرعَتِ الأَنْصَارُ عَلى سُكْنى المُهَاجِرينَ. قَالَت أُمُّ العلاء: فاشْتَكَى عُثْمَانُ عِنْدَنَا، فَمَرَّضْتُهُ حَتَّى تُوفِّيَ، وَجَعَلْنَاه في أَثْوابِه، فَدَخَل عَلَيْنا النَّبِيُّ ﷺ ، فَقُلْتُ: رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْكَ أَبَا السائب، شَهادتي عَلَيْكَ لَقَدْ أَكْرَمَكَ اللَّهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «وما يُدْريكِ أَنَّ اللَّهَ أَكْرَمَهُ؟» قَالَت: قُلْتُ: لاأَدْري، بأَبي أَنْتَ وأُمِّي يارَسُولَ اللَّهِ، فَمَن؟ قَالَ: «أَمَّا هُوَ فَقَدْ جَاءَهُ واللَّهِ اليقينُ، واللَّهِ إِنِّي لأَرْجُو لَهُ الخيرَ، وما أَدْري واللَّهِ ــ وأَنَا رَسُولُ اللَّهِ ــ ما يُفعلُ بي» قَلَتْ: فواللَّهِ لاأُزكِّي أَحدًا بَعْدَه. قَالَتْ فَأَحْزَنَني ذَلِكَ، فنِمْتُ، فَرَأَيْتُ لِعُثْمَانَ عَيْنًا تجري، فجئتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وأَخْبَرْتُه، فَقَالَ: «ذَلِكَ عَمَلُه».

2144-Ebu Davud (3/201) Kitabu'l-Cenaiz. Ölüyü öpme babı. Tirmizi (3/305) 8-Kitabu'l-Cenaiz. 14-Ölüyü öpme konusunda gelen rivayetler babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen sahihtir" demiştir. Müstedrek (3/190) Hakim sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2145-Muvatta (1/242) 16-Kitabu'l-Cenaiz. 16-Cenazeler cami'i babı. Hadis mürseldir. İbni Abdilberr bunu Hz. Aişe (r.a)'den mevsul olarak rivayet etmiştir.

2146- Buhari, Harice bin Zeyd bin Sabit (r.a)'den, Resulullah (a.s)'a bey'at eden hanımlardan, Ümmül Ula (r.a)'nın kendisine şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ensar, muhacirlerin kimlerin evlerinde kalacağına dair aralarında kur'a çekmelerinde Osman bin Maz'un (r.a) onların (yani Ümmül Ula ailesinin) hissesine düştü."

Ümmül Ula dedi ki:

"Osman, bizim evde rahatsızlandı. Vefatına kadar hastalığından dolayı onunla ilgilendim. (Vefatında) onu elbiselerine sardık. Resulullah (a.s) yanımıza geldi. Ben: "Allah'ın rahmeti üzerine olsun ey Ebu Saib, ben şahidim ki, Allah sana ihsanda bulunmuştur," dedim. Resulullah (a.s):

"Allahu Teala'nın ona ihsanda bulunduğunu nereden biliyorsun?" diye sordu. "Bilmiyorum, anam banam sana feda olsun ey Allah'ın Resulü, nereden bilebilirim?" dedim. Bunun üzerine:

"Vallahi, şimdi ona en yakin (kesin bilgi) gelmiştir. Vallahi, ben onun için hayırlı bir sonuç umuyorum. Ben Allah'ın Resulü iken, vallahi bana ne yapılacağını bilmiyorumu" diye buyurdu. Vallahi ben, bu olaydan sonra kimseyi tezkiye etmem (yani iyi bir sonuca ulaşacağı iddiasında bulunmam). Bu olay beni biraz üzdü, uyudum. Rüyada Osman'ın akmakta olan bir kaynağının olduğunu gördüm. Resulullah (a.s)'a giderek bunu kendisine bildirdim. O da: "bu (gördüğün kaynak) onun amelidir" diye buyurdu."

2146-Buhari (7/264) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 46-Resulullah (a.s)'ın ve ashabının Medine'ye ulaşmaları babı.

MUAZ BİN CEBEL (R.A.)

İbni Hacer, Muaz bin Cebel (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Muaz Cebel'in oğlu, o Amr'ın oğlu, o Evs'in oğlu, o Abid'in oğlu, o Adiyy-'in oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Amr'ın oğlu, o Ediy'in oğlu, o Ali'nin oğlu, o Esed'in oğlu, o Sare'nin oğlu, o Yezid'in oğlu, o Cuşem'in oğlu, o Adiyy'in oğlu, o Babi'nin oğlu, o Temim'in oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o da Seleme'nin oğludur. Künyesi Ebu Abdurrahman'dır. Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. Helal ve haram konusunda önde gelen bir imamdır.

Ebu İdris Havlani diyor ki:

"Parlak, beyaz yüzlü, parlak beyaz dişli ve sürmeli gözlüydü."

Ka'b bin Malik de şöyle söylemiştir:

"Muaz güzel ve üstün nitelikli bir gençti. Kavminin gençlerinin en seçkinlerindendi."

Vakidi diyor ki: "Muaz erkeklerin en gösterişlilerindendi. Resulullah (a.s)'ın bulunduğu gazvelerin tümüne katılmıştı. Yirmibir yaşında iken Bedir Gazvesi'ne katılmıştır. Resulullah (a.s) onu Yemen'e emir olarak tayin etmiştir. Bununla ilgili hadis Buhari'nin Sahih'inde yer almıştır ve İbni Abbas'tan rivayet edilmiştir. Seyf de Futuh'ta, Ubeyd bin Sahr'a dayanan bir senetle Ubeyd bin Sahr'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s) Muaz (r.a)'ı Yemen'e gönderirken şöyle söyledi: "Ben senin din ve dinle ilgili olarak üzerine yüklenen görevler konusundaki gayretini gördüm. Sana güzel bir hediye verdim. Sana bir şey hediye edildiği zaman onu kabul et."

Ravi diyor ki:

"Dönüşte, kendisine hediye edilmiş otuz baş getirdi." Yine aynı isnadla bildi-

rildiğine göre, ravi Resulullah (a.s)'ın onu yola vururken: (1)

"Allah seni önünden, arkandan, sağından, solundan, üstünden ve altından muhafaza eylesin. İnsanların ve cinlerin şerlerini senden uzak kılsın" diye söylediğini rivayet etmiştir."

Ebu Nu'aym da Hilye'de şöyle söylüyor:

"Muaz (r.a) fıkıhçıların imamı ve alimlerin hazinesidir. Akabe Biatı'na, Bedir Gazvesi'ne ve diğer gazvelere katılmıştır. Yumaşak huylulukta, hayada ve cömertlikte ensar gençlerinin en ileri geleniydi. Güzel ve gösterişliydi. Sahabeden Ömer, Ebu Katade, Abdurrahman bin Semure ve daha başkaları ondan hadis rivayet etmişlerdir."

Abdurrezzak diyor ki:

"Ma'mer ve Zühri, Ka'b bin Malik'in oğlundan şöyle rivayet ettiler:

"Muaz (r.a), üstün nitelikli güzel bir gençti. Allah'tan her ne istese verilirdi."

Ebu Avni Sakafi, Resulullah (a.s)'dan mürsel olarak rivayet etmiştir:

"Muaz (r.a), kıyamet günü bir ok atımı uzaklığı kadar insanlardan önde gider," Bu rivayeti, Muhammed bin Osman bin Ebi Şeybe, Tarih'inde nakletmektedir. Aynı rivayeti İbni Asakir de, Muhammed bin Hattab tarikıyla vermektedir. İbni Sa'd'ın Tabakat'ında munkatı (2) senetle bildirildiğine göre, Resulullah (a.s) Muaz (r.a)'ı gönderince, Yemen halkına, *"Ben ahalimin en hayırlısını size gönderiyorum,"* diye yazı yazdı.

Muaz (r.a)'ın menkıbeleri gayet çoktur. Yemen'den Hz. Ebu Bekir (r.a)'in halifeliği döneminde dönmüştür. Vefatı hicri 17 yılında veya daha sonra Şam'da vebadan ölmüştür. Çoğunluğun rivayeti bu yöndedir. Otuzdört yıl yaşamıştır. Ömrü hakkında daha farklı rivayetler de bulunmaktadır.

Zehebi, onun hakkında şöyle diyor:

"Seyyid ve imamdır. Künyesi Ebu Abdurrahman'dır ve ensardandır. Hazrec kabilesinden, Medineli ve Bedir Gazvesi'ne katılanlardandır. Bıyıkları yeni terlemiş bir delikanlı iken Akabe Bey'atına katılmışır. Rivayet ettiği birkaç hadis bulunmaktadır."

Şebab diyor ki:

---

1) Burada "baş" ile neyin kastedildiği belirtilmiyor. Ancak daha sonraki rivayetlerden anlaşıldığına göre bu "baş"tan kastedilen kölelerdir.

2) Munkatı: İsnadı muttasıl olmayan demektir. Bir hadisin senedinde kopukluk olur, raviler arasında zaman bakımından ayrılık olur, arada bir ravi atlanırsa, buna munkatı denir.

"Annesi Rufa'aoğullarından ve Cuheyne'den olan Hind binti Sehl'dir. Annesinin Cedd bin Kays'tan çocuğu olmuştur."

Vakidi'nin rivayet ettiğine göre Muaz, yirmi veya yirmibir yaşında iken Bedir Savaşı'na katılmıştır.

İbni Sa'd diyor ki:

"Bütün rivayetlere göre, yetmiş kişinin arasında Akabe bey'atına katılmıştır."

Abdussamed bin Sa'id diyor ki:

"Humus'a yerleşti. Uzun boylu, güzel ve gösterişli idi. Tarihçilerden Ebu Ahmed Hakim'in dışında kalanlar, künyesinin Ebu Abdurrahman olduğunu bildirmektedirler. Ebu Ahmed ise künyesinin Ebu Abdullah olduğunu söylemektedir."

Ali bin Muhammed Medaini diyor ki:

"Muaz'ın hiç çocuğu olmadı. Uzun boylu, güzel görünüşlü, iri gözlü ve iyice kıvırcık saçlıydı."

İbni Sa'd iki oğlunun olduğunu söylemektedir.

Ata diyor ki:

"Muaz (r.a) onsekiz yaşında iken müslüman oldu."

İbni İshak da şöyle diyor:

"Akabe Bey'atına katılan yetmiş kişiden ve Hazrec kabilesine bağlı Cuşem oğullarından Muaz bin Cebel."

MUAZ BİN CEBEL (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٤٧ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ أَنَس قَالَ: جَمَعَ القُرْآنَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ أَرْبعةٌ كُلُّهم مِنَ الأَنْصَار: أُبيُّ بنُ كعب، وزيْدٌ، ومُعَاذُ بنُ جَبَل، وأَبُو زَيْد قَالَ قَتَادة: قُلْتُ لأَنَس: مَنَ أَبُو زَيْد؟ قَالَ: أَحَدُ عُمُومَتي.

2147- Buhari ve Müslim, Enes (r.a)'ten şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın zamanında Kur'an'ı dört kişi topladı. Hepsi de ensardandır: Ubey bin Ka'b, Zeyd, Muaz bin Cebel ve Ebu Zeyd."

Katade dedi ki: "Ebu Zeyd kimdir?" diye sordum. "Amcalarımdan biri" diye cevap verdi."

٢١٤٨ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ عَمْرو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «خُذُوا القُرْآن مِن أَربعةٍ: مِن ابنِ مَسْعُود، وأُبيٍّ، ومَعَاذ بن جبل، وسالمٍ مولى أبي حُذيفة».

2148- Buhari ve Müslim, Abdullah bin Amr (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s): "Kur'an'ı dört kişiden alın: İbni Mes'ud, Ubeyy, Muaz bin Cebel ve Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim'den" diye buyurdu."

٢١٤٩ــ رَوَى أَحْمَدُ والتِّرْمِذِيُّ وابن ماجه عَنْ أَنَس مَرْفُوعًا «أَرْحَمُ أُمَّتي بأُمَّتي أَبُو بَكْرٍ، وأَشَدُّها في دين اللَّه عُمَرُ، وأَصْدَقُها حَيَاءً عُثْمَانُ، وأَعْلَمُهُم بالحَلالِ والحَرَامِ مُعَاذٌ، وأَفْرَضُهُمْ زَيْدٌ، ولكُلِّ أُمةٍ أَمينٌ وأَمينُ هذِهِ الأُمَّة أَبُو عُبَيْدَة».

2149- Tirmizi ve İbni Mace, Enes (r.a)'in merfu olarak şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Ümmetimin içinde, ümmetime en çok merhamet eden kişi Ebu Bekir'dir. Allah'ın dinini uygulamak konusunda en katı olan Ömer'dir. Hayada en ileri seviyede olan Osman'dır. Helali ve haramı en iyi bilen Muaz'dır. Farzları en iyi bilen Zeyd'dir. Her ümmetin de bir emini olur, bu ümmetin emini ise, Ubeyde'dir."

٢١٥٠ــ رَوَى أَحْمَدُ وأَبُو دَاود والتِّرْمِذِيُّ عَنْ معاذ قَالَ: لَمَّا بَعَثَني النَّبِيُّ ﷺ

2147-Buhari (9/47) 66-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 46-Resulullah (a.s)'ın ve ashabının Medine'ye ulaşmaları babı.

2148-Buhari (9/46) 66-Kitabu Fedaili'l-Kur'an. 8-Resulullah (a.s)'ın ashabından kurra olanlar babı. Müslim (4/1913) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 22-Abdullah bin Mes'ud ve annesinin faziletleri babı.

2149-Ahmed, Müsned (3/184, 281) İsnadı sahihdir. Tirmizi (5/665) 50-Kitabu'l-Menakıb. 33-Mu'az bin Cebel'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen sahihtir" demiştir. İbni Mace (1/55) Mukaddime. 11-Resulullah (a.s)'ın ashabının faziletleri babı.

، إِلَى اليمن، قَالَ لِي: «كيف تقضي إن عَرَضَ قضاءٌ؟» قَالَ: قُلْتُ: أَقْضي بِمَا في كِتَابِ اللَّه، فَإِنْ لَمْ يَكُن، فِبمَا قَضَى بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، قَالَ: «فإِنْ لَمْ يَكُن فِيمَا قَضَى بِهِ الرَّسُول؟» قَالَ: أَجْتَهِدُ رَأْيي وَلاَ آلُو، فَضَرَبَ صَدْري، وقَالَ: «الحَمْدُللَّهِ الَّذِي وَفَّقَ رَسُولَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، لِمَّا يُرْضي رَسُول اللَّه».

2150- Ahmed, Ebu Davud ve Tirmizi, Muaz (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) beni Yemen'e tayin edince: "Sana bir dava getirildiği zaman ne ile hükmedeceksin?" diye sordu. "Allah'ın kitabında bulunan hükümle hükmederim. Orada bulamazsam, Resulullah (a.s) ne ile hükmetmiş ise onunla hükmederim" dedim. "Peygamberin hükmettiği şeyler arasında bulamazsan?" diye sordu. "Kendi reyimle içtihadda bulunurum ve umursamazlık yapmam" dedim. Bunun üzerine göğsüme vurdu ve:

"Allah Resulünün elçisini, Allah Resulunün razı olacağı şeye muvaffak kılan Allah'a hamdolsun" diye buyurdu."

٢١٥١ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِم عَنْ سَعِيد بن أَبي بُردةَ عَنْ أَبيه قَالَ: «بَعَثَ النَّبِي ﷺ جَدَّهُ أَبَا مُوسى ومُعاذًا إِلى اليمن فَقَالَ: «يَسِّرا ولاَ تُعَسِّرا وبَشِّرا وَلاَ تُنفِّرا وتطَاوِعا» فَقَالَ أَبو مُوسى: يا نَبِيَّ اللَّه، إِنَّ أَرْضَنَا بِهَا شَرَابٌ مِنَ الشعيرِ: المِزْر، وشرابٌ مِنَ العَسَل: فَقَالَ: «كُلُّ مُسْكِرٌ حَرَام» فانطَلَقا. فَقَالَ مُعَاذٌ لأَبي مُوسى: كَيْفَ تَقْرأُ القُرْآنَ؟ قَالَ: قَائِماً وقَاعِدًا وعَلى راحِلَتي، وأَتَفَوَّقه تَفَوُّقًا. قَالَ: أَمَّا أَنَا فَأَنَامُ وأَقوم، فَأَحْتَسِبُ نَوْمَتي، كَمَّا أَحْتَسِبُ قَوْمَتي. وضربَ فُسْطَاطًا فَجَعَلا يَتَزَاوَرَانِ، فَزَار مُعاذُ أَبَا مُوسى، فإِذَا رَجُلٌ مُوثَق. فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقَال أَبُو مُوسى: يَهُودي أَسْلَم ثُمَّ ارتدَّ فَقَالَ مُعَاذ: لأَضْرِبنَّ عُنُقَه.

2150-Ahmed, Müsned (5/236, 242) Ebu Davud (3/303) Kitabu'l-Akdiye. Hüküm verirken re'ye (kendi içtihadına) başvurma babı. Tirmizi (3/607) 13-Kitabu'l-Ahkam. 3-Kadının nasıl hüküm vereceği hakkında gelen rivayetler babı. Hadis tahkikçisi ilim adamlarının bir çoğu bu hadisin sahih olduğunu bildirmektedir. Bu konuda, Şeyh Şu'aby Arnaut'un tahkik ettiği Şerhu's-Sunne (10/116)'ye bakınız.

2151- Buhari ve Müslim, Sa'id bin Ebi Burde (r.a)'den babasının şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Ebu Burde'nin dedesi Ebu Musa ile Muaz (r.a)'ı Yemen'e gönderdi ve:

"Kolaylaştırın zorlaştırmayın, müjdeleyin nefret ettirmeyin ve gayretli olun" dedi. Ebu Musa:

"Ey Allah'ın peygamberi, bizim bulunduğumuz beldede, arpadan arpa nebizi (keskin şarap) adıyla içecek yapılıyor. Baldan da bir nevi (şarap benzeri) içecek yapılıyor," dedi. Resulullah (a.s):

"Sarhoşluk veren her şey haramdır" diye buyurdu. Yola çıktılar. Muaz (r.a), Ebu Musa'ya: "Kur'an'ı nasıl okuyorsun?" diye sordu. "Ayakta, oturarak ve bineğimin üzerinde. Değişik zamanlarda parça parça okuyorum," diye cevap verdi.

"Bense uyuyorum, sonra kalkıyorum. Gündüzün ayakta olduğum vakitler için bir ayarlama (vird) yaptığım gibi gece uyku vakitleri içinde benzer şekilde bir ayarlama yapıyorum. (Yani geceleri de, zaman zaman kalkıp Kur'an okumak ve ibadet etmek için vakit ayırıyorum)" dedi. Çadır kurdu. Birbirlerini ziyarete başladılar. Muaz, Ebu Musa'yı ziyaret etti. Bağlanmış halde bir adam gördü. "Bu nedir?" diye sordu. "Müslüman olmuş, sonra irtidat etmiş (dinden dönmüş) bir yahudi" diye cevap verdi. Muaz da: "Onun boynunu vuracağım" diye söyledi."

٢١٥٢ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «نِعْمَ الرَّجُلُ أَبُو بَكْرٍ، نِعْمَ الرَّجُلُ عُمَرُ، نِعْمَ الرَّجُلُ مُعَاذُ بْنُ جبل».

2152- Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu duydum:

"Ebu Bekir ne kadar güzel bir adamdır, Ömer ne kadar güzel bir adamdır,

---

2151-Buhari (8/62) 64-Kitabu'l-Meğazi. 60-Veda Haccı'ndan önce Ebu Musa ve Mu'az-'ın Yemen tarafına gönderilmesi babı. Müslim de hadisin bir kısmını (3/1359) 32-Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer 3-Kolaylaştırmayı ve nefret ettirmemeyi emretme babı'nda, bir kısmını da (3/1587)' 36-Kitabu'l-Eşribe 7-Sarhoş edici her şeyin şarab, her türlü şarabın da haram olduğunun açıklanması babında rivayet etmektedir.

2152-Tirmizi (5/666) 50-Kitabu'l-Menakıb 33 Muaz bin Cebel ve Zeyd bin Sabit'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis hasendir" demiştir. Hadisin isnadı hasendir. İbni Hibban da sahih olduğunu bildirmektedir.

Muaz bin Cebel ne kadar güzel bir adamdır."

٢١٥٣ــ رَوَى أَبو دَاود والنَّسَائي والحَاكِمُ عَنْ معاذ قَالَ: لَقِيَني النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: «يا مُعَاذ إِنِّي لأُحِبُّكَ في اللَّه» قُلْتُ: وأَنَا واللَّهِ يا رَسُولَ اللَّهِ أُحِبُّكَ في اللَّهِ. قَالَ: «أَفَلاَ أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ تَقُولُهنَّ دُبُرَ كُلِّ صَلاَة: رَبِّ أَعِنِّي عَلى ذِكْرِك وشُكْرِك وحُسْنِ عِبَادَتِك».

2153- Ebu Davud, Nesai ve Hakim, Muaz (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) benimle karşılaştı ve "Ey Muaz, ben seni Allah için seviyorum" dedi. Ben de: "Ben de vallahi ey Allah'ın Resulü, seni Allah için seviyorum" dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Sana, her namazın arkasından okuyacağın bazı şeyler öğreteyim mi: "Rabbi a'ınni ala zikrike ve şükrike ve husni ibadetik: Ey Rabbim bana seni zikretmek, sana şükretmek ve sana güzelce ibadet etmek konusunda yardımcı ol."

Zehebi Siyer'de, Şa'bi'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Abdullah: "Muaz (r.a), şüphesiz Allah'a boyun eğen ve O'na yönelen bir önderdi" diye okudu. Ferve bin Nevfel; Muaz kelimesini İbrahim diye düzeltti. Abdullah aynı şekilde tekrar etti. Sonra da:"Burada geçen "ümmet: önder" kelimesi, "insanlara hayrı, iyiliği öğreten" anlamındadır. "Kanıt" kelimesi "Allah'a boyun eğen, O'na ibadet eden" anlamındadır. Muaz (r.a) da böyle idi," diye söyledi." (1)

Hayyan da, Şa'bi'den buna benzer bir rivayet nakletmiştir. Kendisine:

"Ey Ebu Abdurrahman, sen (ayette geçen ibareyi) unuttun herhalde," diye söylendi. O da: "Hayır, ancak biz onu (yani Muaz'ı) İbrahim'e benzetirdik," dedi." (2)

Muhammed bin Sehl bin Ebi Hasme de babasının şöyle söylediğini rivayet

---

2153-Ebu Davud (2/86) Kitabu's-Salat. İstiğfar babı. Nesai (3653) Kitabu's-Sehv. Duanın bir başka türü babı. Müstedrek (3/273) Hakim, sahih olduğunu bildirmiş Zehebi de onu doğrulamıştır.

1) Burada Kur'an-ı Kerim'in Nalh suresinin 110. ayeti-i kerimesinde geçen "inne İbrahime kane ummeten kaniten li'llahi hanife: "İbrahim şüphesiz, Allaha boyun eğen ve O'na yönelen bir önderdi" ibaresine atıf yapılmaktadır. (Çeviren)

2) Müstedrek (3/271) Hakim bunun sahih olduğunu söylemiş ve Zehebi de onu doğrulamıştır.

etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın sağlığında üçü muhacirlerden, üçü ensardan altı kişi fetva veriyordu. Muhacirlerden: Hz. Ömer (r.a), Hz. Osman (r.a) ve Hz. Ali (r.a), Ensardan ise: Ubey bin Ka'b, Muaz ve Zeyd."

Niyar Esleme'den rivayet edildiğine göre, Hz. Ömer (r.a) bu kişilerle istişarede bulunurdu. Hz. Ömer (r.a)'in istişarede bulundukları arasında Muaz da sayılmıştır.

Musa bin Uley bin Rabah, babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) Cabiye'de insanlara hitabette bulundu (hutbe verdi) ve: "Kim fıkıh öğrenmek istiyorsa, Muaz bin Cebel'in yanına gitsin," dedi" (1)

A'meş, Ebu Süfyan'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Bizim şeyhlerimizin (yani kendilerinden hadis aldığımız kimselerin) naklettiklerine göre, bir adam hanımından iki yıl uzak kalır. Döndüğünde hamile olduğunu görür. Hz. Ömer (r.a)'in yanına gider. Hz. Ömer (r.a) onun recmedilmesi gerektiğini düşünür. Ancak Muaz kendisine: "Onun öldürülmesi için sana bir yetki verilmiş ise de, karnındakini öldürmek için yetki verilmemiştir," diye söyler. Kadın cezalandırılmadan bırakılır. Kadın çocuğunu doğurunca, çocuğun ön dişlerinin çıkmış olduğu görülür ve kadının kocasına (yani babasına) çok benzediği anlaşılır. Adam: "Bu benim oğlumdur," der. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a): "Kadınlar Muaz gibisini doğurmaktan aciz kaldılar. Eğer Muaz olmasaydı, Ömer helak olurdu,"diye söyler."

Şehr bin Havşeb'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Muhammed (a.s)'in ashabı, aralarında Muaz (r.a)'ın bulunduğu bir sırada hadis rivayet etmeye başladıklarında ona korku ile bakarlardı." (2)

Ebu Müslim, Havlani'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Humus camisine girdim. İçeride sahabeden orta yaşlı otuz kadar kimse vardı. Baktım içlerinde bir de, gözleri sürmeli, dişleri pırıl pırıl sessiz oturan bir genç var. Cemaat bir konuda anlaşamayıp tartışmaya girdikleri zaman ona yöneliyorlar ve meseleyi ondan soruyorlardı. "Bu kimdir?" diye sordu. "Muaz bin Cebel'dir" dediler. Bunun üzerine onun sevgisi kalbime yerleşti." (3)

Abdurrahman bin Ka'b'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

---

1) Müstedrek (3/272) Hakim sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de doğrulamıştır. Hafız da, Feth (7/126)'de sahih olduğunu bildirmektedir.

2) Ebu Nu'aym, Hilye (1/231)

3) Müstedrek (3/296) Ebu Nuaym, Hilye (1/230)

"Muaz (r.a) güzel ve cömert bir gençti. Kavminin gençlerinin en üstünlerindendi. Kendisinden ne istenirse verirdi. Hatta malının tümünü kapatacak kadar üzerinde borç olsa bile. Resulullah (a.s)'dan alacaklıları ile konuşmasını istedi. O da konuştu. Ancak onlar onun için alacaklarından bir şey indirmediler. Eğer bir kimse, bir kimsenin sözü için (alacağını) bıraksaydı Muaz'ın borçları Resulullah (a.s)'ın konuşmasına karşılık bırakılırdı. Resulullah (a.s) da, Muaz (r.a)'ı çağırdı. Muaz (r.a) tereddüt etmeden bütün mallarını sattı ve aldığı parayı alacaklıları arasında paylaştırdı. Muaz (r.a) malsız, mülksüz kaldı. Sonra Resulullah (a.s) onu, durumunu iyileştirmek için Yemen'e gönderdi. Bu mal ile ticaret yapan ilk kişi odur. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in zamanında geri döndü. Hz. Ömer (r.a) kendisine:

"Benim sözümü dinlemek ister misin ey Muaz, gel şu malı (yani toplamış olduğun malı) Hz. Ebu Bekir (r.a)'e ver, eğer o sana verirse kabul edersin!" dedi. Muaz (r.a): "Hayır, bunu ona vermem. Resulullah (a.s) beni, durumumu iyileştirmek için gönderdi," diye cevap verdi. Hz. Ömer (r.a) çıkıp Hz.Ebu Bekir (r.a)'in yanına gitti ve: "Bu malı ondan al ve istediğin kadarını da kendisine bırak," dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a): "Böyle bir şey yapamam, Resulullah (a.s) durumunu düzeltmesi için onu göndermişti," dedi. Sabah olunca Muaz (r.a), Hz. Ömer (r.a)'in yanına gitti ve: "Senin söylediğinden başka bir şey yapamayacağımı anladım. Dün gece kendimi rüyada gördüm," dedi.

Ravi diyor ki:

"Ben ateşe doğru sürülüyordum, sen de izarımın arkasından tutmuştun," diye söyledi. Sonra da getirdiği her şeyi, kamçısına varıncaya kadar Hz. Ebu Bekir (r.a)'e götürdü. Hz. Ebu Bekir (r.a): "Bunlar senin olsun, bundan ben bir şey almam," dedi."

Bir metinde de:

"Onu sana hibe ettim," ibaresi geçmektedir. Hz. Ömer (r.a) de: "Şimdi bu sana helal ve temiz oldu," dedi. Bu olaydan sonra Muaz (r.a), Şam tarafına doğru yola çıktı." (1)

Bu rivayeti Zuhli, Abdurrezzak'tan, o da Ma'mer'den nakletmiştir. Ancak onun rivayetinde *"Ben ateşe doğru sürülüyordum"* ibaresinin yerine *"sanki bir su içerisindeydim ve boğulmaktan korkuyordum. Sen beni kurtardın"* ibaresi geçmektedir.

A'meş'in Şakik'ten şöyle bir rivayeti vardır:

"Muaz (r.a), Yemen'den köleler getirdi. Mekke'de Hz. Ömer (r.a): "Bunlar

---

1) Bunu Ebu Nuaym, Hilye (1/231)'de uzun şekliyle rivayet etmekte, Hakim de Müstedrek (3/273)'de muhtasar olarak vermektedir.

nedir?" diye sordu. "Bunlar bana hediye edildi" dedi. Hz. Ömer (r.a): "Bunları Hz. Ebu Bekir (r.a)'e teslim et," dedi. Muaz (r.a) ise, onun söylediğini yapmadı. O gece yattı. Rüyada kendisinin ateşe doğru sürüldüğünü, Hz. Ömer (r.a)'in ise arkadan onu kendine doğru çektiğini gördü. Sabah olunca, "Ey İbni Hattab, senin sözüne uymaktan başka bir yol göremiyorum," dedi." Ravi, olanları anlattıktan sonra: "Hz. Ebu Bekir (r.a) bu köleleri kendisine verdi," diyor ve devam ediyor: "Ertesi sabah olunca Muaz onları yani köleleri namaz kılarken gördü. "Kimin için namaz kılıyorsunuz?" diye sordu. "Allah için" dediler. Bunun üzerine "Siz de Allah içinsiniz (yani Allah rızası için hürsünüz)"diye söyledi." (1)

Sa'id bin Museyyeb'den rivayet edildiğine göre Hz. Ömer (r.a) Muaz (r.a)'ı, Kilaboğullarının veya başka bir kabilenin zekatlarını toplamak üzere görevlendirdi. Gitti, topladığı malları, hiçbir şey bırakmaksızın onların arasında bölüştürdü ve kendisi, çıkarken üzerine almış olduğu eski cübbesi ile geri döndü.

Nafinin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Ömer (r.a), Ebu Ubeyde ile Muaz (r.a)'a şöyle bir yazı yazdı: "Salih adamları araştırın, yargı alanında onları görevlendirin ve onların geçimlerini de sağlayın."

Eyyub'un Ebu Kulabe'den ve daha başkalarından şöyle bir rivayeti vardır:

"Resulullah (a.s)'ın ashabı bir adamın yanına uğradılar. Adam: "Bana öğütte bulunun," dedi. Onlar da bazı öğütlerde bulunmaya başladılar. Muaz bin Cebel (r.a) de oradaki cemaatin en arkasında idi. Adam ona da: "Allah sana rahmet eylesin, bana öğüt ver," dedi. O: "(Arkadaşlarım) hiç çekinmeden sana öğüt verdiler. Ben senin durumunla ilgili olarak özlü bir şey söyleyeceğim. Bil ki, sen dünyadaki nasibinden kaçamazsın. Ama sen ahiretteki nasibine daha çok muhtaçsın. Öyleyse ahiret nasibin ile işe başla. Dünya nasibin de sana ulaşacak ve düzene girecektir. Daha sonra da her nereye gitsen seninle birlikte gelecektir," diye söyledi."

Hamid bin Hilal'in naklettiğine göre Abdullah bin Samit, Muaz (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"*Müslüman olduğumdan beri sağ yanıma hiç tükürmedim.*" (2)

---

1) Ebu Nuaym, Hilye (1/231)'de bu rivayeti mürsel olarak nakletmektedir. Hakim ise, Müstedrek (3/272)'de bunu tavsil etmiş (yani senedini ilk ravisine kadar çıkarmış)'tir. Hakim orada, A'meş'in Ebu Vail'den, onun da Abdullah'tan rivayeti tarıkiyla vermekte ve sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2) Tabakutu'l-Kübra (3/586) Müstedrek (3/271) Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/311)'de vermekte ve "Bu rivayeti Taberani nakletmekte ve ravileri Buhari'nin Sahih'inde isimleri geçen ravilerdir" demektedir.

Muaz (r.a)'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ademoğlunun, onu azabtan koruması için işlediği ameller içinde, Allah'ın zikrinden daha üstün yoktur." "Ey Ebu Abdurrahman, Allah yolunda cihad da mı?" diye soruldu: "Hayır, ama kılıcı kırılıncaya kadar kılıcıyla vurması hali müstesna. Çünkü yüce Allah kitabında "Allah'ın zikri en büyüktür" (1) diye buyuruyor" şeklinde cevap verdi." (2)

Ümmü Seleme'den rivayet edildiğine göre Ebu Ubeyde, Amvas veba salgınında vebaya yakalanınca, yerine Muaz bin Cebel (r.a)'i vekil tayin etti. Ağrıları arttı. İnsanlar Muaz (r.a)'a gidip: *"Bizden bu belayı kaldırması için Allah'a dua et,"* dediler. O da: *"Bu bir bela değildir. Ancak Peygamber'inizin duası, sizden önceki ümmet- lerde bulunan salih kimselerin ölümü ve Allahu Teala'nın sizin içinizde dilediği kimseye has kıldığı bir şehitliktir. Ey insanlar, dört gedik (bozulma) ortaya çıkacaktır. Sizden kim onlara yetişmemeye güç yetirirse (yapsın)" dedi. "Bunlar nedir?" diye sordular:*

"Öyle bir zaman gelecek ki, o zamanda batıl açığa çıkacaktır. Yine öyle bir zaman gelecektir ki, bir adam: "Vallahi ben ne olduğumu bilmiyorum," diye konuşacak. Basiret, anlayış ve kavrayış üzerine yaşamayacak ve basiret üzere ölmeyecektir" diye cevap verdi." (3)

Halid bin Ma'dan'danAbdullah bin Kurt'un şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Muaz bin Cebel (r.a)'in ölümü anında yanında bulundum. "Beni rahatlatın. Meryem oğlu İsa'nın Rabb'ine kavuştuğu yaşta Rabb'ime kavuşuyorum" dedi. Otuzüç veya otuzdört yaşındaydı."

Burada Hz. İsa (a.s)'ın göğe yükseltildiği yaşı kasdetmektedir.

Damra bin Rabi'a: *"Muaz (r.a), Halid'in Ürdün'deki küçük köşkünde vefat etti,"* diye söylemiştir. Yezid bin Ubeyde de: *"Muaz (r.a) hicri onyedi yılında vefat etti,"* demiştir. Medaini ve tarihçilerin çoğunluğu da onyedi veya onsekiz yılında vefat ettiğini bildirmişlerdir. İbni İshak ve Fellas da, onsekiz yılında vefat ettiğini ifade etmektedirler.

---

1) Ankebut Suresi: 45

2) Ebu Nuaym, Hilye (1/235)

3) Tabakatu'l-Kübra (3/588)

***Ürdün Vadisi:** (Gavr-ı Ürdün)'de bulunan Amvas köyünde bir veba salgını oldu. Bu, gerçekten büyük bir vaba salgınıydı. Bu salgında sahabe ve tabiinin ileri gelenlerinden pek çok kimse hayatını kaybetti. Bu salgın hicri 18 yılında meydana gelmiştir. Burada Ürdün Vadisi olarak tercüme ettiğimiz Gavs-ı Ürdün ile kastedilen bölge, Ürdün'ün Filistin topraklarına bitiştiği yerde bulunan Salt dağlarını indikten sonra Ürdün Nehri boyunca ve deniz seviyesinden daha düşük olan bölgedir. Bu bölgeye Gavr-ı Ürdün denmektedir. (Çeviren)*

AMR BİN CEMUH (R.A.)

İbni Hacer, Amr bin Cemuh (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Amr, Cemuh'un oğlu, o Zeyd'in oğlu, o Haram'ın oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Ğanm'ın oğlu, o da Selime'nin oğludur. Ensardandır ve Selime kabilesi mensubu (Sülemi)'dur. Ensarın ileri gelenlerindendir. Uhud'da şehid edilmiştir.

İbni İshak, Meğazi'de diyor ki:

"Amr bin Cemuh (r.a), Selimeoğullarının seyyidlerinden ve onların itibar ettikleri seçkin kişilerdendi."

İbni Kelbi de:

"Amr bin Cemuh (r.a) ensar içinde en son müslüman olan kişidir," diye söylüyor. Hz. Ali (r.a): "Amr bin Cemuh (r.a), Resulullah (a.s) evlendiği zaman, onun velime yemeğini (düğün yemeğini) verirdi" diye bildirmiştir. Bunu Ebu Nuaym, 'Ma'rife'de rivayet etmektedir."

Ahmed, Ebu Katade'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Amr bin Cemuh (r.a) Resulullah (a.s)'ın yanına gelerek: "Ey Allah'ın Resulü, şayet öldürülünceye kadar Allah yolunda çarpışırsam, şu ayağımla yürüyerek cennete girer miyim?" diye sordu. Resulullah (a.s) da: "Evet" diye cevap verdi. O zaman ayağı topaldı." İbni Ebi Şeybe senedini vererek, Ebu Katade'nin bu konuşmaya şahit olduğunu ve şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Amr bin Cemuh (r.a), Resulullah (a.s)'a gelerek: "Ey Allah'ın Resulü, ne dersin, öldürülünceye kadar Allah yolunda çarpışırsam, sence şu ayağımla cennete girebilir miyim?" diye sordu. Resulullah (a.s) da: "Evet" diye cevap verdi." Amr topal idi. Onunla, kardeşinin oğlu Uhud gününde öldürülmüşlerdir. O zaman Resulullah (a.s) yanlarına gitti ve: "Ben seni, ayağın düzelmiş halde cennette yürür halde görüyorum," diye buyurdu. Resulullah (a.s) emir verdi, o ikisi

ve onların köleleri aynı kabre kondular. Merzubani müslüman olduğunda, onun için şiir söylemiştir. Şu beyitler bu şiirde geçmektedir:

"Şanı yüce olan Allah'a tevbe ederim,

Ateşine karşı Allah'tan bağışlanma dilerim

Nimetlerinden dolayı O'nu sena eder överim.

Kalbimin, açık ifadesive sırlarıyla."

Zehebi de onun hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Amr bin Cemuh; Muaz, Muvvez, Hallad, Abdurrahman ve Hind'in babasıdır."

Sabit Bunani, İkrime'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Mus'ab bin Umeyr Medine'ye gelerek, insanlara dinin kurallarını öğretmeye başladı. Amr bin Cemuh (r.a) ona adam göndererek:

"Bu bize getirdiğiniz şey nedir?" diye sordurdu. Oradakiler: "Eğer istersen, yanına gelir, sana Kur'an'ı dinletiriz," diye haber gönderdiler. O da: "Evet" dedi. Mus'ab (r.a) Yusuf suresinin başından bir bölüm okudu. Amr: "Kavmimizle bu konuda istişarede bulunmamız gerek" dedi. Kendisi Selimeoğullarının başkanı idi. Gidenler yanından ayrıldılar. O da Menaf'ın yanına gitti:

"Ey Menaf, vallahi şunu bil ki, kavim senden başkasını istemiyor. Sen herhangi bir itirazda bulunuyor musun?" diye sordu. Ona kılıç kuşandırdı ve sonra çıkıp gitti. Daha sonra çevresi müdahale ederek kılıcı aldılar. Döndüğünde:

"Kılıç nerde ey Menaf? Yazık sana, keçi bile arkasını sakınıyor. Vallahi gelecekte, korkak bir kişi için hayır görmüyorum" dedi. Sonra da: "Ben malıma gidiyorum. Siz Menaf için iyi işler yapın" dedi. Sonra gitti. Ötekiler, Menaf'ı alıp kırdılar, sonra da bir köpek ölüsüne bağlayarak kuyuya attılar. Döndüğünde: "Ne durumdasınız?" diye sordu. "Hayır üzereyiz ey seyyidimiz, Allah evlerimizi pislikten temizledi" dediler. O: "Vallahi, Menaf hakkında benim vekilliğimi kötüye kullandığınızı görüyorum," dedi. Onlar: "O şey (yani Menaf) işte burada. Şu kuyunun içinde ona bak" dediler. Kuyunun başına gitti ve onu orada gördü. Kavmine adam gönderdi. Onlar geldiler. "Siz benim izlediğim hal üzerinde değil misiniz?" diye sordu. "Evet, sen bizim seyyidimizsin" dediler. Bunun üzerine: "Öyleyse, Muhammed'e indirilene iman ettiğime sizi şahid tutarım" dedi.

Uhud günü olunca, Resulullah (a.s):

"Genişliği göklerle yer arası kadar olan ve takva sahipleri için hazırlanmış

cennete gitmek üzere kalkın" diye buyurdu. Topal olan Amr (r.a) kalkıp: "Vallahi, cennette onun üzerine (yani topal olan ayağımın üzerine) atlayacağım" diye söyledi ve öldürülünceye kadar çarpıştı."

Asım bin Ömer (r.a)'den rivayet edildiğine göre Amr bin Cemuh (r.a)'un müslüman olması biraz gecikti. Onun Menaf adı verilen bir putu vardı. Selimeoğullarının gençleri ise iman etmişler, ona da biraz zaman tanıyorlardı. Geceleyin ayrılıp gidince, put evine girerek putu yerinden alıp bir kuyunun pisliğine yüzüstü attılar. Sabah Amr geldiğinde, bu durum onu üzdü. Onu atıldığı yerden alarak yıkadı ve güzel koku sürdü. Daha sonra gençler aynı işi tekrar yaptılar. Sonunda Amr putun ne olduğunu kavradı ve müslüman oldu. Put hakkında da bazı beyitler söyledi. Bu şiirlerden şu örnekler bulunmaktadır:

"Vallahi eğer ilah alsaydın, kuyunun içinde,

Köpekle birlikte ipe bağlı olmazdın.

Yazık senin gibi aşağılık bir şeyin ilah edilmesine

Sınadık şimdi seni ve ne olduğunu gördük..."

Muhammed bin Müslim'in, Amr bin Dinar ile Fıtr bin Halife'den, onların Nubeybe bin Ebi Sabit ile İbni Uyeyne'den, onların da İbni Munkedir'den rivayet ettiklerine göre Resulullah (a.s):

"Ey Selimeoğulları, sizin seyyidiniz (başkanınız) kimdir?" diye sordu. "Cedd bin Kays'dır. Ancak biz onu pek cimri biliyoruz" dediler. Resulullah (a.s): "Cimrilikten daha kötü bir hastalık yoktur. Fakat sizin seyyidiniz (başkanınız), beyaz tenli cömert (veya beyez kıvırcık saçlı) Amr bin Cemuh'dur" diye buyurdu." (1)

İbni Hacer, diyor ki:

"İbni Aişe, ensardan bazı kimselerin bu konuda şu beyitleri söylediklerini bildirmiştir:

"Resulullah (a.s) buyurdu, söz O'nun sözüdür,

O, kimi der, kimin adını söylerse, o seyyid olur,

---

1) Bu rivayetin ravileri sikadır, ancak rivayet mürseldir. Ebu Nuaym, onu Hilye'de İbni Uyeyne'nin İbni Munkedir'den, onun da Cabir'den rivayeti tarikıyle vermektedir. Buhari de Edebul'-Mufred"de Abdullah bin Ebi'l-Esved tarıkıyla vermiştir. Abdullah bin Ebi'l-Esved diyor ki: "Bize Hamid bin Esved'den, o da Hacca'cu's-Savvaf'tan rivayet etti. O, kendisine Ebu Zübeyr'in rivayet ettiğini bildirdi. O da Cabir'in rivayet ettiğini söyledi. Cabir de Resulullah (a.s)'ın buyurduğunu bildirerek söz konusu hadisi zikretti. Bu sened kuvvetlidir.

Ona "seyyidimiz Ced bin Kays'tır" dediler,

Seyyid olsa da biz onu cimri biliyoruz,

O da, cömertliği sebebiyle Amr bin Cemuh'u seyyid yaptı,

Gerçekten Amr bin Cemuh, seyyid olmaya layıktır,

Eğer ki, ey Cedd bin Kays, sen de olabilseydin Amr gibi

Sen de seyyid olmaya layık olurdun..."

Zehebi, Vakıdi'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Amr bin Cemuh (r.a) Bedir Gazvesi'ne katılmamıştır. Kendisi topal idi. Uhud günü savaşa katılmak için çıktığında, oğulları onu alıkoyarak: "Allah senin özrünü kabul eder," dediler. O da Resulullah (a.s)'ın yanına giderek, yaptıkları hareketten dolayı oğullarından şikayetçi oldu. Resulullah (a.s) da:

"Hayır, siz ona engel olmayınız. Belki Allahu Teala ona şehadet nasib eder" diye buyurdu."

Abdullah bin Amr bin Haram'ın kızkardeşi olan hanımı Hind şöyle söylemiştir:

"Amr bin Cemuh (r.a)'u eline kalkanını alarak: "Ey Allah'ım, beni geri döndürme" dediğini görüyor gibiyim. O ve oğlu Halad Uhud'da öldürülmüşlerdi."

Malik diyor ki:

"O ve Abdullah bin Amr bin Haram aynı kefene sarıldılar."

Malik'in, Abdullah bin Abdurrahman bin Ebi Sa'sa'a'dan rivayet ettiğine göre Amr bin Cemuh (r.a) ile İbni Haram'ın kabirlerinin sel tarafından yıkıldığı Abdullah'a haber verilir. Gidip kabirlerinin yerlerini değiştirmek için yıkılan kabirleri eşer. Kabirdeki ölüler, sanki dün ölmüş gibi hiç değişmemişlerdir. Bunlardan herhangi birisi yaralanmış ve yarasının üzerine elini koymuş, bu şekilde defnedilmişti. İkinci çıkarılışında, eli yarasının üzerinden kaldırıldı, sonra bırakıldı, aynı eski haline döndü. Uhud Savaşı ile, onların kabirlerinin açılması olayı arasında kırkaltı yıl geçmişti. (1)

---

1) Bunu Malik, Muvatta'da rivayet ediyor (2/470) 21-Kitabu'l-Cihad. 21-Zaruret halinde birden fazla kimsenin aynı kabre konması babı. Rivayetin ravileri sikadır. Ancak mürseldir. Bunu İbni Sa'd (3/562, 563)'da Velid bin Müslim'in Evzai'den, onun Zühri'den, onun da Cabir'den rivayeti tarıkıyla vermektedir. Orada, buradakinden daha uzun bir metin geçmektedir. Hafız'ın Feth'de söylediğine göre, bu sened (yani İbni Sa'd'ın verdiği yukarıda zikredilen senet) sahih senettir.

HARİSE BİN NUMAN (R.A.)

İbni Hacer, Harise bin Nu'man (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Harise, Nu'man'ın oğlu, o Naki'in oğlu, o Zeyd'in oğlu, o Ubeyd'in oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o Ğanm'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o da Neccar'ın oğludur. Ensardandır. Musa bin Akabe ve İbni Sa'd onu Bedir Gazvesine katılanların arasında belirtmektedirler. İbni İshak da onu Bedir'e katılanlar arasında belirtmiş ama dedesinin ismini Rafi olarak yazmıştır. İbni Sa'd da künyesinin Ebu Abdullah olduğunu söylemektedir.

İbni Şahin'in; Mes'udi'nin Hakem'den, onun da Kasım'dan rivayeti tarıkıyla bildirdiğine göre, "Resulullah (a.s) bir kimse ile gizlice konuşurken, Harise yanından geçer ve selam vermez. Bunun üzerine Resulullah (a.s)'in kendisiyle konuştuğu kişi olan Cebrail (a.s) "Eğer o selam verseydi biz de selamını iade ederdik" der. Resulullah (a.s) Cebrail (a.s)'e: "Sen onu tanıyor musun?" diye sorar. Cebrail (a.s) de: "Evet, o Huneyn gününde sabreden seksen kişiden birisidir. Onların ve evlatlarının rızıkları cennet üzeredir," diye söyler." Bunu Haris de yine Mes'udi'den, ancak bir başka tarıkla rivayet etmektedir. Orada, Kasım'ın Haris bin Nu'man'ın böyle söylediğini rivayet ettiği bildiriliyor. Bunu Taberani de, İbni Ebi Leyla'nın Hakem'den, onun da İbni Abbas'tan rivayeti tarıkıyla nakletmekte ve yukarıdakine benzer bir hadis zikretmektedir.

Harise bin Numan (r.a)'ın, Ahmed'in Müsned'inde ve daha başka kitaplarda bir başka hadisi bulunmaktadır. Bunu da Buhari, Tarih'inde, Sabit'in Abdullah bin Rahab'tan rivayeti tarıkıyla veriyor. Orada bildirildiğine göre Harise, Hz. Osman (r.a)'a: "İstersen seni savunmak için çarpışırız," diye söyler. Mukasseme bin Sa'd, Harise'nin Muaviye'nin hilafeti dönemine yetiştiğini ve gözleri kör olduktan sonra onun hilafeti döneminde vefat ettiğini söylemektedir.

Taberi ile Hasen bin Süfyan'ın bildirdiklerine göre, Muhammed bin Ebu Fudeyk, Muhammed bin Osman'dan, o da babasından (babasının) şöyle söylediği-

ni rivayet etmiştir:

"Harise bin Nu'man (r.a)'ın gözleri kör olmuştur."

Yine onun Harise bin Nu'man (r.a)'dan rivayetine göre: "Harise'nin gözleri gitmişti. Namazgahından odasının kapısına kadar bir ip germişti. Bir fakir geldiği zaman, (Harise) yanındaki eşyadan (yiyecek vs. yığınından) bir şey alır, sonra ipin bir ucuna tutunarak fakirin yanına gelirdi. Aile efradı "biz senin yerine bu işi yaparız" diye söylerler, ancak o: "Ben Resulullah (a.s)'ın "fakire elinizle bir şey vermek, sizi kötü durumlara düşmekten korur" diye buyurduğunu duydum," derdi."

Zehebi de onun hayatı hakkında şunları söylüyor:

"Çocuklarının isimleri Abdullah, Abdurrahman, Sevde ve Ümmü Gülsüm'dür. Kendisi Ebu Abdullah olarak künyelenirdi.

Bedir Gazvesi'ne ve Resulullah (a.s)'ın bulunduğu diğer gazvelere iştirak etmişti. Hadis rivayet ettiğini bilmiyoruz. Çok dindar, hayırsever ve annesine çok iyilik eden birisiydi."

Fıkıhçı kadın Amre'nin (1) oğludur ve hadisçi Ebu Rical Muhammed bin Abdurrahman bin Abdullah bin Harise bin Nu'man, onun neslindendir.

HARİSE BİN NUMAN (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٥٤ــ رَوَى أَحْمَدُ والطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بنِ عَامِرِ بنِ رَبِيعَةَ أَنَّ حَارِثَةَ بنَ النُّعْمَانَ قَالَ: مَرَرْتُ عَلى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ومَعَهُ جِبْرِيل جَالِسٌ فِي المَقَاعِدِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْه ثُمَّ أَجَزْتُ فَلَمَّا رَجَعْتُ وانْصَرَفَ النَّبِي ﷺ قَالَ: «هَلْ رَأَيْتَ الَّذِي كَانَ مَعي؟» قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: «إِنَّهُ جِبْرِيل صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ رَدَّ عَلَيْكَ ا لسَّلاَم».

2154- Ahmed ve Taberani, Abdullah bin Amir bin Rabi'a (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmişlerdir:

2154-Ahmed, Müsned (5/433) Mu'cemu'l-Kebir (3/288) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid 'de: "Bunu, Ahmed ve Taberani rivayet etmektedir. (Taberani'nin) ravileri, isimleri Sahih'te bulunan ravilerdir" diye açıklamada bulunmaktadır.

1) Amre: Abdurrahman bin Sa'id bin Zurare Ensari'nin kızıdır. Hz. Aişe (r.a)'den çok hadis rivayet etmiştir. Onun rivayet ettiği hadisler Kütüb-i Sitte'de (altı meşhur hadis kitabında) yer almaktadır.

"Harise bin Nu'man şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s)'ın yanına uğradım. Yanında Mekaid'e (1) oturmuş halde Cebrail bulunuyordu. Selam verdim, sonra yoluma devam ettim. Döndüğümde, Resulullah (a.s) da oradan ayrıldı: "Benimle birlikte olanı gördün mü?" diye sordu. "Evet," dedim. "O Cibril (a.s)'di. Senin selamını iade etti" diye söyledi."

٢١٥٥ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ مُوسى بنِ عُقْبَة قَالَ: حَدَّثَني أَبُو سَلَمَة عَنْ الرَّجُل الَّذِي مَرَّ بِرَسُول اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُنَاجِي جِبْرِيل عَلَيْه السَّلاَم فَزَعَم أَبُو سَلَمَة أَنَّه تَجَنَّبَ أَنْ يَدْنُو مِنْ رَسُولِ ﷺ تَخَوفًا أَنْ يَسْمَعَ حَدِيثَه، فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «ما مَنَعَكَ أَنْ تُسَلِّم إِذْ مَرَرْتَ بِيَ البَارِحَة؟» فَقَالَ: رَأَيْتُكَ تُنَاجِي رَجُلاً فَخَشِيتُ أَنْ تَكْرَه أَنْ أَدْنُو مِنْكُما ، قَالَ: «فَهَل تَدْرِي مَنْ الرَّجُل؟» قَالَ: لا، قَالَ: «جِبْرِيلُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَوْ سَلَّمْتَ لَرَدَّ السَّلاَم» وَقَدْ سَمِعْتُ مِنْ غَيْر أَبي سَلَمَة أَنَّهُ حَارِثَة بنِ النُّعْمَان.

2155- Ahmed, Musa bin Ukbe (r.a)'nin şöyle söyldiğini rivayet etmiştir:

"Bana Ebu Seleme, Resulullah (a.s) Cibril (a.s) ile fısıldaşırken onun yanına uğrayan adamdan rivayette bulundu. Ebu Seleme zannına göre, o kişi aralarındaki konuşmayı duyabilir endişesiyle Resulullah (a.s)'a yaklaşmaktan kaçındı. Ertesi sabah olunca Resulullah (a.s):

"Dün akşam yanımdan geçerken, bana selam vermekten seni alıkoyan neydi?" diye sordu. "Senin bir kimse ile gizlice konuştuğunu gördüm, size yaklaşmamdan hoşlanmayacağını sandım" diye cevap verdi. Resulullah (a.s):

"O kişinin kim olduğunu biliyor musun?" dedi."Hayır" dedi. Resululah (a.s) bu kez:

"Cibril (a.s)'di. Eğer selam vermiş olsaydın, o da senin selamını alacaktı" diye buyurdu."

Ravi diyor ki:

"Ben Ebu Seleme'den başka birinden de, burada kendisinden söz edilen

---

2155-Ahmed, Müsned (4/17) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/14)' "Bunu Ahmed rivayet etmektedir ve ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" diye söylemektedir.

1) Mekaid: Bir yer ismi.

kişinin Haris bin Nu'man (r.a) olduğunu duydum."

٢١٥٦ــ رَوَى أَحْمَدُ والحَاكِمُ عَنْ عَائِشَةَ قَالَت: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «نِمْتُ فَرَأَيْتُنِي فِي الجَنَّةِ فَسَمِعْت صَوْتَ قَارئ يَقْرَأُ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالُوا: هَذَا حَارِثَةُ بنُ النُّعْمَان» فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «كَذَاك البِّر، كَذَاك البِّر» وكَانَ أَبَرَّ النَّاسِ بأُمِّه.

2156- Ahmed ve Hakim, Hz. Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu: "Uyudum ve kendimi cennette gördüm. Orada (Kur'an) okuyan bir kimsenin sesini duydum. "Bu kimdir?" diye sordum. "Bu, Harise bin Nu'man'dır" dediler." Resulullah (a.s) daha sonra Hz. Aişe (r.a)'ye: "İşte (annesine) iyilik eden böyledir, işte (annesine) iyilik eden böyledir" diye buyurdu. Harise bin Nu'man (r.a) annesine iyilikte en önde gelen kişiydi."

2156-Ahmed, Müsned (6/151) İsnadı sahihtir. Müstedrek (3/208) Hakim sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu doğrulamıştır. Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/313)'te şu açıklamayı yapmaktadır: "Bu hadisi, Ahmed ve Ebu Ya'la rivayet etmektedir. (Ebu Ya'la'nın) ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" Hafız İsabe'de bunu Nesai'nin rivayet ettiğini bildirmekte ve "isnadı sahihtir" diye söylemektedir.

RESULULLAH (A.S)'IN SEÇKİN ASHABI

ABDULLAH BİN REVAHA (R.A.)
ABDULLAH BİN ABDULLAH BİN UBEYY (R.A.)
KATEDE BİN NUMAN (R.A.)
HUZEYME BİN SABİT (R.A.)
EBU EYYUB ENSARİ (R.A.)
ZEYD BİN SABİT (R.A.)
SELEME BİN EKVA (R.A.)
EBU DERDA (R.A.)
ABDULLAH BİN ERKAM (R.A.)
OSMAN BİN EBİ'L AS (R.A.)
AMR BİN AHTAB (R.A.)
EBU UMAME BAHİLİ (R.A.)
ABDULLAH BİN BUSR (R.A.)
SAİB BİN YEZİD (R.A.)
VARAKA BİN NEVFEL (R.A.)
HAKİM BİN HİZAM (R.A.)
KAYS BİN HİZAM (R.A.)
İKRİME BİN ASIM MİNCARİ (R.A.)
ABDULLAH BİN HUZAFE SEHMİ (R.A.)
ABDULLAH BİN AMR BİN EL AS (R.A)
MUHAMMED BİN MESLEME (R.A.)

ABDULLAH BİN REVAHA (R.A)

İbni Hacer, Abdullah bin Revaha (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Abdullah, Revaha'nın oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o İmru'l-Kays'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o Ağarr'ın oğlu, O Sa'lebe'nin oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Hazrec'in oğlu, o Haris'in oğlu, o da Hazrec'in oğludur. Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. Ünlü şairdir. Künyesi Ebu Muhammed'dir. Künyesinin Ebu Revaha ve Ebu Amr olduğu da söylenmiştir. Annesi yine Hazrec kabilesine mensup olan Kebşe binti Vakıdi bin Amr bin Etnabe'dir. Abdullah'ın nesli devam etmemiştir. Ensar'ın ilk müslüman olanlarındandır. Akabe gecesinde tayin edilen temsilcilerden idi. Bedir Gazvesi'ne ve Mute Savaşı'na katılmıştır. Mute'de şehid oluncaya kadar geçen bütün gazvelerde de bulunmuştur."

İbni Sa'd diyor ki:

"Resulullah (a.s)'ın katipliğini yapıyordu. Bedir zaferinin müjdesini Medine'ye o ulaştırmıştır. Resulullah (a.s) onu, otuz atlının başında, Heyber'de ikamet eden yahudi Useyyir bin Rizam'ın üzerine göndermiş ve o da söz konusu yahudiyi öldürmüştür. Gönderilmesi, Hayber'in Fethi'nden sonradır ve onları bir oyuna getirmiştir. Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Abdullah bin Revaha ne iyi bir adamdır..." Bu hadis bir hayli uzundur.

Ahmed'in Zuhd'unde, Ziyad Numeyri'nin Enes'ten rivayeti tarıkıyla bildirildiğine göre Abdullah bin Revaha (r.a) arkadaşlarından herhangi birine rastladığı zaman: "Gel seninle bir saat Rabbi'mize iman edelim.." diye söylerdi. Hadis bu şekilde devam eder. Resulullah (a.s)'ın onun hakkında şöyle buyurduğu bildirilmiştir:

"Allah İbni Revaha'ya rahmet eylesin. O, meleklerin kendileri ile övündüğü meclislerden hoşlanmaktadır."

Abdullah bin Mübarek'in Zühd'unde, sahih senetle rivayet edildiğine göre, Abdurrahman bin Ebi Leyla şöyle söylemiştir:

"Bir adam, Abdullah bin Revaha'nın hanımını (onun şehid edilmesinden sonra) nikahladı ve hanımına, Abdullah'ın ne gibi amel işlediğini sordu. Kadın şöyle cevap verdi:

"Evden çıkmak istediği zaman da, evine girdiği zaman da iki rekat namaz kılardı. Bu adetini hiç bırakmazdı." Abdullah'ın gazveye en önde çıktığı, kafilenin de arkasında yer aldığı söylenmiştir.

İbni İshak diyor ki:

"Abdullah bin Ebi Bekr bin Hazm şöyle söylemiştir:

Zeyd bin Erkam, Abdullah bin Revaha'nın yanında kalan bir yetim çocuktu. Onunla birlikte Mute Gazvesi'ne çıktı. Bir gece Abdullah'ın şu beyitleri söylediğini duydu:

"Beni kendine yaklaştırdın ve yükümü,

Hesa'dan sonra, dört günlük uzaklığa taşıdın

Sana düşen rahatına bakmaktır, yergi başkasınadır,

Artık ailemin yanına geri dönecek değilim.

Mü'minler geldiler ve beni geride,

Toprağıyla ünlü Şam beldesinde bıraktılar..."

Zeyd, bu beyitleri duyunca ağladı. Abdullah kamçısıyla onu iterek:

"Bre ufaklık, Allah bana şehitlik nasib edecek ve sen de yolluğun iki parçası arasında geriye döneceksin diye sana ne oluyor?" dedi. Rivayetin kalan kısmında, onun Mute Savaş'ında Zeyd bin Harise ile Ca'fer (r.a)'in şehid edilmesinden sonra, nasıl şehid edildiğine ait hikaye yer almaktadır."

İbni Sa'd diyor ki:

"Şairlere, ancak azgınlar uyar" (1) ayet-i kerimesi inince, Abdullah bin Revaha (r.a): "Allahu Teala, benim de onlardan olduğumu bildi. (yani beni de onlardan saydı)" diye söyledi. Bunun üzerine yüce Allah: "Ancak iman ederek salih amel işleyenler müstesnadır"(2) ayet-i kerimesini indirdi."

Abdullah bin Revaha (r.a)'nın menkıbeleri hayli çoktur. Merzuban, Mu've-

1) Şuara Suresi: 224
2) Şuara Suresi: 227

mu'ş-Şu'ara'da onun cahiliye döneminde de müslüman olduktan sonra da yüksek kıymet sahibi olduğunu söylemektedir. Savaşlarında Kays bin Hatim ile atışırdı. Resulullah (a.s)'ı övgü için söylediği beyitlerin en güzellerinden birisi şudur:

"O'nda apaçık ayetler (mucizeler) olmasaydı bile,

O'nun görünüş ve güzelliği kendini haber verirdi..."

Zehebi de şu bilgileri veriyor:

"Abdullah, Revaha'nın oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o İmru Kays'ın oğlu, o da Sa'lebe'nin oğludur. Saadete ermiş olan ordu kumandanı ve şehiddir. Künyesi Ebu Amr'dır. Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. Bedir Gazvesi'ne katılmıştır. Akabe bey'atına da temsilci (nakib) olarak gelmiştir. Şairdir. Resulullah (a.s)'dan ve Bilal'den rivayetlerde bulunmuştur. Bu rivayetleri ondan Enes bin Malik ve Nu'man bin Beşir nakletmişlerdir. Ayrıca Kays bin Ebi Hazim, Ebu Seleme bin Abdurrahman, Ata bin Yesar, İkrime ve daha başkalarının ondan mürsel rivayetleri olmuştur. Bedir Gazvesi'ne ve Akabe bey'atine katılmıştır. Ebu Muhammed ve Ebu Revaha olarak künyelenirdi. Çocuğu olmamıştı. Nu'man bin Beşir"in dayısıdır. Ensarın katiplerinden biriydi. Resulullah (a.s) Bedru'l-Mev'id'e (1) (yani vaad üzere çıkılan ikinci Bedir) çıkarken Medine'de yerine vekil olarak onu bıraktı. Resulullah (a.s) onu otuz atlıdan oluşan bir seriyye ile Hayber yahudilerinden Useyyir bin Rizam'ın üzerine gönderdi ve o da bu yahudiyi öldürdü."

Vakıdi: *"Resulullah (a.s) onu Hayber'e yahudilerin güçlerini anlamak için gönderdi,"* diye söylemektedir.

Abdullah bin Revaha (r.a)'nın Hayber'e gönderilmesi olayı bir kez olmuştur. Uzak bir ihtimal olarak iki kez gönderildiği de söylenebilir.

Kuteybe: *"İbni Revaha (r.a) ile Ebu Derda anadan kardeştirler,"* demektedir.

Hammad bin Zeyd'in Sabit'ten, onun da Abdurrahman bin Ebi Leyla'dan ri-

---

1) Siyer'in tahkikçisi bu konuda şu açıklamayı yapmaktadır: Bedru'l-Mev'id, müslümanlarla kafirlerin Uhud çarpışması esnasındaki vadleşmeleri üzerine ikinci Bedir'dir. Bu olayın gelişme seyri şöyledir: Ebu Süfyan Uhud'dan ayrılmaya başlayınca, "Sizinle gelecek yıl Bedir'de tekrar buluşalım" diye seslendi. Resulullah (a.s) da Zatu'r-Rika' Gazvesin'den dönünce, şaban ayına kadar Medine'de kaldı. Sonra Ebu Süfyan ile vaadleşmeleri üzere çarpışmak üzere çıktı. Ebu Süfyan da Zühran bölgesinde bulunan Mecine'ye gelip konakladı. Sonra oradan geri döndü ve beraberindekiler de döndüler. Bu yüzden Mekke halkı onları: Şıra (sevik) ordusu, diye isimlendirdi. Onlara "siz arpa şırası (sevik) içmek için çıktınız" diyorlardı..

Leyla'dan rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) konuşma yaparken Abdullah bin Revaha (r.a) yanına gider, O'nu dinler. O esnada Resulullah (a.s) *"oturun"* diye söylerdi. Abdullah da o esnada Mescid'in dışında olmakla birlikte bulunduğu yere otururdu. Resulullah (a.s) konuşmasını bitirinceye kadar da orada beklerdi. Bu durum Resulullah (a.s)'a ulaşmıştı. Resulullah (a.s) da: *"Allah, senin Allah'a ve Resulüne itaat konusundaki hırsını artırsın" diye buyurmuştur."* (1)

ABDULLAH BİN REVAHA (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٥٧ــ رَوَى ابن سَعْد عَنْ ابن عِمْران الجوني، أَنَّ عَبْدَاللَّهِ بن رواحة أُغْمِيَ عَلَيْه، فَأَتَاه النَّبي، فَقَالَ: «اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ حَضَرَ أَجَلُه، فيسِّرْ عَلَيْه، وإِلاَّ فاشْفِه» فَوَجَد خِفة، فَقَالَ يارَسُولَ اللَّهِ أُمِّي قَالَت: واجبلاه، واظهراه! وملك رفع مِرْزَبَةً مِن حَدِيد يَقُولُ: أَنْتَ كَذَا، فَلَو قُلْتُ: نَعَمْ لَقَمَعَني بِهَا.

2157- İbni Sa'd, İbni İmran Cevni (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bir keresinde Abdullah bin Revaha (r.a) bayıldı. Resulullah (a.s) yanına geldi ve: "Ey Allah'ım, eğer eceli geldi ise ona ölümü kolaylaştır, eğer değilse ona şifa ver" diye buyurdu. Bunun üzerine bir rahatlık duymaya başladı ve:

"Ey Allah'ın Resulü, annem: "Vay kollarım, vay sırtım" diyordu. Bir melek: "Sen şöyle misin?" diyerek demirden bir çubuk kaldırdı. "Evet" deseydim o çubukla beni dövecekti," diye konuştu."

Rivayette *"annem"* denmesi hatadır. Doğrusu Buhari'nin aşağıdaki rivayetinde bildirildiği gibidir.

٢١٥٨ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ النُّعْمان بن بشير رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ: أُغْمي عَلى عَبْدِاللَّهِ بن رواحة، فَجَعَلَت أُخْتُهُ عَمْرَةُ تَبْكي: واجبلاه، واكذا، واكذا تعدد عَلَيْه.

2157-Tabakatu'l-Kübra (3/529) Mürsel olarak rivayet etmektedir.

1) Bu rivayetin isnadı sahihtir ancak rivayet mürseldir. Hafız bunu İsabe (6/78)'de zikretmektedir. Orada diyor ki: "Bunu Beyhaki, Sabit'in, İbni Ebi Leyla'dan rivayeti tarıkıyla sahih senetle vermektedir. Yine bir başka yoldan da, Hişam bin Urva'nin babasından, onun Hz. Aişe (r.a)'den rivayetiyle de vermektedir. En sahih olan sened mürsel olan rivayetin senedidir. Kenz'in müellifi bunu İbni Asakir'e (37173 numara ile) dayandırmaktadır.

فَقَالَ حِينَ أَفَاقَ: ما قُلْتِ شَيْئًا إِلاَّ قِيلَ لِي: أَنْتِ كَذَلِكِ؟

2158- Buhari, Nu'man bin Beşir (r.a)'den şöye rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Revaha (r.a) bayıldı. Kızkardeşi Amre: "Vay yanlarım, vay şöyle, vay böyle," diyarak ağlamaya başladı. (Abdullah) ayıldığında: "Ben bir şey söylemedim sadece bana: "Sen şöyle misin?" diye söylenildi" dedi."

Buradan anlaşıldığına göre ağlayan kişi annesi değil, kızkardeşi Amra'dır. Söz konusu Amra da hadisi rivayet eden Nu'man bin Beşir'in annesidir.

٢١٥٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي الدرداء قَالَ: خَرَجْنا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فِي يَوْمٍ حَارٍ، حَتَّى يَضَعَ الرَّجُلُ يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ مِنْ شِدَّةِ الحَرِّ، وَمَا فِينَا صَائِمٌ إِلاَّ ما كَانَ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ ، وابنِ رَوَاحَةَ.

2159- Buhari ve Müslim, Ebu Derda (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın seferlerinden birinde, sıcak bir günde O'nunla birlikte çıktık. Sıcak öyle bir derecedeydi ki, adam sıcaktan korunmak için elini başının üstüne koymak zorunda kalıyordu. İçimizde de Resulullah (a.s) ile İbni Revaha (r.a)'dan başka oruçlu kimse yoktu."

Zehebi Siyer'de diyor ki:

"İbni Ebi Leyla'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Bir adam İbni Revaha'nın hanımını nikahladı ve: "Seni niçin nikahladığımı biliyor musun? Abdullah'ın, evinde nasıl bir amel işlediğini bana bildirmen için" diye söyledi. Kadın da ona bir takım şeyler söyledi. Ancak hepsi ezberimde değil. Sadece şunu söylediğini hatırlıyorum: "Evinden çıkmak istediğinde de, eve girdiğinde de iki rekat namaz kılardı ve bu adetini hiç terk etmezdi." (1)

İbni Sirin diyor ki:

"Resulullah (a.s)'ın şairleri şunlardı: Abdullah bin Revaha, Hassan bin Sa-

---

2158-Buhari (7/517) 64-Kitabu'l-Meğazi. 44-Şam topraklarında gerçekleştirilen Mute Gazvesi babı.

2159-Buhari (4/182) 30-Kitabu's-Savm. 35-Abdullah bin Yusuf'un rivayeti babı. Müslim (2/790) 31-Kitabu's-Siyam. 17-Yolculuk sırasında kişinin oruç tutmakla tutmamak arasında muhayyer bırakılması babı.

1) Ravileri sikadır. Hafız bunu İsabe'de İbni Mübarek'in Zühd'üne dayandırmakta ve senedinin sahih olduğunu söylemektedir.

bit ve Ka'b bin Malik..."

Söylenildiğine göre Resulullah (a.s) Mute Savaşı için üç kumandan techiz edince: *"Kumandan Zeyd'dir. O isabet alırsa Ca'fer bu göreve geçecek, o da isabet alırsa İbni Revaha geçecek"* diye buyurdu. İlk ikisi öldürülünce İbni Revaha (r.a) kumandanlığa geçmek istemedi ve şu beyitleri okudu:

"Yemin ettim ey nefis, ya gönülden itaat edip geçeceksin,

Ya da zorla geçirileceksin!...

Nice zamandır gönlün rahattı.

Ne oluyor, şimdi cenneti pek arzulamıyorsun" Sonra da öldürülünceye kadar çarpıştı.

Mudrik bin Umare, İbni Revaha (r.a)'nın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın Mescidi'ne giderek önünde oturdum. "Sen şiir söylemek istediğinde, onları nasıl diziyorsun?" diye sordu. "Şöyle bir bakınıyor, (veya şuna bakıyor) sonra söylüyorum" dedim. "Hadi, müşrikler için bir şey söyle" dedi. Herhangi bir hazırlık yapmamıştım. Hemen şöyle söyledim:

"Haber verin bana, ey cübbe bedelleri,

Ne zaman patrikler oldunuz veya Mudar size yakın oldu,

Ancak kavmini, "cübbe bedelleri" yapmamdan pek hoşlanmadığını gördüm. Bunun üzerine şöyle söyledim:

"Ey Hayrın Haşim'i, Allah sizi insanlığa,

Öyle üstün kıldı, kıskanılamaz,

Ben sende tanıdığım bir hayrın varlığını anladım,

Başka bakışlardan beni ayıran bir anlayışla,

Büyük işinde bazılarından yardım ister, bir istekte bulunursan,

Sana sığınmaz ve yardım etmezler,

Allah sana verdiği iyiliği devamlı kılsın,

Musa'yı sabit kıldığı ve yardım ettiği gibi yardımcı olsun..."

Bunun üzerine Resulullah (a.s)'ın yüzünde bir memnuniyet ve sevinç belirtisi görüldü ve: "Seni de Allah sabit kılsın" diye buyurdu."

İbni Sirin diyor ki:

"Hassan ve Ka'b, müşriklerle atışırlarken, olaylar ve geçmişteki kahramanlık günleri ve zaferlerle ilgili sözler söylerlerdi. İbni Revaha ise onları kafirliklerinden dolayı tenkid eder, sürekli kafirliklerini dile getirirdi. Müslüman olup doğruyu anladıklarında bu kendilerine ağır geldi."

Ebu Zur'a Dımeşki diyor ki:

"Ahmed bin Hanbel'e: "Enes'in hadisinde "Resulullah (a.s) Mekke'ye girdi ve İbni Revaha (r.a) üzengisini aldı" (yani atına binip gitti) diye söyleniyor" dedim. "Bunun aslı yoktur" diye cevap verdi"

Kays bin Ebi Hazim'den rivayet edildiğine göre Resulullah (a.s) İbni Revaha (r.a)'ya: *"İn ve üzengiyi hareket ettir"* **diye söyledi. İbni Revaha (r.a):** *"Ben söylediğimden vazgeçtim, ey Allah'ın Resulü"* **dedi. Hz. Ömer (r.a) de ona:** *"Dinle ve itaat et"* **dedi. Bunun üzerine inerek şöyle söyledi:**

"Allah'a yemin olsun ki, eğer Allah'ın yardımı olmasaydı,

Hidayet yolunu bulamazdık;

Hakk'ı tasdik etmez ve namaz kılamazdık." (1)

٢١٦٠ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ والنَّسَائِيُّ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ مَكَّةَ فِي عُمْرَةِ القَضَاءِ وَعَبْدُاللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ بَيْنَ يَدَيْهِ يَمْشِي وَهُوَ يَقُولُ:

خَلُّوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ ... الْيَوْمَ نَضْرِبْكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ

ضَرْبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ ... وَيُذْهِلُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ

فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: يَا ابْنَ رَوَحَةَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَفِي حَرَمِ اللَّهِ تَقُولُ الشِّعْرَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ «خَلِّ عَنْهُ يَا عُمَرُ، فَلَهِيَ أَسْرَعُ فِيهِمْ مِنْ نَضْحِ النَّبْلِ».

2160- Tirmizi ve Nesai, Enes (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

2160-Tirmizi (5/19) 44-Kitabu'l-Edeb. 70-Şiir söyleme konusunda gelen rivayetler babı. Tirmizi; "Bu hadis, bu rivayet vechi ile hasen, sahih, garibdir" demiştir. Nesai (5/202) Kitabu Menasiki'l-Hacc. Harem'de şiir söyleme ve imamın önünden yürüme babı. Bu rivayeti, Hafız da İsabe (4/67)'de zikretmekte ve Ebu Ya'la'ya nisbet ederek "senedi hasendir" diye söylemektedir.

1) Bu rivayeti İbni Sa'd, Tabakatu'l-Kübra (3/526)'da uzun şekilde vermektedir. Bu rivayetin ravileri sikadır, ancak rivayet mürseldir.

"Resulullah (a.s) kaza umresinde önünde Abdullah bin Revaha (r.a) olarak Mekke'ye girdi. İbni Revaha (r.a) da önünden giderken şu beyitleri okuyordu:

"Ey kafir çocukları, O'nun yolunu açın,

Bugün, O'nu küçük düşürmenizden ötürü sizi vuracağız.

Baykuşları uyudukları yerlerinden uçuracak,

Ve dosta dostunu unutturacak bir vuruşla..."

Hz. Ömer (r.a): "Ey İbni Revaha, Resulullah (a.s)'ın önünde ve üstelik Allah'ın hareminde şiir söylüyorsun" diye hatırlatmada bulundu. Hz. Peygamber (a.s) de ona: "Bırak onu ey Ömer, onun beyitleri (müşriklere) ok yağmurundan daha sert bir etki yapar" diye buyurdu."

٢١٦١ــ رَوَى أَحْمَدُ وابنُ المبارك عَنْ بَكْر بن عَبْدِاللَّهِ المُزَنِي قَالَ: لَمَّا نَزلتِ هَذِهِ الآيَة ﴿وإن مِنكُمْ إلاَّ وَارِدُهَا﴾ ذَهَبَ عَبْدُاللَّهِ بنُ رُوَاحَة إلَى بَيْته فَبكى، فَجَاءَتْ المَرْأَةُ فَبَكَتْ، وجاءَتْ الخَادِمُ فَبكَت. وجَاءَ أَهْلُ البَيْت فَجَعَلُوا يَبْكُون. فَلَمَّا انْقَطَعَتْ عَبرَتُهُمْ قَالَ: يا أَهْلاَه مَا الذِي أَبْكَاكُم؟ قَالُوا: لاَ نَدْري. ولَكنْ رَأَيْنَاك بَكَيْتَ فَبَكَيْنا. قَالَ: إنَّهُ أُنزِلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، آيَةٌ يُنَبِّئُني فِيهَا تَبَارَكَ وتَعَالَى أَنِّي وارِدٌ النَّار، ولَمْ يُنَبِّئْني أَنِّي صادِرٌ عَنْها، فَذَاكَ الَّذِي أَبْكَانِي.

2161- Ahmed ve İbni Mübarek, Bekir bin Abdullah Muzeni (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Sizden cehenneme uğramayacak yoktur" (1) ayeti inince, Abdullah bin Revaha (r.a) ağlayarak evine gitti. Kadın (hanımı) geldi, o da ağladı. Sonra hizmetçi (ceriyesi) geldi, o da ağladı. Aile efradı geldiler, onlar da ağlamaya başladılar. Düşünce ağlamaları kesilince: "Ey aile bireyleri niçin ağlıyorsunuz?" diye sordu. "Bilmiyoruz ama, senin ağladığını gördük, bunun üzerine biz de ağladık," dediler. O da:

"Rabbi'm Tabereke ve Teala, Resulullah (a.s)'a bir ayet indirdi, orada benim cehenneme gireceğimi haber veriyor, ama çıkacağıma dair bir şey bildirmiyordu. İşte ben bunun için ağlıyordum." dedi."

2161-Bunu İbni Mübarek ve Ahmed, Zühd'de de İbni Asakir rivayet etmektedir.
1) Meryem Suresi: 71

٢١٦٢ــ رَوَى أَبُو نعيم عَنْ ابن شهاب الزهري قَالَ: زَعَمُوا أَنَّ ابنَ رَوَحةَ بَكَى حِينَ أَرَادَ الخُروجَ إِلَى مُؤْتَة. فَبكى أَهْلُه حِينَ رَأَوه يَبْكي فَقَالَ: واللَّهِ مَا بَكَيْتُ جَزَعًا مِنَ المَوْت، وَلاَ صَبَابَة لَكُم. وَلٰكِنِّي بَكَيْتُ مِنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وجَل: ﴿وإِنْ مِنْكُمْ إِلاَّ وارِدُها كَانَ عَلَى ربِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًا﴾ فَأَيْقَنْتُ أَنِّي وارِدُهَا، وَلَمْ أُدْرِ أَنْجُو مِنْهَا أَمْ لاَ.

2162- Ebu Nuaym, İbni Şihab Zühri (r a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"İbni Revaha (r.a) Mute Savaşı'na çıkmak istediğinde ağladı. Onun ağladığını görünce aile fertleri de ağlamaya başladı. Abdullah da: "Vallahi ben ölümden korktuğum için ya da sizi çok düşündüğüm ve size olan sonsuz sevgimden ötürü ağlamıyorum. Ancak ben Rabb'imin: "Sizden cehenneme uğramayacak yokt ur. Bu, Rabb'inin yapmayı üzerine aldığı kesinleşmiş bir hükmüdür." (1) ayetinden dolayı ağlıyorum. Oraya uğrayacağımı kesin olarak biliyorum. Ama oradan kurtulup kurtulmayacağım hakkında kesin bir bilgim yok," diye söyledi."

Zehebi diyor ki:

"Zühri'nin Süleyman bin Yesar'dan rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) İbni Revaha (r.a)'yı Hayber'e gönderdi. O da yahudilerden alınacak cizyeyi belirledi. Onlar hanımlarından süs eşyaları toplayarak: "Şunlar senin olsun da, bizim yükümüzü biraz azalt" dediler. Bunun üzerine: "Ey yahudiler topluluğu, vallahi siz Allah'ın yaratıkları içinde kendilerine en çok kin duyduğum kimselersiniz. Bu verdiğinizden dolayı size karşı bir haksızlık yapmaya yönelmeyeceğim. Rüşvet almak haramdır," diye söyledi. Onlar da: "Gökler ve yer bununla (yani bu âdletle) duruyor" diye söylediler." (2)

İbni Vehb'in, Usame bin Zeyd'den rivayet ettiğine göre Nafi, Usame'ye ri-

---

2162-Hilyetu'l-Evliye (1/118)

1) Meryem Suresi: 71

2) İbni Hişam diyor ki: "Bana Abdullah bin Ebi Bekir'in rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) Abdullah bin Revaha (r.a)'yı müslümanlarla yahudilerin haklarını belirlemek (yani yahudilerden alıncak cizyeyi tasbit) için gönderdi. Onlar: "Bize haksızlık ediyorsun" diye söylediklerinde, "Bu (tayin ettiğim şey) isterseniz size olsun, isterseniz bize olsun" dedi. Bunun üzerine yahudiler de: "Gökler ve yer işte bununla (yani bu âdletle) ayakta durmaktadır" diye söylediler. Yani, Abdullah bin Revaha (r.a) giderek, herhangi bir bahçede bulunan ürün hakkında tahminde bulunuyor, mesela bu yüz veskdir diyor, onun elli veskini müslümanlara ayırtıyordu. İtirazları halinde ise: "Eğer kabul etmezseniz, biz hepsini alır sonra sizin sehminiz olan "yarım"ı ki, o da elli vesk eder, size veririz" demiş oluyordu.

vayette bulunarak şöyle söylemiştir:

"İbni Revaha (r.a)'nın bir hanımı vardı. İbni Revaha (r.a) ondan sakınıyordu. Bir de cariyesi vardı. Onunla münasebette bulunmuştu. (Hanımı) istekte bulundu. Abdullah: "Subhanallah" diye söyledi. Kadın: "Öyleyse bana oku, sen cünübsün," dedi. O da şunları söyledi:

"Allah'ın izniyle şahid oldum ki Muhammed,

Göklerin çok yücesinde olanın Peygamberidir.

Ebu Yahya ve Yahya, ikisinin de,

Rabbi katında kabule şayan ameli vardır." (1)

Urve'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Mute Savaşı'nda bayrağı taşıyanın öldürülmesinden sonra, bayrağı Revaha (r.a) aldı. Önce biraz çekingen davrandı. Sonra atının üzerinde bayrakla öne atıldı. Nefsini küçümsemeye başladı. Bu sırada bazı beyitler söylüyordu."

Ravi diyor ki:

"Abdullah bin Ebi Bekir bin Hazm'ın bana bildirdiğine göre o sırada şu beyitleri okumaktaydı:

"Yemin ettim Allah'a, ineceksin mutlaka,

Ya itaat edecek veya zorlanacaksın.

İnsanlar toplandı, uzun uzun haykırdılar.

Ne oluyor? Senin cenneti pek arzulamadığını görüyorum,

Uzun zaman rahat ve emin yaşadın,

Sen küçük bir yuvadan çıkmış bir nutfe değil misin?"

Daha sonra savaş meydanına inerek öldürülünceye kadar çarpıştı. Yine şunları da söylemişti:

"Ey nefis öldürülmezsen de öleceksin,

Bu ölüm ateşi mutlaka seni bulur,

Her ne istediysen hepsi verildi,

O ikisinin yaptığını yaparsan, doğruya yöneltilirsin.

---

1) Bunu Ebu Nuaym Hilye (1/119)'de rivayet etmektedir.

Eğer onlardan geriye kalırsan, isyankar olursun." (1)

Velid bin Müslim diyor ki:

"Duyduğuma göre onlar Ma'an denilen bir yere doğru geldiklerini öğrendiler. Bunun üzerine Zeyd arkadaşları ile istişarade bulunur. "Beldeleri çiğnenmiş, insanları ezmişlerdir, geri çekilelim" derler. Bu sırada İbni Revaha (r.a) sessizce durur. Onun görüşünü sorar. O da:

"Biz ganimetler elde etmek için çıkmadık. Aksine düşmanla karşı karşıya gelmek için çıktık. Biz onlara karşı sayıyla ya da silah üstünlüğü ile galip gelecek değiliz. Benim görüşüm, onların üzerine yürümektir" diye söyler."

Urve bin Zübeyr'in bildirdiğine göre Resulullah (a.s):

"Eğer İbni Revaha (r.a) isabet alırsa (öldürülürse) müslümanlar aralarından birini kumandan seçsinler" diye buyurdu. Müslümanların ordusu yola çıkarak Ma'an'a konakladı. Burada Hirakl'ın, rumlardan yüzbin müsta'rebler-den (yani sonradan araplaşan insanlardan) da yüzbin kişiden oluşan bir ordu ile Maab'a geldiği haberi geldi. İbni Revaha müslüman askerleri cesaretlendirdi ve:

"Ey Cemaat, sizin şu an arzulamadığınız şey, başlangıçta onu arzulayarak çıktığınız şeydir: "O da şehadettir," diye söyledi. Müslümanların ordusu ise üçbin kişiden oluşuyordu." (3)

٢١٦٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ ابن عُمَر قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «رَحِمَ اللَّهُ أَخِي عَبْدَاللَّهِ بنِ رَوَاحة، كَانَ أَيْنَمَا أَدْرَكَتْهُ الصَّلاَةُ أَنَاخ».

2163- Taberani, İbni Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Allah kardeşim Abdullah bin Revaha (r.a)'ya rahmet eylesin. Her ne zaman namaz vakti geirerse, devesini çökertir (namazını kılardı)."

2163-Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/316)'de "Bunu, TKaberani rivayet etmekte ve isnadı hasendir'" demektedir.

1) Burada "o ikisi" derken kendikinden önce şehid edilmiş olan Zeyd bin Harise ile Ca'fer bin Ebi Talib (r.a)'i kastedmektedir. Ravileri sikadır, ama mürseldir.

3) Bunu Ebu Nuaym Hilye (1(120)'de rivayet etmektedir.

ABDULLAH BİN ABDULAH BİN UBEYY (R.A.)

İbni Hacer, Abdullah bin Ubeyy (r.a) hakkında şunları söylüyor:

"Abdullah, Abdullah'ın oğlu, O Ubeyy'in oğlu, o Malik'in oğlu, o Haris'in oğlu, o Malik'in oğlu, o Salim'in oğlu, o Ğanm'ın oğlu, o Avf'ın oğlu, o da Hazrec'in oğludur. Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. İbni Ubeyy bin Selul'un oğludur. Selul (yani İbni Ubeyy'in ninesi) Huza'a kabilesinden bir kadındı. Babası Abdullah bin Ubeyy münafıkların başıydı. Bu Abdullah, (yani Abdullah bin Ubeyy'in oğlu ve burada kendisinden söz edilen Abdullah) Bedir Gazvesi'ne, Uhud Gazvesi'ne ve Resulullah (a.s)'ın bulunduğu diğer gazvelerin tümüne katılmıştır. Söylenildiğine göre o, babasını öldürmek için Resulullah (a.s)'dan izin istemiş ve Resulullah (a.s) da: "Sen onunla iyi geçinmeye çalış" diye buyurmuştu. Bunu İbni Mende, Muhammed bin Amr'ın, Ebu Seleme'den, onun da Ebu Hureyre'den rivayeti tarıkıyla bu şekilde nakletmekte ve bu sözün söylenilmesi ile ilgili olarak bir hikaye anlatmaktadır. Taberani'nin, Urve'den Urve'nin Abdullah bin Abdullah bin Ubeyy (r.a)'den rivayeti tarıkıyla bildirdiğine göre de, Abdullah benzer şekilde Resulullah (a.s)'dan izin istedi, Resulullah (a.s) da: "Babanı öldürme" diye buyurdu. İbni Abdi'l Ber, Abdullah bin Abdullah'ı Resulullah (a.s)'ın katipliğini yapanlar arasında saymaktadır. Abdullah, hicri 12 yılında Yemame'de dinden dönenlere karşı verilen savaşta şehid edilmiştir."

Zehebi diyor ki:

"Abdullah, Abdullah'ın oğlu, o Ubeyy'in oğlu, o Malik'in oğlu, o Haris'in oğlu, o Ubeyd'in oğlu, o Malik'in oğlu, o Salim'in oğlu -bu Salim, karnının büyüklüğünden dolayı kendisine hamile denilen kişidir- o Ğanm'ın oğlu, o Avf'ın oğlu, o da Hazrec'in oğludur. Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. Babası, İbni Selul olarak bilinen ünlü münafıktır. Huza'a kabilesinin mensubu olan Selul, Ubeyy'in annesidir. Abdullah bin Abdullah, sahabenin ileri gelenlerinden ve

seçkinlerindendi. Asıl ismi Hubab'dı. Babası da bu isimle künyelenirdi. Resulullah (a.s) daha sonra ismini değiştirdi ve Abdullah yaptı. Bedir Gazvesi'ne ve ondan sonraki gazvelere katılmıştır."

Hz. Aişe (r.a)'den rivayet edildiğine göre Abdullah bin Abdullah bin Ubeyy (r.a) şöyle söylemiştir: *"İki ön dişim düştü, Resulullah (a.s) altından diş yaptırmamı emretti."*

Abdullah, Yemame çarpışmasında şehid edilmiştir. Babası da hicri 19 yılında ölmüştür. Resulullah (a.s) kendi gömleğini ona kefen olarak giydirmiştir. Cenaze namazını da Resulullah (a.s) kıldırdı ve ona bir iyilik olsun diye onun babası için mağfiret diledi. Bunun üzerine şu ayet-i kerime indi:

"Onlardan (yani münafıklardan) ölen kimsenin namazını sakın kılma. Mezarı başında da bulunma. Çünkü onlar Allah'ı ve peygamberini inkar ettiler, fasık olarak öldüler." (1)

İbni Ubeyy bin Selul, kendisine itaat edilen bir başkandı. Resulullah (a.s) henüz hicret etmeden önce Medine halkı onu başlarına kral yapmaya karar vermişlerdi. Resulullah (a.s)'ın hicreti ile bu krallık işi bozuldu. Nitekim, ne dünyayı elde edebildi, ne de ahireti. Yüce Allah'tan, bizi böyle durumlara düşmekten korumasını dileriz.

ABDULLAH BİN ABDULLAH BİN UBEYY (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٦٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ عُمَر، قَالَ: لَمَّا تُوفِي عَبْدُاللَّهِ بن أُبَيِّ بنِ سَلُول جَاءُ ابْنُه عَبْدُاللَّهِ بنِ عَبْدِاللَّهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَسَأَلَه أَنْ يُعْطِيه قَمِيصَه أَنْ يُكَفِّنَ فِيه أَبَاه، فَأَعْطَاه، ثُمَّ سَأَلَهُ أَنْ يُصَلِي عَلَيْه، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، لِيُصَلِّي عَلَيْه. فَقَامَ عُمَرُ فَأَخَذَ بِثَوْب رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتُصَلِّي عَلَيْه وقَدْ نَهَاكَ اللَّهُ أَنْ تُصَلِّي عَلَيْه؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنَّمَا خَيَّرَنِي اللَّهُ فَقَالَ: اسْتَغْفِر لَهُم أَوْ لاَ تَسْتَغْفِرْ لَهُم إِنْ تَسْتَغْفِر لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّة وَسَأَزِيدُ عَلى السَّبْعِين» قَالَ: إِنَّهُ مُنَافِق. فَصَلَّى عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، وأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَل: ﴿وَلاَ تُصلِّ عَلَى أَحدٍ مِنهُم مَاتَ أَبَدًا، وَلاَ تَقُم عَلى قَبرِهِ﴾.

---

1) Tevbe Suresi: 84

2164- Müslim, Abdullah bin Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Ubeyy bin Selul öldüğünde, oğlu Abdullah bin Abdullah Resulullah (a.s)'a gelerek, babasına kefen yapmak üzere gömleğini kendisine vermesini istedi, Resulullah (a.s) da verdi. Sonra, cenaze namazını kıldırmasını istedi, Resulullah (a.s) onun namazını kıldırmak üzere kalktı. Hz. Ömer (r.a) Resulullah (a.s)'ın elbisesini tutarak:

"Ey Allah'ın Resulü, Allahu Teala seni onun üzerine namaz kılmaktan alıkoymuşken, sen onun üzerine namaz mı kılıyorsun?" diye sordu Resulullah (a.s) da şöyle cevap verdi:

"Allahu Teala beni muhayyer kıldı ve: "Onlar için ister mağfiret dile, ister dileme, sen onlar için yetmiş kez mağfiret dilesen bile Allah onları bağışlamayacaktır" diye buyurdu. Ben yetmişten fazla yapacağım." Hz. Ömer (r.a): "O, münafıktır" diye söyledi. Sonra Resulullah (a.s) onun üzerine namaz kıldı. Bunun arkasından Allah Azze ve Celle şu ayet-i kerimeyi indirdi:

"Onlardan ölen kimsenin namazını sakın kılma. Mezarı başında da bulunma. Çünkü onlar, Allah'ı ve peygamberini inkar ettiler, fasık olarak öldüler." (1)

2164-Müslim (4/1865) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 2-Hz. Ömer (r.a)'in faziletleri babı.
1) Tevbe Suresi: 84

KATADE BİN NUMAN (R.A.)

İbni Hacer, Katede bin Numan (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Katade Nu'man'ın oğlu, o Zeyd'in oğlu o Amir'in oğlu, o Sevad'ın oğlu, o da Zafer'in oğludur. Evs kabilesinden, Zeğri kolundandır. Ebu Sa'id el Hudri'nin anne bir kardeşidir. Bu ikisinin annesi Neccar kabilesinden olan ünlü Enise binti Kays'tır. Katade'nin künyesi Ebu Ömer'di. Ensardandır. Künyesini Ebu Abdullah olarak bildirenler olduğu gibi, Ebu Osman olduğunu söyleyenler de vardır. Buhari, Resululah (a.s) ile arkadaşlığının olduğunu (yani sahabeden olduğunu) bildirmektedir. İbni Hibban ve tarihçilerin çoğu Bedir Savaşı'na katıldığını söylemişlerdir. İbni Şahin'in, İbni Ebi Davud'dan rivayet ettiğine göre Medine'ye Kur'an'dan bir sure götüren ilk kişi odur ve götürdüğü sure de Meryem suresidir."

Beğavi ve Ebu Ya'la senedini vererek Katede bin Numan (r.a)'dan şöyle rivayet ederler:

"Bedir gününde gözü aktı, göz bebeği yanağına düştü. Arkadaşları bunu koparmak istediler. Sonra da: "Resulullah (a.s)'a danışmadan yapmayalım," dediler. Resululah (a.s)'a danıştıklarında, O; "Yapmayın" dedi. Daha sonra Resulullah (a.s) onu yanına çağırdı. Elinin ayasını gözbebeğinin üstüne koydu, sonra onu eliyle yerine yerleştirdi. Öyle bir hale geldi ki, Katede (r.a) daha sonra hangi gözünün çıkmış olduğunu bile bilemiyordu."

Ya'kub bin Muhammed Zühri'nin, İbrahim bin Ca'fer'den, onun babasından, onun Asım bin Amr bin Katade'den, onun da dedesinden şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Bedir gününde, Katade (r.a)'nin gözü yanağına düştü, onu geri koydu. Böylelikle bu gözü, en sağlam gözü oldu." Asım dedi ki:

"Ben bunu Ömer bin Abdulaziz'e rivayet ettim, o da şöyle söyledi:

"Bunlar kerametlerdir, süt bardaklarında değil,

Suyu beyazlaştırır sonra da bevl haline dönüştürür."

Daha başka rivayet yollarıyla da onun gözünün Uhud Gazvesi'nde isabet aldığı bildirilmiştir. Bu yoldaki rivayetleri Darekutni ve İbni Şahin; Abdurrahman bin Yahya Uzeri'nin Malik'ten, onun Asım'dan, onun Ömer bin Katade'den, onun Mahmud bin Tebid'den, onun da Katade bin Numan'dan rivayeti tarıkıyla nakledilmiştir. Burada bildirildiğine göre Katade (r.a)'nin gözü, Uhud Savaşı'nda isabet elmış, yanağına düşmüş ve Resulullah (a.s) yerine koymuş ve en sağlam gözü haline gelmiştir. Bu rivayeti Darekutni ve Beyhaki senetleriyle birlikte vermektedirler.

Katade (r.a)'den rivayet edildiğine göre gözü Uhud gününde çıktı. Resulullah (a.s) gelerek onu yerine koydu ve düzeldi. İbni İshak bu olayla ilgili olarak, Asım bin Ömer bin Katade (r.a)'nin uzun bir mürselini rivayet etmektedir. Vakıdi, bu olayın Huneyn gününde meydana geldiğini bildirmekte ve bu yoldaki rivayetin Zafer'den geldiğini ifade etmektedir.

Katede (r.a) Hz. Ömer (r.a)'in hilafeti döneminde vefat etmiştir. Hz. Ömer (r.a) onun cenaze namazını kıldırmış ve mezarına da inmiştir. İbni Ebi Hatim, İbni Hibban ve daha başkalarının söylediğine göre altmışbeş yıl yaşamıştır.

Onun hayatı ile ilgili olarak Zehebi de şu bilgileri veriyor:

"Katade, mücahid bir kumandan ve sahabenin seçkinlerindendir. Ebu Sa'id el Hudri'nin anne bir kardeşidir. Katede (r.a) Uhud gününde, gözü yanağına düşen kişidir. Düşen gözünü Resulullah (a.s)'a götürdü, Resulullah (a.s) da şerefli eli ile tutarak onu yerine yerleştirdi. Bundan sonra gözlerinin en sağlamı haline geldi. Mü'minlein emiri Hz. Ömer bin Hattab (r.a) Şam tarafına yürüdüğünde, onun ordusundaki öncü birliklerin başında bulunuyordu. İslam ordusunun sayılı okçularındandı."

Vakıdi, Katede (r.a)'nin Akabe bey'atına yetmiş kişinin arasında katıldığını söylemiştir.

İbni Ukbe ile Ebu Ma'şer de aynı şeyi söylemektedirler. İbni İshak ise onu Akabe bey'atına katılanların arasında zirketmemiştir. Allah kendisinden razı olsun.

Altmışbeş yıl yaşamış, Medine'de hicri 23 yılında vefat etmiştir. Hz. Ömer (r.a) vefatında onun kabrine inmiştir.

KATADE BİN NUMAN (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٦٥ــ رَوَى أَحْمَدُ والطَّبَرَانِيُّ وَالبَزَّارُ عَنْ قَتَادَة بن النُّعْمَان قَالَ: كَانَتْ لَيْلَةٌ شَدِيدَة الظُّلْمَة والمَطَر فَقُلْتُ: لَوْ أَنِّي اغْتَنَمْتُ هَذِهِ اللَّيْلَة شُهُودَ العَتَمَة مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ، فَفَعَلْتُ فَلَمَّا انْصَرَفَ النَّبِي ﷺ أَبْصَرني ومَعَه عُرْجُونَ يمْشي عَلَيْه فَقَالَ: «ما لَكَ يا قَتَادةُ هٰهُنَا هَذِه السَّاعَة؟» قُلْتُ: اغْتَنَمْتُ شُهُودَ الصَّلاَة مَعَكَ يا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَعْطَانِي العُرْجُون، فَقَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ خَلَفَكَ في أَهْلِك. فاذْهَبْ بِهَذَا العُرْجُون فَأَمْسِكْ بِهِ حَتَّى تَأْتِيَ بَيْتَك فَخُذْهُ مِنْ وَرَاء البَيْت فاضْرِبْه بالعُرْجُون» فَخَرَجْتُ مِنَ المَسْجِد فَأَضَاء العُرجُون مِثْلُ الشَّمْعَة نُورًا فاسْتَضَأْتُ بِهِ، فَأَتَيْتُ أَهْلِي فَوَجَدْتُهُم، فَنَظَرْتُ في الزَّاوِيَة فإِذَا فِيهَا قُنْفُذٌ، فَلَمْ أَزَل أَضْرِبْه بِالعُرْجُون حَتَّى خَرَج.

2165- Ahmed, Taberani ve **Bezzar,** Katede (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Çok karanlık ve yağmurlu bir geceydi. (Kendi kendime) "Bu geceyi Resulullah (a.s) ile birlikte değerlendirerek, O'nunla karanlık vakitte teheccüde dursaydım," diye söyledim. Dediğimi yaptım. Resulullah (a.s) ayrılırken beni gördü. Elinde de bir baston vardı. Ona dayanarak yürüyordu. Beni görünce:

"Bu vakitte senin burada ne işin var, ey Katede?" diye sordu.

"Seninle birlikte namaz kılma fırsatını değerlendirdim, ey Allah'ın Resulü!" diye söyledim. Resulullah (a.s) elindeki bastonu bana verdi ve:

"Sen ayrıldıktan sona ailene şeytan musallat oldu. Şu değneği götür ve evine varıncaya kadar onu sakla. Onu evin arkasından al ve ona (yani şeytana) bu değnekle vur" dedi. Mescid'den çıktım. Değnek adeta mum gibi ışık verdi ve onun aydınlığında yürüdüm. Ailemin yanına geldim, kendilerini (oldukları gibi) buldum. Bir köşeye baktım, bir kirpi gördüm. Çıkıncaya kadar onu değnekle dövdüm."

2165-Ahmed, Müsned (3/65) Ebu Sa'id el Hudri'nin, Ebu Hureyre'den rivayeti ile. Mu'cemu'l-Kebir (16/6) Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/261) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid'de şu açıklamayı yapmaktadır: "Bunu, Taberani ve Ahmed daha önce namaz konusunda geçmiş olan uzun hadisin içinde rivayet etmiştir. Yine Bezzar'ın rivayetleri arasında yer almaktadır. Ahmed'in namaz konusunda geçen rivayetinin ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir."

UBADE BİN SAMİT (R.A.)

İbni Hacer İsabe'de, Ubade bin Samit (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Ubade, Samit'in oğlu, o Kays'ın oğlu, o Sarım'ın oğlu, Fuhr'un oğlu, o Kays'ın oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o Ğanm'ın oğlu, o Salim'in oğlu, o Avf'ın oğlu, o Amr'ın oğlu, o Avf'ın oğlu, o da Hazrec'in oğludur. Ubade bin Samit ensardandır ve Hazrec kabilesine mensuptur. Künyesi ise Ebu Velid'dir. Halife bin Hayyat diyor ki:

"Annesi, Kurretu'l-ayn Binti Ubade bin Nadla bin Aclan'dır. Bedir Gazvesi'ne katılmıştır."

İbni Sa'd diyor ki:

"Akabe bey'atında temsilcilerden (nakiblerden) biriydi. Resulullah (a.s) onunla Ebu Murşedi'l-Ğanevi'yi kardeş kılmıştı. Bedir'den sonraki bütün gazvelere katılmıştır."

İbni Yunus da şöyle diyor:

"Mısır'ın fethine katılmıştır. Destek kuvvetlerin dörtte birlik bölümünün kumandanıydı."

Buhari ve Müslim'de bildirildiğine göre Sanahbi, Ubade'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben Resulullah (a.s)'a Akabe gecesinde bey'at eden temsilcilerdenim." Hadis bu şekilde devam ediyor. Ubade Resulullah (as)'dan çok sayıda hadis rivayet etmiştir:

Hamid bin Zaneviyye'nin Kitabu't-Tergib'de, Ebu'l-Eş'as tarıkıyla rivayet etitğine göre Ebu'l-Eş'as, bir keresinde Dımeşk camisine uğrar, orada Şeddad bin Evs ve Sanahbi ile karşılaşır. Bu ikisi ona:*"Bizimle gel, birlikte bir kardeşimizi ziyaret edelim,"* derler. Ubade'nin yanına giderler. Ona: *"Nasıl sabah-*

ladın, durumun nasıl, geceyi nasıl geçirdin?" diye sorarlar. O da: *"Allah'ın nimeti ve fazlı üzere sabahladım,"* diye cevap verir.

Abdussamed bin Sa'id, Tarihu Humus'da der ki: *"O, Filistin'in kadılığını (yargıçlığını) üstelenen ilk kişidir."*

İbni İshak'ın Meğazi'sinde zikredilen menkıbelerinden birinde, İbni İshak babasına İshak bin Yesar'dan, Ubade bin Velid bin Ubade bin Samit (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Kaynukaoğulları (Beni Kaynuka), kendisiyle antlaşmalı oldukları Abdullah bin Ubeyy'in kendilerine verdiği emir dolayısıyla çarışmaya giriştikerinde, yine onlarla Abdullah bin Ubeyy gibi antlaşması bulunan Ubade bin Samit yürüdü ve onlarla olan antlaşmasını bırakıp Allah'ı ve Resulullah (a.s)'ı seçtiğini bildirdi. Bunun üzerine şu ayet-i kerime indi:

"Ey iman edenler, yahudi ve hıristiyanları kendinize dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostudurlar. Sizden kim onlara dost olursa, o da onlardandır. Allah zulmeden kimseleri doğru yola eriştirmez." (1)

Halife, Ebu Ubeyde'nin Humus valiliğine getirildiğini, sonra bu görevden alınarak yerine Abdullah bin Kurt'un tayin edildiğini bildirmektedir.

İbni Sa'd onun hayatını anlatırken, Muhammed bin Ka'b Kurazi tarıkıyla verdiği bir rivayetinde, onun Resulullah (a.s)'ın sağlığında Kur'an'ı toplayan kişilerden olduğunu ifade etmektedir. Aynı şekilde Buhari de bir başka vecihten (bir başka rivayet yoluyla) Muhammed bin Ka'b'a dayanan bir senetle bu bilgiyi nakletmekte ve şu ilaveyi yapmaktadır:

"Yezid bin Ebi Süfyan, Hz. Ömer (r.a)'e: "Şam halkının, kendilerine Kur'an öğretecek, dini konularda kendilerini bilgilendirecek birine ihtiyaçları ver" diye yazdı. Hz. Ömer (r.a)' de Muaz, Ubade ve Ebu Derda'yı gönderdi. Ubade Filistin'de kaldı."

Serrac'da Tarih'inde şöyle bildiriyor:

"Kuteybe'nin Ceriri'den, onun Mansur'dan, onun Mücahid'den, onun da Cunade'den rivayet ettiğine göre Cunade:

"Ubade'nin yanına gittim. Din ilimlerinde kendini çok iyi yetiştirmişti." diye söylemiştir. Bu rivayetin senedi sahihtir."

İshak bin Rahuye'nin Müsned'i ile Taberani'nin 'Mucemu'l-Evsat'ında nakledildiğine göre İsa bin Sinan,Ya'la bin Şeddad'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

---

1) Maide Suresi: 51

"Muaviye, taundan (vebadan) kaçma konusundan söz etti. -burada onunla Ubade arasında geçen bir olayı aktarıyor- Muaviye, ikindi namazından sonra minbere çıktı ve: "Hadis bana, Ubade'nin rivayet ettiği gibidir. Siz bunu ondan alın, o benden daha bilgili ve kavrayışlıdır," diye konuştu."

Ubade ile Muaviye'nin arasında çeşitli tartışmalar olduğu, bazı konularda ona karşı çıktığı, bu tartışmaların bazılarında Muaviye'nin Ubade'nin görüşünü kabul ettiği, bir kısmında da onu Hz. Osman (r.a)'a şikayet ettiği bildirilmiştir. Bütün bunlar Ubade (r.a)'nin, Allah'ın dini konusundaki gücünü ve *"iyiliği emir (emr-i bi'l-ma'ruf)"* görevini yerine getirme konusundaki duyarlılığını göstermektedir.

İbni Sa'd, Ubade'nin hayatı ile ilgili bölümde, onun güzel görünümlü ve uzun boylu olduğunu söylüyor ve hicri 34 yılında Remle'de vefat ettiğini bildiriyor. Medayini de aynı şeyi söylemektedir. Vefatı hakkında Halife bin Hayyat ve daha başkaları da aynı tarihi vermektedirler. Ancak bunlar arasında onun Beytu'l-Makdis'te (Kudüs) vefat ettiğini söyleyenler de vardır.

İbni Asakir, onun hayatı ile ilgili bölümde, onunla Muaviye arasında geçen bazı olaylarla ilgili rivayetlere yer vermektedir. Bu rivayetler onun, Muaviye'nin halifeliği üstlendikten sonra da yaşadığına delalet etmektedir. Haysem bin Adiyy de bu iddiadadır. Ubade'nin hicri 45 yılına kadar yaşadığı da söylenmiştir.

Zehebi onun hakkında şöyle diyor:

"Ubade bin Samit örnek bir imam ve önderdir. Ensardandır. Künyesi Ebu Veled (Ebu'l-Velid'l-Ensari). Akabe gecesinde, temsilci olarak bey'atte bulunanlardandır. Bedir Savaşı'na katılanların da ileri gelenlerindendir. Beytu'l-Makdis'te ikamet etmiştir. İbni İshak, birinci Akabe bey'atına katılanların isimlerini sayarken, Ubade bin Samit'in adını da anmaktadır. Ubade bin Samit (r.a), Resulullah (a.)'ın bulunduğu gazvelerin tümüne katılmıştır."

Kubaysa bin Zu'eyb'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Ubade, Muaviye'nin bir şeyine karşı çıktı. Bunun üzerine Muaviye: "Seni bu beldede tutamam," dedi. O da Hz. Ömer (r.a)'e gitti. Hz. Ömer (r.a) kendisine: "Seni buraya getiren nedir?" diye sordu. O da Muaviye'nin kendisine yaptığı hareketini bildirdi. Hz. Ömer (r.a) de: "Yerine geri dön. Sen ve senin gibilerin bulunmadığı beldeleri, Allah çirkin kılsın. Muaviye'nin senin üzerinde emirlik hakkı yoktur," dedi." (1)

Ubeyd bin Rufa'a'dan şöyle rivayet edilmiştir:

---

1) Ravileri sikadır.

"Ubade bin Samit (r.a) Şam'da iken, şarap yüklü bir katır yakınından geçti. "Bu nedir, yağ mıdır?" diye sordu. "Hayır, filancaya satılan şaraptır" denildi. Bunun üzerine pazardan büyük bir bıçak aldı, sonra gidip bir tek tulum bırakmaksızın o şarap tulumlarını kesti. Ebu Hureyre de o sıralarda Şam'da idi. (Bu şaraplar kendisine götürülen) filanca Ebu Hureyre'ya adam göndererek: "Kardeşin Ubade'nin bize fenalık yapmasına neden engel olmuyorsun? Sabah olunca kalkıp çarşıya gidiyor, orada ehl-i zimmetin dükkanlarını ifsad ediyor, dağıtıyor. Akşam olunca da gidip Mescid'de oturuyor, bizim ırzlarımıza ve hayamıza sövmekten başka iş yapmıyor," diye bildirdi."

Ravi diyor ki:

"Bu haber üzerine Ebu Hureyre, Ubade'nin yanına giderek:

"Ey Ubade, Muaviye ile aranda ne var? Onu sırtına yüklendiği yük ile başbaşa bırak!" dedi. Ubade (r.a) de:

"Biz söz dinlemek, itaat etmek, iyiliği emretmek ve kötülükten alıkoymak üzere bey'at ettiğimizde, sen bizimle beraber değildin. Biz bey'at'te hiçbir kınayananın kınamasına aldırmama sözü vermiştik" dedi. Bunun üzerine Ebu Hureyre (r.a) sustu. Filanca da, Hz. Osman (r.a)'a: "Ubade, bana karşı Şam diyarını ifsad etti" diye yazdı." (1)

Bir Açıklama

Fetvaya göre zimmiye ait olan bir şarap dökülemez. Ancak burada anlatılandan anlaşıldığına göre Ubade, sözü edilen şarabın zimmet ehline ait olmadığını düşünmüştür ve müslümanlar nazarında münker olan bir şeyin açığa vurulması, bununla da müslümanların rahatsız olacakları düşüncesiyle bu şarapları dökmüştür.

UBADE BİN SAMİT (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٦٦ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عُبَادَةَ بنِ الصَّامِت قَالَ: وَكَانَ قَدْغَزَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ستَّ غَزَوات.

2166- Hakim, Ubade bin Samit (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"(Kendisini kastederek) Resulullah (a.s) ile birlikte altı gazveye iştirak

2166-Müstedrek (3/355) Hakim sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu doğrulamıştır. 1) Siyer'in tahkikiçisi :"Bu rivayetin senedinin hasen olması ihtimali kuvvetlidir." diyor.

etmiştir."

٢١٦٧ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَبِي سَلام الأَسود قَالَ: كُنْتُ إِذَا أَتَيْتُ بَيْتَ المَقْدِس نَزَلْتُ عَلَى عِبَادَة بنِ الصَّامِتْ.

2167- Hakim, Ebu Selam Esved (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Beytu'l-Makdis'e (Kudüs'e) gittiğim zaman, Ubade bin Samit (r.a)'in yanında kalırdım."

٢١٦٨ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عُبَادَة بنِ الصَّامِت أَنَّ مُعَاوِيَة قَالَ لَهُمْ: يا مَعْشَر الأَنْصَار مَا لَكُمْ لِمَ لاَتَأْتُونِي مَعَ إِخْوَانِكُم مِنْ قُرَيْش؟ قَالَ عُبَادَة: الحَاجَة. قَالَ: فَهَلاَّ عَلَى النَّوَاضِح، قَالَ: أَمْضَيْنَاهَا يَوْمَ مَعَ رَسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

2168- Hakim, Ubade bin Samit (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Muaviye onlara: "Ey ensar topluluğu, size ne oluyor da Kureyş'ten olan kardeşlerinizle birlikte benim yanıma gelmiyorsunuz?" diye sordu. Ubade de: "İhtiyaç" diye söyledi. Bunun üzerine Muaviye: "Su hayvanlarının üstünde de mi gelemezsiniz?" dedi. O da: "Biz Bedir gününü Resulullah (a.s) ile birlikte geçirdik," diye karşılık verdi."

Bir Açıklama

Buradaki *"ihtiyaç"* sözü ile *"bizi sana gelmekten alıkoyan şey fakirliktir, bundan dolayı sana ulaşabilecek kadar yolculuk yapmaya güç yetiremiyoruz"* demek istemektedir. Onun bu sözüne karşılık Muaviye de: *"Su hayvanlarının üstünde de mi gelemezsiniz?"* diyererek elinizin altındaki develerle böyle bir yolculuğu yapabilirdiniz demek istemiştir. Ubade'nin buna karşılık olarak kullandığı söz ile de develerini, Bedir Gününde kaybettiklerini söylemek istemiştir. Yani "biz o develeri Bedir çarpışmasında kaybettik" demektedir.

Zehebi şöyle diyor:

"Velid bin Ubade'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ubade uzun boylu, cüsseli ve güzel görünümlü bir adamdı. Hicri 34 yılında Remle'de vefat etmiştir. Vefat ettiğinde yetmişiki yaşında bulunuyordu."

2167-Müstedrek (3/355)
2168-Müstedrek (3/355)

İbni Sa'd da diyor ki:

"Ben "O, Muaviye'nin hilafeti dönemine kadar yaşadı ve onun döneminde vefat etti" diyenleri duydum. Yahya bin Bukeyr ve tarihçilerin çoğunluğu ise onun hicri 34 yılında vefat ettiğini söylemektedirler. Damra, Reca bin Ebi Seleme'nin: "Ubade'nin kabri Beytu'l-Makdis'te'dir" diye söylediğini bildirmektedir. Haysem bin Adiy ise: "Hicri 45 yılında vefat etti," demiştir. Allah kendisinden razı olsun."

HUZEYME BİN SABİT (R.A.)

İbni Hacer, Huzeyme bin Sabit (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Huzeyme, Sabit'in oğlu, o Fakih'in oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o Saide'nin oğlu, o Amir'in oğlu, o Ğiyas'ın oğlu, (bu kişinin ismi Ğiyas olarak okunduğu gibi Iyas ve Niyas olarak da okunmaktadır), o Amir'in oğlu, o Hatme'nin oğlu, (bunun asıl adı Abdullah bin Cuşetem'dir), o Malik'in oğlu, o da Evs'in oğludur. Ensardan, Evs kabilesinden ve bu kabilenin Hatmi kolundandır. Annesi Kebşe binti Evsi Saidiye'dir. Künyesi Ebu Umare'dir. Ensarın ilk müslüman olanlarındandır. Bedir Savaşı'na ve sonraki gazvelere katılmıştır. Katıldığı ilk gazvenin Uhud Gazvesi olduğu da söylenmiştir. Hatmeoğullarının putlarını kırardı. Mekke'nin Fethi gününde Hatmeoğullarının bayrağı onun elindeydi. Ebu davud'un bildirdiğine göre Zühri, Umare bin Huzeyme bin Sabit'ten, o da Resulullah (a.s)'ın ashabından olan amcasından şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) bir bedeviden bir at satın aldı..." hadis böyle devam ediyor. Bu hadisin içerisinde Resulullah (a.s)'ın: "Kimin için Huzeyme şahitlik ederse, o yeterlidir," diye buyurduğu ifade edilmektedir. Darekutni'nin de: "Ebu Hanife'nin Hammad'dan, onun İbrahim'den, onun Ebu Abdullah Cedeli'den, onun da Huzeyme bin Sabit (r.a)'den rivayeti tarıkıyla bildirdiğine göre, Resulullah (a.s) Huzeyme'nin şahitliğini iki adamın şahitliği yerine saymıştır. Buhari'de de Zeyd bin Sabit'in şöyle söylediği bildirilmektedir:

"Onu (yani aradığı bir Kur'an ayetini -mütercim-) Resulullah (a.s)'ın şahitliğini, iki kişinin şahitliği yerine saydığı Huzeyme bin Sabit (r.a)'in yanında buldum."

Ebu Ya'la, Enes'in şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Evs ve Hazrec tarafları birbirlerine karşı övündüler. Evs: "bizim içimizde Resulullah (as)'ın, şahitliğini iki adamın şahitliği yerine saydığı kimse var " dediler..." hadis bu şekilde devam ediyor.

Ahmed'in Müsned'inde yer aldığına göre Abdurrezzak, Ma'mer'den, o da Zühri'den, Huzeyme'nin Sıffin'de şehid edildiğini rivayet etmiştir. Yine Ahmed'in naklettiğine göre Ebu Ma'şer, Muhammed bin Umare bin Huzeyme'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Dedem Sıffin'de: "Ammar öldürülünceye kadar silahını tuttu ve öldürülünce kılıcını çekti ve öldürülünceye kadar da çarpışmaya devam etti."

Ya'kub bin Şeybe de Ebu İshak tarıkıyla buna benzer bir rivayeti naklet-miştir.

Huzeyme bin Samit (r.a) Sıffin'de, Hz. Ali (r.a) ile birlikte şu beyitleri söylerken öldürülmüştür:

"Biz ona bey'at ettiğimize göre,

Ali korktuğumuz fitnelere karşı bize yeter

Ali'de diğerlerinde bulunan hayrın tamamı vardır...

Ama ondaki güzellikler diğerlerinde yoktur..."

İbni İshak da Huzeyme bin Sabit (r.a)'in Bedir'e katıldığını ve Sıffin'de öldürüldüğünü bildirmektedir.

Zehebi de onun hayatı ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Huzeyme bin Sabit (r.a) fakihtir. Künyesi Ebu Umare'dir. Ensar'ın Hatme kolundandır ve Medinelidir. Şahitliği, iki kişinin şahitliği yerine kabul edilirdi. Bedir Savaşı'na katılanlar arasında sayılmıştır. Ancak doğru olan rivayete göre Uhud Gazvesi'ne ve ondan sonraki gazvelere katılmıştır. Hz. Ali (r.a)'nin ordusunun ileri gelenlerindendi. Hz. Ali (r.a) ile birlikte Sıffin Savaşı'na katılmış ve orada şehid edilmiştir."

HUZEYME BİN SABİT (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٦٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ زَيد بْنِ ثَابت قَالَ: لَمَّا نَسَخْنَا الصُّحُفَ فِي الْمَصَاحف فَقَدْتُ آيَةً مِنْ سُورةِ الأَحْزَاب كُنْتُ كَثِيرًا أَسْمَعُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُها لَمْ أَجِدْهَا عِنْدَ أَحَدٍ إِلاَّ مَعَ خُزَيْمَةَ الأَنْصَارِي الَّذِي جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ شَهَادَتَهُ شَهَادَةَ رَجُلَيْن ﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّه عَلَيْه﴾.

2169- Buhari, Zeyd bin Sabit (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Kur'an ayetlerini biraraya toplama çalışmaları yürüttüğümüz sırada, ahzab suresinde yer alan ve Resulullah (a.s)'dan sıkça duyduğum bir ayet-i kerimeyi bulamadım. Sonunda sadece, Resulullah (a.s)'ın şahitliğini iki adamın şehitliği yerine saydığı Huzeyme Ensari'de bulabildim. O ayet: "mü'minlerden öyle adamlar vardır ki, Allah'a verdikleri sözü (ahdi) yerine getirmişlerdir. Kimi bu uğurda canını vermiş, kimisi de beklemektedir. Ahidlerini hiç değiştirmemişlerdir." (1) ayetidir."

٢١٧٠ــ رَوَى أَبُو دَاود عَنْ عِمَارة بْنِ خُزَيْمَة، أَنَّ عَمَّهُ حَدَّثَه وَهُوَ مِنْ أَصْحَاب النَّبِي ﷺ أَنَّ النَّبِي ﷺ ابْتَاع فَرَسًا مِنْ أَعْرَابِي، فَاسْتَتْبَعَه النَّبِي ﷺ لِيَقْضِيَه ثَمَن فَرَسِه، فَأَسْرَع رَسُولُ اللَّهِ ﷺ المَشْي، وأَبْطَأَ الأَعْرَابِي، فَطَفِقَ رِجَالٌ يَعْتَرِضُون الأَعْرَابِي، فَيُسَاوِمُونَه بالفَرَس، وَلاَ يَشْعُرون أَنَّ النَّبِي ﷺ ابْتَاعَه، فَنَادى الأَعْرَابِي رَسُول اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ مُبْتَاعًا هَذَا الفَرَس، وإِلاَّ بِعْتُهُ فَقَامَ النَّبِي ﷺ حِيْنَ سَمِعَ نِدَاء الأَعْرَابِي، فَقَالَ: «أَوَ لَيْسَ قَدْ ابْتَعْتُهُ مِنْكَ»؟ فَقَالَ الأَعْرَابِي: لاَ، واللَّهِ ما بِعْتُكَه، فَقَالَ النَّبِي ﷺ : «بَلى قَدْ ابتعته مِنْك» فَطَفِقَ الأَعْرَابِي يَقُول: هَلُمَّ شَهِيدًا، فَقَالَ خُزيمة بنُ ثابت: أَنَا أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ ابْتَعْتَهُ، فَأَقْبَلَ النَّبِي ﷺ عَلى خزيمة، فَقَالَ: «بِمَ تَشْهَد»؟ فَقَالَ: بِتَصْدِيقِك يا رَسُولَ اللَّه، فَجَعَلَ رَسُول اللَّهِ ﷺ شَهَادَة خُزَيْمَة بِشَهَادَةِ رَجُلَيْن.

2170- Ebu Davud, Umare bin Huzeyme (r.a)'nin Resulullah (a.s)'ın ashabından olan amcasından şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) bir bedeviden bir at satın aldı. Hz. Peygamber (a.s) atının parasını ödemesi için, bedevinin kendisini takip etmesini istedi. Resulullah (a.s) hızlı yürürken bedevi yavaştan alıyordu. Bazı kimseler bedevinin karşısına çıkmaya ve onunla atı konusunda pazarlık etmeye başladılar. Resulullah (a.s)'ın atı satın aldığının farkında değillerdi. Bedevi, Resulullah (a.s)'a seslenerek: "Sen bu atı alıyorsan al, yoksa satıyorum," dedi. Resulullah (a.s) be-

---

2169-Buhari (8/518) 65-Kitabu't-Tefsir. 3-"Onlardan bazıları va'dlerini yerine getirmiştir, bazıları da beklemektedir..." ayet-i kerimesi ile ilgili bab.

2170-Ebu Davud (3/308) Kitabu'l-Ekdiye. Hakim'in bir tek şahidin doğru söylediğini anlaması halinde, onun şahidliğine dayanarak hüküm vermesinin caiz olacağına dair bab. İsnadı sahihtir.

1) Ahzab Suresi: 23

devinin bu seslenişini duyunca durdu ve: "Ben onu senden satın almamış mıydım?" diye söyledi. Bedevi: "Hayır vallahi, ben onu sana satmadım," dedi. Resulullah (a.s): "Aksine ben onu senden satın aldım," dedi. Bedevi: "Öyleyse şahid getir," dedi. Huzeyme bin Sabit: "Ben senin onu satın aldığına şahitlik ederim" dedi. Resulullah (a.s) Huzeyme'ye dönerek: "Neye göre şahitlik ediyorsun?" diye sordu. Huzeyme: "Senin doğrulamana dayanarak ey Allah'ın Resulü," diye söyledi. Resulullah (a.s) da onun şahitliğini iki adamın şahitliği yerine saydı."

Zehebi diyor ki:

"Katede, Enes'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ensar'dan iki gurup birbirine karşı övündüler. Ensar tarafı: "Meleklerin kendisini yıkadığı Hanzala bin Rahib bizdendir, yine kendisi için arşın sallandığı Sa'd bizdendir, aynı şekilde kendisini arıların koruduğu Asım bin Ebi'l-Eklah ve şahidliği iki adamın şahitliği yerine sayılan Huzeyme bin Sabit bizdendir," diye söylediler." (1)

Zehebi diyor ki:

"Huzeyme (r.a) hicri 37 yılında Sıffin'de öldürüldü. O, Hatmeoğullarının bayrağını taşırdı. Mute Savaşı'nda da bulunmuştu."

---

1) Hafız İsabe. (2/111) ve Ebu Ya'la.

EBU EYYUB ENSARİ (R.A)

İbni Hacer İsabe'de, Ebu Eyyub Ensari (r.a) hakkında şunları söylüyor:

"Asıl adı Halid bin Zeyd'dir. Halid, Zeyd'in oğlu, o Kuleyb'in oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o Abdu Avf'ın oğlu, o Ğanm'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o da Neccar'ın oğludur. Künyesi Ebu Eyyub'dur. Ensardandır. (Ebu Eyyubi'l-Ensari) Neccar kabilesine mensuptur. İsmiyle ve künyesiyle tanınmaktadır. Annesi Hazrec kabilesinden Harisoğullarına mensup olan Hind binti Sa'id bin Amr'dır. Ensarın ilk müslüman olanlarındandır. Resulullah (a.s)'dan hadis rivayet etmiştir. Akabe bey'atına, Bedir Savaşı'na ve ondan sonraki savaşlara katılmıştır. Resulullah (a.s) Medine'ye ilk gelişinde Resulullah (a.s)'ın evleri ile Mescid inşa edilinceye kadar onun evinde kaldı. Resulullah (a.s) onunla Mus'ab bin Umeyr'i kardeş kıldı. Beldelerin fetihlerine katıldı ve savaşlara iştirak etti. Hz. Ali (r.a) Irak tarafına doğru çıkınca, Medine üzerine onu vekil tayin etti. Daha sonra onunla birlikte Haricilere karşı çarpıştı. Bu kişinin Hakem bin Uyeyne olduğu da söylenmektedir.

Ebu Bekir bin Ebi Şeybe ile İbni Ebi Asım'ın bildirdiğine göre Ebu'l-Hayr, Ebu Rehm'den, o da Ebu Eyyub'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) onun evine yerleşti. (Ebu Eyyub) diyor ki:

"Biz odada kalıyorduk. Su çeşmesi de odada idi. Ben ve Ümmü Eyyub, Resulullah (a.s)'a su temin etmek için, bize ait bir kadife ile su vermeye çalıştık. Ben Resulullah (a.s)'ın üzerine titriyordum. Kendisinden odaya geçmesini istedim, odaya geçti. Kendisine:

"Ey Allah'ın Resulü, bana yemek gönderiyordun. Bakıyor, senin parmak izlerini gördüğüm yerlere parmaklarımı koyuyordum. Ama bu yemek dolu (yememişsiniz) dedim. O da: "Evet, içerisinde soğan var, meleklerin rahatsız olabileceğinden dolayı ben yemek istemedim, ama siz yiyiniz," diye buyurdu."

İbni Sa'd diyor ki:

"İbni Aliyye'nin Eyyub'dan, onun da Muhammed'den rivayet ettiğine göre Ebu Eyyub Bedir Savaşı'na katılmıştır. Bundan sonra da müslümanların savaşlarından hiç birinden geri kalmamıştır. Gidemediği bir savaşa ancak o anda başka bir savaşta bulunduğundan dolayı gidememiştir. Sadece bir yıl savaşlara gidemedi. O yıl bir genç, orduların başına geçirilmişti ve o geri kalmıştı. Sonra pişman oldu "kimin başa geçirilmiş olmasından bana ne" dedi. Ordunun başında Yezid bin Muaviye'nin bulunduğu bir sırada hastalandı. Yezid onu ziyaret ederek: "Bir ihtiyacın var mı?" diye sordu O da: "Evet. Ben ölürsem, düşman topraklarında uygun bir yere beni gömün. Eğer buna imkan bulamazsanız, beni gömdükten sonra geri dönün," diye söyledi. Yezid de onun söylediğini yaptı."

Bunu Ebu İshak Fizari, Hişam'dan, o da Muhammed'den rivayet etmekte ve sözü edilen ordu komutanlığına getirilmiş olan gencin adının da Abdulmelik bin Mervan olduğunu söylemektedir.

Ebu Eyyub, Resulullâh (a.s)'ın vefatından sonra da cihada devam etmiştir. Hicri 50 yılında Konstantiniyye üzerine sefer düzenlendiği sırada vefat etmiştir. Hicri 51 ve 52 yıllarında vefat etmiş olduğu da söylenmektedir. Ve doğru olanı da budur.

Sa'id bin Abdulaziz'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Muaviye, oğlu Yezid'i hicri 55 yılında sahabeden bir toplulukla, karadan ve denizden Kanstantiniyye üzerine zafere çıkardı. Bu birlikler Konstantiniyye'ye kadar vardılar ve Konstantiniyye halkı ile şahrin kapısında çarpıştılar."

Ebu Eyyub Ensari (r.a) hakkında Zehebi de şu bilgileri vermektedir:

"Ebu Eyyub, Hazrec kabilesinden ve bu kabilenin Neccar kolundandır. (Neccari). Bedir Savaşı'na katılanlardandır. Resulullah (a.s)'ın, mü'minlerin annesi Sevde'nin odası ve Mescid-i şerif inşa edilinceye kadar, Neccaroğulları içinden, yanında kalmak istediği büyük bir seyyiddir."

EBU EYYUB ENSARİ (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٧١ــ رَوَى أَحْمَدُ وابن حبان والحَاكِمُ والطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي أَيوب الأَنصاري: أَنَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اكْتُم الخِطْبَةَ ثُمَّ تَوَضأْ فَأَحْسِنْ وَضُوءَكَ ثُمَّ صَلِّ مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكَ ثُمَّ احْمِدْ رَبَّكَ وَمَجِّدْهُ ثُمَّ قُل اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَقْدِرُ وَلاَ أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ

وَلاَ أَعْلَمُ وأَنْتَ عَلاَمُ الغُيُوب، فَإِنْ رَأَيْتَ لِي فُلاَنَةَ تُسَمِّيهَا بِاسْمِهَا خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وآخِرَتِي فاقْدُرْهَا لِي وإِنْ كَانَ غَيْرُها خَيْرًا لِي مِنْهَا فِي دِينِي ودنْيَايَ وآخِرَتِي فَاقْضِ لِي بِهَا» أو قَالَ: «فاقْدُرْهَا لِي».

2171- Ahmed, İbni Hibban, Hakim ve Taberani, Ebu Eyyub Ensari (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Teklifte bulunacağın kadının adını önce gizli tut. Sonra abdest al, abdestinde titizlik göster. Sonra Allah'ın sana nasib ettiği kadar bir namaz kıl. Sonra Rabb'ine hamdet, O'nu yücelt (temcid et) Sonra: "Ey Allah'ım senin gücün yeter, benim gücüm ise yetmez. Sen bilirsin, ben ise bilmem. Sen bütün gizlilikleri bilmektesin. Eğer bana, filancayı -burada düşündüğün hanımın adını anarsındinim için, dünyam için ve ahiretim için hayırlı görüyorsan bana onu nasib et" diye söylersin."

٢١٧٢ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ سَعِيد بْنِ المُسَيب عَنْ أَيُّوب أَنَّه أَخَذَ مِنْ لِحْيَة رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا فَقَالَ: «لاَيَكُنْ بِكَ السُّوء يَا أَبَا أَيُّوبَ».

2172- Hakim, Sa'id bin Museyyeb'in Ebu Eyyub Ensari (r.a)'den şöyle bir rivayeti olduğunu nakletmiştir:

"Ebu Eyyub (r.a) Resulullah (a.s)'ın sakalından bir kısım (tüy) aldı. Resulullah (a.s): "Sende fenalık bulunmasın, ey Ebu Eyyub" diye buyurdu."

Zehebi diyor ki:

İshak bin Süleyman Razi, Ebu Sinan'dan, o da Hubey bin Ebi Sabit'ten rivayet etmiştir:

"Ebu Eyyub (r.a) Basra'ya İbni Abbas (r.a)'ın yanına gitti. İbni Abbas (r.a) onun için evini boşalttı ve: "Ben sana karşı, senin Resulullah (a.s)'a karşı yaptığın gibi yapacağım. Üzerinde ne kadar borç var?" diye söyledi. "Yirmi

---

2171-Ahmad, Müsned (5/423) İbni Hibban. Mevaridu'z-Zam'an, Hadis: 177 Mu'cemu'l-Kebir (4/133) Müstedrek (1/314) Hakim bunun sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2172-Müstedrek (3/462) Hakim, sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

bin" dedi. İbni Abbas (r.a) kırk bin (para) yirmi köle ve ev eşyası verdi." (1)

İbni Uleyye'nin Eyyub'den, o da Muhammed'den rivayet etmiştir:

"Ebu Eyyub (r.a) Bedir Savaşı'na katıldı. Bir yıl dışında savaşlardan hiç geri kalmadı. O yıl, ordunun başına bir genç getirildi ve bundan dolayı savaşlardan geri kaldı. Sonra pişman olmaya başladı ve:

"Kim başa geçirilirse, benim ona bağlanmam gerekir" diye söyledi. Dahasonra ordunun başında Yezid bin Muaviye'nin olduğu bir sırada hastalandı. Yezid onu ziyaret ederek: "Bir ihtiyacın ver mı?" diye sordu. O: "Evet, öldüğüm zaman beni al, sonra beni düşman toprağına götür ve orada uygun bulduğun bir yere göm. Eğer uygun bir yer bulamazsan, beni göm, ondan sonra geri dön" diye söyledi

Öldüğü zaman onu aldı, götürdü ve gömdü. Götürürken:"Yüce Allah: "Kendinizi ağır da hissetseniz, hafif de hissetseniz (isteseniz de istemeseniz de) savaşa çıkın (2) *diye buyuruyor. Ben de kendimi ya ağır ya da hafif hissediyorum," diye söylüyordu."* (3)

Hemmam'ın, Asım bin Behdele'den, onun da bir başkasından rivayetine göre Ebu Eyyub (r.a) Yezid'e: *"İnsanlara benden selam söyle, beni alıp mümkün olan en uzak yere kadar götürsünler" diye söyledi. Ravi diyor ki: "İnsanlardan orada bulunanlar onun dediğini yaptılar."*

Vakıdi diyor ki:

"Ebu Eyyub (r.a) Yezid'in babasının halife olduğu dönemde, Konstantiniyye üzerine sefer düzenlendiği yıl vefat etti. Bana ulaşan haberlere göre, rumlar

---

1) Bu rivayeti Tabarini- Mu'cemu'l-Kebir (4/118,125)'de nakletmektedir. Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/3230)'de şöyle diyor: "Bu rivayeti, Taberani iki ayrı isnadla vermektedir. Birinin ravileri Sahih'in ravileridir. (Yani Buhari'nin Sahih'inde geçen ravilerdir) Ancak Hubeyb bin Ebi Sabit, Ebu Eyyub'tan hadis duymamıştır" Müstedrek (3/459) Hakim; bunun sahih olduğunu bildirmekte ve Zehebi de onu doğrulamaktadır.

1) Tevbe Suresi: 41

3) İbni Sa'd bunu (3/485) İsmail bin İbrahim Esedi tarıkıyla naklediyor ve ravilerinin sika olduklarını belirtiyor.

***Beni düşman toprağına götür,** ibaresinin arapça metninde gelen tebeyyeğa kelimesi hakkında bir not: Yani onun için kanını aktı. Bu ibare su akar ve aktığı mecrada, bir bu tarafa, bir bu tarafa giderse bu durumun anlatılması için kullanılır. İbni'l-Esir bunu açıklamakta ve şöyle demektedir: "Yani her nereden girme imkanı bulursan oraya (düşman toprağına) gir." Bu ibare, yer için kullanılırsa o yerin müsait durumda olduğu anlaşılır. İçeceğin boğazdan geçmesi ile ilgili olarak kullanılması halinde de, o içeceğin kolaylıkla içildiği, içilmesinde zorluk olmadığı anlaşılır.*

onun kabri için adakta bulunmakta, gözlemekte ve onunla dilekte bulunarak yağmur dilemekteler"

Urve ve tarihçilerin çoğunluğu, onu Bedir Savaşı'na katılanların arasında zikretmektedirler.

İbni İshak, Ebu Eyyub Ensari (r.a)'nin ikinci Akabe bey'atına katıldığını söylemektedir.

Muhammed bin Sirin diyor ki:

"Neccar (1), balta ile kendini sünnet ettiğinden dolayı bu adla adlandırıldı." (2)

İbni İshak'ta rivayet edildiğine göre Resulullah (a.s), Ebu Eyyub (r.a) ile Mus'ab bin Umeyr'i kardeş kılmıştı Ebu Eyyub (r.a) Resulullah (a.s)'ın bulunduğu savaşların tümüne katılmıştır.

Ahmed bin Beraki: *"Ondan rivayetle, elli kadar hadis gelmiştir,"* diye söylemektedir.

Ebu Zur'at Nasri de: *"Muaviye zamanında Şam'a gitmişti"* demektedir.

Hatib: *"Hz. Ali (r.a) ile birlikte Haricilere karşı savaşmıştı."* demiştir.

٢١٧٣ــ رَوَى أَحْمَدُ والطَّبَرَانِيُّ والحَاكِمُ عَنْ أَبِي رَهم السماعي أَن أَبَا أيوب حدثه أَن رَسُول اللَّهِ ﷺ نَزَلَ في بيته الأَسفل، وكُنْتُ في الغُرفَة فأهريق ماء في الغُرفة، فقمت أَنَا وأم أيوب بقطيفة لنا نتبع الماء شفقة أَن يخلص إلى رَسُول اللَّهِ ﷺ ،فنزلت إلى رَسُول اللَّهِ ﷺ ، وأَنَا مشفق، فَقُلت: يا رَسُول اللَّهِ ليس ينبغي أَن نكون فوقك، انتقل إلى الغرفة، فأمر رَسُول اللَّهِ ﷺ بمتاعه فنقل، ومتاعه قليل، فقلت: يا رسُول اللَّهِ كنت ترسل أَلينا بالطعام فأبصر فيه، فإذا رأيت أثر أصابعك وضعت يدي فيه، حتى كان هذَا الطعام الذي أرسلت به إليّ، فنظرت فيه فلم أر أثر أصابعك، فقال رَسُول اللَّهِ ﷺ : «أَجَلْ إِنَّ فِيهِ بَصَلاً، وكَرِهْتُ أَنْ آكُلَهُ مِنْ أَجْلِ المَلَكِ الذي يَأْتِيني، وَأَمَّا أَنْتُمْ فَكُلُوهُ».

---

1) Neccar: Ebu Eyyub'un yukarı dedelerinden biridir. Ayrıca oduncu anlamına da gelmektedir.

2) İbni Asakir'in Tehzib'inde, Neccar'ın bir adamı yüzünden baltalaması sebebiyle bu şekilde adlandırıldığı ifade edilmiştir.

2173- Ahmed, Taberani ve Hakim, Ebu Rahmi ve Sema'i (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Ebu Eyyub (r.a) bana şöyle bildirmiştir: "Resulullah (a.s) evin alt tarafına yerleşti. Ben odada idim. Su çeşmesi de odadaydı. Ben ve Ümmü Eyyub, Resulullah (a.s)'a ulaşması arzusuyla bir kadife vasıtasıyla suyu akıttık. Çekine çekine Resulullah (a.s)'ın yanına indim.

"Ey Allah'ın Resulü, senin üzerinde oturmamız hiç uygun düşmüyor. Sen odaya geç" dedim. Resulullah (a.s) eşyalarının taşınmasını emretti ve kendisi de öbür tarafa geçti. Eşyaları gayet azdı. Bir kere:

"Ey Allah'ın Resulü, sen bize yemek gönderirdin. Ona bakardım, içerisinde senin parmaklarının izlerini gördüğüm zaman ona elimi götürürdüm. Ancak şu yemeği de gönderdin, baktım içerisinde parmaklarının izini göremedim," diye söyledim. Bunun üzerine Resulullah (a.s): "Evet, onun içerisinde soğan var. Bana gelen melek dolayısıyla (yani o meleğin rahatsız olması sebebiyle) yemekten çekindim. Ama siz yiyin" diye buyurdu."

٢١٧٤ــ رَوَى أَحْمَدُ وَالطَّبَرَانِيُّ عَنْ جُبَيرِ بْنِ نَفِيرٍ عَنْ أَبِي أَيُّوب قَالَ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ المَدِينَةَ اقْتَرَعَتْ الأَنْصَار أَيُّهُم يَؤْوِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَرَعَهُمْ أَبُو أَيُّوب فَآوى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَكَان إِذَا أَهْدى لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ طَعَام أَهْدى لأَبِي أَيُّوب قَالَ: فَدَخَلَ أَبُو أَيُّوبَ يَوْمًا فَإِذَا قَصْعَةٌ فِيهَا بَصَلٌ فَقَالَ مَا هَذَا فَقَالُوا أَرْسَلَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَطَلَعَ أَبُو أَيوب إِلى النَّبِي ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُول اللَّهِ مَا مَنَعَك مِنْ هَذِهِ القَصْعَة قَالَ: «رَأَيْتُ فِيهَا بَصَلا» قَالَ: وَلاَ يَحِل لَنَا البَصَل؟ قَالَ: «بَلَى: فَكُلُوهُ وَلَكِنْ يَغْشَانِي مالاَ يَغْشَاكُم» وقَالَ حيوة: «إِنه يَغْشَنِي مَالاَ يَغْشَاكُم».

2174- Ahmed ve Taberani, Cubeyr bin Nefir'den, Ebu Eyyub (r.a)'un şöyle

---

2173-Ahmed, Müsned (5/420) İsnadı sahihtir. Taberani (4/126) Müstedrek (3/461) Hakim bunun sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2174-Ahmed, Müsned (5/414) Mu'cemu'l-Kebir (4/186) Ravileri sikadır, ancak Bakiyye müdellis (tedlis yapan) biridir. Hadis aynı zamanda an'analıdır. (yani hadisin senedi oldukça uzun olduğundan içinde "an" edatı çokca geçmektedir.

***Tedlis:** Ravinin şeyhinden işittiği ve işitmediği hadisleri birbirinden ayırt etmeksizin rivayet etmesidir. İşitmediği hadisleri de işitmiş olduğu vehmini vermek suretiyle, bu hadislerdeki zayıflığı gizlemeye çalışmış olur.*

söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Medine'ye geldiğinde ensar, kimin Resulullah (a.s)'ı misafir edeceği konusunda aralarında kur'a çektiler. Kur'a, Ebu Eyyub (r.a)'a çıktı. Böylece Resulullah (a.s)'ı Ebu Eyyub (r.a) misafir etti. Resulullah (a.s)'a bir yemek hediye edildiği zaman Resulullah (a.s) onu Ebu Eyyub (r.a)'a hediye ederdi."

Ravi diyor ki:

"Bir keresinde Ebu Eyyub evine girdi, bir çanağın içerisinde soğan ördü. "Bu nedir?" diye sordu. "Onu Resulullah (a.s) gönderdi" dediler. Ebu Eyyub (r.a) Resulullah (a.s)'ın yanına giderek:

"Ey Allah'ın Resulü, bu çanaktakini neden yemedin?" diye sordu. Resulullah (a.s): "İçinde soğan gördüm" dedi. Ebu Eyyub (r.a) "Bizim soğan yememiz helal değil midir?" diye sordu. Resulullah (a.s): "Hayır siz yiyin. Ama bana, size gelmeyen geliyor" diye buyurdu."

٢١٧٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ سالم بْنِ عَبدِاللَّهِ بْنِ عُمَر، قَالَ: أَعْرَسْتُ،فَدَعَا أُبي النَّاسَ، فِيهِم أَبُو أَيُّوب، وقَدْ سَتَرُوا بَيْتي بِجُنَاديٍّ أَخْضَر، فَجَاءَ أَبُو أيُّوب، فَطَأْطَأَ رَأْسَه، فَنَظَر فإذَا البَيْت مُستَّر، فَقَالَ: يا عَبْدَاللَّه، تَسْتُرُون الجُدُر؟ فَقَالَ أُبي واسْتَحْى: غَلَبنا النِّسَاءُ يا أَبَا أيوب. فَقَالَ: مَن خَشيتُ أَنْ تَغْلِبَه النِّسَاءُ، فَلَمْ أَخْشَ أَنْ يَغْلِبَنك. لاَأَدْخُلُ لَكُم بَيْنًا، وَلاَ آكلُ لَكُمْ طَعَامًا!

2175- Taberani, Salim bin Abdullah bin Ömer (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Benim düğünüm oldu. Babam insanları davet etti. Davet edilenler arasında Ebu Eyyub (r.a) da vardı. Evimi yeşil bir bitki ile örtmüşlerdi. Ebu Eyyub (r.a) geldi, başını eğdi. Sonra evin öyle örtülü halde olduğunu gördü: "Ey Abdullah, duvarları örter misiniz?" diye sordu. Babam utanarak: "Kadınlar üstün geldi, ey Ebu Eyyub!" diye cevap verdi. Bunun üzerine:

"Kendisine kadınların üstün gelebileceğinden korktuğum kimseler vardı ama sana da üstün gelebileceklerinden korkmuyordum. Sizin evinize girmem ve yemeğinizi de yemem" dedi."

2175-Mu'cemu'l-Kebir (4/119) İsnadı kavi (kuvvetli)'dir. Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (4/55)'de "Ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir," demektedir.

٢١٧٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ مُحَمَّدُ بْنِ كعب، قَالَ: كَانَ أَبُو أَيُّوب يُخَالِفُ مَرْوان، فَقَالَ مَا يَحمِلُكَ عَلَى هَذَا؟ قَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ رَسُول اللَّهِ ﷺ يُصَلِي الصَّلَوَات، فإنْ وافقته، وافَقْنَاك، وإنْ خَلفْته، خالَفْنَاك.

2176- Taberani, Muhammed bin Ka'b (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Eyyub (r.a) Mervan'a muhalefet ediyordu. "Niçin böyle yapıyorsun?" diye sordu. O da: "Ben, Resulullah (a.s)'ın namaz kılışını izledim. Eğer sen O'na muvafakat edersen, biz de sana muvafakat ederiz. Sen O'na muhalefet edersen, biz de sana muhalefet ederiz" dedi."

٢١٧٧ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ مقسم أَنَّ أَبَا أيُّوب أَتَى مُعَاوِيَة فَذَكَر لَهُ حَاجَة قَالَ: أَلَسْتَ صاحِبَ عُثْمَان؟ قَالَ أَمَّا إِنَّ رَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَخْبَرَنَا أَنْ سَيصِيبَنَا بَعْدَه أَثَرَةٌ قَالَ: ومَا أَمْرَكُم؟ قَالَ: أَمَرَنَا أَنْ نَصْبِرَ حَتَّى نَرِدُ عَلَيْهِ الحَوْض، قَالَ فاصْبِرُوا، قَالَ: فغَضِبَ أَبُو أَيُّوب وَحَلَفَ أَنْ لايُكَلِّمَه أَبَدًا ثُمَّ إِنَّ أَبَا أَيُّوب أَتَى عَبْدَاللَّهِ بْنِ عَبَّاس فَذَكَرَ لَهُ فَخَرَجَ لَهُ عَنْ بَيْتِه كَمَا خَرَج أَبُو أَيُّوب لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَيْتِهِ وقَالَ: إيش تُريد؟ قَالَ: أَرْبَعَة غِلمة يَكُونون فِي مَحَلِيٍّ، قَالَ: لَك عِندي عِشْرُون غُلامًا.

2177- Hakim, Mukassem (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ebu Eyyub (r.a) Muaviye'nin yanına gitti ve ona bir ihtiyacını söyledi. "Sen Hz. Osman (r.a)'ın arkadaşı değil misin?" diye sordu. "Resulullah (a.s) bize kendisinden sonra bir "mevki" hastalığının musallat olacağını haber vermişti" diye söyledi. Muaviye: "Sizin durumunuz (meseleniz) nedir?" diye sordu. "Meselemiz, Havuz (yani Havz-ı Kevser) başında O'na (Resulullah (a.s)'a) kavuşuncaya kadar sabretmektir" diye cevap verdi. Muaviye: "Sabredin," diye söyledi."

2176-Mu'cem'l-Kebir (4/157)' Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (2/68)'de "Bunu, Taberani Kebir'inde rivayet etmektedir ve ravileri sikadır" demektedir.

2177-Müstedrek (3/459) Hakim sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

***Ebu Eyyub Mervan'a muhalefet ediyordu:** Yani onun, namazı müstehab olan vakitten geriye bırakması sebebiyle onunla birlikte namaz kılmıyordu.*

Ravi diyor ki:

"Ebu Eyyub (r.a) bu duruma kızdı ve bir daha hiç onunla konuşmamak üzere yemin etti. Ebu Eyyub (r.a) sonra Abdullah bin Abbas'ın yanına gitti. Durumu ona bildirdi. Ebu Eyyub (r.a)'un Resulullah (a.s) için evini terkettiği gibi, Abdullah da onun için evini terketti ve: "Ne istiyorsun?" diye sordu. "Benim işlerime bakacak dört köle bulunmasını istiyorum" diye söyledi. Abdullah da: "Benden sana yirmi köle" diye cevap verdi."

٢١٧٨ــ عَنْ أَبي عمران التُّجيي قَالَ: غَزَوْنَا القُسْطَنْطِينِيَّة ومَعَنَا أَبُو أَيُّوب الأَنْصَاري فَصَفَفْنَا صَفِّيْنِ مَا رَأَيْتُ صَفَّيْنِ قَط أَطْوَلَ مِنْهُمَا، ومَاتَ أَبُو أَيُّوب الأَنْصَاري فِي هَذِهِ الغَزَاة، وكَانَ أَوْصى أَنْ يُدْفَنَ فِي أَصْل سُور القُسْطَنْطِينِيَّة وأَنْ يُقْضَى دَيْنٌ عَلَيْه فَفَعَل.

2178-Hakim, Ebu İmran Tuceyyib(r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Konstantiniyye üzerine sefer düzenledik. Beraberimizde Ebu Eyyub Ensari (r.a) de vardı. İki saf yaptık. Ben o saflardan daha uzun saf görmüş değilim. Bu seferde Ebu Eyyub (r.a) vefat etti. Cenazesinin surun dibine gömülmesini ve üzerindeki borcun ödenmesini vasiyet etmişti, yapıldı."

Ömer bin Kesir bin Eflah şöyle söylemiştir:

"Ebu Eyyub (r.a) Muaviye'nin yanına gitti. Muaviye onu kendi yanına sedirin üzerine oturttu ve onunla şöyle konuştu.

"Ey Ebu Eyyub, şöyle şöyle günde, kişnemekte olan siyah-beyaz atın sahibini kim öldürdü?" diye sordu. Ebu Eyyub (r.s):

"Ben. O zaman sen ve baban kırmızı devenin üstündeydiniz. Beraberinizde de küfür sancağı vardı" diye cevap verdi. Bu cevabıyla Muaviye'yi yere baktırdı. Şam halkı rahatsızlanarak konuşmaya başladılar. Bunun üzerine Muaviye: "Bırak," diye söyledi. Ebu Eyyub (r.a) da:"Bu konuyu sana biz sormadık,"dedi."

Ebu Zıbyan'ın şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Ebu Eyyub (r.a) gazveye çıktı, hastalandı. O zaman şöyle söyledi:

"Öldüğüm zaman beni götürün, düşmanla karşılaştığınız zaman beni ayaklarınızın altına atın. Ben size Resulullah (a.s)'dan duyduğum bir hadisi nakle-

---

2178-Müstedrek (3/457) Zehebi bu rivayetle ilgili herhangi bir açıklamada bulunmuyor.

deceğim. Ben Resulullah (a.s)'ın:

"Kim Allah'a şirk koşmadan ölürse, cennete girer" dediğini duydum" (1)

Velid, Sa'id bin Abdulaziz'den rivayetle şöyle der:

"Muaviye, hicri 55 yılında oğlunu karadan ve denizden sefere çıkardı. Bunlar Haliç'i geçtiler. Sonra Kanstantiniyye halkı ile şahrin kapısında çarpıştılar. Sonra şehrin kapısı kapatıldı."

Asma'i'nin babasından rivayet ettiğine göre Ebu Eyyub, Konstantiniyye surunun altına defnedilmiş, üzerine de bir türbe yapılmıştır. Sabah olunca rumlar:

"Ey arap topluluğu, dün gece sizin başınıza bir şey geldi herhalde" dediler. Müslümanlar:

"Peygamberimizin ashabının büyüklerinden olan bir adam öldü, vallahi eğer onun kabri eşilirse, bir daha arap toprakları üzerinde, çan çalınamaz," dediler. Rumlar kuraklığa uğradıklarında onun kabrinin yanına giderek onu güzelce açığa çıkarırlardı. Böylece kendilerine yağmur yağdırılırdı.

Halife: *"Ebu Eyyub hicri 50 yılında vefat etmiştir"* demektedir. Yahya bin Bukeyr ise hicri 52 yılında vefat ettiğini bildirmektedir.

---

1) Bunu Ahmed, Müsned (5/419)'inde rivayet etmektedir. İsnadı kavi -kuvetli-dir.

ZEYD BİN SABİT (R.A.)

İbni Hacer, Zeyd bin Sabit (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Zeyd, Sabit'in oğlu, o Dahhak'ın oğlu, o Zeyd'in oğlu, o Levzan'ın oğlu, o Amr'ın oğlu, o Abdu Avf'ın oğlu, o Ğanm'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o da Neccar'ın oğludur. Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. Künyesi Ebu Sa'id'dir. Ebu Sabit olduğu söylendiği gibi daha başka künyelerinden de söz edilmiştir. Bedir gününde yaşı küçük görülmüştü. Uhud Gazvesi'ne katıldığı söylendiği gibi katıldığı ilk gazvenin Hendek Gazvesi olduğu da söylenmiştir. Tebük seferinde Naccaroğullarının bayrağı onun elindeydi. Bu bayrak önce Umare bin Hazm'da idi, daha sonra Resulullah (a.s) ondan alarak Zeyd bin Sabit (r.a)'e vermişti. Umare:

"Ey Allah'ın Resulü, sana karşı bir yanlış hareketim mi oldu?" diye sordu. Resulullah (a.s) da: "Hayır, ama Kur'an öne geçirilir," diye cevap verdi. Zeyd, Resulullah (a.s) için vahiy katipliği yapmıştır. Annesi, Nuvvar binti Malik bin Muaviye bin Adiyy'dir. Babası Bu'as Savaşı'nda öldürülmüştür. Bu'as Savaşı Resulullah (a.s)'ın hicretinden beş yıl önce olmuştu. Hz. Ebu Bekir (r.a) zamanında Kur'an'ı toplayan Zeyd (r.a)'dir. Onun bu görevi yürüttüğü Sahih-i Buhari'de bildirilmektedir. Hz. Ebu Bekir (r.a) ona: "Sen akıllı bir gençsin, seni itham altında bulundurmayız," diye söylemişti."

Vakıdi, Zeyd bin Sabit (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Bedir ve Uhud Savaşlarında bana izin verilmedi. Hendek Savaşı'nda ise izin verildi." O gün (yani Hendek gününde) müslümanlarla birlikte, Hendek açmak için toprak kazanlardan idi. Bir ara Zeyd (r.a)'i hafif uyku aldı. Bunun üzerine Umare bin Hazm gelerek, o farkında olmadan silahını aldı. O zaman Resulullah (a.s) ona: "Ey Ebu Rakad (ey uyku babası)!" diye seslendi. O gün Resulullah (a.s) bir mü'minin korkutulmasını ve şaka olsun, ciddi olsun malının alınmasını yasakladı."

Enes'ten rivayet edildiğine göre Resulullah (a.s) *"sizin feraizi (miras ilmini) en iyi bileniniz, Zeyd'dir."* diye buyurmuştur. Bunu Ahmed, sahih senetle rivayet etmektedir. Ancak bu rivayetin senedinin illetli (gayri sahih) olduğu da söylenmiştir.

İbni Sa'd, sahih senetle rivayette bulunarak şöyle söylemiştir:

"Zeyd (r.a) fetva ehlinden (dini meselelerde fetva verebilecek kapasitede olanlardan) idi. Bunlar altı kişi idiler: Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a), İbni Mes'ud, Ubeyy, Ebu Musa ve Zeyd bin Sabit." Bununla ilgili olarak Vakıdi de senedini vererek bir rivayette bulunmakta ve Kıbısa'nın şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Zeyd (r.a) Medine'de, kazada (yargıda), fetvada, kıraatta ve feraizde (yani mirasların bölüştürülmesi ile ilgili ilimde) baş durumdaydı."

Zeyd (r.a), hicri 42, 43 ya da 45 yılında vefat etmiştir. Vefatında 51, 52 veya 55 yaşında olduğu söylenmiştir. Çoğunluğun görüşü hicri 45 yılında öldüğü yolundadır. Öldüğünde Ebu Hureyre: *"Bugün, bu ümmetin alimi öldü. Ümit edilir ki, Allah İbni Abbas'ı onun yerini doldurmaya muvaffak kılar,"* diye söylemiştir.

Zehebi de şu bilgileri vermektedir::

"Zeyd bin Sabit (r.a) büyük bir imam ve önder idi. Kur'an öğreticilerinin şeyhi, önderi, dayanağı, Medine'nin müftüsü idi. Künyesi Ebu Sa'id ve Ebu Harice'dir. Hazrec kabilesine mensuptur. Bu kabilenin Neccar kolundandır (Neccari) ve ensardandır. Vahiy katipliği yapmıştır. Allah kendisinden razı olsun."

Resulullah (a.s)'dan ve O'nun iki arkadaşı Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a)'den hadis rivayet etmiştir. Resulullah (a.s)'ın önünde Kur'an'ın bir kısmını veya tamamını okumuştur. Menkıbeleri pek çoktur.

İbni Abbas, Ebu Abdurrahman Sulemi ve daha bir çokları onun önünde Kur'an okumuşlardır. Kur'an hafızlarından biri idi. Hz. Ömer bin Hatab (r.a) hacca gittiği zaman Medine'de yerine vekil olarak onu bırakırdı.

Yermük gününde, ganimetlerin bölüştürülmesi görevini üzerine almıştır. Babası hicretten önce Bu'as Savaşı'nda öldürülmüştü. (1) Dolayısıyla Zeyd yetim olarak büyütülmüştü. Zekası ise tanınıyordu. Zeyd (r.a), Resulullah (a.s)'ın hicret etmesi ile birlikte müslüman olmuştu. Müslüman olduğunda onbir yaşındaydı. Resulullah (a.s), yazı ve kitaplarını okuyabilmesi için yahudilerin yazı-

---

1) Buas: Medine-i Münevvere'den iki günlük uzaklıkta bulunan bir yerdir. Bu yerde Evs ve Hazrec kabileleri arasında gerçekleşen savaş olmuştur. Söz konusu savaş bu yerin ismiyle adlandırılmaktadır.

larını öğrenmesini emretti. O da: *"Ben onlara inanmam (veya ben onlara güvenmem)"* dedi.

ZEYD BİN SABİT (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٧٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَت: كَانَ يَوْمُ بُعاث يَوْمًا قَدَّمَهُ اللَّهُ لِرَسُوله ﷺ ، فَقَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وقَدْ افْتَرقَ مَلَؤُهم، وقُتِلَتْ سَرَوَاتُهم، وجُرِحُوا، فَقَدمه اللَّه لِرَسُوله ﷺ في دخولهم في الإسلام.

2179- Buhari, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Bu'as olayı, Allahu Teala'nın, Resulülün gelişinden öncesine denk getirdiği bir olaydı. Resulullah (a.s) gelmeden onların birlikleri bozulmuştu. Fidan boyluları öldürülmüş, kendileri yaralanmışlardı. Onların İslam'a girmeleri için Allahu Teala Resulünü öne geçirmişti."

Zehebi, İbni Sa'd'ın şöyle söylediğini ifade ediyor:

"Zeyd bin Sabit (r.a)'in Sa'id adında bir çocuğu dünyaya geldi. Kendisi de onunla künyelenirdi. Bu çocuğun annesi de Ümmü Cemil'dir.

Zeyd'in çocukları: Harice, Süleyman, Yahya, Umare, İsmail, Es'ad, Ubade, İshak, Hasene, Amra, Ümmü İshak, Ümmü Gülsüm. Bu çocukların anaları, Bedir Savaşı'na katılanlardan Sa'd bin Rebi'in kızı Ümmü Sa'd'dır."

Yine Muaz bin Enes'in kızı Amra'dan onun, İbrahim, Muhammed, Abdurrahman ve Ümmü Hasen isimli çocukları dünyaya gelmiştir. Çocuk anası bir cariyeden de, Abdurrahman, Ubeydullah ve Ümmü Gülsüm isimli çocukları dünyaya gelmiştir. Bir başka çocuk anası cariyeden (Ümmü Veled'den) Suleyt, Umran, Haris, Sabit, Safiyye, Karibe ve Ümmü Muhammed isimli çocukları dünyaya gelmiştir." (1)

Buhari, Müslim ve Nesai'nin bildirdiklerine göre Zeyd (r.a), Ebu Sa'id olarak künyelenirdi. Yine Ebu Harice dendiği de olurdu. Muhammed bin Ahmed Mukaddimi: *"Onun iki künyesi vardı,"* diye söylemektedir.

Harice, babasının şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ben onbir yaşında iken Resulullah (a.s) Medine'ye geldi. (Harice'nin bildir-

---

2179-Buhari (7/110) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 1-Ensar'ın menkıbeleri babı.

1) Bir cariye, sahibinden çocuk doğurduğu zaman ona "Ümmü veled: Çocuk anası" denmekte ve bunun normal bir cariye statüsünden farklı bir statüsü olmaktadır.

diğine göre) Resulullah (a.s) ona yahudilerin yazılarını öğrenmesini emretti. Zeyd (r.a) dedi ki: "Ben (yahudilere gönderilecek) yazıları yazar ve onlar Resulullah (a.s)'a bir yazı yazdıkları zaman okurdum."

٢١٨٠ــ رَوَى أَحْمَدُ والبُخَارِي وأَبُو دَاود والتِّرْمِذِيُّ والحَاكِمُ عَنْ خَارجة بْنِ زَيد أَنَّ أَبَاه زَيْدًا أَخْبَرَه أَنَّهُ لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ المَدِينَة قَالَ زَيْد: ذَهَبَ لِي إِلَى النَّبِي ﷺ فَأَعْجَبَ لِي فَقَالُوا: يَا رَسُول اللَّه هَذَا غُلَام مِنْ بَنِي النَّجَّار مَعَه مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْك بِضْعَ عَشْرَة سُورَة فَأَعْجَبَ ذَلِكَ النَّبِي ﷺ وقَالَ: «يا زَيْدُ تَعَلَّمْ لِي كِتَابَ يَهُودَ فَإِنِّي وَاللَّهِ مَا آمَنُ يَهُودَ عَلَى كِتَابِي» قَالَ زَيْد: فَتَعَلَّمْتُ كِتَابَهُم مَا مَرَّتْ لِي خَمْسَ عَشْرَة لَيْلَة حَتَّى حَذَقْتُهُ وكُنْتُ أَقْرَأُ لَهُ كُتُبَهُم إذا كَتَبُوا إِلَيْه وأُجِيبُ عَنْه إذَا كَتَب.

2180- Ahmed, Buhari, Ebu Davud, Tirmizi ve Hakim, Harice bin Zeyd (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Babam Zeyd (r.a) bana şöyle bildirdi: "Resulullah (a.s) Medine'ye geldiği zaman, ben Hz. Peygamber (a.s)'in yanına götürüldüm. O benden hoşlandı. "Ey Allah'ın Resulü, bu Neccaroğullarından bir çocuktur. Allahu Teala'nın sana indirdiklerinden on küsur sureyi ezberlemiştir" diye söylediler. Bu, Resulullah (a.s)'ın çok hoşuna gitti ve bana:

"Ey Zeyd, benim için yahudilerin yazısını oku. Ben kitabım konusunda onlara pek güvenemiyorum" diye söyledi. Ben de bunun üzerine onların yazılarını öğrendim. Onbeş gecelik bir çalışma sonucunda onların yazılarını seçmeye başladım. Bundan sonra, onlar Resulullah (a.s)'a yazı yazdıkları zaman yazılarını okuyor ve kendilerine cevap verilmesi gerektiğinde onlara yazılacak yazıları yazıyordum."

٢١٨١ــ رَوَى أَحْمَدُ والحَاكِمُ عَنْ ثَابت بْنِ عُبيد قَالَ زَيْد: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ: «أَتُحْسِنُ السُّرِيانِيَّة»؟ قُلْتُ: لاَ. قَالَ: «فَتَعَلَّمْهَا» فَتَعَلَّمْتُها فِي سَبْعة عَشَرَ يَوْمًا.

2180-Ahmed, Müsned (5/186) 93-Kitabu'l-Ahkam. 40-Hakimlerin tercümeye başvurması ve bir tek tercümanın yeterli olup olmayacağı babında mutlak olarak (yani senetsiz) rivayet etmektedir. Ebu Davud (3/318) Kitabu'l-İlim. Ehl-i kitaba ait bilgileri aktarma babı. Tirmizi (5/67) 43-Kitabu'l-İsti'zan 22-Süryanicenin öğretilmesi konusunda gelen rivayetler babı. Bu hadis hasen, sahihtir, denilmiştir. Müsterak (1/275) Hakim bunun sahih olduğunu bildirmiştir.

2181-Ahmed ve Hakim, Sabit bin Zeyd (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) bana: "Suryaniceyi iyi biliyor musun?" diye sordu. "Hayır" dedim. Bunun üzerine "Onu öğren" diye söyledi. Ben de onyedi gün içerisinde öğrendim."

٢١٨٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ البراء، قَالَ لِي رَسُول اللَّهِ ﷺ : «ادْعُ لِي زَيْدًا، وقُل لَهُ: يَجيء بالكَتِف والدَّواة» قَالَ: فَقَالَ: «اكْتُبْ» ﴿لاَيَسْتَوِي القَاعِدُون مِنَ المُؤْمِنِينَ غَيْر أُولِي الضَرَرِ والمُجَاهِدُون فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾.

2182- Buhari, Bera (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bana: "Bana Zeyd'i çağır ve kürek kemiği (Resulullah (a.s) zamanında yazı yazılacak malzemeler arasında kürek kemiği de kullanılırdı.) ile mürekkebi de yanında getirmesini söyle," dedi. Zeyd (r.a) geldi. Resulullah (a.s): "Yaz" dedi ve "Müminlerden yerlerinde oturanlarla Allah yolunda cihad edenler bir değildir" ayetini okudu. Resulullah (a.s)'ın arkasında da İbni Ümmü Mektum oturuyordu.

"Ey Allah'ın Resulü, ben körüm" diye söyledi. O esnada, "Mü'minlerden özürsüz olarak yerlerinde oturanlarla, mallarıyla ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler eşit değildir" (1) ayet-i kerimesi indi."

٢١٨٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ شُرَحبيل بْنِ سَعْد قَالَ: كُنْتُ مَعَ زَيْدِ بْنِ ثَابت بالأَسْواف، فَأَجِدُ طَيْرًا، فَدَخَلَ زَيْدٌ، قَالَ: فَدَفَعُوا فِي يدي، وفرُّوا، فَأَخَذَ الطَّيرَ، فَأَرْسَلَهُ،ثُمَّ ضَرَبَ فِي قَفَايِ، وَقَالَ: لاأُمَّ لَك، أَلَمْ تَعْلَم أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَرَّم مَا بَيْنَ لاَبَتَيْهَا.

2183- Ahmed, Şurahbil bin Sa'd (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Esvaf'ta Zeyd bin Sabit (r.a) ile beraberdim. Orada kuşlar bulmuştum. Bunlar benim elime kondular, sonra uçtular. Zeyd (r.a) kuşları aldı ve bıraktı. Sonra da enseme vurarak: "Anan yok olsun. Sen Resulullah (a.s)'ın Medine'nin iki

---

2181-Ahmed, Müsned (5/182) İsnadı sahihtir. Müstedrek (3/422) Hakim sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2182-Buhari (2598) 65-Kitabu't-Tefsir. 18-Mü'minlerden savaştan geri kalanlarla savaşa katılanların bir olmayacağı babı.

1) Nisa Suresi: 95

kayalığı arasındakileri haram ettiğini bilmiyor musun?" diye söyledi."

٢١٨٤ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ زَيْد بْنِ ثَابت رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَرْسَل إِلَيَّ أَبُو بَكْر الصِّدِّيق مَقْتَلَ أَهْلِ اليَمَامة، فَإِذَا عُمَرُ بْنُ الخطاب عِنْدَهُ، قَالَ أَبُو بَكْر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِنَّ عُمَر أَتَاني فَقَالَ إِنَّ القَتْلَ قَدْ اسْتَحَرَّ يَوْمَ اليَمَامة بقُرَّاء القُرْآن، وإِنِّي أَخْشى إِنْ استحرَّ القَتْلُ بالقرَّاء بالمَوَاطِن فَيَذْهَبَ كَثِيرٌ مِنَ القُرآن، وإِنِّي أَرى أَنْ تَأْمُر بِجَمْع القُرْآن. قُلْتُ لِعُمَر: كَيْفَ نَفْعَلُ شَيْئًا لَمْ يَفْعَلْه رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ؟ قَالَ عُمَرُ: هَذَا واللَّه خَيْرٌ. فَلَمْ يَزَلْ عُمَرُ يُراجِعُني حَتَّى شَرَحَ اللَّهُ صَدْري لِذَلِكَ وَرَأَيْتُ في ذَلِكَ الَّذِي رَأَى عُمَر. قَالَ زَيْد قَالَ أَبُو بَكْر: إِنَّكَ رَجُلٌ شَاب عاقِل لاَنَتَّهِمُكَ، وَقَدْ كُنْتَ تَكْتُبُ الوَحي لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَتَتَبَّعِ القُرْآنَ فاجْمَعْه. فَوَاللَّهِ لَوْ كَلَّفُوني نقْل جَبَل من الجبال ما كانَ أَثقلَ عَليَّ مِمَّا أَمرني به مِن جَمع القُرْآن. قلت: كيف تَفعَلونَ شَيْئًا لَمْ يَفْعَلْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ؟ قالَ: هُوَ واللَّهِ خير. فلم يَزَلْ أَبُو بَكْر يُراجِعُني حَتَّى شَرَحَ اللَّهُ صَدري للذي شرحَ له صَدْرَ أَبي بَكْر وَعُمَر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا. فَتَتَبَّعت القُرْآنَ أَجْمَعُهُ مِنَ العُسُبِ واللِّخَاف وصُدُور الرِّجال، حَتَّى وجَدْتُ آخِرَ سُورة التَّوبة مَعَ أَبي خُزَيمة الأَنصاريِّ لَمْ أَجِدْها مَعَ أَحَدٍ غَيره ﴿لَقَدْ جَاءَكُم رَسُولٌ مِن أَنفُسِكم عَزِيزٌ عَلَيْه ما عَنِتُّم﴾ حَتَّى خاتمَة بَراءة، فَكَانَتْ الصُّحُفُ عِنْدَ أَبي بَكْر حَتَّى تَوَفَّاه اللَّهُ،

2183-*Ahmed, Müsned (5/192) Raviler arasında yer alan Şurahbil, hadis konusunda biraz gevşek biri olarak bilinir. Ancak Buhari ve Müslim'in Ebu Hureyre'den merfu olarak rivayet etmiş oldukları bir hadisle bu hadis kuvvet kazanmaktadır. Orada: "Medine'nin iki kayalığı arasında haramdır" ifadesi geçmektedir. Müslim'in Sa'd'dan rivayet ettiği bir hadiste de Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediği bildiriliyor: "Ben Medine'nin iki kayalığı arasını haram kılıyor, bu bölgenin dikenlerinin ve ağaçlarının kesilmesini, av hayvanlarının öldürülmesini yasaklıyorum." Medine-i Münevvere biri doğuda, biri batıda bulunan ve şehri kuşatan iki kayalık arasında bulunmaktadır. Hadisin metninde geçen "kayalık" anlamında "Labbe" kelimesi, ateşten yakılmışçasına simsiyah haldeki kayalık için kullanılan bir kelimedir. Hadisten anlaşıldığına göre Resulullah (a.s) söz konusu bir kayalığı ve bu iki kayalığın arasında kalan mevkiyi yasak etmiştir.*

***Evsaf:** Medine civarında söz konusu iki kayalığın arasında bulunan bir mevkidir. Muvatta'da bir adamın şöyle söylediği rivayet ediliyor: "Ben Evsaf'ta olduğum sırada Zeyd bin Sabit yanıma geldi. Nuhes denilen bir kuş avlamıştım. Zeyd bu kuşu elimden alarak salıverdi."*

ثُمَّ عِنْد عُمَر حَيَاتَه، ثُمَّ عِنْدَ حَفْصَةَ بِنْتِ عُمَر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

2184- Buhari, Zeyd bin Sabit (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), Yemame halkı ile savaşmamızın ardından bana adam gönderdi. Gittiğimde Hz. Ömer (r.a) de yanındaydı. Hz. Ebu Bekir (r.a): "Ömer bana gelerek "Yemame olayındaki çarpışma, Kur'an hafızlarından bir çoğunu götürdü. Ben de eğer değişik yerlerdeki çarpışmalar Kur'an hafızlarını götürürse, Kur'an'ın bir çoğu gidebilir" diye korkuyorum. Kur'an'ın, bütün ayetlerini içeren toplu bir kitap haline getirilmesi üzere emir vermeni istiyorum" dedi. Ben de Hz. Ömer (r.a)'e:

"Allah Resulü (a.s)'nün yapmadığı bir şeyi nasıl yapabiliriz?" dedim. Hz. Ömer (r.a): "Vallahi, bu hayırlı bir iş olur" dedi. Hz. Ömer (r.a) bunu bana o kadar hatırlattı ki, sonunda Alahu Teala, beni bu görüşe meylettirdi ve bu konuda Hz. Ömer (r.a)'in düşüncesinin, yerinde bir düşünce olduğuna inandım," dedi. Sonra da: "Sen genç ve akıllı bir adamsın. Senden şüphelenmeyiz. Sen Resulullah (a.s) için vahiy katipliği yapıyordun. Sen, Kur'an'ı Kerim'i araştır (ayetleri bul) ve bir araya getirme işini üstlen," dedi. Ben:

"Siz Allah Resulü (a.s)'nün yapmadığı bir işi nasıl yapabiliyorsunuz," dedim. "Vallahi, bu iş hayırlı bir iş olur" dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a) bunu bana o kadar hatırlattı ki, sonunda Allahu Teala Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a)'in kalplerini meylettirdiği fikre benim kalbimi de meylettirdi. Ben de hurma yapraklarından, kürek kemiklerinden ve insanların hafızalarından Kur'an-ı Kerim'i araştırmaya ve ayetlerini toplamaya başladım. Tevbe suresinin son ayetlerini yani "size içinizden bir peygamber geldi ki..." ayetinin başından Barae suresinin sonuna kadarki kısmı başka kimsede bulamazken, Ebu Huzeyme Ensari'de bulabildim. Toplanan sahifeler, (yani Kur'an-ı Kerim'in cem edilmiş hali) Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yanında duruyordu. Vefatına kadar onun yanında kaldı. Daha sonra Hz. Ömer (r.a)'e geçti. Ondan sonra da Hafsa binti Ömer (r.a)'e ."

٢١٨٥ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ أَنَس قَالَ: جَمَعَ القُرْآن عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ أَرْبَعَةٌ، كُلُّهم مِنَ الأَنْصَار: أُبَيٌّ، ومعاذٌ، وزَيْدُ بْنُ ثَابت، وأَبُو زَيْد.

2185- Buhari, Enes (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

2184-Buhari (9/10) 66-Kitabu Fedaili'l-Kur'an. 3-Kur'an'ın toplanması babı.

2185-Buhari (9/47) 66-Kitabu Fedaili'l-Kur'an. 8-Resulullah (a.s)'ın ashabından kurra (hafız) olanlar babı.

"Kur'an'ın tamamını Resulullah (a.s)'ın zamanında toplayabilenler (yani tümünü öğrenip ezberleyebilenler) dört kişidir ve dördü de ensardandır: Ubey, Muaz, Zeyd bin Sabit ve Ebu Zeyd."

٢١٨٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ والحَاكِمُ عَنْ أَنَس: قَالَ رَسُول اللَّهِ ﷺ : «أَرْحَمُ أُمَّتي بِأُمَّتي أَبُو بَكْر، وأَشدُّهُم في أَمْرِ اللَّهِ عُمَرُ، وأَصْدَقُهُمْ حَيَاءً عُثْمَانُ، وأَقْرَؤُهم لِكِتَابِ اللَّهِ أُبَيُّ ابْنُ كعب، وأَفْرَضُهُم زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وأَعلمُهُم بالحَلالِ والحَرَامِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، ولكلِّ أُمَّةٍ أَمِينٌ، وأَمِينُ هَذِهِ الأُمَّةِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الجَرَّاحِ».

2186- Tirmizi ve Hakim, Enes (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ümmetimin içinde ümmetime karşı merhametli, onlara en çok acıyan Ebu Bekir'dir. Allah'ın emrinin yerine getirilmesi konusunda en katı olanları Ömer'dir. Hayada en ileri derecede olanları Osman'dır. Allah'ın kitabını en çok okuyanları Ubeyy bin Ka'b'dır. Feraizi (miras hükümlerini) en iyi bilenleri Zeyd bin Sabit'tir. Helali ve haramı en iyi bilenleri Muaz bin Cebel'dir. Her ümmetin de bir emini vardır. Bu ümmetin emini ise Ebu Ubeyde bin Cerrah'tır."

Zehebi diyor ki:

"Feraizi en iyi bilen Zeyd (r.)'dir, Kur'an'ı en çok okuyan Ubeyy'dir" sözleri, feraiz konusunda mutlaka Zeyd (r.a)'in hükümlerinin esas alınmasını ve onun taklid edilmesinin gerektiği söylenemez. Aynı şekilde kıraat konusunda mutlaka Ubeyy'in taklid edilmesinin şart olduğu da söylenemez."

Asım, Şa'bi'nin: *"Zeyd (r.a) insanlara iki şeyde üstün gelmiştir: Feraiz (miras ilmi) ve Kur'an konularında"* **diye söylediğini rivayet etmektedir.**

Ebu Sa'id'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s) vefat ettiğinde, ensarın konuşmacıları kalkarak konuşmalar yaptılar ve "Hem sizden, hem bizden olan bir kişi" dediler. Zeyd bin Sabit (r.a) kalkarak:

"Resulullah (a.s) muhacirdendi. Biz de onun ensarıyız (yardımcılarıyız). İmam (devlet başkanı ve halife) muhacirlerden olur. Biz de onun ensarı(yardım-

---

2186-Tirmizi (57665) 50-Kitabu'l-Menakıb. 33-Mu'az bin Cebel ve Zeyd bin Sabit'in menkıbeleri babı. Tirmizi: "Bu hadis hasen, sahihtir" demiştir. Müstedrek (3/422) Hakim sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

cıları) oluruz," dedi. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a):

"Alah, size hayırlı karşılıklar versin ey ensar topluluğu! Sözcünüzü de hak çizgide sabit eylesin. Bunun dışında bir şey söyleseydiniz, sizinle anlaşmamız zor olurdu" dedi." (1)

Mesruk'un şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın ashabı içinde fetva ehli yani kendi içtihadları ile fetva verebilecek konumda olanlar Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a) İbni Mes'ud, Zeyd, Ubeyy ve Ebu Musa idi." (2)

Kasım bin Muhammed'in de: *"Hz. Ömer (r.a), hangi yolculuğa çıksa, yerine Zeyd (r.a)'i vekil olarak tayin ederdi"* diye söylediği rivayet edilmiştir.

Şa'bi'nin şöyle söylediği bildirilmişir:

"Kadılar (yargı alanında ehil olanlar) dört kişiydi: Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a), Zeyd ve İbni Mes'ud."

Ya'kub bin Utbe (r.)'den rivayet edildiğine göre Hz. Ömer (r.a), Zeyd (r.a)'i yerine vekil tayin etti ve ona Şam'dan *"Ömer'den Zeyd bin Sabit'e"* diye başlayan bir mektup yazdı.

Harice bin Zeyd şöyle söylemiştir:

"Hz. Ömer (r.a) babamı yerine vekil tayin ederdi. Ona bir bahçe hurma kestirmeden (veya toplattırmadan) döndüğü az olmuştur."

Şa'bi'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ubeyye ve Hz. Ömer (r.a) bir hurma ağacının meyvesini toplamak konusunda tartıştılar. Ubeyy ağladı. Sonra:"Bu, senin hakimiyetinde midir ey Ömer?" dedi. O da: "Aramızda bir adamı hakem tayin et" dedi. Ubeyy: "Zeyd olsun" dedi. İkisi birlikte çıkarak Zeyd'in yanına gittiler. Onun hakemliğine başvurdular. Zeyd: "Senin delilin nedir ey Ubeyy" diye sordu. Ubeyy: "Delilim yok" dedi. Bunun üzerine: "Öyleyse mü'minlerin emirini yemine davetten vazgeç" dedi. Hz. Ömer (r.a) de:

"Eğer üzerine böyle bir şey tahakkuk edeceğini düşünüyorsun, mü'minlerin emirinin yemin etmesini istemekten vazgeçme" diye söyledi."

Nafi'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

---

1) Bunu Ahmed, Müsned (5/186)'de rivayet etmektedir. Ayrıca Mu'cemu'l-Kebir (5/114) de rivayet edilmiştir. Haysemi Mecma'u'z-Zevaid'de: "Ravileri, Buhari'nin Sahihinde isimleri geçen ravilerdir" demiştir.

2) İsnadı sahihtir.

"Hz. Ömer (r.a) Zeyd (r.a)'i kaza (yargı) alanında görevlendirdi ve ona maaş da bağladı." (1)

Zühri şöyle söylemiştir:

"Eğer Zeyd (r.a) ile Hz. Osman (r.a) birbirine yakın zamanlarda ölmüş olsalardı. Feraiz (miras) ilmi kaybolabilirdi. İnsanlar, bu ikisinden başka kimsenin feraiz ilmini bilmedikleri uzun bir zaman geçirmişlerdir" (2)

Ca'fer bin Burkan şöyle söylemiştir:

"Zühri'nin: "Eğer Zeyd (r.a) feraizi yazmış olmasaydı, onun insanlar arasında kaybolduğunu görürdüm," diye söylediğini duydum."

Malik de şöyle söylemiştir:

'Bize göre Hz. Ömer (r.a)'den sonra insanların imamı Zeyd bin Sabit (r.a)'ti Yine bize göre Zeyd (r.a)'den sonra da insanların imamı (devlet başkanı) İbni Ömer'di.

Ahmed bin Abdullah Beceli de şöyle söylemiştir:

"İnsanlar Zeyd (r.a)'in kıraatı ve feraiz ilmi üzeredirler."

İbni Abbas'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Muhammed (a.s)'in ashabı içinde korunmuş olanlar, Zeyd bin Sabit (r.a)'in ilimde rusuh sahibi (ilimde derinleşmiş) (3) kimselerden olduğunu bilmişlerdir." (4)

Abdullah bin Mes'ud'dan rivayet edildiğine göre Zeyd (r.a) ana baba aynı kızkardeşlerin mirasında, babadan, kız ve erkek kardeşlerin ve ana baba bir kızkardeşlerin hisselerinin üçte iki olduğunu, kalanının da kızlara değil yalnız erkeklere verileceğini söylerdi.

Mesruk Medine'ye geldi ve Zeyd (r.a)'in bu konuyla ilgili fetvasını duydu ve hayret etti. Arkadaşlarından bazıları ona: *"Sen Abdullah'ın fetvasını terk mi ediyorsun?"* diye sordular. O da:*"Medine'ye geldim. Zeyd bin Sabit (r.a)'i ilimde ruhun sahiplerinden gördüm,"* dedi. Burada Zeyd (r.a)'in söz konusu mi-

---

1) Bunu, İbni Sa'd, Tabakat (2/359)'da rivayet etmektedir.

2) Bunu, Darimi (2/341) Kitabu'l-Feraiz ilminin öğretilmesi ile ilgili babda rivayet etmetedir.

3) İlimde rusuh sahibi olanlardan Kur'an-ı Kerim'in Ali İmran Suresi: 7. ayetinde ve Nisa Suresi 162. ayetinde övgüyle söz edilmektedir. Bunlar ilimde derin bilgiye ulaşabilen ve meseleleri iyi kavrayabilen kimselerdir.

4) Hafız bunu İsabe (3/23)'de Beğavi'ye nisbet etmektedir. Ebu Zur'a da, Dımeşk Tarihi adlı kitabında buna benzer bir rivayet nekletmektedir.

rasçıların, mirastaki paylarını eşit tuttuğuna işaret edilmektedir. (1)

Ebu Seleme'den rivayet edildiğine göre İbni Abbas, Zeyd bin Sabit (r.a) için ayağa kalktı ve atının üzengisini tuttu. O: *"Bırak ey Allah Resulünün amcasının oğlu!"* diye söyledi. O da: *"Biz alimlerimize ve büyüklerimize karşı işte böyle yaparız"* diye söyledi. (2)

Ali Medini şöyle söylemiştir:

"Sahabe içerisinde, arkadaşları kendilerinden (fetva) ezberlemiş ve onların verdikleri fetvaları fıkıhta esas almış olan üç kişi vardı: Zeyd (r.a), Abdullah bin Mes'ud ve İbni Abbas."

Zühri'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Bize haber verildiğine göre Zeyd (r.a)'e bir konuda soru sorulunca: "Böyle bir şey oldu mu?" diye sorardı. "Oldu" dedikleri zaman, bildiği şekilde cevap verir. "Olmadı"dedikleri zaman da, "oluncaya kadar bunu bırakın" derdi."

Şa'bi'dan rivayet edildiğine göre Mervan, Zeyd bin Sabit (r.a)'i çağırdı. Onu dinlemek üzere de perde arkasında bir gurup insan saklandı. Sonra sorular sorulmaya başladı. Verdiği cevapları da perdenin arkasındakiler yazıyorlardı. Zeyd durumun farkına verdi ve: *"Ey Mervan, haksızlık ediyorsun, ben kendi görüşümü söylüyorum," dedi."* (3)

İbrahim bin Humeyd Ruvasi de bunun benzerini İbni Ebi Halid'den rivayet etmekte ve *"sonra bu yazdıklarını ima ettiler"* diye ilave etmektedir.

İbni Sirin'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ebu Velid bize haccettirdi. Biz de Sirin'in yedi çocuğu idik. Bizi Medine'ye götürdü. Orada Zeyd bin Sabit'in yanına götürdü ve: "Bunlar Sirin'in oğullarıdır" diye söyledi. Zeyd: "Bunlar bir anadan, şu ikisi bir anadan, şu ikisi de bir anadan," dedi. Söyledikleri doğruydu. Muhammed, Ma'bed ve Yahya bir anadandı." (4)

Sabit bin Ubeyd'in şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

---

1) Bu rivayetin isnadı sahihtir.

2) Bunu İbni Sa'd, Tabakat (2/360)'da rivayet etmiştir. İsnadı sahihtir. Yine Hakim, Müstedrek (3/423)'de rivayet etmiş ve sahih olduğunu söylemiştir. Zehebi ise onunla ilgili olarak herhangi bir açıklama yapmamıştır.

3) İbni Sa'd, Tabakat (2/361)'da Sufyan'a dayanan iki ayrı tarıkla rivayet etmektedir. Taberani de benzerini (5/137) Harice bin Zeyd'den rivayet etmektedir.

4) İbni Sa'd, Tabakat (3/438)'da rivayet etmektedir. Yine Fesevi de rivayet etmiştir. Ravileri sikadır.

"Zeyd bin Sabit (r.a) ailesi içinde, insanların en şakacılarından idi. Halk arasında ise insanların en ciddilerinden, en vakarlılarındandı."

Hişam, İbni Sirin'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Zeyd bin Sabit cumaya gitmek üzere yola çıktı. Yolda, cumayı kılıp dönmekte olan insanlarla karşılaştı. Kendisi bir eve girdi. Ona bir şeyler söylenildi. O da: "İnsanlardan utanmayan, Allah'tan hiç utanmaz" dedi." (1)

Zeyd (r.a)'in bizzat kendinden rivayet edildiğine göre Hz. Ebu Bekir, Kur'an'ın sahifelere yazımı ve insanların ağızlarından kürek kemiklerinden ve değişik parçalarından toplanarak derli toplu bir kitap haline getirilmesi konusunda ona güvendi. Onun topladığı bu sahifeler uzun bir süre korundu. Başlangıçta Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yanındaydı. Daha sonra Hz. Ömer (r.a) teslim aldı. Daha sonra da mü'minlerin annesi Hafsa (r.a)'nın yanında kaldı. Hz. Osman (r.a)'ın, bilinen Osman mushafını yazmaları üzere Zeyd bin Sabit ile Kureyş'ten bazı kimseleri görevlendirmesine kadar da onun yanında kaldı. Söz konusu Osman mushafından da şu ana kadar halen yer yüzünde bulunan milyonlarca mushaf çoğaltılmıştır. Ümmetin elinde bu Kur'an'ın aslından başka herhangi bir Kur'an nüshası da yoktur. Allah'a şükürler olsun....

Hafsa, Asım'dan, o da Ebu Abdurrahman Sulemi'den, Ebu Abdurrahman'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ali (r.a)'ye kıraatı konusunda herhangi bir muhafette bulunmuş değilim. Hz. Aişe (r.a)'nin okuyuşlarını derler, sonra hac dönemlerinde Medine'de bunları Zeyd'e arzederdim. İkisinin "tabutu" kelimesinden başka her- hangi bir kelimede de ihtilaf ettiklerini görmedim. Zeyd (r.a) bu kelimenin sonunu "ha" ile (yani tabuh olarak) , Hz. Ali (r.a) ise "ta" olarak (tabut olarak) okumaktaydı."

Mekhul'den rivayet edildiğine göre Ubade bin Samit, bineğini Beytul-Makdis civarında tutan bir bahçıvanı çağırdı, onu dövdü ve yaraladı. Bahçıvan da onun hakkında Hz. Ömer (r.a)'e dava açtı. Hz. Ömer (r.a): *"Seni buna sevkeden ne oldu?"* diye sordu. *"Ona emir verdim tutmaktan kaçındı. Ben de sinirliydim, dövdüm"* dedi. Hz. Ömer (r.a): *"Otur, kısas uygulanacak"* dedi. Zeyd bin Sabit (r.a) araya girerek: *"Kölen için kardeşine karşı kısas mı uyguluyorsun."* (2) dedi.

Ammar bin Ebi Ammar'ın şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Zeyd (r.a) öldüğünde, bir gölgenin altında İbni Abbas (r.a)'la birlikte otur-

1) Zeyd (r.a) ezan sesi duyulmayan bir bölgede oturmakta olduğundan dolayı böyle bir gecikme olayı meydana gelmiştir.

2) Beyhaki, Süneni'l-Kübra (8/32)'da rivayet etmektedir. Ravileri sikadır.

duk. İbni Abbas (r.a):

"İşte ilim adamlarının gidişi böyledir. Bugün büyük bir ilim toprağa gömüldü." diye söylendi." (1)

Hassan bin Sabit onun hakkında şöyle söylerdi:

"Hassan ve oğlundan sonra kim kafiyeler dizecek,

Zeyd bin Sabit (r.a)'ten sonra kim Mesani (Kur'an) ile ilgilenecek?"

Zeyd (r.a)'in vefat tarihi ile ilgili olarak değişik tarihler verilmektedir. Tarihçilerin imamı ve önderi olan Vakıdi, onun hicri 51 yılında ve 56 yaşında iken vefat ettiğini söylemektedir. Vefat tarihi konusunda Yahya bin Bukeyr ve Muhammed bin Abdullah bin Numeyr de Vakıdi'nin söylediğini doğruluyorlar.

Ebu Ubeyd ise 45 yılında vefat ettiğini belirtmekte, fakat doğru olanın 56 yılında vefat ettiği görüşü olduğunu ifade etmektedir.

Ahmed bin Hanbel ile Amr bin Ali ise hicri 51 yılında vefat ettiğini söylemektedirler.

Medaini, Haysem ve Yahya bin Ma'in hicri 55 yılında vefat ettiğini söylemişlerdir. Ebu Zinad ise 45 yılında vefat ettiğini söylüyor. En doğrusunu Allahu Teala bilir.

---

1) İbni Sa'd, Tabakatu'l-Kübra (2/361) Hakim, Müstedrek (3/428) Taberani, Mu'cemu'l-Kebir (5/108)'de rivayet etmektedirler. Ravileri sikadır.

SELEME BİN EKVA (R.A.)

İbni Hacer, Selem bin Ekva (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Seleme, Amr'ın oğlu, o da Ekva'nın oğludur. Ekva'nın asıl adı ise Sinan bin Abdullah'tır. Nesebinin geriye kalanı Amir bin Ekva'nın nesebinde verilmektedir. (yani onun nesebi ile aynıdır) Babasının adının Vehb olduğu söylendiği gibi, başka isimler de söylenmiştir. Katıldığı önemli olayların ilki Hudeybiye anlaşmasıdır.

Cesaretli biriydi. Koşuda atları bile geçerdi. Ağaç altında yapılan Rıdvan Bey'atı'nda Resulullah (a.s) ile birlikte ölünceye kadar müdafaada bulunmak üzere bey'at etmiştir. Buhari bunu, olayla ilgili hadisinde bildirmektedir. Hicri 64 yılında öldüğü söylenmektedir. Vakıdi ise onun verdiği bilgiyi doğrulayarak, seksen yıl yaşadığını söylemektedir. Ancak bu bilgi, yukarıdaki vefat tarihi ile ilgili rivayet ışığında incelendiğinde yanlışlığı ortaya çıkmaktadır. Çünkü buna göre Seleme'nin Hudeybiye anlaşmasında yaklaşık on yaşlarında olması gerekir. Bu yaştaki birinin ise ölünceye kadar çarpışmak üzere bey'at etmesi söz konusu olamaz. Daha sonra İbni Sa'd'ın kitabında, Muaviye'nin hilafetinin sonlarına doğru vefat ettiğinin bildirildiği görülmektedir. Belazuri de bu şekilde bildirmektedir"

Zehebi, onun hayatı ile ilgili bölümde şu bilgileri vermektedir:

"Künyesi; Ebu Amir ve Ebu Müslim'dir. Ebu İyaz Eslemi Hicazi Medeni (Eslem kabilesinden Hicazlı ve Medineli olan Ebu İyaz) da denilirdi.

Mute Savaşı'na katıldığı söylenmektedir. Rıdvan bey'atına da katılmıştır.

Azadlısı Yezid şöyle söylemiştir:

"Seleme (r.a)'nin sakalını sarıya boyadığını gördüm. Ayrıca: "Resululah (a.s) ile ölünceye kadar çarpışmak, O'nu korumak üzere bey'at ettim ve onunla birlikte yedi gazveye katıldım" diye söylediğini duydum."

İyas bin Seleme, babasının şöyle söylediğini rivayat etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) ile birlikte bir gece Hevazin üzerine baskın düzenledik. O gece kendi elimle beyit dizenlerden (ehl-i küfrün şairlerinden) yedi kişiyi öldürdüm." (1)

İkrime bin Ammar'ın İyas'tan, onun da babasından (yani Seleme bin Ekva (r.a)'dan) rivayet ettiğine göre Seleme bin Ekva (r.a) şöyle söylemiştir:

"Ben ve Resulullah (a.s)'ın kölesi Ribah, Resulullah (a.s)'ın (el konulan develerini geri almak üzere) yola çıktık. Ben Talha'ya ait bir atla çıktım. Abdurrahman bin Uyeyne de bir deve sürüsüne baskın düzenledi, çobanını öldürdü. Develeri de yanındaki bir atlı gurubu kovalamaya başladılar. Ben:

"Ey Ribah, şu ata bin. Onu Talha'ya götür ve Resulullah (a.s)'a da haber ulaştır," dedim. Kendim de bir tepenin üzerine oturdum. Sonra üç kez: "Ya Sahaba" diye bağırdım. (Ortaya çıkan) halkı da peşlerinden kovaladım. Onlara ok atmaya ve atlarını da kılıçla boğazlamaya başladım. Bu olay, ağaçların çok olduğu bir yerdeydi. İçlerinden bir atlı bana doğru dönünce, bir ağacın altına saklandım. Geçince de arkasından ok attım. Daha sonra yine ötekilere ok atmaya devam ettim. Bir yandan da:

"Ben Ekva'nın oğluyum,

Bugün intikam günüdür,"

diye beyit söylüyordum. Bir adamı sırtından vurdum. Dar bir yere sıkıştığım zaman dağın tepesine tırmanıyor ve üzerlerine taş savuruyordum. Resulullah (a.s)'ın develerinden alabildiklerinin tümünü geri alıp arkama alıncaya ve böylelikle onların tamamını kurtarıncaya kadar karşılıklı bu şekilde devam ettik. Sonra ok atmaya devam ettim. Hatta onlar da otuzdan fazla ok attılar. Aynı şekilde üzerlerindeki yükleri hafifletmek amacıyla otuzdan fazla da cübbe bıraktılar. Yere attıkları her şeyin üzerine taşlar atıyor ve onları Resulullah (a.s)'ın yolu üzerinde topluyordum. Kuşluk vakti biraz geçince, Uyeyne bin Bedr onlara yardıma geldi. Onlar, dar bir yola sıkışmışlardı. Ben dağa tırmandım. Uyeyne: "Bu nedir?" diye sordu Onlar: "Şu sıkıntı ile karşı karşıya geldik.. Seher vaktinden bu yana bizim peşimizi bırakmadı. Ellerimizdeki her şeyi aldı," diye söylediler. Uyeyne: "Arkasında bir istek (destek) olduğunu görmeseydi şimdiye kadar sizi bırakırdı. İçinizden bir gurup adam onun yanına gitsin," dedi. Dört kişi bana doğru tırmanmaya başladı. Onlara sesimi duyurduğumda: "Siz beni tanıyor musunuz?" diye sordum. "Sen kimsin?" dediler. "Ben Ekva'nın

---

1) Bunu Ahmed Müsned (4/46)'de rivayet etmektedir. Ebu Davud (3/43) Kitabu'l-Cihad. Geceleyin baskın düzenleme (gece baskınları) babı. İsnadı hasendir.

oğluyum. Hz. Muhammed (a.s)'in yüzünü keremli kılana yemin ederim ki, sizden bir adam ne kadar isterse istesin bana ulaşamaz. Ben de sizden birine ulaşmak istersem, onu kaçırmam" diye söyledim. İçlerinden bir adam: "Ben de öyle sanıyorum," dedi.

Ben, Resulullah (a.s)'ın atlılarının ağaçların arasından çıkagelmekte olduklarını görünceye kadar yerimde kaldım. İlk gelenler Ahram Esedi, Ebu Katade ve Mikdad idi. Bunun üzerine müşrikler kaçtılar. Ben inerek Ahram'ın atının yularından tuttum. "Senin yolunu kesebilecekleri ihtimali vardır. Arkandan müslümanlar sana ulaşıncaya kadar yerinde dur" dedim. "Ey Seleme, eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyor, cennetin ve cehennemin hak olduğunu biliyorsan şehid olmama engel olma." dedi. Ben atının yularını bıraktım. Abdurrahman bin Uyeyne'ye arkadan yetişti. Bunlar birbirlerine kılıç darbeleri indirdiler. Ahram, Abdurrahman'ın atını boğazladı. Sonra Abdurrahman onu öldürdü. Abdurrahman, Ahram'ın atına geçti. Bunun ardından Ebu Katade, Abdurrahman'a arkadan yetişti. Bunlar da kılıçla vuruştular. Abdurrahman, Ebu Katade'nin atını boğazladı, ardından da Ebu Katade onu öldürdü ve atının üzerine bindi.

Ben topluluğun izi üzere koşmaya başladım. Bizim arkadaşlarımızın tozlarından bir şey göremiyecek kadar gittim. Müşrikler gün batısından biraz önce Zu Karad adlı üzerinde su bulunan bir yola giriyorlardı. (1) Benim arkalarından koşarak gittiğimi gördüler. Beni görünce, o yoldan dönerek dar bir yola girdiler. Bu arada güneş battı. Ben bir adama arkadan ok attım. "Al sana, ben Ekva'nın oğluyum. Bugün intikam günüdür" diye söyledim. Adam: "Anam beni yitirsin. Ekva kabilesinden biri mi Bukra'ya saldıracak?" diye söyledi. Ben: "Evet, ey nefsinin düşmanı," diye söyledim. Kendisine ok attığım kişi Bukra idi. Kendisine birinci okun ardından bir ok daha attım. Üzerine iki ok yapıştı. Arkalarında iki at daha bıraktılar. Bu iki atı Resulullah (a.s)'ın bulunduğu yöne doğru sürdüm. O da, müşrikleri üzerinde geri çevirdiğim Zu Karad yolundaki suyun yanındaydı. O, beşyüz (kişinin) arasındaydı. Benim geriye gönderdiğim develerden bir deveyi Bilal boğazlamıştı. Bu deve Resulullah (a.s) için kızartılıyordu.

---

1) Zu Karad: Medine'den Hayber tarfına düşen yönde ve Medine'den iki günlük uzaklıkta bulunan bir sudur. Buhari Sahih'inde diyor ki: "Bu, Hayber'e düzenlenen seferden üç gün önce gerçekleştirilen ve müslümanların Resulullah (a.s)'ın işareti ile baskın gerçekleştirdikleri gazvedir." Hafız da aynısını söylemiştir. Bu hadis, İyas bin Seleme bin Ekva'nın babasından rivayetine dayanıyor. Bu olayla ilgili olarak Müslim'in rivayet ettiği hadisin sonunda Seleme bin Ekva'nın "sonra döndük gazveden Medine'ye geldik. Vallahi bundan sonra da üç geceden fazla kalmadan Hayber seferine çıktık," diye söylediği bildiriliyor. İbni Sa'd da şöyle diyor: "Zu Karad Gazvesi, hicri 6 yılının rebiülevvel ayında gerçekleşmiştir. Cemaziyelevvel ayında gerçekleştirildiği de söylenmiştir." İbni İshak ise, şaban ayında gerçekleştiğini söylemektedir.

"Ey Allah'ın Resulü, beni bırak ashabından beşyüz kişi seçeyim, yatsı vakti onların üzerine gideyim, içlerinden bir tek haberci dahi kalmasın" diye söyledim. "Sen bunu yapar mısın, ey Seleme?" diye sordu. "Evet" dedim. Bu söz üzerine güldü. Yanan ateşin ışığında azı dişlerini gördüm. Sonra da: "Onlara şimdi Gatafan toprağında ziyafet veriliyor," diye söyledi.

Sonra bir adam gelerek, onların Gatafan kabilesinden filancanın yanına uğradıklarını, o kişinin de onlar için bir deve kestiğini, devenin derisini yüzmeye başladıklarında bir tozun kalktığını gördüklerini ve bundan dolayı kaçtıklarını haber verdi. Bunun üzerine Resulullah (a.s): "Atlılarımızın en hayırlısı (üstünü) Ebu Katade'dir. Piyadelerimizin (yayalarımızın) en hayırlısı (üstünü) de Seleme'dir" dedi. Bana ganimetten hem atlı, hem de yaya hissesi verdi. Medine'ye dönüşte de beni bineğinin terkisine bindirdi.

Kuşluğa doğru, Medine ile aramızda çok az mesafe kalmıştı. Halkın arasında (koşuda) hiç geçilemeyen bir adam vardı. "Medine'ye doğru yarış edecek bir adam yok mudur?" diye seslendi. Bu sözü birkaç kez tekrar etti.

"Sen kerem sahibine keremde bulunmaz, şerefli insana hürmet göstermez misin?" diye söyledim. "Resulullah (a.s) dışında hayır" dedi. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, anam babam sana feda olsun, beni bırak da şu adamla yarış edeyim" dedim. Resulullah (a.s): "İstiyorsan yap" dedi. Ben adama "geç" dedim.

Ona karşı (yani onu geçmemek üzere) bir, ya da iki tepe sabrettim. Bu sırada nefesimi topluyordum. Sonra hızla koşmaya başladım. Arkasından yetişip sırtına vurdum ve: "Vallahi, ben seni geçtim" dedim. Yahut buna benzer bir söz söyledim. Adam güldü ve: "Ben de öyle düşünüyorum" diye söyledi. Böylelikle Medine"ye vardık."

Zehebi, rivayeti aynen bu şekilde vermektedir. Sahih-i Müslim'de ise daha uzun olarak anlatılmaktadır.

SELEME BİN EKVA (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٨٧ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ سَلَمَةَ بنِ الأكوع رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «غزوتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ سبع غَزَوات، فَذَكر خيبر، والحُدَيْبِيَة، وَيَوْمَ حُنَيْنٍ، ويَوْمَ القَرَد، قَالَ يَزِيْد بْن أَبي عُبَيد: ونسيتُ بقيَّتهم.

2187- Buhari, Seleme bin Ekva (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte yedi gazveye katıldım." Seleme Ekva katıldığı gazveler arasında Hayber, Hudeybiye, Huneyn ve Zu'l-Karad'ı saydı. (Hadisi rivayet eden ravilerden olan) Yazid bin Ebi Ubeyd (1): "Diğerlerini unuttum," diye söylemiştir."

Bir rivayette de Yezid'in, Seleme bin Ekva (ra.)'nın şöyle söylediğini duyduğu bildirilmiştir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte yedi gazveye katıldım. O'nun (kendisi katılmadan) gönderdiği seriyyelerden dokuz seriyyede bulundum. Bir keresinde başımızda Hz. Ebu Bekir (r.a), bir keresinde de Usame vardı." (2)

٢١٨٨ــ رَوَى ابنُ سَعْد عَنْ عَبدِالرَّحْمٰنِ بْن رَزِين، قَالَ: أَتَيْنَا سَلَمَةَ بنَ الأَكْوع بالرَّبَذَة، فَأَخرجَ إِلَيْنَا يَدًا ضَخْمَةً كَأَنَّهَا خُفُّ البعير، فَقَالَ: بايَعْتُ بِيَدِي هَذِه رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ . قَالَ: فَأَخذْنَا يَدَهُ، فَقَبَّلْنَاهَا.

2188- İbni Sa'd, Abdurrahman bin Rezin (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Rebze'de (3) Seleme bin Ekva (r.a)'nın yanına gittik. Karşımıza deve ayağı gibi bir el çıkardı ve: "Ben bu elimle Resulullah (a.s)'a bey'at ettim" diye söyledi. Sonra da: "Biz O'nun elini aldık, sonra da o eli öptük" diye sözüne devam etti."

٢١٨٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ إِياس بْن سَلَمَة عَنْ أَبيه قَالَ: أَرْدَفَنِي رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ مِرارًا، ومَسَحَ عَلى وَجْهِي مِرارًا، واسْتَغْفَر لِي مِرارًا عَدَدَ ما فِي يَدِيَّ مِنَ الأَصَابع.

2187-Buhari (7/517) 64-Kitabu'l-Meğazi. 45-Resulullah (a.s)'ın Usame bin Zeyd'i, Cuheyne kabilesine ait Hurukat bölgesine göndermesi ile ilgili bab.

2188-Tabakatu'l-Kübra (4/306) İsnadı hasendir.

1) Yezid bin Ebi Ubeyd, bu hadisi Seleme bin Ekva (r.a)'dan alan ravidir. Hadisi Yezid'den alan ravi de Dahhak bin Mahled (r.a)'dir. (Çeviren)

2) Buhari bu hadisi yukarıdaki (2187 nolu) hadisi rivayet ettiği yerde rivayet etmektedir. Ayrıca Müslim (3/1448) 32-Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer 49-Resulullah (a.s)'ın çıktığı gazvelerin sayısı babında rivayet etmektedir.

3) Rebeze: Medine'nin köylerindendir. Zatu Arak'a yakın ve Medine'ye üç mil uzaklıktadır. Hicaz yolu üzerinde bulunmaktadır. Feyd'den Mekke tarafına yola çıkıldığında bu istikamete gidilir.

2189- Taberani, İyas bin Seleme (r.a)'den babasının şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Resulullah (a.s) beni bir çok kez bineğinin terkisine aldı ve bir çok kez de yüzümü okşadı. Bu okşama hadiseleri iki elimdeki parmak sayısınca olmuştur."

٢١٩٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ! أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى الْحَجَّاجِ فَقَالَ: يَا ابْنَ الأَكْوَعِ! ارْتَدَدْتَ عَلَى عَقِبَيْكَ؟ تَعَرَّبْتَ؟ قَالَ: لاَ. وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَذِنَ لِي فِي الْبَدْوِ.

2190- Buhari ve Müslim, Seleme bin Ekva (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Seleme Haccac'ın yanına gitti ve Haccac ona: "Ey İbni Ekva, sen iki ökçen üzerine geri mi döndün (yani dinden mi döndün)? Bedevileştin mi?" diye sordu. Seleme bin Ekva (r.a) da ona: "Hayır, ama Resulullah (a.s) bana bedevilerin arasına çekilmek konusunda izin verdi," diye söyledi."

Zehebi'nin Siyer'de, Ubade bin Velid'den şöyle bir rivayeti vardır:

"Hasan bin Muhammed bin Hanefiyye, "Bizi Seleme bin Ekva (r.a)'ya götür, ondan bir şeyler soralım. O, Resulullah (a.s)'ın eski ashabının salihlerindendir" dedi. Ubade bin Velid diyor ki: "Bunun üzerine, onu bulmak amacıyla çıktık. Beraberindeki rahberi kendisini götürürken, onunla görüştük. Gözleri kör olmuştu." (1)

٢١٩١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ يَزِيْدَ بْنِ أَبِي عُبَيد، قَالَ: لَمَّا قُتِلَ عُثْمَانُ، خَرَجَ سَلَمَةُ إِلَى الرَّبَذَةِ، وَتَزَوَّجَ هُنَاكَ امرأَةً، فَوَلَدَتْ لَهُ أَوْلاَدًا، فَلَمْ يَزَل بِهَا حَتَّى قَبْل أَنْ يَمُوتَ بِلَيَالٍ، نَزَلَ الْمَدِينَة.

2191- Buhari, Yezid bin Ebi Ubeyd (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

2189-Mu'cemu'l-Kebir (7/24) Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/363)'te "Ali bin Yezid bin Ebi Hakime dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır" demiştir.

2190-Buhari (13/40) 92-Kitabu'l-Fiten. 14-Fitneden dolayı taşraya çekilme babı. Müslim (3/1486) 33-Kitabu'l İmare. 19-Muhacirin vatanına yeniden yerleşmesinin haram kılınması babı.

2191-Buhari (13/40) 92-Kitabu'l-Fiten. 14-Fitneden dolayı taşraya çekilme babı.

1) Siyer (3/331) Bunu ayrıca İbni Asakir Tarih'inde rivayet etmektedir.

"Hz. Osman (r.a) öldürüldüğünde Seleme, Rebze'ye çekildi. Burada bir kadınla evlendi. O kadından çocukları oldu. Ölümünden birkaç gün önce buradan ayrıldı ve Medine'ye geldi." (1)

1) Hafız, Feth'de diyor ki: "Bu rivayetten, şehir dışında (badiyede) ne kadar süre kaldığı da anlaşılmaktadır. Bu süre yaklaşık kırk yıl kadardır. Çünkü Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesi olayı hicri 35 yılının zilhicce ayında meydana gelmişti. Seleme'nin vefat tarihi ise sahih olan rivayete göre, hicri 74 yılındadır.

EBU DERDA (R.A.)

İbni Hacer İsabe'de, Ebu Derda (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Uveymir Ebu Derda... Hem künyesi ile hem de ismiyle tanınmaktadır. İsmi konusunda ihtilafa düşülmüş ve isminin Amir, Uveymir'in de lakabı olduğu söylenmiştir. Böyle olduğunu Amr bin Ğalas, onun çocuklarından birine dayandırarak rivayet etmektedir. Asmai de bu iddiada bulunmaktadır. Keadimi'nin rivayetinde de böyle bildiriliyor. Babasının adı hakkında ihtilafa düşülmüştür. Babasının adının Amir, Malik, Sa'lebe, Abdullah veya Zeyd olduğu söylenmiştir. Babası ensardan ve Hazrec kabilesinden olan İbni Kays bin Umeyye bin Amir bin Adiyy bin Ka'b bin Hazrec'dir.

Ebu Şahr, Sa'id bin Abdulaziz'den rivayetle diyor ki:

"(Ebu Derda) Bedir Günü müslüman oldu, Uhud Savaşı'na katıldı ve bu savaşta büyük yararlılıklar gösterdi." Safvan bin Ömer'in, Şureyh bin Ubeyd'den rivayetle bildirdiğine göre Resulullah (a.s) Uhud gününde:

"Uveymir ne güzel bir süvari (atlı)dir," diye buyurmuştur. Yine: "O benim ümmetimin hakimi (düşünürü, hikmet sahibi olanı)dır," diye söylemiştir. Muaviye onu, Hz. Osman (r.a)'ın halifeliği döneminde Şam'ın kadılığına tayin etmiştir.

Ebu Şehr, Sa'id bin Abdulaziz'den rivayetle diyor ki:

"Ebu Derda (r.a) ve Kab Ahbar, Hz. Osman (r.a)'ın halifeliğinin bitmesinden iki yıl önce vefat etmişlerdir."

Vakıdi ve diğer bazı tarihçiler ise "hicri 32 yılında vefat etmiştir," diyorlar. Hadiscilerin kabul ettiği en doğru rivayete göre ise Hz. Osman (r.a)'ın halifeliği döneminde vefat etmiştir.

Zehebi şöyle diyor:

"Ebu Derda (r.a) örnek, öncü ve imam. Şam'ın kadısı. Resulullah (a.s)'ın sahabisi. Ebu Darda Uveymir bin Zeyd bin Kays. Uveymir bin Amir de denilmiştir. Yine İbni Abdullah denildiği de söylenmiştir. İbni Sa'lebe bin Abdullah Ensari Hazreci olarak da anılmıştır. Bu ümmetin hakimi, düşünürü ve hikmetli konuşanıdır. Şam'daki Kur'an hafızlarının ve kıraat ehlinin seyyididir."

İbni Ebi Hatim şöyle diyor:

"Uveymir Kays'ın oğlu, o Zeyd'in oğlu, o Kays'ın oğlu, o Umeyye'nin oğlu, o Amir'in oğlu, o Adiyy'in oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o da Hazrec'in oğludur. İsminin Amir bin Malik olduğu da söylenmektedir. Resulullah (a.s)'dan bir kaç hadis rivayet etmiştir. O, Resulullah (a.s)'a Kur'an okuyanlar arasında sayılmaktadır. Onun başkasına Kur'an okuduğuna dair bize hiç bir bilgi ulaşmamıştır. (1) Aynı zamanda Resulullah (a.s)'ın sağlığında Kur'an-ı Kerim'in tamamını toplayanlar arasında sayılmaktadır. Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti döneminde Şam'da Kur'an öğretimi görevi yapmıştır. Bundan önce de aynı işi yapmıştı. Atiy bin Kays ile Ümmü Derda Kur'an okuyuşlarını ona dinletip kontrol ettirmişlerdir."

Ebu Amr Dani şöyle söylemiştir:

"Huleyd bin Sa'd, Raşid bin Sa'd, Halid bin Ma'dan ve İbni Amir, ona Kur'an okuyuşlarını arzedip, okuyuşlarını kontrol ettirmişler, doğru ve yanlışlarını öğrenmişlerdir.

Hz. Osman (r.a)'ın idaresinde Şam kadılığını da üstlenmiştir. O, Şam kadıları arasında adı geçenlerin ilkidir. Yani bu şehirde kadılık görevini üstlenmiş olanların ilkidir. Evi de Babu Berid'de idi. Onun bu evi daha sonra, Sultan Selahaddin'in devletinde Daru'l-Ğazza adıyla meşhur olmuştur."

Ebu Derda (r.a)'yi gördüğünü ileri sürenlerin sonuncusu Harun Reşid dönemine kadar yaşamış olan bir yaşlı adamdı. Ebu İbrahim Tercümani, İshak bin Haris'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Derda'yı gördüm. Şişik burunlu, ela gözlü biriydi ve saçı ile sakalını sarıya boyardı." Haysemi'den rivayet edildiğine göre Ebu Derda şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s)'ın peygamberlikte görevlendirilmesinden önce ticaret yapıyordum. İslam gelince ticaretle ibadeti birleştirmeye çalıştım ama birleşmedi. Bunun üzerine ticareti bıraktım, kendimi ibadete verdim." (2)

') *Burada Kur'an okuyuşunu kontrol ettirmek için ezberlediği veya topladığı Kur'an nasslarını okuyarak arzetmesi anlatılmaktadır. (Çeviren)*

) *Bunu İbni Sa'd, Tabakat (7/391)'da rivayet etmektedir. Haysemi de, Mecma'u'z-Zevaid (9/367)'de naklediyor ve: "Bunu Taberani rivayet etmektedir. Ravileri de Sahih-i Buhari'de isimleri geçen ravilerdir" demektedir.*

Bir Açıklama

En uygun olan, cihadla birlikte ticareti, yani iki işi biraraya getirebilmektir. Onun söylemek istediği de budur. Bu yol, seleften bir cemaatin ve sufilerin yoludur. Bu konuda insanların tabiat ve karakterlerinin farklı olması gayet doğaldır. Bazı insanlar iki işi bir araya getirmeye güç yetirebilir. Hz. Ebu Bekir (r.a), Abdurrahman bin Avf gibileri böyledir. İbni Mübarek de böyle olanlardandır. Bazıları ise bu şekilde iki işi birlikte yürütmeye güç yetiremez, ibadete daha çok ağırlık verirler. Bazıları başlangıçta ikisini birlikte yürütmeye güç yetirirken, yaşı ilerleyince artık bunu sürdürmede başarılı olamazlar. Bunun tersi de olabilir. Ama önemli olan, hanımın ve çoluk çocuğun haklarını mutlak surette gözetmektir. Sa'id bin Abdulaziz şöyle söylemiştir:

"Ebu Derda (r.a) Bedir Günü müslüman oldu. Daha sonra Uhud Savaşı'na katıldı. Resulullah (a.s) Uhud Savaşı'nda ona, dağın üzerinde bulunanları oradan uzaklaştırmasını emretti. O da tek başına bu kişileri uzaklaştırdı. Müslüman olması ise biraz gecikmişti."

Şureyh bin Ubeyd Humusi şöyle söylemiştir:

"Uhud gününde Resulullah (a.s)'ın ashabı dağıldığında, Ebu Derda Resulullah (a.s)'ın etrafında toplananlar arasında idi. Müşrikler onlara üstten bakmaya başlayınca, Resulullah (a.s): "Ey Allah'ım, onları bizim üstümüze çıkarma" dedi. Bundan sonra müslümanlardan bazıları hızla koşarak Resulullah (a.s)'ın etrafında toplanmaya başladılar. Bunların arasında Uveymir Ebu Derda da vardı. Sonunda müşrikleri yerlerinden söktüler. Ebu Derda o gün çok güzel mücadele vermişti. Resulullah (a.s) da onun hakkında: "Uveymir ne kadar güzel süvari (atlı)dir" diye buyurmuştu."

Resulullah (a.s): *"Benim ümmetimin hakimi (düşünürü), Uveymir'dir"* demiştir. Bu hadisi Yahya Babluti rivayet etmektedir. Diyor ki:

"Safvan bin Amr'ın Şureyh'ten, onun da Enes'ten rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) vefat ettiğinde sahabeden dört kişi dışında kimse Kur'an-ı Kerim'in tamamını toplamamıştı. Bu dört kişi: Ebu Derda, Muaz, Zeyd bin Sabit ve Ebu Zeyd'dir." (1)

Şa'bi'den rivayet edildiğine göre Resulullah (a.s)'ın sağlığında Kur'an-ı Kerim'in tamamını toplayanlar altı kişidir ve hepsi de ensardandır. Bunlar: Muaz, Ebu Derda, Zeyd, Ebu Zeyd, Ubeyy ve Sa'd bin Ubeyd'dir (2)

---

1) Buhari (9/47) 66-Kitabu Fedailil-Kur'an. 8-Resulullah (a.s)'ın ashabından hafız olanlarla ilgili bab.

2) Bunu İbni Sa'd, Tabakat (2/355)'ta rivayet etmektedir. Ravileri sikadır. Senedi de mürsel olmakla birlikte sahihtir.

Ebu Zahiriyye şöyle söylemiştir:

"Ebu Derda, ensarın en geç müslüman olanıydı. O, bir puta tapardı. İbni Revaha ile Muhammed bin Mesleme evine giderek putunu kırdılar. Dönüp, putunun parçalarını toplamaya başladı. Bunu yaparken bir yandan da:

"Yazık sana, niçin bir şey yapmadın? Kendini neden savunmadın?" diye söylüyordu. Bunun üzerine (hanımı) Ümmü Derda:

"Eğer bir kimseye yararı olacak bir şey olsaydı veya bir kimseyi savunabilecek durumda olsaydı, önce kendini savunur ve önce kendine yararı olurdu" diye söyledi. Ebu Darda da: "Bana, banyoda su hazırlayın," diye söyledi, gusletti, hullesini giydi, sonra Resulullah (a.s)'ın yanına gitti. Resulullah (a.s)'ın meclisine doğru yaklaşırken İbni Revaha ona baktı ve:

"Ey Allah'ın Resulü, bu Ebu Derda, bize katılmak için geldiğini sanıyorum" dedi. Resulullah (a.s) da:

"O müslüman olmak için geliyor. Rabbim bana Ebu Derda'nın müslüman olmasını vaad etti" diye buyurdu."

Cübeyr'in, Ebu Derda'dan rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber (a.s):

"Allahu Teala bana Ebu Derda'nın müslüman olmasını vaad etti, o da müslüman oldu" diye buyurdu. Sa'id bin Abdulaziz'den rivayet edildiğine göre Ebu Darda (r.a) Bedir günü müslüman oldu. Daha sonra Uhud Savaşı'na katıldı. Hz. Ömer (r.a) kendi hilafeti döneminde ona -aylık olarak- dörtyüz dirhem bağladı ve onu Bedir Savaşı'na katılanlarla aynı tuttu.

Mekhul'den rivayet edildiğine göre sahabiler şöyle söylerlerdi:

"İçimizde bize en çok mehamet gösterenimiz Hz. Ebu Bekir (r.a)'dir. Hakkı konuşmakta en cesaretli olanımız Hz. Ömer (r.a)'dir. Eminimiz Ebu Ubeyde (r.a)'dir. Haramı ve helalı en iyi bilenimiz Muaz (r.a)'dır. Kur'an'ı en çok okuyanımız Ubeyy'dir. İlimde ileri derecelere ulaşmış olanımız İbni Mes'ud'dur. Uveymir Ebu Derda da bunları akıllıca izlemiştir."

İbni İshak diyor ki:

"Sahabiler; "İlim ve amele en çok bağlananımız, Ebu Darda'dır" diye söylerlerdi." (1)

Avni bin Huceyfe'nin, babasından rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) Selman ile Ebu Darda'yı kardeşleştirmişti. Selman onu ziyarete geldi. Vardığında Ümmü Derda iş elbisesi giymişti. Selman (r.a) ona: *"Bu ne haldir?"* diye sordu.

---

1) Bunu, Buhari Tarih (7/77)'de rivayet etmektedir.

"Kardeşinin dünyaya ihtiyacı kalmadı. Geceleri ibadet ediyor, gündüzleri oruç tutuyor," dedi. Bunun peşine Ebu Derda geldi. Selman (r.a)'ı kucakladı. Ona yemek ikram etti. Selman (r.a) ona: *"Sen de ye!"* dedi. Ebu Derda: *"Ben oruçluyum"* diye söyledi. *"Orucunu açtırmaya yemin ettim"* (yani orucunu açmaman halinde yememe yemin ettim) dedi. Sonra o da, Selman (r.a) ile birlikte yemek yedi. Daha sonra geceyi geçirmek üzere yattılar. Gecenin biraz vakti geçince Ebu Derda ibadet için kalkmak istedi. Selman onu alıkoydu ve:

"Bedeninin, senin üzerinde hakkı vardır. Bazen oruç tut, bazen tutma. Ailenle yakınlıkta bulun. Her hak sahibine hakkını ver" diye söyledi. Sabah yaklaşınca: *"İstersen şimdi namaza kalk"* diye söyledi. Sonra ikisi birlikte sabah namazını kılmak üzere Mescid'e gittiler. Ebu Derda (r.a), Selman (r.a)'ın kendisine emrettiğini bildirmek üzere Resulullah (a.s)'a yaklaştı. Resulullah (a.s) da ona, Selman (r.a)'ın söylediği gibi: *"Ey Ebu Derda bedeninin de senin üzerinde hakkı vardır,"* diye söyledi. (1)

Ebu Derda (r.a) şöyle söylemiştir:

"Bir ayet unuttuğum zaman onu bana, Berku'l-Ğımad'daki (2) adamdan başka kimse hatırlatmazdı. Onun yanına gider (unuttuğum ayeti ondan öğrenir)' dim."

Ebu Derda (r.a)'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Bana sorun. Vallahi eğer beni kaybederseniz, Hz. Muhammed (a.s) ümmetinden büyük bir adam kaybetmiş olacaksınız."

Yezid bin Amira'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Muaz ölüm hastalığına yakalanınca; "Bize vasiyette bulun" denildi.

"İlim ve iman yerindedir (bunların yerleri bellidir). Kim bunları ararsa bulur" diye söyledi ve bu sözü üç kez tekrar etti. Sonra da: "İlimi şu dört kişinin yanında arayınız: Uveymir Ebu Derda, Selman, İbni Mes'ud ve önceden yahudi olup sonra müslümanlığa giren Abdullah bin Se- lam'ın" diye söyledi."

Abdurrahman Hicri'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ebu Zer, Ebu Derda (r.a)'ya: "Ey Ebu Derda, senden daha bilgilisini ne yer üzerinde taşıdı, ne de gök gölgelendirdi" diye söyledi."

Mesruk'un şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

---

1) Buhari (4/209) 30-Kitabu's-Savm. 51-Bir kimsenin kardeşinin nafile orucunu bozdurmaya yemin etmesi babı. Tirmizi (4/608) 37-Kitabu'z-Zühd. Bab: 63

2) Berku'l-Ğımad: Yemen taraflarında bir yer. Buranın Hecer bölgesinin kenar kesimlerinde bir yer olduğu da söylenmiştir.

"Sahabenin ilminin altı kişide son noktasına ulaşmış olduğunu gördüm: Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a), Ubeyy, Zeyd, Ebu Derda ve İbni Mes'ud'da. Bunların ilimleri de Hz. Ali (r.a) ve Abdullah'ta son noktasına ulaştı." (1)

Halid bin Ma'dan şöyle söylemiştir:

"İbni Ömer: "Bize iki akıllıdan hadis naklediniz" diye söylerdi. "Bu iki akıllı kimdir?" diye sorulduğunda "Muaz ve Ebu Derda" diye cevap verirdi." (2)

Muhammed bin Ka'b'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Kur'an-ı Kerim'i beş kişi topladı: Muaz, Ubade bin Samit, Ebu Derda, Ubeyy ve Ebu Eyyub..."

Hz. Ömer (r.a)'in hilafeti dönemi gelince, Yezid bin Ebi Süfyan ona: *"Şam halkı bir hayli çoğaldı ve şehirleri doldurdular. Onların kendilerine Kur'an'ı öğretecek ve dini konularda kendilerini bilgilendirecek birilerine ihtiyaçları var. Onlara bunları öğretecek adamlar göndererek bana yardımcı ol"* diye yazdı. Hz. Ömer (r.a) de beş kişiyi çağırarak: *"Kardeşleriniz, Kur'an ve dini bilgileri öğretecek kimseler göndermekle kendilerine yardımcı olmamızı istiyorlar. Allah size rahmet eylesin, içinizden üç kişi ile bana yardımcı olun. Eğer fahri olarak bunu üstlenen üç kişi varsa, onlar çıksınlar"* dedi. Onlar da: *"Bu konuda aramızda kur'a çekecek değiliz,"* dediler. Ebu Eyyub için: *"Bu yaşlı bir ihtiyardır,"* Ubeyy için de: *"Bu da hastadır,"* dediler ve Muaz, Ubade ve Ebu Derda bu görev ile gönderildiler.

Hz. Ömer (r.a) de: *"Çalışmaya Humus'tan başlayın. O orada insanları değişik durumlarda bulacaksınız. İçlerinde kavrayış sahibi olanlar vardır. Böyle birini gördüğünüzde, insanlardan bir gurubu ona yöneltin. Onları öğrenimde belli bir seviyeye geldiklerini gördüğünüzde bir kişi orada (Humas'ta) kalsın, bir kişi Şam'a gitsin, bir kişi de Filistin'e geçsin,"* dedi. Bu üç kişi Humus'a gittiler. Halkının belli bir seviyeye geldiğini gördüklerinde, Ubade bin Samit orada kaldı. Ebu Derda (r.a) Şam'a gitti, Muaz da Filistin'e geçti. Muaz orada Amvas (3) veba hastalığına tutuldu ve vefat etti. Daha sonra Ubade (r.a) Filistin'e geçti. O da orada vefat etti. Ebu Derda (r.a) da vefatına kadar Şam'da kaldı. (4)

Yahya bin Sa'id'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

---

1) Bunu, İbni Sa'd, Tabakat (2/351)'da rivayet etmektedir. İsnadı sahihtir.

2) Bunu, İbni Sa'd Tabakat (2/350)'da rivayet etmektedir. Ravileri sikadır.

3) Amvas: Remle'den altı mil uzaklıkta ve Kudüs yolu üzerinde bulunan bir yerdir. Amvas taunu, hicri 18 yılında meydana geldi. Ebu Ubeyde, Muaz bin Cebel, Yezid bin Ebi Süfyan ve daha başkaları bu taunda şehid oldular.

4) Bunu, İbni Sa'd, Tabakat (2/357)'da, Buhari de, Tarihu's Sağir (1/41)'de rivayet etmişlerdir.

"Ebu Derda (r.a) iki kişi arasında hüküm verdiğinde ve o kimseler arkalarını dönüp gittiklerinde: "Geri dönün, bana davanızı yeni baştan bir kez daha anlatın," diye söylediği olurdu."

İbni Ebi Layla'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ebu Derda (r.a) Mesleme bin Muhalled'e:

"Selamun aleyke. Bundan sonra şunu biliniz ki kul, Allah'a isyan olan bir amel işlerse, Allah ona buğzeder. Allah ona buğzettiğinde de kullarını da ona buğzettirir" diye yazdı."

Ebu Derda (r.a)'nın şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Ben, bazen size bir iş emrediyor ama kendim yapmıyorum. Ancak umulur ki, Allahu Teala bana ondan dolayı (emretmemden dolayı) sevap verir."

Sa'd bin İbrahim'in babasından rivayet ettiğine göre Hz. Ömer (r.a), İbni Mes'ud, Ebu Zer ve Ebu Derda'ya:

"Resulullah (a.s)'dan rivayet ettiğiniz bu hadis de neyin nesi?" diye sordu."

Ravi diyor ki:

"Sanıyorum, onları şehid edildiği tarihe kadar da Medine'de tuttu."

Bir Açıklama

Hz. Ömer (r.a)'in içtihadı, insanların Kur'an-ı Kerim dışında bir şeyle fazla uğraştırılmamaları için, rivayeti zorunlu olanlar dışında Resulullah (a.s)'dan fazla hadis rivayet edilmemesi yönündeydi. Ayrıca etrafında kendileriyle istişare edebilmesi için seçkin sahabe gurubunu yanında tutuyor, bütün sahabilerin değişik beldelere dağılmalarına mani oluyordu. Böylelikle başkentin kuvvetli bir merkez olma özelliğini korumaya çalışıyordu.

Zehebi diyor ki:

"Müslim bin Mişkem'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ebu Derda (r.a) bana "Meclisimizde olanları say" diye söyledi. Saydık, binaltıyüz küsur kişi vardı. Bunlar Kur'an okuyor ve onar onar birbirleri ile yarışıyorlardı. Sabah namazını kıldıktan sonra, diğer kişileri bıraktı, bir cüz Kur'an okudu. Mesclisinde bulunanlar dikkatle onu dinliyor ve Kur'an kelimelerinin telaffuzuna kulak kabartıyorlardı. İbni Amir, onların içinde öne geçeniydi." (1)

Yezid bin Ebi Malik, babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

---

1) Ravileri sikadır.

"Ebu Derda (r.a) namaz kılar, sonra Kur'an okutur ve kendisi de okurdu. Kalkmak istediğinde arkadaşlarına: "Gideceğimiz herhangi bir velime (düğün vs. yemeği) veya akika (1) var mı?" diye sorardı. "Evet" derlerse (gider). Değilse; "Ey Allah'ım, seni şahid tutarım ki, ben oruçluyum" diye söylerdi. Kıraatta (Kur'an okumasının öğretiminde) böyle halkalar oluşturma usulüna başlatan kişi de odur."

Yezid bin Muaviye'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ebu Derda (r.a), dertlere deva olan ilim adamlarından ve fakihlerdendi."

Leys, bir adamdan, o da bir başkasından şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Derda (r.a)'yı Sultan gibi adamlarıyla Hz. Peygamber (a.s)'in Mescid'ine (Mescid-i Nebevi'ye) girerken gördüm. Birisi feraizden (miras hukukundan) birisi hesab işlerinden, birisi hadisten, birisi zor meselelerden, birisi de şiirden soru soruyordu."

Rabi'a bin Yezid Kasir şöyle söylemiştir:

"Ebu Derda (r.a), Resulullah (a.s)'dan hadis rivayet ettiği zaman: "Ey Allah'ım, eğer aynen böyle değilse, olduğu gibidir," diye söylerdi."

Ebu Derda (r.a) şöyle söylemiştir:

"Ne oluyor ki, alimlerimizin çekilip gittiklerini, cahillerimizin de öğrenmediklerini görüyorum. Öğreniniz! Bilen ile öğrenen, sevapta ortaktırlar."

Ebu Derda (r.a)'nın mürsel olarak şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Öğrenen olmadıkça, alim olamazsın. Öğrendiğinle amel etmedikçe, öğrenen olamazsın. Hesaba durdurulduğum zaman için en çok korktuğum bana: "Sen öğrendiğin ile amel etmedin mi?" denilmesidir. Bilmeyene bir kez, bilip de amel etmeyene yedi kez yazıklar olsun!"

Avn bin Abdullah'ın şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Ümmü Derda'ya: "Ebu Derda (r.a) en çok hengi ibadeti yapardı?" diye sordum. Düşünce (tefekkür) ve ibret alma" diye cevap verdi."

Ebu Derda (r.a)'nın *"Bir saatlik tefekkür (düşünce), bir gecelik nafile ibadetten üstündür"* diye söylediği rivayet edilmiştir.

İbni Halbis'ten şöyle rivayet edilmiştir:

"Ebu Derda (r.a)'ya -ki zikirden hiç geri kalmazdı-: "Günde ne kadar tesbih

---

1) Akika: Yeni doğan bir çocuk için, doğumun yedinci gününde kesilen kurban.

çekersin?" diye soruldu. "Parmakların hata etmesi dışında, günde yüzbin kez" diye cevap verdi."

Bilal bin Sa'd'dan rivayet edildiğine göre: *"Ebu Derda (r.a) "kalbin ayrılığa düşmesinden Allah'a sığınırım"* diye söyledi. *"Kalbin ayrılığa düşmesi nedir?"* diye sorulduğunda: *"Benim için her vadide bir mal bulunmasıdır"* diye cevap verdi. Ebu Derda (r.a)'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Üç şey olmasaydı dünyada kalmayı arzulamazdım. Gündüzün sıcak vakitlerindeki susuzluk (yani oruç tutup da gündüz sıcak bastırdığı vakitlerde susuzluk çekmek), geceleri secde etmek ve meyvelerin iyilerinin seçilmesi gibi, sözün güzelini seçebilen insanlarla birlikte oturup sohbet etmek..."

Yahya bin Ebu Kesir, babasından şöyle rivayet etmiştir:

"Ebu Derda (r.a)'nın gözü ağrıdı ve bu ağrı ile kör oldu. Kendisine: "(Gözünün şifa bulması için) Allah'a dua etseydin?" diye söylenildi. O da: "Günahlarımın bağışlanması için Allah'a dua etmekten hiç bir zaman geri durmuyorum ki, gözüm için dua edeyim" diye cevap verdi."

Hariz bin Osman, Raşid bin Sa'd'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Bir adam Ebu Derda (r.a)'ya gelerek: "Bana öğüt ver" diye söyledi. O da: "Sen Allah'ı gizli yerlerde anki, o da seni zor ve sıkıntılı zamanlarında ansın. Ölüleri andığın zaman, kendini o ölülerden biri gibi say. Nefsin dünyadan bir şeye kayıp meylederse, sonunun nereye varacağına bak" diye söyledi."

Abdullah bin Murre'den rivayet edildiğine göre, Ebu Derda (r.a) şöyle söylemiştir:

"Allah'a, adeta O'nu görüyormuş gibi ibadet et. Nefsini ölüler arasında say. Mazlumun duasından son derece sakın. Bil ki, sana kanaat verecek az şey, seni yoldan çıkaracak çok şeyden daha hayırlıdır. Yine iyiliğin eskimeyeceğini ve günahının unutulmayacağını da aklından çıkarma... Mazlumun dualarından iyice sakın. Bu dualar, adeta ateş korları gibi Allah'a yükselir."

Lokman bin Amir, Ebu Darda (r.a)'nın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Çok mal sahipleri de yer, biz de yeriz. Onlar içerler, biz de içeriz. Onlar giyerler, biz de giyeriz. Onlar bineklerine binerler, biz de bineriz. Onların bakadurdukları fazla malları vardır, bunlara biz de bakarız. Ama bu fazla malların hesabı onların üzerinedir, biz ise bu hesaptan uzağız. Zenginler, ölüm anında bizim gibi olmayı arzu eder, bizi onlar gibi olmayı arzu ettirmeyen Allaha'a hamdolsun. Zengin kardeşlerimiz, bize karşı ne kadar da insafsızdırlar. Din üzere bize sevgi beslerler, dünyalık konusunda ise bize düşmanlık ederler."

Cübeyr şöyle söylemiştir:

"Kıbrıs fethedildiğinde esirler Ebu Derda (r.a)'ya getirildi. O ağladı. Ben kendisine: "Allah'ın İslam'ı ve bağlılarını yücelttiği böyle bir günde neden ağlıyorsun?" diye sordum. Şöyle söyledi:

"Ey Cübeyr, bu ümmet üstün ve güçlü iken, Allah'a karşı geldiler ve gördüğün duruma düştüler. Kullar Allah'a isyan ettikleri zaman, onlar Allah nazarında ne kadar da küçük olurlar. (Burada bu ümmet denilirken hıristiyanlar kastedilmiştir -Çeviren)"

Ümmü Derda'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ebu Derda (r.a)'nın Allah için altmışüç dostu vardı. Onlar için namazda dua ederdi. Onunla bu konuyu konuştum. "Her ne zaman bir adam kardeşi için onun gıyabında (kendisinin bulunmadığı bir yerde) dua ederse, Allah buna karşılık iki melek görevlendirir ve bu melekler: "Senin için de bir o kadar," diye söylerler. Şimde ben, meleklerin benim için dua etmelerini istemeyeyim mi?" diye söyledi." (1)

Ümmü Derda şöyle söylemiştir:

"Ebu Derda (r.a)'ya ölüm hastalığı gelince: "Benim şu günümün benzeri için kim amel eder?" Benim şu düştüğüm hal için kim amel eder? (Yani, kim bu günü düşünerek, böyle bir gün ve böyle bir hal için hazırlık yapar?)" diye söylenmeye başladı."

Yezid bin Mezyed'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ebu Derda (r.a)'nın bulunduğu bir mecliste Deccal'dan söz edildi. Nevfu'l-Bikali (2): "Deccal'dan başka bir şey var ki, o benim için Deccal'dan daha korkunçtur," diye söyledi. Ebu Derda (r.a): "O nedir?" diye sordu.

"Ben farkında olmadan imanımın alınmasından korkuyorum" diye söyledi. Bunun üzerine Ebu Derda (r.a): "Anan seni kaybetsin, ey Kindiyye oğlu! Yeryüzünde senin şu korktuğundan korkan elli kişi var mı?" diye söyledi. Sonrada: "Otuz kişi var mı, yirmi kişi var mı, on kişi var mı, beş kişi var mı?" dedi. En son "üç kişi var mı?" diye söyledi. Bunların hepsinde: "Anan seni kaybetsin! Canım elinde olana yemin ederim ki, ne zaman bir kimse imanının gitmeyeceğinden emin olursa, onun imanı alınır veya çıkarılır. O da imanını kaybeder. Canım elinde olan yemin ederim ki, iman bir gömlek gibidir. Kisi bir zaman onu giyer, bir zaman çıkarır," diye söylüyordu."

---

1) Buradaki dua, namaz içinde yapılan duaya aittir.

2) Bu kişi, Ka'bu'l Ahbar'ın hanımının oğludur.

Ebu Derda (r.a)'ın Kur'an öğretimi halkalarında binden fazla insan bulunurdu. Bunların her on kişisinin başında bir murakıb olurdu. Ebu Derda (r.a) ayakta bunların arasında dolaşırdı. İçlerinden bir adam okumasını tamamlayınca, Ebu Derda (r.a)'ın yanına gider, okumasını bir de ona arzederdi.

Ebu Derda(r.a)'nın: *"Kim ölümümü çok anarsa, ferahlığı ve rahatlığı az olur ve başkalarına hasedi de azalır"* diye söylediği rivayet edilmiştir. Vakıdi, Ebu Misher ve İbni Numeyr, Ebu Derda (r.a)'nın hicri 32 yılında vefat ettiğini söylemişlerdir. Halid bin Ma'dan ise Ebu Derda'nın hicri 31 yılında vefat ettiğini bildirmiştir. Bu yanlıştır. Çünkü Sevri'nin A'meş'ten, onun Umare bin Umeyr'den, onunda Hureys bin Zübeyr'den rivayet ettiğine göre, Hureys: *"İbni Mes'ud'un ölüm haberi Ebu Derda'ya ulaşınca: "Artık onun arkasından onun gibi birisi kalmadı!" dedi,"* diye bildirmiştir. Abdullah bin Mes'ud'un vefatı ise hicri 32 yılındadır. Bu rivayetten anlaşıldığı gibi Ebu Derda (r.a) hicri 32 yılından sonra vefat etmiştir. İsmail bin Ubeydullah'ın rivayet ettiğine göre Ubeydullah Eş'ari şöyle söylemiştir:

"Ebu Derda (r.a), Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden önce vefat etmiştir. Allah ikisinden de razı olsun. Ebu Derda (r.a) Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden üç yıl önce vefat etmiştir."

Ebu Zur'a, Tarihu Dımeşk'te Evzai'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ebu Derda (r.a) ve Ka'bul Ahber, Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti döneminde, onun hilafete gelişinden iki yıl sonra vefat ettiler."

EBU DERDA (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٩٢ــ ورَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي الدرداء قلت: يَارَسُولَ اللَّهِ بلغني أَنَّكَ تَقُول: إِنَّ قَوْمًا مِنْ أُمَّتِي سَيَكْفُرُون بَعْد إِيمَانِهِم؟ قَالَ: «أَجَل يا أَبَا الدَّرْدَاء ولَسْتَ مِنْهُم».

2192- Taberani, Ebu Derda (r.a)'nın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'a: "Ey Allah'ın Resulü, "Benim ümetimden bir topluluk iman ettikten sonra yeniden küfre dönerler"diye söylediğin bana bildirildi," dedim. O da: "Evet ey Ebu Derda, sen onlardan değilsin," diye söyledi."

ABDULLAH BİN ERKAM (R.A.)

İbni Hacer, Abdullah bin Erkam (r.a) ile ilgili olarak şunları söylüyor:

"Abdullah Erkam'ın oğlu, o Ebu'l-Erkam'ın oğlu, onun adı Abdu Yeğuz, o Vehb'in oğlu, o Abdu Menef'ın oğlu, o Zuhre'nin oğlu, o da Kilab'ın oğludur. Kureyş'tendir ve Zühreoğulları kabilesine mensuptur. (Zühri) Buhari diyor ki:

"Dedesi Abdu Yeğuz, Resulullah (a.s)'ın dayısıdır. Abdullah Mekke'nin Fethi gününde müslüman oldu ve Resulullah (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) için katiplik yaptı. Hz. Ömer (r.a)'in zamanında Beytulmal (devlet hazinesi) sorumlusu idi ve onun yanında emirlik yaptı. Hafsa (r.a)'nın rivayet ettiği hadiste bildirildiğine göre Hz. Ömer (r.a): "Eğer senin kavminin karşı çıkmasından çekinmeseydim, Abdullah bin Erkam'ı arkamdan halife tayin ederdim" diye söylemiştir."

Saib bin Yezid de: *"Allah'tan, ondan daha çok korkan birini görmedim"* diye söylemiştir. Beğavi'nin Abdullah bin Zübeyr'den rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) Abdullah bin Erkam bin Yeğus'u katip olarak çalıştırdı. Resulullah (a.s) adına krallara cevap yazardı. Resulullah (a.s) nazarında o kadar güven kazanmıştı ki, Resulullah (a.s) bazı krallara yazı yazması için ona emir verir, o yazıyı yazar, mühürü basar ve güvenilirliğinden dolayı Resulullah (a.s) yazdığı şeyi okumaya gerek duymazdı. Resulullah (a.s) aynı şekilde Zeyd bin Sabit'i de katip olarak çalıştırıyordu. Zeyd (r.a) vahiy katipliği yapıyordu. İbni Erkam'ın da Zeyd bin Sabit'in de bulunmadığı zamanlarda yazıcıya gerek duyulduğunda yanındakilerden birine katiplik yaptırıyordu. Hz. Ömer (r.a), Hz. Ali (r.a), Halid bin Sa'id, Muğire ve Muaviye gibi isimler de Resulullah (a.s)'a katiplik yapıyordu.

Muhammed bin Sadaka Fedeki'nin, Malik bin Enes'ten, onun Zeyd bin Eslem'den, onun da babasından rivayet ettiğine göre Hz. Ömer (r.a) şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s)'a bir yazı yazıldı. Resulullah (a.s) Abdullah bin Erkam Zühri (r.a)'ye: "Şunlara benim adıma cevap yaz," diye buyurdu. Abdullah gelen yazıyı aldı, ona cevap yazdı. Sonra o yazdığını getirip Resulullah (a.s)'a gösterdi. O da: "Doğru yaşmışsın" diye buyurdu. Ben: "Resullulah (a.s) senin yazdığına razı oldu,"diye söyledim. Bu durum benim gönlümde yer etti ve neticede onu, Beytulmal (Hazine) sorumlusu yaptım."

Abdullah bin Erkam Resulullah (a.s)'dan hadis rivayet etmiştir. Ondan da, Abdullah bin Utbe bin Mes'ud, Hz. Ömer (r.a)'in azadlısı Eslem, Yezid bin Katade ve Urve rivayette bulunmuşlardır.

İbni Seken diyor ki: *"Abdullah bin Erkam, Buhari'nin Tarihu's-Sağir'inde yer alan bilgilere göre Hz. Osman (r.a)'ın halifeliği döneminde vefat etmiştir."* İbni Hibban'ın sağlam rivayetlerinde ise, hicri 44 yılında vefat ettiği bildirilmiştir. Ancak bu bilgi hatalıdır.

Malik diyor ki: *"Bana ulaşan bilgiye göre Hz.Osman (r.a) Abdullah için (hazineden) otuzbin dirhem ayırdı. O ise bunu kabul etmekten kaçındı ve: "Ben Allah için çalıştım,"* dedi.

Beğavi'nin, İbni Uyeyne'nin Amr bin Dinar'dan rivayeti tarikiyle bildirdiğine göre Hz. Osman (r.a), Abdullah bin Erkam(r.a)'ı beytulmal sorumlusu yaptı ve bu görevine karşılık ona hazineden üçyüzbin dirhem maaş ayırdı. Ancak o bunu kabul etmekten çekindi ve yukarıdaki sözü söyledi.

Zehebi, onun hayatı ile ilgili olarak şu bilgiyi vermektedir:

"Mekke'nin Fethi gününde müslüman olmuş ve güzel bir müslüman olarak yaşamıştır. Resulullah (a.s)'a ve sonra Hz. Ebu Bekir (r.a) ile Hz. Ömer (r.a)'e katiplik yapmıştır. Hz. Ömer (r.a) onu beytulmal sorumluluğuna getirmiştir. Hz. Osman (r.a)'ın zamanında da bir süre beytulmal sorumluluğunu yürütmüştür. Sahabenin seçkinlerinden ve salihlerinden biri idi.

Rivayet edildiğine göre Hz. Ömer (r.a), Abdullah bin Erkam'a: "Eğer sen erken müslüman olsaydın ve bu yolla İslam'ın ilk dönemlerinde hizmetler vermiş olsaydın, hiç kimseyi senin önüne geçirmezdim" demiştir. Yine Hz. Ömer (r.a):"Abdullah bin Erkam (r.a)'dan daha çok Allah'tan korkan birini görmedim" diye söyledi."

Ubeydullah bin Abdullah bin Utbe, babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Vallahi, Abdullah bin Erkam (r.a)'dan daha çok Allah'tan korkan bir adam görmedim."

OSMAN BİN EBİ'L AS (R.A)

İbni Hacer, Osman bin Ebi'l As (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Osman, Ebu'l-As'ın oğlu, o Bişr'in oğlu, o Abd'ın oğlu, o Dehman'ın oğlu, o Abdullah'ın oğlu, o da Hemmam'ın oğludur. Sakifoğullarından (Sakafi)'dir. Künyesi Ebu Abdullah'tır. Hayatının son dönemlerinde Basra'ya yerleşmiştir. Sakif heyeti ile birlikte müslüman olmuştur. Resulullah (a.s) onu Taif'e amil (idareci) yapmıştır. Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) de onu bu görevde tutmuştur. Daha sonra hicri 15 yılında Hz Ömer (r.a) onu Umman ve Bahreyn üzerine idareci olarak atamıştır. Sonra Basra'ya yerleşmiş ve Muaviye'nin halifeliği döneminde burada vefat etmiştir. Hicri 55 yılında vefat ettiği söylendiği gibi hicri 51 yılında vefat ettiği de söylenmiştir. Sakifoğullarının irtidat olayını önleyen odur. Onlara karşı bir konuşma yaptı ve:

"Siz insanların en geç müslüman olanlarısınız. Hiç değilse en önce dinden dönenleri olmayınız," diye söyledi. Resulullah (a.s)'ın dünyaya geldiği zaman, onun Amine'yi gördüğü rivayet edilmiştir. Bunun hikayesi Beyhaki'nin Delail'inde yer almaktadır. Yine Taberani de Muhammed bin Ebi Suveyd Sakafi'nin annesinden rivayeti tarıkıyla bu olayı nakletmekteir. Buna göre yaklaşık yüzyirmi yıl yaşamıştır. Hz. Osman (r.a)'ın Resulullah (a.s)'dan rivayet ettiği bu hadisler, Sahih-i Müslim'de ve Sünen'de yer almaktadır. Merzubani'nin, Mu'cemu Şu'ara'da bildirdiğine göre Osman bin Bişr bin Abdi bin Dehman, cahiliye döneminde Amr bin Ma'd'ı sıkı bir şekilde bağladı. Amr kaçtı. Osman da arkasından şu beyitleri okudu:

"Ömrüne yemin olsun, gece olmasaydı, matemler tutulurdu,

Amr'ın neden olduğu hüsran duyguları yüzleri tırmalıyor,

Ok, saçtan daha yakın olup ölümü görünce,

Yılların geçmesi gibi bizi yanıltıp kaçtı..."

Burada kendinden söz edilen Osman, Osman bin Ebi As'dır ve dedesine nisbet edilerek Osman bin Bişr denmiş olabileceği gibi, kastedilen kişinin onun amcası olduğu da ifade edilmiş olabilir."

Zehebi, Ziyer'de şu bilgileri vermektedir:

"Osman bin Ebi'l As, faziletli ve güvenilir biz emirdir. Taifli ve Sakif kabilesinden Abdullah Sakafi'nin babasıdır.

Hicri 9 yılında Sakif heyeti arasında Resulullah (a.s)'ın yanına gelmiştir. Bu heyetin hepsi müslüman olmuşlardı. Resulullah (a.s) Osman bin Ebi As (r.a)'ın akıllılığını, hayır ve din konusundaki gayretini görünce, onu başlarına emir yapmıştır. Heyette olanların yaşça en küçükleri idi.

Daha sonra Hz. Ebu Bekir (r.a) onu Taif emirliğinde tutmuştur. Arkasından da Hz. Ömer (r.a) onu aynı görevde devam ettirmiştir. Hz. Ömer (r.a) onu sonradan ordunun başına geçirmiş ve onun eliyle Tuvvec (1) fethedilmiştir. Tuvvec'i şehir haline getiren de kendisi idi. Daha sonra ise Basra'ya yerleşmiştir."

Hasan Basri, Osman bin Ebi'l As (r.a)'dan söz etmiş ve: *"Ben ondan daha faziletli bir insan görmedim. Annesi, Resulullah (a.s)'ın doğumu olayında bulunmuştu"* diye söylemiştir.

Ondan Sa'id bin Museyyeb, Nafi bin Cubeyr bin Mut'am, Yezid, Mutarraf, Abdullah bin Şihhir'in iki oğlu Musa bin Talha ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir.

OSMAN BİN EBİ'L AS (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢١٩٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عُثْمَان بْن أَبي العَاص قَالَ: قَدِمْتُ في وَفْدِ ثَقيف حِينَ قدِمُوا عَلى رَسُول اللَّهِ ﷺ فَلبَسْنا حُلَلَنَا بِبَاب النَّبِي ﷺ ، فَقَالُوا مَنْ يُمْسِك لَنَا رَوَاحِلَنَا؟ فَكُلُّ القَوْم أَحَبَّ الدُّخُولَ عَلَى النَّبِي ﷺ وكَرِهَ التَّخَلُّفَ عَنْه. قَالَ عُثْمَان: وكُنْتُ أَصْغَرَهُم فَقُلْتُ: إِنْ شِئْتُم أَمْسَكْتُ لَكُم عَلى أَنَّ عَلَيْكُم عَهْدَ اللَّهِ لَتُمْسِكُنَّ لِي إِذَا خَرَجْتُم؟ قَالُوا: فَذَلِكَ لَكَ، فَدَخَلُوا عَلَيْهِ ثُمَّ خَرَجُوا، فَقَالُوا: انْطَلِق بِنَا، قُلْتُ: أَيْنَ؟ قَالُوا: إِلى أَهْلِك، فَقُلْت: خَرَجْت مِنْ أَهْلي حَتَّى إِذَا حَلَلْت بِبَاب النَّبِي ﷺ

1) *Tuvvec: İran toprakları içinde bulunan bir şehir. Hicri 31 yılında fethedilmiştir.*

أَرْجِعُ وَلاَ أَدْخُل عَلَيْه وَقَدْ أَعْطَيْتُموني ما قَدْ عَلِمْتُم، قَالُوا فاعْجَل فإنَّا قَدْ كَفَيْنَاكَ المَسْأَلَةَ فَلَمْ نَدَعْ شَيْئًا إلاَّ سَأَلْنَاه فَدَخلتُ، فَقُلْتُ: يا رَسُول اللَّهِ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يُفَقِّهَني في الدِّين ويُعَلِّمَني، قَالَ: «مَاذَا قُلْتَ» فَأَعَدْتُ عَلَيْه القَوْل، فَقَالَ: «لَقَدْ سَأَلْتَني عَنْ شَيءٍ مَا سَأَلَني عَنْهُ أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِكَ، اذْهَبْ فأَنْتَ أَميرٌ عَلَيْهِم وَعَلَى مَنْ يَقْدُمُ عَلَيْكَ مِنْ قَوْمِكَ».

2193- Taberani, Osman bin Ebi'l As (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Sakif heyeti Resulullah (a.s)'ın yanına giderken, ben de onlarla birlikte çıktım. Hz. Peygamber (a.s)'in kapısında hullelerimizi giydik. "Yol eşyalarımızın yanında kim bekler?" diye soruldu. Heyette bulunanların hepsi Resulullah (a.s)'ın yanına girme arzusunda olduğundan dolayı kimse geride kalmak istemiyordu. Ben heyettekilerin yaşça en küçükleri idim.

"İsterseniz çıktıktan sonra, benim için bir süre beklemeniz şartıyla eşyalarınızın başında durabilirim" dedim. Onlar da: "Evet, bunu kabul ediyoruz" dediler. Girdiler ve çıktılar. "Bizi götür" diye söylediler. "Nereye?" diye sordum. "Ailene" dediler.

"Ben ailemden ayrılıp Resulullah (a.s)'ın kapısına kadar gelerek, O'nun kapısında hullemi giydim. Şimdi O'nun yanına girmeden geri döner miyim? Bana bildiğiniz şekilde söz vermiştiniz" diye hatırlatmada bulundum. "Hadi acele et, biz senin kafana takılan soruları cevaplandırmaya yeteriz. Hiç bir şey bırakmaksızın biz O'na sorduk" diye söylediler. Ben içeri girdim. "Ey Allah'ın Resulü, yüce Allah'ın beni dinde kavrayışlı (fakih) kılması ve ilim sahibi etmesi için dua eyle" dedim. "Ne söyledin?" diye sordu. Sözümü tekrarladım. "Sen benden, arkadaşlarından hiç birinin istemediği bir şeyi istedin. Git, sen onla rın ve kavminden etrafınıza toplanacak olanların hepsinin emirisin" diye buyurdu."

٢١٩٤ــ رَوَى مُسْلِم عَنْ عُثْمَان بْن أَبي العَاص الثَّقَفي؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ: «أُمَّ قَوْمَكَ» قَالَ قُلْتُ: يا رَسُول اللَّهِ! إنِّي أَجِدُ فِي نَفْسي شَيْئًا. قَالَ: «ادْنُهْ» فَجَلَّسَني بَيْنَ يَدَيْهِ، ثُمَّ وَضَعَ كَفَّهُ فِي صَدْرِي بَيْنَ ثَدْيَيَّ. ثُمَّ قَالَ: «تَحَوَّلْ» فَوَضَعَها في ظَهْري بَيْنَ كَتِفي ثُمَّ قَالَ: «أُمَّ قَوْمَكَ. فَمَنْ أَمَّ قَوْمًا فَلْيُخَفِّفْ، فَإنَّ فِيهِمُ الْكَبِيرَ، وَإنَّ فِيهِمُ

2193-Bunu Haysemi,Mmecma'u'z-Zevaid (9/370)'te vermekte ve şu açıklamayı yapmaktadır: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir ve Hakim bin Hakim bin Ayad'ın dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu ravi ise sikadır. Takrib'de de bu ravi hakkında saduk (doğru sözlü)" denilmektedir.

الْمَرِيضَ وَإِنَّ فِيهِم الضعيفَ، وإنَّ فِيهِمْ ذَا الْحاجةِ، وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ وَحْدَهُ، فَلْيُصَلِّ كَيْفَ شَاءَ».

2194 Müslim, Osman bin Ebi'l As Sakafi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ona: "Kavmine imamlık (önderlik) yap" diye söyledi. Osman bin Ebi'l As (r.a) diyor ki: "Ben "Ey Allah'ın Resulü, ben içimde biraz tereddüt hissediyorum,"dedim. Resulullah (a.s) "Yaklaş" dedi. Sonra beni önüne oturttu, el ayasını göğsümde iki mememin arasına koydu ve: "Değiş" diye söyledi. Ardından da aynı şekilde el ayasını sırtıma, iki omuzumun arasına koydu ve sonra: "Kavmine imamlık et! Kim bir kavme imamlık ederse, hafiften alsın, (1) Onların içinde yaşlısı vardır, hastası vardır, zayıfı vardır, ihtiyaç içinde olanı vardır. Biriniz yalnız başına namaz kılarken, istediği gibi kılsın," diye buyurdu."

٢١٩٥ــ رَوَى أَبُو دَاود والنَّسَائي عَنْ عُثْمَانَ بْن أَبي العَص قَالَ قُلْتُ: يَا رَسُول اللَّهِ اجْعَلْني إمَام قَومي فَقَالَ: «أَنْتَ إِمَامُهُمْ وَاقتدِ بِأَضْعفِهم واتَّخذْ مُؤَذِّنًا لاَيَأْخُذُ عَلَى أَذَانِه أَجْرًا».

2195- Ebu Davud ve Nesai, Osman bin Ebi'l As (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Ey Allah'ın Resulü, beni kavmime imam kıl" diye söyledim. "Sen onların imamısın. Kendini onların en zayıf olanının durumuna göre ayarla. Bir de ezan okuma karşılığında ücret almayacak bir müezzin bul" diye söyledi."

٢١٩٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبي نضرة قَالَ: أَتَيْتُ عُثْمَان بْنَ أَبي العَاص في أَيَّامِ العَشْر وكَانَ لَهُ بَيْتٌ قَدْ أَخْلاَه للحَديث فَمَرَّ عليْه بِكَبْش فَقَالَ لِصَاحِبه: بِكَمْ أَخَذْتَهُ؟ فَقَالَ: باثْني عَشَرَ دِرْهَمًا فَقُلْتُ: (أَي أَبُو نضرة) لَوْ كَانَ مَعي اثْنَا عَشَرَ دِرْهمًا اشْتَرَيْتُ

2194-Müslim (1/341) 4-Kitabu's-Salat. 37-İmamların namazlarının tümünü hafif tutmaları babı.

2195-Ahmed, Müsned (4/21) Ebu Davud (1/146) Kitabu's-Salat. Ezan okuma karşılığında ücret alma babı. Nesai (2/23) Kitabu'l-Azam. Ezan okumasının karşılığında ücret almayan bir mü'ezzin tayin edilmesi babı.

1) Yani namazı uzun ve ağır yapmaması isteniyor. (Çeviren)

بِهَا كَبْشًا فَضَحَّيْتُ وَأَطْعَمْتُ عِيَالِي، فَلَمَّا قَدِمْت (إلى بيتي) تَبِعَنِي (عُثْمَانُ) بِصُرَةٍ فِيهَا خَمْسُون دِرْهَمًا فَمَا رَأَيْتُ دَرَاهِمَ قط كَانَتْ أَعْظَمَ بَرَكَة مِنْهَا أَعْطَانِي وهُوَ لَهَا مُحْتَسِبٌ وأَنَا إِلَيْهَا مُحْتَاج.

2196- Taberani, Ebu Nadra (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"(Zilhicce'nin) ilk on günü içerisinde (eyyem-ı aşr'da) Osman bin Ebi'l As (ra.)'ın yanına gittim. Onun hadis için (yani insanlara hadis nakletmek için-çeviren) boşalttığı bir evi vardı. Bir ara yanından bir koç geçirildi. Sahibine: "Bunu kaça satın aldın?" diye sordu. "Oniki dirheme" diye cevap verdi. Ben (yani hadisi rivayet eden Ebu Nadra kendisi) "Eğer benim oniki dirhemim olsaydı, onunla bir koç satın alır, kurban eder ve çoluk çocuğuma yedirirdim" diye söyledim. Daha sonra evime dönünce, Osman (r.a) arkadan içerisinde elli dirhem para bulunan bir kese gönderdi. Ben, ondan daha bereketli bir para hiç görmüş değilim. O, bu parayı sevap umarak benim ihtiyacımı gidermek için verdi."

Zehebi diyor ki:

"Osman bin Ebi'l-As (r.a)'tan rivayet edildiğine göre o, kölelerini ticaret yapmaları için gönderdi. Döndüklerinde "Ne getirdiniz?" diye sordu. "Bir dirheme karşı on dirhem kar getiren bir ticaretle geldik" dediler. "Nedir o?" diye sordu. "Şarap" diye cevap verdiler. Bunun üzerine: "Şarap mı? Biz onu içmekten de, satmaktan da nehyolundük" dedi ve şarap tulumlarının ağızlarını bir bir açarak hepsini yere dökmeye başladı." (1)

Allah kendisinden razı olsun, hicri 51 yılında vefat etmiştir."

AMR BİN AHTAB (R.A)

İbni Hacer, Amr bin Ahtab (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Ebu Zeyd bin Ahtab. Adı Amr'dır. Ahtab'ın oğludur. Ahtab, Rufa'a'nın, o Mahmud'un, o Yasir'in, o Abdullah'ın, o Sayf'ın, o Ya'mer'in, o Adiyy'in, o Sa'lebe'nin, o Harise'nin, o Amr'ın, o da Amir'in oğludur. Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. Künyesi Ebu Zeyd'dir. Künyesi ile tanınmıştır. Uzre bin Sabit'in ana tarafından dedesidir.

Tirmizi'nin naklettiğine göre Ebu Asım Uzre'den, o Alba bin Ahmer'den, o da Ebu Zeyd bin Ahtab'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) elini benim yüzüme sürdü ve bana dua etti." Ahmed'in bu hadisi rivayetinde "Benim güzelliğimi artırdı" ibaresi ilave edilmektedir ve bu ilave, yalnız onun rivayetinde vardır. Bu ilavede şöyle diyor: "Bir çoklarının bana bildirdiklerine göre o, siyah saçlı ve siyah sakallı olarak (yani saçı, sakalı hiç ağarmadan) yüz küsur yıl yaşamıştır."

Bir kişinin bir başka tanıktan rivayet ettiğine göre Ebu Nuheyk şöyle söylemiştir:

"Ebu Zeyd bana şöyle bildirdi:

"Resulullah (a.s) su istedi. Ben de Resulullah (a.s)'a bir bardak su takdim ettim. İçerisinde tüy vardı. Onu aldım. Resulullah (a.s) da: "Ey Allah'ım, onu güzelleştir," diye buyurdu."

Ravi diyor ki:

"Onu doksandört yaşında gördüm, sakalında bir tane beyaz tüy yoktu." İbni Hiban ve Hakim, bu rivayetin sahih olduğunu bildirmektedirler. Müslim de yine bu tarıkla Ebu Bekir'den rivayet etmekte ve "Resulullah (a.s) bize sabah namazını kıldırdı, sonra minbere çıkarak öğle vaktine kadar konuşma yaptı..."

diye söylediğini bildirmektedir. Tirmizi'nin Şemail'inde zikredilen tarikla Ebu Zeyd (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s) bana "Ey Ebu Zeyd! Bana yaklaş, sırtımı sıvazla" diye söyledi. Ben de sıvazladım, parmaklarımı (peygamberlik) mührünün üzerine koydum..." Hadis bu şekilde devam ediyor. İbni Hibban ve Hakim, bu hadisin sahih olduğunu bildirmişlerdir.

Zehebi onun hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Ebu Zeyd (r.a). Ensardan ve Hezrec kabilesinden. Medine'liydi. Topaldı. Sonradan Basra'ya yerleşen sahabilerin tanınmışlarındandır. Onun Basra'da kendi adıyla bilinen bir Mescid'i bulunmaktadır. Resulullah (a.s) ile birlikte onüç gazveye katılmıştır." (1)

Abdulmelik bin Mervan'ın halife olduğu dönemde vefat etmiştir.

---

1) Bunu, Ahmed, Müsned (5/340)'de rivayet etmektedir. Ravileri de sikadır.

EBU UMAME BAHİLİ (R.A.)

İbni Hacer, Ebu Umame Bahili (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"İsmi Suday. Aclan'ın oğlu, o da Haris'in oğludur. Vehbin oğlu diye de söylenir. Nesebi şu şekilde de bildirilmiştir: Kendisi Amr'ın oğlu, o Vehb'in oğlu, o Arib'in oğlu, o Vehb'in oğlu, o Reyah'ın oğlu, o Haris'in oğlu, o Ma'n'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o da Bahili'nin oğludur. Künyesi Ebu Umame'dir. Daha çok künyesi ile bilinir. Resulullah (a.s), Hz. Ömer (r.a), Hz. Osman (r.a), Hz. Ali (r.a), Ebu Ubeyde, Muaz, Ebu Derda, Ubade bin Samit, Amr bin Abese ve daha başkalarından hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de, Ebu Selami Esved, Muhammed bin Ziyad Elhani, Şurahbil bin Müslim, Şeddad, Ebu Amr, Kasım bin Abdurrahman, Şehr bin Havşeb, Mekhul, Halid bin Ma'dan ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir."

İbni Sa'd, Ebu Umame'nin Şam'a yerleştiğini söylemiştir. Taberani ise onun Uhud Savaşı'na katıldığına işaret eden bir rivayet nakletmektedir, ancak senedi zayıftır. Ebu Ya'la da, Ebu Galib tarıkı ile Ebu Umame'nin şöyle söylediğini nakletmektedir:

"Resulullah (a.s) beni bir kavme gönderdi. Yanlarına gittim.Vardığımda benim karnım açtı, onlar ise kan yiyorlardı. Bana: "Sen de buyur," dediler. "Ben sizi bundan nehyetmek için geldim" diye söyledim. Sonra pek bitkin bir halde uyudum. Rüyamda bir kişi, içinde içecek bulunan bir tabakla yanıma geldi. O içeceği içtim. Bu içecek benim karnımı doldurdu. Böylelikle hem karnım doydu, hem susuzluğum gitti. Daha sonra (yani uyandıktan sonra) içlerinden bir adam kendilerine: "Sizin kavminizin ileri gelenlerinden bir adam yanınıza geldi, ona süt vermediniz" diye söyledi. Bu söz üzerine bana süt getirdiler. Ben: "Benim ona ihtiyacım yok" diye söyledim ve kendilerine karnımı gösterdim. Bunun üzerine en sonuncularına kadar müslüman oldular.". Bunu Beyhaki, Delail'de rivayet etmekte ve Resulullah (a.s)'ın onu kendi kavmi olan Bahile kavmine göndermiş olduğu konusunu ilave etmektedir.

İbni Hibban, Ebu Umame'nin Sıffin'de Hz. Ali (r.a) ile birlikte olduğunu bildirmektedir. Ebu Umame Bahili hicri 86 yılında vefat etmiştir. İbnu'l-Berki bu tarihte vefat ettiğinde ihtilaf olmadığını söylemektedir. Ancak buna muhalif rivayetlerde bulunanlar olmakta ve hicri 81 yılında vefat ettiği bildirilmektedir. Bunu Muhammed bin Sa'd nakletmektedir. Abdussamed bin Sa'id diyor ki:

"Vafat ettiğinde 106 yaşında bulunuyordu." Ebu Umame'den sahih olarak rivayet edildiğine göre Resulullah (a.s) altmışüç yaşında iken vefat etmiştir. Buhari, Tarih'inde Abdulhamid bin Rabi'a'nın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ebu Umame (r.a)'yi, Velid bin Abdulmelik'in idarede olduğu sırada hicri 86 yılında onu Velid'in yanından çıkarken gördüm. Kendi oğlu Velid de hicri 94 yılında vefat etmiştir."

Yusuf bin Hazen Bahili'nin şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Ebu Umame Bahili (r.a)'nin şöyle söylediğini duydum: "Allah, ağacın altında sana bey'at ederlerken mü'minlerden razı oldu" ayeti kerimesi indiğinde: "Ey Allah'ın Resulü, ben de ağacın altında sana bey'at edenlerdenim" diye söyledim. O da: "Sen bendensin, ben de sendenim" diye buyurdu."

Ebu Ya'la, Ebu Umame (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s) bir gazveye çıktı. Ben yanına giderek: "Ey Allah'ın Resulü, Allahu Teala'nın bana şehitlik nasib etmesi için dua eyle" dedim. "Ey Allah'ım, onu selamete erdir ve ona ganimet nasib eyle" diye dua etti..." Hadis böylece devam ediyor.

Zehebi onun hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Resulullah (a.s)'ın sahabisidir. Hıms'a yerleşmiştir. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir Hz. Ömer (r.a), Muaz ve Ebu Ubeyde'den hadis rivayet etmiştir. Süleym bin Amir şöyle söylemiştir:

"Ebu Umame'nin, "Ben Resulullah (a.s)'ı Veda Haccı'nda dinledim," diye söylediğini duydum. Ebu Umame'ye: "Sen o zaman kim gibiydin (yani ne kadardın)?" diye sordum. "Ben o zaman otuz yaşında idim." diye cevap verdi."

Ebu Umame Bahili (r.a) Rıdvan bey'atına katılmış ve orada Resulullah (a.s)'a bey'at etmiştir.

Reca bin Hayve, Ebu Umame (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ey Allah'ın Resulü, bana şehitlik nasib etmesi için Allah'a dua et" dedim. O da: "Ey Allah'ım, onu selamete kavuştur ve ona ganimet nasib et" diye dua etti. Savaşa başladık. Salimen savaştan çıktık ve ganimetler elde ettik. Ben: "Ey Allah'ın Resulü, bana bir amel emret," diye söyledim. "Oruç tut, onun bir benzeri

yoktur" diye söyledi. Ebu Umame (r.a)'nin, hanımının ve hizmetçisinin oruçsuz oldukları pek görülmezdi." (1)

Muhammed bin Ziyad şöyle söylemiştir:

"Ebu Umame (r.a)'nin mescidde, secdeye kapanmış ağlamakta olan adamın yanına geldiğini gördüm. Adama: "Sen, sen, bu işi evinde yapsan" dedi."

Süleyman bin Amir şöyle söylemiştir:

"Biz Ebu Umame (r.a)'nin yanında oturuyorduk. O da bize Resulullah (a.s)'dan bol miktarda hadis rivayet ediyor ve: "Bunları anlayın (belleyin) ve bizden duyduklarınızı tebliğ edin" diye söylüyordu."

EBU UMAME (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٩٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي أُمامة قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى قَوْمِي فَانْتَهَيْتُ إِلَيْهِم وأَنَا طَاوٍ فانْتَهَيْتُ إِلَيْهِم وَهُمْ يَأْكُلُون دَمًا، فَقُلْت: إِنَّمَا جِئْتُ أَنْهَاكُم عَنْ هَذَا، فَوَضَعْتُ رَأْسِي فَقُمْتُ وأَنَا مَغْلُوب فَأُتِّيتُ آتٍ فِي مَنَامِي بِإِنَاءٍ فِيهِ شَرَاب، فَقَالَ: خُذْ هَذَا واشْرَب ثُمَّ كَظَنِي بَطْنِي فَشَبِعْتُ ثُمَّ رَوِيتُ، فَسَمِعْتُهُم يَقُولُونَ أَتَاكُم رَجُلٌ مِنْ سَراة قَوْمِكُم فَلَمْ تَنْجعُوه بِالمذيقة، فَأَتَوْنِي بِمذيقَتِهِم، فَقُلْت: لاَ حَاجَة لِي فِيهَا إِنَّ اللَّهَ أَطْعَمَنِي وسَقَانِي فَأَرَيْتَهُمْ بَطنِي فَأَسْلَمُوا عَنْ آخِرِهِم.

2197- Taberani, Ebu Umame (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) beni kavmime gönderdi. Yanlarına vardım. Gittiğimde ben açtım, onlar da kan yiyorlardı. "Ben sizi bundan nehyetmek için geldim" diye söyledim. Başımı koydum, bitkin bir halde idim. Rüyamda doydum ve susuzluğumu giderdim. Bunun ardından onların:

"Kavminizin ileri gelenlerinden biri yanınıza geldi, ona su ile karışık süt içirmediniz" diye söylediklerini duydum. "Benim öyle bir şeye ihtiyacım yok. Allah bana yiyecek yedirdi ve içecek içirdi" dedim ve kendilerine karnımı gösterdim. Bunun üzerine, en sonuncusuna kadar hepsi müslüman oldular."

2197-Mu'cemu'l-Kebir (8/335) Bunu Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/387)'de rivayet etmekte ve şu açıklamayı yapmaktadır: "Bunu Taberani Kebir'de iki isnadla vermektedir. Bu isnadlardan biri hasendir. Onun rivayet silsilesinde Ebu Galib bulunmaktadır ve bu kişi sikadır." Takrib'de de onun hakkında: "Saduk (doğru sözlü)' dür, hata ettiği olmuştur." denilmiştir.

1) Bunu Ahmed, Müsned (5/248)'de rivayet etmektedir. Senedi sahihtir.

ABDULLAH BİN BUSR (R.A.)

Zehebi, Abdullah bin Busr (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Abdullah bin Busr bin Ebi Busr. Uzun ömürlü bir sahabidir. Şam'a yerleşenlerdendir. Künyesi Ebu Safvan Mazini'dir. Hıms'da ikamet etti. Hz. Osman (r.a)'ın halife olduğu dönemde, Muaviye ile birlikte Kıbrıs adasına sefere gitmiştir. Osman şöyle söylemiştir:

"Abdullah bin Busr (r.a)'u gördüm. Elbiseleri toplanıktı. Gömleğinin üzerinde rida vardı. Saçı ortadan bölünmüş ve kulaklarını örtüyordu. Bıyıkları dudak hizasından kesilmişti. Yanında duruyor ve kendisine hayranlıkla bakıyorduk."

Safvan bin Amr şöyle söylemiştir:

"Abdullah bin Busr(r.a)'un alnında secde izini gördüm."

İsam bin Halid, Hasan bin Eyyub Hadrami'den rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Busr, kafasının şişik kısmında bulunan bir nişaneyi bana gösterdi ve: "Resulullah (a.s) bunun üzerine elini koydu sonra da "senin ömrün bir asra ulaşacak" dedi" diye söyledi." Bunu Ahmed Müsned'inde rivayet etmektedir. (1)

Abdullah bin Busr (r.a) şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s) bizim yanımızda yağlanmış hurma ezmesi (hays) yedi ve bizim için dua etti. Sonra bana doğru yöneldi. Ben o zaman daha küçük bir

---

1) Ahmed, Müsned (4/189)'de rivayet etmiştir. Senedi hasendir. Haysemi Mecma'u'z-Zevaid (9/405)'te diyor ki: "Bunu Taberani ve Ahmed rivayet etmektedir. Ahmed'in rivayetinde geçen ravilerden Hasan bin Eyyub'un dışındakiler Buhari'de de isimleri geçen kişilerdir. Hasan bin Eyyub da sika bir ravidir. Taberani'nin ravileri de sikadır.

çocuktum. Benim başımı sıvazladı ve: "Bu çocuk bir asır yaşar" diye söyledi. Gerçekten de Abdullah bin Busr (r.a) yüz yıl yaşadı."

Bunun bir benzerini de Seleme bin Havvas, Muhammed bin Kasım'dan rivayet etmektedir. Onun rivayetine göre Muhammed bin Kasım, İbni Busr ile köyünde birlikte bulunuyordu. Ancak onun rivayetinde şöyle bir ilave vardır:

"Abdullah bin Busr (r.a) dedi ki: "Ben "Ey Allah'ın Resulü, asır nedir?" diye sordum. "Yüzyıl" diye cevap verdi."

Sahihi Buhari 'de de Hariz bin Osman'dan rivayet edildiğine göre Haris bin Osman, Abdullah bin Busr'a *"Hz. Peygamber (a.s) yaşlı mıydı?"* diye sordu. O da: *"Çenesi ile alt dudağı arasında beyaz kıllar vardı"* diye cevap verdi. (1)

Ümmü Haşim Taiyye şöyle söylemiştir:

"Abdullah bin Busr'u abdest alırken gördüm. O sırada canı çıktı. Allah kendisinden razı olsun." Ebu Zur'a Dımeşki de diyor ki: *"Hicri 100 yılından önce vefat etmiştir,"* Abdussamet bin Said Hafız ise:

"Hicri 96 yılında vefat etmiştir" demektedir. Yezid bin Abdurrabbih Gercisi de: *"Süleyman bin Abdulmelik'in emir olduğu dönemde vefat etmiştir"* diye söylemektedir.

ABDULLAH BİN BUSR (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٩٨ــ رَوَى الْبَزَّارُ والطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبدِاللّهِ بْن بسر وَضَعَ النَّبِي ﷺ يَدَهُ عَلى رَأسي فَقَالَ: «يَعيشُ هَذَا الغُلاَمُ قَرْنًا» فَعَاش مائَة سَنَة، وكَانَ في وَجْهِهِ ثآلول فَقَالَ: لاَ يَموتُ حَتَّى يَذْهَبَ الثالول مِنْ وَجْهِهِ، فَلَمْ يَمُتْ حَتَّى ذَهَبَ الثآلول مِنْ وَجْهِه.

2198- Bezzar ve Taberani, Abdullah bin Busr (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) elini benim başıma koydu ve "Bu çocuk bir asır yaşar" diye söyledi. Gerçekten de yüzyıl yaşadı. Yüzünde sivilce vardı. (Resulullah (a.s) "Yüzündeki bu sivilceler kaybolmadan ölmez" diye söyledi. Gerçekten yüzündeki sivilceler kaybolmadan ölmedi."

2198-Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/280) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/404)'de; "Bunu Taberani Kebir'de ve Bezzar rivayet etmektedir. Bezzar'ın ilk senedinden birinde geçen ravilerden Hasan bin Eyyub Hadrami dışında kalanlar, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu ravi ise sikadır" demektedir.

1) Buhari (6)564) 61-Kitabu'l-Menakıb. 23-Resulullah (a.s)'ın özellikleri babı.

SAİB BİN YEZİD (R.A.)

İbni Hacer, Saib bin Yezid (r.a) hakkında şöyle söylemektedir:

"Saib bin Yezid bin Sa'id bin Sumame. Aid bin Esved Kindi veya Ezdi de söylenebilir. Onun önce Kinane kabilesinden, sonra da Leysoğullarından olduğu söylenmiştir. Huzeyloğullarından olduğu da söylenmiştir. İbni Uhti Nemir olarak tanınır. Nemir'in babası, Yezid'in dayısıdır. O da Nemir bin Cebel'dir. Bu kişinin Nemir bin Kasit olduğunun söylenmesi yanlıştır. Zühri, Ezd kabilesine mensup olduğunu ve Kinaneoğulları ile anlaşma yaptığını söylemiştir. Kendisi ve babası, Resulullah (a.s)'ın sohbetlerinde bulunmuşlardır. Zühri tarıkıyla gelen bir rivayete göre Saib şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s) ile buluşmak üzere çocuklarla birlikte Tebük'ten yola çıktık." Yine Sahih-i Buhari ve Sahih-i Müslim'de Muhammed bin Yusuf'un Saib'den rivayetine göre teyzesi Saib'i rahatsız olduğu bir sırada Resulullah (a.s)'a götürdü. Resulullah (a.s) da onun başını sıvazladı, kendisi için duq etti. Sonra abdest aldı, Saib bu abdest suyundan içti ve Resulullah (a.s)'ın peygamberlik mührüne baktı. Saib'in anneannesi, Şurayh Hadramiyye'nin kızı Ümmü Ala'dır. Ala bin Hadrami de dayısıydı. Resulullah (a.s)'dan bazı hadisler rivayet etmiştir."

Mus'ab bin Zübeyri şöyle bildirmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) onu Medine pazarının başına idareci olarak tayin etti." Onunla birlikte Süleyman bin Ebi Hayseme'yi ve Abdullah bin Utbe bin Mes'ud'u bu göreve tayin etmişti."

Ebu Nuaym diyor ki:

"Saib hicri 82 yılında vefat etmiştir. Hicri 90 yılından sonra vefat ettiği de söylenmiştir. Hicri 91 yılında vefat ettiği söylendiği gibi 94 yılında vefat ettiği de bildirilmiştir."

İbni Ebi Davud diyor ki:

"Saib bin Yezid (r.a) sahabeden Medine'de en son vefat eden kişidir." Ya'kub bin Sufyan onu Harra gününde öldürülenler arasında anmış, ama bunda yanılmıştır." Zehebi onunla ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

"Ebu Abdullah. Ebi Yezid Kindi Medeni. Kinde'den ve Medine'lidir. Nemir'in kızkardeşinin oğludur. Kendisi de Nemir'in kızkardeşinin oğlu olması ile tanınmıştır. Dedesi Sa'ib bin Sumame, Abdu Şemsoğullarının antlaşmalısı idi. Saib (r.a) şöyle söylemiştir:

"Ben daha yedi yaşında iken, babam beni Resulullah (a.s) ile birlikte haccettirdi." (1)

İkrime bin Ammar, Saib (r.a)'in kölesi Ata'dan rivayet etmiştir:

"Saib (r.a)'in başı tepeden ön kısmına kadar siyahtı. Başının diğer kısımları, arka tarafı ve yan kısımları ile sakalı ise beyazdı. Ben kendisine: "Bundan daha garib bir saç görmedim" dedim. Bana şöyle söyledi:

"Bunun niçin böyle olduğunu biliyor musun, ey oğulcağızım? Ben oyun oynarken Resulullah (a.s) yanımdan geçti, eliyle başımı okşadı ve: "Allah seni mübarek kılsın" dedi. Burası (yani O'nun elini sürdüğü kısım) katiyyen ağarmaz." (2)

Zühri'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s), Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) kendilerine yardımcı olarak kadı atamadılar. Sadece Hz. Ömer (r.a) Nemir'in kızkardeşininin oğlu Saib (r.a)'e "Bazı işleri benim üzerimden alıp beni rahatlatmanı istiyorum"dedi. Hz. Osman (r.a)'ın dönemine kadar Saib (r.a) bu göreve devam etti."

Abdu'l A'la Fervi şöyle söylemiştir:

"Saib bin Yezid (r.a)'in başında ipekli şal ile ipekli imama (sarık) gördüm."

Cuayd bin Abdurrahman'dan rivayet edildiğine göre Saib (r.a)'in vefatı hicri 94 yılında olmuştur.

Vakıdi, Ebu Muhsir ve çoğunluk, onun hicri 91 yılında vefat ettiğini söylemektedir. Haysem bin Adiyy ise farklı bir rivayet nakletmekte ve *"80 yılında vefat etti"* diye söylemektedir.

---

1) Buhari (4/71) 28-Kitabu Cezai's-Sayd. 25-Çocukların hacca gitmeleri babı.

2) Bunu Taberani, Mu'cemu'l-Kebir (7/160)'de ve Mu'cemu's-Sağir (1/249)'de rivayet etmektedir. Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/409)'de diyor ki: "Mu'cemu'l-Kebir'de geçen rivayetin ravileri Saib'in azatlısı Ata'nın dışında kalanlar, Buhari'de geçen ravilerdir. Ata da sikadır.

VARAKA BİN NEVFEL (R.A.)

İbni Hacer İsabe'de, Varaka bin Nevfel (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Varaka Nevfel'in oğlu, o Esed'in oğlu, o Abdu'l Uzza'nın oğlu, o da Kusayy'ın oğludur. Kureyş'tendir ve Esed kabilesine mensuptur. Resulullah (a.s)'ın hanımı Hz. Hatice (r.a)'nin amcasının oğludur. Taberi, Beğavi, İbni Kani, İbni Seken ve daha başkaları onu sahabilerin arasında anmışlardır. Bunların hepsi, zayıf ravilerden olan, Ruh bin Musafir'in A'meş'ten, onun Abdullah bin Abdullah'tan, onun Sa'id bin Cubeyr'den, onun İbni Abbas'tan, onun da Varaka bin Nevfel (r.a)'den rivayeti tarıkıyla, Varaka bin Nevfel (r.a)'in şöyle söylediğini bildirmişlerdir:

"Ey Muhammed, sana gelen hangi şekilde geliyor?" diye sordum. "Bana gökten geliyor. Kanatları inciden, ayaklarının altı da yeşildendir," dedi.

İbni Asakir şöyle söylemektedir:

"İbni Abbas, Varaka (r.a) ile buluşmuş ve onun sözlerini duymuş değildir. Ayrıca Varaka'nın müslüman olduğuna dair kimseden bir rivayet duymamıştır."

Taberi, bu hadisin sahibi ile Varaka bin Nevfel Esedi'nin, ayrı kişiler olduğunu söylemektedir. Ancak burada bildirilen olay, Sahih-i Buhari ve Sahih- i Müslim'de Zühri'nin Urve'den, onun da Hz. Aişe (r.a)'den rivayeti tarıkı ile gelen ve Resulullah (a.s)'a vahyin gelişinin nasıl başladığını bildiren Varaka bin Nevfel (r.a) olayından farklıdır. Söz konusu hadis, Resulullah (a.s)'a Hira'da vahiy gelmesi ile ilgilidir. Orada, "Hatice Resulullah (a.s)'ı, Hatice'nin amcasının oğlu olan ve cahiliye döneminde hıristiyanlık dinine girmiş bulunan Varaka bin Nevfel bin Esed bin Abdi'l Uzza'ya götürdü..." deniliyor ve hadis böylece devam ediyor. Yine bu hadiste Varaka'nın, "Bu, Musa'ya inmiş olan Namus'tur. Keşke ben bu zamanda genç olsaydım, Keşke senin kavmin, seni vatanından çıkardıklarında ben sağ olsaydım" diye söylediği bildiriliyor Bu hadisin sonunda da "Varaka bundan sonra çok vakit geçmeden öldü" diye söyleni-

yor. Bu hadisin zahirinden anlaşıldığına göre o, Resulullah (a.s)'ın peygamberliğini kabul etmiş, ancak daha Resulullah (a.s) insanları İslam'a davet etmeye başlamadan önce vefat etmiştir. Şu halde onun durumu Behira'nın durumu gibidir. Onun sahabi olup olmadığı konusunda da tereddüt bulunmaktadır."

Meğazi'nin ziyadelerinde yer alan Sebi'i'nin oğlu Yunu bin Amr'dan, onun babasından, onun dedesinden, onun da asıl adı Amr bin Şurahbil olan ve tabiinin ileri gelenlerinden biri olan Ebu Neysere'den rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) Hz. Hatice (r.a)'ye: *"Yalnız kaldığımda, bir çağrı sesi duydum. Vallahi endişeye kapıldım" diye söyledi. Hz. Hatice (r.a) de: "Allah korusun. Allah, seni böyle bir şeye maruz bırakmaz. Sen emaneti yerine ulaştırıyorsun.."* dedi. Hadis böyle devam ediyor. Varaka da Resulullah (a.s)'a şöyle söylemiştir:

"Sana tekrar tekrar müjdeler olsun. Ben şehadet ediyorum ki, sen Meryem oğlu'nun müjdelediği kişisin. Sen Musa'nın Namus'u gibisin. (yani ona gelen Namus gibisi ile karşı karşıya gelmişsin). Sen mutlaka Allah tarafından gönderilen bir peygambersin. Sen bu gününden sonra cihadla emrolunacaksın. Eğer bu güne erişebilirsem, seninle birlikte cihad edeceğim." Varaka vefat ettiğinde Resulullah (a.s) *"Bu rahibi cennette, üzerine ipek elbiseler giyinmiş bir halde gördüm. Çünkü o bana inanmış ve beni doğrulamıştı"* demiştir. Bu rivayeti Beyhaki, Delail'de bu tarıkla rivayet etmekte ve munkatı olduğunu söylemektedir. (1)

İbni Hacer şöyle diyor:

"Bu rivayeti, Zubeyr bin Bekkar'ın naklettiği rivayet de desteklemektedir. O Osman'dan, o Dehhak bin Osman'dan, o Abdurrahman bin Ebi Zinad'dan, o da Urve bin Zübeyr'den, Urve'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Bilal, Cumhoğullarından bir cariyeye aitti. Ona Mekke'nin sıcak taşları ile işkence ediyorlardı. Allah'a ortak koşması için, bu sıcak taşları sırtına yapıştırıyorlardı. O ise "ehad, ehad: Allah bir Allah bir" diye söylüyordu. Varaka bu halde onun yanından geçiyor ve: "Bir, bir ey Bilal, vallahi siz bunu öldürürseniz, ben onun için yas tutacağım" diye söylüyordu." Bu hadis mürsildir ve rivayeti iyidir.(2) Bu rivayet Varaka'nın, Resulullah (a.s)'ın insanları İslam'a davet etmeye başladığı döneme kadar, hatta Bilal'in müslüman olmasına kadar

---

1) Munkatı: İsnadı muttasıl olmayan hadislere denmektedir. İsnadın ortasından, başından veya sonundan bir ravi düşerse, bu hadis munkatı olar. Ancak isnadda sahibi ismi zikredilmeyen hadisler genellikle munkatı olur. Ancak isnadda sahabi ismi zikredilmeyen hadisler de genellikle mürsel ve munkatıdır. İstılahta muttasıl olmaması yönünden bunlardan bir ravi düşerse, buna munkatı denilir. (Çeviren)

2) Ceyyid: Sözlük anlamı iyi, güzel olan bu kelime, hadis ıstılahında sahihe yakın olanhadisler veya bunların senetleri için kullanılır. Derece olarak ceyyid, sahihin altında, hasenli zatihinin üstündedir. (Çeviren)

yaşadığına delalet etmektedir. Bu hadisle Hz. Aişe (r.a)'nin rivayetinde geçen "Bu olayın üzerinden çok geçmeden Varaka öldü" ifadesinin "daha müslümanlık pek meşhur olmadan, etrafta bilinmeye başlamadan ve Resulullah (a.s) insanlara cihadı emretmesinden önce" olarak alınması gerekir. Ancak Muhammed bin Aiz'in Meğazi'de, Osman bin Ata Horasani'nin babasından, onun İkrime'den, onun da İbni Abbas'tan rivayeti tarıkıyla naklettiği ve vahyin başlaması olayı ile ilgili olan rivayet bu anlama ters düşmektedir. Orada Hz. Hatice (r.a) ile Varaka, arasında geçen olayın hikayesi, aynen Hz. Aişe (r.a)'nin rivayet ettiği hadiste geçtiği gibi bildirilmektedir. Oradaki hadisin sonunda Varaka: "Eğer O, davetini açığa vurursa, Allah için ben nefsimi, Peygamberine itaat ve O'na destek olma yolunda öne çıkarmaya çalışacağım" diye söylemiştir. Ancak "Varaka, hıristiyanlığı üzere vefat etti," diye söylenilmektedir. Aynen böyle bildirilmektedir. Ancak ravilerden Osman zayıf birisidir."

Zübeyr diyor ki:

"Varaka, putlara kulluk etmekten hoşlanmamış ve uzak yerlerde kendine bir din aramıştı. Bu amaçla kitaplar okumuştu. Hz. Hatice (r.a) Resulullah (a.s)'ın durumu hakkında ona soru soruyor, o da: "Ben O'nun kendisini Musa ve İsa'nın müjdelediği ve bu ümmetin peygamberi olacak kişiden başka biri olduğunu sanmıyorum" diye söylüyordu."

İbni İshak'ın Meğazi'l-Kebir'de, Hakim'in aynı tarıkla naklettiği bir rivayette, Abdulmelik bin Abdullah bin Ebi Sufyan bin Ala bin Harise Sakafi'nin -ki Varaka'nın çobanıydı- şöyle söylediği bildirilmektedir:

"Varaka bin Nevfel, Hz. Hatice (r.a)'nin Resulullah (a.s)'ın durumu ile ilgili kendisine soru sorması konusunda şöyle söylüyordu:

"Ey erkekler zamanın ve kaderin, insanı harcamasına ne dersiniz?"

Bu konudaki şiirinde şu beyitler de geçmektedir:

"Şu Hatice, kendine bir haber vermem için bana geliyor,

Bizim, gaybın derinliklerinde kalmış olaydan ne haberimiz olur?

Ahmed ona gelir de haber verir diye

Sen ey Cibril insanlara gönderilirsin.

Dedim ki, sizin umduğunuz ortaya çıkacaktır,

O'nun ilahı, O'nunladır, sen ümitlen ve bekle..."

İbni Adiy, Kamil'de İsmail bin Maculi'nin babasından, onun Şa'bi'den, onun Cabir'den, onun da Resulullah (a.s)'dan rivayeti tarıkıyla bildirdiğine göre Resu-

lullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Varaka'yı cennetin içerisinde, üzerinde sündüs elbiseleri ile gördüm." İbni Adiyy, İsmail'in babasından rivayetinin müfred (tek) olduğunu söylemektedir. (1)

Bunu İbni Seken, Yahya bin Sa'id Emevi'nin Mucalid'den rivayeti tarıkıyla nakletmektedir. Ancak onun metni şöyledir:

"Varaka'yı cennetin nehirlerinden bir nehir üzerinde gördüm. Çünkü o, "Benim dinim, Zeyd'in dinidir. İlahım da Zeyd'in ilahıdır," diye söylemekteydi.

Burada adı geçen Zeyd, Zeyd bin Amr bin Nufeyl'dir. Bu kişi Hz. İbrahim (a.s)'in dini üzere olan haniflerdendi. Ancak onun hakkında açıklayıcı bilgi yoktur. Bunu Muhammed bin Osman bin Ebi Şeybe, Tarih'inde bu tarıkla rivayet etmektedir. Zübeyr'in bildirdiğine göre Ebu Muaviye, Hişam'dan, o Urve'den, o da babasından Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Varaka'ya sövülmesinden nehyetti." Bu rivayet Meğazi'nin ziyadelerinde Yunus bin Bukeyr'e dayandırılarak nakledilmektedir. Yine Hişam'ın Urve'den, onun da babasından rivayeti tarıkıyla şöyle bildirilmiştir:

"Varaka'nın bir kardeşi, bir adamla sövüştü. Adam da Varaka'nın adını anarak ona sövdü. Bu olayın haberi Resulullah (a.s)'a ulaştı. Bunun üzerine Resulullah (a.s): "Sen benim Varaka'yı bir, ya da iki cennette gördüğümü biliyor musun?" diye buyurdu ve ona sövülmesini men etti." Bunu Bezzar da Ebu Usame'nin Hişam'dan mürsel olarak rivayeti tarıkıyla nakletmektedir. Ahmed, İbni Lehi'a'nın Ebu Esved'den, onun Urve'den, onun da Hz. Aişe (r.a)'den rivayeti tarıkıyla naklettiğine göre Hz. Hatice (r.a) Resulullah (a.s)'a Varaka bin Nevfel'in durumunu sordu. O da:

"Ben onu, üzerine beyaz elbiseler giyinmiş olarak gördüm. Sanıyorum cehennem ehlinden olsaydı, üzerinde beyaz elbiseler olmazdı" diye buyurdu."

VARAKA BİN NEVFEL (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢١٩٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَسماء بنْت أَبي بَكْر أَنَّ النَّبِي ﷺ سُئِلَ عَنْ وَرَقَة

---

1) Bir hadisin senedinde ravi teke düşerse, buna müfred denilir. Burada İsmail'in babasından rivayetinde müfred kalması ile kastedilen, aynı rivayeti onun baba- sından nakleden başka bir kişinin bulunmadığıdır. Yani İsmail, babasından rivayetinde tek kalmaktadır. (Çeviren)

بن نَوْفَل فَقَالَ: «يُبْعَثُ يَوْمَ القِيَامَة أُمَّةً وَحْدَه».

2199- Taberani, Esma binti Ebi Bekir (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'a Varaka bin Nevfel'in durumu soruldu. O da: "O, kıyamet gününde tek başına bir ümmet olarak diriltilir" diye buyurdu."

2199-Mu'cemu'l-Kebir (24/82) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/416)'de "Bunu Taberani, Kebir'de rivayet etmektedir, ravileri de Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demektedir.

HAKİM BİN HİZAM (R.A.)

İbni Hacer İsabe'de, Hakim bin Hizam (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Hakim Hizam'ın oğlu, o Huveylid'in oğlu, o Esed'in oğlu, o Adul Uzza'nın oğlu, o da Kusay'ın oğludur. Esedi yani Esed kabilesindendir. Resulullah (a.s)'ın hanımı Hz. Hatice (r.a)'nin kardeşinin oğludur. Anasının adı Safiye'dir. Fahite olduğu da söylenmiştir. Anasının Zeyneb binti Züheyr bin Haris bin Esed bin Abdul Uzza olduğu da söylenmiştir. Künyesi Ebu Halid'dir."

Musa bin Ukbe'nin, Zübeyr'in azatlısı Ebu Habibe'den rivayet ettiğine göre Hakim bin Hizam şöyle söylemiştir:

"Fil olayından onüç yıl önce dünyaya geldim. Abdulmuttalib, oğlu Abdullah'ı kesmek istediğinde ben aklı eren bir çocuktum. Hakim'in babası Feccar da öldürüldü. Bu olaya Hakim kendisi de katıldı."

Zubeyr bin Bekkar Hakim'in Kabe'nin içinde dünyaya geldiğini bildirmiştir. O şöyle söylemiştir:

"Hakim, Kureyş'in ileri gelenlerinden idi ve Resulullah (a.s)'ın peygamberlikten önce de arkadaşıydı. Peygamberliğin gelmesinden sonra da Resulullah (a.s)'ı sever, O'na muhabbet duyardı. Ancak müslüman olması biraz gecikmişti. Mekke'nin Fethi yılında müslüman olmuştur. Sira'de ve Buhari'nin Sahih'inde Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğu bildirilmiştir:

"Kim Hakim bin Hizam'ın evine girerse, o güvendedir."

Hakim, müellefe-i kulub'dandı. Yani daha ilk müslüman olduğu sıralarda, henüz kuvvetli inanca kavuşamadığından, kalpleri İslam'a ısındırılmak istenenlerdendi. Huneyn Savaşı'na katılmıştır. Bu savaşta elde edilen ganimetleden kendisine yüz deve verilmiştir. Daha sonra müslümanlığı güzel olmuştur. Kafirler tarafında Bedir Savaşı'na katılmış ve kurtulanlardan olmuştur. Kuvvetli bir yemin edeceği zaman, *"Bedir Günü'nde beni kurtarana yemin ederim ki"*

diye söylerdi. Künyesi Ebu Halid'di. Zübeyr: *"Vifade yani Kabe'yi ziyarete gelenleri ağırlama görevi Hakim'in elinde olduğu sırada İslam'a girdi"* diye söylemiştir. Hakim (r.a) iyilikte bulunur, akraba ile ilişkiyi iyi bir biçimde sürdürürdü.

Kureyşlilerin nesebleri ve bu kavme ait haberler hakkında bilgi sahibi idi. Hicri 50 yılında vefat etmiştir. Hicri 54 veya 58 yılında vefat ettiği de söylenmiştir. Yine hicri 60 yılında vefat ettiği de rivayet edilmektedir. 120 yaşına kadar yaşamıştır. Ömrünün yarısını cahiliye üzere, yarısını da İslam'da geçirmiştir. Buhari, Tarih'te şöyle diyor:

"Hakim, hicri 60 yılında 120 yaşında iken vefat etmiştir." Bu rivayeti İbrahim bin Münzir nakletmiştir.

Zehebi de Siyer'de, Hakim (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Mekke'nin Fethi gününde müslüman oldu ve iyi bir müslümanlık üzere devam etti. Kureyş'in ileri gelenlerinden, akıl danışmanlarından ve seçkinlerindendi. Hz. Hatice (r.a) onun halasıydı. Zübeyr de amcasının oğluydu. Ticaret yapmak için Şam'a gitmişti. Rivayet edildiğine göre o, kuvvetli bir yemin yapmak istediğinde "Bedir Günü'nde beni ölümden kurtarana yemin olsun" diye söylerdi."

Buhari, Tarih'inde diyor ki:

"Altmış yıl cahiliyede, altmış yıl da İslam üzere hayat sürdü." İslam üzere sürdüğü hayatın kırk küsur yıl olduğu görüşü daha doğrudur.

Ahmed bin Berki, onun müellefe-i kulubdan olduğunu belirtmiştir. İbni İshak'ın bildirdiğine göre Resulullah (a.s) ona Huneyn ganimetlerinden yüz deve vermiştir. Çocukları: Hişam, Halid, Hizam, Abdullah, Yahya, Ümmü Sümeyye, Ümmü Amr ve Ümmü Hişam'dır. Babasının en son ficar gününde (1) öldürüldüğü söylenmiştir.

Hişam'ın, babası Hakim (r.a)'den rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) Fetih gününde:

"Kim Ebu Süfyan'ın evine girerse, o güvendedir, yine kim Hakim bin Hizam'ın evine girerse, o güvendedir, aynı şekilde kim Budeyl bin Verka'nın evine girerse, o güvendedir. Kim evinin kapısını kapatırsa o da güvendedir," diye bu-

---

1) Siyer'in tahkikçisi diyor ki: "Ficar, taşkınlık etmek sınırı aşmak anlamına gelmektedir. Cahiliye çağında insanlar, haram aylarda savaşa girişirlerdi. Bu savaşa girenlerin tamamı, sınırı aşmış ve taşkınlık etmiş olurlardı. Dolayısıyla bu savaşlara Ficar Savaşları adı verildi. Arapların dört ficar savaşı vardır. En son Ficar Savaşına Resulullah (a.s) da amcaları ile birlikte katılmıştır. O zaman yirmi yaşında idi. Bu savaş, Kureyş kabilesi ve yandaşları ile, Kaysu Aylan arasında meydana gelmiştir.

yurmuştur." (1)

Hişam bin Urve'nin babasından rivayet ettiğine göre Ebu Süfyan, Hakim bin Hizam ve Budeyl bin Verka müslüman olarak Resulullah (a.s)'a bey'at ettiler. Resulullah (a.s) da onları, kendilerini İslam'a çağırmaları için Mekke halkına gönderdi. (2)

HAKİM BİN HİZAM (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٠٠ــ رَوَى الْبُخَارِي وَمُسْلِمٌ عَنْ حَكِيمِ بنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ قَالَ: «يَا حَكِيمُ! هٰذَا الْمَالُ خَضِرٌ حُلْوٌ، فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةِ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَكَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلاَ يَشْبَعُ، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى.» قَالَ حَكِيمٌ: فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لاَ أَرْزَأُ أَحَدًا بَعْدَكَ شَيْئًا حَتَّى أُفَارِقَ الدُّنْيَا، فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدْعُو حَكِيمًا لِيُعْطِيَهُ الْعَطَاءَ، فَيَأْبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئًا، ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعَاهُ لِيُعْطِيَهُ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهُ، فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ أُشْهِدُكُمْ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَعْرِضُ عَلَيْهِ حَقَّهُ الَّذِي قَسَمَ اللَّهُ لَهُ فِي هٰذَا الْفَيْءِ، فَيَأْبَى أَنْ يَأْخُذَهُ، وَلَمْ يَرْزَأْ حَكِيمٌ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تُوُفِّيَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

2200- Buhari ve Müslim Hakim bin Hizam (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'dan istedim, O verdi. Sonra yine istedim yine verdi. Sonra yine istedim yine verdi. Sonra şöyle söyledi:

"Ey Hakim, bu mal insanın önüne gelen tatlı bir şeydir. Kim onu gönül cömertliği ile alırsa, kendisi için aldığı şeyde bereket olur. Kim de onu nefsin

---

2200-Buhari (3/335) 24-Kitabu'z-Zekat. 50-Dilenmekten çekinme babı. Müslim (2/717) 12-Kitabu'z-Zekat. 32-Veren elin, alan elden üstün olacağı babında muhtasar olarak rivayet edilmektedir.

1) Bu rivayetin ravileri sikadır, ancak rivayet mürseldir. Hafız, bunu Feth'de, Meğazi'den Musa bin Ukbe'ye nisbet etmektedir.

2) Ravileri sikadır. Ancak rivayet mürseldir.

tamahı ile alırsa, aldığında kendisi için bir bereket olmaz. Bu durumda adeta yiyip de doymayan biri gibi olur. Veren el, alan elden daha hayırlıdır."

Hakim diyor ki:

"Ben de: "Ey Allah'ın Resulü, senden sonra artık dünyadan ayrılıncaya kadar kimseden bir şey almam" dedim. Hz. Ebu Bekir (r.a) kendisine bir şeyler vermek için Hakim (r.a)'i yanına çağırırdı, ancak o kabul etmekten kaçınırdı. Daha sonra Hz. Ömer (r.a) kendisine ihsanda bulunmak için onu çağırdı, o yine kabul etmek istemedi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

"Ey müslümanlar topluluğu, sizi Hakim (r.a) konusunda şahid tutarım ki, ben Allahu Teala'nın şu ganimet mallarından, onun hissesine tahsis ettiğini kendisine arzediyorum, o ise kabul etmekten kaçınıyor." dedi. Hakim Resulullah (a.s)'dan sonra vefat edinceye kadar, kimseden bir şey almadı. Allah kendisinden razı olsun."

Zehebi diyor ki:

"İbni Mende şöyle söylemiştir:

"Hakim (r.a) Kabe'nin içinde dünyaya geldi ve yüzyirmi yıl yaşadı."

Zübeyr, Mus'ab bin Osman'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hakim (r.a)'in annesi, Kabe hanımlarının arasına girdi. O sırada doğum sancısı baş gösterdi. Doğum hali gelince kendisine deriden bir sergi getirildi ve Kabe'nin içerisinde doğum yaptı."

Hakim (r.a), Kureyş'in ileri gelenlerindendi. Zübeyr diyor ki:

"Biraz fazlaca esmer tenli ve iri vücutlu biriydi."

Irak bin Malik'ten rivayet edildiğine göre Hakim bin Hizam (r.a) şöyle söylemiştir:

"Hz. Muhammed (a.s) cahiliye döneminde, insanlar içinde en çok sevdiğim kişiydi." Kendisine peygamberlik gelince ve hicret edince Hakim, hacc mevsimine kafir olarak girdi. Zi Yezen'e ait bir hullenin satılmakta olduğunu gördü. Bunu Resulullah (a.s)'a hediye etmek üzere elli dinara satın aldı. Bunu alıp Medine'ye Resulullah (a.s)'a getirdi. Onu hediye olarak kabul etmesini istedi. Ancak Resulullah (a.s) kabul etmekten kaçındı. Ubeydullah diyor ki: "Sanıyorum (Resulullah (a.s)): "Biz müşriklerden bir şey kabul etmeyiz, ama istersen parasıyla alırım" diye söyledi." Kaçınmakla birlikte ona hediyeyi verdi." (1)

---

1) Bunu Ahmed, Müsned (3/402)'de, Taberani Mu'cemu'l-Kebir (3/202)'de rivayet etmektedir. Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid, (4/151)'de diyor ki: "Bunu, Ahmed ve Taberani ri-

Bir rivayette de şöyle gelmiştir:

"Onu giydi. Sonra onu minberde gördüm. Ogün, orada ondan daha güzel bir şey görmedim. Daha sonra onu Usame'ye verdi. Hakim (r.a) onu Usame'nin üzerinde gördü ve: "Ey Usame, sen Yezen'in hullesini mi giyiyorsun?" diye sordu. O da: "Evet vallahi, ben ondan daha üstünüm, babam da onun babasından daha üstündür" diye söyledi. Sonra Mekke'ye döndü. Onun bu sözünü söylediğimde (Mekkeliler) hayrete düştüler."

Zübeyr, İbrahim bin Hamza'nın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Kureyş müşrikleri Haşimoğullarını Şi'b'de kuşatmaya aldıklarında (2) Hakim (r.a)'e deve kafileleriyle buğday gelirdi. Hakim (r.a) bu kafileleri karşılayarak develeri Şi'b tarafına çevirir, kendisi de arkalarından bunları sürer ve develer Haşimoğullarının sokağına girerdi. Onlar da bunların üstündeki yükleri alırlardı."

Zübeyr, Mus'ab bin Osman'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Bana şöyle söylediklerini duydum: "Daru'n-Nedve'ye görüş bildirmek üzere kırk yaşından küçük olarak Hakim bin Hizam'dan başka giren olmamıştır. O ise, daha onbeş yaşında iken görüş bildirmek üzere buraya girmiştir. Hakim (r.a), gece vaktinde Hz. Osman (r.a)'ı mezarına gömenlerden biriydi."

Ebu Hazim'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Medine'de, Hakim (r.a)'den daha çok Allah yolunda tahammül gösteren (yükün altına giren) birinin olduğuna dair bir rivayet ulaşmış değildir."

Rivayet edildiğine göre Hakim (r.a), Daru'n-Nedve'yi Muaviye'ye yüzbine sattı. İbni Zübeyr ona: *"Sen Kureyş'in üstünlük işaretini sattın,"diye söyledi. O da: "Takvadan başka bütün üstünlükler gitti ey kardeşimin oğlu. Ben onunla cennette bir ev satın aldım. Sizi şahid tutarım ki, ben onu Allah için bağışladım," diye cevap verdi."* (3)

Asma'i'nin Mehamil'in sahibi Hişam bin Sa'd'dan, onun da babasından rivayet ettiğine göre Hakim bin Hizam (r.a) şöyle söylemiştir:

---

vayet etmektedir. İsnadı sahihtir." Hakim de Müstedrek (3/484)'de rivayet ediyor ve bu rivayetin sahih olduğunu söylüyor. Zehebi de onu doğruluyor.

2) Resulullah (a.s)'ın açık davete başlamasından bir süre sonra Mekke müşrikleri, müslümanları, Şi'bu Abdulmuttalib denilen bir vadide yalnızlığa terkederek, onlara bir şey satmayı ve onlardan bir şey almayı yasakladılar. Müslümanları burada ablukaya almaya çalıştılar. Metinde bu olaya işaret edilmektedir. (Çeviren)

3) Bunu Taberani, Mu'cemu'l-Kebir (3/187)'de rivayet etmektedir. Haysemi, Mecma'u'z-Zevaid (9/384)'de diyor ki: "Bunu, Taberani iki ayrı senedle vermektedir. Senetlerin biri hasendir."

"Kapımda bir ihtiyaç sahibinin olmadığı bir gecemi hatırlamıyorum. Bunun karşılığında Allah'tan ecir dilerim."

Hakim (r.a) neseb ilminde bilgi sahibi, nefis konusunda kavrayışlı ve yüksek konum sahibi biriydi.

Haysem, Medaini, Ebu Ubeyd ve Şebab, Hakim (r.a)'in hicri 54 yılında vefat ettiğini söylemektedirler. Allah kendisinden razı olsun. Ölüm hastalığı esnasında Hakim'in yanına gidildiği, o esnada *"Allah'tan başka ilah yoktur, ben şimdiye kadar senden korkardım, şimdi ise senden ümitliyim"* diye söylemekte olduğu bildirilmiştir.

٢٢٠١ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ حَسَّان بن بِلاَل عَنْ حَكِيم بن حِزَام: أَنَّ النَّبِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَمَّا بَعَثَه وَالِيًا إِلَى اليَمَن قَالَ: لاَ تَمَس القُرْآن إِلاَّ وأَنْتَ طَاهر».

2201-Hakim, Hassan bin Bilal, o da Hakim bin Hizam (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) onu Yemen'e vali olarak tayin ettiği zaman, "Temiz olmaksızın (yani gusüllü ve abdestli olmaksızın) Kur'an'a el sürme" diye söyledi."

٢٢٠٢ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ أَبيه، أَنَّ حَكِيم بن حزام أَعْتَقَ في الجَاهِلِيَّة مِئَة رَقَبَةٍ، وحُمِلَ عَلَى مِئَة بعير، فَلَمَّا أَسْلَم حُمِلَ عَلى مِئَة بَعير، وأَعْتَقَ مِئَة رَقَبَةٍ، قَالَ: فَسَأَلْتُ رَسُول اللَّهِ ﷺ ، فَقُلْتُ: يَا رَسُول اللَّهِ، أَرَأَيْتَ أَشْيَاءَ كُنْتَ أَصْنَعُهَا في الجَاهلية، كُنْتُ أَتَحَنَّثُ بِها، (يَعْني: أَتبرر بِهَا) قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «أَسْلَمْتَ عَلى ما سلَفَ لَكَ مِنْ خَيْر».

2202- Buhari ve Müslim, Hişam bin Urve (r.a)'den, o da babasından şu şekilde rivayet etmişlerdir"

"Hakim bin Hizam, cahiliye döneminde yüz köle azad etti, yüz deveye de (sadaka olarak) yük yükledi. Müslüman olduktan sonra da yüz deveye (sadaka o-

---

2201-Müstedrek (3/485) Hakim sahih olduğunu bildirmekte, Zehebi de onu doğrulamaktadır.

2202-Buhari (3/301) 42-Kitabu'z-Zekat. 24-Müşrik iken sadaka verip sonra müslüman olanın durumu ile ilgili bab. Müslim (1/113) 1-Kitabu'l-İman. 55-Kafir bir kimsenin daha sonra müslüman olması halinde amelinin ne olacağı babı.

larak) yük yükledi, yüz köle azad etti. Şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s)'a: "Ey Allah'ın Resulü, ne dersin ben cahiliye döneminde iyilik niyeti ile bazı işler yapıyordum, (bunlardan bana bir hayır var mıdır)?" diye sordum. Resulullah (a.s): "Sen, daha önce yapmış olduğun hayırlar üstüne (yani bu hayırlar da seninle olmak üzere) müslüman oldun" diye cevap verdi."

İbrahim bin Munzir Huzami şöyle söylemiştir:

"Hakim Hizam'ın oğlu, o Huveylid'in oğlu, o Esed'in oğlu, o Abdu'l Uzza'nın oğlu, o da Kusay'ın oğludur. Ebu Halid olarak künyelenirdi. Hicri 54 yılında, yüzyirmi yaşında iken vefat etmiştir. Fil olayından onüç yıl önce dünyaya gelmiştir ve Medine'de vefat etmiştir." (1)

KAYS BİN ASIM MİNKARI (R.A.)

İbni Hacer, Kays bin Asım Minkari (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Kays Asım'ın oğlu, o Sinan'ın oğlu, o Minkar'ın oğlu, o Halid'in oğlu, o Ubeyd'in oğlu, o asıl adı Haris olan Mekais'in oğlu, o Amr'ın oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Sa'd'ın oğlu, o Zeyd Menat'ın oğlu, o da Temim'in oğludur. Temim kabilesine ve bu kabilenin Minkari koluna mensuptur. Künyesi Ebu Ali'dir. İbni Abdi'l Ber'in rivayet ettiğine göre künyesinin Ebu Tulayha ve Ebu Kubaysa olduğu da söylenmiştir. Ebu Ali daha yaygın olan künyesidir. Buhari'de bu künyesi ile zikredilmektedir. Yine Buhari onun Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulunduğunu bildirmektedir. İbni Ebi Hatim ise künyesini, Ebu Talha olarak bildirmiştir. İbni Sa'd diyor ki:

"Kays bin Asım cahiliye döneminde şarabı kendi nefsine yasak etmişti. Daha sonra Temimoğullarının heyeti içinde Resulullah (a.s)'ın yanına geldi ve müslüman oldu. Resulullah (a.s) da: "Bu, Vebr (1) halkının seyyidi (efendisi)'dir" diye buyurdu. Cömert bir seyyid idi. Hasan, hasen bir senetle rivayet ettiğine göre Kays bin Asım (r.a) şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s)'ın yanına gittim. Yanına yaklaşınca "Bu, Vebr halkının seyyididir" diye söyledi..." Ravi, daha sonra hadisin tamamını vermektedir. Burada bildirildiğine göre Kays'a: "Bağış işini nasıl yapıyorsun?" diye soruldu. Kays da: "Her yılda yüz (2) veriyorum," diye cevap verdi."Emanet konusunda ne yapıyorsun?" diye soruldu." Hadis bu şekilde devam ediyor. Hadisin sonunda Kays (r.a)'ın şöyle söylediği bildiriliyor:

"Eğer yaşarsam, sayı olarak çok az şey bırakacağım." Hasan dedi ki: "Vallahi dediğini yaptı, sonra da vasiyetini zikretti."

---

1) Vebr: Yemen'le, Yebrin kumsalları arasında bir yer. (Bkz. Tertibu'l-Kamusi'l-Muhit, Tahir Ahmed Zavi, C.4, sh. 565. Çeviren)

2) Yüz ile ne kastedildiği belirtilmiyor. (Çeviren)

İbni Seken diyor ki:

"Kays bin Asım (r.a) akıllı, yumuşak huylu ve örnek alınacak bir insandı."

Ebu Ömer dedi ki: "Ahnef'e: "Sen yumuşaklığı kimden öğrendin" diye soruldu. "Kays bin Asım (r.a)'dan. Birgün onu oturuyorken gördüm. Bu sırada el ve kolları bağlı bir adam ile öldürülmüş bir adam getirildi. (Kays (r.a)'a): "Bu kardeşinin oğludur. Oğlunu öldürdü" diye söylenildi. Kays kardeşinin oğluna doğru bakarak: "Ey kardeşim oğlu, ne kadar kötü bir iş yaptın. Rabb'ine karşı günah işledin. Akraba ile bağını kopardın. Kendi okunla kendini vurdun." diye söyledi. Yanındaki (öldürülenden) başka bir oğluna da: "Kalk ey oğlum. Kardeşinin üstünü örf. Amcanın oğlunun bağlarını da çöz. Annesine de, oğlunun üzerine düşen diyet için yüz deve götür. O kadın garib (kimsesiz) biridir" diye söyledi," şeklinde cevap verdi."

Zübeyr'in Muvafakkiyet'ta amcasından, onun Abadullah bin Mus'ab'dan rivayet etiğine göre Hz. Ebu Bekir (r.a) Kays bin Asım (r.a)'a: "*Çocuğunu niçin diri diri gömdün?*" diye sordu. Kays (r.a) kız çocuğunu gömme işini ilk başlatandı. *"Kendilerinden daha düşük birinin, onların üstüne çıkmasından korktuğum için"* diye cevap verdi. Hz. Ebu Bekir (r.a): *"Kendini bize tanıt"* dedi. O da: *"Cahiliye döneminde kendimi kınamayı hiç düşünmedim, herhangi bir töhmetin altına da girmedim ve Muğire'nin atları ile, aşiretin danışma yerinde veya yarımadanın (Arap yaramadasının) koruluğunda görüldüm, bunların dışında bir yerde görülmedim. İslam'a girince yüce Allah: "Nefislerinizi temize çıkarmayın" diye buyurdu" şeklinde cevap verdi. Bu cevap Hz. Ebu Bekir (ra.)'in hoşuna gitti."*

Kays, Resulullah (a.s)'dan bazı hadisler rivayet etmiştir: Ondan da iki oğlu Hakim ile Hüseyin, oğlunun oğlu Halife bin Hüseyin ile Ahnef bin Kays, Menfa'a bin Tev'em ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir. Nu'man bin Beşir diyor ki:

"Hz. Ömer (r.a)'in "Diri diri toprağa gömülenlere, hangi günahtan ötürü gömüldükleri sorulduğunda..." ayeti hakkında sor" diye söylediğini duydum." Ravi diyor ki:

"Kays bin Asım (r.a) Resulullah (a.s)'ın yanına gelerek: "Ben cahiliye çağında sekiz kızı diri diri gömdüm" dedi. Resulullah (a.s) da: "Onların her biri için bir köle azad et" diye buyurdu. Kays: "Benim develerim var" diye söyledi. Resulullah (a.s) da: "İstersen her biri için bir deve kurban et" diye buyurdu."

Halife bin Hüseyn'in dedesi, Kays bin Asım (r.a)'dan rivayet ettiğine göre Kays müslüman olduğunda Resulullah (a.s) ona su ve sidre ile gusletmesini emretti... Ahmed ve Nesai'nin Hakim bin Kays (r.a)'ın babasından rivayeti tarikıyle

bildirdiklerine göre Kays bin Asım (r.a) şöyle söylemiştir:

"Benim arkamdan ağlayıp sızlamayın, Resulullah (a.s)'ın arkasından da ağlanıp sızlanılmadı." Hadisi Nesai kısa olarak vermekte, Ahmed ise uzun şekliyle nakletmektedir. Orada Kays (r.a)'ın çocuklarına:

"Allah'tan korkunuz. En büyüğünüzü başkan seçiniz. Bir topluluk, en büyüklerini başkan yaparsa, babalarının anısını yaşatmış olurlar. Birinden bir şey istemekten son derece kaçının. Bu yol, kişinin en son olan gelir yoludur." diye söyledi." Ahmed bunun arkasından Kays (r.a)'ın vasiyyetinin kalan kısmını vermektedir. Bu vasiyyet gerçekten yararlı bir vasiyettir. Faydasından ötürü biz burada vasiyyetin tamamını Hakim'in tahric ettiği şekliyle vermekteyiz. (1) Abdulmelik bin Ebi Suveyye Minkari'den şöyle rivayet edilmektedir:

"Kays bin Asım (r.a)'ın vefatı esnasında yanında idim. Otuziki erkek çocuğunu toplamış vasiyette bulunuyordu. Kays vasiyetinde şunları söylüyordu:

"Ey oğullarım! Ben öldüğüm zaman, en büyüğünüzü başkan yapınız. Babalarınızın çizgisini izleyiniz. En küçüğünüzü başkan yapmayın. Sonra bu, sizi emsalleriniz arasında küçük düşürür. Benim için ağıtlar yakmayın. Ben Resulullah (a.s)'ın ölüye ağıt yakılmasından nehyettiğini duydum. Malın gereği gibi değerlendirilmesi, sizin üzerinizde bir görevdir. Mal, kerem sahibi bir işarettir ve onunla aşağılık insanlara muhtaç duruma düşmekten korunulur. Develerin boyunlarını haksızlıkla birine teslim etmeyin. Hak sahibinden de alıkoymayın. Kötü bir yola baş koymaktan mutlaka sakının. Bu birgün sizi hoşnut ederse de, size dokunacak fenalığı daha büyüktür. Düşmanlarınızın çocuklarından uzak durun. Onlar babalarının gidişatı üzere size düşmandırlar. Ben öldüğüm zaman beni öyle bir yere gömün ki, burayı Bikr bin Vail kabilesinden kimse bilmesin. Cahiliye döneminde onlarla aramızda diyeti verilmeyen bazı cineyatler olmuştu. Ben onların kabrimi eşmelerinden, bu yüzden sizin onların dünyalarını, onların da sizin ahiretinizi ifsat etmelerinden korkuyorum."

Bu vasiyeti yaptıktan sonra ok kabının getirilmesini istedi. Ali diye adlandırılan en büyük oğluna:

"Ok kabımdan bir ok çıkar" diye emir verdi. O da oku çıkardı. "Onu kır" dedi. Kırdı. Sonra "İki ok çıkar" dedi Çıkardı. "Onları kır" diye söyledi. Oğlu kırmaya çalıştı ama kıramadı. Bunun üzerine: "İşte oğullarım, sizin birlik üzere olmanız ile dağınık halde olmanız arasındaki fark da böyledir" diye söyledi. Sonra da şu beyitleri okudu:

"Medeniyet, doğru babanın bina ettiği, oğlunun da yaşatmaya çalıştığıdır.

İffet ve cömertlikle süslenirse medeniyet, cesaret ve yumuşaklık insana yeter.

---

1) Müstedrek (3/611)

Ey oğullarım, hanımlarınızla sağlam ahidler yaparsanız, sizden otuz kişi

Zamanlarca, sağlam bir ip ile birbirine bağlanmış otuz ok gibidir.

Oklar kırılsa da bu bütünlük kırılmaz. Onların birliğini dağılma öldürür.

Yaş ve mürüvvette ilerde olan, öne geçerilmeye daha layıktır.

En küçük yaşta ve ihtiyaç içinde olan da büluğ çağına erinceye kadar küçükleri korumak, sizin üzerinize bir görevdir."

İbni Hacer diyor ki:

"Kays Basra'ya yerleşti ve orada vefat etti. Vefat ettiğinde Abde bin Tayyib şu şekilde mersiye söyledi:

"Allah'ın selamı sana olsun, ey Kays bin Asım,

Dilediği kadar sana rahmet etsin.

Kays'ın göçüp gitmesi, bir kişinin göçmesi değildir,

Ancak onunla bir kavmin binası çöktü..."

İbni Hibban *"Kays (r.a)'ın otuzüç çocuğu vardı,"* diye söylemektedir. Beğavi'nin İbni Ebi Hayseme'den, onun Yahya bin Mu'in'den, onun da Kays bin Asım'dan rivayet ettiğine göre Kays, Ebu Hirase olarak künyelenirdi. İbni Şahin Medaini'nin, Ebu Ma'şer'den rivayeti tarıkıyla bildirdiğine göre Ebu Ma'şer'in adamları şöyle söylemişlerdir:

"Temimoğullarının heyeti gelmeden önce Resulullah (a.s)'ın yanına Kays bin Asım (r.a), Nu'aym bin Bedr ve Amr bin Ehtem geldi. Hz. Peygamber (a.s) Kays bin Asım'ın biraz gerilerde kaldığını gördü. Utbe Resulullah (a.s)'a: "Bana izin ver savaşıp onların adamlarını öldürüp kadınlarını da esir edeyim" diye söyledi. Resulullah (a.s) bu söze pek itibar etmedi. Kays (r.a) öne geçti. Hz. Peygamber (a.s): "Vebr halkının seyyidi (efendisi)dir" diye buyurdu. Sonra Kays (r.a), Resululah (a.s)'ın önünde durup müslüman oldu. Nu'man bin Mukrin Resulullah (a.s)'a:

"Ey Allah'ın Resulü, onu misafir etmeme izin ver" dedi. Resulullah (a.s) "Evet" dedi. Akşam yemeği yerlerken Nu'man'ın kardeşi "Utbe ne kadar fena söz söyledi" diye konuştu. Kays: "Ne söyledi?" diye sordu. O da ne söylediğini bildirdi. (Kays) ertesi sabah Resulullah (a.s)'ın yanına giderek: "Benim geri dönmeme imkan var mı?" diye sordu. Resulullah (a.s): "Hayır" diye cevap verdi. Kays da: "Eğer geri dönmeme imkan olsaydı, Utbe'ye ve kadınlarına aşağılığın ne olduğunu gösterirdim" diye söyledi."

RESULULLAH (A.S)'IN SEÇKİN ASHABI

İKRİME BİN EBİ CEHİL (R.A.)
ABDULLAH BİN HUZAFE SEHMİ (R.A.)
ADULLAH BİN AMR BİN AS (R.A.)
MUHAMMED BİN MESLEME (R.A.)
HASSAN BİN SABİT (R.A.)
HUCR BİN ADİY (R.A.)
İMRAN BİN HÜSEYİN (R.A.)
SÜHEYL BİN AMR (R.A.)
ABU SAİD EL HUDRİ (R.A.)
MUĞİRE BİN ŞUBE (R.A.)
NECAŞİ (R.A.)
USEYD BİN HUDAYR (R.A.)
ABDULLAH BİN ÜMMÜ MEKTUM (R.A.)
ESAD BİN ZURARE (R.A.)
EBU DÜCANE (R.A.)

İKRİME BİN EBİ CEHİL (R.A.)

İbni Hacer, İkrime bin Ebi Cehil (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"İkrime Ebu Cehil'in oğlu, o Amr'ın oğlu, o Hişam'ın oğlu, o Muğire'nin oğlu, o Abdullah'ın oğlu, o Amr'ın oğlu, o da Mahzum'un oğludur. Kureyş'ten ve Mahzum kabilesindendir. (Mahzumidir) Babası gibi Resulullah (a.s)'a düşmanlıkta en katı olanlardandı. Sonra İkrime Mekke'nin Fethi yılında müslüman oldu. Müslümanlığından sonra Medine'ye geçti, oradan da dinden dönenlere karşı savaşa çıktı. Onu Hz. Ebu Bekir (r.a) Nu'man'ın ordusunun üzerine gönderdi ve bu çatışmada zafer kazandı. Daha sonra Yemen'e gönderildi. Buradan döndükten sonra da cihada çıktı ve şehid edildi. Taberi, Resulullah (a.s)'ın vefat ettiği yılda İkrime'yi, Hevazin kabilesinin zekatlarını toplamakla görevlendirdiğini bildirmektedir. Yine Taberi'nin bildirdiğine göre o, Ecnadeyn'de şehid edilmiştir. Çoğunluğun görüşü de bu yöndedir. Yermuk Savaş'ında öldürüldüğü de söylenmiştir.

Seyf'in Futuh'ta, senediyle verdiği bir rivayette bildirdiğine göre İkrime:

"Kim ölümüne bey'at eder (kim ölünceye kadar savaşmak üzere bey'at eder)?" diye seslendi. Amcası Haris ile dörtyüz müslümanla birlikte Dirar bin Ezver bey'at etti. İkrime bazı atlıların üzerine emir idi. Bu olay Hz. Ömer (r.a)'ın hilafeti döneminde hicri 15 yılında oldu. O olayda Dırar'dan başka hepsi öldürüldü. Mercu's-Suffer gününde öldürüldüğü de söylenmiştir. Bu olay Hz. Ebu Bekir (r.a)'in hilafeti döneminde hicri 15 yılında olmuştur. Onun, Tirmizi'nin Sünen'inde Mus'ab bin Sa'd 'ın kendisinden rivayeti tarıkıyla gelen bir hadisi bulunmaktadır. Orada şöyle söylediği bildiriliyor:

"Resulullah (a.s)'ın yanına gittiğim gün bana "Binekli muhacire merhaba, merhaba" diye söyledi." Ancak bu rivayet munkatıdır. Çünkü Mus'ab, İkrime'ye ulaşmamıştır. İkrime'nin Resulullah (a.s)'ın yanına gidiş olayı Darekutni, Hakim ve İbni Merdeviyye, Esba bin Nasr'ın Seddiy bin Mus'ab bin Sa'd'dan,

onun da babasından rivayeti tarıkıyla kesintisiz bir senetle rivayet etmiştir. Orada ravi diyor ki:

"Mekke fethedilince, Resulullah (a.s) dört adam ve iki kadın aracılığıyla insanlara güven (eman) verdi." Ravi daha sonra hadisin devamını bildiriyor. Orada bildirildiğine göre İkrime (r.a) deniz tarafına kaçarak gemiye bindi. Denizde şiddetli bir fırtına çıktı. Geminin sahipleri: "İhlaslı olunuz, sizin taptığınız ilahlarınızın burada bize bir yararı olamaz" diye söylediler. Bunun üzerine İkrime: "Eğer denizde beni ihlastan başkası kurtaramazsa, karada da ondan başkası kurtaramaz. Ey Allah'ım, kendim için sana söz veriyorum, eğer beni şu içinde bulunduğum durumdan kurtarırsan Muhammed'in yanına giderek ellerimi O'nun eline koyacağım. O'nu ancak affedici ve kerem sahibi biri olarak bulacağım" diye söyledi. İşte bu olaydan sonra gelip müslüman oldu."

Zehebi de İkrime hakkında şu bilgileri vermektedir:

"İkrime Ebu Cehil'in oğlu, o Amr'ın oğlu, o Hişam'ın oğlu, o Muğire'nin oğlu, o Abdullah'ın oğlu, o Ömer'in oğlu, o Mahzum'un oğlu, o Yakaza'nın oğlu, o Murre'nin oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o da Lueyy'in oğludur. Değerli bir kişi ve liderdi. Şehid olarak öldü. Künyesi Ebu Osman'dır. Kureyş'ten ve Mahzum kabilesindendi. Mekkeli idi. Babası öldürüldüğünde, Mahzumoğullarının başkanlığı İkrime'ye geçti. Daha sonra müslüman oldu ve birden bire gayet güzel şekilde müslümanlığı hayatına yansıttı. İbni Ebi Melekiyye diyor ki:

"İkrime (r.a) kuvvetli bir yemin yeptığı zaman: "Hayır, beni Bedir gününde kurtarana yemin olsun ki," diye söylerdi." Resulullah (a.s) Mekke'ye girdiği zaman İkrime (r.a) ve Safvan bin Umeyye bin Halef oradan kaçtılar. Resulullah (a.s) onlara eman vermek üzere arkalarından birini gönderdi. Onları bağışladı, onlar da Resulullah (a.s)'ın yanına geldiler."

Şafi'i diyor ki:

"İkrime, İslam yolunda büyük fedakarlıklarda bulunan biri idi. Allah kendisinden razı olsun."

Ebu İshak Sebi'i de şöyle diyor:

"İkrime (r.a) Yermük Savaşı'nda meydana atıldı ve şiddetli bir şekilde çarpıştı. Daha sonra şehid edildi. Üzerinde yetmiş küsur ok, kılıç ve kargı yarası görüldü." Urve, İbni Sa'd ve daha başkaları da onun Ecnadeyn Savaşı'nda öldürüldüğünü söylemektedirler.

ABDULLAH BİN HUZAFE SEHMİ (R.A.)

İbni Hacer, Abdullah bin Huzafe Sehmi (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Abdullah Huzafe'nin oğlu, o Kays'ın oğlu, o Adiyy'in oğlu, o Sa'd'ın oğlu, o da Sehm'in oğludur. Kureyş'ten ve Sehmoğulları kabilesindendir. (Sehmidir) Künyesi Ebu Huzafe veya Ebu Huzeyfe'dir. Annesi ilk müslümanlardan Haris bin Abdi Menaoğullarına mensup Binti Harsan'dır. Bedir Savaşı'na katıldığı söylenmektedir. Ancak Musa bin Ukbe, İbni İshak ve bunların dışında kalan meğazi sahipleri, onun adını Bedir Savaşı'na katılanlar arasında saymamışlardır. Abdullah bin Huzafe'nin şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Resulullah (a.s) bana, Mina halkı arasında, bu günlerde kimsenin oruç tutmaması için seslenmemi emretti."

Şu'ayb'ın Zühri'den, onun da Mes'ud'dan rivayeti tarıkıyla bildirildiğine göre "Resulullah (a.s) İbni Huzafe'yi gördü" denilmiştir.Yine Haris bin Usame'nin Ruh'tan, onun Salih'ten, onun İbni Ebi'l-Ahdar'dan, onun Zühri'den, onun Sa'id bin Museyyeb'den, onun da Ebu Hureyre'den rivayeti tarıkıyla bildirildiğine göre "Resulullah (a.s) İbni Huzafe'yi bir göreve gönderdi." Bu rivayeti Ebu Nu'aym, Süleyman bin Erkam'ın Zühri'den, onun Sa'id'den, onun da Abdullah bin Huzafe'den rivayeti tarıkıyla nakletmektedir. İbni Huzafe'nin Resulullah (a.s) ile görüşmüş olması ihtimali kuvvetlidir."

Buhari, Tarih'te diyor ki:

"Onun sahibi olduğu söylenmektedir ancak kesin değildir. Hadisinin senedindeki raviler sikadır. Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti döneminde vefat etmiştir." Bunu Beğavi bildiriyor. Ebu Nuaym da şöyle diyor:

"Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti döneminde Mısır'da vefat etmiştir. "İbni Yunus da aynı şekilde Mısır'da vefat ettiğini ve oranın kabristanına gömüldüğünü söylemektedir."

Zehebi diyor ki:

"Ebu Huzafe Sehmi (r.a) ilk müslümanladandır. Habeşistan'a hicret etmiştir. Resulullah (a.s) onu Kisra'ya elçi olarak göndermiştir. Daha sonra Şam'a cihad için çıkmış, Kaysariyye'de esir edilmiştir. Onu esir alanlar, taşkın padişahlarına götürdüler. Padişah onu dininden çevirmeye çalıştı ama o, padişahın aldatmacalarına kanmadı. Ebu Sa'id bin Yunus ile İbni Mende, onun Bedir Savaşı'na katıldığını söylemektedirler."

ABDULLAH BİN HUZAFE SEHMİ (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٠٣ــ رَوَى ابن سَعْد عَنْ أَبي سَلَمة: أَنَ عَبْدَاللَّهِ بنَ حُذَافَة قَامَ يُصَلي، فَجَهَر، فَقَالَ النَّبيُّ ﷺ : «يَا ابْنَ حُذَافَة،لاَتُسَمِّعْني وَسَمِّعِ اللَّه».

2203- İbni Sa'd, Ebu Seleme (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Huzafe (r.a), namaza durdu ve açıktan okumaya başladı. Resulullah (a.s): "Ey İbni Huzafe, bana duyurma, Allah'a duyur" diye buyurdu."

٢٢٠٤ــ رَوَى ابن ماجه عَنْ عُمَرَ بْنِ الحَكَم بنِ ثَوْبَان، أَن أَبَا سَعِيد قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَرِيَّةً، عَلَيهم عَلْقَمَةُ بنُ مُجَزِّز، وأَنا فِيهم، فَخَرَجْنا، حَتَّى إِذَا كُنَّا ببعض الطريق، استأذنه طائفةٌ، فَأَذِنَ لَهُم، وأَمَّر عَلَيْهِم عَبْدَاللَّهِ بنَ حُذَافَة، وَكَانَ مِنْ أَهْل بَدْر، وَكَانَتْ فِيه دُعَابةٌ. فَبَيْنَمَا نَحْنُ في الطَّريق، فَأَوْقَدَ القَوْمُ نَارًا يَصْطَلُون بِهَا، ويَصْنَعونَ عَلَيْها صَنيعًا لَهُم، إِذْ قَالَ: أَلَيْسَ لي عَلَيْكم السَّمْعُ والطَّاعَة؟ قَالُوا: بَلى. قَالَ: فَإِنِّي أَعْزِمُ عَلَيْكم بِحَقِّي وَطَاعَتي إِلاَّ توائبتُم في هذِه النَّار، فَقَام نَاسٌ، فَتحجزوا حَتَّى إِذا ظَنَّ أَنَّهُم واقعونَ فِيهَا قَالَ: أَمْسِكُوا، إِنَّمَا كُنْتُ أَضْحَكُ مَعَكُم. فَلَمَّا قدِموا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، ذَكَرُوا ذَلِكَ لَهُ. فَقَالَ: «مَنْ أَمَرَكُمْ بِمعْصِيةٍ فَلاَ تُطِيْعُوه».

2204- İbni Mace, Ömer bin Hakem bin Sevban (ra.)'dan rivayet etmiştir:

2203-Tabakatu'l-Kübra (4/190) Ravileri sikadır.

2204- İbni Mace (2/955) 24-Kitabu'l-Cihad. 40-Allah'a isyan olan bir şeyde (kula) itaat edilemeyeceği babı. Mecma'u'z-Zevaid'de de "İsnadı sahitir" deniliyor. Bunu ayrıca Ahmed (3/67) ve Hakim, Müstedrek (3/630)'de rivayet etmektedir.

"Ebu Sa'id şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s) bir seriyye (küçük askeri birlik) gönderdi. Üzerlerinde (emir olarak) Alkame bin Mucazziz vardı. Ben de aralarındaydım. Yola çıktık. Yolun bir kısmını alınca bir gurup (Alkeme'den) izin istedi. O da izin verdi. Başlarına da Abdullah bin Huzafe'yi emir olarak tayin etti. O Bedir'e katılanlardandı. Onlarda (yani izin isteyen gurupta) biraz şakacılık huyu vardı. Biz yolda iken insanlar bir ateş yaktı, onun etrafına toplanmaya, onun üzerinde kendilerine göre bir şeyler yapmaya başladılar. Bunun üzerine Abdullah:

"Benim sözümü dinleyip emrimi tutmanız, sizin asli göreviniz değil mi?" diye sordu. Onlar "Evet" dediler. Bunun üzerine:

"Sizin üzerinizdeki hak olan itaat görevinize dayanarak şu ateşin içine bir bir girmenizi istiyorum" dedi. İçlerinden bir gurup söyleneni yapmak üzere hazırlanmaya başladı. Abdullah onların ateşin içine girmek üzere olduklarını anlayınca:

"Durun, ben size şaka yapıyordum" dedi. Resulullah (a.s)'ın yanına geldiklerinde bu olayı anlattılar. O da:

"Kim size isyan niteliğinde (yani Allah'a karşı gelme anlamı taşıyan) bir işi emrederse, ona itaat etmeyin" diye buyurdu."

٢٢٠٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عُبيدالله بن عَبْدِاللَّهِ بن عتبة، أَنَّ ابنَ عَبَّاس أَخبره: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ بِكِتَابِه إِلى كِسْرى مَعَ عَبْدِاللَّه بن حُذافة السَّهْمي، فَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلى عَظِيم الْبَحْرين، فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرين إِلى كِسرى، فَلَمَّا قَرَأَه خَرَقَه، قَالَ الزهري: فَدَعَا عَلَيْهِم رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُمزَّقوا كلَّ مُمزَّق.

2205- Buhari, Ubeydullah bin Abdullah bin Utbe (r.a)'den, o da İbni Abbas'tan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Abdullah bin Huzafe Sehmi (r.a) ile Kisra'ya mektup gönderdi. Bu mektubu, Bahreyn'in büyüğüne iletmesini emretti. Bahreyn'in büyüğü de Kisra'ya iletti. Kisra bu mektubu okuyunca yırttı."

Zühri diyorki: "Resulullah (a.s) da onlar hakkına yüce Allah'ın onları iyice dağıtıp parçalaması için duada bulundu."

2205-Buhari (1/154) 3-Kitabu'l-İlim. İlim sahiplerinin çevre bölgelere ilim yazmaları ve bir yazılı metnin elde edilmesinde ne söyleneceği babı.

٢٢٠٦ــ رَوَى البُخَارِي ومُسْلِمٌ عَنْ ابن عَبَّاس قَالَ في قَوله تَعَالَى ﴿أطيعوا اللَّه وأطيعُوا الرَسول وأولي الأمر منكم﴾ : نَزَلت في عَبْدالله بن حذَافة بن قيس بن عدي، إذ بَعَثَه النَّبي ﷺ في سرية.

2206- Buhari ve Müslim, İbni Abbas (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Yüce Allah'ın; "Allah'a itaat edin, Peygambere ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin" ayetinin Abdullah bin Huzafe bin Kays bin Adiyy hakkında, Resulullah (a.s)'ın onu bir seriyye ile göndermesi üzerine inmiştir."

٢٢٠٧ــ رَوَى البُخَارِي ومُسْلِمٌ عَنْ أنس، أنَّ النَّبي ﷺ خَرَج حِينَ زَاغَت الشَّمْس، فَصَلى الظُهْر، فَلَمَّا سَلَّمَ، قَامَ عَلى المنبر، فَذَكَر السَّاعة، وذَكَرَ أنَّ بَيْنَ يَدَيْهَا أُمُورًا عِظامًا، ثُمَّ قَالَ: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُسْأَلَ عَنْ شَيء، فَلْيَسْأَل عَنْه، فَوَالله لاَتَسْأَلُوني عَنْ شَيءٍ، إلاَّ أَخْبَرْتُكُم بِهِ، مَا دُمْتُ في مَقَامي هَذَا» قَالَ أَنس: فَأَكْثَرَ النَّاسُ البُكَاء، وَأَكْثَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَقُول: «سَلُوني» فَقَالَ أَنس: فَقَامَ إلَيْه رَجُلٌ، فَقَالَ: أَيْنَ مَدْخَلي يا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «النَّار» فَقَام عَبْدُاللَّهِ بنُ حُذافة، فَقَالَ: مَنْ أَبي يارَسُول اللَّهِ؟ قَالَ: «أَبُوك حُذَافة» قَالَ: ثُمَّ أَكْثَر أَنْ يَقُول: «سَلُونِي سَلُونِي» فَبَرَكَ عُمَر عَلَى رُكْبَتَيه، فَقَالَ: رَضينَا باللَّهِ رَبًّا، وبالإسْلاَم دينًا، وبِمُحَمَّد ﷺ رَسُولا. قَالَ: فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ قَالَ عُمَر ذَلِك، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «أَوَلَى، والَّذِي نَفْسي بِيَدِه لَقَدْ عُرِضَتْ عَليَّ الجَنَّة والنَّار آنِفًا في عُرْضِ هَذَا الحَائِط وأَنَا أُصَلِّي، فَلَمْ أَرَ كاليوم في الخَيْر والشر».

2207- Buhari ve Müslim, Enes (r.a)'ten şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) güneşin batıya yöneldiği sırada çıktı, öğle namazını kıldı. Selam verdiğinde minberin üzerine durdu ve kıyamet gününden söz etti. Kıyametten önce bazı büyük alametlerin ortaya çıkacağını bildirdi. Sonra da:

"Kim bana bir şey sormak istiyorsa sorsun. Vallahi, her ne konuda soru so-

---

2207-Buhari (2/21) 65-Kitabu't-Tefsir. 4-Suretu'n-Nisa. 11-"Allah'a ve Peygamberine itaat edin" babı. Müslim (3/1465) 33-Kitabu'l-İmare. 8-Günah olmayan bir konuda emir sahiplerine itaatin vacipliği babı.

rarsanız şu yerimde bulunduğum sürece size o konu ile ilgili cevap vereceğim" diye buyurdu."

Enes dedi ki:

"İnsanlar çokca ağladılar. Resulullah (a.s) da bir çok kez "'Bana sorun" diye buyurdu. Bir adam kalkarak: "Benim gideceğim yer neresidir?" diye sordu. "Ateş (cehennem)" diye söyledi. Bunun ardından Abdullah bin Huzafe (r.a) kalktı. "Benim babam kimdir ey Allah'ın Resulü?" diye sordu. "Senin baban Huzafe'dir" diye cevap verdi. Sonra yine sık sık "Bana sorun, bana sorun" diye söyledi. Daha sonra Hz. Ömer (r.a) dizleri üzerine çökerek:

"Rabb olarak Allah'a, din olarak İslam'a, peygamber olarak Muhammed (a.s)'e razı olduk" diye söyledi. Hz. Ömer (r.a) bunu söyleyince Resulullah (a.s)' sustu. Daha sonra Resulullah (a.s): "Yazık. Nefsim elinde olana yemin olsun ki, az önce ben namaz kılarken şu duvarın üzerinde cennet ve cehennem gözümün önüne getirildi. Hayır ve şerde bugün gibisini görmedim. (Hayır ve şerrin bugünkü gibi böyle net şekilde karşıma getirildiğini görmedim -Çeviren) "diye buyurdu."

Zehebi'nin Siyer'de bildirdiğine göre (1) Ebu Rafi şöyle söylemiştir:

"Hz. Ömer (r.a) rumların üzerine bir ordu gönderdi. Rumlar Abdullah bin Huzafe (r.a)'yi esir ettiler. Sonra onu krallarına götürdüler ve:

"Bu, Muhammed'in adamlarındandır (ashabındandır)" dediler. Kral:

"Sana topraklarımın yarısını vermem karşılığında, hıristiyan olmayı kabul eder misin?" diye sordu. Abdullah da:

"Bana topraklarının tamamını versen, ayrıca buna ilaveten arap topraklarının da tamamını versen, Hz. Muhammed (a.s)'in dininden, göz açıp kapayıncaya kadar bir zaman dahi dönmem" diye cevap verdi. Kral bu cevap üzerine:

"O halde seni öldüreceğim" dedi. Abdullah, "İstediğini yapabilirsin" dedi. Sonra idam edilmesi için götürülmesini emretti. Okçularına da:

"Bedeninin yakınlarına ok atın" diye emretti. Bu arada kral Abdullah'a dininden dönmesi teklifinde bulunuyor, ancak o bunu kabul etmiyordu. Daha sonra bir kazan getirtilmesini emretti. Kazanın içerisine kaynar su döktü. Sonra müslümanlardan iki esir getirilmesini istedi. Bunlardan birinin kazanın içine atılmasını emretti ve atıldı. Bu işi yaparken kral Abdullah'a hıristiyan olmasını

---

1) Siyer (2/14) Bunu İbni Asakir, Tarih'inde Beyhaki tarıkıyla rivayet etmiştir. Yine İbni Asakir'in kitabında bu hadisin, İbni Abbas'tan mevsul olarak rivayet edilen bir şahidi bulunmaktadır.

teklif ediyor, o ise kabul etmiyordu. En sonunda Abdullah ağladı. Krala ağladığını söylediler. Kral onun korktuğunu sandı. Geri getirilmesini emretti. "Niçin ağlıyorsun?" diye sordu. Abdullah şöyle dedi:

"Şu anda bir tek can (ateşe) atılıyor ve gidiyor. İsterdim ki, keşke saçlarımın sayısınca canım olsaydı da Allah yolunda ateşe atılsaydı" diye cevap verdi. Bunun ardından taşkın kral: "Başımı öpersen seni serbest bırakırım?" dedi. Abdullah: "Bütün esirleri de serbest bırakacak mısın?" diye sordu. "Evet" dedi. Bunun üzerine başını öptü. Abdullah esirleri alarak Hz. Ömer (r.a)'e getirdi ve başından geçen olayı anlattı. Hz. Ömer (r.a) de:

"Abdullah bin Huzafe (r.a)'nin başını öpmek, her müslümanın üzerine bir görevdir. İlk olarak de ben öpüyorum" dedi ve başını öptü."

Bir Açıklama

Bu rivayette bazı dersler ve hikmetler yer almaktadır. Özellikle iman gücü ile nefis gücü birbirine karışmış olan bazı katılık yanlıları için dersler bulunmaktadır. İman gücü, yerine göre azimetleri, yerine göre de ruhsatları tercih etmeyi gerektirir. Burada Abdullah bin Huzafe (r.a), müslümanların tüm esirlerini kurtarmasına karşılık Hirakl'ın başını öpüyor. Bu, iman gücünün, nefis gücüne tercih edilmesinin bir örneğidir. Bir çok müslümanları nefis gücü, duruma uygun fetvaya göre hareket etmekten alıkoymaktadır. Bazı müslümanlar ruhsatlar yerine bir takım kahramanlık örnekleri göstermeyi severler. Oysa bu gösterdikleri kahramanlıkların, İslam'a ve müslümanlara hiç bir yararı yoktur. Abdullah bin Huzafe (r.a)'nin yaptığı hareket, böyle olan müslümanlar için bir derstir. Buradaki ibret, o anki konumun güç ve zayıflığından ileri gelmiyor, ibret ve çıkarılacak ders, müslümanların kafirlerle ilişkilerinde de müslümanlarla ilişkilerinde de şeriatın hükmü ile hareket etmesinden kaynaklanıyor. Müslüman, şeriatta bir esas fetvanın, bir de istisnai fetvanın bulunduğuna, işlerin bir ruhsat tarafının, bir de azimet tarafının olduğuna bakıp yerine göre ruhsat tarafının azimet tarafından daha kuvvetli olduğunu anlamak zorundadır. Bu tür incelikleri, ilim,takva ve tevfiki üzerinde taşıyan basiret sahiplerinden başkaları anlayamazlar.

Zehebi diyor ki:

"Velid bin Müslim'in, Ebu Amr ve Malik bin Enes'ten rivayet ettiğine göre:

"Kaysariye halkı İbni Huzafe'yi esir ettiler. Kralları onun yanına getirilmesini emretti. Abdullah bir çok şeyle imtihan edildi, hepsinde de sabretti. Daha sonra içerisinde şarap ve domuz eti bulunan bir eve kapatıldı. Üç gün orada bir şey yemeden durdu. Kralın adamları durumu gördüler. Krala: "İyice boynu bükülmüş, eğer oradan çıkarılmazsa ölebilir" dediler. Kral Abdullah'ı oradan

çıkardı ve: "Seni yemeden ve içmekten alıkoyan nedir?" diye sordu.

"Zaruret hali, bana o iki şeyi helal etmişti. Ama ben, senin İslam hakkında ileri geri konuşmanı istemedim," diye söyledi. Bundan sonra kral: "Başını öp, senin için yüz esiri serbest bırakayım," diye söyledi. "Eğer bu dediğini yapacaksan evet" diye söyledi ve başını öptü. Kral da onun için yüz esiri serbest bıraktı ve onu da gönderdi."

İbni Aiz, İbni Huzafe (r.a)'nin hikayesini anlatmakta ve şöyle söylemektedir:

"Bize Velid bin Muhammed'in rivayet ettiğine göre İbni Huzafe (r.a) esir edildi." İbni Aiz, daha sonra olayı uzun bir şekilde anlatmış, kralın üçyüz esiri serbest bıraktığını ayrıca otuzbin dinar para ile otuz erkek, otuz kadın hizmetçi verdiğini söylemiştir.

Bir Açıklama

Bu kralın müslüman alduğu ama açığa vurmadığı tahmin edilmektedir. Büyük ikramlarda bulunması buna işaret etmektedir.

Ayrıca kralın, kavmine müslüman olmalarını teklif etmesi, tepkilerini aldıktan sonra da:*"Ben, kendi dininize bağlılığınızı ölçmek istemiştim"* diye söylemesi de onun müslüman olduğuna ayrı bir delil olarak gösterilmektedir.

Bu şekilde gizlice müslüman olanın cehennemde ebedi olarak kalmayacağı umulmaktadır. Zira böyle birinin kalbinde iman vardır. Bununla birlikte, hıristiyanlak dininin doğru olduğuna inanır, ayrıca İslam'a ve peygambere de boyun eğmiş olabilir. Bu ise son derece yanlış bir şeydir. Bu durumda iki dini birden yüceltmiş olur ki, Devavin müslümanlığının çoğunda bu yapılmaktadır. Böyle bir durumda, kişi kendini şirkten arındırmadığı gibi müslümanlığının da ona yararı olamaz.

İbni Huzafe (r.a) Hz.Osman (r.a)'ın halifeliği döneminde vefat etmiştir. Allah hepsinden razı olsun.

ABDULLAH BİN AMR BİN AS (R.A.)

İbni Hacer, Abdullah bin Amr bin As (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Abdullah Amr'ın oğlu, o As'ın oğlu, o Vail'in oğlu, o Haşim'in oğlu, o Su'ayd'ın oğlu, o Sehm'in oğlu, o Amr'ın oğlu, o Husays'ın oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o da Lüeyy'in oğludur. Kureyş'tendir ve Sehm kabilesine mensuptur. (Sehmi)

Taberi diyor ki: "Abdullah uzun boylu, kırmızı tenli biriydi. Bilekleri gayet güçlüydü. Saçı ve sakalı beyazdı. Ömrünün sonunda gözleri kör olmuştu.

İbni Sa'd da şöyle diyor: "Abdullah babasından önce müslüman oldu. Abdullah'ın, babasından sadece oniki yaş küçük olduğu söylenmektedir. Bu konudaki rivayeti Buhari Şa'bi'den naklediyor. İbni Yunus ise babasından yirmi yaş küçük olduğunu ileri sürmektedir." Vakıdi diyor ki:

"Abdullah, Şam'da hicri 65 yılında 72 yaşında iken vefat etti."

İbni Berki de Mekke'de öldüğünü söylemektedir. Taif'te öldüğü söylendiği gibi, Mısır'da öldüğü de söylenmiştir. Evine defnedilmiştir. Bu konudaki rivayeti Yahya bin Bukeyr nakletmektedir. Buhari bir başka rivayet daha nakletmiştir. Orada bildirildiğine göre hicri 69 yılında vefat etmiştir. İbni Yunus birinci rivayetin daha doğru olduğunu ileri sürmüştür. İbni Ebi Asım da diyor ki:

"72 yaşında iken Mekke'de vefat etmiştir."

Hicri 68 yılında vefat ettiği söylendiği gibi, 69 yılında vefat ettiği de söylenmiştir."

Zehebi de şu bilgileri veriyor:

"Abdullah çokca ibadet eden ilim sahibi bir önderdi. Resulullah (a.s)'ın sahabisi ve sahabisinin oğludur. Künyesi Ebu Muhammed'dir. Ebu Abdurrahman ve Ebu Nusayr olduğu da söylenmiştir. Kureyş'tendir ve Sehm kabilesi mensubudur. (Sahmi) Annesi Raita binti Haccac bin Munebbih Sehmiyye'dir. Babası

kendisinden sadece onbir veya buna yakın bir yaş büyüktür.

Bize gelen rivayete göre babasından önce müslüman olmuştur. Rivayet edildiğine göre ismi önceden As'tı. Müslüman olduktan sonra Resulullah (a.s) Abdullah olarak değiştirmiştir."

Abdullah bin Amr bin As (r.a)'ın bir çok üstünlükleri ve menkıbeleri bulunmaktadır. İlim ve amelde önemli bir konuma sahipti. Resulullah (a.s)'dan pek çok hadis nakletmiştir. Hz. Peygamber (a.s)'in izni ile bir çok şeyi de yazmıştır. Sahabenin, kendisinden Kur'an dışında bir şey yazmalarını hoş karşılamazken Resulullah (a.s), Abdullah'a kendinden hadis yazması için izin vermiştir. İlmin yazı ile kayda alınması konusunda sahabenin ihtilafa düşmesinden sonra, bunun caiz ve müstehab olacağı konusunda icma meydana gelmiştir. Bu konuda başlangıçtaki mahzur, sahabilerin ilgilerinin sadece Kur'an üzerine çekilmesi amacını taşıyordu. Yine Kur'an'ın yazılmak suretiyle Sünneti Nevebiyye içinde, onun dışında kalanlardan ayrılması ve ayrı bir konuma kavuşturulması amaçlanıyordu. Ancak daha sonra endişe duyulan durum ve karışma ihtimali ortadan kalkıp Kur'an'ın, insanların sözleri ile karışmayacağı kesinleşince, hadislerin de yazılmasına izin verilmiştir. En doğrusunu Allah bilir.

Siyer'in tahkikçisi diyor ki:

"İbni Kayyim (r.a) Tehzibu's-Sünen' adlı kitabında şu açıklamayı yapmaktadır: "Resulullah (a.s)'ın başlangıçta, kendisinden hadis yazılmasını yasakladığı sahih rivayete dayanmaktadır. Buna izin vermesi ise sonraki dönemde olmuştur. Bu izin, nehy hadisini neshetmiş olur. Hz. Peygamber (a.s) Mekke'nin Fethi'ne katılan savaşçılara "Ebu Şah için yazın" diye buyurdu. Burada verdiği hutbesini Ebu Şah kendisi için yazılmasını istemişti. Resulullah (a.s) da Ebu Şah'ın isteğinin yerine getirilmesini istemiş, Abdullah bin Amr'ın hadis yazmasına izin vermişti. Bununla ilgili hadis, nehy hadisinden sonradır. Çünkü Abdullah, yazma işini kesmiş değildir. Vefat ettiğinde de yazdıkları duruyordu. Bu Sadıka diye adlandırdığı sahifesidir. Hadis yazımını nehyeden emir sonra gelmiş olsaydı, Resulullah (a.s)'ın Kur'an'dan başka yazılmış olan her şeyin imha edilmesine ait emrine uymak için Abdullah da söz konusu sahifesini imha ederdi. Abdullah'ın bu sahifeyi imha etmeyip saklaması, yazma işi ile ilgili iznin nehiyden sonra olduğuna işaret etmektedir. Açık olan budur. Allah'a hamdolsun..."

ABDULLAH BİN AMR BİN AS (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٠٨ــ رَوَى الْبُخَارِي وَمُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّه بْن عَمْرو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ

لِي رَسُول اللَّهِ ﷺ : «اقْرَأ القُرْآن فِي كُلِّ شَهْر» قَالَ: قُلْتُ: إِنِّي أَجِدُ قُوَّة، قَالَ: «فاقْرَأْه فِي عِشْرِين لَيْلة» قَالَ: قُلْتُ: إِنِّي أَجِدُ قُوَّة، قَالَ: فَاقْرَأْهُ فِي سَبْعٍ وَلاَ تَزِد عَلى ذَلِكَ».

2208- Buhari ve Müslim, Abdullah bin Amr (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) bana "Her ay Kur'an'ı oku" dedi. Ben: "Bundan daha fazlasına güç yetirebilirim" dedim. "Yirmi gecede bir oku" dedi. "Bundan daha fazlasına güç yetirebilirim" dedim. "Yedi gecede bir oku. Bundan daha kısa süre içinde okumaya çalışma" diye buyurdu."

En son Resulullah (a.s) ona üç gece içinde Kuran'ı hatmetmesi üzere izin vermiş, üç geceden daha kısa sürede okumasını yasaklamıştı.

٢٢٠٩ــ رَوَى أَبُو دَاود عَنْ عَبْدِاللَّه بْن عَمْرو بن العاص أَن النَّبِي ﷺ قَالَ: «لَمْ يَفْقَهْ من قَرَأَ القُرْآنَ فِي أَقَلَّ مِنْ ثَلاَث».

2209- Ebu Davud, Abdullah bin Amr bin As (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s): "Kim Kur'an'ı üç geceden daha kısa sürede okursa, onu anlayamaz" diye buyurdu."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Zehebi diyor ki:

"Kur'an'ın bu kadar süre içinde okunmasına ait izin, Kur'anın o zamana kadar inmiş olan kısmının okunması içindi. Daha sonra Kur'an'ın kalan kısmı indirildi. Kur'an-ı Kerim'in tamamının okunması için en kısa süre üç gecedir. Bundan daha kısa süre içinde Kur'an'ı okuyan onu anlayamaz ve anlamı üzerinde düşünemez. Eğer, bir hafta içinde usulüne uygun (tertil üzere) okur ve gereken kurallara uyarsa, bu oldukça makbul bir amel olur. Din kolaylıktır.

2208-Buhari (9/95) 66-Kitabu Fedaili'l-Kur'an. 34-Kur'an'ın ne kadar zaman süresince hatmedileceği babı. Müslim (2/813) 13-Kitabu's-Sıyam. 35-Zor duruma düşenin, bütün yılı oruçlu geçirmesinden nehiy babı.

2209-Ebu Davud (2/56) Kitabu's-Salat. Kur'an'ın cüzlere ayrılması babı. Tirmizi (5/198) 37-Kitabu'l-Kıraat. 13-Ubeyd bin Esbat'ın rivayet ettiği hadis babı. İbni Mace (1/428) 5-Kitabu İkameti's-Salat ve's-Sunneti fiha. 178-Kur'an-ı Kerim'in ne kadar zaman süresinde hatmedilmesinin müstehab olduğu babı.

Kişi kuşluk namazını, Tahiyyatu'l-Mescid (Mescid'e girince kılınan namaz) gibi belli nafilelere, Resulullah (a.s)'dan rivayet edilen belli zikirlere, gece ve gündüz okunan dualara, farzların peşinden kılınan nafilelere ve seher vakti ibadetine devam etmeye, Allah için ihlaslı bir şekilde faydalı ilim tahsili için çalışmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Bununla birlikte Kur'an-ı Kerim'i yedi kısma ayırıp her gece teheccüd namazlarında Kur'an'ı Kerim'in yedide birini okumak suretiyle haftada bir kez Kur'an'ı hatmetmesi çok makbul bir ibadettir. Bu amellerinin yanısıra iyiliği emir, bilgisizlere dinin öğretilmesi ve onlara anlayış kazandırılması, fasık kişinin yaptığı kötülüklerden alıkonulması ve buna benzer görevleri yerine getirmesi de çok faydalı amellerdendir. Farz namazları tam bir huşu ve kalp huzuru içinde cemaatle birlikte kılıp vacip olan emirlere uymak, ayrıca büyük günahlardan kaçınmak, çokca dua ve istiğfar etmek, doğru olmak, akrabayla bağlantıyı sürdürmek, alçak gönüllü olmak ve bu amelerin tümünde ihlası terketmemek insanı çok büyük derecelere ulaştırır. Bu derece, yemin ashabının (1) ve Allah'ın takva sahibi veli kullarının derecesidir. Bunun üstünde dereceler de vardır ve bunlar da arzulanır. Ancak her mü'min Kur'an-ı Kerim'i bir günde bitirmek için uğraşır ve bu adet üzere giderse, doğru olan usule ters düşmüş olur. Ayrıca bu saydıklarımızdan bir çoğunu yerine getiremez ve okuduğunun üzerinde de düşünme fırsatı bulamaz.

Bu fazilet ve ibadet sahibi, ihtiyarladığı zaman: "Keşke Resulullah (a.s)'ın ruhsatını kabul etmiş olsaydım" diye söylemekteydi.

Oruç konusunda da Resulullah (a.s) ona karşı aynı şekilde davranmıştı. O ısrar ettikçe Resulullah (a.s) oruç konusunda onun için daha çoğa izin vermişti. Sonunda ise: "Kardeşim Davud (a.s)'un orucu gibi sen de bir gün oruç tut, bir gün iftar et" diye buyurmuştur. Resulullah (a.s)'ın:

"Oruçların en üstünü, Davud (a.s)'un orucudur" (2) diye buyurduğu da bildirilmiştir. Resulullah (a.s) bütün yılın oruçlu olarak geçirilmesini yasaklamıştır. (3) Hz. Peygamber (a.s) gecenin bir kısmının uyku ile geçirilmesini emretmiş ve:

"Ancak ben, hem ibadet ediyor, hem uyuyorum. Hem oruç tutuyor, hem iftar ediyorum. Kadınlarla nikahlanıyorum, et de yiyorum. Kim benim sünnetimden

---

1) Kur'an'ı Kerim'in Vakı'a Suresinin bir kaç yerinde ashab-ı yeminden söz edilmekte, bunların özellikleri sayılmakta ve bunların ahirette ne gibi nimetlere kavuşacakları bildirilmektedir. (Çeviren)

2) Buhari (4/220) 30-Kitabu's-Savm. 56-Bütün yılın oruçu geçirilmesi babı. Müslim (2/816) 13-Kitabu's-Sıyam. 35-Bütün yılı oruçlu geçirmenin kendisine zararlı olan kimselerin bundan alıkonması babı.

3) Buhari (4/22) 30-Kitabu's-Savm. 59-Hz. Davud (a.s)'un orucu ile ilgili bab. Müslim de bu hadisi yukarıda zikri geçen babda rivayet etmiştir.

yüz çevirirse, benden değildir" diye buyurmuştur."

Hafız Feth'de şöyle söylemektedir:

"Hadiste geçen sünnet ile kastedilen yol, bir tavsiyedir.Yoksa farzdan sonra gelen amel değildir. Bir şeyden yüz çevirmek, onu terkedip başka bir şeye yönelmektir. Hadiste geçen ifade ile kastedilen ise: "Kim benim yolumu terkeder ve başkasının yolunu tutarsa, benden değildir." Resulullah (a.s) burada ruhbanlık yoluna işaret etmektedir. Onlar yüce Allah'ın bildirdiği üzere, dinde aşırılığı ortaya çıkardılar. Allahu Teala, onları kendi çıkardıkları şeyin hakkına riayet etmediklerinden ve gereğine uymadıklarından dolayı kınamaktadır. Resulullah (a.s)'ın yolu ise, kolaylığı eses alan haniflik yoludur. Oruç için ancak güç kazanmak suretiyle iftar edilir. İbadet için güç kazanmak arzusu ile uyunur. Şehvetin arzularını kırmak, nefsin iffetini korumak ve neslin çoğalmasını sağlamak amacıyla da evlenilir..."

Zehebi deha sonra şöyle diyor:

"Her kim ibadetinde, düzenli bir şekilde sürdürdüğü nafile ibadet ve zikirlerinde, Resulullah (a.s)'ın sünnetine uymazsa pişman olur. Ruhbaniyet yoluna girer ve kendi karekterine kötülük etmiş olur. Resulullah (a.s)'ın hayatı, ümmetine üstün nitelikli amelleri öğretmekle geçmiştir. Kendisi ile gönderilen hayat sistemi içinde bulunmayan ruhbanlık ve miskinlik (tebettül) gibi işlerden uzak durmayı emretmiştir. Bunun için bütün yılı oruçlu geçirmeyi, hiç iftar etmeden iki gün ardarda oruç tutmayı, son onda birlik kısım hariç gecenin çoğunu ibadetle geçirmeyi, evliliğe güç yetirenlerin bekar kalmasını yasaklamıştır. Yine et yemekten kaçınmayı da nehyetmiştir. Buna benzer çeşitli emir ve nehiylerde bulunmuştur. Bunların pek çoğunu bilmeden ibadet eden kimse mazurdur ve yaptıkarı karşılığında sevap da alır. Hz. Muhammed (a.s)'in koyduğu ölçüleri bile bile ve bu ölçüleri aşacak şekilde ibadette bulunan sınırı aşmış ve yanılgıya düşmüş olur. Allah katında amellerin en sevimlisi az da olsa sürekli olanıdır. Yüce Allah bize de, size de sünnete en güzel şekilde uyma anlayışını bahş etsin. Arzulara uymaktan ve sünnet çizgisine muhalefet etmekten bizi uzak tutsun."

٢٢١٠ــ رَوَى أَحْمَد وأَبُو دَاود عَنْ عَبْدِاللَّه بْن عَمْرو بن العَاص قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَكْتُبُ ما أَسْمَعُ مِنْكَ؟ قَالَ: «نَعَمْ» قُلْتُ: في الرِّضَى والغَضَب؟ قَالَ: «نَعَمْ، فَإِنِّي لاأَقُول إلاَّ حَقًّا».

2210- Ahmed ve Ebu Davud, Abdullah bin Amr bin As (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Ey Allah'ın Resulü, senden duyduğumu yazayım mı?" diye sordum. "Evet" dedi. "Kızgınlık ve memnuniyet hallerinin her ikisini de mi?" diye sordum. "Evet, ben hakk (doğru) olandan başkasını söylemem" diye cevap verdi."

٢٢١١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: لَمْ يَكُن أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَكْثَرَ حَدِيثًا مِنِّي إِلاَّ مَا كَانَ مِنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرو، فَإِنَّه كَانَ يَكْتُبُ وَلاَ أَكْتُب.

2211- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)nien şöyle söylediğni rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Amr (ra.)'dan bildirilenler hariç tutulursa, sahebenin içinde benden daha çok hadis rivayet eden olmadı. O (yani Abdullah) yazar ben ise yazmazdım."

٢٢١٢ــ رَوَى أَبُو نعيم عَنْ أَبِي عَبْدالرَّحْمٰنِ الحُبُلِي، سَمِعْتُ عَبْدَاللَّهِ بنَ عَمْرو يَقُولُ: لأَنْ أَكُونَ عاشِرَ عَشْرَة مَساكِين يَوْمَ القِيَامَة، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَكُونَ عَاشِر عَشْرَة أَغْنِيَاء، فإِنَّ الأَكْثَرِين هُم الأَقَلُّونَ يَوْمَ القِيَامَة،ز إِلاَّ مَنْ قَالَ هٰكَذَا وَهٰكَذَا، يَقُول: يَتَصَدَّقُ يَمِينًا وشمالاً.

2212- Ebu Nu'aym, Ebu Abdurrahman Hubuli (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Amr (r.a)'ın şöyle söylediğini duydum: "Kıyamet gününün on fakirinin onuncusu olmak, benim için on zenginin onuncusu olmaktan daha sevimlidir. En çok olanlar, kıyamet gününde en az olanlardır. Sadece şöyle şöyle diyenler bunun dışındadır: Bu esnada "Sağa sola sadaka dağıtır" diye söylüyordu."

٢٢١٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْن عَمْرو، قَالَ: زَوَّجَنِي أُمِّي امْرَأَةً مِنْ قُرَيْش، فَلَمَّا دَخَلَتْ عَلَيَّ، جَعَلْتُ لاَأَنْحَاشُ لَهَا مِمَّا بِي القُوَّة عَلَى العِبَادَةِ، فَجَاءَ أُمِّي إِلى كَنَّته،

2210-Ahmed, Müsned (2/161, 162) Ebu Davud (3/318) Kitabu'l-İlm. İlim kitabında bir bab. Darimi (1/125) Mukaddime. Kimlere ilim (yani hadis) yazmaları için izin verildiği babı.

2211-Buhari (1/206) 3-Kitabu'l-İlm. 39-İlmin (yani hadisin) yazılması babı.

2212-Hilye (1/288) Ravileri sikadır.

فَقَالَ: كَيْفَ وجَدْتِ بَعْلَكِ؟ قَالَتْ: خَيرِ رَجُلٍ مِنْ رَجُلٍ لَمْ يُفَتِّش لَهَا كِنْفًا، وَلَمْ يَقْرَبْ لَهَا فِرَاشًا، قَالَ: فَأَقْبَل عَلَيَّ، وَعضَّني بِلِسَانِه، ثُمَّ قَالَ: أُنكِحْتُكَ امْرَأَةً ذَاتَ حَسَبٍ، فَعَضَلْتَها وَفَعَلْتَ، ثُمَّ انْطَلَقَ، فَشَكَانِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ ، فَطَلَبَنِي، فَأَتَيْتُه، فَقَالَ لِي: «أَتَصُومُ النَّهَارَ وَتَقُومُ اللَّيل»؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: «لٰكِنِّي أَصُومُ وأُفطِرُ، وأُصَلِّي وأَنام، وأَمَسُّ النِّسَاء. فَمَن رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْس مِنِّي».

2213- Ahmed, Abdullah bin Amr (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Babam beni Kureyş'ten bir kadınla evlendirdi. Yanıma geldiğinde, bendeki ibadet isteğinden ötürü, ona pek yaklaşmaz oldum. Daha sonra babam, gelinin yanına geldi "Kocanı nasıl buldun?" diye sordu. "Dağarcığını karıştırmayan, yatağına yanaşmayan bir adam" diye söyledi. Bunun üzerine babam yanıma gelerek beni azarladı. Sonra da:

"Seni saygın bir kadınla evlendirdim, sen ise ona yaklaşmıyorsun ve şu yaptığını yapıyorsun" dedi. Ardından çıkıp beni Resulullah (a.s)'a şikayet etti. Resulullah (a.s) beni yanına çağırdı. Yanına gittim.

"Sen gündüz oruç tutup, gece namaz mı kılıyorsun?" diye sordu. "Evet" dedim. "Ancak ben bazen oruç tutuyor bazen tutmuyorum. Namaz kılıyor ve uyku uyuyorum. Kadınlara da dokunuyorum. (yani kendi kadınlarıma karşı kocalık görevimi yerine getiriyorum) Kim benim sünnetimden yüz çevirirse, benden değildir" diye buyurdu."

٢٢١٤ــ رَوَى البُخَارِيُّ، عَنْ عَبْدِاللَّه بْن عَمْرو قَالَ: أَنْكَحَني أَبي امْرَأَةً ذَات حَسَب، فَكَانَ يَتَعَاهَد كَنَّتَه، فَيَسْأَلُها عَنْ بَعْلِها، فَتَقُول: نِعْمَ الرَّجُل مِنْ رَجُل لَمْ يَطَأْ لَنَا فِرَاشًا، وَلَمْ يُفَتِّشْ لَنَا كِنْفًا مُنْذُ أَتَيْنَاه، فَلَمَّا طَالَ ذَلِكَ عَلَيْه، ذَكَر لِلنَّبِي ﷺ ، فَقَالَ: «ألْقِنِي بِه»...

2214- Buhari, Abdullah bin Amr (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Babam beni saygın bir kadınla evlendirdi. O, gelini ile sözleşir, ona kocasının nasıl olduğunu sorardı. O da: "Evet, adam yatağımıza uğramayan ve

---

2213-Ahmed, Müsned (2/158) Ravileri sikadır.

2214-Buhari (9/74) 66-Kitabu Fedaili'l-Kur'an. 33-Okutanın okuyana "sana bu kadarı yeter" diye söylemesi babı.

kendi yanına geldiğimizden beri dağarcığını yoklamayan bir adam" diye söylerdi. Bu durum uzun sürünce babam bunu Hz. Peygamber (a.s)'e bildirdi. O da: "Onu benimle buluştur" diye buyurdu..."

"Dağarcığını yoklamıyor" derken, onun kendisine yaklaşmadığını, erkeklerin kadınları ile yakınlıklarına dair fiillere yanaşmadığını ifade etmek istemektedir. Bu kadının ismi Ümmü Muhammed idi ve Kureyş ile antlaşmalı olan Mahmiye bin Cez'i Zubeydi'nin kızıydı. Kadının kim olduğu hakkındaki bilgiyi Zübeyr bildirmektedir.

٢٢١٥ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَبْدِاللَّه بْن عَمْرو، قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّه ﷺ بيتي هذا، فَقَالَ: «يا عَبْدَاللَّه! أَلَمْ أُخْبَرْ تكلفْتَ قِيَامَ الليل وصِيَامَ النَّهار»؟ قُلْتُ: إني لأَفعلُ: فَقَالَ: «إنَّ من حَسْبِك أَنْ تصُومَ من كل شهرٍ ثَلاثَةَ أَيام، فالحسنةُ بعشر أَمثالها، فكأَنَّكَ قَدْ صُمتَ الدَّهْرَ كُلَّه» قُلْتُ: يَا رَسُول اللَّه، إني أَجدُ قوَّةً، وإني أُحِبُّ أَن تَزيدني. فَقَالَ: «فخمسة أَيام» قُلْتُ: إني أَجدُ قوَّةً. قَالَ: «سبعة أَيام»، فَجَعَلَ يستزيدُه، ويزيدُه حَتَّى بلغ النِّصفَ. وأَن يَصُومَ نصفَ الدَّهر: «إنَّ لأَهلك عَلَيك حَقًا، وإنَّ لعبدك عَليكَ حقًا، وإن لضيفِكَ عَليك حَقًا» فَكَانَ بَعْدَ ما كَبر وأَسنَّ يَقُول: أَلاَّ كُنْتُ قبلتُ رُخصةَ النَّبيِّ ﷺ أَحبُّ إليَّ من أَهلي ومالي.

2215- Ahmed, Abdullah bin Amr (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) benim evime girdi

"Ey Abdullah! Sen geceleri namazla, gündüzleri oruçla geçiriyormuşsun. Ben böyle haber aldım" dedi. "Evet, öyle yapıyorum" dedim Bunun üzerine:

"Her ayda üç gün oruç tutman senin için yeterlidir. İyilikler on katı ile karşılanır (her iyiliğe on katı kadar karşılık verilir) Böyle yaptığın zaman, (yani her aydan üç gün oruç tuttuğun zaman) bütün yılı oruçlu olarak geçirmiş gibi olursun" diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, ben kendimde yeterli güç görüyor ve benim için daha fazlasına izin vermeni istiyorum" diye söyledim. "Öyleyse bir gün tut" diye söyledi. Ben:

2215-Ahmed, Müsned (2/200) İsnadı hasendir. Bu hadisin, Buhari ve Müslim'in Sahihlerinde ve daha başka hadis kitaplarında meşhur rivayet senedleri bulunmaktadır.

"Daha fazlasına güç yetirebilirim" diye söyledim. "Yedi gün tut" diye söyledi. Bu şekilde bir yandan artırma isteği, bir yandan da günlerin artırılması ile ayın yarısına ve yılın yarısına kadar çıkardı. Sonunda Resulullah (a.s):

"Ailenin senin üzerinde hakkı vardır, kölenin senin üzerinde hakkı vardır, misafirinin senin üzerinde hakkı vardır" diye buyurdu. Abdullah, yaşı ilerleyip ihtiyarladığında "Resulüllah (a.s)'ın ruhsatını kabul etmiş olsaydım, bu benim için ailemden ve malımdan daha sevimli olurdu" diye söylüyordu."

Bir Açıklama

Müslümanın hayatında esas olan, nefsini nafilelerden gücünün yettiği kadarını yerine getirmeye alıştırmasıdır. Eğer adak söz konusu değilse, nefsini bazı nafile ibadetlere bağlaması doğru değildir. Böyle olduğunda gün gelir gücünü yitirir ya da herhangi bir engeli ortaya çıkar ve nafileleri yerine getiremeyecek duruma düşebilir. Kaynaklarda bildirildiğine göre Resulullah (a.s) yaşlandığında, önceden yapmakta olduğu bazı nafileleri hafifletmişti. Abdullah bin Amr (r.a) da aynı şeyi yapmış olsaydı, kendisi için herhangi bir sorumluluk söz konusu olmazdı. Ancak Resulullah (a.s)'ın onun sağlığında bu görevi yerine getirmiş olması, O'nun vefatından sonra da aynı durumu korumasının gerektiği düşüncesinden hareket etmişti. Bu düşünce, veraya giden bir düşüncedir ve bir zorunluluğu yoktur. Biz Resulullah (a.s)'ın konuyla ilgili sözüyle, şeriatın geniş tutulması gerektiğini ve nefsin dar sınırlara kapatılmaması gerektiği sonucunu çıkarırız. Burada özellikle şeriatın mübah saydığı konularda, adeta bir farziyet varmış gibi düşünen, şeriatın mendub saydıklarını farz telakki eden, yahut bunun tersine şeriatın caiz kıldığını haramlar sınıfına sokan bazı gurup ve anlayışlara hatırlatmada bulunmak istiyoruz. Kişi iyi niyetle hareket ederek nefsini bazı nafilelere bağlamaktan ve harama düşmemek amacıyla bazı mübahlardan uzak durmaktan dolayı elbette sevap kazanır. Ancak söz konusu guruplar, geniş olanı daraltmakta, kolayı zorlaştırmaktadırlar. Özellikle kendilerine uyulan, söz ve tavsiyeleri aynen tutulan önder durumundaki müslümanlar için konu daha da önem kazanmaktadır.

٢٢١٦ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ حَنْظَلَة بن خُوَيلد العَنبَري، قَالَ: بِينَمَا أَنَا عِنْدَ معاوية، إِذْ جَاءه رجُلان يَخْتَصِمان في رَأْس عَمَّار رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَ كُلُّ واحِد مِنْهَا: أَنَا قَتَلْتُه. فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عَمْرو: لِيطِبْ بِهِ أَحَدُكمَا نَفْسًا لِصَاحِبِه، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُول: «تَقْتُلُهُ الفِئَةُ البَاغِيَة» فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: يَا عَمْرُو أَلاَ عَنَّا مَجْنُونَك، فَمَا بَالُك مَعَنَا؟ قَالَ: إِنَّ أَبِي شَكَانِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ: «أَطِع أَبَاك مادَامَ حَيًّا»

فَأَنَا مَعَكُم، ولَسْتُ أُقاتِل.

2216- Ahmed, Hanzala bin Huveylid Anberi (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Muaviye'nin yanında olduğum bir sırada içeri iki adam girdi. Ammar'ı hangisinin öldürdüğü konusunda aralarında tartışıyorlardı. Bu iki adamdan her biri: "Onu ben öldürdüm," diyordu. Abdullah bin Amr (r.a) bunlara:

"Sizden herbiriniz bundan dolayı arkadaşını tebrik etsin. Ben Resulullah (a.s)'ın: "Onu (yani Ammar'ı) taşkın bir gurup öldürür" diye söylediğini duydum," dedi. Bunun üzerine Muaviye:

"Ey Amr, kendini bilmezini (kendini bilmez çocuğunu) bizden uzak tutar mısın? Bize karşı ne düşünüyorsun?" dedi. Abdullah (r.a) da bu söz üzerine: "Babam beni Resulullah (a.s)'a şikayet etti. O da: "Sağ olduğu sürece, babana itaat et" diye buyurdu. Ben bunun için sizinleyim. Ama çarpışmıyorum" diye konuştu."

Bir Açıklama

Resulullah (a.s)'ın buradaki emri genel bir emirdir. Ancak Abdullah verasından dolayı genel kuralları, kendi şahsında da genelleştirmiş, yani kendisi için bütünüyle geçerli saymıştır. Ancak fetva, genel kuralların karışıklık göstermeyen ve konumla ilgili özel kuralın uygulanabileceği nitelikte açık olan özel durumlar için aynen uygulanamaz. Müslümana düşen özel durumlarda onlarla ilgili özel hükümlere uymaktır. Abdullah bin Amr (r.a)'ın fetva gereğince Muaviye'nin yanında değil, Hz. Ali (r.a)'nin yanında bulunması gerekliydi. Onun gayet açık olan özel hükme göre hareket etmesi gerekirdi. Ancak o, kendine göre içtihatta bulunmuş ve genel hükümleri kendi şahsı için de genel kabul etmiştir. İnşaallah, Allah katında niyetinden ötürü ecir kazanır.

٢٢١٧ــ رَوَى ابن سَعْد عَنْ ابن أَبي مُلَيْكَةَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُاللَّهِ بنُ عَمْرو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مالي ولِصفِّين،مالي ولقتال المُسْلِمين، لَوَدِدْتُ أَني متُّ قبلها بعشرين سنة ــ أَو قَالَ بعشر سنين ــ أَما واللَّه على ذَلِكَ ما ضَرَبْتُ بسيف، وَلاَ رَمَيْتُ بِسَهْم. وذُكر أَنه كانت الراية بيده.

2217- İbni Sa'd, İbni Ebi Muleyke (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

2216-Ahmed, Müsned (2/164) İsnadı sahihtir.
2217-Tabakatu'l-Kübra (4/266) Ravileri sikadır.

"Abdullah bin Amr (r.a) şöyle söyledi: "Benim Sıffin olayı ile ilgim yok (yani Sıffin olayını onaylamıyorum) Müslümanların birbirleri ile çarpışmalarıyla benim ilgim yok. Keşke bu olaydan yirmi yıl önce ölseydim -yahut on yıl önce ölseydim- Vallahi bu olayda hiç kılıç sallamış, yahut ok atmış değilim," Ancak sancak taşıdığı rivayet edilmiştir."

٢٢١٨ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَمْرو بْن شُعَيْب عَنْ أَبيه عَنْ جَدِّه عَبْدِاللَّهِ بن عُمْرو بْن شُعَيْب عَنْ أَبيه عَنْ جَدِّه عَبْدِاللَّهِ بْن عَمْرو قَالَ: كَانَتْ أُمُّ عَبْدِاللَّهِ بْن عَمْرو وزَيْطة بِنْتُ منبه بن الحجاج تُلْطِف بِرَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَاها ذَاتَ يَوْم فَقَالَ «كَيْفَ أَنْتِ يا أُمَّ عَبْدِاللَّه»؟ قَالَتْ: بِخَيرٍ وَعَبْدِاللَّهِ رَجُلٌ قَدْ تَرَكَ الدُّنْيَا. قَالَ لَهُ أَبُوه يَوْم صفين: اخْرج فَقَاتِل، . قَالَ: يا أَبَتَاه أَتَأْمُرُنِي أَنْ أَخْرُج فَأُقَاتِل وَقَدْ كَانَ مِنْ عَهْد رَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ما قَدْ سَمِعْتَ؟ قَالَ: أَنْشُدُكَ باللَّهِ أَتَعْلَم أَنَّ ما كَانَ مِنْ عَهْد رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَيْك أَنَّه أَخَذَ بِيَدِكَ فَوَضَعَهَا فِي يَدي فَقَالَ أَطِعْ أَبَاكَ عَمْرو بن العَاص قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَإِنِّي آمُرُكَ أَنْ تُقَاتِل. قَالَ: فَخَرَجَ يُقَاتِل. فَلَمَّا وَضَعَتْ الحَرْبُ قَالَ عَبْدُاللَّه:

لَوْ شهدت جمل مقامي ومشهدي ... بصفين يوما شاب منها الذوائب
عشية جاء أهل العراق كأنهم ... سحاب ربيع زعزعته الجنائب
إذا قلت قد ولوا سراعا ثبتت لنا ... كتائب منهم وارجحنت كتائب
فقالوا لنا نرى أن تبايعوا ... علينا فقلنا نرى أن تضاربوا

2218- Hakim, Amr bin Şu'ayb'dan, o babasından, o da dedesinden Abdullah **bin Amr (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:**

"Abdullah bin Amr (r.a)'ın annesi ile Rayta binti Munebbih bin Haccac, Resulullah (a.s)'a hediyede bulunurlardı. Bir gün, (Resulullah (a.s) yanına giderek:

"Durumun nasıl ey Abdullah'ın annesi?" diye sordu Kadın: "İyiyim, Abdullah da dünyayı terkeden bir adam oldu," diye söyledi. Sıffin gününde babası,

---

2218-Müstedrek (3/527)

Abdullah'a "Çık ve çarpış" diye söyledi. Abdullah: "Babacığım, sen benim çarpışmamı mı istiyorsun? Resulullah (a.s)'a verilen ahdi duydun!" dedi. Bunun üzerine babası:

"Allah adına konuşmanı istiyorum, Resulullah (a.s)'ın senin elinden tutarak onu benim ellerimin üstüne koyup "Baban Amr bin As'a itaat et" diye aldığı ahdi hatırlamıyor musun" diye sordu. "Evet" dedi. Bunun üzerine babası "Öyleyse sana çarpışmanı emrediyorum" dedi."

Ravi diyor ki:

"Bunun üzerine Abdullah çarpışmaya çıktı. Savaş sonuçlanınca da Abdullah şöyle söyledi:

"Eğer benim Sıffindeki hal ve görüntüme bir deve tanık olsaydı, kakülleri ağarırdı,

Dün gece, Irak halkı kendilerini çevreden gelen esintilerin sarstığı bulutlar gibi geldiler."

Hızlıca duruma hakim oldular, bizden bazı birlikler sabit kaldılar, bazı birlikler de boyun eğdiler.

"Sonra da bize: "Sizin Ali'ye bey'at etmenizi gerekli görüyoruz" dediler. Biz de "çarpışmamızı yerinde buluyoruz" dedik..."

٢٢١٩ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَبْداللَّهِ بْن عَمْرو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا مَعَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي غَزْوَةٍ لَهُ فَفَزِعَ النَّاسُ، فَخَرَجْتُ وعَلَيَّ سِلاَحِي فَنَظَرْتُ إِلَى سَالِم مَوْلى أَبي حَذيفة عَلَيْه سِلاَحَه يَمْشي وَعَلَيْه السَّكِينَة، فَقُلْتُ: لأَقْتَدِينَ بِهَذَا الرَّجُل الصَّالِح حَتَّى آتِيَ فَجَلس عِنْدَ بَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَجَلَسْتُ مَعَه، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مُغْضِبًا فَقَالَ: «يَاأَيُّهَا النَّاس ما هَذِهِ لاالخِفَّة ما هَذَا التَرف أَعَجَزتُم أَنْ تَصْنَعوا كَمَا صَنَع هَذَان الرَّجُلاَن المُؤْمِنَان».

2219- Hakim, Abdullah bin Amr (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Savaşlarından birinde Resulullah (a.s) ile beraberdik. Bir ara insanlar bir-

---

2219- Müstedrek (3/527) Hakim; "Bu hadisin isnadı sahihtir, ancak Buhari ve Müslim kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de bu konuda onu doğrulamıştır.

den paniğe kapıldılar. Ben silahlı olarak çıktım. Ebu Huzeyfe'nin kölesi Salim'e baktım. Üzerinde silah, sakin sakin dolaşıyordu. "Şu salih adama uyacağım" dedim. Adam geldi, Resulullah (a.s)'ın kapısının önünde oturdu. Ben de onunla birlikte oturdum. Resulullah (a.s) kızgın bir halde dışarı çıktı ve:

"Ey insanlar, bu basitlik nedir, bu düzensizlik nedir? Şu iki mü'min adamın yaptığı gibi yapamadınız mı?" diye söyledi."

Zehebi diyor ki:

"Selman bin Rebi'a Ğanevi'den rivayet edildiğine göre Selman, Muaviye'nin döneminde köylerden toplanan bir gurubun içinde hacca gitti. (Selman diyor ki):

"Abdullah'ın Mekke'nin aşağı kısımlarında oturmakta olduğunu öğrendik. Ona uğramak istedik. Gayet kalabalık ve ağır yükleri bulunan bir kafile ile karşılaştık. Kafile üçyüz deve ile yola çıkıyordu. Bu üçyüz deveden yüz tanesi güçlü yük ve binek develeri, ikiyüz tanesi de normal binek develeri idi. (1) Abdullah'ın insanların en mütevazisi olduğu söyleniyordu. "Bu nedir?" diye sorduk. "Kardeşleri için, onları bunlara bindirir ve yanında misafir olanlara ikram eder" diye söylediler. Hayret ettik. Sonra "O zengin bir adamdır" diye söylediler. Daha sonra onun Mescid-i Haram'da olduğu bildirildi. Yanına gittik. Kısa boylu, gözlerinde çapak olan biriydi. İki cübbeye sarılmış, başında da bir imame (sarık) vardı. Nalinleri de sol tarafına asmıştı."

Süleyman bin Rebi'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Basra hacılarından bir gurupla birlikte Mekke'ye doğru yola çıktık. "Resulullah (a.s)'ın sahabilerinden bir adamla görüşebilsek" diye arzu ediyorduk. Bizi Abdullah bin Amr (r.a)'ın yanına götürdüler. Evine gittik. Hemen yakınında üçyüz kadar devenin bulunduğunu öğrendik. "Abdullah bin Amr (r.a) bunların tümüyle birlikte mi haccetti?" diye söylenildi. "Evet. Bunlar köleleri ile dostlarından oluşmaktadır" denildi. Daha sonra evine girdik. Saç ve sakalları beyaz, üzerinde çizgili iki cübbe, başında sarık (imame) ve gömleği olmayan bir halde idi."

Ubeyd bin Sa'id'den rivayet edilmiştir:

---

1) Metinde kafileyi oluşturan develerle ilgili olarak "rahile" ve "zamile" kelimeleri geçmektedir. Rahile kelimesi, uzun yollara ve ağır yüklere dayanan seçkin develer için kullanılır. Bu kelime hem dişi deve için, hem de erkek deve için kullanılabilir. Böyle develer, özellikle binek olarak seçilir. Kelimenin sonuna bir kapalı ta ilave edilmesi "dahiliye, baki'a, allame" kelimelerinde olduğu gibi mübalağa anlamı ifade eder. Zamile kelimesi ise bir kişinin binek olarak kullandığı ve üzerinde normal yolluğu ile yiyeceğini taşıdığı develer için kullanılır.

"Abdullah bin Amr (r.a) ile birlikte Mescid-i Haram'a girdim. Husayn bin Numeyr'in ordusunun Kabe'ye saldırı düzenlemesinden dolayı Kabe ateş almış, taşları sağa sola sıçrıyordu."

Ubeyd bin Sa'id diyor ki:

"Abdullah bin Amr (r.a) durup ağladı. Yanaklarına doğru akmaya başlayan gözyaşlarına bakmaya başladım. Bunun üzerine:

"Ey insanlar! Vallahi eğer Ebu Hureyre (r.a), "Siz Peygamberinizin çocuğuna karşı savaşır, Rabb'inizin evini yakarsınız" diye haber verseydi, "Ebu Hureyre'den daha yalancı kimse yoktur," derdiniz. Ama siz bunu yaptınız. Allah'ın gadabını bekleyin. Allah sizi kendi içinizden guruplara ayıracak ve bir kısmınızın fenalığını, diğer bir kısmınıza tattıracaktır," dedi."

Abdullah bin Amr (r.a) hicri 7 yılından sonra müslüman olmuş, hicret etmiş ve savaşlardan da bazılarına katılmıştır.

Ebu Ubeyd diyor ki:

"Abdullah bin Amr (r.a), Siffin Savaşı'nda Muaviye'nin ordusunun sağ kanadı üzerinde bulunuyordu. Halife bin Hayyat, Muaviye'nin Kufe valiliğine tayin ettiği kişileri sayarken, onu da zikretmektedir. Orada, Muaviye'nin daha sonra Abdullah'ı görevden alarak yerine Muğire bin Şu'be'yi tayin ettiğini söylemektedir."

Abdullah (r.a)'a babasından miras olarak çok miktarda Mısır altını kalmıştır. Sahabenin zengin ve mülk sahiplerindendi. Katade: *"Abdullah, şişmanca bir adamdı"* diye söylemektedir.

Ahmed bin Hanbel, Abdullah bin Amr (r.a)'ın hicri 63 yılının karanlık gecelerinden birinde vefat ettiğini söylemiştir. Yahya bin Bukeyr:

"Abdullah bin Amr (r.a), hicri 65 yılında Mısır'da vefat etti ve küçük evinde defnedildi," demiştir.

Ölüm tarihi konusunda Halefiyye, Ebu Ubeyd, Vakıdi, Fellas ve daha başkaları da aynı şeyi söylemektedirler. Sahih olan da budur. Halife, Taif'te öldüğünü söylerken, bazıları da Mekke'de öldüğünü söylemişler- dir. İbni Berki Ebu Bekir de Abdullah (r.a)'ın çocuklarının babalarının Şam'da öldüğünü söylediklerini belirtmiştir.

MUHAMMED BİN MESLEME (R.A.)

İbni Hacer, Muhammed bin Mesleme (r.a) hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Muhammed, Mesleme'nin oğlu, o Seleme'nin oğlu, o Halid'in oğlu, o Adiyy'in oğlu, o Mecda'ı'nın oğlu, o Harise'nin oğlu, o Hazrec'in oğlu, o Amr'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o da Evs'in oğludur. Ensardan, Evs kabilesine ve bu kabilenin Harisoğulları koluna mensuptur. (Harisi) Künyesi Ebu Abdurrahman'dır. Medineli'dir. Adu'l-Eşheloğullarının antlaşmalısı idi.

Vakidi'nin bildirdiğine göre Resulullah (a.s)'ın peygamberlikle görevlendirilmesinden yirmi yıl önce dünyaya gelmiştir. O, cahiliye döneminde Muhammed olarak adlandırılır, Ebu Abdullah ve Ebu Sa'id olarak da künyelendirilirdi. Birinci künyesi, daha çok kullanılıyordu."

İbni Şahin diyor ki:

"Bize Abdullah bin Süleyman bin Eş'as'ın rivayet ettiğine göre Muhammed bin Meşleme Bedir Savaşı'na katılmıştır. Muhammed bin Mesleme (r.a) ve oğulları Ca'fer, Abdullah, Sa'd, Abdurrahman ve Ömer, Resulullah(a.s)'ın sohbetinde bulunmuşlardır. Yine İbni Şahin, adı geçen ravinin "Onu Şam halkı öldürdü" diye söylediğini duydum" demektedir."

Hişam'ın Hasen'den rivayeti tarıkıyla Muhammed bin Mesleme (r.a)'nin şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Resulullah (a.s) bana bir kılıç vererek:

"Müşrikler savaşa devam ettikleri sürece, sen de bununla müşriklere karşı savaş. Ümmetimin birbirini vurmaya başladığını gördüğün zaman, onu birine götür, onu kırılıncaya kadar vur. Sonra evine gelerek, hatalı bir el sana dokununcaya yahut hayata son veren ölüm gelip çatıncaya kadar oturmaya devam et" diye buyurdu. O da aynen böyle yaptı."

Bu hadisin senedinde geçen raviler sikadır. Ancak Hasen, Muhammed bin Mesleme (r.a)'den hadis almış değildir. Resulullah (a.s), Muhammed bin Mesleme (r.a) ile Ebu Ubeyde'yi kardeş kılmıştır. Bedir Savaşı'na ve ondan sonraki savaşlara katılmış, sadece Tebük Savaşı'na katılamamıştır. Bu savaşta, Resulullah (a.s)'ın kendisine Medine'de kalması için izin vermesi nedeniyle geri kalmıştır.

İbni Abdi'l-Berr diyor ki:

"Muhammed bin Mesleme (r.a) sahabenin seçkinlerindendi. Bazı savaşlarında Resulullah (a.s) onu Medine'de yerine vekil olarak bırakırdı. Fitneden uzak dururdu. Bu nedenle Cemel Savaşı'na da Siffin Savaşı'na da katılmamıştır."

İbni Kelbi şöyle demiştir:

"Hz. Ömer (r.a) onu, Cuheyne kabilesinin zekatlarını toplamakla görevlendirmiştir." Bir başkası da:

"Muhammed bin Mesleme (r.a) Hz. Ömer (r.a)'in yanında, ülke içindeki bazı zor konuların çözüme kavuşturulması için tutuluyordu" demiştir. Muhammed bin Mesleme (r.a) Kufe'de kendi için saray yaptıran Sa'd bin Ebi Vakkas'ın durumunu ve daha başka konuları incelemek üzere Hz. Ömer (r.a) tarafından görevli olarak gönderilmiştir."

İbni Mübarek'in 'Zühd'de bildirdiğine göre İbni Uyeyne, Ömer bin Sa'id'den, o da Abaye bin Rufa'a'dan (Abaye'nin) şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Hz. Ömer (r.a)'e, Sa'd bin Ebi Vakkas'ın kendi için bir saray yaptırdığı ve onun için özel bir kapı koyduğu haberi geldi. Hemen Muhammed bin Mesleme (r.a)'yi Kufe'ye gönderdi. Hz. Ömer (r.a) kendisine ulaşan bir konuyu bizzat araştırırdı. Bu yüzden Muhammed bin Mesleme (r.a)'yi gönderdi. İbni Mesleme'ye:

"Sa'd'ın yanına git ve kapısını yak" dedi. İbni Mesleme (r.a) Kufe'ye gitti. Kapının yanına vardığında çakmağını çıkararak kapıyı yaktı. Durum Sa'd'a haber verildi. Sa'd dışarı çıktı. Muhammed bin Mesleme (r.a) de olayın mahiyetini kendisine anlattı."

İbni Şahin diyor ki:

"Muhammed bin Mesleme (r.a) sahabilerin önde gelenlerindendi. Önce Medine'de ikamet etti. Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesinden sonra Rebeze'de kalmaya başladı."

Vakıdi de diyor ki:

"Medine'de hicri 46 yılının sefer ayında ve 77 yaşında iken vefat etmiştir."

Medaini Mesleme (r.a)'nin vefat tarihinin hicri 43 yılı olduğunu söylemiştir. İbni Ebu Davud ise: *"Onu Şam halkı öldürdü,"* diye söylemektedir. Ya'kub bin Sufyan da Tarih'inde böyle söylemektedir. Onun bildirdiğine göre Şam diyarının Ürdün halkından bir adam, Muhammed bin Mesleme (r.a)'nin evinin bulunduğu bir sırada yanına girdi ve onu öldürdü. Muhammed bin Rebi', Mısır'a yerleşen sahabiler hakkında açıklama yaparken; *"Hz. Ömer (r.a) Muhammed bin Mesleme (r.a)'yi Mısır'a Amr'ın yanına gönderdi ve orada onun mallarını bölüştürdü,"* diye söylemekte ve bu bilgiyi bir hadise dayandırmaktadır. Daha sonra da: *"Muhammed bin Mesleme (r.a) Medine'de hicri 43 yılında, 77 yaşında iken vefat etti. Uzun boylu ve itidalli idi. Saçları dökülmüştü,"* diye söylemektedir.

Zehebi de Muhammed bin Mesleme (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Sahabenin seçkinlerindendir. Bedir Savaşı'na ve daha başka savaşlara katılmıştır.

Resulullah (a.s)'ın onu bir keresinde Medine'de yerine vekil tayin ettiği bildirilmiştir. Allah kendisinden razı olsun, o fitneden uzak duranlardandı. Cemel ve Siffin olaylarına katılmamıştır. Kendi için ağaçtan bir kılıç edinmiş ve Rebeze'ye çekilerek bir süre orada kalmıştır.

Harisoğullarına mensup (Harisi)'dir. Abdu'l-Eşheloğullarının antlaşmalılarındandır. Uzun boylu, esmer tenli, itidalli, saçları dökülmüştü ve vakarlı biriydi.

Hz. Ömer (r.a), onu Cuheyne kabilesinin zekatlarını toplaması için görevlendirdi. Hz. Ömer (r.a)'in amillerinden (valilerinden) biri kendisine şikayet edildiği zaman, onun durumunu ortaya çıkarması için Muhammed (r.a)'i görevlendirirdi. Arkasında yirmi erkek, altı kız çocuk bırakmıştır. Allah kendisinden razı olsun. Cabiye'ye gitmişti. Burada Hz. Ömer (r.a) ordusunun başında görevliydi."

Abbad bin Musa Sa'di, Yunus'tan, o da Hasan'dan, Muhammed bin Mesleme (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Bir yerden geçtim. Resulullah (a.s)'ın, Safa'da elini bir adamın elinin üstüne koymuş olduğunu gördüm. Yanına gittim bene "Seni selam vermekten alıkoyan ne oldu?" diye sordu.

"Ey Allah'ın Resulü, bu adama karşı, daha önce kimseye karşı yapmadığın bir davranışta bulunuyordun. Bu nedenle onunla konuşmanı kesmek istemedim. O kişi kimdi, ey Allah'ın Resulü?"diye söyledim. "Cibril (a.s)'di. Bana: "Şu Mu

hammed bin Mesleme. Selam vermedi. Eğer selam vermiş olsaydı, biz de selamı- nı iade ederdik (selamının karşılığını verirdik -Çeviren)" diye söyledi" şeklinde cevap verdi. Bunun üzerine ben:

"Sana ne söyledi ey Allah'ın Resulü?" diye sordum. "Bana komşu hakkında öğüt verip durdu. Hem de komşuyu komşuya mirasçı yapmamı emredecek kadar..." diye cevap verdi." (1)

İbni Sa'd diyor ki:

"Muhammed bin Mesleme (r.a), Mus'ab bin Umeyr'in vasıtasıyla müslüman olmuştur. Onun müslüman olması, Sa'd bin Mu'az'ın müslüman olmasından öncedir. Resulullah (a.s) onunla Ebu Ubeyde'yi kardeş kılmıştı. Tebük Savaşı yılında Resulullah (a.s) onu, Medine'de yerine vekil olarak bırakmıştı." (2)

İbni Yunus diyor ki:

"Muhammed bin Mesleme (r.a), Mısır'ın Fethi'nde bulundu. Zübeyr'le birlikte kaleye girenlerdendi." Abaye bin Rufa'a da: *"Muhammed bin Mesleme (r.a), siyah tenli, uzun boylu ve iri vücutlu biriydi,"* diye söylemektedir.

Sahih'te Cabir'den nakledilen hadiste; Ka'b bin Eşref'in öldürülmesinin, Muhammed bin Mesleme (r.a)'nin eliyle olduğu bildirilmiştir. (3)

İbni Mesleme (r.a) yetmişyedi yıl yaşamıştır. Yahya bin Bukeyr, İbrahim bin Munzir, Ebi Numeyr Şebab ve çoğunluk İbni Mesleme (r.a)'nin, hicri 43 yılının sefer ayında vefat ettiğini söylemektedirler.

MUHAMMED BİN MESLEME (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٢٠ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَمْرو بن دينار سَمِعْتُ جَابِر بْن عَبْدِاللَّهِ الأَنصاري

---

1) Hadisin senedinde ismi geçen Abbad bin Musa Sa'di'nin sika olduğunu İbni Hibban'dan başka söyleyen olmamıştır. Hasan diye kastedilen Hasenu'l Basri ise Muhammed bin Mesleme (r.a)'den hadis duymuş değildir. Ancak "Cibril (a.s) bana komşu konusunda o kadar öğütte bulundu ki, komşuyu komşuya mirasçı kılacağını sandım" hadisi. Hz. Aişe (r.a) ve İbni Ömer (r.a)'den sahih olarak rivayet edilmiştir. Bu hadisi, Buhari ve Müslim rivayet etmektedir.

2) Tebük: Vadi'l-Kura ile Şam arasında bir yerdir. Burada Tebük Savaşı meydana gelmiştir.

3) Buhari (7/336) 64-Kitabu'l-Meğazi. 15-Ka'b bin Eşref'in öldürülmesi babı. Müslim (3/1425) 32-Kitabu'l-cihad ve's-Siyer. 42-Yahudilerin Tağutu Ka'b bin Eşref'in öldürülmesi babı.

يَقُول: بَعَثَنِي عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي خَمْسِين فَارِسًا إِلى ذي خُشُب وأَمِيرُنَا مُحَمَّد بْن مسلمة الأَنصاري، فَجَاءَ رَجُلٌ فِي عُنُقِه مِصْحَفٌ وفي يَدِهِ سَيْفٌ وَعيْنَاه تَذْرِفَان، فَقَالَ: إِنَّ هَذَا يَأْمُرُنَا أَنْ نَضْرِبَ بِهَذَا عَلَى مافي هَذَا، فَقَالَ لَهُ مُحَمَّد بْن مَسْلَمة: اجْلِس فَقَدْ ضَرَبْنَا بِهَذَا عَلَى مافي هَذَا قَبْلَ أَنْ تُولد فَلَمْ يَزَل يُكَلِّمُه حَتَّى رَجَع.

2220- Hakim, Amr bin Dinar (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Cabir bin Abdullah Ensari'nin şöyle söylediğini duydum:

"Hz. Osman (r.a) beni elli atlı ile birlikte Zu Huşab'a gönderdi. Emirimiz Muhammed bin Mesleme Ensari (r.a) idi. Bir adam yanımıza geldi. Boynunda mushaf, elinde kılıç vardı ve gözlerinden yaşlar akıyordu. "Şu bana, şununla şu içindekini vurmamı emrediyor" diye söyledi. Muhammed bin Mesleme (r.a):

"Otur, sen doğmadan önce, biz bununla bunun içindekini vurduk" diye söyledi. Dönünceye kadar da onunla konuşmaya devam etti."

٢٢٢١ــ رَوَى أَبُو دَاود عَنْ ثعلبة بْن ضبيعة، قَالَ: دَخَلْنَا عَلى حذيفة، فَقَالَ: إِنِّي لأَعْرِفُ رَجُلاً لاتَضُرُّه الفِتَنُ شَيْئًا، قَالَ: فَخَرَجْنَا فإِذَا فُسْطَاطٌ مَضْروب، فَدَخَلْنَا، فَإِذَا فِيهِ مُحَمَّد بْن مسلمة، فَسَأَلْنَاه عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: مأُرِيدُ أَنْ يَشْتَمِلَ عَيَّ شَيْءٌ مِنْ أَمْصَارِكُم حَتَّى تَنْجَلِي عَمَّا انْجَلَت.

2221- Ebu Davud, Sa'leb bin Dabi'a (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Huzeyfe'nin yanına gittik. "Ben, fitnelerden etkilenmeyecek bir adam tanıyorum" dedi. Çıktık kurulu bir halde çadır gördük. "Sizin şehirlerinizi saran durum iyice aydınlanıncaya kadar, onlardan bir şeyin beni etkilemesini istedim," dedi."

Huzeyfe (r.a)'den gelen bir rivayette onun:

"Fitne zamanına yetişen her kim olursa onun hakkında endişe ediyorum. Sadece Muhammed bin Mesleme (r.a) bunun dışındadır. Ben Resulullah (a.s)'ın

---

2220-Müstedrek (3/436) Hakim sahih oluduğunu bildirmiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

2221-Ebu Davud (4/216) Kitabu's-Sunne. Fitne zamanında ileri geri konuşmayı bırakmaya delalet eden rivayetler babı.

ona "Fitne sana zarar vermez" dediğini duydum." dediği bildirilmiştir." (1)

٢٢٢٢ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ مُحَمَّد بْن إسحاق فِي ذِكْر مَنْ شَهِدَ بَدْرا قَالَ: ومِنَ الأَوْس ثُمَّ مِنْ حُلَفَائِهم مِنْ بَني عَبْد الأَشْهل مُحَمَّد بْن مسلمة بْن خالد بْن عَدِي بْنِ مَجْدَعَة بْنِ حَارِثَة بْن الحارث بن عَمْرو بن مالك بن الأوس كانَ حَليفًا لِبَني عَبْد الأَشْهَل، تُوُفِّي سَنَةَ ثَلاَث وقيل سَنَة سِتٍ وأَرْبَعين وهُوَ يَوْمَئِذٍ ابن سَبْع وسَبْعين سَنَة، وكَانَ يُكَنَّى أَبَا عَبْدالرَّحْمٰن وَصَلَّى عَلَيْه مَرْوان بن الحكم.

2222- Hakim, Muhammed bin İshak (r.a)'ın Bedir Savaşı'na katılanlardan söz ederken şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Evs'ten ve sonra da onların antlaşmalılarından (haliflerinden) olan Abdu'l-Eşheloğullarından Muhammed bin Mesleme bin Halid bin Adiyy bin Necda bin Harise bin Hadis bin Amr bin Malik bin Evs. Bu, Abdu'l Aşheloğullarının antlaşmalısı idi. Hicri 43 yılında vefat etmiştir. Hicri 46 yılında vefat ettiği de söylenmiştir. Vefat ettiğinde 77 yaşındaydı. Ebu Abdurrahman olarak künyelenirdi. Namazını Mervan bin Hakem kıldırmıştır."

2222-Müstedrek (3/433)

1) Ebu Davud (2221) nolu hadisin geçtiği "Sizin şehirlerinizden bir şeyin beni sarmamasını istedim" ifadesi ile "fitne iyice dağılıncaya kadar, bana fitnenin dokunabileceği bir yerde oturmak istemiyorum" demek istemiştir.

HASSAN BİN SABİT (R.A.)

Zehebi Siyer'de, Hassan bin Sabit (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Münzir'in oğlu, o Haram'ın oğlu, o, Amr'ın oğlu, o Zeyd Menat'ın oğlu, o Adiyy'in oğlu, o Amr'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o da Neccar'ın oğludur. Mü'min şairlerin seyyididir. Ruhu'l-Kuds ile desteklenmişti. Künyesi Ebu Velid'di. Ebul-Haşim olduğu da söylenmektedir. Ensardardır ve Hazrec kabilesine mensubdur. Ve bu kabilenin Neccaroğulları kolundandır. (Neccari) Medinelidir ve Furey'a'nın oğludur. Resulullah (a.s)'ın şairi ve sahabisi idi."

İbni Sa'd diyor ki:

"Cahiliye üzre altmış yıl, müslüman olarak da altmış yıl yaşamıştır. Annesi, Huneys Ebu Velid Furey'a'dır"

Müslim, künyesinin Ebu Abdurrahman olduğunu söylemiştir. Ebu Velid olduğu da söylenmiştir.

İbni İshak diyor ki:

"Sa'id bin Abdurrahman bin Hassan'a: "Hicret sırasında Hassan kaç yaşındaydı?" diye sordum. "Altmış yaşındaydı" diye cevap verdi. Resulullah (a.s) da elliüç yaşında iken hicret etmişti." Zühri, İbni Museyyeb'den rivayetle şöyle söylemiştir:

"Hassan, Ebu Hureyre (r.a)'nin de aralarında olduğu bir cemaat içinde bulunuyordu. (Hassan):"Ey Ebu Hureyre, Allah için söylemeni istiyorum, Resulullah (a.s)'ın 'benim adıma cevap ver, Allah seni Ruhu'l-Kuds ile desteklesin' diye söylediğini duydun mu?" diye sordu. Ebu Hureyre (r.a) de: "Allah için evet" diye cevap verdi." (1)

---

1) Buhari (6/304) 59)-Kitabu Bed'i'l-Hak 6-Meleklerle ilgili bilgiler babı. Müslim (4/1933) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 34-Hassan bin Sabit (ra.)'in faziletleri babı.

Adiy bin Sabit'in Bera'dan rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) Hassan'a:

"Onları hicvet (onları yerici anlamda şiirler söyle), onları tahrik et, Cibril (a.s) seninle birliktedir" diye buyurdu. (1)

Sa'id bin Müseyyeb'in bildirdiğine göre Hz. Ömer (r.a) Hassan (r.a)'ın yanından geçti. O da o sırada Mescid'in içinde bazı şiirler söylüyordu. Hz. Ömer (r.a) göz ucuyla ona doğru baktı. Hassan (r.a) bunun üzerine:

"Onun (yani Mescid'in) içinde, senden daha hayırlıları varken, ben gene şiir söylüyordum" dedi. Hz. Ömer (r.a) de: "Doğru söyledin," dedi." (2)

Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) Hassan (r.a) için Mescid'de bir minber yerleştirirdi. Hassan onun üzerinde ayakta durur, oradan Resulullah (a.s)'ı savunan şiirler okurdu. Resulullah (as) da:

"Allah'ın Resulünü savunduğu sürece Allah, Hassan'ı Ruhu'l-Kuds ile desteklemektedir" diye buyururdu." (3)

Urve'nin de şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Aişe (r.a)'nin yanında Furey'a'nın oğluna sövdüm. Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a):

"Ey kardeşimin oğlu, bundan uzak durmadığın sürece sana karşı yemin ederim (sana iltifat etmeyeceğime yemin ederim -Çeviren) Şüphesiz o, Allah'ın Resulü (a.s)'nü savunuyor idi." diye söyledi." (4)

Bir Açıklama

Hassan (r.a)'ın iftira (ifk) olayındaki rolüne rağmen Hz. Aişe (r.a)'nın kızkardeşinin oğlunu Hassan (r.a)'a sövmekten alıkoyması, müslümanın kalbinde kin taşımayacağını ve kalbindeki hiddetini yenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu hadiste, müslümanın; hiddet duyduğu kişinin gıyabında, açığa vurması ya da bir başkasının böyle bir şeyle kendi kalbindeki hiddeti dile getirmesine izin vermesinden kaçınması gerektiğine de işaret edilmektedir. Böylesi güzel davranışlara,

---

1) Bu hadisi, Buhari ve Müslim, bir önceki hadisin geçtiği yerlerde zikretmişlerdir.

2) Bunu Buhari ve Müslim daha önceki hadisin geçtiği yerlerde zikretmişlerdir.

3) Ahmed, Müsned (6/72) Ebu Davud (4/304) Kitabu'l-Edeb. Şiir hakkında gelen rivayetler babı. Tirmizi (5/138) 44-Kitabu'l-Edeb. 70-Şiir söylemek konusunda gelen rivayetler babı. Hakim Müstedrek (3/487) Zehebi de hadis muvafakat etmekte ve sahih olduğunu söylemektedir.

4) Buhari (10/546) 78-Kitabu'l-Edeb. 91-Müşriklerin hicvedilmeleri babı. Müslim, (4/1933) 44-KitabuFedaili's-Sahabe. 34-Hassan bin Sabit (r.a)'in faziletleri babı.

zamanımızda ne kadar da ihtiyaç vardır.

Ömer bin Havşeb, Ata bin Rebaha'ın şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Gözleri kör olduktan sonra Hassan, Hz. Aişe (r.a)'nin yanına gitti. Hz. Aişe (r.a) onun için bir yastık koydu. O sırada (Hz. Aişe (r.a)'nin) kardeşi Abdurrahman içeri girdi.

"Senin için bu sözlerini söyledikten sonra onu yine yastığa mı oturtuyorsun?" diye söyledi. Bu sözü ile Hassan (r.a)'ın Hz. Aişe (r.a)'ye yapılan iftira olayında konuştuklarını anlatıyordu. Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a): "O, Resulullah (a.s) adına cevap veriyor, düşmanlarına karşı O'nun kalbini rahatlatıyordu. Şimdi de gözleri kör oldu. Ben onun ahirette cezalandırılmamasını istiyorum," dedi."

Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s) Medine'ye geldi. Kureyşliler onu hicvettiler. O'nunla birlikte ensarı da hicvettiler. Resulullah (a.s) Hassan (r.a)'a:

"Onları hicvet. Ben onlarla birlikte amcamın oğullarının hicivlerinin de bana dokunacağından korkuyorum" diye buyurdu. (Hassan) da:

"Senin adına onlara karşı etten bir kıl (kılıç) çekeceğim. Benim, kargının ulaşamayacağı yerlere ulaşan bir söz söyleme aletim vardır" diye söyledi ve sonra dilini çıkardı. Onunla burnuna dokundu. Adeta bir erkek yılanın dili gibi bir dili vardı. Dilinin bir yanında da siyah bir ben vardı. Sonra da onunla çenesine dokundu."

Ebu Seleme'den rivayet edildiğine göre Hassan şöyle demiştir (r.a):

"Seni hak üzere gönderene yemin ederim ki, onlara şu dilimle ulaşacağım," diye söyledi. Sonra dilini çıkardı, dili adeta bir yılan dili gibi idi. Resulullah (a.s) da:

"Onlarda neseb bilgisi (veya nesebin önemi) var. Ebu Bekir'e git. O, Kureyş'in nesebini en iyi bilendir. O sana benim nesebimi sıralar" diye söyledi. Hassan (r.a):

"Seni hak üzere gönderene yemin olsun ki, senin ve nesebin adına onlara karşı etten kıl (kılıç) çekeceğim." diye söyledi. Sonra onları hicvetti. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"(Gönüllere) şifa verdin, kendin de şifa buldun" (yani sözlerinle gönlüme rahatlık verdiğin gibi, kendin de huzur buldun -Çeviren)" diye söyledi." (1)

---

1) Taberani, Mu'cemu'l-Kebir (4/38) Müslim'de bunun bir benzerini (4/1935) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 34-Hassan bin Sabit (r.a)'in faziletleri babında rivayet etmiştir.

Muhammed bin Saib bin Bereke annesinden şöyle rivayet etmiştir:

"Annesi, beraberlerinde bazı kadınlar bulunarak Hz. Aişe (r.a) ile birlikte Kabe'yi tavaf etti. Kadınlar Hassan (r.a)'a sövmeye başladılar. Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a):

"Ona sövmeyin. Allah'ın "onlar için acıklı azab vardır" (1) sözünde bildirilenler ona ulaştı. Gözleri kör oldu. Ben Allah'ın, Ebu Sufyan bin Haris hakkında söylediği şu sözlerden ötürü onu cennete sokacağını umuyorum:

"Sen Muhammed'i hicvettin, ben de sana O'nun adına cevap veriyorum,

Allah katında da bunun bir karşılığı vardır,

Benim babam, O'nun babası ve ailem,

Size karşı Muhammed'in ailesi için bir koruyucudur.

Sen O'nun dengi değilken, O'nu hiciv mi ediyorsun,

İkinizden fena olanınız, hayırlı olanınız için feda olsun.."

Şeyh Şu'ayb diyor ki:

"Ebu Sufyan bin Haris, Resulullah (a.s)'ın amcasının oğlu ve süt kardeşidir. Cahiliye döneminde Resulullah (a.s) ile samimi idi. Peygamber olarak görevlendirilince ona düşman oldu ve onu hicvetmeye başladı. Daha sonra Mekke'nin Fethi yılında müslüman oldu ve Huneyn Savaşına katıldı.

Şairin *"sizin fenanız hayırlınız için feda olsun"* sözü hakkında Suhayli şöyle söylemektedir:

"Sözün görünüşünde bir sevimsizlik bulunmaktadır. Çünkü adet üzere, "şu, ikisinin fenasıdır" denmez. Böyle olduğunda her ikisinde de her bir fenalık durumunun olması gerekir. Ancak Sibeveyh diyor ki: "Mesala bir kimsenin muhatabından daha aşağı mertebede olduğunu ifade etmek amacıyla "senden daha fena (şerli) biri ile karşılaştım" dersin. Bu söz, var olan bir fenalık durumunu ortadan kaldırır. Yine Resulullah (a.s)'ın "erkeklerin saflarının fenası sonuncusudur" diye buyurması da buna bir örnektir. Bu söz ile Resulullah (a.s) arkadaki safın, öndekine göre sevaptan daha az nasib alacağını ifade etmek istemektedir."

Mesruk'un şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Aişe (r.a)'nin yanında idim. O sırada Hassan (r.a) içeri girdi. -Gözleri kör olduktan sonra idi-. Şöyle söyledi:

---

1)Ali İmran Suresi: 91

"Namus ve vakar şüphe ile sıkıştırılamaz. (darlığa, sıkıntıya sokulamaz).

Ancak gafillerin etlerine düşkün olur,"

Bu söz üzerine Hz. Aişe "Ancak sen böyle değilsin" diye buyurdu. Ben: "Yüce Allah "Onlardan, o yalanın en büyüğünü yüklenene de büyük bir azab vardır" (1) diye buyurduğu halde, sen ona izin mi veriyorsun" dedim. Hz. Aişe (r.a): "Körlükten daha büyük hangi azab olabilir?" dedi."

Yine Hz. Aişe (r.a): *"O, Resulullah (a.s)'ı savunuyordu"* veya *"Resulullah (.as)'ı savunmak için hiciv söylüyordu"* diye söylemiştir." (2)

Hudeyc bin Muaviye'nin Ebu İshak'tan, onun da Sa'id bin Cubeyr'den rivayet ettiğine göre Sa'id bin Cubeyr şöyle söylemiştir:

"İbni Abbas'a, "Lanetlik Hassan geldi" diye söylenildi. Bunun üzerine İbni Abbas: "O, lanetlik değildir, Resulullah (a.s)'ın yanında canıyla ve diliyle cihad ediyorlardı." dedi." (3)

Zehebi diyor ki:

"Bu söz, onun bizzat savaşlara katıldığına işaret etmektedir."

Bir Açıklama

Hassan (r.a) hakkında genel olarak bilinen, onun savaşlara çok az katıldığıdır. Bunun nedeni de onun daha önce de geçtiği gibi İslam'a girdiği zaman, yaşının hayli ilerlemiş olmasıydı. Bazıları onun savaşlara katılmayışını, uygun olmayan bir takım sebeplere bağlamışlardır. Onların ileri sürdükleri bu sebepler insanın gönlünü mutmain edecek sağlam deliller değildir. O, savaşlara katılmayışından dolayı kınanmamış ve cezalandırılmamıştır. Bu konuda Resulullah (a.s)'ın kendisini kınadığına dair bir rivayet de gelmemiştir. Bu nedenle savaşlara katılmadığı için mazur sayılmaktadır.

Zehebi diyor ki:

"Abde bin Süleyman'ın Ebu Hayyan (r.a) Teymi'den, onun da Hubeyb bin Ebi Sabit'ten rivayet ettiğine göre Hassan (r.a) Resulullah (a.s) hakkında şöyle bir şiir söyledi:

"Şahid oldum ki Muhammed, yücelik makamı sahibinin Peygamberidir.

---

1) Nur Suresi: 11

2) Buhari (7/436) 64-Kitabu'l-Meğazi. 34-İftira olayı babı. Müslim (4/1934) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 34-Hassan bin Sabit (r.a)'in faziletleri babı.

3) Bunu Ebu'l-Ferec Eğani'de rivayet etmektedir. Bu kitap da İbni Asakir'in tanzim ettiği bir kitaptır.

Ahkaf'ın kardeşi (Hud a.s) onların arasında durduğu zaman,

Allah'ın zatı ile konuşur, adil olur ve doğruyu söyler" (1)

Resulullah (a.s) "ben de" diye buyurdu."

Ebu Ğassan Nehdi'nin Ömer bin Ziyad'dan, onun Abdulmelik bin Umeyr'den rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) hakkında şiir söylemiştir. Bu ravi de yukarıdaki şiiri zikretmiş ve şöyle bir ilavede bulunmuştur:

"Yahudilerin düşmanlığına uğrayan Meryem oğlu

Arşın sahibi tarafından gönderilen bir peygamberdir,"

İbni İshak, Asım bin Ömer ve Abdullah bin Hazm'dan rivayetle der ki:

"Hassan şu beyitleri okudu:

"Düşünceler, akşam uykusunu engelledi,

Hayaller yıldızlara yükselince,

Senin kalbine bir sevgiliden,

Hastalık dokundu ki, o içerde gizlidir,

Ey insalar, benim gibisi öldürülür mü,

Gücü zayıflamış, kemikleri gevşek,

Durumu bir kokuya benzeyen,

Yatağının üstüne, inci boncuklar dizilmiş,

Etrafımda karınca yavruları dolaşıyor olsa,

Yaralar onları içine alır,

Gündüz güneşinden üstüne bir şey çıkacak olsa,

Ancak gençler, öyle devam edip gitmezler..."

Bazıları şunu da ilave etmişlerdir:

"Nice hayaller vardır ki, yokluk onları yok etmiştir,

Nice cahillikleri de nimetlerin bolluğunu kapatmıştır..."

Hassan bin Sabit (r.a) bu beyitleri okuyunca yüksekçe bir binanın veya kalenin üstünden avazının çıktığı kadar şöyle bağırdı:

---

1) Ebu Yahya: Zekeriyya (a.s), Ahkaf'ın Kardeşi: Hud (a.s)

"Ey Kayleoğulları!..." Toplandıklarında: "Yazık, neyin var?" diye sordular. "Araplardan kimsenin bir benzerini söyleyemediği bir kaside söyledim" dedi ve sonra orada toplananlara yukarıdaki şiirini okudu. Onlar: "Sen bizi bunun için mi topladın?" dediler. Bunun üzerine o da: "Gönlü vesvese ile dolu olan biri, buna sabredebilir mi?" dedi."

Süleyman bin Yesar:

"Hassan (r.a)'ı gördüm, gözlerinin arasına doğru sarkan bir kakülü vardı," diye söylemiştir.

İbni İshak, Hassan (r.a)'ın hicri 54 yılında vefat ettiğini söylemiştir. Haysem bin Adiyy ile Medaini ise hicri 40 yılında öldüğünü belirtmişlerdir. Onun Cebele bin Eyhem ile Muaviye'ye heyetlerle gittiği olmuştur. İbni Sa'd ise Muaviye'nin döneminde öldüğünü söylemektedir.

İbni Hacer de Hassan bin Sabit (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Ebu Ubeyde diyor ki:

"Hassan bin Sabit (r.a) üç özellikle diğer şairlere üstün gelmiştir: Cahiliye döneminde ensarın şairi idi, peygamberliğin gelmesinden sonra da Hz. Peygamber (.as)'in şairi oldu. Yemen şairlerinin tümü ise, bu özelliklerini ancak müslümanlıkta kazandılar... "

Halife'nin bildirdiğine göre Hassan (r.a) hicri 40 yılından önce vefat etmiştir. Hicri 40 yılında öldüğü söylendiği gibi, 50 yılında öldüğü de söylenmiştir. İbni Hişam'ın sözüne göre de hicri 54 yılında ölmüştür. Bu sözü ondan İbni Berki rivayet etmekte ve Hassan (r.a)'ın öldüğünde 120 yaşında veya ona yakın bir yaşta olduğuna dair bilgiyi ilave etmektedir. İbni İshak, Resulullah (a.s)'ın Medine'ye vardığı sırada Hassan (r.a)'ın 60 yaşında olduğunu bildirmektedir.

Hassan (r.a)'ın kırk yılında öldüğünü söyleyenlerin sözüne göre yüz yaşında veya daha küçük yaşta ölmüştür. Hicri 50 yılında öldüğünü söyleyenlerin sözlerine göre 110 yaşında ölmüş, 54 yılında öldüğünü söyleyenlerin sözlerine göre de 114 yaşında ölmüş olmaktadır.

Çoğunluğun görüşüne göre ise 120 yıl yaşamıştır. Ayrıca 104 yıl yaşadığı da söylenmiştir. Bu rivayeti, İbni Ebi Hayseme, Medaini'ye dayandırarak bildirmiştir. İbni Sa'd da:

"Cahiliye döneminde altmış, müslümanlıkta da altmış yıl yaşadı ve 120 yaşında iken vefat etti" demektedir.

HASSAN BİN SABİT (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢٢٢٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: «اسْتَأْذَنَ حَسَّانُ بْنُ ثَابِت رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي هِجاء الْمُشْرِكِين، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «فَكَيْفَ بِنَسَبِي؟» فَقَالَ حَسَّانُ: لأَسُلَّنَّكَ مِنْهُم كَمَا تُسَلُّ الشَّعرَةُ من العجين.

2223- Buhari, Hz. Aişe (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hassan bin Sabit (r.a) müşrikleri hicvetmek için Resulullah (a.s)'dan izin istedi. Resulullah (a.s): "Benim nesebimi na yapacaksın?" diye sordu. O da:

"Senin için onlara karşı etten bir kılın uzatılması gibi (dilimi) uzatacağım" diye cevap verdi."

Bir rivayette de Urve'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Gidip, Hz. Aişe (r.a)'nin yanında Hassan (r.a)'a sövdüm. Hz. Aişe (r.a): "Ona sövme. O, Resulullah (a.s)'ı savunmakta idi," diye söyledi."

Müslim'in bir rivayetinde de Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Hassan (r.a): "Ey Allah'ın Resulü, Ebu Süfyan hakkında bana izin ver," dedi. Resulullah (a.s): "Benim onunla olan yakınlığımı ne yapacaksın?" diye sordu. "Seni üstün kılana yemin ederim ki, hamurdan bir kılın çekilmesi gibi seni onların arasından çekeceğim" diye söyledi. Bundan sonra Hassan (r.a):

"Medeniyetin zirvesi, Haşim ailesinden,

Mahzum evinin oğullarındadır, senin babansa köle." diye söyledi ve kasidesini okudu." (1)

"Medeniyetin zirvesi.." diye başlayan beytten sonra Buhari ve Müslim'in zikretmediği bir beyit daha bulunmaktadır. Bu beyt ele alınırsa anlam daha iyi tamamlanır. O beyit şöyledir:

"Zühreoğullarının kendilerinden doğduğu kimseler,

Kerem sahibidirler, senin yaşlılarına ise üstünlük yaklaşmamıştır."

*"Mahzum evi"*nden diye bahsedilen ev ise, Abdulmuttalib'in oğullarından Abdullah, Zübeyr ve Ebu Talib'in anası olan Fatıma binti Amr bin Aiz bin İmran bin Mahzum'un evidir. Hadiste hicvedilen Ebu Süfyan ile kastedilen de Ebu Süfyan bin Haris bin Abdulmuttalib'dir. O, Resulullah (a.s)'ın amcasının

---

2223-Buhari (10/546) 78-Kitabu'l-Edeb. 91-Mürşiklerin hicvedilmeleri babı.

1) Müslim (4/1934) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 34-Hassan bin Sabit (r.a)'in faziletleri babı.

oğludur. Ebu Süfyan o zaman Resulullah (a.s)'a ve müslümanlara eziyet ediyordu. Daha sonra ise İslam'a girerek iyi bir müslüman olmuştur.

"Zühreoğullarının kendilerinden doğduğu kimseler" derken kasdettiği, Hamza ve Safiyye'nin annesi Hale binti Vahbi bin Abdi Menaf'tır. *"Babansa köle"* derken, Ebu Süfyan bin Harise'ye kötü söz söylemektedir. Anlamı da şudur: Ebu Süfyan'ın Haris bin Abdulmuttalib'in annesi, Sumeyye binti Mevhib'dir. Mevhib ise Abdi Menafoğullarının kölesiydi. Ebu Süfyan bin Haris'in kendi annesi de böyleydi. *"Sizin yaşlı kadınlarınıza üstünlük hiç yanaşmamıştır"* sözü ile bunu anlatmak istemiştir.

Müslim'im bir rivayetinde de Resulullah (.a.s)'ın *"Kureyş'i hicvedin, böyle bir şey onlar için ok yağmuruna tutulmalarından daha ağır gelir"* diye buyurduğu, İbni Revaha'ya adam gönderdiği ve *"hicvet"* diye söylediği, ancak İbni Revaha'nın kendisini pek memnun edemediği, sonra Ka'b bin Malik'e adam gönderdiği, daha sonra Hassan bin Sabit'e adam gönderdiği bildirilmiştir. Hassan (r.a) Resulullah (a.s)'ın yanına gittiğinde:

"Kuyruğu ile vuran şu aslana haber göndermenin zamanı geldi" diye söyledi. Sonra dilini çıkarıp hareket ettirmeye başladı. Sonra da:

"Seni hak üzere gönderene yemin ederim ki, onları dilimle bir deriyi soyar gibi soyacağım," diye söyledi. Resulullah (a.s) da:

"Acele etme. Ebu Bekir, Kureyş'in nesebini en iyi bilen kişidir. Benim de onların arasında nesebim var. (Ebu Bekir) benim nesebimi senin için çıkarsın (tesbit etsin)" diye buyurdu. Hassan (r.a) da Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yanına gitti. Sonra döndü ve:

"Seni hak üzere gönderene yemin ederim ki, seni onların arasından, hamurdan kılın çekilmesi gibi çekeceğim" diye söyledi.

Hz. Aişe (r.a) dedi ki:

"Resulullah (a.s)'ın Hassan'a:

"Sen, Allah'ı ve Resulünü savunduğun sürece Rehu'l-Kuds seni desteklemeye devam eder," diye buyurduğunu duydum."

Yine Hz. Aişe (r.a) dedi ki:

"Resulullah (a.s)'ın "Hassan onları hicvetti, gönle rahat (şifa) verdiği gibi, kendisi de rahat (şifa) buldu" diye buyurduğunu duydum."

Hassan (r.a) şöyle söylemiştir:

"Sen Muhammed'i hicvettin, ben de O'nun adına cevap veriyorum,

Allah katında bunun elbette bir karşılığı vardır,

Sen, doğru sözlü, takva sahibi Muhammed'i hicvettin,

O Allah'ın Resulüdür, vefakarlıksa O'nun sıfatı,

Benim babam, O'nun babası (babamın babası) ve ailem,

Muhammed'in ailesi için size karşı koruyucudur.

Eğer onları Keda'da (1) hak için toprak saçarken göremezsen,

Ben kızcağızımı kaybedeyim,

Omuzlarında kana susamış oklar bulunarak (2)

Ağızları gemlilerle başı dik yarış ederler,

Bizim atlarımız hızlanmaya devam ederler,

Onları kadınlar başörtüleri ile kamçılar,

Siz bize bir saldırıda bulunursanız, biz başlıklarımızı takarız,

Böylelikle fetih olur, örtü kalkar,

Aksi halde bir gün, şiddetli vuruşa kadar sabredin,

O günde Allah dilediğini yüceltir.

Allah: "Ben bir kul gönderdim,

O hakkı söyler, O'nda korku yoktur" diye buyurdu...

Yine Allah buyurdu: "Ben bir ordu hazırladım,

Onlar ensardır ki, düşmanla karşılaşmaya hazırdırlar"

Hergün sana bir yandan,

Ya bir yergi, ya sadırı, ya hiciv gelir.

---

1) Kida: Mekke'nin yükseklerinde, mezarlığın bulunduğu yerdedir.Bu bölge Ma'la olarak adlandırılır. Burada Mina çakıllığından ayrı olarak bir çakıllık bulunmaktadır. Şeybeoğulları kapısı, buranın çevresinde idi. Kelime ayrıca Kudeyy olarak da okunabilir. Böyle okunursa, Mekke'nin aşağı kısımlarında bulunan bir yer anlatılmış olur. Bu yer, Şafiiler ve İbni Zübeyr sokağına yakındır. Ku'ayk'a'an burada bulunmaktadır. Burada Kudeyy adı verilen bir başka yer daha bulunmaktadır. Burası Mekke'den Yemen tarafına giderken yol üzerinde bulunmaktadır.

2) Metinde "Susamış oklar" ifadesi geçmektedir. Bununla okların insan kanına, damardaki kanlara susamışlığı, acele ile bu kanlara ulaşma arzusu içinde olduğu ifade edilmek istenmektedir. Bu ifade ile istiare sanatı kullanılmıştır.

Sizden kim Allah'ın Resulünü hicvederse,

Kim de över ve O'na yardım ederse birdir,

Allah'ın elçisi, Cibril (a.s) bizim aramızdadır.

Rehu'l-Kuds'un hiçbir dengi de yoktur..."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Hassan bin Sabit (r.a)'in hayatı İslam davetçilerinin alacakları derslerle doludur. Onun hayatı çok büyük bir önem arzetmektedir. Bu açıdan onun hayatını burada vermiş bulunuyoruz.

Cahiliye döneminde şiir, kamuoyunu etkilemede en güçlü silah idi. Müslüman şairlerden her biri geri kalmaksızın, İslam'a yardım ve ona çağrıda bulunmuşlardır. İslama dokunacak fenalıkları bertaraf etmede, düşmanlarına karşı onu savunmada ya da bazı durumlara açıklık getirmede İslam şairleri bütün güçlerini ortaya koyarak bir şeyler yapmaya çalışmışlardı. Bu bize, İslam davetçilerinin, kamuoyunu etkilemek için önlerindeki bütün meşru yolları kullanmalarının, var güçlerini sarfetmelerinin gerektiğini göstermektedir. Şaire şairle, konuşmacıya konuşmacı ile cevap vermek Resulullah (a.s)'ın adeti idi. Bu da İslam davetçileri için bir ölçü ve tutunulması gereken bir kulptur. Hikmet ve fetva sınırları dahilinde gazeteye gazete ile, kitaba kitab ile, bildiriye bildiri ile karşı durmak gerekiyor.

Hassan (r.a)'ın hayatından çıkaracağımız ölçülerden biri de şiir ve beyanın, İslam davetinde önemli bir yeri olduğudur. Yüce Allah Peygamberine *"Onlara etkili sözler söyle"* (1) diye buyurmaktadır. Resulullah (a.s), şairlerinden çoğunu etkilemiş ve onların şiirlerinin, düşman üzerindeki etkisinden söz etmiştir. Bazıları için dua da etmiştir. Bu, İslamın, şiirin önemini kabul etmeyip ileri geri söz söyleyen kişilere çok güzel bir cevaptır. İslam davetçileri günümüzde şiirden yararlanacakları gibi çağın etkin propaganda araçlarından da yararlanacaklardır.

HUCR BİN ADİY (R.A)

İbni Hacer, Hucr bin Adiy (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Hucr, Ariyy'in oğlu, o Muaviye'nin oğlu, o Cebele'nin oğlu, o Adiyy'in oğlu, o Rabi'a'nın oğlu, o da Muaviye Ekrem'in oğludur. Kind'dendir. Hucr bin Edber ve Hucr Hayr olarak bilinirdi. İbni Sa'd ile Mus'ab Zübeyri, Hakim'in rivayetine dayanarak naklettikleri bir haberde şöyle bildirmişlerdir:

"Hucr ve kardeşi Hani bin Adiyy Resulullah (as)'ın huzuruna çıktılar. Yine bunlar, Hucr bin Adiyy'in Kadisiyye seferine, bundan sonra da Cemel ve Siffin vakalarına katılmışlardır. Bu olaylarda Hz. Ali (r.a)'nin yanında yer alarak onun taraftarlarından olmuşlardır. Azra ovasında, Muaviye'nin emri ile öldürüldükleri bildirilmektedir. Söz konusu ovayı Hucr fethetmişti, öldürülmesi de orada olmuştur. Bu bilgileri, İbni Kelbi aktarmaktadır. Ya'kub bin Süfyan, Hucr'un adını, Siffin olayında Hz. Ali (r.a)'in emirliğini yapmış olanların arasında saymaktadır. İbni Seken ve başkalarının İbrahim bin Eşter'in babasından rivayeti tarıkıyla verdikleri habere göre İbni Eşter'in babası ve Hucr bin Edber, Rebeze'de Ebu Zer'in vefatı sırasında hazır bulunmuşlardır."

Buhari, İbni Ebi Hatim -babasından rivayetle-, Halife bin Hayat ve İbni Hıbban ise onu tabiiler arasında zikretmektedir. Burada değişik bir görüş vardır ya da yanılgı söz konusudur.

İbni Kani, onun hayatını verirken Şu'ayb bin Harb'ın Şu'be'den, onun Ebu Bekir ibni Hafs'tan, onun da Resulullah (a.s)'ın ashabından olan Hucr bin Adiyy'den rivayeti tarıkıyla Resulullah (a.s)'ın:*"Bir topluluk şarap içer, ama onu kendi adından başka bir adla çağırırlar"* diye buyurduğunu bildirmektedir.

Ahmed Zühd'de, Hakim de Müstedrek'te İbni Sirin'in şöyle söylediğini rivayet etmektedirler:

"Ziyad hutbeyi uzattı. Hucr "namaz" diye seslendi. Ziyad hutbesine devam

etti. Bunun üzerine Hucr ve cemaatin içindeki diğer fertler Ziyad'ın üzerine çakıl taşları atmaya başladılar. Ziyad hutbeden indi. Sonra olayı Muaviye'ye bildirdi. Muaviye de "Onu benim yanıma gönder" diye cevap yazdı. Hucr, Muaviye'nin yanına gidince:

"es-Selamü aleyke, ey 'mü'minlerin emiri" diye seslendi. Muaviye:

"Ben gerçekten mü'minlerin emiri miyim?" diye sordu. Hucr: "Evet" dedi. Sonra Muaviye onun öldürülmesini emretti. Hucr:

"Benden demiri çözmeyin, kanlarımı da yıkamayın (yani üzerimden kılıcı kaldırmayın, kanlarımı da yıkamayın -Çeviren) ben Muaviye ile hesap yerinde karşı karşıya geleceğim ve ondan hesap soracağım," diye söyledi."

Ruyani, Taberani ve Hakim, Ebu İshak'dan şöyle bildirmektedirler:

"Hucr bin Adiyy'i: "Ben bey'atım üzereyim. Kendim o bey'atı bozmayacağım gibi, bozulmasını da istemem" diye söylerken gördüm."

Zehebi diyor ki:

"Hucr bin Adiyy (r.a) Hucr Hayr denilen kişidir. Babası Adiy Edber'dir. Arkadan vurulduğu için Edber diye adlandırılmıştır. Kendisi Kufe'lidir. Künyesi Ebu Abdurrahman'dır. Şehid olarak vefat etmiştir. Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulunmuş ve kardeşi Hani bin Edber ile birlikte Resulullah (a.s)'ın huzuruna çıkmıştır. Onun Resulullah (a.s)'dan rivayet ettiği herhangi bir hadisi yoktur. Hz. Ali (r.a) ve Ammar (r.a)'dan hadis dinlemiştir.

Üstün konum sahibi bir kişi, kendisine itaat edilen bir emirdi. İyilikle muamel eder, buna son derece özen gösterirdi. Fenalıklara karşı çıkmada önde gelirdi. Hz. Ali (r.a) taraftarlarındandı. Allah her ikisinden de razı olsun. Sıffin Savaşı'na emir sıfatı ile katılmıştır. Salih ve çokca ibadet eden bir abid idi."

İbni Avn, Muhammed bin Sirin'in şöyle söylediğini bildiriyor:

"Hucr (r.a) getirildiğinde; "Beni elbiselerim ile gömün, ben hakkı arayan biri olarak diriltileceğim" diye söyledi." (1)

İbni Avn, Nafi'nin de şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"İbni Ömer (r.a) pazarda idi. Hucr (r.a)'un öldürüldüğü haberi kendisine bildirildi. O sırada aniden kalçalarının üstüne yere düştü. Kendisini şiddetli bir hıçkırık aldı." (2)

---

1) İbni Sa'd (6/220)

2) Bunu, Ahmed Bidaye'de olduğu gibi, İbni Aliyye tarıkıyla aynen bu isnadla rivayet etmektedir Bu rivayet de sahihtir.

Hişam bin Hassan, Muhammed'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Hucr (r.a) Muaviye'ye getirildiğinde "es-selamu aleyke, ey müminlerin emiri" diye seslendi. Muaviye: "Ben gerçekten mü'minlerin emiri miyim? Bunun boynunu vurun" dedi. Hucr (r.a) iki rekat namaz kıldı. Ailesine de:

"Demiri (kılıcı) üzerimden almayın. Kanımı da yıkamayın. Ben hesap gününde Muaviye ile karşı karşıya geleceğim" diye söyledi."

Bildirildiğine göre Muaviye'nin elçisi onlara (idam edileceklere) bir adamın beraatını (yani affedilmeleri için bir kimsenin kefaletini) yaptıklarından pişman olduklarını ifade etmelerini teklif etti. On kişi bunu kabul etmek istemedi, on kişi de beraat istedi. İdam sırası Hucr'a geldiğinde Hucr titremeğe başladı.

Söylenildiğine göre Muaviye hacca gittiğinde, Hz. Aişe (r.a)'yi ziyaret için izin istedi. Hz. Aişe (r.a) ona: *"Sen Hucr'u öldürdün mü?"* diye sordu. Muaviye de: *"Onun üldürülmesinde insanların iyiliğini gördüm ve (onun sağ kalmasından dolayı -çeviren) insanların dağılabileceklerinden çekindim"* diye cevap verdi.

Hucr (r.a)'un ve onunla birlikte öldürülenlerin mezarları Azra'da (1) açıktadır ve ziyaret edilmektedir.

Hucr (r.a), arkada iki erkek çocuk bırakmıştır. Ubeydullah ile Abdurrahman. Bu ikisini de emir Mus'ab bin Zübeyr öldürmüştür. Bunlar Hz. Ali (r.a) taraftarlığı güdüyorlardı.

Bir Açıklama

Bizim seçtiğimiz yol, sahabeyi sadece hayır ile anmaktır. Ancak Muaviye döneminin de Resulullah (a.s)'dan gelen nass ile sabit olduğu üzere ısırıcı krallığın başlangıcı olduğunu hatırlatmamız gerekir. Bunun gibi, Ammar'ı öldüren taşkın gurubun da başı idi. Ammar'ı taşkın bir gurubun öldüreceği konusunda da açık nass bulunmaktadır. Hucr bin Adiyy (r.a) ile arkadaşlarını haksız yere öldürmek suretiyle, siyasi amaçlı öldürme uygulamasını ilk başlatan Muaviye olmuştur. Bu, İslam ümmeti tarihinde çok kötü bir adet olarak kalmıştır. Biz bu gelişmeleri ibret alınsın diye kaydediyoruz. Kullarını hesaba çekecek olan sadece Allahu Teala'dır. Diğer sahabiler için olduğu gibi, Muaviye için de Allah'ın rızasını ve mağfiretini diliyoruz. Emir bundan önce de Allah'ın idi, bundan sonra da O'nun olacaktır...

---

1) Azra:Şam'ın köylerinden biridir. Şehrin kuzay doğu tarafına düşmektedir. Şehirden yaklaşık olarak onbeş mil uzaklıktadır. Hucr ile arkadaşlarının kabirleri buradadır. Kabir bu köyün camisinin bitişiğinde bulunmaktadır. Bugün hala bu kabirler ayaktadır.

İMRAN BİN HÜSEYİN (R.A.)

İbni Hacer, İmran bin Hüseyin (r.a) hakında şu bilgileri vermektedir:

"İmran Hüseyin'in oğlu, o Ubeyd'in oğlu, o Halef'in oğlu, O Abdu Nehem'in oğlu, o Huzayfe'nin oğlu, o Cehme'nin oğlu, o Ğadıra'nın oğlu, o Habeşe'nin oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o da Amr'ın oğludur. Huza'a kabilesindendir. İbni Kelbi ve onun rivayetini esas alanlar, İmran'ın nesebini bu şekilde vermektedirler. Ebu Ömer'e göre nesebde geçen Abdu Henem, Salim'in oğlu, o da Ğadıra'nın oğludur. Ebu Huceyd olarak künyelenirdi. Resulullah (a.s)'dan birkaç hadis rivayet etmiştir. Müslüman olması Hayber'in Fethi yılındadır. Bir kaç savaşa katılmıştır. Berki'nin söylediğine göre,Mekke'nin Fethi gününde Huza'a kabilesinin sancağını taşıyordu."

Taberani de diyor ki:

"O, babası ve kızkardeşi söz konusu tarihten daha önce müslüman olmuşlar dır. Kendi kavminin beldesinde oturmaktaydı, daha sonra Basra'ya yerleşti ve ölünceye kadar orada kaldı."

Taberani'nin sahih bir senetle Sa'id bin Ebi Hilal'den, onun da Ebu Esved Dueli'den rivayet ettiğine göre Ebu Esved Dueli şöyle söylemiştir:

"Basra'ya gittim. İmran bin Hüseyin (r.a) orada idi. Hz. Ömer (r.a) Basra halkına dini konuları öğretmesi için onu oraya göndermişti."

Halife de diyor ki:

"Abdullah bin Amir, İmran bin Hüseyin'i Basra'ya kadı yaptı. Bir kaç gün bu görevde kaldı, daha sonra görevden alınmasını istedi."

İbni Sa'd da diyor ki:

"Ziyad, onu kadılığa tayin etti, kendisi görevden alınmasını istedi. Ziyad da görevden aldı."

Taberani ve İbni Mende sahih bir senetle, İbni Sirin'in şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Basra'ya yerleşen sahabilerden İmran (r.a)'ın önüne geçen olmadı."

Ebu Ömer şöyle söylemiştir:

"İmran, sahabenin seçkinlerinden ve fakihlerindendi. Basra halkı onun hakkında "hafaza meleklerini görüyordu ve hafaza melekleri de onunla konuşuyorlardı. (İmran) dağlama yapıncaya kadar, bu böyle sürdü" derlerdi." İbni Sirin "Basra'ya yerleşen sahabilerin en üstünleri İmran ile Ebu Bekir idi," diye söylemiştir. Hz. Hasan (r.a), Basra ve etrafına (veya Serve'e) İmran'dan daha hayırlı birilerinin gelmediği hakkında yemin ederdi. Bu konudaki rivayeti Ahmed 'Zühd'de, Süfyan'dan rivayet etmektedir. Şöyle diyor:

"Hz. Hasan (r.a) buna benzer söz söylerdi. O, fitne olaylarından uzak durdu ve çarpışmalara girmedi. Ebu Nu'aym: "İmran, duası kabul edilen biriydi," diye söylemektedir."

Zehebi de onun hayatı hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Örnek bir önder ve imamdı. Resulullah (a.s)'ın sahabisidir. Huza'a kabilesindendir. O, babası ve Ebu Hureyre aynı tarihte, hicri 7 yılında müslüman olmuşlardır. Rivayet ettiği bir kaç hadis bulunmaktadır."

Basra kadılığını üstlenmişti. Hz. Ömer (r.a) onu, Basra halkına dinlerini öğretmesi için göndermişti. Hz. Hasan (r.a) Basra'ya kendileri için İmran bin Hüseyin (r.a)'den daha hayırlı birinin gelmediğine dair yemin ederdi.

Zarura: *"İmran bin Hüseyin (r.a)'i ipek giymiş bir halde gördüm"* diye söylemiştir.

Mutarrif bin Abdullah şöyle söylemiştir:

"İmran bin Hüseyin (r.a) bana dedi ki: "Sana bir söz söyleyeceğim. Umulur ki, Allah sana onunla bir yarar sağlar. Resulullah (a.s) hacc ile umreyi birleştirdi. (yani ikisini aynı zamanda gerçekleştirdi.) Ölümüne kadar da bu amelden nehyolunmadı. Bu işi, haram eden Kur'an ayeti de inmedi. -Melekler- bana selam vermekte idiler. Dağlama yapınca bunu (yani selam verme işini) bıraktılar. O hareketi terkedince, yine selam vermeye başladılar" (1)

Bir Açıklama

Meleklerin İmran bin Hüseyin (r.a)'e selam vermeleri, bir müslümanın gayb alemi ile irtibat kurabileceğine delil oluşturmaktadır. Bu da Allah'a yönelmiş in-

---

1) Müslim (2/898) 15-Kitabu'l-Hacc. 3-Temattu haccının caiz olduğu babı.

sanların -keşf ehlinin- açıkladıkları bir durumdur. Bunun garip karşılanması gereksizdir. Kur'an-ı Kerim Meryem'i sıddıklıkla vasfetmektedir. Bununla birlikte melekler ona hitabda bulunmuşlar ve ona seslenmişlerdir. Müslümanlardan böyle bir durumla karşı karşıya gelenlerin bunu şer'i bir maslahat gördüğü zaman anlatmaları gerekir. Bunu dinleyen müslümanın da eğer anlatanın yalancılık ya da günahkarlığına tanık olunmamışsa ve söylenilende de şer'i açıdan bir uygunsuzluk yoksa duyduğunu doğrulaması caizdir. Bu, İmran'ın söylediği dağlama yapma ve benzeri tedavi yollarının caiz olduğuna dair hükme de ters düşmez. Ancak İmran için kemalin ancak dağlama yapılmadan gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Zehebi diyor ki:

"İmran, Resulullah (a.s) ile birlikte birden fazla savaşa katılmıştır. Kendi kavminin beldesinde oturuyor, Medine'ye de ara sıra geliyordu."

Hakem bin A'rec, İmran bin Hüseyin (r.a)'in şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Resulullah (a.s)'a bey'at ettikten sonra, sağ elimle erkeklik organıma dokunmeş değilim." (1)

Muhammed'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Basra'ya İmran bin Hüseyin (r.a)'den daha üstün bir insan gelmedi." (2)

Katade şöyle söylemiştir:

"Bana İmran (r.a)'ın şöyle söylediği bildirildi:

"Ben, rüzgarların savurduğu bir kül olmayı isterdim." (3)

İmran bin Hüseyin (r.a) fitne olayından uzak durmuş ve Hz. Ali (r.a) ile birlikte savaşmamıştır.

Ebu Katade'den şöyle rivayet edilir:

"İmran bin Hüseyin bana "Mescid'e devam et,"dedi. "Ya bana karşı durulursa?" diye sordum. "O zaman evinde dur" dedi." Orada da bana karşı durulursa?" diye sordum. "Biri canımı ve malımı almak amacıyla benim karşıma çıkar-

---

1) Ahmed, bunu Müsned (4/439)'de rivayet etmektedir. Senedinde geçen raviler sikadırlar. Ayrıca Hakim, Müstedrek (3/472)'de sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de bu hadise muvafakat etmiş ve sahih olduğunu bildirmiştir.

2) İbni Sa'd, Tabakatu'l-Kübra (4/287) Aynı hadisi Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/381)'de rivayet etmekte ve: "Bunu Taberani rivayet diyor, ravileri de isimleri Buhari'nin Sahih'inde geçen ravilerdir" diye söylemektedir.

3) İbni Sa'd (4/287)

sa, o zaman onu öldürmenin helal olduğunu görürüm" diye cevap verdi." (1)

İmran (r.a)'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Dağlama yaptık, dağlama yapılanlar yine iyileşmedi." (2)

Mutarraf'tan şöyle rivayet edilmiştir:

"İmran (r.a) hastalığı esnasında: "Bana (melekler tarafından) selam veriliyordu. Eğer yaşarsam, bunu benim için gizli tut" diye söyledi." (3)

Yine Mutarraf'tan şöyle rivayet edilmiştir:

"İmran bana "Meleklerin bana selam vermelerinin yeniden başladığını hissettin mi?" diye sordu. Bundan sonra fazla zaman geçmeden vefat etti." (4)

Yine Mutarraf'dan rivayet edilmiştir:

"İmran (r.a)'a: "Beni ziyaret etmemen, üzerinde gördüğüm durumdan başka bir şey değildir" diye söyledim. "Öyle yapma, benim için en sevimli olanı, Allah katında en sevimli olandır" diye söyledi." (5)

İmran'ın azatlısı İbrahim Ata, babasından şöyle rivayet etmiştir:

"İmran (r.a) bir adam hakkında bir hüküm verdi. Adam:

"Vallahi, benim hakkımda haksız bir hüküm verdin, (doğruyu ortaya çıkarmak için) gereken araştırmayı da yapmadın." diye söyledi. İmran: "Bu nasıl oldu?" diye sordu. "Benim aleyhime yalan yere şahitlikte bulunuldu" diye söyledi. Bunun üzerine İmran: "Bu benim malımda olsun (yani bu hüküm benim malımda uygulansın -Çeviren). Vallahi bundan sonra, bu mecliste bir daha (hüküm vermek üzere) bulunmayacağım," dedi." (6)

Ebu Reca'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"İmran (r.a), o zamana kadar hiç görmemiş olduğumuz ipek bir şal içinde yanımıza geldi. Sonra da şöyle söyledi: "Resulullah (a.s): "Allah bir kula bir

---

1) İbni Sa'd (4/287) Ravileri sikadır.

2) Ahmed, Müsned (4/427)Ebu Davud (4/5) Kitabu't-Tıbb. Dağlama yapma babı. Tirmizi (4/389) 29-Kitabu't-Tıb. 10-Dağlama yoluyla tedavi olmanın hoş karşılanmadığına ait rivayetler babı. İbni Mace (2/1155) 31-Kitabu't-Tıbb. 3-Dağlama yaptırma babı. Hadisin isnadı sahihtir.

3) Hakim, Müstedrek (3/472)

4) İbni Sa'd (4/289)

5) İbni Sa'd (4/287) Ravileri sikadır.

6) İbni Sa'd (4/287) benzerini rivayet etmiştir. Ravileri sikadır.

nimet bahşettiği zaman, onun üzerinde görülmesini ister" diye buyurdu." (1)

İbni Sirin şöyle söylemiştir:

"İmran bin Hüseyin (r.a)'in karnından otuz yıl süreyle sarı su çıktı. Sürekli şekilde bu yaranın tedavisi için dağlama yapılması kendisine teklif edildi, ancak o bunu kabul etmedi. En son vefatından iki yıl önce kabul etti ve dağlama yaptırdı." (2)

İmran bin Hudayr, Ebu Miclez'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"İmran (r.a), dağlama yapılmasına karşı çıkıyordu. Daha sonra yaraya mübtela oldu. Dağlama yaptırdı. (Başına gelenden dolayı) bağırmakta idi." (3)

Hasan'dan rivayet edildiğine göre İmran bin Hüseyin (r.a) çocuklarının annelerine bazı vasiyetlerde bulundu ve "*kim benim arkamdan hıçkırarak ağlarsa ona vasiyet etmeyeceğim" dedi."*

İmran (r.a) hicri 52 yılında vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun.

İMRAN BİN HÜSEYİN (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٢٤ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ إبراهيم بن عَطَاء عَنْ أَبيه زِيَادًا أَو ابنَ زِيَاد بَعَث عِمْران ابن حصين سَاعِيًا فجَاء وَلَمْ يَرْجِع مَعَه دِرْهَم فَقَالَ لَهُ: أَيْنَ المال؟ قَالَ: وللْمال أَرْسَلْتَني أَخَذْنَاها كَمَّا كُنَّا نَأْخُذُها عَلى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَوَضَعْنَاها فِي المَوْضِعِ الَّذِي كُنَّا نَضَعُهَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ.

2224- Hakim, İbrahim bin Ata (r.a)'nın babasından şöyle rivayet etmiştir:

"Ziyad ya da Ziyad'ın oğlu, İmran bin Hüseyin (r.a)'i zekat toplama memuru olarak gönderdi. Yanında hiç bir şey almadan geri döndü. Kendisini gönderen: "Mallar nerede?" diye sordu. O da: "Sen beni mal için gönderdin. Biz de Resululah (a.s)'ın döneminde olduğu gibi malları (yani zekat mallarını) usülüne göre aldık, sonra yine Resulullah (a.s)'ın döneminde uygulandığı şekilde, usulüne göre hak sahiplerine dağıttık," diye cevap verdi."

2224-Müstedrek (3/471) Hakim sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.
1) Ahmed, Müsned (4/438) İbni Sa'd (4/291) Senedi sahihtir.
2) İbni Sa'd (4/288)
3) İbni Sa'd (4/289)

٢٢٢٥ــ رَوَى عَنْ هلال بن يساف قال: انْطَلَقْتُ إِلَى الْبَصْرة فدخلْتُ الْمَسْجد فإِذَا شَيْخٌ مُسْتَنِدٌ إِلَى اسْطُوَانَة يُحَدِّثُ يَقُول: قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآله وسلّم : «خيْر النَّاس قَرْني، ثُمَّ الَّذِين يَلُونَهُم، ثُمَّ الَّذِين يَلُونَهُم، ثُمَّ تَأْتي أَقْوامٌ يُعْطون الشَّهادة قَبْلَ أَنْ يَسْأَلُوها» فَقُلْت: مَنْ هَذَا الشَّيْخ؟ قَالُوا: عِمْرَان بنُ حصين.

2225- Hakim, Hilal bin Yusuf (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Basra'ya gittim. Mescide girdim. İçerde direğe yaslamış konuşmakta olan bir ihtiyar vardı. "Resulullah (a.s) buyurdu ki: "İnsanların en hayırlısı, benim şu çağımdır (yani benim şu çağımda yaşayan müslümanlardır). Sonra onları izleyenler gelir, sonra da onları izleyenler gelir. Ardından, onlar istenmeden şahitlik yapan bir takım topluluklar gelir" diye söylüyordu. "Bu ihtiyar kimdir?" diye sordum." İmran bin Hüseyin (r.a)'dir," dediler."

٢٢٢٦ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ رافع بن سحبان أَنَّ رَجُلاً أَتَى عِمْران بن حصين وَهُوَ فِي الْمَسْجد فَقَالَ: رَجُلٌ طَلَّقَ امْرأَته وهُوَ فِي مَجْلِس ثلاثًا، فَقَالَ: إِثْمٌ لَزِمَه وحُرِّمَتْ عَلَيْه امْرَأَته، فانْطَلَقَ فَذَكَر ذَالِكَ لأَبي مُوسى يُرِيد عَيْبَه، فَقَالَ أَبُو مُوسى: أَكْثَرَ اللَّهُ فِينَا مِثْل أَبي نُجَيد.

2226- Hakim, Rafi bin Sehban (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"İmran bin Hüseyin (ra.) Mescid'de iken bir adam yanına geldi.

"Hanımını bir mecliste (yani bir kerede) üç kez boşayan adamın durumu nedir?" diye sordu.

"Kendine sorumluluk yükleyen bir günah işlemiştir. Hanımı da ona haram olmuştur" diye söyledi. Adam gitti, sonra İmran'ı kınamak amacıyla olayı Ebu Musa'aya anlattı. Ebu Musa da: "Allah aramızda, Ebu Nuceyd gibilerinin sayılarını artırsın" diye söyledi."

2225-Müstedrek (3/471) Hakim sahih olduğunu bildirmiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.
2226-Müstedrek (3/472)

SÜHEYL BİN AMR (R.A.)

İbni Hacer, Süheyl bin Amr (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Süheyl Amr'ın oğlu, o Şems'in oğlu, o Abdud'un oğlu, o Nasr'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o Hasel'in oğlu, o Amir'in oğlu, o da Lueyy'in oğludur. Kureyş'ten ve Amiroğulları kabilesindendir. (Amiridir) Kureyş'in konuşmacısı (hatibi) dir. Künyesi Ebu Yezid'di.

Buhari diyor ki:

"Süheyl önce Mekke'de, sonra Medine'de kalmıştır. İbni Semi onu, Şam'a yerleşenlerin ilkleri arasında saymaktadır. Hudeybiye'de barış işini Süheyl üstlenmişti." Bu konuda Resulullah (a.s)'a baş vurmesı ve O'nunla konuşması Buhari ve Müslim'in sahihlerinde ve daha başka kaynaklarda geçmektedir.

İbni Ömer'in, Resulullah (a.s)'ın kunut duasında, aleyhlerine beddua ettiği kimselerle ilgili hadisinde, onun da adı geçmektedir. Resulullah (a.s)'ın böyle dua etmesinden sonra yüce Allah:

"Sana o işten hiç bir şey düşmez. Allah ya tevbelerini kabul edip onları affeder ya da zalim olduklarından dolayı onlara azab eder (ne isterse onu yapar. Sana bir şey lazım gelmez.)" ayetini indirdi." (1)

Ahmed bu konudaki hadisi rivayet etmiş ve *"daha sora onların hepsi tevbe etti"* ibaresini ilave etmiştir. Humeyd bin Zenceviye Kitabu'l-Emval'da, İbni Ebi Hüseyin'in şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s) Mekke'yi fethettiğinde Kabe'ye girdi. Sonra çıktı. Elini kapının kolluğuna koydu. "Ne duruyorsunuz?" diye sordu. Suheyl bin Amr:

"Hayır söylüyoruz ve hayır düşünüyoruz. Kerem sahibi bir kardeş ve kerem sahibi bir kardeşin oğlusun. Sen, güç kazandın" dedi. Resulullah (a.s) da:

---

1) Ali İmran Suresi: 128

"Kardeşim Yusuf (a.s)'un söylediği gibi söylüyorum. Bugün size azarlama yok," diye buyurdu."

İbni İshak, Suheyl'i, Resulullah (a.s)'ın kalplerini İslam'a ısındırmak için (müellefe-i kulub'dan olmaları itibarıyle) kendilerine yüz deve verdiği kimseler arasında zikretmektedir. İbni Ebi Hatim'in Abdullah bin Ahmed'den, onun babasından, onun da Şafii'den naklettiği rivayete göre de Süheyl müslüman olduğundan itibaren, övgüye değer bir müslüman olmuş ve derecesi yükselmiştir. Beyhaki Delail'de Hasan bin Muhammed bin Hanefiyye'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Hz. Ömer (r.a) Resulullah (a.s)'a:

"Beni bırak, Suheyl'in iki ön dişini çıkarayım, bir daha biza karşı söz söyleyemesin" diye söyledi. Resulullah (a.s):

"Onları bırak, belki o dişler bir gün seni hoşnut eder" diye buyurdu. Resulullah (a.s) vefat ettiğinde Suheyl (r.a) ayağa kalkarak:

"Kim Muhammed'e kulluk ediyor idiyse, muhakak ki Muhammed ölmüştür. Kim de Allah'a kuluk ediyor idiyse, muhakkak ki Allah diridir ölmez" diye konuştu." Bu rivayetin ilk kısmını İbni İshak'ın Meğazi'sinde Yunus bin Bukeyr'in naklettiği bildirilmektedir. Ondan sonra Muhammed bin Amr bin Ata rivayet etmektedir. Şu rivayet de Muhamiliyat'ta geçer: Sa'id bin Ebi Hind'in Umre'den, onun da Hz. Aişe (r.a.)'den rivayeti tarıkıyla mevsul olarak nakledilir:

"İbni Haleviye diyor ki: "Hz. Ömer (r.a)'in "iki ön dişini çıkarayım" sözündeki sır şudur: Suheyl'in üst dudağı yarıktı. Üst dudağı yarık olan birisi, iki ön dişi çıkarıldığı zaman konuşamaz..."

Ebu Kurra'nın İbni Ebi Hüseyin tarıkıyla rivayet ettiğine göre Resullulah (a.s) Suheyl'den kendisine Zemzem suyu ikram etmesini istedi. Buhari'nin Tarih'inde ve Barudi'nin rivayet ettiklerine göre Humeyd, Hasan'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Muhacirler ve ensar Hz. Ömer (r.a)'e bağışlananlardan bir topluluk geldi, birbirlerine bakmaya başladılar. Suheyl bin Amr (r.a) onlara:

"Kendi nefislerinize kızınız, toplum davet edildi, siz de davet edildiniz. Onlar acele ettiler, siz yavaştan aldınız. Cennetin kapılarına çağrıldığınız zamanki durumunuz nasıl olacak" diye söyledi ve sonra cihada çıktı." Bunu İbni Mübarek Cihad'da daha ayrıntılı bir şekilde vermektedir.

İbni Şahin de Sabit Bunani'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Suhayl bin Amr (r.a) şöyle söyledi: "Vallahi müşriklerle birlikte olduğum zamanki tutumu, mutlaka müslümanlarla birlikte de sürdüreceğim. (Yani müşriklere destek için ne yaptıysam, aynısını müslümanlara destek için yapacağım. -Çeviren) Müşriklerin yanında ne harcadıysam, aynısını müslümanlar için de harcayacağım."

İbni Ebi Hayseme şöyle der:

"Süheyl (r.a) hicri 128 yılında taun hastalığından ötürü ölmüştür. Yermük'te öldürüldüğü de söylenmektedir. Ancak en meşhur olan rivayet birincisidir ve taundan ölmüş olması kuvvetli ihtimaldir. Bununla ilgili rivayeti İbni Sa'd, Ebu Sa'd bin Fudala'ya dayanan bir isnad ile vermektedir. Bu kişi, Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulunmuş idi. Ben ve Suheyl bin Amr, Şam yolculuğunda arkadaş olduk. Onun şöyle söylediğini duydum:

"Ben Resulullah (a.s)'ın "Sizden birinizin Allah yolunda ömründe bir saat durması, bütün ömrü boyunca ailesinin yanında çalışmasından (amel etmesinden) daha üstündür (hayırlıdır) diye söylediğini duydum. Bundan sonra Suheyl:

"Ben ölünceye kadar, sınır gözcülüğü yapar ve Mekke'ye dönmem," diye söylemiştir

Ravi diyor ki:

"Gerçekten de Suheyl Amvas taunundan olan ölümüne kadar Şam'da kalmaya devam etti."

Zehebi diyor ki:

"Suheyl bin Amr (r.a), Ebu Yezid olarak künyelenirdi. Kureyş'in konuşmacısı güzel hatiplerinden biri idi ve yüksek bir konuma sahipti.

Hudeybiye barışında sorumluluk alınca Resulullah (a.s) "İşiniz kolaylaştı" (1) diye buyurdu. (2) Mekke'nin Fethi gününde müslüman olmuştur. Bedir gününde esir edilmiş ve sonra serbest bırakılmıştı. Mekke'de kalmış ve müşrikleri savaşa teşvik etmişti. Bu amaçla yaptığı konuşmasında:

"Ey galipler topluluğu! Muhammed'i ve dinlerini terkedenleri, sizi küçük düşürücü halde kendilerine bırakacak mısınız? Kim mal istiyorsa, işte mal. Kim

---

1) Hadisin metninde "sehule emrukum" ifadesi geçiyor. Suheyl'in adı olan kelime de "kolaylık" anlamına gelen "Sehl" kelimesinin tasğiridir. (Çeviren)

2) Buhari bu hadisi bundan daha uzun bir şekilde rivayet etmiştir. (5/329) 54-Kitabu'ş-Şurut. 15-Kendileri ile savaşılması caiz olan topluluklarla cihad ve barış yapılmasında ortaya konulacak şartlar ve bu şartların yazılması ile ilgili bab. Burada İkrime'den rivayet edildiğine göre Suheyl bin Amr geldiğinde Resulullah (a.s) "Sizin için işleriniz kolaylaştı" diye buyurmuştur.

güç istiyorsa işte güç," diye söyledi. Suheyl eli açık, cömert ve edebi konuşabilen biriydi. Resulullah (a.s)'ın vefatı sırasında Mekke'de Hz. Ebu Bekir (r.a)'in Medine'de yaptığı konuşmaya benzer bir konuşma yapmıştı. Dinleyenleri sakinleştirip, İslam'ı yüceltmişti."

Zübeyr bin Bekkar diyor ki:

"Süheyl (r.a), daha sonra çok namaz kılan, çok oruç tutan ve çok sadaka veren biri oldu. Cemaati ile birlikte cihad amcıyla Şam tarafına doğru yola çıktı. Rengi değişinceya kadar oruç tuttuğu ve teheccüd namazı kıldığı rivayet edilmektedir. Kur'an'ı Kerim'i dinlediği zaman çok ağlardı. Yermük Savaşı'nda ordunun önemli bir bölümüne komutanlık yapıyordu."

Medaini ve daha başkaları Yermük Savaşı'nda şehid edildiğini söylemişler, Şafi'i ve Vakıdi ise Amvas taunundan öldüğünü bildirmişlerdir.

EBU SAİD EL HUDRİ (R.A)

İbni Hacer, Ebu Said el Hudri (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir.

"Said, Malik'in oğlu, o Senan'ın oğlu, o Ubeyd'in oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o Ebcer'in oğlu -ki Ebcer Hudre'dir- o, Avf'ın oğlu, o Harise'nin oğlu, o da Hazrec'in oğludur. Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. Ebu Said el Hudri olarak bilinmektedir. Daha çok künyesi ile tanınmaktaydı. Uhud Savaşı'nda yaşı küçük olduğu için bu savaşa katılamamıştır. Bu savaşta babası şehid edilmiştir. Kendisi de bundan sonraki bütün savaşlara katılmıştır. Sahabe arasındaki olayları en iyi kavrayan biriydi."

Hatib diyor ki:

"Ebu Sa'id el Hudri, sahabenin ileri gelenlerindendi. Çok sayıda hadis ezberlemişti?" (1)

Haysem bin Kuleyb'in Müsned'inde Abdulmuheymin bin Abbas bin Sehl bin Sa'd'ın babasından, onun da dedesinden rivayeti tanıkıyla bildirildiğine göre (dedesi) şöyle söylemiştir:

"Ben, Ebu Zer, Ubade bin Samit, Muhammed bin Mesleme, Sa'id el Hudri (r.a) ve altıncı bir kişi Resulullah (a.s)'a, Allah yolunda hiçbir kınayanın kınamasına aldırmamak üzere bey'at ettik. Üçüncü kendisinin müstesna tutulmasını (bey'atının bozulmasını) istedi ve bu isteği kabul edildi."

İbni Sa'd, Hanzala bin Sufyan Cumahi'nin şeyhlerinden rivayetle şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın ashabının hayatları konusunda Ebu Sa'id el Hudri'den

---

1) Ebu Sa'id (r.a)'in müsnedi (yani Müsned kitaplarında ona dayandırılarak rivayet edilen hadisler) mükerrerlerle birlikte 1170 hadistir. Buhari ve Müslim'de bunlardan 43 tanesi yer almaktadır. Sadece Buhari'nin rivayet ettiği hadislerin sayısı 16'dır. Sadece Müslim'in rivayet ettikleri ise 52'dir.

daha bilgili kimse yoktu."

Yezid bin Abdullah bin Şuhayr'ın da şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ebu Sa'id Huneyn Savaşı'nda ortaya çıkıp, sonra bir mağaraya girdi. Şam'lı biri yanına girdi. "Dışarı çık" diye söyledi. O da: "Çıkmam, eğer yanıma girersen seni öldürürüm" dedi. Adam yanına girdi. Ebu Sa'id kılıcını indirdi ve "günahınla öl" dedi. Adam "Sen Ebu Sa'id el Hudri misin?" diye sordu. "Evet" dedi. Bunun üzerine adam: "Benim için mağfiret dile" dedi."

Ahmed'in ve başkalarının Atiye'nin Ebu Sa'id'den rivayeti tarıkıyla bildirdiklerine göre Ebu Sa'id şöyle söylemiştir:

"Babam Uhud Savaşı'nda şehid olarak öldürüldü. Bizi malsız ve mülksüz bıraktı. Ben istekte bulunmak için Resulullah (a.s)'ın yanına gittim. Resulullah (a.s) beni görünce: "Kim başkasına el uzatmaktan çekinirse, Allah onu ihtiyaç içinde bırakır. Kim iffetini korumaya çalışırsa, Allah da onun iffetini korur," diye buyurdu. Ben de döndüm." Bu hadisin asli Buhari ve Müslim'de Ata bin Yezid'in Ebu Sa'id (r.a)'den rivayeti tarıkıyla, buradakinden ayrı bir hikaye ile birlikte verilmektedir. Oradaki rivayette geçen metin şöyledir:

"Kim insanlara el uzatmazsa, Allah onun ihtiyacını artırır. Kim, iffetini korumaya çalışırsa, Allah onu iffetli kılar, kim sabretmek için gayret sarfederse, Allah onu sabırlı kılar." Hadis bu şekilde devam etmektedir.

Şu'be, Ebu Seleme'nin şöyle söylediğini bildirir:

"Ebu Nadra, Ebu Sa'id'den marfu olarak şöyle bir rivayet naklettiğini bildiriyor:

"Sizden biri, hakkı görür veya bilirse insanlardan korkarak onu söylemekten çekinmesin."

Ebu Sa'id dedi ki: *"Bu anlayış (yani insanlardan korkmak dolayısıyla hakkı söylemekten çekinme) benim, Muaviye'nin önüne çıkmama neden oldu. Gittim kulaklarını doldurdum, sonra döndüm."*

İbni Ebu Hayseme diyor ki:

"Yahya bin Mu'in'in, Amr bin Muhammed bin Amr bin Muaz Ensari'den, onun Sa'id bin Ebi Sa'id el Hudri (r.a)'nin kızı Hind'den, onun da amcasından şöyle bir rivayeti bulunmaktadır:

"Resulullah (a.s) Ebu Sa'id (r.a)'in ziyaretine geldi. Biz kendisine koyun uyluğu sunduk. Biz ona, Resulullah (a.s)'ı görmesinden ve O'nun sohbetinde bulunmasından dolayı "Seni tebrik ederiz" dedik. "Sen, bizim O'ndan sonra neler yaptığımızı bilmiyorsun," dedi."

Ali Ca'd Şu'be'den, o Sa'id bin Yezid'den, o Ebu Nadra'dan Ebu Sa'id'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Konuşunuz, söz sözü harekete geçirir."

Vakıdi diyor ki:

"Ebu Sa'id el Hudri (r.a) hicri 74 yılında vefat etmiştir. 64 yılında vefat ettiği de söylenmiştir." Medaini da hicri 63 yılında vefat ettiğini söylemiştir. Askeri ise 65 yılında vefat ettiğini söylemektedir.

Zehebi onun hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Mücahid bir önderdir. Medine'nin fetva makamıdır. Bedir Savaşı'na katılanlardan olan Katade bin Nu'man Zaferi, Ebu Sa'id el Hudri'nin, anne bir kardeşidir.

Babası Malik, Uhud Savaşı'nda şehid edilmiştir. Ebu Sa'id Hendek Savaşı'na ve Rıdvan bey'atına katılmıştır. Resulullah (a.s)'dan pek çok hadis rivayet etmiş ve rivayetlerinde güzel bir üslup izlemiştir. Yine Hz. Ebu Bekir (r.a)'den, Hz. Ömer (r.a)'den ve sahabeden bir guruptan hadis rivayet etmiştir. Müçtehid fakihlerden biri idi."

Abdurrahman bin Ebi Sa'id'den rivayet edildiğine göre o, babasının şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Uhud Savaşı'nda onüç yaşında idim ve Resulullah (a.s)'ın önüne çıkarıldım. Babam ellerimden tutarak: "Ey Allah'ın Resulü, bunun kemikleri tomboldur (gelişmiştir)" dedi. Resulullah (a.s) bana doğru baktı ve "Bunu geri çevirin" dedi. Babam da beni geri çevirdi."

İsmail bin Ayyaş, Akil bin Mudrik'ten, o da merfu olarak Ebu Sa'id el Hudri (r.a)'den şöyle söylediğini rivayet eder:

"Sana düşen Allah korkusuna (Takva'llah'a) sarılmaktır. Bu, her şeyin başıdır. Yine cihada devam et. Bu, İslamiyet'in ruhbanlığıdır. Allah'ın zikrine ve Kur'an'ı okumaya da devam et. Bu, senin gök ehli arasındaki ruhun ve yer ehli arasında anılma vesilendir. Hakkı söylemek dışında susmayı tercih et. Böyle yaptığın zaman, şeytana üstün gelirsin."

Hanzala bin Ebi Süfyan'ın, şeyhlerinden rivayetle bildirdiğine göre Resulullah (a.s)'ın ashabının başından geçen durumlar hakkında, Ebu Sa'id el Hudri'den daha bilgili biri yoktu.

Ebu Akil Derraki şöyle söylemiştir:

"Ebu Nadra'nın şöyle söylediğini duydum:

"Ebu Sa'id Huneyn Savaşı'nda bir mağaraya girdi. Yanına bir adam gitti. Sonra çıktı. Şam halkından bir adama: "sana öldürebileceğin bir adam göstereyim mi?" diye söyledi. Şam tarafından olan adam mağaranın kapısına kadar geldi. Ebu Sa'id'in boynunda da kılıç vardı. Adam Ebu Sa'id'e: "Çık," dedi. Ebu Sa'id: "Çıkmam, içeri girersen seni de öldürürüm," dedi. Adam yanına girdi. Ebu Sa'id kılıcı ile vurdu ve: "Ben ve kendi günahınla göç git ve cehennem (ateş) ehlinden ol" dedi. Adam: "Sen Ebu Sa'id el Hudri misin?" diye sordu. "Evet" dedi. Bunun üzerine adam: "Benim için mağfiret dile, Allah seni bağışlasın" diye söyledi."

Abdullah bin Ömer, Vehb bin Keysan'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Sa'id el Hudri (ra.)'yi ipek giyerken gördüm."

İbni Aclan, Osman bin Ubeydullah bin Ebi Rafi'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Sa'id (r.a)'i gördüm. Kardeşim gibi bıyıklarını traş ederek iyice kısaltırdı."

Ebu Sa'id (r.a)'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s) bize geldi. Biz o zaman, müslümanların zayıflarından bir topluluktuk. Resulullah (a.s)'ın onlardan birini tanıdığını (o zaman) sanmıyorum. Üstlerine giyecek bir şeyleri bulunmadığından bunların birbirlerinden saklandıkları olurdu. Resulullah (a.s) eliyle bir halka işareti yaptı. Hemen etrafında bir halka oluştu. "Aranızda neler konuşuyordunuz?" diye sordu. Toplananlar: "Şu adam bizim için Kur'an okuyor ve bize dua ediyordu" diye söylediler. Resulullah (a.s) "Yapmakta olduğunuz işe dönün" diye buyurdu. Sonra da:

"Ümmetimin içinde, kendileriyle birlikte nefsime karşı sabretmekle emrolunduğum bir gurup var eden Allah'a hamdolsun" diye söyledi. Ardından da:

"Mü'minlerin fakirleri, kıyamet gününde zenginlerinden beşyüzyıl önce kurtuluşa erecekleri için müjdelensinler. Bunlar cennette nimetler içinde iken, diğerlerinin hala hesapları görülür" diye söyledi." (1)

---

1) Ebu Davud ((3/23) Kitabu'l-İlm, Kıssalar babında bunun bir benzerini rivayet etmektedir. Siyer'in tahkikçisi hadisin ravilerinden biri olan Ala bin Beşir hakkında, İbni Medini'nin şöyle söylediğini bildirmektedir: "O, mechuldur (yani adalet yönünden durumu bilinmemektedir -Çeviren) Ondan Mualla dışında kimse hadis rivayet etmemiştir." İbni Hibban da onu sikalar arasında saymaktadır. Hadisin diğer ravileri sikadır. Konuyla ilgili olarak Ahmed, Tirmizi ve İbni Mace'nin Ebu Hureyre'den rivayet ettikleri bir hadis yer almaktadır. Buradaki hadiste "müslümanların fakirleri zenginlerinden yarım gün önce cennete girerler ki, bu da (dünya yılı ile) beşyüz yıla denktir" ifadesi geçmektedir. Bu rivayetin senedi hasendir. Tirmizi ve İbni Hibban sahih olduğunu söylemişlerdir.

MUĞİRE BİN ŞUBE (R.A.)

İbni Hacer, Muğire bin Şu'be (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Muğire Şu'be'nin oğlu, o Ebu Amir'in oğlu, o Mes'ud'un oğlu, o Mu'attib'in oğlu, o Malik'in oğlu, o Ka'b'ın oğlu, o Amr'ın oğlu, o Sa'd'ın oğlu, o Avf'ın oğlu, o da Kays'ın oğludur. Sakife kabilesindendir. (Sakafi). Künyesi Ebu İsa veya Ebu Muhammed'dir. Taberi, "Ebu Abdullah olarak künyelenirdi," diye söylemektedir. İri boylu, kalın kollu, iki omuzu arası geniş, kızıl ve kıvırcık saçlıydı. Saçlarının arasını bölmezdi. Hudeybiye umresinden önce müslüman olmuştu. Söz konusu umreye ve Rıdvan bey'atına katılmıştır. Bu olayla ilgili olarak ondan da söz edilmektedir. Resulullah (a.s)'dan hadis rivayet etmiştir."

İbni Said diyor ki:

"Yemame Savaşı'na, Şam ve Irak bölgesi fetihlerine katılmıştır."

Beğavi de: *"Basra divanına kaydolunan ilk kişidir."* demiştir.

İbni Hıbban da diyor ki:

"Emir sıfatı ilk kendisine selam verilen ilk kişidir. Daha sonra Hz. Ömer (r.a) onu Kufe valiliğine tayin etmiştir. Hz. Osman (r.a) da onu önce bu görevde tutmuş, sonra da azletmiştir. Hz. Osman (r.a) öldürüldüğünde (öldürme olayı dolayısıyla) çıkan çarpışmalardan uzak durmuştu. Sıffin Savaşı'nın ardından iki hakemin hükmüne başvurulması kararına kadar da gelişmelerin içine girmemiştir. Daha sonra insanların Muaviye'nin etrafında toplanmaları üzerine, o da Muaviye'ye bey'at etmiştir. Sonra Muaviye onu Kufe valiliğine getirmişti. Çoğunluğun görüşüne göre ölüm tarihi olan hicri 50 yılına kadar da bu görevde kalmıştır. Hatib, ölüm tarihinin bu tarih olduğunda ilim adamlarının çoğunluğunun ortak görüşünün bulunduğunu bildirmektedir. Bundan bir yıl önce öldüğü söylendiği gibi, bir yıl sonra öldüğü de söylenmiştir."

Taberi diyor ki:

"Taif'te Sakif kabilesinin putlarını yıkma işinde Ebu Süfyan ile birlikte idi. Hz. Ebu Bekir (r.a) onu Nuceyr halkının üzerine göndermişti. Yermük Savaşı'na çıkarılmıştı. Daha sonra Sa'd tarafından Rüstem'e elçi olarak gönderilmiştir."

Sahihi Buhari'de Nu'man bin Mukarran'ın Farisilere karşı savaşması olayı ile ilgili hikayede Muğire'nin, Nu'man tarafından İmr Kays'a elçi olarak gönderildiği belirtilmektedir. Bu yerlerin fetihlerine de katılmıştır.

Zehebi diyor ki:

"Muğire bin Şu'be komutandı. Künyesi Ebu İsa idi. Ebu Abdullah olduğu söylendiği gibi, Ebu Muhammed olduğu da söylenmiştir. Sahabenin ileri gelenlerinden, cesaretli ve oyun yapmasını iyi bilenlerdendi. Rıdvan bey'atında bulunmuştur. Heybetli ve uzun boylu bir adamdı. Yermük Savaşı'nda gözü gitmişti. Gözünün Kadisiye Savaşı'nda gittiği de söylenmiştir."

Hz. Aişe (r.a) dedi ki:

"Resulullah (a.s)'ın zamanında güneş tutuldu. Muğire bin Şu'be kalkıp güneşe bakmaya başladı. Bu esnada gözü gitti."

İbni Sa'd diyor ki:

"Muğire oldukça kırmızı saçlıydı. Saçlarını dört bölgüye ayırırdı. Dudakları dışa doğru sarkık haldeydi. Ön dişleri sökülmüştü. İri vücutlu ve kalın kolluydu. İki omuzunun arası genişti. Dahi, oldukça dikkatli ve başarılı hesaplar yapabilen bir zeka gücüne sahipti. Kendisine bu özelliğinden dolayı 'Muğire Rey' yani karşısındaki insanın görüşünü alteden insan' deniliyordu."

Şa'bi'den rivayet edildiğine göre Muğire Şam'dan Kufe'ye beş kez gitmişti.

Ma'mer, Zühri'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"İş becermede insanların dahileri beş kişiydi. Bunlar: Kureyş kabilesinden Amr ve Muaviye. Ensardan Kays bin Sa'd. Sakif kabilesinden Muğire. Muhacirlerden Abdullah bin Budeyli bin Verka Huzai... Kays ve İbni Budeyl, Hz. Ali (r.a) ile beraberdi. Muğire bin Şu'be de her iki taraftan uzak durarak yalnız kalmayı tercih etmişti."

Ebu Musa bin Sakafi'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Muğire, uzun boylu ve şaşı biriydi. Gözü, Yermük Savaşı'nda isabet almıştı."

Muğire'nin gözünün Kadisiyye gününde gittiği de söylenmiştir. Taif'te gittiği söylendiği gibi, güneş tutulması sırasında gittiğine dair rivayetler de bulunmaktadır.

İbni İshak, Amir bin Vehb'in şöyle söylediğini rivayet eder:

"Muğire, Malikoğullarından altı kişi ile birlikte ticaret için Mısır'a doğru yola çıktı. Buzak'a (1) geldiklerinde onlara saldırdı. Hepsini kesti. Kafileyi sürüp götürdü ve sonra da müslüman oldu."

Muğire'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte olanların en sonuncusu benim. Resulullah (a.s) defnedildiğinde, Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a) kabirden çıktı. Ben o sırada yüzüğümü içeri attım. Sonra "Ey Ebul Hasan (r.a), yüzüğüm içerde kaldı" dedim. O da: "İn al" dedi. Ben de inip ellerimi kefene sürdüm, ondan sonra çıktım."

Semmak bin Seleme'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Kendisine emir sıfatı ile selam verilen ilk kişi Muğire bin Şu'be'dir."

Burada; imamın namazdan çıkması sırasında müezzinin *"es-Selamu aleyke ey emri ve rahmetullahi ve berekatuhu"* diyerek selam vermesi kastedilmiştir.

İbni Sirin'in şöyle söylediği rivayet edilir:

"Bir adam diğer birine: "Mü'minlerin emiri, Muğire'ye gadaplanıp onu Basra valiliğinden azlederek Kufe valiliğine tayin etti. Onun gadaplandığı gibi, Allah da sana gadaplansın," diye söylüyordu."

Leys şöyle söylemiştir:

"Azerbaycan'a düzenlenen sefer hicri 22 yılında oldu. Buranın emiri Muğire bin Şu'be idi. Muğire Hemedan'ı savaş yolu ile fethetmiştir."

Seleme bin Bilal, Ebu Recai Utaridi'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Ebulle'nin (2) Fethi, Utbe bin Ğazvan'ın eliyle olmuştur. O, Hz. Ömer (r.a)-'in yanına gidince, Muğire bin Şu'be (r.a)'ye "insanlara namazı sen kıldır" diye söyledi. Utbe öldüğünde Hz. Ömer (r.a), Basra emirliğine geçmesi üzere Muğire bin Şu'be (r.a)'ye yazı yazdı. O da bu görevde üç yıl süreyle kaldı."

Sa'id bin Davud Zenberi'nin Malik'ten, onun amcası Ebu Suheyl'den, onun da babasından rivayet ettiğine göre babası şöyle söylemiştir:

"Ammar, Medine sokaklarında Muğire (r.a) ile karşılaştı. Muğire (r.a) o sırada kılıç kuşanmıştı. "Ey Muğire!" diye seslendi. "Ne istiyorsun?" diye sor-

---

1) Buzak: Mekke yakınlarında bir yer. Buzak diye "za" ile okunduğu gibi "Busak" şeklinde "sad" ile de okunur ve ikincisi daha meşhurdur.

2) Ubulle: Dicle ırmağının Büyük Basra yakınından geçtiği yerdeki kıyısında, Basra'ya doğru uzanan Körfez bölgesinde bir yer.

du. "Allah için bir amacın var mı?" diye sordu. O da:

"Vallahi, ben keşke bunu bilmiş olsaydım diye arzuladım. Vallahi ben onun öldürülmesini doğru görmedim. Ey Ebu Yekzan, sen evine girsen ve şu karanlık açılıncaya kadar kılıcını bırakıp beklesen, sonra ay doğduğunda birlikte gözlerimiz görür halde yürümeye başlasak olmaz mı?" diye söyledi. Bunun üzerine Ammar:

"Gözlerimin gördükten sonra kör olmasından Allah'a sığınırım" diye söyledi. Muğire de:

"Ey Ebu Yekzan, seli gördüğün zaman, onun akıntısından uzak dur" dedi."

Zühri'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Muaviye, Amr bin el-As'ı Kufe'ye çağırdı ve "Kufe'ye karşı bana yardımcı ol" diye söyledi. "Mısır'ı ne yapacağız?" diye sordu. "Oraya oğlun Abdullah bin Amr'ı vekil olarak bırak" diye söyledi. O da "Olur" dedi. Onlar bu halde iken Muğire bin Şu'be (r.a) geldi. Daha önce Taif'te olaylardan uzak yaşıyordu. Muaviye ondan bazı isteklerde bulundu. Muğire (r.a) de:

"Amr'ı Kufe'ye, oğlunu da Mısır'a emir tayin edersin. Kendin de aslanın iki çenesi arasına oturmuş gibi olursun," diye söyledi. Muaviye: "Peki sen ne düşünüyorsun?" diye sordu. Muğire: "Ben senin için Kufe'ye yeterim," dedi. Muaviye de: "Öyleyse yap" dedi. Sabah olunca Muaviye Amr'a: "Ben şöyle düşündüm," diye konuştu. Amr durumu anladı. "Kufe emirliğini yapacak kişiyi sana göstereyim mi?" diye sordu. "Evet, göster" dedi. Muğire:

"Plan yapmada onun görüşünden ve gücünden yararlan. Maldan da onu uzak tut. Senden önce Hz. Ömer (r.a) ve Hz. Osman (r.a) bu işi yaptılar," diye söyledi. Bunun ardından Muğire, Muaviye'nin yanına girdi. Muaviye ona:

"Ben seni orduların ve arazinin üzerine emir yapmıştım. Sonra Hz. Ömer (r.a) ve Hz. Osman (r.a)'ın benden önceki uygulamalarını hatırladım," diye söyledi. O da: "Kabul ettim," dedi."

Leys şöyle söylemektedir:

"Muğire (r.a) olaylardan uzak kalmaktaydı. Ancak emirlik tamamen Muaviye'nin eline geçince Muğire de onunla yazışmaya başladı."

Abdulmelik bin Umeyr'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Muğire (r.a), Muaviye'ye bir mektup yazdı ve mektubunda, kendinin ve ailesinin yok olup gideceğinden, ayrıca Kureyş'in kendisine baskı yaptığından söz etti. Mektup, Ziyad'ın da yanında olduğu bir sırada Muaviye'ye ulaştı. Ziyad:

"Ey mü'minlerin emiri, ona ben cevap vereyim" dedi. Muaviye de mektubu ona uzattı. Ziyad da cevap olarak şöyle yazdı:

"Ömrünün sona ereceğinden söz ediyorsun. Onu kendinden başkası yemedi. Ailenin yok olup gitmesine gelince, mü'minlerin emirinin bir kimseyi korumaya gücü yetseydi önce kendi ailesini korurdu. Kureyş'in sana baskı yapması konusuna gelince; onlar seni emir yaptıkları halde böyle bir şey nasıl olabilir?"

İbni Şevzeb şöyle söylemiştir:

"Muğire (r.a), Ebu Süfyan'ın kızlarından dördü ile evlendi. Onlardan en son olarak aldığı ise topaldı."

Ebu Sefer'den rivayet edildiğine göre Muğire'ye:

"Sen iltimas geçiyorsun" denildi. O da: "Ma'rifet ve beceri, saldırgan devenin ve kuduz köpeğin yanında anlaşılır. Müslümanın yanında nasıl olur" diye cevap verdi."

Muğire bin Şu'be'nin yetmiş kadar kadınla veya daha fazlası ile evlendiği rivayet edilmiştir.

İbni Mübarek şöyle söylemiştir:

"Muğire'nin nikahı altında dört kadın vardı. Onları önünde dizdi ve: "Sizler güzel ahlaklı, boyunları uzun hanımlarsınız, ama ben de çok kadın boşayan bir erkeğim. Hepiniz boşsunuz," diye söyledi."

Malik şöyle bir rivayet nakletmiştir:

"Muğire (r.a) çokca kadın nikahlardı ve: "Bir tek hanımı olan kişi, hanımı hasta olduğu zaman kendisi de hasta olur. Hanımı hayız gördüğü zaman o da hayızlanır. İki hanımı olan da yanmakta olan iki ateşin arasındadır," diye söylerdi. Kendisi dört kadını birden nikahlar ve dördünü birden boşardı."

Ziyed bin Alaka'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Muğire bin Şu'be'nin, ölüm hastalığı sırasında şöyle söylediğini duydum:

"Size Allah korkusunu, söz dinlemeyi ve size emir gelinceye kadar itaat etmeyi öğütlüyorum. Muğire için Allah'tan mağfiret dileyin, Allah onu bağışlasın. O, afiyeti (huzur içinde olmayı) severdi."

Ebu Avane'nin Ziyad'dan rivayetinde de "O *affı (bağışlanmayı) severdi"* ibaresi geçmektedir.

Abdulmelik, Umeyr'den şöyle bir rivayet nakletmiştir:

"Ziyad'ı, Muğire (r.a)'nin kabrinin yanında ayakta dururken gördüm. O sırada şöyle söylüyordu:

"Taşların altında demet ve azimet var,

İyi konuşan kaskatı bir hasım var. (1)

Yuvasının içinde gri bir yılan,

Ağzından akan köpükler, sağlam olana yaraşamaz."

İlim adamları Kufe emiri Muğire'nin hicri 50 yılının şaban ayında, yetmiş yaşında iken öldüğünü söylemişlerdir.

MUĞİRE BİN ŞU'BE (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٢٧ــ رَوَى أَبُو دَاود عَنْ زَيْد بن أَسْلَم، عنْ أَبيه، أَنَّ عُمَرُ بنُ الخَطَّاب ضَرَب ابْنًا لَهُ تَكَنَّى بأَبي عِيسى، وأَنَّ المُغيرَة بن شُعْبَة تَكَنَّى بأَبي عِيسى، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: أَمَا يَكْفيكَ أَنْ تُكَنَّى بأَبي عَبْدِاللَّه؟ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَنَّاني، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ غَفَر لَهُ ما تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِه وما تَأَخَّر، وإِنَّا في جَلْجَتِنا. فَلَمْ يَزَل يُكَنَّى بأَبي عَبْدِاللَّه حَتَّى هَلَك.

---

1) Şiir metninde geçen "za mi'lak" ibaresi ile ilgili Şeyh Şu'ayb diyor ki: "Raculun mi'lak" ifadesi, hakkını almak için üzerinde özellikle duran ve bunları iyi kavrayan bir davacı (hasım) için kullanılır. Mi'lak: Belağatli (edebi konuşan) dil, anlamı taşır." İbni Dureyd, yukarıdaki şiirde geçen ibareyi "za miğlak" olarak (ayn değil ğayn ile) rivayet etmektedir. Zemahşeri, 'Mibred'den naklederek diyor ki: "Kelime meczun ayn (ayn-i muhmele) ile rivayet edildiğinde ibare "öyle bir dava ortaya koyar ki, ondan kurtulmak mümkün değildir" gibi bir anlam taşır. Harakeli ğayn (ğayn-ı mu'cme) ile rivayet edilirse, o zaman da ibarenin şu şekilde yorumlanması gerekir: Öyle birisi ki, hasmının (aleyhine davacı olduğu kimsenin) delilerinin tamamını etkisiz hale getirir, onu adeta delilsiz bir vaziyette bırakır." Bu konuda Ta'cu'l-Urus'un "alaka" (ayn, lak, kaf) maddesine bakınız. Metinde geçen iki beyit ise şair Muhelhel'e aittir. Muhelhel bu beyitleri kardeşi Kuleyb'in arkasından ona ağıt için söylemiştir.

Bu iki beytin uzun bir ağıt kasidesinden alınmış olduğu anlaşılmaktadır. Beyitte geçen ifadelerin kasidenin başı ve sonu ile ilişkisi bulunduğundan dolayı buradaki ibareler net bir şekilde anlaşılmıyor ve bu ibarelerle nelerin kastedildiği açık olarak ortaya çıkmıyor. Bundan dolayı beyitlerin tercümesinde de bir kapalılık dikkati çekiyor. (Çeviren)

2227- Ebu Davud, Zeyd bin Eslam (r.a)'den, o da babasından şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a), Ebu İsa diye künye alan bir oğlunu dövdü. Muğire bin Şu'be de Ebu İsa olarak künyelenmişti. Hz. Ömer (r.a) ona:

"Ebu Abdullah olarak künyelenmen sana yetmiyor mu?" diye sordu. O da: "Beni Resulullah (a.s) künyeledi," diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

"Resulullah (a.s)'ın geçmiş ve gelecek bütün hataları bağışlanmıştı. Biz ise kendi halimiz üzereyiz, ne olacağımızı bilmiyoruz," dedi. Bundan sonra Muğire (r.a), ölümüne kadar hep Ebu Abdullah künyesi ile çağrılır oldu."

٢٢٢٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ ابنِ أَبِي مَرْحب قَالَ: نَزَلَ فِي قَبْرِ النَّبِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعَةٌ أَحَدُهُم عَبْدُالرَّحْمٰنِ بنِ عَوْف وكَانَ المُغيرَةُ بنِ شُعْبَة يَدَّعي أَنَّهُ أَحْدَثَ النَّاسِ عَهْدًا بِرَسُول اللَّهِ ﷺ وَيَقُولُ أَخَذْتُ خَاتمِي فَأَلْقَيْتُهُ عَمْدًا وقُلْتُ إِنَّ خَاتمِي سَقَطَ منْ يَدي لأَمس رَسُول اللَّهِ ﷺ فَأَكُون آخِرَ النَّاسِ عَهْدًا بِهِ.

2228- Taberani, İbni Ebi Merhab (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın kabrine dört kiş indi. Bunlardan biri Abdurrahman bin Avf idi. Muğire de Resulullah (a.s)'a en son veda edenin kendisi olduğunu ileri sürer ve şöyle söylerdi:

"Yüzüğümü kasıtlı olarak kabrin içine attım. Sonra da Resulullah (a.s)'a elimi sürmek ve O'na insanlar içinde en son veda eden kişi olmak için "elimden yüzüğüm düştü" diye söyledim."

NECAŞİ (R.A.)

Zehebi, Necaşi (r.a) hakkında şu bilgileri veriyor:

"Necaşi'nin asıl adı Ashama'dır. Habeşistan'ın kralı idi. Sahabeden sayılmaktadır. Müslümanlığı güzel olmuştu. Hicret etmemiş. Resulullah (a.s)'ı da görmemiştir. Bu itibarla bir yönden tabii, bir yönden de sahabidir. Hz. Peygamber (a.s)'in sağlığında vefat etmiştir. Resulullah (a.s) onun için gıyabi cenaze namazı kıldırmıştır. Resulullah (a.s)'ın ondan başka biri için gıyabi cenaze namazı kıldırdığına ait kesin rivayet yoktur. Bunun da sebebi şuydu: O, hıristiyan bir topluluğun arasında ölmüştü. Bu topluluğun içinde onun üzerine cenaze namazı kıldıracak biri yoktu. Çünkü onun yanında muhacir olarak bulunan sahabiler, Hayber Savaşı'nın olduğu yıl Medine'ye hicret etmek üzere onun yanından ayrılmışlardı.

Resulullah (a.s)'ın hanımı Ümmü Seleme'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Habeşistan toprağına vardığımızda orada hayırlı bir komşuya, Necaşi (r.a)'ye konuk olduk. Onun yanında dinimiz konusunda güvene kavuştuk. Hiç bir eziyet görmeden ve hoşlanmayacağımız bir söz işitmeden Allah'a ibadet ettik. Bunun haberi Kureyş'e ulaşınca, bizim hakkımızda Necaşi'ye iki güçlü adam göndermeye, Necaşi'nin kendine de Mekke'nin malları arasından seçilecek kıymetli mallar hediye etmeye karar verdiler. Gönderilenlerin en ilginci de derilerdi. Onun için pek çok deri topladılar. Necaşi'nin subaylarından hiç birini ayırt etmeden tamamı için hediye hazırladılar. Sonra bu hediyelerle birlikte Abdullah bin Ebi Rabi'a bin Muğire Mahzumi ile Amr bin el As Sehmi'yi gönderdiler. Bu görevi bunlara verdiler ve:

"Gidenler hakkında Necaşi ile konuşmadan önce, bütün subaylara hediyelerini verin. Sonra da Necaşi'nin hediyelerini verin. Daha sonra Necaşi, yanına giden müslümanlarla konuşmadan önce, onları size teslim etmesini iste-

yin"dediler.

Bu ikisi yola çıktılar. Necaşi (r.a)'nin yanına vardılar. Biz onun yanında, hayırlı bir memlekette, hayırlı bir komşu ile birlikte yaşıyorduk. Bu ikisi, Necaşi (r.a)'nin subaylarının tamamına hediyelerini verdiler. Kendisine hediye verdikleri her subaya da: "Kralın memleketine bizim içimizden, kendi dinlerini terkeden, sizin dininize de girmeyen kendini bilmez bir takım çocuklar sığındılar. Bunlar bizim de sizin de tanımadığınız yeni bir din ortaya çıkardılar. Bizi krala bu gelenlerin kavimlerinin ileri gelenleri, bunları kendilerine geri verilmesi için gönderdiler. Biz onlar hakkında kralla konuştuğumuz zaman, siz kralın onlarla konuşmamasını ve onları bize teslim etmesi için istişarede bulunun. Onların kavimleri onların daha kavrayışlı ve onların kendilerine yaptıkları ayıplar konusunda daha bilgilidirler" dediler. Subayların hepsu bu teklife "evet" dediler. Bu ikisi daha sonra Necaşi (r.a)'ye hediyelerini götürdüler. Necaşi (r.a) bu hediyeleri kabul etti. Sonra kendileriyle konuşmaya başladı. Bu ikisi söze başlayarak şöyle söylediler:

"Ey kral! Senin ülkene bizden kendini bilmez bir takım çocuklar sığındılar. Bunlar kendi kavimlerinin dinlerini terkettikleri gibi, senin dinine de girmediler. Yeni uydurma bir din ortaya çıkardılar. Bu dini ne biz tanıyoruz, ne de sen tanıyorsun. Bizi sana, onların babalarından ve amcalarından ileri gelenler onları geri vermen için gönderdiler. Onlar bunlardan daha kavrayışlı kimselerdir. Kendilerine karşı işledikleri ayıpları da iyi bilmektedirler."

Abdullah ve Amr için Necaşi (r.a)'nin, yanına sığınan kişilerin sözlerini dinlemesinden daha fena bir şey olamazdı. Kralın etrafındaki subay ve ileri gelenler: "Bunlar doğru söylüyorlar ey kral, o gelenleri bunlara teslim et," dediler. Necaşi (r.a) sinirlendi.

"Hayır, Allah'a yemin olsun, onları bu kişilere teslim etmiyorum. Bana komşu olan, benim ülkeme yerleşen ve başkalarına karşı beni tercih etmiş olan bir topluluğu yanıma çağırıp, kendilerine işin gerçeğini sormadan, onları bir oyuna getirerek teslim edemem," dedi. Sonra Resulullah (a.s)'ın ashabına adam gönderdi, onları yanına çağırdı. Kralın elçisi yanlarına geldiğinde toplandılar, birbirlerine:

"Adama gittiğinizde ne söyleyeceksiniz?" diye sordular. Sonra da: "Vallahi bildiğimizi; Peygamberimizin bize ne emrettiğini ve bu konuda olup bitenleri aynen söyleriz," dediler. Kralın yanına geldiler. Necaşi, bu sırada din bilginlerini de yanına çağırmış, onlar da kitaplarını etrafına yaymışlardı. Necaşi, müslümanlara:

"Kendi kavminizin dinini terkettiğiniz, sonra benim dinime veya başka bir dine de girmediğiniz şu din nedir?" diye sordu. Müslümanlar adına konuşan

Ca'fer bin Ebi Talib'ti. Krala karşı şöyle konuştu:

"Ey kral! Biz cahiliyet içinde yaşayan bir topluluk idik. Putlara tapar, leş eti yer, fenalıklar işler, akraba bağlarını koparır, komşuluk konusunda uygunsuz davranırdık. İçimizde güçlü olanlar zayıf olanları yerdi. Yüce Allah içimizden bir elçi (resul) gönderinceye kadar, biz bu hal üzere devam ettik. Gelen elçiyi, temiz nesebi, doğruluğu, emanete riayet etmesi ve iffetliliği ile tanımaktaydık. Bizi Allah'a çağırarak, yalnızca O'nu ilah bilmemizi, yalnızca O'na kulluk etmemizi, önceden bizim ve babalarımızın tapmakta olduğu Allah'tan ayrı olarak tapınılan taştan yapılı şeyleri ve putları terketmemizi istedi. Bize doğru sözlü olmayı, emaneti yerine ulaştırmayı, akraba ile bağlatıyı sürdürmeyi, güzel komşuluk etmeyi, haramlardan ve insanların kanlarından el çekmeyi emretti. Fenalıklardan (Fuhşiyattan), yalan sözden, yetim malı yemekten, temiz kadına iftira atmaktan bizi nehyetti. Bize, hiç bir şeyi ortak koşmadan Allah'a ibadet etmeyi emretti. Yine namazı, zekatı ve orucu emretti."

Ümmü Seleme dedi ki:

"Ca'fer işte bu şekilde İslam'ın emirlerini sıraladı. Sonra şöyle devam etti:

"Biz de bu elçiyi doğruladık, O'na inandık ve kendisine uyduk. Bunun üzerine kevmimiz bize düşman oldu. Bize işkence ettiler ve bizi yeniden o putların kulluğuna döndürmek için dinimizden uzaklaştırmaya çalıştılar. Daha önce helal saydığımız pislikleri yeniden helal saymamızı istediler. Bunlar bize üstün gelip zulmedince ve bize karşı taşkınlık yapıp dinimizle aramıza engel koyunca, biz de senin ülkene geldik. Başkalarına karşı seni seçtik. Senin komşuluğunu arzuladık. Senin yanında zulüm görmeyeceğimizi umduk..." Kral:

"O elçinin Allah'tan getirdiklerinden, senin ezberinde bir şey var mı?" diye sordu. "Evet" dedi. "Onu bana oku" dedi. Ca'fer de, "Kaf, ha, ayn, sad'ın (yani Meryem suresinin) başından biraz okudu. Vallahi, Necaşi bunu duyunca gözyaşları ile sakalı ıslanıncaya kadar ağladı. Yanındaki din bilginleri de kendilerine karşı bu ayetler okununca, önlerindeki kitaplar ıslanıncaya kadar ağladılar. Necaşi (r.a) bunun üzerine şöyle söyledi:

"Şüphesiz bu ve Musa (r.a)'nın getirdiği aynı kandilden (kökten) çıkan bir nurdur. Kureyş'in elçilerine, çıkınız Allah'a yemin ederim ki, bunları size teslim etmem ve oyuna da getirilmem."

Kureyşlilerin elçileri çıktıklarında Amr:

"Vallahi yarın ona bunların ayıplarını haber vereceğim ve onların yeşiltilerini kökten sökeceğim," dedi. Gönderilen bu iki adamın bizim hakkımızda en çok korku taşıyanı Abdullah bin Ebi Rabi'a da:

"Yapma, her ne kadar bize karşı düşman olsalar da, onların da yakınları var," diye söyledi. Amr:

"Vallahi bunların, İsa'nın kul olduğu inancında olduklarını söyleyeceğim," dedi. Amr ertesi gün yeniden kralın karşısına çıktı ve:

"Ey kral, bunlar Meryem oğlu İsa hakkında pek büyük bir söz söylüyorlar. İstersen onlara bir elçi gönder ve kendilerine onun hakkında ne söylediklerini sor" dedi. Kral da bunu sormak için elçi gönderdi.

Böyle bir olay başımıza gelmemişti. Müslümanlar toplandılar. Sonra da: "Vallahi onun hakkında, yüce Allah'ın söylediğini aynen olduğu gibi söyleriz" dediler. Müslümanlar, kralın yanına girdiklerinde kral kendilerine: "İsa hakkında ne söylüyorsunuz?" diye sordu. Ca'fer kendisine şöyle cevap verdi:

"Onun hakında Peygamberimizin bildirdiğini söylemekteyiz. O, Allah'ın kulu, elçisi, ruhu ve kelimesidir. Allah onu, bekar ve arındırılmış (betül) olan Meryem'e ilka etmiştir." Bunun üzerine Necaşi elini yere vurdu, oradan bir çöp parçası aldı. "İsa, senin söylediğinden bu parça kadar değişik değildir" dedi. Bu sırada kralın etrafındaki devlet adamları gürültü çıkarmaya başladılar. Kral da onlara:

"Eğer gürültü çıkarıyorsanız, vallahi gidiniz. Benim ülkemde güven içindesiniz. Kim size söverse cezalandırılır; sonra yine kim size söverse cezalandırılır. Sizden birinize eziyet ettikten sonra, dağlar kadar altınımın olmasının bana yararı olamaz. O gelen iki adama hediyelerini geri verin. Vallahi, Allah bana krallığımı iade ederken benden rüşvet almadı ki, bu görevdeyim diye rüşvet alayım. O, benim hakkımda insanların sözüne bakmadı ki, ben O'nun hakkında insanlara itaat edeyim," dedi. Kureyşin adamları, getirdikleri hediyeler kendilerine iade edilerek ve yüzleri kızarmış olarak dışarı çıktılar. Biz de onun yanında, hayırlı bir ülkede, hayırlı komşu ile birlikte yaşamaya devam ettik. Vallahi biz bu haldeyken onun krallığına karşı bir ayaklanma çıktı. Vallahi biz girdiğimiz savaşlar arasında ondan daha şiddetli bir savaş görmedik. (1) Ayaklanan adamın Necaşi (r.a)'ye üstün gelmesinden ve gelen adamın bizim hakkımızda Necaşi (r.a)'nin düşündüklerini düşünmemesinden endişe ediyorduk. Necaşi (r.a) ilerledi, aralarında Nil platosu vardı. Resulullah (a.s)'ın ashabı: "Guruplar arasındaki olayı anlayıp hayırlı bir haber getirecek kim olabilir?" diye söylediler. Zübeyr: "Ben" dedi. O, muhacirlerin yaşça en küçük olanları idi. Onun için bir kırba (dağarcık) şişirdiler. Onu göğsüne bağladı. Sonra onun üzerinde yüzerek çarpışmanın olduğu yere vardı. (Yani şişirilmiş olan kırbanın üzerinde yüzerek Nil nehrinin karşısına geçti ve böylelikle çarpış- mal-

---

1) Müsned'de "Ona üzüldüğümüzde daha şiddetli bir şekilde ondan önce bir şeye üzülmüş değildik" ifadesi geçmektedir.

arın olduğu yere kadar ulaştı.) Olayları gördü. Biz de Necaşi'yi üstün getirmesi için Allah'a dua ettik. Sonunda Habeşistan'ın yönetimi tamamen onun eline geçti. Resulullah (a.s) Mekke'de iken, O'nun yanına dönünceye kadar, Necaşi (r.a)'nin yanında hayırlı bir yerde kaldık." (1)

Umeyr bin İshak'tan şöyle rivayet edilmiştir:

"Ca'fer: "Ey Allah'ın Resulü, bana izin ver, Allah'a ibadet edebileceğim bir beldeye gideyim," diye söyledi. Resulullah (a.s) ona izin verdi. O da Necaşi (r.a)'nin yanına gitti."

Amr bin el As'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ca'fer'i Necaşi'nin ülkesinde güven içinde görünce, ona hased ettim. Necaşi (r.a)'nin yanına gittim. Kendisine:

"Senin ülkende bir adam var. Bu adamın amcasının oğlu bizim memleketimizdedir. Bu kişi insanların sadece bir tek ilahlarının bulunduğunu sanmaktadır. Eğer sen bu (yanındaki) adamı ve arkadaşlarını öldürmezsen, bir daha ben ve arkadaşlarım katiyen sana bu damlayı akıtmayız" diye söyledim. Necaşi (r.a): 'Onun yanına git ve onu bana çağır" dedi. "O, benimle birlikte gelmez, yanımda bir elçi gönder" dedim. O, arkadaşlarının arasında konuşmakta olduğu bir sırada yanına gittik. Ona "Cevap ver" diye söyledi. Kapıya vardığımızda ben: "Amr bin el As'a izin ver," diye seslendim. Ca'fer de:

"Allah'ın hizbine izin ver" diye seslendi. Onun sesini işitti. Benden önce ona izin verdi." (2)

Ca'fer bin Muhammed babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Habeşiler Necaşi (r.a)'nin etrafına toplanıp "Sen dininden ayrıldın" diyerek, ona karşı ayaklanma çıkardılar. Bu olay üzerine Necaşi (ra.), Ca'fer ile arkadaşlarına bir adam gönderdi. Kendileri için gemiler hazırladı ve:

"Bunlara binin, eğer ben yenilirsem çekilip gidin. Ben üstün gelirsem yerinizde kalın" dedi. Sonra yazı yazmaya koyuldu ve Allah'tan başka ilah ol-

---

1) Ahmed (1/201, 209) İbni Hişam ve İbni İshak, ravinin sema'ına (hadisi duyarak aldığını ifade ettiğine) ait açık bir ibare kullanmaktadır. Rivayeti Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (6/24)'de rivayet etmekte ve şöyle söylemektedir: "Bunu, Ahmed rivayet etmektedir ve ravileri, Buhari'nin Sahih'inde geçen ravilerdir. İsnadı da kavidir."

2) Bezzar, Keşful Estar (2/297) Bu rivayeti Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (6/29)'de uzun bir şekilde vermekte ve şöyle söylemektedir: "Bunu, Taberani ve Bezzar rivayet etmektedir. (Senedde adı geçen ravilerden olan) Umeyre bin İshak, İbni Hibban ve daha başkaları sika olarak tanıtmaktadırlar. Onun hakkında pek tereddüte yol açmayacak bazı tenkidler bulunmaktadır. Senedde geçen diğer ravilerin hepsi Buhari'nin Sahih'inde isimleri geçen ravilerdir."

madığına, Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehadet ettiğini; İsa'nın Allah'ın kulu, elçisi, ruhu ve Meryem'e ilka ettiği bir kelimesi olduğuna şehadet ettiğini yazdı. Sonra onu paltosunun içine koydu ve Habeşilerin arasına çıktı. Habeşiler onun karşısında saf tuttular. Kendilerine hitaben:

"Ey habeşiler topluluğu! Sizin üstünüzde yönetici olmaya, insanların en layığı ben değil miyim?" diye sordu. Onlar: "Evet öylesin," dediler. "Peki sizin üstünüzdeki yönetimimi nasıl buluyorsunuz?" diye sordu "En güzel yönetim şekli" dediler. Bu kez: "Öyleyse ne istiyorsunuz?" diye sordu. "Sen bizim dinimizden ayrıldın, İsa'nın kul olduğu inancına kapıldın" dediler. "Peki siz onun hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sordu. "O, Allah'ın oğludur" dediler. Bunun üzerine Necaşi, elini göğsüne ve abasının üstüne koyarak orada bulunan kağıtta yazılı olanları kastederek: "İsa'nın bundan gayrı bir şey olmadığına şehadet ediyorum" dedi. Toplananlar da buna memnun kalarak dağıldılar. Bu olayın haberi Resulullah (a.s)'a ulaştı. Necaşi (r.a) vefat ettiğinde de Resulullah (a.s) onun için cenaze namazı kıldı ve bağışlanma diledi."

Necaşi'nin iyiliklerinden birisi şudur: Mü'minlerin annesi Ümü Habibe Remle binti Ebu Süfyan bin Harb bin Emeviyye, önceki kocası Ubeydullah bin Cahş Esedi ile birlikte müslüman oldu. Kocası onunla birlikte hicret ederek onu alıp Habeşistan'a götürdü. Ümmü Habibe burada Resulullah (a.s)'ın üvey kızı olan Habibe'yi dünyaya getirdi. Kocası Ubeydullah bin Cahş burada taşkınlığa düştü. Hıristiyanlık dini onun hoşuna gitti ve hıristiyan oldu. Bunun üzerinden çok geçmeden Habeşistan'da öldü. Hanımı iddet süresini doldurunca Resulullah (a.s), onun kendisine istenmesi için bir elçi gönderdi. Kadın da bu isteği kabul etti. Necaşi bu işle kendisi bizzat ilgilendi. Ona Resulullah (a.s)'ın adına kendi malından dörtyüz dinar mehir verdi. Mü'minlerin annelerinden başka hiç birinin eline geçmeyen onun eline geçti. Daha sonra da onu bizzat Necaşi hazırladı.

Ümmü Habibe'ye Resulullah (a.s) için evlilik teklifinde bulunmak üzere Necaşi (r.a)'nin yanına giden kişi, Vakıdi'nin mürsel bir senetle bildirdiğine göre Amr bin Ebi Umeyye Damri idi.

Abdullah bin Ebi Bekir'in rivayet ettiğine göre Necaşi '(r.a)'nin Ümmü Habibe'yi nikahladığı ve evlenmelerini istediği kişi Halid bin Sa'id bin el As Emevi idi. Ümmü Habibe Medine'ye geldiğinde otuz küsur yaşında bulunuyordu.

Ma'mer'in Zühri'den, onun Urve'den, onun da Ümmü Habibe'den rivayet ettiğine göre Ümmü Habibe, Ubeydullah bin Cahş'ın nikahı altında idi. Bu kişi Necaşi (r.a)'nin yanına hicret etmişti. Resulullah (a.s) da bu hanımla Habeşistan'da bulunduğu sırada nikahlandı. Onu Resulullah (a.s)'a Necaşi nikahladı. Mehrini de kendi malından dörtbin dirhem olarak verdi. Daha sonra onu, Şurahbil bin Hasen ile birlikte gönderdi. Çeyiz eşyasının tamamı da Necaşi

(r.a) tarafından verilmişti. (1)

Resulullah (a.s)'ın Ümmü Habibe (r.a) ile hicri 6 yılında gerdeğe girdiği söylenmiştir. Halife, Resulullah (a.s)'ın Ümmü Habibe (r.a) ile gerdeğe hicri 7 yılında girdiğini söylemiştir.

Necaşi (r.a)'nin adı olan Ashama kelimesi, Arapça *"Atiyye: Hediye, ihsan"* anlamına gelmektedir. Necaşi (ra.) öldüğünde Resulullah (a.s):

"Habeşistan toprağında sizin bir kardeşiniz öldü" diye buyurmuştur. Resulullah (a.s) bundan sonra sahabilerini alıp sahraya çıktı, onları saf halinde dizdi, ardından Necaşi (r.a) için cenaze namazı kıldırdı. Bazı ilim adamları bu olayın hicri 9 yılının recep ayında meydana geldiğini rivayet etmişlerdir.

NECAŞİ (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٢٩ــ رَوَى البُخَارِي ومُسْلِمٌ عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُول اللَّهِ ﷺ نَعَى النَّجَاشِيَّ في اليَوْمِ الَّذِي مَات فِيه وخَرَج بِهِم إِلَى المُصَلى، فَصَفَّ بِهِم وكَبَّرَ عَلَيْه أَرْبَع تَكْبِيرَات.

2229- Buhari ve Müslim Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Necaşi (r.a)'nin ölümünde onun ölüm haberini duyurdu ve sahabilerini alıp namazgaha gitti. Sonra onları saf halinde dizip dört tekbirle Necaşi (r.a) için cenaze namazı kıldırdı."

٢٢٣٠ــ رَوَى مسْلِمٌ عَنْ جابر عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَاتَ اليَوْمَ عَبْدٌ للَّهِ صَالِح، أَصْحَمَةُ» فَقَامَ فَأَمَّنَا وصَلَّى عَلَيْه.

2230- Müslim, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s): "Bugün Allah'ın salih kulu Ashama öldü" diye buyurdu. Sonra kalkıp bize imam oldu ve onun için namaz kıldı."

2229-Buhari (3/116) 23-Kitabu'l-Cenaiz: 4-Ölünün ailesi adına kendisi bizzat ağıtta bulunan kimsenin durumu ile ilgili bab. Müslim (2/656) 11-Kitabu'l-Cenaiz. 22-Cenaze için tekbir getirilmesi babı.

2230-Müslim (2/657) daha önce belirtilen yerde (yukarıdaki hadisin geçtiği yerde.)

1) Ebu Davud (2/235) Kitabu'n-Nikah. Mehir babı. Nesai (6/119) Kitabu'n-Nikah. Mehir vermede adeletli davranma babı.

٢٢٣١ــ رَوَى البَزَّار والطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَنس أَن النَّبِي ﷺ صَلَّى عَلى النَّجاشيِّ حين نُعي، فَقيل: يا رَسُولَ اللَّهِ: نَصَلِّي عَلَى عَبْدٍ حَبْشي؟ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَل ﴿وإنَّ مِنْ أَهْلِ الكِتَابِ لَمَنْ يُؤمِنُ باللَّهِ﴾ الآية.

2231- Bezzar ve Taberani, Enes (ra.)'ten rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'a Necaşi (r.a)'nin ölüm haberi geldiğinde, onun için cenaze namazı kıldırdı. "Ey Allah'ın Resulü, Habeşistanlı bir kula namaz mı kılacağız?" diye söylenildi. Bunun üzerine yüce Allah şu ayeti kerimesini indirdi:

"Kitab ehlinden Allah'a, size indirilene ve kendilerine indirilmiş olana, - Allah'a huşu duyarak- inanıp, Allah'ın ayetlerini az bir değere değişmeyenler vardır. İşte onların ecirleri Rabb'lerinin katındadır. Şüphesiz Allah'ın hesabı çabuktur." (1)

٢٢٣٢ــ رَوَى البَزَّارُ عَنْ عَبْدِاللَّه بْن الزبير قَالَ: نَزَلت هذه الآيَة ﴿وإذَا سمعوا ما أُنزل إلى الرَّسُول ترى أَعينهم تفيض من الدمع﴾ قَالَ نَزلت في النجاشي وأَصحابه.

2232- Bezzar, Abdullah bin Zübeyr (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Yüce Allah'ın "Peygambere indirileni duyduklarında, onların gözlerinin yaşla dolduğunu görürsün" (2) ayeti kerimesi, Necaşi (r.a) ile arkadaşları hakkında indi."

Bir Açıklama

Örnek alınacak bir kişiliğe sahip olması ve İslam ümmeti tarihinde, özellikle de son dönemlerinde çokca tekrar edilen bir takım uygulamaların bulunması sebebiyle Necaşi (r.a)'nin hayatını burada vermeyi uygun gördük. Açık nass-

---

2231-Bezzar, Keşfu'l-Estar (1/392) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (3/38)'de "Bunu Bezzar ve Taberani Evsat'ta rivayet etmektedir. Taberani'nin rivayetindeki raviler sikadır" demektedir.

2232- Bezzar, Keşfu'l-Estar (3/286) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid (9/419)'de, "Bunu Bezzar rivayet etmektedir ve Muhammed bin Osman bin Harb dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu ravi ise sikadır" demektedir. Takrib'de de adı geçen ravi hakkında "iyi tanınmayan saduk (doğru sözlü) bir ravidir" diye söylenmektedir.

1) Ali İmran Suresi: 199

2) Maide Suresi: 83

ların şehadet ettiği üzere o, müslüman olmayan bir topluma, İslam hükümlerinden başka hükümlerle hükmeden müslüman bir yönetici idi. Bununla birlikte, ittifakla onun müslümanların seçkinlerinden olduğu kabul edilmiştir. Bu durum, küfür düzeni içinde, o düzende görev almış olan herkesin kafir olamayacağına işaret etmektedir. Bu mesele, çağımızın en tehlikeli meselelerinden biridir. Eğer herhangi bir zulüm ve zorlanma olmaksızın fetvayı geniş tutmazsak, İslam ümmetinin varacağı sonuç, yönetim organlarında çalışanlar arasında hiçbir müslümanın kalmamasını gerektirir. Bunun yanı sıra müslümanlar deneyim güçlerini yitirir hizmet ve kendi insanını gözetme fırsatını da kaçırmış olurlar. Bundan dolayı biz diyoruz ki, devlet işlerinde ve kurumlarında çalışma konusu, ehli tarafından verilecek basiretli fetvalara ihtiyaç duymaktadır.

Bunun yanı sıra, Resulullah (a.s)'ın ashabı ile Necaşi (r.a) arasında geçen olayla ilgili hikaye ve Necaşi (r.a)'nin ülkesine sığınan müslümanların orada herhangi bir tebliğ çalışması yaptıklarına dair sahih bir rivayetin bulunmaması, İslami literatürdeki siyasi sığınma edebi konusunda da bilgi vermektedir. Buna göre bir müslüman herhangi bir beldeye siyasi olarak sığınmak zorunda kalırsa şartlar ve kanun müsaade etmediği takdirde, onun orada herhangi bir tebliğ faaliyeti yapması zorunlu değildir. Esbab-ı Nüzul konusunda aktarılan bir rivayete göre Ca'fer Habeşistan hıristiyanlarından bazılarını etkilemiş, onlar da Resulullah(a.s)'ı ziyaret ederek O'nun huzurunda müslüman olmuşlardır.

USEYD BİN HUDAYR (R.A.)

İbni Hacer, Useyd bin Hudayr (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Useyd Hudeyr'ın oğlu, o Simak'ın oğlu, o Atik'in oğlu, o İmr Kays'ın oğlu, o Zeyd'in oğlu, o da Abdu'l Eşhel'in oğludur. Ensardan ve Eşheloğulları kabilesi mensubudur. (Eşheli) Ebu Yahya ve Ebu Atik olarak künyelenirdi. Babası Hudayr, Buas Savaşı'nda (1) Evs kabilesinin atlısı ve başkanı idi. Useyd, İslam'a ensar içinde ilk girenlerdendi. Akabe gecesinde görevlendirilen temsilcilerdendi. Sa'd bin Mu'az'dan önce, Mus'ab bin Umeyr'in aracılığıyla müslüman olmuştur. Bedir Savaşı'na katılıp katılmadığı konusunda ihtilaf edilmiştir.

İbni Sa'd diyor ki:

"Büyük mevki sahibi kamil bir kişi di. Resulullah (a.s) onunla Zeyd bin Harise'yi kardeşleştirmişti. Uhud Savaşı'nda dağılmayıp yerinde sebat edenlerdendi. Uhud Savaşı'nda yedi yerinden yara almıştır."

Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ensardan üç kişi vardır ki, ensardan hiç biri, bu iç kişinin derecesine ulaşamaz. Bunların üçü de Abdu'l Eşheloğullarındandır: Sa'd bin Mu'az, Useyd bin Hudayr (r.a) ve Abbad bin Bişr."

Ahmed, Müsned'inde Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Useyd bin Hudayr (r.a) insanların değerlilerindendi..."

İbni Seken'in İbni Uyeyne'den, onun Hişam'dan, onun Urve'den, onun da ba-

---

1) Buas: Medine yakınlarında bir yer. Cahiliye döneminde bu yerde Evs kabilesi ile Hazrec kabilesi arasında bazı olaylar olmuştu. O vakitte de Hazrec kabilesi Evs kabilesine üstün gelmişti. Bu vakitte, Evs kabilesinin başında, burada hayatı verilen kıymetli sahabi Useyd'in babası Hudayr bulunuyordu. Hazrec'in başında ise Ömer bin Nu'man Beyadi vardı. Her ikisi de öldürülmüşlerdir.

rivayet ettiğine göre (Urve'nin babası) şöyle söylemiştir:

d bin Hudayr (r.a) öldüğünde Hz. Ömer (r.a) üç yıl süresince o
ıtı ve onlarla borcunu ödedi. Sonra da: "Kardeşimin çocuklarını ö
ülksüz bırakamam," diyerek arazileri geri verdi ve ürünlerini sattı."

vi ve daha başkaları Useyd'in ölümünün hicri 20 yılında olduğunu s
lirler. Medaini ise hicri 21 yılında öldüğünü söylemiştir.

bi de onun hakkında şu bilgileri vermektedir:

'er kişi. Künyesi Ebu Yahya. Ebu Atik olduğu da söylenmiştir. En
: kabilesinden ve Eşheloğullarındandır. (Eşheli) Akabe gecesi göre
ɔniki temsilciden biri idi. Erken dönemlerde müslüman olanlarda
ɔvaşı'na katılmamıştır. Babası, emrine uyulan bir kabile reisi idi.
taib (Birliklerin Hudayr'ı) olarak adlandırılırdı. Buas Savaşı'nda E
ydı. Hicretten altı yıl önce söz konusu olayda öldürülmüştür. Useyd
kanlarının basiretlilerinden ve görüşüne itibar edilenlerden birisiyd

ammed bin Sa'd diyor ki:

ɔulullah (a.s) onunla Zeyd bin Harise'yi kardeşleştirdi."

ulullah (a.s)'dan bazı hadisler rivayet etmiştir. Ondan da Hz. Aişe
in Malik ve Abdurrahman bin Ebi Leyla rivayette bulunmuştur. A
'ahman bin Ebi Leyla onunla görüşmemiştir."

ı Hureyre'nin rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

ɔu Bekir ne kadar değerli bir adamdır! Ömer ne kadar değerli bir
ɔeyd bin Hudayr ne kadar değerli bir adamdır!" Bu hadisi Tirmizi r
:edir ve isnadı ceyyid (iyi) dir. (1)

i İshak'ın naklettiğine göre Yahya bin Abbad bin Abdullah, Hz
in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

nsardan, Abdul Eşheloğullarından üç kişi vardır ki, Resulullah (a
hiç kimse onların üstünde bir fazilet yapabilmiş değillerdir: Sa
:, Useyd bin Hudayr (r.a), Abbad bin Bişr. Allah hepsinden razı

ɔeyd (r.a)'in Kur'an okumada insanların en güzel seslisi olduğu riv

---

nizi (5/666) 50-Kitabu'l-Menakıb. 33-Muaz bin Cebel ve Zeyd bin Sabit'ü
:ri babı. Hakim, Müsterek (3/268) Zehebi de bu rivayete muvafakat et
ih olduğunu belirtmektedir.
... Müstedrek (3/229) Zehebi de onu doğrulamakta ve sahih olduğunu s

dilmiştir

İbni İshak diyor ki:

"Useyd (r.a), Bedir Savaşı'ına katılmamış olan Akabe nakıbidir. Yani o, Akabe'de bulunan temsilcilerden Bedir Savaşı'na katılmamış olandır. Ebu Yahya olarak künyelenirdi. Üseyd'in biraz şakacı olduğu ve çok güzel bir huya sahip olduğu söylenmiştir.

Biraz şakacılık tarafı olan Useyd (r.a)'den rivayet edildiğine göre Useyd bir keresinde Resulullah (a.s)'ın yanında idi. Resulullah (a.s) ona yanında bulunan bir öd çalısı ile vurdu sonra: "Bana yaklaş" dedi. O da: "Yaklaşırım" dedi. Sonra da "Senin üzerinde gömlek var, benim üzerimde ise gömlek yok" dedi. Hz. Peygamber (a.s) gömleğini çıkardı. Resulullah (a.s) gömleğini çıkarınca, Useyd (r.a) onun böğrünü öpmeye başladı ve: "Ben de işte bunu istemiştim ey Allah'ın Resulü," diye söyledi". (1)

Yahya bin Bukeyr diyor ki:

"Useyd (r.a) hicri 20 yılında ölmüştür. Hz. Ömer (r.a) onu iki sırıktan yapılı bir tabutun üzerinde taşıyarak Baki kabristanına koydu, sonra üzerine cenaze namazı kıldı."

USEYD BİN HUDAYR (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٣٣ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أُسَيْد بن حضير أنَّه كَانَ تَأَوَّهَ وكَانَ يؤُمُّنَا فَصَلَّى بِنَا قَاعِدًا فَعَادَه رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالوا: يا رَسُولَ اللَّهِ إنَّ أُسيدًا إمَامُنَا وإنَّهُ مَرِيضٌ وإنَّهُ صَلَّى قَاعِدًا. فَقَالَ رَسُول اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ «فَصَلُّوا وَرَاءَه قُعُودًا فإنَّ الإمام لِيُؤْتَمَّ بِهِ فإذَا صَلَّى قَاعِدًا فَصَلُّوا خلْفَهُ قُعُودًا».

2233- Hakim, Useyd bin Hudayr (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Useyd rahatsızdı, cemaate imam oldu ve oturarak namaz kıldırdı. Resulullah (a.s) Useyd'i (hastalığından dolayı) ziyaret etti. Onun peşinden namaz kılanlar:

"Ey Allah'ın Resulü, Useyd (r.a) bize imamlık ediyor. Bununla birlikte o has-

---

2233-Müstedrek (3/299) Hakim sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

1) Ebu Davud (4/356) Kitabu'l-Edeb. Bedeni öpme babı. İsnadı kavidir. Hakim, Müstedrek (3/288) Zehebi de doğrulamakta ve sahih olduğunu söylemektedir.

tadır ve otururak namaz kılıyor," diye söylediler. Resulullah (a.s) da:

"Onun erkasında otururak namaz kılın. İmam kendisine uyulması içindir. Eğer o otururak namaz kılarsa, siz de onun arkasında otururak namaz kılın" diye buyurdu."

٢٢٣٤ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ أَنس بن مالك رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلَيْن مِنْ أَصْحَابِ النَّبِي ﷺ خَرَجا مِنْ عِنْد النَّبِيِّ ﷺ فِي لَيْلَةٍ مُظْلمةٍ، ومَعَهُمَا مِثْلُ المِصْبَاحَيْنِ يُضيئَانِ بَيْنَ أَيْدِيهما، فَلَمَّا افْتَرَقَا صَار مَعَ كُلِّ وَاحِد، حَتَّى أَتى أَهْلَهُ.

2234- Buhari, Enes bin Malik (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın ahsabından iki adam, karanlık bir gecede Resulullah (a.s)'ın yanından çıktılar. Yanlarında da önlerini aydınlatabilecek lambaya benzer bir şeyler vardı. Ayrıldıklarında herbirinin yanında, o aydınlatıcıdan bir tane kaldı ve her biri onunla ailesinin yanına kadar vardı."

Bir rivayette de Enes şöyle diyor:

"Useyd bin Hudayr (r.a) ve Abbad bin Bişr Resulullah (a.s)'ın yanında idiler. Karanlık bir gecede yanından çıktılar. Birden önlerinde bir ışık belirdi." (1) Bunun peşinden hadisin kalan kısmı verilmiştir.

٢٢٣٥ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ أُسَيْد بن حُضير قَالَ: بَيْنَما هُوَ يَقْرأُ مِنَ اللَّيْل سُورةَ البقَرَة وفَرَسه مَربوطٌ عِنْدَه إِذْ جَالَتِ الفَرس، فسكَتَ فسكَنَتْ، فَقَرأَ فَجَالت الفَرَس، فَسَكَت وسَكَت الفَرَس، ثُمَّ قَرَأَ فجالتِ الفَرس فانْصَرَف، وكَانَ ابنهُ يحيى قريبًا مِنْها فأَشْفَقَ أَنْ تُصيبه، فَلَمَّا اجْتَرَّهُ رفع رَأْسهَ إِلى السَّمَاء حَتَّى ما يراها، فَلَمَّا أَصْبَح حَدَّث النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لَهُ: «اقْرَأْ يا ابنَ حُضَير، اقْرَأْ يا ابن حضير» قَالَ: فأَشْفَقْتُ يا رَسُول اللَّهِ أَنْ تَطأَ يحيى، وكَانَ مِنْهَا قَرِيبًا، فَرَفَعْتُ رَأْسي فانْصَرَفْتُ إِلَيْه، فَرَفَعْتُ رَأْسي إِلَى السَّماء، فإِذَا مثلُ الظلة فِيها أَمْثالُ المَصابيح، فخَرَجْتُ حَتَّى لاَ أَراها، قَالَ: «وتَدْري ما ذَاك» قَالَ: لاَ، قَالَ: «تِلْكَ الملائكةُ دَنَتْ لِصَوْتك، ولَوْ قَرَأْتَ لأَصْبَحَتْ

2234-Buhari (1/557) 8-Kitabu's-Salat. Bab: 79

1) Buhari (7/125) 63-Kitabu Menakıbı'l-Ensar. 13-Useyd bin Hudayr ile Abbad bin Bişr'in menkıbeleri babı.

يَنظُرُ النَّاسُ إِلَيها، لاَتَتَوَارَى مِنْهُم».

2235- Buhari ve Müslim, Useyd bin Hudayr (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Useyd geceleyin Kur'an-ı Kerim'in Bakara suresini okuyordu. Atı da yanında bağlıydı. Birden at kişnedi. Useyd (r.a) sustu, at da durdu. Sonra tekrar okumaya başladı, at yeniden kişnemeye başladı. O sustu, at da sustu. Sonra okudu, at yeniden kişnemeye başladı, o da okumaktan vazgeçti. Oğlu Yahya atın yakınında bulunuyordu. Atın ona saldırmasından korktu. Atın yularından çekince (Useyd), başını göğe doğru çevirerek görebileceği kadar yukarılara baktı. Ertesi sabah olunca olayı Resulullah (a.s)'a anlattı. Resulullah (a.s) kendisine:

"Oku ey Hudayr'ın oğlu, oku ey Hudayr'ın oğlu" diye söyledi. Useyd:

"Yahya'yı ezmesinden korktum ey Allah'ın Resulü. O, o sırada atın yakınında bulunuyordu. Başımı kaldırıp ona (Yahya'ya) doğru yaklaştım. Başımı göğe doğru çevirdim. Bir de içerisinde lambalar gibi bir şeyler bulunan gölgeliğe benzer bir şey gördüm. Onu görmeyeyim diye çıktım." dedi. Resulullah (a.s):

"Bunun ne olduğunu biliyor musun?" diye sordu. "Hayır" dedi.

"Senin sesini dinlemek için yaklaşmış olan melekler idi. Eğer okumaya devam etseydin, insanlar onlara bakmaya başlarlar, onlar insanlardan saklanmazlardı" diye buyurdu."

٢٢٣٦ــ رَوَى البُخَارِي ومُسْلِمٌ عَنْ البَراء قَالَ: كَانَ رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورة الكَهْفِ، وإِلَى جانِبِه حِصَانٌ مَرْبُوطٌ بِشَطَنين، فتغَشَّتْهُ سَحَابةٌ، فَجَعَلَتْ تَدْنُو وتَدْنُو، وجَعَلَ فَرَسُهُ يَنْفِر. فَلَمَّا أَصْبَح أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَر ذَلِكَ لَه، فَقَالَ: «تِلْك السِكينةُ تَنزَّلت بالقُرْآن».

2236- Buhari ve Müslim Bera (r.a)'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Bir adam Kehf Suresini okuyordu. Yanında da iki iple bağlı (yani iki ayağından iki ayrı iple bağlanmış bir halde) at vardı. Bunu bulut kapladı. Bulut gittikçe yaklaşmaya başladı. Atı kaçmaya başladı. Sabah olunca bu adam Resu-

---

2235-Buhari (9/63) 66-Kitabu Fedaili'l-Kur'an. 15-Kuran okunması sırasında meleklerin ve sekinenin inmesi babı. Müslim (1/548) 6-Kitabu Salati'l-Musafirin ve Kasriha. 36-Kur'an okunması dolayısıyla sekinenin inmesi babı.

2236-Buhari (9/57) 66-Kitabu Fedaili'l-Kur'an. 11-Kehf suresinin fazileti babı. Müslim (1/548) 6-Kitabu Salati'l-Musafirin ve kasriha. 36-Kur'an okunması dolayısıyla sekine inmesi babı.

lullah (a.s)'a gelerek olayı anlattı. Resulullah (a.s) "Bu, Kur'an ile inen sekine (huzur verici şey)'dir."' diye buyurdu."

İbni Hacer Fethül Bari'de *"Bu kişi Useyd bin Hudayr' (r.a)'dı"* demiştir.

Useyd (r.a)'in başına gelen olaya yakın bir olay da Sabit bin Kays bin Şemmas'ın başına gelmiştir. Onun olayı da Bakara Suresini okuması sırasında olmuştur. Ebu Davud mürsel bir tarıkla rivayet ederek şöyle diyor:

"Resulullah (a.s)'a "Dün gece Sabit bin Kays'ın evinin lambalarla parladığını görmedin mi?" diye soruldu. Bunun üzerine Resulullah (a.s) *"Olur ki o, Bakara Suresini okuyordu"* diye buyurdu. Sonra Sabit'in kendisine: *"Bakara Suresini mi okuyordun?"* diye soruldu. Bakara Suresi ile Kehf Suresini birlikte okumuş olması yahut her ikisinden de bazı bölümler okumuş olması ihtimali bulunmaktadır.

ABDULLAH BİN ÜMMÜ MEKTUM (R.A.)

İbni Hacer İsabe'de, Abdullah bin Ümmü Mektum (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Amr bin İbni Mektum. Kureyş'ten. Adının Abdullah olduğu da söylenmektedir. Daha çok Amr olarak bilinmektedir. Kays bin Zaide bin Esam'ın oğludur. Arada Kays'ı zikretmeden, Amr bin Zaide diye söyleyenler de bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Zaide'nin yerine Kays'ın ismini zikredenler de vardır.

İbni Hibban diyor ki:

"İbni Zaide diye söyleyenler onu dedesine nisbet etmiş olurlar." İsminin daha önce Hüseyin olduğu ve Resulullah (a.s)'ın onu Abdullah olarak adlandırdığı söylenmektedir. Bu rivayeti İbni Hibban nakletmektedir. İbni Sa'd da diyor ki:

"Medine halkı onun adını Abdullah, Irak halkı ise Amr olarak söylemektedirler. Nesebi konusunda, onun Kays'ın oğlu, Kays'ın Zaide'nin oğlu, Zaide'nin de Esamm'ın oğlu olduğunda ittifak vardır. Ancak bu ittifakta bazı kuşkular vardır. Adının Abdullah bin Amr şeklinde verildiği de olmuştur. Yine Amr bin Kays bin Şureyh bin Malik (amr, Kays'ın oğlu, o Şurayh'ın oğlu, o da Malik'in oğlu) diye söylenmiştir.

Annesinin adı, Ümmü Mektum Atike binti Abdullah bin Ankese bin Aid bin Mahzum'dur. Kendisi mü'minlerin annesi Hz. Hatice (r.a)'nin dayısının oğludur. Hz. Hatice (r.a)'nin annesi, Kays bin Zaide'nin kız kardeşidir ve adı da Fatıma'dır. Amr bin Ümmü Mektum Mekke'de ilk dönemlerde müslüman olmuştur. İlk muhacirlerden idi. Hz. Peygamber (a.s) hicret etmeden önce Medine'ye gelmiştir. Resulullah (a.s) savaşlara çıktığında, genellikle onu yerine vekil bırakır, o da cemaate namaz kıldırırdı.

İbni Abdi Berr diyor ki:

"Neseb ve siyer konusunda bilgi sahibi olan ilim adamlarından bir gurubun rivayet ettiğine göre Resulullah (a.s) İbni Ümmü Mektum'u onüç kez yerine vekil bıraktı. Ebva, Bevat ve Zu'l-Aşire Savaşlarında, Kerez bin Cabir'in ele geçirilmesi amacıyla çıktığı gazvede, Suveyk, Gatafan, Uhud, Hamra'ul-Esed, Necran, Zatu'r-Rika savaşlarında ve Veda Haccında çıkarken Medine'de yerine onu bırakmıştır. Bedir Savaşa'na çıkarken de onu vekil olarak bırakmıştı. Daha sonra Ebu Lubabe'yi yoldan çevirince onu bıraktı."

Katade'nin Enes'ten rivayet ettiğine göre de Hz. Peygamber (a.s) İbni Mektum'u yerine bıraktı." Abese Suresi'nde Ümmü Mektum (r.a)'dan söz edilmektedir. Yine "müminlerden savaşa çıkanlarla oturanlar bir olmaz..." (1) ayeti kerimesi inince, özürlü olanları müstesna kılan "özürlü olmaksızın" ibaresi, onun hakkında inmiştir. Bununla ilgili rivayet Buhari'de ve Sünende, Asım bin Ebi Rezin'in İbni Ümmü Mektum (r.a)'dan rivayeti tarıkıyla bildirilmiştir. Orada İbni Ümmü Mektum'un "Ey Allah'ın Resulü ben kör (derir) bir adamım..." diye söylediği bidiriliyor ve sonra hadisin devamı veriliyor. Hadis, cemaatle namaz kılmanın önemi konusundadır. En doğru olanı Allah bilir."

Siyer'de de şöyle deniliyor:

"İbni Mektum (r.a)'un adı konusunda ihtilaf bulunmaktadır. Medine alimleri Abdullah bin Kays bin Zaid'in Amman bin Revaa Kureyşi Amiri, Kureyş kavminden ve Amiroğulları kabilesinden olarak bildirmişlerdir. Irak alimleri ise onu Amr olarak adlandırmaktadırlar. Annesi Ümmü Mektum'dur. Ümmü Mektum Atike binti Mahzumoğullarına mensuptur. İbni Ümmi Mektum ilk muhacirlerdendir. Bilal, Sad Karaz ve Mekke müezzini Ebu Mahzura ile birlikte Resulullah (as)'ın müezzinliğini yapardı. Bedir Savaşı'ndan kısa bir süre sonra hicret etmiştir. Bunu İbni Sa'd bildirmektedir. Hz. Peygamber ona hürmet ederek ve yerine Medine'de vekil olarak bırakırdı. O da Medine'de kalan müslümanlara namaz kıldırdı."

Şa'bi diyor ki:

"Resulullah (a.s), Tebük Savaşı'na çıktığı sırada kör (derir) olan İbni Mektub.(r.a)'u Medine'de kalan müslümanlara imamlık etmesi için yerine vekil olarak bırakmıştı. Ancak bilindiği gibi Resulullah (a.s) Medine de iki yıl amil olarak Ali bin Ebi Talib'i görevlendirdi."

Ebu İshak, Bera'dan şöyle duyduğunu bildirmiştir:

"Bize ilk gelenler Musab bin Umeyr ile İbni Ümmü Mektum (r.a) oldu. Bunlar müslümanlara Kur'an'ı öğretiyordu. (2)

---

1) Nisa Suresi: 95

2) İbni Sa'd (4/206) Hakim Müstedrek (3/634) Ravileri sikadır.

Ebu Zılal'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir.

"Enes'in yanında idim. "Gözün ne zaman gitti?" diye sordu. "Henüz küçükken" dedim. Bunun üzerine şöyle söyledi: "İbni Ümmü Mektum yanında olduğu sırada Cibril (a.s) Resulullah (a.s)'ın yanına geldi. "Gözün ne zaman gitti?" diye sordu. "Ben daha çocukluk çağımda iken" dedi. Bunun üzerine: "Yüce Allah buyurdu ki: "Kulumun kıymetli bir varlığını aldığım zaman, onun için cennetten başka karşılığı yeterli bulmam" diye söyledi." (1)

Hz. Aişe (r.a) şöyle söylemiştir:

"İbni Ümmü Mektum (r.a) kör olduğu halde Resulullah (a.s)'ın müezzinliğini yapardı." (2)

İbni Ömer şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s): "Bilal ezanı geceden okur. İbni Ümmi Mektum ezanı okuyuncaya kadar siz yemeye içmeye devam edin," diye buyurdu. O, kör idi. Kendisine "Sabah oldu, sabah oldu" denmeden ezan okumazdı." (3)

Urve şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s) Kureyş'ten bazı adamlarla birlikte bulunuyordu. İçlerinde Utbe bin Rabi'a da vardı. O sırada İbni Ümmi Mektum bir şey istemek için Resulullah (a.s)'ın yanına geldi. Resulullah (a.s) ona pek iltifat etmedi. Bunun üzerine Yanına kör bir kimse geldi diye (Peygamber) yüzünü asıp çevirdi." (4) ayetleri indi." (5)

ABDULLAH BİN İBNİ MEKTUM (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٣٧ــ رَوَى أَبُو دَاود عَنْ أَنَس بن مالك رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

---

1) İbni Sa'd (4/206) Tirmizi (4/602) 37-Kitabu'z-Zühd. 57-Gözün gitmesi ile ilgili rivayetler babı. Raviler arasında adı geçen Ebu Zilal zayıf biridir. Ancak Buhari, Enes'ten bir rivayet nakletmiş ve onun şöyle söylediğini bildirmiştir. "Resululah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum: "Allahu Teala: "Eğer kulumun iki sevgilisi ile (yani gözleriyle) imtihan edersem ve o da sabrederse, bunları cennet ile karşılarım" dedi.

2) İbni Sa'd (4/207)

3) Buhari (2/99) 10-Kitabu'l-ezan, 11-Haber veren bulunduğunda, kör olanın ezan okuması babı. Müslim (2/768) 13-Kitabu's-Sıyam. 8-Oruca güneşin doğması ile girilmiş olacağı babı.

4) Abese Suresi: 1-2

5) İbni Sa'd. Tabakat (4/208) Ravileri sikadır, ancak rivayet munkatıdır. Bunu Suyuti Durru'l-Mansur'da Hz. Aişe (r.a)'den rivayet ederek İbni Munir'le İbni Merdeviyye'ye nisbet etmektedir.

اسْتَخْلَفَ ابْنَ أُم مكتوم عَلَى الْمَدِينَة مَرَّتَيْن.

2237- Ebu Davud, Enes bin Malik (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) İbni Ümmü Mektum'u iki kez Medine'de yerine bıraktı."

Zehebi'nin Yunus bin Ebi İshak'tan, onun babasından, onun da Abdullah bin Ma'kıl'dan rivayet ettiğine göre Abdullah bin Ma'kıl şöyle söylemiştir:

"İbni Ümmü Mektum kendisine bazı yararları dokunan ama Hz. Peygamber (a.s) hakkında kendisini rahatsız eden yahudi bir kadının yanına gitti. Sonra ona sataşıp sövdü ve öldürdü. Bu meşele Resulullah (a.s)'a götürüldü. "Vallahi, bana yararları dokunuyordu. Ancak Allah ve Peygamberi hakkında bana eziyet veriyordu," diye söyledi. Resulullah (a.s) da: "Onu Allah uzak etti. Ben onun davasını iptal ediyorum" diye buyurdu." (1)

٢٢٣٨ــ رَوَى أَبُو دَاود عَن عَلِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. أَنَّ يَهودية كَانَتْ تَشْتُم النَّبِي ﷺ ، وَتَقَعَ فِيه. فَخَنَقَها رَجُل حَتَّى مَاتَتْ، فَأَبْطَل رَسُول اللَّهِ ﷺ ، دَمَها.

2238- Ebu Davud, Hz. Ali (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Bir yahudi kadın, Resulullah (a.s) hakkında kötü söz söyler ve O'na küfrederdi. Bir adam onu öldürünceye kadar boğazını sıktı. Resulullah (a.s) da onun kanı (kan hakkı) için açılan davayı iptal etti. (geçersiz saydı)."

٢٢٣٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ زَيْد بن ثابت رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُول اللَّهِ ﷺ أَمْلى عَلَيْه: ﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ فَجاءه ابنُ أُم مكتوم ــ وهُوَ يُمِلُّها عَلَيَّ فَقَالَ: يا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ لَوْ أَسْتَطِيعُ الْجِهَادَ لَجَاهَدْتُ ــ وكَانَ أَعْمى ــ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَل عَلى رَسُول اللَّهِ ﷺ ــ وفَخِذُهُ عَلَى فَخِذي ــ فَثَقُلَتْ عَلَيَّ حَتَّى خِفْتُ أَنْ تُرَضَّ فَخَذي، ثُمَّ سُرِّيَ عَنْه، فَأَنْزَل اللَّهُ عَزَّ وَجَل: ﴿غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ﴾.

2237-Ebu Davud (3/131) Kitabu'l-Harac ve'l-İmare ve'l-Fey'. Kötürüm birine velayet (emirlik, idarecilik) verilmesi babı. İsnadı hasendir.

2238- Ebu Davud (4/129) Kitabu'l-Hudud. Resulullah (a.s)'a söven hakkındaki hüküm babı. Ravileri sikadır.

1) Ravileri sikadır.

2239- Buhari, Zeyd bin Sabit (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) "Mü'minlerden oturanlarla, Allah yolunda cihad edenler bir olamazlar" (1) ayeti kerimesini Zeyd bin Sabit'e yazdırıyordu."

Zeyd bin Sabit diyor ki:

"Resulullah (a.s) bana bunu yazdırırken İbni Ümmü Mektum geldi ve: "Ey Allah'ın Resulü, eğer cihada güç yetirebilseydim mutlaka cihad ederdim" dedi. Kendisi kör idi. Bunun üzerine Resulullah (a.s)'ın uyluğu benim uyluğumun üzerinde olduğu anda kendisine vahiy geldi. O anda öyle bir ağırlaştı ki, üzerindeki ağırlık sabebiyle uyluğum kırılacak zannettim. Daha sonra bu hali geçti. O sırada yüce Allah "herhangi bir özürü olmaksızın" ibaresini vahyetti."

Ebu Davud Zeyd bin Sabit'in şöyle söylediğini bildirilmektedir:

"Resulullah (a.s)'ın yanında bulunuyordum. Bir ara O'nu bir sessizlik kapladı. O sırada Resulullah (a.s)'ın uyluğu benim uyluğumun üzerine geldi. Resulullah (a.s)'ın o andaki uyluğundan daha ağır bir şey ile karşılaşmış değilim. Daha sonra o hali geçti. Bana "Yaz" diye söyledi. Bir kürek kemiğine (2) "Müminlerden oturanlarla..." ayetini yazdım. Kör biri olan İbni Ümmü Mektum, cihad edenlerin üstünlüklerini duyunca ayağa kalkarak:

"Ey Allah'ın Resulü, mü'minlerden cihada güç yetiremiyenlerin durumu ne olacak?" diye sordu. O sözünü bitirince, Resulullah (a.s)'ı yeniden sessizlik (sekinet) kapladı. Yine uyluğu benim uyluğumun üzerine geldi. İkinci kez de birinci kez duyduğum ağırlık kadar ağırlık duydum. Sonra Resulullah (a.s) yeniden rahatladı ve "Oku ey Zeyd" diye buyurdu. Ben:

"Mü'minlerden Allah yolunda cihad edenlerle, oturanlar bir olamazlar" diye okudum. Resulullah (a.s) "Herhangi bir özrü olmaksızın" diye devam etti. Sonra ayetin kalan kısmını tamamladı."

Zeyd dedi ki:

"Bu kısım (yani "herhangi bir özrü olmaksızın" kısmı) ayrı olarak vahyedildi ve ayet arasındaki yerine kondu. Şu an adeta, bu ibarenin kürek kemiğinin üst tarafındaki yerine ilave edilişini görüyor gibiyim." (1)

2239-Buhari (8/259) 65-Kitabu't-Tefsir. 18-Müminlerden savaştan geri kalanlarla, cihad edenler bir olmazlar" babı. Tirmizi (5/22) 48-Kitabu Tefsiril-Kur'an. 5-Nisa suresi hakkındaki rivayetler babı. Nesai (6/9) Kitabu'l-Cihad Mücahidlerin savaştan geri kalanlara üstünlüğü babı.

1) Nisa Suresi: 95

2) Burada kastedilen: Enli koyun kürek kemiğidir. Ve bu yazı yazmada kullanılırdı.

٢٢٤٠ــ رَوَى ابن سَعْد عَنْ أَنس: أَنَّ عَبْدَاللَّهِ بنن أُمِّ مَكْتوم يَوْمَ القَادِسية كَانَتْ مَعَه رايَة سَوْداء، عَلَيْه دِرْعٌ لَهُ.

2240- İbni Sa'd, Enes (r.a)'ten şu şekilde rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Ümmü Mektum (r.a) Kadisiye gününde siyah bir bayrak taşıyordu. Üzerine de kendine ait zırh giyinmişti."

İbni Sa'd Enes'ten şöyle rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Zaide, yani İbni Ümmü Mektum (r.a) Kadisiyye gününde, üzerinde sağlam ve iyi oturmuş bir zırh bulunarak çarpışıyordu." (2)

Kadisiye Savaşı Irak topraklarında meydana gelen büyük bir savaştır. Bu savaşta müslümanların başında Sa'd bin Ebi Vakkas bulunuyordu. Müşriklerin başında ise Rüstem Zu'l-Hacib ve Calinus vardı.

Ebu Vail diyor ki:

"Bu savaşta müslümanlar yedibinden fazla idiler. Düşman ise kırkbin kadardı. Bir rivayete göre ise altmış bindi. Müşriklerin yanında da yetmiş fil bulunuyordu."

Medaini diyor ki:

"Kadisiye Savaşı hicri 15 yılının şevval ayının sonunda üç gün devam etti. Rüstem öldürüldü ve müşrikler yenildiler."

Doğru olan rivayet göre bu savaşta müslümanların sayısı yaklaşık otuzbin, farisilerin ise yüzotuz bin civarında bulunuyordu.

2240-Tabakatu'l-Kübra (4/212)

1) Ebu Davud (3/11) Kitabu'l-Cihad. Özürden dolayı savaştan geri kalma babı. Rivayetin isnadı hasendir.

2) Tabakatu'l-Kübra (4/212)

ESAD BİN ZURARE (R.A.)

İbni Hacer İsabe'de, Esad bin Zurare (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Es'ad Zurare'nin oğlu, O Udas'ın oğlu, o Ubeyd'in oğlu, o Sa'lebe'nin oğlu, o Ğanm'ın oğlu, o Malik'in oğlu, o Neccar'ın oğludur. Künyesi Ebu Umame'dir. Ensardandır. Hazrec kabilesine mensuptur. Ve Neccaroğullarındandır. (Neccari) Ensardan ilk müslüman olanlardandır. Her iki Akabe Biatına da katılmıştır. Kabilesi içinde temsilci idi. Temsilciler arasında ondan daha küçüğü yoktu. Onun Akabe gecesinde ilk bey'at eden kişi olduğu söylenmiştir."

İbni İshak diyor ki:

"Esad, birinci Akabe'de altı kişi ile birlikte müslüman oldu. Allah daha doğrusunu bilir."

İbni Mende bu konuda tereddüt etmekte ve *"Esad, Saideoğulları arasındaydı."* diye söylemektedir. Akabe gecesinde ilk bey'at edenin o olduğu söylenmiştir. İbni İshak: *"Birinci, ikinci ve üçüncü Akabe bey'atlarında bulundu,"* diye söylemektedir. İbni İshak, onun Resulullah (a.s)'ın Mescid'i yaptığı sırada öldüğünü ifade etmiştir.

Beğavi diyor ki:

"Bize ulaşan rivayetlere göre o, hicretten sonra sahabenin içinden ilk ölen kişidir. Aynı zamanda o, Resulullah (a.s)'ın üzerine cenaze namazı kıldığı ilk kişidir."

Hakim'in Zeyneb binti Nebit'e dayanan bir senetle bildirdiğine göre Resulullah (a.s) (Zeyneb binti Nebit'in) annesi ile teyzesini, içerisinde inciler bulunan altın ve külçe küpelerle süsledi. Bunların babaları Esad bin Zurare (r.a) idi. Onları Resulullah (as)'a vasiyet etmişti.

Abdurrezzak'ın Ma'mer'den onun Zühri'den, onun da Ebu Umame bin Sehl-'den rivayet ettiğine göre, (Ebu Umame) şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s) Esad bin Zurare (r.a)'nin yanına gitti. O, Akabe gecesinde temsilcilerden biriydi. "Diken" hastalığına tutulmuş ve vücudunu iyice yakmıştı." (1) Hadis böyle devam ediyor. Bunu aynı şekilde Hakim de Yunus'un Zühri'den rivayeti tarikıyla nakletmektedir. Sabit olan rivayet budur. Bunun bir de Abdul A'la'nın Ma'mer'den, onun Zühri'den, onun da Enes'ten rivayeti tarikıyla gelen şekli vardır ki, onu Hakim nakletmektedir ve şazdır (2) Bir de İbni Ebu Zi'b'in Zühri'den, onun Urve'den, onun da Hz. Aişe (r.a)'den rivayet ettiği bir şekli bulunmaktadır ki, o da şazdır. Bir de Zum'a bin Salim'in Zühri'den, onun Ebu Umame bin Sehl'den onun da Ebu Umame Esad bin Zurare (r.a)'den rivayeti ile gelen şekli var ki, bu Abdurrezzak'ın rivayet ettiği şekle uymamaktadır. Çünkü o, "Ebu Umame Esad bin Zurare'den" sözü ile ondan rivayette bulunmayı kasdetmemiş, Esad bin Zurare'nin hikayesinden nakilde bulunduğunu ifade etmiştir. Doğru olanı Allah bilir. Meğazi alimleri ve Tarihçiler onun Resulullah (a.s)'ın sağlığında, Bedir Savaşı'ndan önce vefat ettiğinde ittifak etmişlerdir.

Siyer'de şöyle deniliyor:

"Esad bin Zurare (r.a) seyyid... Neccaroğullarının temsilcisi. Künyesi Ebu Umame. Ensardan, Hezrec kabilesinden ve sahabenin büyüklerinden. Şiddetli boğaz ağrısından ötürü ölmüş ve şehid olmuştur." (3)

Ebu Abbas Değveli diyor ki:

"Onun, birinci Akabe'den bir yıl önce Hazrec kabilesinden beş kişi ile birlikte Mekke'de Resulullah (a.s) ile görüştüğü ve hepsinin iman ettiği söylenmiştir. Bunlar Medine'ye geldiklerinde kavimlerine İslam'dan söz ettiler. Ertesi yıl olunca, bunların arasından oniki adam çıktı. Bu oniki kişinin görüşmesi ile birinci Akabe biatı gerçekleşti. Bunlar kabileleri ile birlikte döndüler. Resulullah (a.s) kendilerine Kur'an'ı öğretmesi ve dini konularda onları bilgilendirmesi için beraberlerinde Mus'ab bin Umeyr'i gönderdi."

İbni İshak diyor ki:

"Muhammed bin Umame bin Sehl, Abdurrahman bin Ka'b bin Malik'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

---

1) Diken hastalığı (şevke): Bedenin üzerinde ve yüzde kırmızılığa sebep olan bir hastalık. Biz hastalığın adını aynen sözlük anlamı ile tercüme ettik. (Çeviren)

2) Şazz: Bu konuda genelin rivayetine ters düşen rivayete şazz denilir.Hadis ıstılahında, güvenilir bir ravinin rivayetine aykırı bir rivayette bulunan ve bu rivayetinde tek kalan kimsenin rivayetine şazz denilir. (Bu konuda daha geniş bilg için bkz. Talat Koçyiğit, Hadis Istılahları, 405-408, Ankara, 1980 Çeviren))

3) Metinde ölüm sebebini açıklamak için kullanılan Zehbe kelimesi Boğaz ağrısı, yahut boğazın gitmesine sebep olaa bir hastalık veya öldürme anlamındadır.

"Babam kör olduğunda ona rehberlik ediyordum. Onu cuma namazına götürmek üzere çıkmıştım. Ezan sesini duyduğunda Ebu Umame'ye dua etti ve onun için mağfiret diledi. "Babacağım, her cuma ezanı duyduğunda Ebu Umame için de niçin istiğfarda bulunuyorsun?" diye sordum. "Ey oğulcağızım, (O) bizi Medine'de, Beyadeoğullarının kayalıkları arasında bulunan Nebit (1) çukurunda, Hedamat (2) bataklığı denilen yerde ilk kez bir araya getiren (yani cuma namazı için ilk kez bir araya getiren) kişidir" diye cevap verdi. "O gün kaç kişiydiniz?" diye sordum. "Kırk kişi, Esad da, oniki temsilcinin öncüsüydü. O, Neccaroğullarının temsilcisiydi. Useyd bin Hudayr, Abduleşheloğullarının temsilcisi idi. Ebu Haysem bin Teyyihan Belevi Abduleşheloğullarının antlaşmalılarındandı. Sa'd bin Hayseme Evsi, Ğanm bin Selmoğullarından biriydi. Sa'd bin Rebi Hazreci Harisi, Uhud gününde öldürüldü. Abdullah bin Revaha bin Sa'lebe Hazreci Harisi, Mute gününde öldürüldü. Abdullah bin Amr bin Haram Ebu Cabir Selemi, Selemeoğullarının temsilcisiydi. (Uhud'da şehid edildi), Sa'd bin Ubade bin Duleym Hazreci Sa'idi başkandı, aynı zamanda temsilciydi, Munzir bin Amr Saidi temsilciydi, Maune kuyusu olayında öldürüldü. Bera bin Ma'rur Hazreci Selemi ve Ubade bin Samit Hazreci Kavakile'dendir. (3) Rafi bin Malik Hazreci Zuraki de (bir diğer isim). Allah hepsinden razı olsun." (4)

Şu'be'nin Muhammed bin Abdurrahman'dan rivayet ettiğine göre dedesi Esad bin Zurare şiddetli boğaz hastalığına yakalandı. (5) Resulullah (a.s):

"Ebu Umame'nin tedavisi için elimden gelen bütün gayreti göstereceğini" diye buyurdu. Sonra onun yarasını eliyle dağladı. O da öldü. Hz. Peygamber

---

1) Nebit:: Ensardan bir kol.

2) Hedamet: Medine yakınlarında bir köy.

3) Kavkal: Ensardan bir kolun babasının adı. Çünkü ona, onun bölgesinde veya Yesrib'de himaye istemek için bir kemse geldiğinde, "şu dağda dolaş, güven içindesin" - yani yükseklere çık- diye söylerdi. Bu koldan olanlara Kavakil (yani Kavkallar) denilir. İbni Hişam bu kolun böyle isimlendirilmesi ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır: "Onlara bir kimseyi himayelerine aldıklarında, eline bir ok verirler, sonra da "bununla istediğin yere git kavkıl bihi haysu şi'te diye söylerlerdi."

4) Ebu Davud, bunun bir kısmını (1/280) Kitabu's-Sala, Köylerde cuma namazı kılınması babında rivayet etmektedir. Hakim Müstedrek (1/281)'de Beyhaki de Sunenu'l-Kübra (3/176)'da rivayet etmiştir. Senedi hasndir. İbni İshak rivayeti tahdis sigası ile (yani "haddessena" ibaresi ile) veriyor.

5) Hastalıkla ilgili olarak İbni Mace'nin Sünen'inin haşiyesinde şu açıklama yapılmaktadır: "Zibehe veya Zibhe (hastalığın metinde geçen ismi): Boğazda kan toplanmasından meydana gelen bir hastalık. Bunun boğazda çıkan bir çıban olduğu ve çıbanla birlikte boğazın tıkandığı da söylenmiştir. Çıbanın (veya yaranın) boğazı tıkamasından dolayı nefes kesilir ve insan ölür. (Bkz. İbni Mace, Sünen, C.2, sh. 1155, 3492 nolu hadisin haşiyesi.)

(a.s) de:

"Yahudilerin fena halde canları çıksın. Şimdi onlar: "Kendi arkadaşını savunmadı mı (kendi arkadaşını kurtarmak için gayret etmedi mi)?" diyecekler. Oysa Allah'a karşı ben ne onun için, ne de kendim için bir güç gösterebilirim" diye buyurdu." (1)

ESAD BİN ZURARE (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٤١ــ رَوَى أَحْمَد وابنُ سَعْد عَنْ عَمْرو بْنِ شُعَيْب، عَنْ أَبيه، عَنْ بَعْض أَصْحَاب النَّبي ﷺ ، قَالَ: كَوى رَسُول اللَّهِ ﷺأَسْعَد أَوْ سَعْد بْن زرارة مَرَّتَيْن في حَلْقِه مِنَ الذُّبْحة. وقَالَ: «لاأَدَعُ في نَفْسي مِنْهُ حَرَجًا».

2241- Ahmed ve İbni Sa'd, Amr bin Şu'ayb (r.a)'dan, o babasından, o da Resulullah (a.s)'ın sahabilerinden (söz konusu sahabinin) şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Esad'ı (yahut Esad bin Zurare'yi diye geçiyor) boğaz yaralanması hastalığından dolayı iki kez dağladı ve "Onun tedavisi konusunda içimde bir şüphe, sıkıntı bırakmayacağım (yani tedavisi için elimden gelen gayreti göstereceğim ve niçin tedavisi için gayret sarfetmedim, diye içimde bir sıkıntı bırakmayacağım -Çeviren)" diye buyurdu."

Bir Açıklama

Allah pek üstün hikmet sahibidir. Resulü (a.s)'nü de bütün insanlara örnek olsun diye göndermişti. Burada Resulullah (a.s) Esed (ra.)'e döğme yapmış ve sonuçta ölmüştür. Bu olaydan, doktorun insanlar arasında uygun ölçüler içinde tedavi yapmasının, bu tedavi nedeniyle ortaya çıkacak durumlardan sorumlu sayılamayacağı sonucunu çıkarmaktayız. Bu olayın ortaya koyduğu bir diğer durum da bütün insanların kalplerinde tevhidin anlamının bir bütünlük içinde yerleşmesi gereğidir. Zarar verme gücüne de yarar verme gücüne de yalnız ve yalnız Allah'ın sahib olduğunu bilmemiz gerekiyor. Allah'ın izni olmaksızın Allah Resulü (a.s)'nün bile herhangi bir zarar ya da yarar veremeyeceği inancı, bu tevhid anlayışının bir parçasıdır. Müslümanlardan bazılarının zihinlerinde de bazı yanlış inançlar bulunmaktadır. Bu müslümanlar salih kişilerin ve o gibilerin yollarını izleyenlerin bir zararı dokunmayacağı, salihlikle beraber belanın

---

2241-Ahmed, Müsned (4/65) ve (5/378) Tabakatu'l-Kübra (3/610)

1) İbni Mace (2/1155) 31-Kitabu't-Tıbb. 34-Dağlama yaptırma babı. İsnadı sahihtir.

olamayacağı yani salih bir kul olması halinde, ona belanın gelmeyeceği inancını taşıyorlar. Bu inanç, bir çok şer'i nassa ters düşmektedir. Bundan önce de bundan sonra da hüküm yalnızca Allah'ındır. Ve sonucu yalnızca Allah Teala belirlemektedir.

Zehebi diyor ki:

"Hz. Aişe (ra.)'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) Esad'ı, temsilcilerin başına, temsilci olarak seçmişti."

Ummu Harice'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Bana Zeyd bin Sabit'in annesi Nevvar; Resulullah (a.s)'ın hicretinden önce, Esad bin Zurare'yi insanlara beş vekit namazı kıldırırken, kendi yaptığı bir binada onları cuma namazı için toplarken gördüm," diye bildirdi. Daha sonra şöyle söyledi:

"Resulullah (a.s)'ın (şu an bakıyor gibiyim) geldiğinde bu Mescid'de namaz kıldı. Daha sonra onun üzerine bina yaptı. İşte o, Resulullah (a.s)'ın şimdi- ki Mescid'idir." (1)

Sevri, Ebu Zubeyr'den Cabir'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Esad bin Zurare (r.a)'yi bilek damarından iki kez dağladı." (2)

Resulullah (a.s)'ın Esad (r.a)'ı boynunun etrafını halka şeklinde dağladığı da söylenmiştir.

Şöyle rivayet edilir: Esad (r.a), kızlarını Resulullah (a.s)'a vasiyet etti. Bunlar üç kız idiler. Böylelikle Resulullah (a.s)'ın sorumluluğuna girdiler. Hanımlarının evlerine girip çıkıyor, onların etrafında dönüyorlardı. Bu üç kızın adı: Feri'a, Kebşe ve Habibe idi. Bir ara Resulullah (a.s)'a içinde altınlar ve inciler bulunan süs eşyaları geldi. Bu süs eşyalarından bazılarını onlara taktı. (3)

Esad (r.a)'ın hicretin birinci yılında öldüğü söylenmiştir. Allah kendisinden razı olsun. Cahiliye toplumunun ileri gelenlerinden de üç kişi ölmüştü. Bunlar Kureyş'in büyüklerinden olan: As bin Vail Sehmi (Amr'ın babası) Velid bin Muğire Mahzumi (Halid'in babası) ve Ebu Uhayha Sa'id bin As Emevi idi.

---

1) İbni Sa'd (3/309
2) İbni Sa'd (3/610)
3) İbni Sa'd (3/610)

EBU DÜCANE (R.A.)

İbni Hacer, Ebu Dücane (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Ebu Dücane Ensari. Adı Simak bin Haraşe. Simak bin Evsi bin Haraşe olarak da söylenmiştir. Bedir Savaşı'na katıldığı hususunda ittifak edilmiştir. Ali, onun Yemame'de şehid edildiğini söylemiştir. İbni İshak'ın Yezid bin Seken tarıkıyla gelen bir senetle bildirdiğine göre Uhud Savaşı'nda çarpışma kızışınca, Mus'ab bin Umeyr (r.a) ölünceye kadar Resulullah (a.s)'ı savundu. Onunla birlikte Ebu Dücane Simak bin Haraşe de üzerindeki yaralar iyice çoğalıncaya kadar savunmada bulundu. Onun Museyleme'yi öldürenlerin arasında yer aldığı söylenmiştir. Müslim'in Sahih'inde ondan söz edilmektedir."

Zehebi de onun hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Ebu Dücane (r.a) ensardandır. Adı Simak'tır. Haraşe'nin oğludur. O, Levzan'ın oğlu, o Abdu Vudd'un oğlu, o da Zeyd'in oğlu. Saideoğullarına mensuptur. (Saidi) Uhud Savaşı'nda üzerinde kırmızı bir sarık vardı. Resulullah (a.s)'ın, onunla Utbe bin Ğazvana'ı kardeşleştirdiği söylenmiştir. Semmak bin Evs bin Haraşe olarak da kendisinden söz edilmiştir. Babasının Evs, dedesinin ise Haraşe olduğunu gösteren bir nisbetle verilmesinden ötürü..." Zeyd bin Eslam şöyle der:

"Ebu Dücane (r.a)'nin hasta olduğu bir sırada yanına gidildi. Yüzü parıldıyordu. "Yüzün niçin parıldıyor?" diye soruldu. "Benim için şu iki amelden daha çok güvenebileceğim bir amel yoktur: Birincisi beni ilgilendirmeyen bir konuda konuşmazdım. İkincisi ise müslümanlar hakkında kalbim daima rahat idi" diye cevap verdi." (1)

Enes bin Malik'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Yemame gününde Ebu Dücane (r.a) kendini Museyleme'nin içinde bulunduğu evin bahçesinin içine attı. O sırada ayağı kırıldı. Ayağı kırık halde, öldürülünceye kadar savaştı. Allah kendisinden razı olsun."

---

1) İbni Sa'd (3/557)

Ebu Dücane'nin çok şey ifade eden bir kılıcı vardı. Resulullah (a.s) bu kılıcı ortaya koyarak:

"Kim bu kılıcı hakkını vermek üzere alır?" diye buyurdu. İnsanlar onu almakta tereddüt ettiler. Ebu Dücane (ra.): "Onun hakkı nedir ey Allah'ın Resulü?" diye sordu. Resulullah (a.s) da: "Allah'ın sana fetih nasib etmesine veya öldürülmene kadar, onunla Allah yolunda savaşmandır" diye buyurdu. Ebu Dücane (r.a) bu şartla kılıcı aldı. Uhud Savaşı'nda hezimetten önce, alnı açık ve başı dik olarak ve de düşmana karşı gururlu bir halde kılıcıyla ortaya çıktı. Üzerinde bir gömlekle başına sarmış olduğu kırmızı bir sarıktan başka bir şey yoktu. Gürlercesine şiir söylüyor ve şöyle diyordu:

"Ben bir adamım ki, sevgili dostum benden söz almıştır,

Biz aşağı düzlükte, hurmaların altındayken bu sözü aldı.

Asla bağlı olarak kalmamak için,

Allah'ın ve Resulünün kılıcı ile vurmam için..." Onun bu yürüyüşünü gören Resulullah (a.s):

"Bu yürüyüş, Allah'ın ve Resulünün sevmediği bir yürüyüş şeklidir. Ancak bu gibi yerler müstesnadır" diye buyurdu."

EBU DÜCANE (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢٢٤٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَنَس: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، أَخَذَ سَيْفًا يَوْمَ أُحُد فَقَالَ: «مَنْ يَأْخُذُ مِنِّي هَذَا؟» فَبَسَطُوا أَيْدِيَهُم، كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْهُم يَقُول: أَنَا، أَنَا. قَالَ: «فَمَنْ يَأْخُذُ بِحَقِّه؟» قَالَ: فَأَحْجَمَ القَوْم. فَقَالَ سِمَّاكُ بْن خرشة، أَبُو دجانة: أَنَا آخذه بِحَقِّه. قَالَ: فَأَخَذَهُ فَفَلَق بِهِ هَام المُشْرِكِين.

2242- Müslim, Enes (r.a)'ten şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Uhud Savaşı'nda eline bir kılıç aldı. "Benden bunu kim alacak?" diye sordu. Orada bulunanların hepsi ellerini uzattılar. Her biri "Ben, ben" diye söylüyordu. Resulullah (a.s) "Bunu hakkı ile kim alır?" diye buyurdu. Bunun üzerine orada bulunanlar biraz durakladılar. Simak bin Haraşe Ebu Dücane (r.a): "Ben onu hakkı ile alırım" dedi. Sonra o kılıcı aldı ve onunla müşriklerin başlarını doğradı."

2242-Müslim (4/1917) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 25-Ebu Dücane'nin faziletleri babı.

KADIN SAHABİLER

ESMA BİNTİ EBU BEKİR (R.A.)
ÜMMÜ HARAM (R.A.)
ÜMMÜ SÜLEYM (R.A.)
HİND BİNTÜ UTBE (R.A.)
NESİBE BİNTÜ KA'B (R.A.)
ÜMMÜ EYMEN (R.A.)
ÜMMÜ ATİYYE (R.A.)
ÜMMÜ SELİT (R.A.)
BERİRE (R.A.)
RUBEY BİNTÜ MUAVVİZ (R.A.)
ESMA BİNTÜ ÜMEYS (R.A.)

ESMA BİNTÜ EBU BEKİR (R.A.)

İbni Hacer, Esma bintü Ebu Bekir (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Esma, Abdullah bin Zübeyr bin Avvam Teymiye'nin annesidir. Hz. Ebu Bekir (r.a)'in de kızıdır. Annesi Katele veya Katile bintü Abduluzza idi. Kureyş'ten ve Amir bin Lueyyoğullarındandı... İlk zamanlarda Mekke'de müslüman olmuştu. İbni İshak onun ilk onyedi kişiden sonra müslüman olduğunu bildirmiştir. Zübeyr bin Avvam ile evlenmiştir. İbni Sa'd'ın hasen senetle İbni Ebi Melike'den rivayet ettiğine göre Esma (r.a) bazen başağrılarına tutulur, elini başının üstüne koyar, "Allah'ın bağışladıkları, günahlarımdan daha fazladır" derdi. Hişam bin Urve'nin babasından rivayetle bildirdiğine göre Esma yüz yaşına kadar yaşamış, bir tek dişi dahi düşmediği gibi, şekli de değişmemiştir."

Zehebi de onun hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Esma bintu Ebu Bekir, Ümmü Abdullah. Kureyş'ten ve Teymoğullarındandır. (Teymiyye) Mekke'li idi, Sonra Medineli olmuştur. Halife Abdullah bin Zübeyr'in annesidir. Mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.a)'nin kızkardeşi. Muhacir hanımların en son öleni idi. Birkaç hadis rivayet etmiştir. Bir asır yaşamıştır. Zatu'n-Nitakeyn (iki kemer sahibi) diye bilinirdi. Hz. Aişe (r.a)'den on yaş büyüktü. Abdullah'a hamile olduğu sırada hicret etmiştir. "Bir tek dişinin dahi düşmediği" söylenmiştir. Kocası Zübeyr ile birlikte Yermük Savaşı'na katılmıştır. Kendisi, babası, dedesi ve oğlu Abdullah bin Zübeyr sahabedendir."

ESMA BİNTÜ EBU BEKİR (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٤٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ مُسْلِم القُرِّي، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أُمِّ ابنِ الزُّبَيْر، فَإِذَا هِيَ امْرَأَةٌ ضَخْمَةٌ عَمْيَاء ــ نَسْأَلُهَا عَنْ مُتْعَة الحَج. فَقَالَتْ: قَدْ رَخَّص رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

فِيهَا.

2243- Ahmed ve Müslim, Kurri (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"İbni Zübeyr'in annesinin yanına, temettu haccı (1) ile ilgili soru sormak üzere gittik. İri yarı ve kör bir kadın olduğunu gördük. Bize: "Resulullah (a.s) ona (temettu haccına) cevaz verdi," diye cevap verdi."

٢٢٤٤ــ رَوَى البُخَارِي عَنْ هِشَام بْنِ عُرْوَة، عَنْ أَبيه، وفاطِمَةَ بِنْتِ المُنذِر، عَنْ أَسْمَاء، قَالَتْ: صَنَعْتُ سَفرةَ النَّبِيِّ ﷺ في بيت أَبي حِيْنَ أَرَادَ أَنْ يُهاجِرَ؛ فَلَم أَجِدْ لِسَفرته وَلاَ لِسِقَائِه ما أَرْبُطُهُمَا، فَقُلْتُ لأَبي: ما إِجِدُ إلاَّ نِطَاقِي، قَالَ: شُقِّيه باثْنَيْن، فارْبِطي بِهِمَا؛ قَالَ: فَلِذَلِك سُمِّيَتْ: ذَاتُ النِّطَاقَيْن.

2244- Buhari, Hişam bin Urve (r.a)'nin babasından ve Fatıma bintu Munzir'den Esma'nın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) hicrete niyet ettiğinde babamın evinde O'nun yolluğunu hazırladım. Yolluğunu ve yol suyunu koyduğum kabın ağzını bağlayacak bir şey bulamadım. Babama: "Bunları bağlamak için kemerimden başka bir şey bulamadım," dedim. Ba- bam: "Onu ikiye ayır ve onunla bağla," dedi. İşte bunun için "Zatu'n-Nikateyn: Çifte kemerli" diye adlandırıldım."

٢٢٤٥ــ رَوَى البُخَارِي عَنْ وَهَب بن كيسان رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: كَانَ أَهْلُ الشَّام يعَيِّرون ابنَ الزُّبَيْر، يَقولُون: يا ابنَ ذَاتِ النِّطاقَيْن، فَقَالَت لَهُ أَسْمَاء: يا بُنيَّ إِنَّهُم يُعَيِّرونَك بالنِّطاقَيْن، وَهَلْ تَدْري ما كَانَ النِّطاقَان إِنَّمَا كَانَ نِطَاقِي شَقَقْتُه نِصْفَين، فَأَوْكَيْتُ قِرْبَةَ رَسُول اللَّهِ ﷺ بأَحَدِهما، وَجَعَلْتُ في سُفْرته آخَرَ، فَكَانَ ابنُ الزُّبَيْر إِذَا عَيَّرُوه بالنِّطَاقَيْن يَقُول: إِيْهًا والإِلٰه:

وتِلكَ شَكَاةٌ ظاهِرٌ عَنْك عَارُها.

2245- Buhari, Vehb bin Kaysan (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

2243-Ahmed, Müsned (6/348) İsnadı sahihtir.

2244-Buhari (7/240) 63-Kitabu Menakıbil-Ensar. 45-Hz. Peygamber (a.s)'in hicreti babı.

2245-Buhari (9/530) 70- Kitabu'l-Et'ime. 8-İnce ince doğranmış ekmekler ve bez sofra üstünde yemek yeme babı.

1) Temettu haccı: Bir kez ihrama girerek hem hac hem de umre yapılan hacc...

"Şam halkı İbni Zübeyr'i aşağılıyor ve onu "Zatu'n-Nikateyn'in (çifte kemerlinin) oğlu!" diyorlardı. Esma (r.a) bunun üzerine oğluna şöyle söyledi:

"Ey oğlum, onlar seni iki kemer ile aşağılıyorlar. Bu iki kemer neyin nesidir biliyor musun? Ben geçmişte kemerini ikiye ayırmış ve bir parçası ile Resulullah (a.s)'ın kırbasının (su kabının) ağzını, diğeri ile de yolluğunu bağlamıştım." Bundan sonra İbni Zübeyr "iki kemerlinin oğlu" diye aşağılandığı zaman "Allah'a yemin olsun ki, böyle biri olmaktan şeref duyuyorum" diye söylerdi."

٢٢٤٦ــ رَوَى الْبُخَارِي ومُسْلِمٌ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ. تَزَوَّجَنِي الزُّبَيْرُ ومالَهُ فِي الأَرْضِ من مالٍ وَلاَ مملُوكٍ وَلاَ شيءٍ غَيْرَ فَرَسِه. قَالَتْ: فَكُنْتُ أَعْلِفُ فَرَسَهُ، وأَكْفِيهِ مَؤُنَتَهُ، وأَسُوسُهُ، وَأَدُقُّ النَّوَى لِنَاضِحِهِ، وأَعْلِفُهُ، وَأَسْتَقِي الْمَاءَ، وَأَخْرُزُ غَرْبَهُ، وَأَعْجِنُ. وَلَمْ أَكُنْ أُحْسِنُ أَخْبِزُ. وَكَانَ يخْبِزُ لِي جَارَاتٌ مِنَ الْأَنْصَارِ. وَكُنَّ نِسْوَةَ صِدْقٍ. قَالَتْ: وَكُنْتُ أَنْقُلُ النَّوَى، مِنْ أَرْضِ الزُّبَيْرِ التي أَقْطَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، عَلَى رَأْسِي. وَهِيَ عَلَى ثُلُثَيْ فَرْسَخٍ قَالَتْ: فَجِئْتُ يَوْمًا وَالنَّوَى عَلَى رَأْسِي. فَلَقِيتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ. فَدَعَانِي ثُمَّ قَالَ «إِخْ! إِخْ» لِيَحْمِلَنِي خَلْفَهُ. قَالَتْ: فَاسْتَحْيَيْتُ وَعَرَفْتُ غَيْرَتَكَ. فَقَالَ: وَاللَّهِ!؟ لَحَمْلُكِ النَّوَى عَلَى رَأْسِكِ أَشَدُّ مِنْ رُكُوبِكِ مَعَهُ. قَالَتْ: حَتَّى أَرْسَلَ إِلَيَّ أَبُو بَكْرٍ، بَعْدَ ذَلِكَ، بِخَادِمٍ، فَكَفَتْنِي سِيَاسَةَ الْفَرَسِ. فَكَأَنَّمَا أَعْتَقَتْنِي.

2246- Buhari ve Müslim, Esma bintü Ebu Bekir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Zübeyr benimle evlendiğinde, yeryüzünde atından başka herhangi bir malı, mülkü, kölesi yahut başka bir şeyi yoktu. Onun atının alafını verir, yiyeceğini temin eder, bakımını yapardım. Katırı için hurma çekirdiği döverdim. (1) Ona alaf verirdim. Su çekerdim. Onun (yani katırın) kovalarını bağlardım. (2) Hamur yapardım. Ekmek pişirmesini iyi beceremezdim. Ensardan olan komşu

---

2246-Buhari (9/319) 67-Kitabu'n-Nikah. 107-Kıskanma babı. Müslim (4/1716) 39-Kitabu's-Selam. 14-Yabancı bir kadının yolda yorgun düşmesi halinde bineğin arkasına bindirilmesinin caiz olduğu babı

1) O dönemde hurma çekirdeklerini döver ve bunu hayvanlar için yem yaparlardı.

2) Metinde katır anlamına Nadic kelimesi geçmektedir. Nadic üzerinde su taşınan katır anlamına gelmektedir.

kadınlar benim için ekmek pişirirlerdi. İyiliksever kadınlardı. Resulullah (a.s)'ın, Zübeyr'in arazisinden benim için bağış olarak verdiği (1) kısımdan çekirdek (hurma tanesi) taşırdım. Burası bir fersahın üçte ikisi kadar bir uzaklıktaydı. (2) Bir gün çekirdekler (hurmalar) başımda olarak geldim. Resulullah (a.s) ile karşılaştım. Yanında da ashabından bir gurup vardı. Beni çağırdı, sonra da beni bineğinin arkasına oturtmak için "otur, otur" diye söyledi. Utandım ve senin (yani Zübeyr'e hitaben söylüyor -çeviren) kıskançlığını hatırladım. (3) (Zübeyr): "Başında çekirdek taşıman, O'nunla birlikte bineğe binmenden daha fenadır" dedi. Bundan sonra Hz. Ebu Bekir (r.a) bana bir hizmetçi kadın gönderdi. O, atın bakımı işini benden aldı. Bununla beni adeta cariyelikten azad etmişti."

Müslim'in Esma'dan bir rivayetinde de onun şöyle söylediği bildiriliyor:

"Ev işlerinde Zübeyr'in hizmetinde bulunuyordum. Onun bir atı vardı. O atın bakımını yapıyordum. Benim için hizmet işlerinde at bakımından daha zor bir şey yoktu. Onun için ot toplar ve gerekli bakımını yapardım."

Ravi diyor ki:

"Daha sonra onun için bir hizmetçi kadın bulundu. Hz. Peygamber (a.s)'e savaş esirleri getirildi. (Esma) için de bir cariye eyrıldı. Esma dedi ki: "Bu cariye, at bakımı işini benim üzerimden aldı ve atın yiyeceği işi ile de o ilgilenmeye başladı." Bir adam bana gelerek: "Ey Ümmü Abdullah, ben fakir bir adamım. Senin evinin gölgesinde satış yapmak istedim" diye söyledi. Ben "Sana bunun için izin versem Zübeyr karşı çıkabilir. Gel, Zübeyr'in görmekte olduğu bir yerde bu isteğini bana söyle" dedim. Adam geldi:

---

1) Burada Resulullah (a.s)'ın, arazinin tümünden ayırarak ona mahsus kıldığı, onun mülkiyetine verdiği kısım kastediliyor. Bu kısım bir mehir olarak da verilmiş olabilir. Ayrıca Bkz. Müslim, C. 4, sh. 1716, Kitabu's-Selam. Bab: 14

2) Burada söz konusu yerin Medine'den uzaklığı kastediliyor. Bir fersah üç mil mesafeye eşittir. Buna göre söz konusu yer, Medine'den iki mil uzaklıkta olmaktadır. Bkz. Müslim, aynı yer.

3) Aynı hadisin Buhari'deki rivayetinde bu bölüm şu şekilde geçmektedir: "Erkeklerle birlikte yola gitmekten utandım ve Zübeyr ile onun kıskançlığını hatırladım. Zübeyr insanların en kıskancı idi. Resulullah (a.s) da benim utandığımı anladı ve yoluna devam etti. Sonra Zübeyr'in yanına gittim. "Ben Resulullah (a.s) ile karşılaştım. Başımda çekirdek kabı vardı. Onunla birlikte ashabından bazı adamlar da vardı. Resulullah (.as) beni bineyim diye bineğini çökertti. Ancak ben utandım ve senin kıskançlığını düşündüm" diy söyledim. Bunun üzerine:"Vallahi başında çekirdek kabı taşıman benim için onunla birlikte bineğe binmenden daha fenadır" diye söyledi. Daha sonra Hz. Ebu Bekir (r.a) bana, at bakımı işini üzerimden alan bir hizmetçi gönderdi ve böylelikle adeta beni azad etmiş oldu." Buradaki rivayet Müslim'in rivayetinde bir kopukluk veya bir düşme olabileceği ihtimalini ortaya çıkarıyor. Çünkü Müslim'in rivayetinde, anlam bakımından da bir kopukluk dikkati çekiyor. (Çeviren)

"Ey Ümmü Abdullah, ben fakir bir adamım. Senin evinin gölgesinde satış yapmak istiyorum" dedi. "Medine'de benim evimden başka ev mi bulamadın?" diye cevap verdim. Zübeyr: "Ne oluyor da fakir bir adamı satış yapmaktan alıkoyuyorsun?" diye söyledi. Adam belli bir kazanç sağlayıncaya kadar satış yapardı. Daha sonra ona bir cariye sattım. Bu cariyenin ücreti odamda olduğu sırada Zübeyr yanıma girdi. "Onu bana hibe et" diye söyledi. "Ben onu sadaka olarak verdim" diye söyledim." (1)

Zehebi şöyle söylemektedir:

"Esma (r.a)'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) Mekke'den ayrılınca, Hz. Ebu Bekir (r.a) onun servetinin tamamını -ki beşbin veya altıbin idi- beraberine aldı. Dedem Ebu Kuhafe de o sırada kör olmuştu. "Bu adam sizi canı ve malı ile sıkıntıya soktu" diye söyledi. Ben: "Hayır, kesinlikle. Aksine bizim için pek çok hayır bıraktı" diye söyledim. Daha sonra bir takım taşlar topladım. Onları evin duvarlarındaki deliklere doldurdum. Bunların üzerlerini de elbiselerle kapattım. Sonra onun (yani Ebu Kuhafe'nin) elinden tutup, elini bu elbiselerin üzerine koydum ve "işte bize bunları bıraktı" dedim. O da:"Eğer bunları bıraktı ise, o zaman olur" dedi." (2)

İbni Ebi Muleyke'nin bildirdiğine göre Esma'nın başı ağrırdı. O da elini başına koyarak *"Günahlarım yüzünden. Allah'ın bağışladığı ise ağrılarımdan daha çoktur" diye söylerdi."*

Sahih'te bildirildiğine göre Esma (r.a) Resulullah (a.s)'a: *"Ey Allah'ın Resulü annem geldi, görüşmek istiyor (kendisi de müşriktir), onunla görüşeyim mi?" diye sordu. Resulullah (a.s) da: "Evet, annen ile görüş" diye cevap verdi."* (3)

Muhammed bin Munkedir'in şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Esma bintü Ebu Bekir (r.a) çok cömert huylu biriydi."

Kasım bin Muhammed'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"İbni Zübeyr'in şöyle söylediğini duydum:

"Ben, Hz. Aişe (r.a) ve Esma'dan daha cömert bir kadına rastlamış değilim. Bu ikisinin cömertlikleri de farklı nitelikteydi. Hz. Aişe (r.a) bir şeyleri üstüste biriktirir, yanında belli bir yekun oluştuğu zaman, bunu gerekli yerlere

---

1) Müslim (4/1717)

2) İbni Hişam (1/448) İbni İshak'tan nakledilmiştir. İsnadı sahihtir.

3) Buhari (10/413) 87-Kitabu'l-Edeb. 7-Müşrik bir baba ile ilişkileri sürdürme babı. Müslim (3/696) 12-Kitabu'z-Zekat 14-Müşrik de olsalar, yakınlara, kocaya, çocuklara ve anne babaya nafaka temin etmenin ve sadaka vermenin fazileti babı.

ulaştırırdı. Esma (r.a) ise yanında ertesi güne bir şey bırakmazdı."

Urve şöyle söylemiştir:

"Kardeşimin öldürülmesinden on gece kadar önce ben ve kardeşim, annemizin yanına gittik. O, acılı bir haldeydi. Abdullah: "Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordu. "Acılıyım" diye cevap verdi. Bunun üzerine: "Ölümde de bir rahatlık vardır" diye söyledi. Annem de: "Her halde sen benim ölümümü arzuluyorsun. Öyle düşünme" dedi ve sonra güldü. Ardından da: "Vallahi ben senin iki düşünceden biri ile yanıma geldiğini görmeden, ölmeyi arzulamıyorum. Ya öldürülmen ki, bu yüzden Allah katında sevap beklerim Yahut da zafere kavuşup benim gözlerimi aydınlatman... Sakın, karşına bir plan çıkarılırsa, ölümün ağırlığından çekinip de bu planı kabul etmemeye kalkışma" diye söyledi."

Urve dedi ki:

"Kardeşim öyle konuşurken, kendisinin öldürülebileceğini ve böyle bir şeyin onu üzüntüye sokabileceğini düşünmüştü. Annem o sıralarda yüz yaşındaydı."

Mus'ab bin Sa'd şöyle söylemiştir:

"Hz. Ömer (r.a) muhacir kadınlara (Beytül maldan aylık olarak) hisse bağlamıştı. Ümmü Abd ile Esma (r.a) da bunlardandı." (1)

Fatıma bintü Munzir'den rivayet edildiğine göre Esma (r.a) bir hastalığa yakalanır, elinin altındaki bütün köle ve cariyeleri azad ederdi. (2)

٢٢٤٧ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ أَسماء: أَنَّهَا اتَّخَذَت خَنْجَرًا في زَمَن سَعِيد بن العَاص في الفِتْنَة فَوَضَعَتْهُ تَحْتَ مِرْفَقَيْهَا، فَقيلَ لَهَا: ما تَصْنَعين بهَذَا؟ قَالَت: إِنْ دَخل عَلى لِصٌ بَعَجْتُ بَطْنَه، وكَانَتْ عَمْيَاء. وروى ابن سَعْد: أَنَّ أَسْمَاء اتَّخَذَتْ خَنْجَرًا زَمَنَ سَعيد بن العَاص للصوص، وكَانُوا قَدْ اسْتَعَروا بالمَدينَة، فَكَانَتْ تَجْعَلُه تَحْتَ رَأْسِها.

2247- Hakim, Esma (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Fitnelerin ortaya çıktığı Sa'id bin el As zamanında Esma (r.a) bir hançer bularak dirseklerinin altına koydu. "Bununla ne yapacaksın?" diye sorulduğunda, "yanıma bir hırsız girerse, onunla karnını yararım" diye cevap verdi. O sırada gözleri kör olmuştu."

İbni Sa'd'ın rivayetine göre de:

2247-Müstedrek (4/66)
1) İbni Sa'd (8/253)
2) İbni Sa'd (8/253)

"Esma (r.a) Sa'id bin el As zamanında, hırsızlara karşı kendi için bir hançer temin etti. O zaman hırsızlar Medine'de iyice çoğalmışlardı. Esma (r.a) bulduğu bu hançeri başının altına koyardı." (1)

٢٢٤٨ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبي نوفل بن أَبي عَقْرَب مِنْ حَدِيثٍ مُطَوَّل، فِيه: أَنَّ الحَجَّاج لَمَّا قَتَل ابنَ الزُّبَيْر وَصَلَبَه ثُمَّ أَنْزَلَه عَنْ جِذْعِه، وأَلْقَاهُ في قُبورِ اليَهُود، أَرْسَلَ إِلَى أُمِّه أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبي بَكْر، فَأَبَتْ أَنْ تَأْتِيه، فَأَعَاد عَلَيْهَا الرَّسُول: لَتَأْتِيَنِّي أَوْ لأَبْعَثَنَّ مَنْ يَسْحَبُك بِقُرونَك، قَالَ: فَأَبَت، وَقَالَت: واللَّهِ لاآتيك حَتَّى تَبْعَثَ إِلَيَّ مَنْ يَسْحَبُنِي بِقُرُونِي، فانطَلَق حَتَّى دَخل عَلَيْهَا، فَقَالَ: كَيْفَ رَأَيْتِنِي صَنَعْتُ بِعَدُوِّ اللَّه؟ قَالَت: رَأَيْتُك أَفْسَدْتَ عَلَيْه دُنْيَاه، وأَفْسَد عَلَيْك آخِرَتَك، بَلَغَنِي أَنَّكَ تَقُولُ لَهُ: يا ابنَ ذَاتِ النِّطَاقَيْن! أَنَا واللَّه ذَاتُ النِّطَاقَيْن! أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكُنْتُ أَرْفَعُ بِهِ طَعَامَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، وَطَعَامَ أَبي بَكْر مِنْ الدواب. وأَمَّا الآخر فَنِطَاق المَرْأَةِ التي لاَتَسْتَغْنِي عَنْه. أَمَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حدَّثَنَا «إِنَّ في ثَقِيفٍ كَذَّابًا ومُبِيرًا» فَأَمَّا الكَذَّاب فَرَأَيْنَاه، وأَمَّا المُبير فَلاَ إِخَالُكَ إِلاَّ إِيَّاه. قَالَ فَقَامَ عَنْهَا وَلَمْ يُرَاجِعْهَا

2248- Müslim, Ebu Nevfel bin Ebi Arkeb (r.a)'den uzunca bir hadiste şöyle rivayet etmiştir:

"Haccac, İbni Zübeyr'i öldürdü, sonra astı, sonra astığı direkten indirdi ve ölüsünü yahudilerin kebirlerine attı. Ardından da annesi Esma bintü Ebi Bekir (r.a)'e yanına gitmesi için haber gönderdi. Esma (r.a) onun yanına gitmek istemedi. Bunun üzerine ikinci kez haberci göndererek:

"Ya gelirsin, yahut saçlarını çeke çeke yanıma kadar sürüyecek bir adam gönderirim," diye haber gönderdi. Esma (r.a) yine kabul etmedi ve: "Vallahi, beni saçlarımdan sürüyecek birini göndermedikçe senin yanına gelmem," diye haber verdi. Sonunda Haccac kendisi yola çıkarak onun yanına gitti. "Allah'ın düşmanına yaptıklarım hakkında ne düşünüyorsun?" diye sordu. Esma (r.a) da şöyle cevap verdi:

"Gördüğüm kadarıyla sen onun dünyasını, o da senin ahiretini perişan etti.

2248-Müslim (4/1971) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 58-Sakif kabilesinden çıkacak yalancı ile helak edicinin haber verilmesine dair bab.

1) İbni Sa'd (8/253)

Duyduğuma göre sen ona "ey çifte kemerlinin oğlu" diye hitab ederek hakarette bulunuyormuşsun. Vallahi, ben gerçekten çifte kemerliyim. Bu iki kemerden biri ile Resulullah (a.s) ile Hz. Ebu Bekir (r.a)'in yol azıklarını bineklerine bağladım, diğeri de bir kadının kullanmadan edemeyeceği normal kemeridir. Resulullah (a.s)'ın bize söylediği bir sözü var, "Sakıf kabilesinin içinden bir yalancı, bir de helak edici çıkar" diye buyurdu. Yalancıyı gördük. (1) Helak ediciye gelince, zannediyorum o senden başkası değildir."

Ravi diyor ki:

"Bu söz üzerine Haccac kalkıp gitti, hiçbir cevap vermedi."

Zehebi, ibni Ebi Muleyke'nin şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"İbni Zübeyr'in başına gelenlerden sonra, Esma (r.a)'nın yanına gittim. Şöyle söyledi:

"Bu adamın Abdullah'ı astığını öğrendim. Ey Allah'ım! Abdullah'ın ölüsü yanıma getirilip tütsüsünü yapıp güzelce kefene sarmadıkça benim canımı alma!"

Gerçekten de daha sonra Abdullah'ın ölüsü yanına getirildi. Esma (r.a) da, gözleri görmez halde, onu elleri ile tütsüledi ve kefenini sardı."

Bir başka rivayette de İbni Ebi Muleyke'nin şöyle ilavede bulunduğu bildiriliyor:

"Ve üzerine namaz kıldı. Bu olaydan sonra bir cuma geçmeden kendisi de vefat etti."

Rukkeyn bin Rebi'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Yaşının ilerlemiş olduğu bir sırada Esma binti Ebu Bekir (r.a)'in yanına gittim. Namaz kılıyordu. Bir kadın da ona: "Kalk, otur ve iş yap, yaşlılıktan etkilenme," diye söylüyordu."

İbni Sa'd diyor ki:

"Esma (r.a) oğlundan bir kaç gece sonra vefat etti. Oğlunun öldürülmesi olayı, hicri 73 yılının cemaziyelevvel ayının onyedinci gecesinde oldu."

Esma (r.a), muhacir erkek ve kadınlardan en son ölen kişidir.

---

1) Müslim bu yalancı kişinin Muhtar bin Ebu Ubeyd Sakafi olduğunu bildirmektedir. Bkz. hadisin geçtiği yer.

ÜMMÜ HARAM (R.A.)

Zehebi, Ümmü Haram (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Ümmü Haram, Milhan'ın kızı, o Halid'in oğlu, o Zeyd'in oğlu, o Haram'ın oğlu, o Cundeb'in oğlu, o Amir"in oğlu, o Ğanm'ın oğlu, o Adiyy'in oğlu, o da Neccar'ın oğludur. Ensardan, Neccar kabilesine mensup ve Medine'lidir.

Ümmü Süleym'in kızkardeşidir. Enes bin Malik'in teyzesi ve Ubade bin Samit'in eşidir. Ebu İsa Tirmizi'nin Cami'si hariç,bütün hadis kitaplarında Ümmü Haram'ın hadisi bulunmaktadır. Üstün seviyeli hanımlardan birisidir.

Enes'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ben, anem ve teyzem Ümmü Haram dışında kimsenin bulunmadığı bir sırada Resulullah (a.s) yanımıza geldi ve "Kalkın size namaz kıldırayım" diye buyurdu ve bize normal farz namaz dışında bir namaz kıldırdı." (1)

ÜMMÜ HARAM (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٤٩ــ رَوَى الْبُخَارِي ومُسْلِمٌ عَنْ أَنس بن مالك أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَدْخُل عَلَى أُمِّ حَرَامِ بِنْتُ مِلْحَان، فَتُطْعِمه، وكَانَتْ أُمُّ حَرَام تَحْتَ عِبَادة بن الصامت، فَدَخَل عَلَيْها رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا، ثُمَّ جَلَسَت تُفَلِّي رَأْسَه، فَنَام رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، ثُمَّ اسْتَيْقَظ وَهُوَ يَضْحَك، قَالَتْ: فَقُلْتُ: ما يُضْحِكُكَ يا رَسُول اللَّهِ؟ قَالَ: «نَاسٌ مِنْ أُمَّتي عُرِضُوا عَلَيَّ غُزاة في سَبيل اللَّه، يَرْكَبُون ثَبَجَ هَذَا البَحْر مُلوكًا عَلَى الأَسِرَّة،

---

1) Müslim (1/457) 5-Kitabu'l Mesacid ve Mevaid'i's-Salat. 48-Nafile kılarken cemaat yapmanın cevazı babı.

أَوْ مِثْلَ المُلوكِ عَلَى الأَسِرَّةِ» قَالَت: فَقُلْت: يا رَسُولَ اللَّهِ، ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُم، ثُمَّ وَضَعَ رَأْسَه، فَنَام، ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ يَضْحَك، قَالَت: فَقُلْتُ: ما يُضْحِكُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي عُرِضُوا عَلَيَّ غُزاةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ» كَما قَالَ فِي الأُولى. قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُم، قَالَ: «أَنْتِ مِنَ الأَوَّلِينَ» فَرَكِبَتْ أُمُّ حَرَامٍ بن ملحان البَحْرَ فِي زَمَنِ مُعَاوِيَةَ، فَصُرِعَتْ عَنْ دَابَّتِهَا حِينَ خَرَجَتْ مِنَ البَحْرِ، فَهَلَكَتْ.

2249- Buhari ve Müslim, Enes bin Malik (r.a)'ten rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Ümmü Haram bintu Milhan'ın yanına gider, o da ona yemek yedirirdi. Ümmü Haram da, Ubade bin Samit'in nikahı altındaydı. Oturup Resulullah (a.s)'ın başını karıştırmaya başladı. O sırada Resulullah (a.s) uyudu. Daha sonra gülerek uyandı. Ümmü Haram dedi ki: "Seni güldüren nedir, ey Allah'ın Resulü?" dedim. "Ümmetimden bir topluluk bana arzedildi. Bunlar Allah yolunda gazveye çıkarlar. Kralların tahtlarına oturması gibi şu denizin ortasında (gemilere) binerler" dedi. Ben: "Ey Allah'ın Resulu, beni de onlardan etmesi için Allah'a dua et" dedim. Sonra Resulullah (a.s) tekrar başını koyup uyudu. Sonra yine gülerek uyandı. "Seni güldüren nedir, ey Allah'ın Resulü?" diye sordum. Birinci kez söylediği gibi "Ümmetimden bana bir topluluk arzedildi. Bunlar Allah yolunda gazveye çıkarlar" dedi. Ben: "Ey Allah'ın Resulü, beni de onlardan etmesi için Allah'a dua et" dedim. "Sen ilklerdensin" dedi. Ümmü Haram bintü Milhan (r.a) Muaviye zamanında deniz seferine çıktı. Ancak denizden çıkarken bineğinden düştü ve orada öldü."

Bir Açıklama

Nevevi şöyle söylemektedir:

"İlim adamları, Ümmü Haram bintü Milhan'ın Resulullah (a.s) ile arada bir akrabalık bağının bulunması sebebiyle namahrem olmadığında ittifak etmişlerdir. Ancak bunun neden böyle olduğu konusunda ihtilaf edilmiştir. İbni Abdi'l Berr ve daha başkaları Ümmü Haram (r.a)'ın Resulullah (a.s)'ın süt teyzelerinden biri olduğunu söylemektedirler. Bazı ilim adamları ise, onun babadan veya dededen teyzesi olduğunu ifade ediyorlar. Çünkü Abdulmuttalib'in annesi Neccaroğullarındandı."

İbni Hacer de Ümmü Haram'ın Resulullah (a.s)'ın teyzesi olduğunu söylemektedir.

2249-Buhari (12/391) 91-Kitabu't-Tefsir. 12-Gündüz görülen rüya babı. Müslim (3/1518) 33-Kitabu'l-İmare. 49-Deniz savaşının fazileti babı.

ÜMMÜ SÜLEYM (R.A.)

Hacer, Ümmü Süleym (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

nü Süleym, Silman'ın kızı. O Halid'in oğlu, o Zeyd'in oğlu, o Har da Cundebe'nin oğludur. Ensardandır. Resulullah (a.s)'ın hizn annesidir. Daha çok künyesi ile tanınmıştır. Adının ne olduğu hak düşülmüştür. Sehle olduğu söylenmiştir. Rumeyle, yahut Ru da söylenmiştir. Bunun yanısıra Muleyke, Ğumeysa ve Rumeys la onun adı olduğu zikredilmiştir. Cahiliye döneminde Malik bin miş ve ondan, yine cahiliye döneminde Enes'i dünyaya getirmişti : kez müslüman olanları ile birlikte müslüman olmuştur. Kocası :dı, evini terkedip Şam taraflarına gitti ve orada öldü. Ümmü S ondan sonra Ebu Talha ile evlendi... Ümmü Süleym (r.a):

s büyüyüp kendi kendine rahatça oturabilecek kadar olmadıkça yordu. Enes de: "Allah anneme, bana karşı davranışından dolay O benim bakımımı çok güzel yaptı" diye söylemiştir. Ebu Talha turabilecek kadar oldu, konuşmaya da başladı," demiş ve Ümm ı) ile evlenmiştir.

i'te Enes'ten rivayet edildiğine göre Resulullah (a.s) Medine'y Ümmü Süleym (ra.) ona: "Ey Allah'ın Resulü, Enes sana hizmet ies o zaman on yaşındaydı. Resulullah (a.s)'ın Medine'ye varma: : kadar O'nun hizmetinde bulundu. Bundan dolayı Resulullah (si diye tanındı... Ebu Ömer, İbni Seken'in kitabından naklen, onur etmekte, ancak annesinin adını Muleyke olarak vermektedir. Oys kitabında bu isim Uneyka olarak geçmektedir. Bu konuda İbni I nada bulunmaktadır. Anlaşıldığına göre Ebu Ömer, bunu İbni Sa İbni Sa'd da anasının ismini Muleyka binti Malik bin Adiy bi

Zehebi diyor ki:

"Ümmü Süleym (r.a)'in kocası Malik bin Nadr öldü. Sonra onunla Ebu talha Zeyd bin Sehl Ensari evlendi. Talha'dan Ebu Umeyr ile Abdullah'ı dünyaya getirdi. Huneyn ve Uhud Savaş'larına katıldı. Han'mların seçkinlerindendi."

Muhammed bin Sirin şöyle söylemektedir:*"Ümmü Süleym (r.a) Uhud gününde Resulullah (a.s) ile birlikte idi. Beraberinde de bir hançer bulunuyordu."* (1)

Enes'ten rivayet edildiğine göre Ümmü Süleym (r.a) Huneyn gününde yanına bir hançer aldı. Ebu Talha: *"Ey Allah'ın Resulü, şu Ümmü Süleym (r.a)'in yanında bir hançer var,"*diye söyledi. Ümmü Süleym (r.a) de: *"Ey Allah'ın Resulü, eğer bir müşrik yanıma yaklaşırsa, onunla karnını yararım" diye söyledi."* (2)

İshak bin Abdullah, ninesi Ümmü Süleym (r.a)'den rivayet etmiştir:

"O, Resulullah (a.s)'a iman etti. Bundan sonra Enes'in babası geldi. Daha önce kayıptı. "Aşka mı kapıldın?" diye sordu. Ümmü Süleym (r.a) de: "Hayır aşka kapılmadım, ama iman ettim" diye söyledi."

Sonra Ümmü Süleym (r.a) Enes'e "la ilahe illa'llah" de. "Eşhedu enne Muhammeden Resulullah" de" diye telkinde bulunmaya başladı. O da söylediğini yaptı. Bunun üzerine çocuğun babası kadına: "Benim oğlumu bana karşı bozma" dedi. Kadın da: "Ben onu boznuyorum" dedi. Bundan sonra Malik evinden çıktı. Bir düşmanı onu yakaladı ve öldürdü. Ümmü Süleym (r.a): "Enes, kendisi memeyi bırakmadıkça ben onu sütten kesmem ve Enes konuşuncaya kadar da evlenmem," dedi. Daha sonra ona Ebu Talha evlenme teklifinde bulundu. Ebu Talha o zaman henüz müşrikti."

ÜMMÜ SÜLEYM (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٥٠ــ رَوَى النَّسَائِيُّ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: تَزَوَّجَ أَبُو طَلْحَةَ أُمَّ سَلِيمٍ، فَكَانَ صَدَاقُ ما بَيْنَهُمَا الإِسْلام. أَسْلَمَتْ أُمُّ سَلِيم قَبْلَ أَبِي طَلْحَةَ فَخَطَبَها، فَقَالَتْ: إِنِّي قَدْ أَسْلَمْتُ، فَإِنْ أَسْلَمْتَ نَكَحْتُكَ، فَأَسْلِم، فَكَانَ صَدَاقُ ما بَيْنَهُمَا.

2250- Nesai, Enes (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

2250-Tabakatu'l-Kübra (8/427) İsnadı sahihtir.

1) İbni Sa'd (8/425)

2) İbni Sa'd (8/425) İsnadı sahihtir.

"Ebu Talha Ümmü Süleym'le evlendi. Bunların aralarındaki mehir İslam (Ebu Talha'nın İslam'a girmesi) oldu. Ümmü Süleym (r.a) Ebu Talha'dan önce müslüman olmuştu. Sonra Ebu Talha ona (evlilik) teklifinde bulundu. "Ben müslüman oldum, sen de müslüman olursan seninle evlenirim" dedi. O da müslüman oldu ve böylelikle aralarındaki mehir (Talha'nın müslüman olması) oldu."

٢٢٥١ــ رَوَى ابنُ سَعْدٍ عَنْ أَنَسِ بنِ مَالِك: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَزُورُ أُمَّ سُلَيم، فَتُتْحِفُه بالشَّيء تَصْنَعُهُ لَهُ، وأَخٌ لِي أَصْغَرُ مِنِّي يُكَنَّى أَبَا عُمَيْر، فَزَارَنا يَوْمًا، فَقَالَ: مَالِي أَرَى أَبَا عُمير خَاثِرَ النَّفْس؟ قَالَت: مَاتَتْ صَعْوَةٌ (له كان يلعب بها). فَجَعَل النَّبِيُّ يَمْسَحُ رَأْسَه، ويَقُول: «يا أَبَا عُمَير، ما فَعَلَ النُّغَيْرُ؟».

2251- İbni Sa'd, Enes bin Malik (r.a)'ten rivayet etmiştir:

Hz. Peygamber (a.s) Ümmü Süleym (r.a)'i ziyaret eder, o da Resulullah (a.s)'a kendi yaptığı bir şeyi hediye ederdi. (Enes bin Malik (r.a) diyor ki):

"Benim, benden küçük Ebu Umeyr diye künyelenen bir kardeşim vardı. Birgün yine Resulullah (a.s) bizi ziyaret etti. "Ebu Umeyr'i neden üzgün görüyorum?" diye sordu. (Ümmü Süleym) "Onun (kendisiyle oynadığı) küçük bir kuşu vardı, o öldü" diye söyledi. Resulullah (a.s) da Ebu Umeyr'in başını okşayarak "Ey Ebu Umeyr, küçücük kuş ne oldu?" diye sordu."

٢٢٥٢ــ رَوَى البُخَارِي عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُول اللَّهِ ﷺ كَانَ لاَيَدْخُل فِي المَدِينَة بَيْتَ امْرَأَة، غَيْرَ بَيْتِ أُمِّ سُلَيم، إلاَّ عَلَى أَزْوَاجِه، فَقِيل لَهُ، فَقَالَ: «إِنِّي أَرْحَمُها، قُتِلَ مَعي أَخُوها».

2252- Buhari, Enes (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Medine'de, hanımlarının dışındaki kadınlardan Ümmü Süleym (r.a)'den başkasının evine girmezdi. Bu konu kendisine soruldu. O da: "Ben ona acıyorum. Kardeşi benimle birlikte öldürüldü." diye söyledi."

Bir rivayette de şöyle bildirilmektedir:

2251-*Tabakatu'l-Kübra (8/427) İsnadı sahihtir. Buhari (10/526) 78-Kitabu'l-Edeb. 81-İnsanlara yönelme babında muhtasar olarak rivayet etmektedir.*

2252-*Buhari (6/50) 56-Kitabu'l-Cihad. 78-Bir savaşçıyı techiz edenin veya onun geriye bıraktıklarına hayırla vekalet edenin üstünlüğü babı.*

"Resulullah (a.s) hanımlarından başka bir kadının yanına gitmezdi. Sadece Ümmü Süleym (r.a) müstesna. Onun yanına giderdi. Bu konuda kendisine soru soruldu da, "Ona acıyorum, kardeşi benimle birlikte öldürüldü" diye cevap verdi." (1)

Bir Açıklama

Ümmü Süleym (r.a) Enes bin Malik(r.a)'in annesidir. Buradaki ifade ile (Enes bin Malik) sürekli olarak gidip gelmeyi kasdetmiş olabilir. Çünkü Resululah (a.s) Enes'in teyzesi olan Ümmü Haram'ın yanına giderdi.

Ümmü Haram'ın Resulullah (a.s)'ın teyzesi olduğuna dair açıklama daha önce geçmişti. Ümmü Süleym (r.a) de onun kızkardeşidir. Bu nedenle o da Resulullah (a.s)'ın mahremidir. Buna göre onu ziyareti sılayı rahm, yani akraba ile ilişkiyi sürdürme sayılmaktadır.

٢٢٥٣ــ رَوَى البُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «رَأَيْتُنِي دَخَلْتُ الجَنَّة، فَسَمِعْتُ خَشْفَةً، فإِذَا أَنَا بِالرُّمَيْصَاء امْرأَة أَبِي طَلحة».

2253- Buhari ve Müslim, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu: "Cennete girdiğimi gördüm. Orada bazı kıpırtılar ve sesler duydum. Bir de Ebu Talha'nın hanımı Rumeysa ile karşılaştım."

٢٢٥٤ــ رَوَى ابن سَعْد عَنْ أَنَس: أَن النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلى أُمِّ سُلَيم، وقِرْبَةٌ مُعلَّقَةٌ، فشرِبَ مِنْهَا قَائِمًا، فَقَامَتْ إِلَى فِيِّ السِّقَاء، فَقَطَعَتْه.

2254- İbni Sa'd, Enes (r.a)'ten şu şekilde rivayetde bulunmaktadır. Hassan bin Sabit'in kızkardeşi Ümmü Sabit Kebşe bintu Sabit (r.a)'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s) benim yanıma geldi. Asılı kırbadan (su kabından) ayakta

---

2253-Buhari (7/40) 62-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 6-Ömer bin Hattab (r.a)'ın menkıbeleri babı. Müslim (4/1908) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 19-Enes bin Malik'in annesi Ümmü Süleym'in faziletleri babı.

2254-Tabakatu'l-Kübra (8/428)

1) Müslim (4/1908) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 19-Ümmü Süleym'in faziletlerinden bir kısmı babı.

su içti. Ben kalkıp su kabının ağzından tuttum ve yırttım." (1)

Nevevi, Riyazu's-Salihin adlı kitabında diyor ki:

"Su kabının ağzını yırtmaları, Resulullah (a.s)'ın ağzını koyduğu yeri tesbit etmek, ondan bereket ummak ve orayı yıpranmaktan korumak amacıyla idi."

٢٢٥٥ــ رَوَى ابن سَعْد عَنْ أُم سُلَيم، قَالَت: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقيلُ في بيتي، فكنت أَبْسُطُ لَه نِطْعًا، فيقيلُ عَلَيْه، فَيَعْرَقُ، فَكُنْتُ آخذ سُكًّا فأَعجتُه بعَرَقِه.

2255- İbni Sa'd, Ümmü Süleym (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) benim evimde kaylule uykusu uyurdu. Ben de altına deriden sergiler sererdim. Onun üzerine yatarak uyurdu. Terlerdi. Ben de koku alarak terine karıştırırdım."

Bunun benzerini de Buhari ve Müslim, Enes'ten rivayet etmektedirler. (2)

İbni Sa'd, Tabakat'ında şöyle bir ilaveye yer veriyor:

"İbni Sirin dedi ki: "Ümmü Süleym (r.a)'den, sözünü ettiği kokudan bana da hediye etmesini istedim. O da hediye etti."

Eyyub da şöyle söylemiştir:

"Muhammed bin Sirin'den bu kokudan bana da hediye etmesini istedim. O da hediye etti. Onun bu hediyesi hala yanımdadır."

Yine şöyle söylemiştir:*"Muhammed öldüğünde, bu koku ile tütsülendi."*

Enes şöyle söylemiştir:

"Ümmü Süleym (r.a)'in bir oğlunun hastalığı ağırlaştı. Ebu Talha (Çocuk bu halde olduğu sırada) Mescid'e gitti. Çocuk daha sonra öldü. Ümmü Süleym (r.a), çocuğu gereği gibi hazırladı. (yıkayıp sardı) Evdekilere de: "Ona (yani Ebu Talha'ya) bildirmeyin," dedi. Ebu Talha döndü. Ümmü Süleym (r.a) akşam yemeğini hazırladı. Akşam yemeğini yedi. Daha sonra da hanımı ile yakınlıkta bulundu. Gecenin bir vakti olunca, Ümmü Süleym (r.a): "Ey Ebu Talha, filan-

---

2255-Tabakutu'l-Kübra (8/428)

1) Tirmizi (4/306) 27-Kitabu'l-Eşribe. 18-Bu konudaki ruhsatlarla ilgili rivayetler babı. İbni Mace (2/1132) 3-Kitabu'l-Eşribe. 21-Ayakta su içme babı. Buradaki rivayetin isnadı sahihtir.

2) Buhari (11/70) 79-Kitabu'l-İsti'zan. 41-Birilerini ziyaret ederek onların yanında öğle uykusu uyuyanın durumu babı. Müslim (4/1816) 43-Kitabu'l-Fedail 22-Resulullah (a.s)'ın terinin kokusu ve onunla teberrükte bulunma babı.

caoğullarının bir emanet aldıklarını biliyor musun? Sonra onu yanlarında tutmuşlar. Daha sonra bu emanet kendilerinden istenmiş, ama bu istek onlara ağır gelmiş" dedi. Ebu Talha : "Hiç insaflı davranmamışlar" diye cevap verdi. Ümmü Süleyam (r.a) de: "İşte senin oğlun da Allah'tan bir emanet idi, onun ruhunu aldı," dedi. Bunun üzerine Ebu Talha, "inna lillah..." dedi ve Allah'a hamdetti."

Sabah olunca Ebu Talha Resulullah (a.s)'ın yanına gitti. Resulullah (a.s) onu görünce: "Dün geceki davranışınızdan dolayı Allah size lutfeylesin" diye buyurdu.

Ümmü Süleym (r.a), Abdullah bin Ebi Talha'ya hamile kaldı. Sonra onu bir gece dünyaya getirdi. Benimle birlikte Resulullah (a.s)'ın yanına gönderdi. Ben yanıma bir kaç güzel hurma aldım. Bebeği Resulullah (a.s)'a götürdüm. Gittiğimde, develerine yiyecek veriyor ve onlara nişan koyuyordu. "Ey Allah'ın Resulü, Ümmü Süleym (r.a) dün gece çocuk dünyaya getirdi" diye söyledim. Hurmalardan bazılarını ağzında çiğneyerek çocuğun ağzına koydu. Bebek dilini çıkardı. Resulullah (a.s) "Ensarın sevgilisi hurmadır" diye söyledi. "Onun adını da koy, ey Allah'ın Resulü" diye söyledim. "O Abdullah'tır" dedi." (1)

Sa'id bin Mesruk Sevri, Abaye bin Rafa'a'nın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Enes'in anası Ebu Talha'nın nikahı altındaydı." Daha sonra yukarıdakine benzer bir rivayeti zikretmiş ve Resulullah (a.s)'ın *"Ey Allah'ım, onların gecelerine bereket ver"* diye söylediğini bildirmiştir.

Abaye dedi ki:

"Ben bu oğlanın yedi çocuğunu gördüm. Hepsi de Kur'an'ı hatmettiler." (2) Burada Kur'an'ın tamamını ezberlemeleri anlatılmak istenmiş olabilir.

Enes'ten şöyle rivayet edilmiştir:

"Resulullah (a.s) Mina'da taş olmak istediğinde Ebu Talha saçlarının yarısını alarak Ümmü Süleym (r.a)'e getirirdi. O da bunları kesesine (cüzdanına) koyardı."

Ümmü Süleym (r.a) şöyle söylemiştir:

"Benim evimde deriden bir serginin üzerinde uyurdu. O (a.s)'nun çok teri

---

1) Buhari (9/587) 71-Kitabu'l-Akika. Zor durumlarda olmayanın çocuğunun doğduğunun hemen ertesi gününde ismini koyması ve ağzını tatlandırması babı. Müslim (4/1909) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 20-Ebu Talha Ensari'nin faziltlerinden bazıları babı.

2) İbni Sa'd 1/8/434) Ravileri sikadır.

olurdu. Ben O'nun terini bir kaseye doldurmaya başladım. Uyandı ve "Ne yapıyorsun" diye sordu. "Senin terini benim kokuma (yani koku maddeme) karıştırmak istiyorum" diye söyledim." (1)

Enes'ten şöyle rivayet edilmiştir:

Hz. Peygamber (a.s) Ümmü Süleym (r.a)'in yanına gitti. O da kendisine yağ ve hurma getirdi. "Ben oruçluyum" diye buyurdu. Sonra kalkıp namaz kıldı ve Ümmü Süleym (r.a) ve ailasi için dua etti. Ümmü Süleym (r.a) "Benim bir özelliğim (yani önem verdiğim bir kimse) var" diye söyledi. Resulullah (a.s) "Nedir o?" diye sordu. "Hizmetçin Enes" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) dünya ve ahiretin hayırlarından hiçbirini bırakmaksızın hepsi için bana dua etti. Ümmü Süleym de benimle Resulullah (a.s)'a bir miktar taze hurma gönderdi." (2)

---

1) *Ahmed, Müsned (3/287) İbni Sa'd (8/428)*

2) *Buhari (4/228) 30-Kitabu's-Savm. 61-Birilerini ziyaret edip de onların yanında orucunu açmayan babı.*

HİND BİNTÜ UTBE (R.A.)

İbni Hacer İsabe'de, Hind bintü Utbe (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Hind, Utbe'nin kızı, o Rabia'nın oğlu, o Abduşems'in oğlu, O da Abdu Menaf'ın oğludur. Kureyş'ten ve Abşemoğullarındandır. (Abşemiyye) Muaviye bin Ebi Süfyan'ın annesidir. Onun müslüman olmadan önce yaptıkları çok meşhurdur. Uhud Savaşı'na müşriklerin yanında katılmıştır. Orada Hz. Hamza (r.a)'ya yaptığı kötülük bilinmektedir. Daha sonra müslümanların aleyhine insanları tahrik etmeye başlamıştır. Allahu Teala Mekke'nin Fethi'ni müslümanlara nasib edinceye kadar bu tutumunu sürdürmüştü. Fetih gününde kocası müslüman olunca, onun peşinden o da müslüman olmuştur. O, kadınların Resulullah (a.s)'a bey'at etmeleri sırasında, "Çalmamak ve zina etmemek üzere" sözünde "hür kadın zina eder mi?" diye söylemiştir. "Evlatlarını öldürmemeleri üzerine" ibaresini duyunca da, "Biz onları küçük olarak yetiştirdik, sen de büyüdüklerini öldürdün" diye söylemiştir. Onun bu sözleri oldukça meşhurdur.

Bununla ilgili rivayetin nakledildiği tarıklardan biri, İbni Sa'd'ın sahih mürsel senetle Şa'bi ve Meymune bin Mehran'dan rivayetidir. Şa'bi'nin rivayetinde bildirildiğine göre: "Zina etmemek üzere" sözüne geldiğinde Hind; "Hür kadın zina eder mi?" dedi. "Çocuklarınızı öldürmemek üzere" kaydında da "onları sen öldürdün" diye söyledi.

Benzeri bir rivayette ise Hind'in burada "Sen Bedir gününde bize çocuk mu bıraktın?" diye söylediği bildiriliyor. Onun, kocasının malından onun izni olmaksızın kendine yetecek kadar bir miktar alması halinde bir sorumluluk olup olmayacaağı hakkında soru sorması da Buhari ve Müslim'in Sahih'lerinde nakledilmektedir. Burada kendisine: "Kocanın malından iyilikle, sana ve çocuklarına yetecek kadar al" diye cevap verildiği ifade edilmiştir. Bu olay, Hişam bin Urve'nin babasından, onun da Hz. Aişe (r.a)'den rivayeti ile nakledilmiştir. Abdullah bin Muhammed bin Urve, genelin rivayetine aykırı bir rivayet naklet-miş ve rivayeti Hişam'dan aldığını, onun babasından, onun da Hind'den riva-

yet ettiğini söylemiştir. Bu rivayeti İbni Mende naklediyor. Bu rivayetin baş tarafında şöyle deniliyor:

"Hind, "Ben Muhammed'e bey'at etmek istiyorum" dedi. "Senin küfrettiğini (küfür üzere olduğunu) gördüm" dedi. Hind "Vallahi vallahi, bu geceden önce Allahu Teala'ya şu Mescid'de hakkıyla bidat edildiğini görmedim. Vallahi, bütün geceyi, kıyam, kıraat veya secdede namaz kılmakla geçirdiler." dedi. "Sen yaptığını yaptın. Beraberinde kavminden bir adamla birlikte git" diye söyledi. (Bu sözü kimin söylediği belirtilmiyor) Hind dedi ki: "Hz. Ömer (r.a)'in yanına gittim." Hz. Ömer (r.a) onunla birlikte gitti. Onun için izin istedi. Hind yüzü sarılı bir halde içeri girdi."

Ravi bundan sonra Hind'in Resulullah (a.s)'a bey'at etmesini aktarmıştır. Bu olayın içerisinde yukarıdaki ifadeler de geçmektedir. Orada bildirildiğine göre Hind şöyle söylemiştir:

"Ebu Süfyan cimri bir adamdır. Bana yetecek kadar şey vermiyor. Onun bilgisi dışında aldıklarım hariç..." Hadis bu şekilde devam etmektedir. Yine bu konuda Şa'bi'nin mürsel olarak rivayet ettiği söz konusu hadiste, Hind'in şöyle söylediği bildiriliyor:

"Ebu Süfyan'ın malından daha önce de bir miktar alıp harcamıştım," dedi. Ebu Süfyan da; "Benim malımdan her na aldıysan, senin için helaldir" dedi."

İbni Sa'd diyor ki:

"Vakıdi şöyle söylemektedir: "Hind müslüman olunca, evindeki kendine ait özel putunu tekmelemeye başladı. Onu paramparça edinceye kadar tekmelemeye devam etti. Tekmelerken "Biz seninle tam bir aldanma içindeydik" diye söylüyordu."

Ebu Ömer dedi ki: *"Hind, Hz. Ömer (r.a)'in hilafet döneminde, Hz. Ebu Bekir (r.a)'den kısa bir süre sonra vefat etti. Ebu Kuhafe ile aynı günde vefat etmişti."* Emsal'ın müellifi, onun Ebu Süfyan'ın emirliği dönemine, hatta daha sonrasına kadar yaşadığına ait bilgiler nakletmektedir. Çünkü Ebu Süfyan'ın Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti döneminde öldüğünde ihtilaf edilmemiştir. Söz konusu kişinin bildirdiğine göre bir adam Muaviye'ye *"Bana Hind'i nikahla"* diye söyledi. Muaviye *"O artık çocuktan kesilmiştir ve evlenmeye ihtiyacı yoktur"* diye söyledi. Bunun üzerine adam, *"Öyleyse beni filanca yere vali yap."* dedi. Muaviye de şöyle beyit söyledi:

"Beyaz gebe kalmak istedi, buna gücü yetmeyince

Develerin yumurtalarını istedi..."

Yani adam elde edemeyeceği bir şey istedi. Bunu elde edemeyeceğini an-

layınca bu kez, ondan daha da uzak olanını istedi.

Ayrıca İbni Sa'd'ın Tabakat'ında, Hind'in Hz. Osman (r.a)'ın hilafeti döneminde öldüğü bildirilmektedir.

HİND BİNTÜ UTBE (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢٢٥٦ــ رَوَى البُخَارِي ومُسْلِمٌ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَت: جاءَت هِنْدُ بِنْتُ عُتْبَة، فَقَالَتْ: وَاللَّهِ يا رَسُول اللَّهِ، مَا كَانَ عَلى ظَهْرِ الأَرْض مِنْ أَهْلِ خِبَاءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يذِلُّوا مِنْ أَهْلِ خِبَائِك، ثُمَّ ما أَصْبَح اليَوْمَ عَلى ظَهْرِ الأَرْض أَهْلُ خِباءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَعِزّوا مِنْ أَهْل خِبَائِك، قَالَ رَسُول اللَّهِ ﷺ : «وأَيْضًا، والذي نَفْسي بِيَدِه» ثُمَّ قَالَتْ: يا رَسُول اللَّهِ، أَنَّ سُفْيَان رَجُلٌ مَسِيكٌ، فَهَل عَلَيَّ حَرَج أَنْ أُطْعِمَ مِنَ الذي لَهُ عِيَالَنَا؟ قَالَ: «لاَحَرَجَ عَلَيْكِ أَنْ تُنْفِقِي عَلَيْهِم».

2256- Buhari ve Müslim, Hz. Aişe (ra.)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Hind bintü Utbe gelerek: "Vallahi ey Allah'ın Resulü, dünya üzerinde çadırının halkından daha aşağı düşmesini, daha zelil olmasını istediğim bir çadır halkı yoktu. Ama şimdi öyle oldu ki, senin çadırının hakkından daha üstün, daha aziz olmasını istediğim bir çadır ehli yoktur" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Nefsim elinde olana yemin ederim ki, benim için de aynı" diye cevap verdi. Daha sonra Hind:

"Ay Allah Resulü, Ebu Süfyan pek cimri bir adamdır. Onun malından çocuklarımın ihtiyacı olan yiyeceği alsam (yani onun haberi olmadan) benim için bir vebal olur mu?" diye sordu. Resulullah (a.s):

"Senin onları geçindirmek için gerekeni almandan dolayı üzerine bir vebal yoktur" diye söyledi."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Güçlü ve korkusuz bir şahsiyete sahip örnek bir kadın olması nedeniyle burada Hind bintü Utbe'nin hayat hikayesini verdik. O, İslam'a ve müslümanlara karşı çok boyutlu çalışmalarda bulunmuştu. İslam'a ve müslümanlara karşı in-

---

2256-Buhari (7/141) 63-Kitabu Menakıbi'l-Ensar. 23-Hind bintu Utbe'den söz edilmesi babı. Müslim (3/1339) 30-Kitabu'l-Akdiye. 4-Hind'in meselesi babı.

sanları savaşa teşvik edebilmek için bütün gücünü kullanıyordu. Kalbinde kin ve intikam duyguları bulunuyordu. Bütün bunlara rağmen müslüman oldu ve müslümanlığı da kabul edildi. Bu, Allah yoluna davet edenler için, hayatta olduğu sürece bir insandan ümit kesmemeleri konusunda önemli bir ölçüdür. İslam davetçileri, İslam için elde edecekleri zafer ve başarılar ile insanların kalplerinde değişimler meydana getireceklerdir. Yani Allah davasının yolcuları, insanlardan umud kesmeyecekler ve her hal ve şartı İslam'ın istikbali için kullanmaya çalışacaklardır.

Hind'in müslüman olması, çeşitli olaylara işaret etmektedir. En güçlü şahsiyetler bile sonunda Resulullah (a.s)'ın şahsiyeti karşısında erimiş ve teslim olmuşlardır. İslam yücelik, büyüklük ve azametli, güçlü şahsiyetleri bile etkileyebilmektedir. Bu, İslam davetçilerinin çıkarmaları gereken önemli bir derstir.

İslam, başarı ve zafer gücünü taşımakla birlikte, başkalarının güvenlerini elde edebilen, yeterlilik sahibi yüksek şahsiyetleri kazanmaya da ihtiyaç duymaktadır. Bu tür şahsiyetlerin müslüman olmaları ile başkaları da teslimiyeti kabul ederek İslam dairesine girerler.

Burada davetçiler için bir başka ders daha bulunmaktadır: İnsanların İslam'ın çağrısına cevap vermeleri, kişisel veya kabilevi intikam ve gadabını tatmin duygusundan önce gelir. Hind, Hz. Hamza (r.a)'nın karnını yardı, oradan ciğerini çıkarıp çiğnedi. Buna rağmen Resulullah (a.s) onu kabul etti.

Resulullah (a.s), bazı kimselerin İslami davete karşı cezayı gerektirecek bir takım cinayetler işlemelerinden dolayı bu kimselerin kanlarını helal kılmıştı. Ama bunların sayısı genel sayı içinde oldukça azdır.

Böyle cinayet işleyenlerden pek çoğu daha sonra müslüman olmuş, Resulullah (a.s) da onları affetmiş ve müslümanlıklarını kabul etmiştir. Vahşi de bu affedilenlerden biridir. Gerek Vahşi ve gerekse Hind daha sonra İslam'a yararlı pek çok işler başarmışlardır. Halid bin Velid'in de konumu bunlar gibidir.

NESİBE BİNTÜ KA'B (R.A.)

İbni Hacer İsabe'de, Nesibe bintü Ka'b (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Nesibe, Ka'b'ın kızı, o Amr'ın oğlu, o Avf'ın oğlu, o Amr'ın oğlu, o Mebdul'un oğlu, o Amr'ın oğlu, o Ğanm'ın oğlu o, Mazin'in oğlu, o da Neccar'ın oğludur. Ensardandır. Lakabı Ümmü Umare'dir. Hem adıyla hem de künyesi ile tanınmıştır.

İbni İshak'ın, Yunus bin Bukeyr'den ve başkasından ondan ikinci Akabe beyatı ile ilgili olarak rivayet ettiğine göre Hazrecoğullarından bu bey'ata altmışiki erkek ile iki kadın katılmıştır. Bildirildiğine göre Resulullah (a.s) bu iki kadından da bey'at almış, ancak onlarla el sıkışmamıştır. Bu iki kadın için şartları açıklamış, onlar da kabul etmişlerdi. Bu bey'ata katılan iki kadın: Mazin bin Neccaroğullarından Nesibe bintü Ka'b (r.a) ile onun kızkardeşi idi."

İbni İshak diyor ki:

"Bu bey'atta, onun kocası Zeyd ve Asım ile ondan olan iki oğlu da bulunuyordu. Bunlardan Habib daha sonra Museyleme tarafından öldürülmüştür. Diğer oğlu da abdestle ilgili hadisin ravisi olan Abdullah'tır."

İbni Hişam Ziyadat'ında, Ümmü Sa'd bintü Sa'd bin Rebi'in şöyle söylediğini bildirmektedir:

"Ümmü Umare'nin yanına gittim. "Ey teyze, bize rivayette bulun" dedim. Şöyle dedi: "Uhud gününde yanımda bir su kabı olarak çıktım. Su kabının içerisinde de su vardı. Resulullah (a.s)'ın yanına vardım. O, ashabının arasında idi. Üstünlük müslümanlardaydı, rüzgar da müslümanların lehine esiyordu. Müslümanlar yenilgiye uğrayınca, Resulullah (a.s)'ın yanında durdum. Doğrudan çarpışmanın içine girdim. Kılıçla saldırılara engel oluyor, bir yandan da yayla ok atıyordum. Bu çarpışmada, kuvvetli bir yara aldım."

Ravi diyor ki:

"Omuzunda ortası derinlemesine delik bir yara gördüm. "Sende bu yarayı kim açtı?" diye sordum. "İbni Kamie" diye söyledi."

Ebu Ömer dedi ki:

"Nesibe Rıdvan bey'atında da, Yemama Savaşı'nda da bulunmuştur. Bu savaşta eli koparılıncaya ve oniki yerinden yara alıncaya kadar çarpışmıştır. Resulullah (a.s)'dan "Oruçlunun yanında ekmek yenildiği zaman, melekler o oruçlu için dua eder" hadisini rivayet etmiştir."

Zehebi de Siyer'de onun hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Lakabı Ümmü Umare'dir. Nesibe, Ka'b'ın kızı, o Amr'ın oğlu, o Avf'ın oğlu, o da Mebzul'un oğludur. Ensardan, faziletli ve mücahide bir hanımdır. Hazrec kabilesinden ve bu kabilenin Neccaroğulları kolundan, onun da Maziniler kolundandır. Medine'lidir.

Kardeşi Abdullah bin Ka'bi'l Mazini, Bedir Savaşı'na katılanlardandı. Bir diğer kardeşi Abdurrahman da Allah korkusu ila çokça ağlayanlardan idi. Ümmü Umare, Akabe gecesinde bulundu ve çarpışmalara katıldı, büyük yararlılıklar gösterdi. Onunla ilgili hadisler nakledilmiştir. Cihad esnasında kolu kesilmiştir. Yanında su kabı olarak savaşçılara su vermeye çıkmıştır. Bu savaşta çarpışmış, büyük bir kahramanlık örneği göstermiş, oniki yerinden de yara almıştır."

Damra bin Sa'id Mazini, ninesi olan Nesibe (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Nesibe (r.a) Uhud Savaşı'na katılmıştı ve şöyle diyordu:

"Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum: "Bugün Nesibe bintü Ka'b'ın makamı filancanın ve filancanın makamından daha üstündür."

Uhud Savaşı'nda çok şiddetli bir şekilde çarpışıyordu. Elbisesini ortasından yarmıştı. Bu çarpışma sırasında onüç yerinden yara aldı. "Omuzuma vurur gibi oldu ve İbni Kamie'yi görür gibiyim" dedi. Onun bu savaşta büyük yararı olmuştu. Bu savaşta aldığı yaraları bir yıl boyunca tedavi etmişti. Daha sonra Resulullah (a.s)'ın münadisi; "Hamra'ul Esed'e doğru" (1) diye seslendi. Nesibe (r.a) elbisesini üstüne bağladı. Ancak kanını durduramadı. Allah kendisinden razı olsun."

Mus'ab bin Damra bin Sa'id, babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir.

"Hz. Ömer (r.a)'e ganimet mal olarak ipek elbiseler geldi. Bunların içinde gayet güzel bir ipek elbise vardı, onu Ümmü Umare (r.a)'ye gönderdi."

---

1) Hamrau'l-Esed: Medine'den sekiz mil uzaklıkta bir yerde bulunmaktadır. Zu Huleyfe'ye doğru gidilirken yolun sol tarafına düşmektedir.

Muhammed bin Yahya bin Habban'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ümmü Umare (r.a), Uhud'da oniki yerinden yara aldı. Yemame gününde kolu kesildi. Yine Yemame gününde, kolun kesilmesinden başka onbir yerinden de yara aldı. Yaralı olarak Medine'ye geldi. O zaman Hz. Ebu Bekir (r.a) halife idi ve kendisi ile ilgilenmişti. Hz. Ebu Bekir (r.a), Nesibe'nin durumunu yanına giderek sorardı."

Oğlu Habib bin Zeyd bin Asım'ı Museyleme öldürmüştü. Diğer oğlu Abdullah bin Zeyd Mazini ise Resulullah (a.s)'ın abdest alış şeklini rivayet eden kişidir. O da Harre gününde öldürülmüştü. Museyleme'yi kendi kılıcı ile öldüren de odur.

Siyer'in tahkikçisi diyor ki:

"Harre, siyah kayalarla dolu olan arazilere denilir. Böyle siyah kayalıklar daha çok Resulullah (a.s)'ın şehri Medine'nin etrafında bulunuyordu. Burada anlatılan Harre ise Vakım kayalığıdır. Burası Medine'nin iki kayalığının doğusuna düşmektedir. Çarpışma burada meydana geldiği için, bu isimle anılmıştır. Hurre çarpışmasının sebebi ise şuydu:

"Medine halkının ileri gelenleri, Yezid bin Muaviye'nin kötü yönetiminden dolayı ona verdikleri bey'atlarını bozdular ve ona karşı çıktılar. Bunun üzerine Yezid, onlara karşı bir ordu hazırladı. Başına da Müslim bin Ukbe Meriyy'i geçirdi. Bu ordu ile Yezid'e karşı çıkanlar, hicri 63 yılının zilhicce ayının çıkmasına üç gün kala Medine yakınlarında karşılaştılar. Medineliler ordu karşısında yenilgiye uğradı. Bu olayda sahabenin hayatta olanlarının önemli bir kısmı ile tabiinden olan müslümanların ileri gelenleri açıktan, insanların gözleri önünde zulüm ve haksızlıkla öldürüldüler."

Zehebi diyor ki:

"Ahmed, Hakim ve İbni Mende, Nesibe (r.a)'nin oğlu Abdullah'ın Bedir Savaşı'na katıldığına dair rivayetlerinde tek kalmışlardır."

İbni Abdilberr ise onun Bedir Savaşı'na değil, Uhud Savaşı'na katıldığını söylemiştir. Abdullah'ın Bedir Savaşı'na katılmadığı doğrudur. En doğrusunu Allah bilir.

ÜMMÜ EYMEN (R.A)

İbni Hacer İsabe'de, Ümmü Eymen (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Ümmü Eymen (r.a) Resulullah (a.s)'ın azatlısı ve onun bakıcısı yani dadısıdır. Ebu Ömer, adının Bereke olduğunu bildirmiştir. Bereke, Sa'lebe'nin kızıdır, o Amr'ın oğlu, o Hısnın oğlu, o Malik'in oğlu, o Seleme'nin oğlu, o Amr'ın oğlu, o da Nu'man'ın oğludur. Kendisine Ümmü Zaba da denilirdi." İbni Ebi Hayseme diyor ki:

"Söylenildiğine göre Ümmü Eymen Hz. Hatice (r.a)'nin kızkardeşine aitti ve onu Resulullah (a.s)'a bağışlamıştı." İbni Sa'd da şöyle söylüyor:

"Rivayetlerde bildirdiklerine göre Resulullah (a.s)'a Ümmü Eymen (r.a) anasından miras olarak kalmıştı Hz. Hatice (r.a) ile evlenince, Ümmü Eymen (r.a)'i azad etti. Sonra Ümmü Eymen (r.a) ile Haris bin Hazrecoğullarına mensup Ubeyd bin Zeyd evlendi. Ondan Eymen adlı çocuğu oldu. Bu kişi daha sonra Resulullah (a.s)'ın sahabisi oldu. Hayber Savaşı'nda da şehid edildi. Zeyd bin Harise de Hz. Hatice (r.a)'nin kölesiydi ve onu Resulullah (a.s)'a bağışlamıştı. Resulullah (a.s) ise onu azad etmişti. Peygamberlikten sonra da onu Ümmü Eymen (r.a) ile evlendirdi. Ümmü Eymen (r.a) de ondan, Usame adlı oğlunu dünyaya getirdi..." İbni Sa'd diyor ki:

"Ebu Umame, Cerir bin Hazim'den Osman bin Kasım'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ümmü Eymen (r.a) Hicret yolculuğuna çıktı. Nasr'da akşamladı. Yanında azık yoktu. Susadı, yanında su da yoktu. O gün aynı zamanda oruçlu idi. Gökten beyaz bir ipe bağlı, içi su dolu kova indi. Susuzluğunu giderinceye kadar ondan su içti." Ümmü Eymen (r.a) şöyle der:

"Bundan sonra hiç susuzluk hissetmedim. Hicretler sırasında oruçtan dolayı şiddetli bir susuzluğa uğradım daha sonra susamadım."

İbni Seken de bunun bir benzerini Hişam bin Hasan'ın Osman'dan rivayeti tarikıyla nakletmektedir. Orada şöyle bildiriliyor:

"Ümmü Eymen Mekke'den Medine'ye doğru hicret için yürüyerek yola çıktı. Yanında azık yoktu." Bu rivayetin devamında şöyle deniyor: *"Ümmü Eymen dedi ki: "Güneşin battığı sırada birden başımın üstünde asılı bir kapla karşılaştım."* Yine bu rivayette Ümmü Eymen (r.a)'in şöyle söylediği bildiriliyor:

"Bundan sonra sıcak günde oruç tutar, susamak için güneşin altında dolaşırdım. Ama bu olaydan sonra susamadım." Abdullah bin Musa, Fadayl bin Merzuk'tan Sufyan bin Uyeyne'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ümmü Eymen (r.a)'e güzel güzel hediyeler verir ve onun önüne geçerdi. Resulullah (a.s) "Cennet ehlinden bir kadınla evlenmek kimi hoşnut ederse, Ümmü Eymen'le evlensin" diye buyurdu. Onunla Zeyd bin Harise evlendi..."

Buhari, Müslim ve İbni Seken, Zühri'nin şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Ümmü Eymen (r.a)'in özelliği, Hz. Peygamber (a.s)'in babası Abdullah bin Abdulmuttalib'in hizmetçisi olmasıydı. Habeşilerdendi. Amine, babası Abdullah'ın vefatından sonra Resululah (a.s)'ı dünyaya getirince, Ümmü Eymen (r.a) O'nun bakımı ve dadılığı ile ilgilenmeye başladı. Büyüyünceya kadar da O'nunla ilgilendi. Daha sonra onu Zeyd bin Harise kendine nikahladı..." Buradaki metin, İbni Seken'e aittir.

Zehebi de Siyer'de şu bilgileri vermektedir:

"Ümmü Eymen (r.a) Habeşlidir. Resulullah (a.s)'ın azaltısı ve O'nun dadısıdır. Ona, babasının mirası olarak sahip olmuştur. Daha sonra Hz. Hatice (r.a) ile evlenince, onu azad etmiştir. İlk muhacir kadınlardandı. Adı: Bereke'dir. Önce onu Ubeyd bin Haris Hazreci nikahladı. Ondan Eymen adlı oğlunu doğurdu. Eymen, hem hicrette bulunmuş, hem de cihad etmiştir. Huneyn Savaşı'nda da şehid edilmiştir. Ümmü Eymen (r.a)'i Ubeyd'den sonra Zeyd bin Harise nikahlamıştır. Bu evlenme, Resulullah (a.s)'ın peygamberlikle görevlendirildiği gecelerde olmuştur. Ondan Resulullah (a.s)'ın çok sevdiği Usame bin Zeyd dünyaya gelmiştir."

ÜMMÜ EYMEN (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٥٧ــ رَوَى ابن سَعْد عَنْ أَنَس: إن الرجلَ كَانَ يجعلُ للنَّبِيِّ ﷺ من ماله النخلات، حَتَّى فُتِحتْ قُرَيظَةُ والنَّضير، فَجَعَلَ يَرُدُّ. وإنَّ أهلي أَمرتني أن أسألَ النَّبِيَّ ﷺ الذي كَانَ أهلهُ أَعْطَوْهُ أو بعضَه، وَكَانَ النَّبِيُّ أَعْطَى ذَاك أُمَّ أيمن، فسألتُه

فأعْطَانِيهن. فَجَاءَت أُمُّ أَيمن، فَجعلت الثوبَ في عنُقي،. وجعلتْ تقولُ: كلا واللّهِ لأيعطيكَهُنَّ، وَقَدْ اعطانيهن. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «لَكِ كَذَا» وتَقُولُ: كلا واللّهِ. أو كالذي قَالَتْ: ويَقُول: لك كذَا، الذِي أَعْطَاهَا، حسبت أنه قَالَ: عشرة أمثاله، أو قَرِيبًا من عَشَرَة أمثاله، أو كما قَالَ.

2257- İbni Sa'd, Enes (r.a)'ten şu şekilde rivayet etmiştir:

"Kurayza ve Nedir fethedilmeden önce bir kimse Resulullah (a.s)'a malından bazı hurma ağaçları ayırırdı. (Yani o zamana kadar insanlardan isteyenler, kendi mallarından bir takım hurma ağaçlarını Resulullah (a.s)'a hediye olarak ayırırlardı. -Çeviren) Bu fetihlerden sonra Resulullah (a.s) o verilenleri geri vermeye başladı. Ailem de Resulullah (a.s)'dan, daha önce ailelerine vermiş olduklarını, yahut bir kısmını geri vermesini istememi söylediler. Resulullah (a.s) da burayı Ümmü Eymen'e vermişti. İstedim, Resulullah (a.s) bunları bana verdi. Sonra Ümmü Eymen (r.a) geldi. Ben elbiseyi boynuma çektim. Ümmü Eymen (r.a):

"Hayır vallahi, onları sana veremez, onları bana verdi." diye söylemeye başladı. Hz. Peygambar (a.s): "Senin olan şudur" dedi. O ise "Hayır vallahi" diyor, yahut buna benzer bir şey konuşuyordu. Hz. Peygamber (.as) yine "Senin olan şudur" diye kendisine verdiği şeyi bildiriyordu. Sanıyorum, bunun on misli veya on misline yakınını söylemişti. Veya benzer bir şey konuşmuştu."

٢٢٥٨ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَنَس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: انطَلَق النَّبِيُّ ﷺ إلى أُمِّ أَيمنَ، فانطلقتُ معه فنَاوَلتهُ إناءً فيه شَرابٌ، قَالَ: فَلاَ أَدْري أَصَادَفَتْهُ صائمًا، أو لَمْ يُرِدْهُ، فَجَعَلَتْ تَصْخَبُ عَلَيْه، وَتَذَمَّرُ عَلَيْه.

2258- Müslim, Enes (r.a)'ten şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) Ümmü Eymen (r.a)'in yanına gitmek üzere çıktı. Ben de O'nunla birlikte çıktım. Ümmü Eymen (r.a) ona, içinde içecekler bulunan bir kap uzattı. Bilmiyorum, (Resulullah (a.s)) o sırada oruçlu muydu, yoksa içmek mi istemedi (kabı almadı). Bunun üzerine Ümmü Eymen (r.a) O'na bağırmaya ve sinirlenmeye başladı."

2257-Tabakatu'l-Kübra (8/225) İsnadı sahihtir. Buhari ve Müslim de bunun bir benzerini rivayet etmişlerdir:

2258-Müslim (3/1907) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 18-Ümmü Eymen'in faziletleri babı.

Bir Açıklama

İmam Nevevi diyor ki:

"Verdiği içeceği içmekten kaçınmasından dolayı bağırmaya ve yüksek sesle konuşmaya başladı.." Hadisinin genel anlamı şudur: "Hz. Peygamber (a.s) ya oruuçlu olduğundan veya bir başka sebepten ötürü içecek kabını Ümmü Eymen (r.a)'e geri verdi. Ümmü Eymen (r.a) de bu duruma kızdı ve yapılan harekete karşı çıkar bir şekilde konuştu. O, Resulullah (a.s)'ın bakımı ve büyütülmesi ile ilgilendiğinden dolayı, O'na zaman zaman öğütte bulunurdu."

Taberani şöyle diyor:

"Ümmü Eymen (r.a) Usame bin Zeyd'in anasıdır. Resulullah (a.s)'ın azatlısıdır. Daha önce Hz. Hatice (r.a)'nin kızkardeşine aitti, sonra onu Resulullah (a.s)'a bağışladı. Daha sonra ise onu Zeyd bin Harise nikahladı. Adının Bereke olduğu söylenir."

İbni Abbas'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Ümmü Eymen, Usame bin Zeyd'in anasıdır." (1)

٢٢٥٩ــ رَوَى ابن سَعْد عَنْ حَرْمَلَة مولى أسامة بن زَيْد: أنه بينا هُوَ جالس مَعَ ابن عُمَر، إذ دَخَل الحَجَّاجُ بْنُ أيمن، فصلَّى صلاةً لَمْ يُتم ركوعَها وَلاَ سجُودَهَا. فَدعاه ابنُ عُمَر، وَقَالَ: أتحسِب أنك قَدْ صلَّيتَ؟ إنك لَمْ تُصلِّ، فَعُدْ لِصلاتك فلما ولَّى! قَالَ ابنُ عُمَر: مَنْ هَذَا؟ فَقُلْتُ: الحَجَّاجُ بْنُ أيمن بن أم أيمن فَقَالَ: لَو رآه رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، لأحبَّه.

2259- İbni Sa'd, Usame bin Zeyd (r.a)'in azatlısı Harmele (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Onun (Harmele'nin) İbni Ömer ile birlikte oturduğu bir sırada Haccac bin Eymen içeri girdi. Ruku ve secdesini tam yapmadan bir namaz kıldı. İbni Ömer onu yanına çağırarak:"Sen namaz kıldığını mı sanıyorsun? Sen namaz kılmadın, git namazı yeniden kıl," dedi. Adam döndü, ama namazı yenilemedi. İbni Ömer "Bu kimdir?" diye sordu."

Harmele diyor ki:

2259-Tabakatu'l-Kübra (8/225) Ravileri sikadır.

1) Mu'cemu'l-Kebir (9/258) İsnadı hasendir.

"Ben: "Haccac bin Eymen bin Ümmü Eymen" dedim. Bunun üzerine İbni Ömer:"Eğer Resulullah (a.s) bunu görseydi, mutlaka severdi" diye söyledi."

٢٢٦٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَنَس قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعْدَ وفَاة رَسُول اللَّهِ ﷺ لعمر: انطلق بنا إلى أُم أَيمن نزورها كما كَانَ رَسُول اللَّهِ ﷺ يزروها، فَلَمَّا انتهينا إِلَيها بكت، فَقَالاَ لَهَا: ما يبكيك؟ ما عِندَاللَّه خير لرَسُوله، فَقَالَتْ: ما أَبكي أَلاَّ أَكون أَعلم أَن ما عِنْدَاللَّهِ خير لرَسُوله ﷺ ، ولٰكِنَ أَبكي الوحي قَدْ انقَطَع من السماء، فهيجتهما عَلَى البكاء.

2260- Müslim, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın vefatından önce Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a)'e:

"Bizimle gel, Ümmü Eymen'in yanına gidelim. Daha önce Resulullah (a.s)'ın ziyaret ettiği gibi, onu ziyaret edelim." dedi. Ümmü Eymen'in yanına gittiğimizde ağladı. Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) kendisine "Niçin ağlıyorsun? Resulullah (a.s)'ın Allah katında olması daha hayırlıdır" dediler. Bunun üzerine: "Ben Resulullah (a.s)'ın Allah katında olmasının daha hayırlı olduğunu bilmediğim için ağlamıyorum. Ben, gökten vahyin kesildiğine ağlıyorum," dedi. Onun bu sözü Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a)'i de ağlattı."

Enes'ten gelen bir başka rivayette de şöyle bildirilmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) vefat ettiğinde Ümmü Eymen (r.a) ağladı. Kendisine "Ağlıyor musun?" diye soruldu. "Vallahi, ben O'nun öleceğini biliyordum. Ancak ben, gökten bize gelen vahyin kesilmesine ağlıyorum" diye söyledi." (1)

Zehebi şöyle söylemektedir:*"Kays bin Müslim, Tarık'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:*

"Hz. Ömer (r.a) öldürüldüğünde Ümmü Eymen (r.a) ağladı ve "Bugün İslam zayıfladı" diye söyledi. Resulullah (a.s)'ın vefatında da ağlamıştı."

Vakıdi, Ümmü Eymen (r.a)'in Hz. Osman (ra.)'ın hilafeti döneminde vefat ettiğini bildirmiştir. Hakim, Mus'ab bin Abdullah'ın şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

"Resulullah (a.s)'ın dadısı ve adazlısı Ümmü Eymen (r.a) Hz. Osman (r.a)'ın hilafetinin ilk dönemlerinde vefat etmiştir."

2260-Müslim (4/1907) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 18-Ümmü Eymen'in faziletleri babı.
1) İbni Sa'd Tabakatu'l-Kübra (8/226) İsnadı sahihtir.

ÜMMÜ ATİYYE (R.A.)

İbni Hacer İsabe'de, Ümmü Atiyye (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Ümmü Atiyye Ensariyye. Adı Nuseybe'dir. Nesibe olarak okunduğu da söylenmiştir. Adıyla ve künyesi ile tanınmaktadır. Haris'in kızıdır... Ka'b'ın kızı olduğu da söylenmiştir. Ancak Ebu Ömer bu rivayete karşı çıkmıştır. Bir keresinde Hz. Peygamber (a.s) Hz. Aişe (r.a)'nin yanına girdi ve "yanınızda bir şey var mı?" diye sordu. "Nuseybe'ye sadaka olarak gelen koyundan gönderdiği parçadan başka bir şey yok" diye cevap verdi. Resulullah (a.s) da "O yerine ulaşmış" diye buyurdu." Sahih'te Hafsa binti Sirin bin Ümmü Atiyye (r.a)'den rivayet edildiğine göre Ümmü Atiyye Basra'ya geçti ve orada Halefoğullarının sarayına yerleşti."

Zehebi de Siyer'de şöyle diyor:

"Ümmü Atiyye Ensariyye (r.a), sahabenin fakih hanımlarındandı. Birkaç hadis rivayet etmiştir. Hz. Peygamber (a.s)'in kızı Zeyneb'in cenazesini o yıkamıştır. Onun rivayet ettiği hadisler, Kütüb-i Sitte'de yer almaktadır."

ÜMMÜ ATİYYE (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٦١ــ رَوَى الْبُخَارِي ومُسْلِمٌ عَنْ أُم عَطِية قَالَتْ: نُهِينا عَنْ اتِّباعِ الجنازة وَلَمْ يُعزَمْ عَلَيْنَا.

2261- Buhari ve Müslim, Ümmü Atiyye (r.a)'den şöyle rivayet etmişlerdir:

"Biz (kadınlar) cenazesinin ardından gitmekten nehyolunduk. Hakkımızda

---

2261-Buhari (3/144) 44-Kitabu'l-Cenaiz. 29-Kadınların cenazelerin peşinden gitmeleri babı. Müslim (2/646) 11-Kadınların cenazelerin peşinden gitmekten nehyedilmesi babı.

kesin bir yasak da konulmadı."

Bir Açıklama

Şeyh Şu'ayb diyor ki:

"Hakkımızda kesin bir yasak da konulmadı" sözü ile "bizimle ilgili diğer yasaklarda olduğu gibi, bu yasak te'kidli ve kesin bir şekilde gelmemiştir" demek istemektedir. Bir bakıma şöyle söylemiş olmaktadır: Haram olmamakla birlikte, bizim cenazelerin peşinden gitmemiz hoş karşılanmamış, mekruh sayılmıştır."

Kurtubi diyor ki:

"Ümmü Atiyye (r.a)'nin sözünün zahiri anlamından çıkarıldığına göre buradaki nehy, tenzihi nehyhdir. İlim adamlarının çoğunluğu da bu şekilde söylemektedirler."

İmam Malik ise bunun cevazı yönüne meyletmektedir. Bu söz de Medine alimlerinin sözüdür. İbni Ebi Şeybe, Ebu Hureyre'den naklettiği bir rivayet de bunun cevazına işaret etmektedir. Söz konusu rivayette bildirildiğine göre Resulullah (a.s) da *"Bırak onu, ey Ömer..."* diye buyurdu. Bu rivayeti İbni Mace ve Nesai bu ve bir başka tarıkla nakletmektedirler. Busiri ve İbni Hacer'in söylediğine göre ravileri de sikadırlar.

٢٢٦٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أُمِّ عَطِيَة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: غَزَوتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ سَبعَ غَزَواتٍ، أَخْلُفُهُمْ فِي رِحالِهِمْ فَأَصْنَعُ لَهُمُ الطعام وأُدواي الجَرحَى، وأَقومُ عَلَى المرضى.

2262- Müslim, Ümmü Atiyye (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) ile birlikte yedi gazvede bulundum. Erkeklerin arkasında bulunur, onlara yiyecek hazırlar, yaralılarını tedavi eder ve hastalarına bakardım."

2262-Müslim (1447) 72-Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer. 48-Savaşa katılan kadınlara ganimetten bir şeyler verileceği, ancak özel pay ayrılmayacağı ve müslümanlara karşı savaşanların çocuklarının öldürülemeyeceği babı.

ÜMMÜ SELİT (R.A.)

İbni Hacer, Ümmü Selit (r.a) hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Ebu Ömer, onun bey'at edenlerden olduğunu bildirmiştir. Hz. Peygamber (a.s) ile birlikte Uhud Savaşı'nda bulunmuştur. Hz. Ömer (r.a)'in "Ümmü Selit Uhud gününde bize kırbaları taşıyanlardandı." diye söylediği rivayet edilmiştir. Buhari'nin Sahih'inde Hz. Ömer (r.a)'in böyle söylediği bildirilmektedir. Hz. Ömer (r.a) onu, oğlu Selit bin Ebi Selit bin Ebi Harise ile künyelemişti. Bu Ümmü Kays bintu Ubeyd'dir. Bu künyesini İbni Sa'd bildirmiştir. Daha sonra Ebu Selit'in ardından, Ebu Said el Hudri'nin babası Malik bin Sinan ile evlenmiş ve Salit bin Ebi Selit (r.a)'in anadan kardeşi olan Ebu Sa'id'i dünyaya getirmiştir."

ÜMMÜ SELİT (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYET

٢٢٦٣ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ ثعلبة بن أبي مالك رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، إِنَّ عُمَرَ بْنَ الخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَسَمَ مُرُوطًا بَيْنَ نِسَاءٍ من نساء المَدِينَة، فَبَقِيَ مِرْطٌ جَيِّدٌ فَقَالَ لَهُ بَعْضُ من عندهُ: يا أَمِيرَ المُؤْمِنِينَ أَعطِ هَذَا ابنةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ التي عندَك ــ يُرِيدونَ أُمَّ كَلْثومٍ بنتَ عَلِيٍّ ــ فَقَالَ عُمَرُ: أُمُّ سليطٍ من نساء الأَنصارِ مِمَّنْ بايَعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، قَالَ عُمَرُ: فإِنَّهَا كَانَتْ تَزفِرُ لَنَا القِرَبَ يَوْمَ أُحدٍ.

2263- Buhari, Sa'lebe bin Ebi Malik (r.a)'ten rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) Medine kadınlarından bir kısım kadınlar arasında (ganimet yolu ile gelen) ipek elbiseleri bölüştürdü. Güzel bir elbise geride kaldı. Beraberinde bulunanlardan bazıları Hz. Ali (r.a)'nin kızı Ümmü Gülsüm'ü kastederek

---

2263-Buhari (7/366) 64-Kitabu'l-Meğazi. 22-Ümmü Selit hakkında bab ve (6/79) 56-Kitabu'l-Cihad. 66-Savaş sırasında, kadınların savşçılara su kabı taşımaları babı.

"Ey mü'minlerin emiri, onu da Resulullah (a.s)'ın senin yanında olan kızına ver" diye söylediler. Hz. Ömer (r.a): "Ümmü Selit buna daha layıktır. Ümmü Selit ensar kadınlarının Resulullah (a.s)'a bey'at edenlerindendir" dedi. Hz. Ömer (r.a) sonra "O, bize Uhud gününde (su) kırbalarını taşırdı." dedi."

Şeyh Şu'ayb şöyle söylüyor:

"Ümmü Selit, Ebu Sa'id el Hudri (r.a)'nin anasıdır. Adıyy bin Neccar-oğullarından Ebu Selit bin Ebu Harise diye künyeli Amr bin Kays'ın eşiydi. Ondan, hicretten önce, Selit adlı oğlunu dünyaya getirmiştir. Daha sonra onunla Malik bin Sinan Hudri evlendi. Ondan da Ebu Sa'id el Hudri'yi dünyaya getirdi. Kendisine Ümmü Kays denilirdi. Mazinoğullarından Ubeyd bin Ziyad bin Sa'lebe'nin kızıdır."

BERİRE (R.A)

Mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.a)'nin azatlısıdır.

Hz. Aişe (r.a) şöyle rivayet etmiştir.

"Berire yanıma gelerek: "Benim ailem, benim için dokuz yılda, dokuz ukiyye (altın) ödemek üzere yazıştılar. Her yıl bir ukiyye ödeyecekler. Sen bana yardım et" dedi. Ben "eğer ailen beni o miktarı bir kerede ödemem ve sonra da seni azad etmek karşılığı senin velanın benim üzerimde olmasını kabul ederse yaparım" diye söyledi. Berire bunu ailesine söyledi, onlarsa velanın kendilerinde olmasından başka şart kabul etmediler. Sonra Berire gelerek bunu bana söyledi. Ben onu zorladım. O "Hayır vallahi, yemin ederim ki böyle olacak" dedi. Resulullah (a.s) bunu duydu. Ne olduğunu bana sordu, ben de kendisine durumu bildirdim. "Onu satın al, sonra azad et ve kendilerine velayı şart koş. Vela, kim azad ederse onadır" diye söyledi. Ben de öyle yaptım. Daha sonra Resulullah (as) yatsı vakti bir hitabede bulundu. Allahu Teala'ya gerektiği gibi hamd ve sena ettikten sonra şöyle söyledi:

"Bundan sonra, bir takım topluluklara neler oluyor da Allah'ın kitabında bulunmayan çeşitli şartlar ortaya sürüyorlar. Allah'ın kitabında yer almayan herhangi bir şart batıldır. Bu şekilde yüz şart belirlemiş olsa bile. Allah'ın kitabı en doğru olandır. Allah'ın şartı da en kuvvetli olandır. İçinizden "sen filancayı azad et, velası ise bana ait olsun" diyenler, ne yapmak istiyorlar. Vela, kim azad ederse onundur."

Cerîr'den nakledilen bir rivayette şu fazlalık bulunmaktadır: (1)

---

1) Müslim yukarıdaki hadisin geçtiği yerde rivayet etmiştir. Burada kadının köle kocasını seçip onun hakındaki hükümlerin kendisi için de geçerli olması ile, hürriyeti seçerek kocasının köleliğinin kendisi için bağlayıcı bir yüzü olmaması arasında bir tarcih yapması kastediliyor. (Çeviren)

"Azad edilecek kadının kocası köle idi. Resulullah (a.s) onu muhayyer kıldı. O de kendi nefsini tercih etti. Eğer kocası hür olsaydı, Resulullah (a.s) onu bu şekilde muhayyer kılmazdı." Bu rivayette *"bundan sonra"* ibaresi yoktur.

BERİRE (R.A) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٦٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عُرْوَةَ؛ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْه؛ أَنَّ بَرِيرَةَ جاءتْ عَائِشَةَ تَسْتَعِينها فِي كِتَابَتِها. وَلَمْ تَكُنْ قَضَتْ مِنْ كِتَابَتِها شَيْئًا. فَقَالَتْ لَهَا عَائِشَةُ: ارْجِعِي إِلَى أَهْلِكِ. فَإِنْ أَحَبُّوا أَنْ أَقْضِيَ عَنْكِ كِتَابَتَكِ، وَيَكُونَ ولاؤُكِ لِي، فَعَلْتُ. فَذَكَرَتْ ذَلِكَ بَرِيرَةُ لأَهْلِهَا. فَأَبَوْا. وَقَالُوا: إِنْ شَاءتْ أَنْ تَحْتَسِبَ عَلَيْكِ فَلْتَفْعَل. وَيَكُونَ لَنَا وَلاؤُكِ فَذَكَرَتْ ذَلِكَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ لَها رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «ابْتَاعِي فَأَعْتِقِي. فَإِنَّمَا الْوَلاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ» ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «مَا بَالُ أُنَاسٍ يَشْتَرِطُونَ شُرُطًا لَيْسَتْ فِي كِتَابِ اللَّهِ؟ مَن اشْتَرَطَ شَرْطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ، فَلَيْسَ لَهُ، وإِنْ شَرَطَ مِائَةَ مَرَّةٍ. شَرْطُ اللَّهِ أَحَقُّ وَأَوْثَقُ».

2264- Müslim, Urve (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Aişe (r.a) Urve'ye şöyle bildirdi:

"Berire, cariyelikten kurtulmak için yaptığı yazışmanın gerektirdiği ödemede kendisine yardımcı olmasını istemek üzere Hz. Aişe (r.a)'nin yanına geldi. Yazışmada kabul ettiğinden herhangi bir şey ödememişti. Hz. Aişe (r.a): "Ailene git, eğer velan (yani mevlalığın - köle ya da ceriyeyi azadla birlikte devam eden bir bağ -Çeviren) bende olmak şartıyla yazışma şartlarında belirlenen miktarı ödememi kabul ederlerse öderim" dedi. Berire bunu ailesine söyledi. Ailesi bunu kabul etmek istemedi ve:

"Eğer sırf Allah rızası için yapacaksa ve senin velan da bizim üzerimizde olacaksa yapsın" dediler. Hz. Aişe (r.a) bu durumu Resulullah (a.s)'a söyledi. O da: "Satın al, sonra azad et. Vela, azad edende olur" diye söyledi. Sonra da Resulullah (a.s) kalkıp: "Ne oluyor da bir takım insanlar, Allah'ın kitabında bulunmayan bazı şartlar ileri sürüyorlar! Kim Allah'ın kitabında bulunmayan bir şart ileri sürürse, bu ona verilmez, yüz kez şart koşmuş olsa da. Allah'ın şartı daha yerindedir ve daha sağlamdır" diye buyurdu."

2264-Müslim (2/1141) 20-Kitabu'l-Itk. 2-Velanın azad edene ait olacağı babı.

٢٢٦٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عائِشَةَ. قَالَتْ: كَانَ فِي بَرِيرَ ثلاثُ قَضِيَّاتٍ: أَرَادَ أَهْلُهَا أَنْ يَبِيعُوهَا وَيَشْتَرِطُوا وَلاءهَا. فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ . فَقَالَ: «اشْتَرِيها وَأَعْتِقِيها، فَإِنَّ الْوَلاء لِمَنْ أَعْتق» قَالَتْ: وَعَتَقَتْ. فَخَيَّرَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ . فَاخْتَارَتْ نَفْسَها. قَالَتْ: وَكَانَ النَّاسُ يتَصدَّقُونَ عَلَيْها وَتُهْدِى لَنَا. فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: «هُوَ عَلَيْها صَدَقَةٌ. وَهُوَ لَكُمْ هَدِيَّةٌ فَكُلُوهُ».

2265- Müslim, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Berire (r.a) ile ilgili olarak üç mesele ortaya çıktı. Ailesi onu satmak istedi ve velanın kendi üzerlerine olmasını şart koştu. Bunu Resulullah (a.s)'a bildirdim. O da şöyle söyledi:

"Sen onu satın al, sonra da azad et. Vela, azad edene aittir." Ben de azad ettim. Resulullah (a.s) onu (köle olan kocası ile birlikte kalıp, onun sahiplerinin tahakkümüne girmekle, hürriyeti seçmek) arasında muhayyer kıldı. O da nefsini (yani hür olmayı) seçti. İnsanlar ona sadaka verirler, o da gelenleri bize hediye ederdi. Bunu da Resulullah (a.s)'a bildirdim.

"O gelenler, kendisi için sadakadır, sizin için ise hediyedir, onları yiyin" diye buyurdu."

٢٢٦٦ــ رَوَى ابن سَعْد عَنْ ابن سيرين: أَنَّ رَسُول اللَّهِ خَيَّر بَرِيرة. فكلَّمها فيه. فَقَالَتْ: يَا رَسُول اللَّهِ، أَشيٌ واجب؟ قَالَ: «لاَإنما أَشفعُ لَهُ»

2266- İbni Sa'd, İbni Sirin (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Berire'yi (köle olan kocası ile olmakla, hürriyeti seçmek) arasında muhayyer kıldı. "Ey Allah'ın Resulü bu (yani köle olan kocamın tahakkümüne girmem) vacib (gerekli) bir şey midir?" diye sordu. Resulullah (a.s) da "Hayır, ama onun için bir iyilikte (şefaatte) bulunmak istiyorum" diye buyurdu."

٢٢٦٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ ابن عَبَّاس أن زوج بريرة كَانَ عَبدًا يقال له مغيث

2265-Müslim (2/1123) 2-Kitabu'l-Itk. 3-Velanın azad edene ait olacağı babı.
2266-Tabakatu'l-Kübra (8/259) Ravileri sikadır, ancak hadis mürseldir.

كأني أنظر إليه يطوف خلفها يبكي، ودموعة تسيل عَلى لَحْيَته، فَقَالَ النَّبِي ﷺ لعَبَّاس: «يا عَبَّاس ألاَ تعجب من حب مغيث بريرة ومن بغض بريرة مغيثًا» فَقَالَ النَّبِي ﷺ: «لَوْ رَاجَعْته» قَالَتْ: يا رَسُول اللَّهِ تَأمرني؟ قَالَ: «إنَّمَا أنَا أشفع» قَالَتْ: فَلاَ حاجَة لي فيه.

2267- Buhari, İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Berire (r.a)'nin kocası Muğis adında bir köle idi."

İbni Abbas dedi ki:

"Şu an onun, hanımının arkasında dolaşıp da ağlar halini görür gibiyim. Gözyaşları sakalının üzerine akıyordu. Resulullah (a.s) Abbas'a: "Ey Abbas, Muğis'in Berire (r.a)'ye olan sevgisi ve buna karşılık Berire'nin Muğis'e olan umursamazlığı seni hayrete düşürmüyor mu?" diye söyledi. Daha sonra Resulullah (a.s) Berire'ye: "Onun isteğine bir kulak assan" diye buyurdu. Kadın: "Ey Allah'ın Resulü, bunu bana bir emir olarak mı söylüyorsun?" diye sordu. Resulullah (a.s) da: "Sadece bir iyilikte (şefaatte) bulunmak istiyorum" diye buyurdu. Bunun üzerine kadın: "Öyleyse benim ona ihtiyacım yoktur" diye söyledi."

Bir Açıklama

Berire (r.a)'nin hikayesinde alınacak çeşitli dersler ve ibretler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

İslam, kadının konumunu yükseltmiştir. Berire (r.a) gibi bir kadın, bağlayıcı olmadıkça Resulullah (a.s)'ın bir başkası adına aracılık etmesini bile reddetmiştir.

Aynı şekilde Berire (r.a)'nin kocasının, onun arkasında dolaşması olayında ve buna engel olunmamasında, İslam'ın günaha düşülmediği sürece caiz olan kıymetli duyguları gözetmesine, bu gibi duyguların açığa vurulmasına fırsat vermesine delil vardır. Sevgi duygusu ve bu duygunun iffet sınırları içinde açıklanması da aynen bunun gibidir.

2267-Buhari (9/408) 68-Kitabu't-Talak. 16-Resulullah (a.s)'ın Berire'nin kocası için aracılık etmesi babı.

RUBEYY BİNTÜ MUAVVİZ (R.A.)

Zehebi Siyer'inde Rubeyy bintü Muavviz (r.a) hakkında şöyle diyor:

"Ensardan olan Rubeyy bintu Mu'avviz bin Afra Neccaroğullarına mensuptur. Resulullah (a.s)'ın sohbetinde bulunmuş ve O'ndan hadis rivayet etmiştir. Evlendiği gecenin sabahında, Resulullah (a.s) sıla-i rahm amacıyla onu ziyaret etmiştir. Yüzyıl kadar yaşamış ve Resulullah (a.s)'dan bir çok hadis naklet-miştir. Babası Bedir Savaşı'na katılan mücahitlerin ileri gelenlerindendi. Ebu Cehil'i, o öldürmüştür.

Rubeyy (r.a) hicri 70 küsur yılında, Abdulmelik'in halifeliği döneminde vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. Rivayet ettiği hadisler, Kütüb-i Sitte'ye (altı meşhur hadis kitabına) girmiştir. Rubeyy (r.a), Muhammed bin İyasi bin Bukeyr'in annesidir."

RUBEYY BİNTÜ MUAVVİZ (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٦٨ــ رَوَى البُخَارِيُّ عَنْ خالِد بْن ذكوان قَالَ: قَالتِ الرُّبيعُ بنتُ مُعَوِّذ بن عفراء: جاء النَّبِيُّ ﷺ يدخلُ حِيْنَ بُنِي عليَّ، فجَلَسَ عَلى فِراشي كمجلسكَ مني؛ فجعلتْ جُوَيريَاتٌ لَنَا يَضربنَ بالدُّفِّ ويَنْدُبنَ مَن قُتِلَ من آبائي يَوْمَ بدرٍ، إذ قَالَتْ إحداهنَّ: وفينا نبي يَعْلم ما في غَدٍ، فَقَالَ: «دَعي هٰذِهِ وقولي بالذِي كنتِ تقولين».

2268- Buhari, Halid bin Zekvan (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Rubeyy bintü Muavviz bin Afra (r.a) şöyle söyledi:

2268-Buhari (9/202) 67-Kitabu'n-Nikah. 47-Nikah gününde ve velime yemeğinde def çalınması babı.

"Resulullah (a.s) benim gerdeğe girmemden sonra yanıma geldi. Seninle şu an oturduğumuz gibi, yatağımın üzerine oturdu. Cariyeleriniz def çalmaya ve babalarımızdan Bedir Savaşı'nda öldürülenleri övmeye başladılar. İçlerinden biri:

"Ve bizim içimizde, yarın ne olacağını bilen bir peygamber bulunmaktadır." diye söyledi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) "Sen bunu bırak da biraz önce söylemekte olduğun söze devam et" diye buyurdu."

Bir Açıklama

Resulullah (a.s)'ın *"Sen bunu bırak"* sözü ile ilgili olarak Şeyh Şu'ayb Emeut diyor ki:

"Bu sözü ile Resulullah (a.s), kendisinin "gaybı bilen" biri olarak tanımlanmasını hoş karşılamadığını ortaya koymuştur. Çünkü bu, yalnız Allah'a mahsus olan bir sıfattır. Nitekim ayeti kerimede:

"De ki, göklerde ve yerde, gaybî Allah'tan başka bilen yoktur" diye buyuruluyor. Ayrıca yüce Allah bir ayeti kerimesinde de peygamberine hitaben şöyle buyuruyor:

"De ki, Allah'ın dilemesi dışında ben kendime bir fayda veya zarar verecek durumda değilim. Eğer ki, gaybı biliyor olsaydım, iyiliği daha da artırırdım." Resulullah (a.s)'ın gaybden haber verdikleri yüce Allah'ın kendisine bildirmesi ile edindiği bilgilerdi. Yoksa O, kendi özelliği ile bu şekilde bir ilme sahip değildi. Yüce Allah ayeti kerimesinde:

"O Allah gaybı bilendir. Peygamber olarak seçtiklerinden başka kimseyi gaybe muttali kılmaz" diye buyuruyor."

٢٢٦٩ــ رَوَى أَحْمَد والطَّبَرَانِي عَنْ الرَبيع بنت معوذ بن عفراء قَالَتْ: بعثني معوذ بن عفراء بصاع من رطب عليه آخر من قثاء زغب إلى رَسُول اللَّهِ ﷺ وَكَانَ النَّبِي ﷺ يحب القثاء، وَكَانَتْ حلية قَدْ قدمت من البحرين فملأ يده منها فأعطانيها.

2269- Ahmed ve Taberani, Rubeyy bintü Muavviz bin Afra (r.a)'dan şui

---

2269- Ahmed, Müsned (6/359) Mu'cemu'l-Kebir (24/274) Haysemi de Mecma'u'z-Zevaid'de: "Bunu, Taberani rivayet etmektedir. Metin ona aittir. Ahmed de bunun bir benzerini rivayet etmektedir. Orada "sen şununla süslen" şeklinde bir ilave bulunmaktadır. Her ikisinin isnadları da hasendir" demektedir.

şekilde rivayet etmişlerdir:

"Muavviz bin Afra (r.a) benimle Resulullah (a.s)'a, üzerinde bir miktar ince, uzun acur bulunan bir sa taze hurma gönderdi. Hz. Peygamber (a.s) acuru çok severdi. Kendisinde Bahreyn'den getirilmiş zinet eşyaları vardı. Onlardan avuç dolusu alıp bana verdi."

Bir rivayette de *"Bana avucumu dolduracak kadar süs eşyası veya altın verdi"* ifadesi geçmektedir.

٢٢٧٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ الرُّبَيِّع بنت مُعوذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنَّا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِنَسقي القَومَ ونخدِمُهُم، ونَرُدَّ القتلى والجرحى إلى المَدِينَةِ.

2270- Buhari, Rubeyy bintü Muavviz (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Biz savaşçılara su vermek, onlara hizmete bulunmak, öldürülenleri ve yaralananları Medine'ye taşımak üzere Resulullah (a.s) ile birlikte savaşlara çıkardık."

2270- Buhari (6/80) 56-Kitabu'l-Cihad. 68-Kadınların savaşta yaralanlarla öldürülülenleri savaş meydanından almaları babı.

ESMA BİNTÜ ÜMEYS (R.A.)

İsabe'de Esme bintü Ümeys (r.a) hakkında şu bilgiler yer almaktadır:

"Esma Umeys'in kızı, o da Ma'd'ın oğludur. Bu ismin Ma'd olarak okunduğunu İbni Hubeyb bildirmiştir. Ma'bed olduğu da bildirilmektedir. İsti'ab'da Ma'ad olarak geçmektedir. Bu kişi Haris'in oğludur. O Teym'in, o Kab'ın, o Malik'in, o Kuhafe'nin, o Amir'in, o Rabi'a'nın, o Ğanem'in, o Muaviye'nin, o da Zeyd'in oğludur. Husamoğullarına mensuptur. Umeys'in Nu'man'ın oğlu, onun da Ka'b'ın oğlu, nesebde geçen diğer isimlerin ise burada sayıldığı gibi olduğu da söylenmiştir. Resulullah (.as)'ın hanımı Meymune bintü Haris'in anneden kardeşiydi. Sahabeden biri çok hanım ve erkeğin de ya anadan, ya babadan veya hem anadan, hem babadan kardeşidir. Bunların dokuz kızkardeş olduklar söylenmiştir. Yine yalnız anneden kardeşlerinin sayısının on, ana baba bir kardeşlerinin sayısının ise altı olduğu söylenmiştir. Annesi, Havle bintü Avf bin Zuheyr'dir. Ebu Ömer'in rivayetinde Havle yerine Hind ismi geçmektedir. Ca'fer'in öldürülmesinden sonra onunla Hz. Ebu Bekir (r.a) evlenmiştir. İbni Vehb, Amr bin Haris'in Sa'id bin Ebi Hilal'den rivayeti ile Resulullah (a.s) Huneyn gününde Hz. Ebu Bekir (r.a)'i Esma bintü Umeys'le evlendirdiği bildiriliyor. Bu rivayeti Ömer bin Şebbe, Kitab'u Mekke'de nakletmektedir. Bu rivayet mürseldir ve isnadı iyi (ceyyid)'dir.

Hz. Ömer (r.a) bu kadına rüya tabiri sorardı. Ondan bu konuda ve daha başka konularda rivayetler nakletmiştir. Buhari'nin Sahih'inde Habeşistan hicreti ile ilgili babda, Ebu Burde bin Ebi Musa'nın babasından ve Esma'dan rivayeti tarıkıyla nakilde bulunulmakta ve bir hadis zikredilmektedir. Esma burada anlatılan olayın kahramanıdır. Anlatıldığına göre oğlu Muhammed'in Mısır'da öldürüldüğü haberi kendisine ulaşınca Esma evinin mescidine kapanarak acısını içine döktü. Bundan dolayı memeleri kan doldu."

Zehebi de Siyer'de şu bilgileri veriyor:

"Esma, Umeys'in kızı, o Ma'bed'in oğlu, o da Haris'in oğludur. Has'emoğullarındandır. (Has'emiyye) Künyesi Ümmü Abdullah'dır ve ilk muhacirlerdendir. Bildirildiğine göre Esma (r.a), Resulullah (a.s) Daru'l Erkam'a girmeden önce müslüman olmuştur. Kocası Ca'fer bin Ebi Talib ile birlikte Habeşistan'a hicret etmiş, orada Ca'fer'den Abdullah, Muhammed ve Avn isimli oğulları dünyaya gelmiştir.

Hicri 7 yılında kocası Ca'fer ile birlikte Medine'ye dönmüşlerdir. Ca'fer Mute Savaşı'nda şehid edilince, onunla Hz. Ebu Bekir (r.a) evlenmiştir. Hz. Ebu Bekir (r.a)'den ihram günlerinde Muhammed adlı oğlu dünyaya gelmiştir. Resulullah (a.s) ile birlikte Veda Haccı'na katılmıştır. Hz. Ebu Bekir (r.a) vefat edince onu kendisi gusletmiştir. (1) daha sonra da Ali bin Ebi Talib (r.a) ile evlenmiştir."

ESMA BİNTÜ ÜMEYS (R.A.) İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٢٢٧١ــ رَوَى مالك عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ؛ أَنَّ أَسْمَاءَ بِنْتَ عُمَيْسٍ غَسَّلَتْ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ، حِيْنَ تُوُفِّيَ. ثُمَّ خَرَجَتْ فَسَأَلَتْ مَنْ حَضَرَهَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ. فَقَالَتْ: إِنِي صَائِمَةٌ وَإِنَّ هٰذَا يَوْمٌ شَدِيدُ الْبَرْدِ، فَهَلْ عَلَيَّ مِنْ غُسْلٍ؟ فَقَالُو: لاَ.

2271- Malik, Abdullah bin Ebi Bekir (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a) vefat ettiğinde onu, Esma bintü Ümeys gusletti. Sonra çıkıp muhacirlerden orada bulunanlara:

"Ben oruçluyum, bugün de çok soğuk bir gün, gusletmem gerekir mi?" diye sordu. Onlar da "Hayır, dediler."

Abdurrezzak'ın, İbni Ebi Melike'den rivayet ettiğine göre Hz. Ebu Bekir (r.a) vefat ettiğinde, onu bir kadın (yani kendi eşi) gusletti. Kendisi böyle vasiyette bulunmuştu. (2)

٢٢٧٢ــ رَوَى ابن سَعْد عَن الشعبي، قَالَ: قَدِمتْ أَسماءُ من الحبشة، فَقَالَ لَها عُمَرُ: يا حَبِشيَّةُ، سَبقناكم بالهجرة.

2271-Muvatta (1/223) 16-Kitabu'l-Cenaiz. 1-Ölünün yıkanması babı.
1) İbni Sa'd (8/282)
2) Musannef (3/407) Hadis no: 6117

2272- İbni Sa'd, Şa'bi (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Esma, Habeşistan'dan geldi. Hz. Ömer (r.a) ona: "Ey Habeşistanlı, biz hicrette sizi geçtik." dedi. Bunun üzerine Esma:

"Doğru konuştun. Siz Resulullah (s.a.s.) ile birlikte idiniz. Aç olanınızı doyuruyor, bilmeyeninize öğretiyordu. Biz ise uzaklarda, vatanlarından kovulmuş olarak yaşıyorduk. Vallahi senin bu sözünü Resulullah (a.s.)'a söyleyeceğim," dedi. Sonra (Resulullah (a.s.)'ın yanına) geldi. (Resulullah (a.s.) da) "İnsanlar bir kez hicret ettiler, siz ise iki hicret ettiniz" diye buyurdu."

٢٢٧٣ــ رَوَى ابن سَعْد عَن عَامر، قَالَ: قَالَتْ أَسماء بِنْتُ عُمَيْس: يا رَسُولَ اللَّهِ، إن هؤُلاء يَزعمونَ أَنَّا لسنا من المهاجرين. قَالَ: «كذبَ مَنْ يَقُولُ ذٰلِكَ، لَكُمْ الهجرةُ مرتين: هَاجَرْتُم إلى النَّجاشي، وهَاجَرْتُم إلَيَّ».

2273- İbni Sa'd, Amir (r.a.)den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Esma bintu Umeys: "Ey Allah'ın Resulu, şu kimseler, bizim muhacirlerden olmadığımızı sanıyorlar" dedi. Resulullah (a.s.) da:

"Bunu diyen yanlış konuşmuştur. Sizin iki hicretiniz var. Bir kez Necaşi'nin yanına hicret ettiniz, bir kez de benim yanıma hicret ettiniz" diye buyurdu."

Şa'bi'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Kadının cenazesine (naaşına) işaret koyan ilk kişi Esma'dır. Habeşistan'da hıristiyanların böyle yapmakta olduklarını görmüştü." **(1)**

٢٢٧٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ في حَدِيث طَويل وصف فِيه حجة النَّبي ﷺ وفيه: حَتَّى إذا أَتينا ذا الحليفة، فولدت أَسماء بِنْتُ عُمَيْس مُحَمَّد بن أَبي بَكْر، فَأَرسَلَت إلى رَسُول اللَّهِ ﷺ : كيف أَصنع؟ قَالَ: اغتسلي واستثفري بثوب، وأَحرمي.

2272-Tabakatu'l-Kübra (8/28) Bunu Buhari ve Müslim de daha uzun bir şekilde rivayet etmektedirler. Buhari (7/484) 64-Kitabu'l-Meğazi. 48-Hayber Gazvesi babı. Müslim (4/1946) 44-Kitabu Fedaili's-Sahabe. 41-Ca'fer bin Ebi Talib, Esma bintu Umeys ve bunların gemilerinde bulunan sahabilerin faziletleri babı.

2273-Tabakatu'l-Kübra (8/281)

1) İbni Sa'd Tabakat (8/281)

2274- Müslim, Resulullah (a.s.)'ın haccı ile ilgili olarak uzun bir hadisi Cabir bin Abdullah (r.a.)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Zu'l-Huleyfe'ye vardığımızda Esma bintu Umeys, Muhammed bin Ebi Bekir'i dünyaya getirdi. Bebeği Resulullah (a.s.)'a gönderip "Ne yapayım?" diye sordu. O da: "Guslet, sonra güzelce elbiseye bürün, sonra da ihrama gir" diye buyurdu."

Zehebi Siyer'inde Kays'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a.) kendisini Esma'nın gusletmesini vasiyet etti" Katade de: "Onun (yani Hz. Ebu Bekr (r.a.)'i) hanımı, Bintu Ümeys guslettti" diye söylemiştir." (1)

Rivayet edildiğine göre: Hz. Ebu Bekir (r.a.) Esma bintü Ümeys (r.a.)'in boşanmasını istedi ve *"bu senin daha çok kuvvet kazanmana vesiledir"* diye söyledi. Esma (r.a.) da günün sonunda yeminli olduğunu hatırlattı. Daha sonra su istedi ve içti. Sonra da: *"Bugün yeminini boznuş biri olarak bunun peşinden bir şey almam,"* diye söyledi. (2)

Malik'in Abdullah bin Ebi Bekir'den rivayet ettiğine göre Esma (r.a.), Hz. Ebu Bekir (r.a.)'i yıkadı sonra da muhacirlerden orada bulunanlara *"Ben bugün oruçluyum, bugün de pek soğuk bir gündür, bu halde gusletmem gerekir mi?"* diye sordu. Onlar da *"Hayır"* dediler. (3)

Ebu İshak'ın Mus'ab bin Sa'd'dan rivayet ettiğine göre Hz. Ömer (r.a.) gelen ganimet mallarını sahabiler arasında bölüştürdü. Esma bintu Umeys (r.a.)'e de bin dirhem ayırdı. (4)

Zekeriyya bin Ebi Zaide, Amir'in şöyle söylediğini duyduğunu bildirmiştir:

"Hz. Ali (r.a.), Esma bintu Umeys (r.a.)'le evlendi ve onun iki oğlu Muhammed bin Ebi Bekir ile Muhammed bin Ca'fer birbirlerine karşı övündüler ve herbiri "Ben senden daha üstünüm, babam da senin babandan daha üstündür" diye söylediler."

Ravi diyor ki:

2274-Müslim (2/887) 15-Kitabu'l-Hacc. 19-Hz. Peygamber(a.s)'in haccı babı.

Zu'l-Huleyfe: Medineye altı veya yedi mil uzaklıkta bulunan bir köy. Burası Medine' tarafından hacca gidenlerin mikatı (ihrama girme yeri)dir.

1) İbni Sa'd, Tabakat (2/283)

2) İbni Sa'd ,Tabakat (8/284)

3) Malik, Muvatta (1/223) 16-Kitabu'l-Cenaiz. 1-Ölünün gusletmesi (yıkanması) babı.

4) İbni Sa'd, Tabakat (8/284)

"Bunun üzerine Hz. Ali (r.a.) annelerine "Sen bunların arasında hüküm ver" diye söyledi. O da: "Ben Arapların içinde Ca'fer'den daha üstün bir genç ve Hz. Ebu Bekir (r.a.)'den daha faziletli bir yaşlı görmedim," diye söyledi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a.) "Bize bir şey bırakmadın. Eğer şu söylediğinden farklı bir şey söylemiş olsaydın, sana kızardım" diye söyledi. Esma da: "Üç hayırlı kişi var ki, sen bunların en geride olanısın" diye söyledi."

Esma (r.a.) Hz. Ali (r.a.)'den sonra da yaşamıştır.

SİYRETÜN NEBEVİYYE İÇİN SON SÖZ

El Esas Fis Sünne adlı eserimizin birinci bölümünü oluşturan Siyretün Nebeviyye bölümünü altı cilt halinde vermiş bulunuyoruz. Bu bölümün çeşitli kısımlarında Siyret'in bölümlerini ele almaya çalıştık. Her bir kısmı okuduğumuzda ve ilerleyen her kısma geldiğimizde, bir önceki kısmın önündeki perdelerin daha bir aydınlığa kavuşmuş olduğunu gördük. Her bir kısım, bir önceki kısımda anlatılan Siyret'in detayını ve ayrıntılarını ele almış bulunuyordu.

Bu açıdan da Siyret'in bir bütün olarak ele alınması gerektiği, yalnızca bazı kısımlarının ele alınarak ondan bir hüküm ya da bir görüş çıkarmanın mümkün olamıyacağı anlaşılmaktadır. Zira Resulullah (a.s.)'ın siyreti, bir bütün olarak ele alınmak durumundadır.

Resulullah (a.s.)'ın peygamberlikten önceki hayatını bilen, O'nun Allah Teala tarafından bu kutlu görev için seçilmesinin nedenleri de kavrar. O, öylesine bir örnek hayatın sahibi idi ki, O'nun Allah Teala tarafından peygamberlikle görevlendirilmesinde şaşılacak bir durum söz konusu değildir.

Yine O'nun Medine'ye yerleşmesinden önceki hayatının ayrıntıları bilindiğinde, ne kadar mücadeleci olduğu, davasından taviz vermeyen ve bildiği doğru yolda yılmadan ve usanmadan bir çalışma sergilediğini de görür. Bundan da O'nun hak Peygamber ve Allah elçisi olduğu gerçeği ortaya çıkarılır.

Ayrıca O'nun hayatının çeşitli dönemlerinde meydana gelen mücizelerinin varlığını iyi anlayanlar da O'nun bir peygamber olduğunu rahatlıkla anlarlar...

Yine O'nun sıfat ve şemail-i şeriflerini bilenler, bu sıfat ve özelliklerini ancak, Allah Teala tarafından gönderilen bir peygambere ait olabileceğini kavrarlar.

Bütün bu özellikler bizleri, temeli kitap ve sünnet olan peygamberlik gerçeğine götürmektedir.

Siyretün Nebeviyye bölümünü bu cilt ile bitirmiş bulunuyoruz.

El Esas Fi's Sünne adlı eserimizin ikinci bölümü olan İslam Akaidi bölümüne başlıyoruz. Eserimizin ikinci bölümü, dört ciltten meydana gelecektir.

İslam Akaidi ile ilgili hükümleri açıklayan ikinci bölümümüz de gene sünnet metinleri çerçevesinde ele alınacaktır.

SİYRETÜN NEBEVİYYE'DEN GENEL ANLAMDA *DERSLER VE ÖĞÜTLER*

1. İslam düşünürlerinin bazıları, sahabiler arasındaki ilişkilerdeki bazı olumsuzlukları görmezlikten gelmişlerdir. Bunun yanısıra, bazı düşünürler de gene sahabiler arasındaki bu olumsuzlukları, çok boyutlu şüpheler ortaya koyarak ve kendi bazı yanlış kanaatlerini, yalan, iftira ve kinleri ile birleştirerek olaylara yorum getirme yolunu seçmişlerdir. Her iki tutum da doğru değildir. Ne ashab arasındaki olumsuzları görmezlikten gelmekdir doğru olan, ne de bu olumsuzlukları, onlar arasında bir düşmanlığa ve saptırmalara yöneltmektir doğru olan...

Ashab arasındaki olumsuzlukları görmezlikten gelmek, onları günahsız bir konuma sokmak olur ki, bu yanlıştır. Zira onlar masum değillerdir. Böyle bir anlayış genelde müslümanların, özelde İslam davetçilerinin kendi aralarında geçen çeşitli olayların garipsenmesine neden olur.

Ashab arasındaki olumsuz olayları gereğinden fazla büyütenler ve onları tasnife tabi tutarak belli kesimini tek ve tartışmasız doğru, belli kesimini de yanlış olarak değerlendirenler de en az birinciler kadar hatalıdırlar. Bunların önemli bir bölümü çoğu kez yalana ve iftiralara da baş vurmaktadır.

Resulullah (a.s.)'ın ashabı içinde meydana gelen olumsuzluklar, olumlu olanların içinde çok azdır ve çok küçüktür. Hem onlar arasındaki olumsuzluklar çok azdır, hem de bu insanların pek çoğu, hataları kendilerine hatırlatıldığında hatalarından dönmeyi bilebilen kutlu insanlardır.

Her meselede olduğu gibi, bu meselede de mutedil olmak en doğrusudur.

2. Resulullah (a.s.) efendimiz her alanda örnek olabilecek, tertemiz bir nesil yetiştirmiştir. Belki de onların kendi aralarında meydana gelen olumsuzlukların temelinde bu yatmaktadır. Zira bu örnek nesil, Hakk'a ve doğruya aşık olan bir nesildi. Ve bu nesil, sürekli doğrunun yanında yer alma arzusunda idiler. Ortaya çıkan fitne döneminde ise, her ashab kendi inandığı görüşünün hak olduğuna inanıyor, kendi görüşlerinden vaz geçmeyi, İslami taviz olarak değerlendiriyorlardı. Bu açıdan da kendi inandıklarından, hayatlarını verme pahasına vaz geçmiyorlardı.

Resulullah (a.s.) efendimiz döneminde bunların tamamı aynı pota içinde eri-

mişti. Ama Resulullah (a.s.) vefat ettikten sonra, ashabın pek çoğu için içtihad kapısı açılmış oluyordu. Kuşkusuz ki, bu insanların pek çoğu da müçtehiddi...

Sahabe arasında meydana gelen olayların temelinde bu içtihad olayı yatmaktadır. Her biri içtihada başvurmuştur. Kimisi isabet etmiş, kimisi etmemiştir. İsabet eden iki ecir, etmeyen ise bir ecir alacaktır. Biz buna inanmaktayız.

Sahabe arasında meydana gelen olaylar, pek çok bakımdan ders ve ibretin alınması gereken olaylardır. İslam ümmetinin en parlak dönemi en pürüzsüz ve en huzurlu dönemi kuşkusuz ki, Resulullah (a.s.)'ın sağ olduğu dönem ile Hz. Ebu Bekir (r.a.) ile Hz. Ömer (r.a.) zamanıdır. Bu dönemler içinde müslümanlar, yekvücutlardı ve aralarında en küçük bir mesele bile bulunmuyordu.

3. Şüpheden arınma, Hak için fedakarlık, Hak adına kendisini ortaya atma konuları, ashab arasında insanlık tarihinin hiç bir döneminde ulaşılamayan bir konumda bulunuyordu. Fedakarlık noktasında insanlık tarihi içinde örnek gösterilebilecek nesiller olmuştur ama bunların çoğu batıl uğruna fedakarlık etmişlerdir ve bu fedakarlığın Allah indinde hiç bir değeri de yoktur. Yine Hak adına fedakarlıkta bulunan nesillerden söz edilebilir. Ama bunların da önemli bölümü, fedakar olmakla birlikte, sözleri ile yaşayışları birbirine ters olabilmektedir.

Ancak ve ancak Allah Resulünün yetiştirdiği nesil, bu olumsuzlukların dışında tutulabilmektedir. Tarih boyunca insanlık içinde örnek gösterilebilecek en temiz, en saf, en fedakar, en bereketli, en ihlaslı nesildi bu nesil... Bunun tek sebebi vardı, o da bu neslin bizzat Resulullah (a.s.) tarafından yetiştirilmiş, O'nun terbiyesi altında eğitilmiş olmasıydı.

Bu örnek nesil içinde şehid olanlar vardı. Bu neslin içinde canı ve malıyla kendisini Allah yoluna adayanlar olmuştu. Bu neslin içinde, ailesi ve tüm sahip olduklarıyla fedakarlığın içinde destanlaşan insanlar yetişmişti.

Ashabın bu özelliklerini derinlemesine incelediğimizde, onların bir benzerinin ne şimdiye kadar geldiğini, ne de şimdiden sonra gelebileceğinin mümkün olamayacağını anlamış oluruz.

Allah hepsinden razı olsun...

İÇİNDEKİLER

RESULULLAH (A.S)'IN SEÇKİN ASHABI

Zeyd bin Harise (r.a) 11
Üsame bin Zeyd (r.a) 18
Ammar bin Yasir (r.a) 28
Abdullah bin Mes'ud (r.a) 46
Ebu Zer Gıfari (r.a) 64
Huzeyfe bin Yeman (r.a.) 82
Sad bin Mu'az (r.a) 89
Abdullah bin Ömer (r.a) 105
Bilal-i Habeşi (r.a) 126
Ubey bin Ka'b (r.a.) 133
Ebu Talha Ensari (r.a.) 142
Mikdat bin Amr (r.a) 151
Ebu Katade (r.a) 158
Selman-ı Farisi (r.a) 162
Abdullah bin Kays (r.a) 182
Cerir bin Abdullah Beceli (r.a) 217
Bera bin Malik (r.a) 233
Enes bin Malik (r.a) 240

RESULULLAH (A.S)'IN SEÇKİN ASHABI

Sabit bin Kays (r.a) 257

Ebu Hureyre (r.a) 265
Hatib bin Ebi Balta'a (r.a) 293
Culeybib (r.a) 298
Harise bin Süreka (r.a) 303
Kays bin Sad (r.a) 305
Halid bin Velid (r.a) 316
Amr bin el As (r.a) 332
Ebu Süfyan (r.a) 345
Muaviye (r.a) 349
Abbad bin Bişr (r.a) 368
Dımad bin Salebe (r.a) 371
Adiy bin Hatem (r.a) 373
Semame bin Usal (r.a) 368
Amr bin Abese (r.a) 382
Habbab bin Eratt (r.a) 388
Salim (r.a) 393
Amir bin Rabi'a (r.a) 399
Abdullah bin Cahş (r.a) 401
Süheyl bin Sinan (r.a) 403
Muaz bin Cebel (r.a) 413
Amr bin Cemuh (r.a) 424
Harise bin Numan (r.a) 428
Abdulah bin Revaha (r.a) 435
Abdullah bin Abdullah bin Ubeyy (r.a) 446
Katade bin Numan (r.a) 449
Ubade bin Samit (r.a) 452
Huzeyfe bin Sabit (r.a) 458
Ebu Eyyub Ensari (r.a) 462
Zeyd bin Sabit (r.a) 472
Seleme bin Ekva (r.a) 484
Ebu Derda (r.a) 492
Abdullah bin Erkam (r.a) 503
Osman bin Ebi'l As (r.a) 505
Amr bin Ahtab (r.a) 510
Ebu Umame Bahili (r.a) 512
Abdullah bin Busr (r.a) 515

Saib bin Yezid (r.a) 517
Varaka bin Nevfel (r.a) 519
Hakim bin Hizam (r.a) 524
Kays bin Asım Menkarı (r.a) 531

RESULULLAH (A.S)'IN SEÇKİN ASHABI

İkrime bin Ebi Cehil (r.a) 537
Abadullah bin Huzafe Sehmi (r.a) 539
Abdullah bin Amr bin As (r.a) 546
Muhammed bin Mesleme (r.a) 560
Hassan bin Sabit (r.a) 566
Hucr bin Adiy (r.a) 577
İmran bin Hüseyin (r.a) 580
Süheyl bin Amr (ra.) 586
Ebu Said el Hudri (r.a) 590
Muğire bin Şube (r.a) 594
Necaşi (r.a) 601
Useyd bin Hudayr (r.a) 610
Abdullah bin Ümmü Mektum (r.a) 616
Esad bin Zurare (r.a) 622
Ebu Dücane (r.a) 627

KADIN SAHABELER

Esma bintü Ebu Bekir (r.a) 631
Ümmü Haram (r.a) 639
Ümmü Süleym (r.a) 641
Hint bin Utbe (r.a) 648
Nesibe bintü Ka'b (r.a) 652
Ümmü Eymen (r.a) 655
Ümmü Atiyye (r.a) 660
Ümmü Selit (r.a) 662
Berire (r.a) 664
Rubeyy bintü Muavviz (r.a) 668
Esma bintü Ümeys (r.a) 671